

F
4
10

TERTIVS TOMVS

OPERV M VENERABI

lis Bedæ, historica, uitas aliquot Sanctorum,
ac collectanea quædam cōplectens,
quorum catalogum uersa
pagina docet.

BASILEAE, M. D. LXIII

TERTII TOMI

ELENCHVS.

<i>Gentis Anglorū Ecclesiastica hystoria, Lib. v.</i>		
	<i>Pagina</i>	2
	<i>Epitome eiusdem Hystoriae</i>	203
	<i>Dni Cuthberti</i>	210
	<i>Dni Felici</i>	256
	<i>Dni Vedasti</i>	263
	<i>Dni Columbani</i>	274
	<i>Dni Aetoli</i>	306
Vices	<i>Dni Patricij, Libri 11.</i>	311
	<i>Dni Eustasij</i>	315
	<i>Dni Bertolfi</i>	343
	<i>Dni Arnulfi</i>	349
	<i>Dni Burgundofor.</i>	356
	<i>Iustinianorum, canticum</i>	367
	<i>Martyrologium</i>	380
	<i>De sanctis Hierusalem</i>	437
	<i>Interpretatio nominum Hebraeorum & Graecorum in sacris Biblijs</i>	498
	<i>Exceptiones & Collectanea quaedam.</i>	647

GLORIOSISSIMO RE- gi Ceolulpho, Beda famulus Chri- sti & presbyter.

HISTORIAM Gentis Anglorum Ecclesiasticam, quam nuper
addideram, libentissime tibi desideranti Rex, & prius ad legendum ac
probandum transmissi, & nunc ad transcribendum ac plenius ex tem-
pore meditandum retrasmitto: satisq; studii tue sinceritatis amplec-
tor, quo non solum audiendis scripturae sacrae uerbis aures sedulus
accommodas, uerum etiam noscendis priorum gestis siue dictis, & ma-
ximè nostrae gentis, uirorum illustrium curam uigilanter impendis. Si-
ue enim historia de bonis bona referat, ad imitandum bonum auditor
solicite instigatur: seu mala commemoret de prauiis, nihilominus religiosus ac pius auditor si-
ue Lector, uitando quod noxium est ac peruersum, solertius ad exequenda ea quae bona ac Deo
digna esse cognouerit, accenditur. Quod ipsum tu quoq; uigilantissime deprehendens, historiam
memorata in notitiam tibi simul & eis quibus te regendis diuina praeficit autoritas, ob gene-
ralis curam salutis latius propagari desideras. Vt autem in his quae scripsi uel tibi magnanime
Rex, uel ceteris auditoribus siue Lectoribus huius historiae occasionem dubitandi subtraham,
quibus haec maximè authoribus didicerim, breuiter intimare curabo. Autor ante omnes atque
admiror Opusculi huius Albinus abbas reuerendissimus, uir per omnia doctissimus exiuit
qui in ecclesia Cantuariorum à beatae memoriae Theodoro archiepiscopo, & Hadriano ab-
bate utris uenerabilibus atque eruditissimis institutus, diligenter omnia quae in ipsa Cantuari-
orum prouincia, uel etiam in contiguis eiusdem regionibus à discipulis beati Papae Gregorij gesta
fuere, uel monumentis literarum uel seniorum traditione cognouerat, ea mihi de his quae memoria
digna uidebantur per religiosum Londinensium ecclesiae presbyterum Nothelmum siue literis man-
data, siue ipsius Nothelmi uia uoce referenda, transmissi. Qui tui uidelicet Nothelmus postea Ro-
mam ueniens, nonnullis ibi beati Gregorij papae simul & aliorum pontificum epistolas, perfru-
tato eiusdem sanctae ecclesiae Romanae scriptis, permissu eius qui nunc ipsi ecclesiae praesit, Gre-
gorij pontificis, inuenit: reuersusq; nobis nostrae historiae inferendas cum consilio praefati Al-
bini reuerendissimi patris attulit. A principio itaque uoluminis huius usque ad tempus quo
gens Anglorum fidem Christi percepit, ex priorum maximè scriptis hincinde collectis ea quae
promemus, didicimus. Exinde autem usque ad tempora praesentia, quae in ecclesia Cantuari-
orum per discipulos beati Gregorij Papae, siue successores eorum, uel sub quibus regibus gesta
sint, memorati abbatis Albini industria, Nothelmo ut diximus perferente, cognouimus. Qui
etiam prouinciae Orientalium Saxonum simul & Occidentalium, necnon & Orientalium An-
glorum acque Nordan Flumbrorum, à quibus praesulibus, uel quorum tempore regū gratiam
Euangelij perceperint, nonnulla mihi ex parte prodiderunt. Denique bortatu praecipue ipsius
Albini, ut hoc Opus aggredi auderem, prouocatus sum. Daniel quoque reuerendissimus Oc-
cidentalium Saxonum episcopus, qui nunc usque superest, nonnulla mihi de Historia Ecclesi-
astica prouincia ipsius, simul & proxima illi Australium Saxonum, necnon & Velle infula
literis mandata declarauit. Qualiter uero per ministerium Ceddi & Ceadda religiosi Christi
sacerdotum, uel prouinciae Merciorum ad fidem Christi quam non nouerat, peruenierit, uel
prouincia Orientalium Saxonum fidem quam olim exussauerat, recuperauerit, qualis etiam
ipsorum patrum uita uel obitus exitus, diligenter à fratribus monasterij, quod ab ipsis con-
distinggen cognominatur, agnouimus. Porro in prouincia Orientalium Anglorum, quae
fuerint gesta Ecclesiastica, parum ex scriptis, uel traditione priorum, parum reuerendissimi ab-
batis Esi relatione cōperimus. At uerò in prouincia Lindisig, quae sint gesta erga fidem Chri-
Bedae tom. 1.

Epistola.

fit, quæ uel successio sacerdotalis extiterit, uel literis reuerendissimi antistitis Cyneberthi, uel aliorum fidelium uirorum uia uoce didicimus. Ad hæc quæ in Nordan Humborum provincia, ex quo tempore fidem Christi perceperunt usque ad præsens, per diuersas regiones in ecclesia sint acta, non uno quolibet auctore, sed fidei innumerorum testium, qui hæc scire uel meminisse potuerunt, assertionem cognoui, exceptis his quæ per me ipsum nosse poteram. Inter quæ notandum, quod ea quæ de sanctissimo patre nostro, et antistite Cudberto, uel in hoc uolumine, uel in libello gestorum ipsius conscripsi, partim ex eis quæ de illo prius à fratribus Landisfarnensis ecclesiæ scripta reperi, assumpsi, simpliciter fidem historiæ quam legebam, accommodans: partim uero ea quæ certissima fidelium uirorum attestatione per me ipsum cognoscere potui, solerter adijcere curauit. Lectoremq; suppliciter obsecro, ut si quæ in his quæ scripsimus, aliter quam se ueritas habet, posita repererit, non hoc nobis imputet, qui (quæ uera lex historiæ est) simpliciter ea quæ fides uulgante collegimus, ad instructionem posteritatis literis mandare studuimus.

BEDA AD LECTOREM.

OMNES ad quos hæc Historia peruenire poterit nostræ nationis legentes siue audientes, suppliciter precor, ut pro meis imitatoribus & mentis & corporis, apud supernam clementiam sæpius interuenire meminerint: & in suis quique provinciis hanc mihi suæ remunerationis uicem rependant, ut qui de singulis provinciis siue locis sublimioribus, quæ memoratu digna, atque incolis grata crediderim, diligenter adnotare curauim, apud omnes iructum pietatis in tercessionis inueniam.

Vale.

Ecclesiastica

Ecclesiastica Historiæ
gentis Anglorum,

LIBER I

De *sua Britannia vel Hybernia, et priscis eorum incolis.* Caput I.

BRITANNIA Oceanû insula, cui quondâ Albion nomen fuit, inter Septentrionē & Occidentem locata est, Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, maximis Europæ partibus multo intervallo aduersa. Quæ per milia passuum octingenta in Boream longa, latitudinis habet milia ducēta, exceptis duntaxat prolixioribus diuerforum promontoriôrû tractibus, quibus efficitur, ut circuitus eius quadrages octies septuaginta quinq; milia compleat. Habet à meridie Galliam belgicam, cuius proximum litus transmeantibus aperit ciuitas, quæ dicitur Rutubi portus, qui portus à gente Anglorum nunc corrupte Reptacēstr uocata, interposito mari à Gessorio Morinôrû gentis littore pro ximo tractu, miliarium quinquaginta, siue, ut quidam scripserunt, ita dierum quadringentorum quinquaginta: à tergo autem, unde Oceano infinito patet, Orcadas insulas habet. Optima frugibus atq; arboribus insula, & alendis apta pecoribus ac fumentis. Vineas etiam quibusdam in locis germinans: sed & autum serax terra maricq; generis diuersi, fluuijs quoq; multum piscosis, ac fontibus præclara copiosa. Et quid præcipue iisicū abundat & anguilla. Capiuntur autem pèssissime & utuli marini, & delphines, necnon & balæna. Exceptis autem variorum generibus conchiliorum: in quibus sunt & musculæ, quibus inclusam sæpe margaritâ omnis quidem coloris optimam inueniunt: id est, & rubicundi & purpurei, & hyacinthini & præsini, sed maxime candidi. Sunt & cochleæ satis superq; abundantes, quibus tinctura coccinei coloris conficitur. Cuius rubor pulcherrimus nullo unquâ solis ardore, nulla ualet pluuiarû iniuria pallescere: sed quo uentusior, eo folijs esse uenustior. Habet fontes salinarum, habet & fontes calidos, & ex eis fluuijs balnearum calidarum, omni ætati & sexui per distincta loca iuxta suum cuiq; modum accommodos. Aqua ex alim (ut fâncus Basilus dicit) feruida qualitate tem percipit, quam per certa quædam metalla transcurrit, & fit non solum calida, sed & ardens. Quæ etiam uenis metallorum æris, ferri, plumbi, & argenti focunda: gignit & lapidem gagate plurimum optimump. Est autē nigrogem meus, & ardens igni admotus, incensus serpentes fugat: attritu calfactus adpicta detinet: æquæ ut succinum. Erat & uiginis & octo ciuitatibus quondam nobilissimis insignita, præter cætera stella innumera, quæ & ipsa muris, turribus, por-

Bede tom. j.

tis ac feris erant instructa firmissimis. Et quia propè sub ipso septentrionali uertice mundi faceret, lucidas æstate noctes habet, ita ut medio sæpe tempore noctis in quæstionē ueniat intuentibus, utrû crepusculum adhibere permaneat uersperinum, an iam aduenierit matutinum: utpote nocturno sole non longè sub terris ad orientem Boreales per plagas redeunte. Vnde etiâ plurimæ longitudinis habet dies æstate, sicut & noctes contra in bruma, sole nimirum tunc in Libycas partes secedente, id est, horarum decē & octo. Plurimâ item breuitatis noctes æstate, & dies habet in bruma, hoc est, sex solummodo æquinoctialium horarû. Cum in Armenia, Macedonia, Italia, ceterisq; eiusdem lineæ regionibus longissima dies siue nox quindecim, breuissima nouem compleat horas. Hæc in præsentia iuxta numerum librorum, quibus lex diuina scripta est, quinque gentium lingua unam eandemq; summæ ueritatis & ueræ sublimitatis scientiam scrutatur & constituit, Anglorum uidelicet, Britonum, Scottorum, Pictorum & Latinorum, quæ meditatione & scripturarum cæteris omnibus est facta communis. In primis hæc insula Britones solum, à quibus nomen accepit, incolas habuit, qui de tractu Armorico (ut fertur) Britanniam aduecti, australes sibi partes illius uindicarunt. Et cum plurimam insulæ partem (incipientes ab austro) possedissent, contigit gentem Pictorum de Scythia (ut perhibent) longis nauibus non multis Oceanum ingressam, circumagente statu uentorum extra fines omnes Britannicæ Hyberniam peruenisse, eiusq; Septentrionales oras intrasse, atq; inuenta sibi gente Scottorum sibi quoque in partibus illius sedes petisse, nec impetrare potuisse. Est autem Hybernia insula omnium post Britanniam maxima, ad Occidentem quidem Britannicæ sita: sed sicut contra Aquilonem ea breuior, ita in meridiem se trans illius fines plurimum protendens, usque contra Hispaniæ Septentrionalia, quamuis magno æquore interiacente, peruenit. Ad hanc ergo usque peruenientes nauigio Picti (ut diximus) petierunt in ea sibi quoque sedes & habitationem donari. Responderunt Scotti, quod non ambos eos caperet insula: sed possumus (inquunt) salubre uobis dare consilium, quid agere ualeatis. Nouimus insulam altam esse non procul à nostra, contra ortum solis, quam sæpe lucidioribus diebus de longe aspicere solemus. Hanc adire si uultis, habitabilem uobis facere ualeatis: uel si qui resisterint, nobis auxiliarijs utimur. Itaque petentes Britanniam Picti habitare per Septentrionales insulæ partes ceperunt. Nam austrina Britones occupauerant. Cumque uxores Picti non habentes peterent à Scottis, ea solum conditione dare consenserunt, ut ubi res ueniret in dubium, magis de fœmine regum profapia, quam de masculina regem sibi eligerent: quod usq; hodie apud Pictos constat esse seruatum. Procedente autem tempore Britannia post Britones & Pictos triam

a j Scottor

Scottorum nationem in Pictorum parte recepit: qui ducē Reuda de Hybernia egressi, uel a metina uel ferro sibi inter eos sedes, quas hactenus habent, indicarunt: à quo uidelicet ducē usq; hodie Dalreudini uocantur. nam lingua eorum dal partem significat. Hybernia autem & latitudine sui status & salubritate ac feracitate aerum multum Britannicę præstat, ita ut raro ibi nix plus quàm triduana remaneat: nemo propter hyemem aut fœna secet æstate, aut stabula fabricet iumentis. Nullum ibi reptile uideri solet, nullus uiuere serpens ualeat. Nam sæpè illò de Britannia allati serpentes, mox ut proximante terris nauigio, odore aeris illius tacti fuerint, intereant: quin potius omnia penè, quæ de eadem insula sunt, contra uenenum ualent. Denique uidimus, quibusdam à serpente percussis, rafa solia codicum, qui de Hybernia fuerunt, & ipsam rasuram aquæ immisam, ac potu datam, talibus protinus totam uim ueneni grassantia, totum inflat corporis absumpsisse ac dedisse tumore. Diues lactis ac mellis insula, nec uinearum expert, piscium uo lucrumq; sed & ceruorum uenatu insignis. Hęc autem propriæ patriæ Scottorum est. Ab hac egressi (ut diximus) tertiam in Britannia Britonibus, & Pictis gentem addiderunt. Est autem sinus maris permaximus, qui antiquitus gentem Britonum à Pictis secernebat: qui ab occidente in terras longo spacio erumpit, ubi et cicutas Britonum munus in usque hodie, quæ uocatur Alcutth: ad cuius uidelicet sinus partem septentrionalem Scotti (quos diximus) aduenientes sibi locum patriæ fecerunt.

VI Britannia primus Romanorum Cæsarum
lucē adicit. Caput II.

Verum eadem Britannia Romanis usq; ad Cæsarum Iulium Cæsarem inaccessa atq; incognita fuit: qui anno ab urbe condita quingentesimo nonagesimo tertio, ante uero incarnationis Dominicę tempus anno sexagesimo, sanctus gradu consulatus cum Lucio Bibulo, dum cõtra Germanorum Gallorumq; gentes, qui Rheno tantum flumine dirimebantur, bellum gereret, uenit ad Morinos, unde in Britanniam proximam & breuissimam transiit. Et nauibus, circiter onerarijs atq; aluarijs octoginta preparatis in Britanniam transuehitur, ubi acerba primū pugna fatigans, deinde aduersa tempestate correpta, plurimā classis partem, & non paruum numerum militum, equitum uero penè omnem dispersidit. Regressus in Galliam, legiones in hyberna dimisit, ac sexcẽtas naues utriusque commodi fieri imperauit: qui bus iterum in Britanniam transuectus, dum ipse in hostem cum ingenti exercitu pergit, naues in anchora stantes, tempestate correpta uel collisse inter se, uel harenis dilisse ac dissoluite sunt: ex quibus quadraginta perierunt, ceteræ cum magna difficultate reparatę sunt. Cæsaris equitatus primo cõgressu à Britannis uictus, ibi,

dem Labienus tribunus occisus est. Secundo prælio cum magno uerit discrimine uictos Britannos in fugam uertit. Inde ad flumen Thamem profectus est, quem uno tantum loco uadis transmeabilem ferunt. In huius ultioris ripa, Cassibellauno ducē, immensa hostium multitudo confederat, ripamq; fluminis ac penē totum sub aqua uadum acutissimis sudibus præstruxerat. Quarum uelutiq; sudium ibidem usque hodie uidentur, & uidetur inspectibus, quod singulę earum ad modum humani femoris grossę & circumfusa plumbo immobiliter hæreant, in profundum fluminis infixę. Quod ubi à Romanis deprebensum ac uitatum est, Barbari legionum impetum non ferētes, syluis sese abdidere, unde crebris eruptionibus Romanos grauiter ac sæpè lacerabat. Interea Trinobantum firmissima ciuitas, cum Androgomaro ducē, datis quadraginta obfidibus Cæsari se dedidit. Quod exemplum secutę urbes alix complures in fœdus Romanorum uenerunt, ipsam demonstrantibus, Cæsar oppidum Cassibellam inter duas paludes situm, obrentu insuper sylvarum munitione, omnibusq; rebus cõferuissimum, tandem graui pugna cepit. Exin Cæsar à Britannia reuersus in Galliam, postquā legiones in hyberna misit, repetitis bellorum tumultibus undique circumuentus & constatissimus est.

VI eadem secundum Romanorum Claudius edicit, Orcadas
atque insulas adicitur Romano imperio. Sed ex Vespasiano ab eo missis, Vespasianus quoq; insulas Romanis subdidit.

Caput III.

Anno autem ab urbe condita septingentesimo nonagesimo septimo Claudius Imperator ab Augusto quartus, cupiens se utilem et publice ostentare principem, bellum ubique & uictoriam undecunque quæsiuit. Itaque expeditionem in Britanniam mouit, quæ excitata in tumultum propter non redditos transfugas uidebatur. Transuectus in insulam est, quam neque ante Iulium Cæsarem, neq; post eum quisquam adire ausus fuerat, ibiq; sine ullo prælio ac sanguine intra paucissimos dies plurimam insulę partem in deditionem recepit. Orcadas etiam insulas ultra Britanniam in Oceano positas, Romano adiecit imperio, ac sexto quāquam profectus erat mense Romam rediit, filiosq; suo Britannici nomen imposuit. Hoc autem bellum quarto imperij sui anno compleuit, qui est annus ab incarnatione Domini quadragessimus sextus: quo etiam anno fames grauissima per Syriam facta est, quæ in actibus Apostolorum per prophetam Agabum prædicta esse memoratur. Ab eodem Claudio Vespasianus, qui post Nerone imperauit, in Britanniā missus, etiam Vectā insulā Britannicę proximā à meridie Romanorū ditioni subiugauit: quæ habet ab oriente in oceanum triginta circiter milia passuum, ab austro in boreā duo decim, in Orientalibus suis partibus

partibus mari flexu illi, in occidentalibus trās
à meridiano Britannie littore diffusa. Succedēs
aut Claudio in imperium Nero, nil omnino in
re militari auctus est. Vnde inter alia Romani
regni detrimenta innumera Britanniam pene
amisit. Nam duo sub eo nobilissima oppida il
lic capta atq; subuerfa sunt.

VI Lucius Britannorum rex misit ad Eleutherium Pā
pen literis, Christianum se fieri petierit.
Cap. IIII.

ANNO ab incarnatione Domini, centesimo
quinquagesimo sexto, Marcus Antonius
Verus decimusquartus, ab Augusto regnum
cum Aurelio Commodo fratre suscepit. Quo
rum temporibus cum Eleutherius uir sanctus,
pontificatus Romanæ ecclesiæ præfesset, misit
ad eum Lucius Britannorū rex epistolam, obse
rans ut per eius mandatum Christianus effice
retur. Et mox effectum pte postulationis conse
cutus est, suscepitq; fidem Britannii usque in
tempora Diocletiani principis inuolantem in
tegramq; quietam pacem seruabant.

VI Severus receptam Britannia partem, uello à ceteris
disiunxit. Cap. V.

ANNO ab incarnatione Domini, centesimo
octagesimo nono, Severus genere Apher
ripolitanus, ab oppido Lepri, decimus septi
mus ab Augusto imperium adeptus, decem &
septem annis tenuit. Hic natura ferus, multis
semper bellis ac esitus, fortissime quidē rema
publicam, sed laboriosissime rexit. Victor ergo
clisium bellorum, quæ ei grauissima occur
rerunt, in Britanniam delectu penē omnium so
ciorum trahitur, ubi magnis grauibusq; pñis
sepe gestis, receptam partem insule, à ceteris
indomitis gentibus non muro (ut quidam æst
mant) sed uallo distinguendam putauit. Mu
rus etenim de lapidibus, uallum uerb (quoad
repellendam uim hostium castra muniuntur)
fit de cespitibus, quibus circumcisus ē terra, uel
lute murus extrulit atq; super terram, ita ut in
ante fiat fossa, de qua leuari sunt cespites, supra
quam fudes de lignis fortissimis præguntur.
Itaq; Severus magnam fossam firmisimumq;
uallum, crebris insuper turribus communitū,
à mari ad mare duxit: ibiq; apud Eboracum op
pidū morbo obiit, relinquens duos filios, Bas
ilianum & Getam: quorum Getā hostis publi
cus iudicatus interijt. Basilianus uerb Antonini
cognomine assumpto regno potitus est.

De imperio Diocletiani, et ut Christianus
persecutus sit. Cap. VI.

ANNO incarnationis Domini, ducentis
mo octagesimo sexto, Diocletianus tricesi
mus tertius, ab Augusto imperator ab exerci
tu electus, annis uiginti fuit, Maximianumq;

cognomento Herculium socium creauit impe
rii. Quorum tempore Carausius quidam gene
re quidem infimus, sed consilio & manu prom
ptus, cum ad obseruanda Oceani littora (que
tunc Franci & Saxones infestabant) politus,
plus in perniciem quàm in prouentum reipus
blicæ ageret, ereptam prædonibus prædam, nul
la ex parte restituendo dominis, sed sibi soli uen
dicando, accendēs suspicionem, quia ipsos quoq;
que hostes ad incuriandos fines artificij negli
gentia permitteret. Quamobrem à Maximia
no iussus occidi purpuram sumpsit, ac Britan
nias occupauit, quibus sibi per septem annos
fortissime uindicatis ac retentis, tandem frau
de Allecti socij sui interfectus est. Allectus uer
o postea ereptam Carausio insulam per trien
nium tenuit, quem Asclepiodorus præfectus
prætorio oppressit, Britanniamq; post decem
annos recepit. Interea Diocletianus in Orien
te, Maximianus Herculius in Occidente iusta
ri ecclesias, affligi, interfectiq; Christianos deci
mo post Neronem loco præceperunt, quæ per
secutio omnibus ferē antea cūs diuinius atq;
immanior fuit. Nam per decem annos incen
dis ecclesiarum, proscriptiōibus innocentib;
credibus martyrum inestabiliter acta est. De
nique etiam Britanniam cum plurima confes
sionis Deo deuotē gloria sublimauit.

Paslo sancti Albani, ex sociorum eius, qui eo
tempore pro Domino sanguinem
fulerant. Cap. VII.

Siquidem in ea passus est sanctus Albanus,
de quo presbyter Fortunatus in laude uir
ginum, cum beatorum martyrum, qui de toto
orbe ad Dominum uenientes, mentionem face
ret, ait: Albanum egregium socundā Britan
nia profert. Qui uidelicet Albanus Paganus,
adhuc cum perfidiorum principum mandata
aduersum Christianos sequeret, clericum quem
dam persecutores fugientem hospitio recepit:
quem dum orationibus continuis ac uigilijs
diu noctijs studere conspiceret, subito diuina
gratia respectus exemplum fidei ac pietatis il
lius cepit emulari, ac salutaribus eius exho
rationibus paulatim edoctus, relictis idolola
triæ tenebris, Christianus integro ex corde sa
ctus est. Cumq; præfatus clericus aliquot diebus
apud eum hospitaretur, peruenit ad aures ne
fandi principis, confessorum Christi, qui necdū
fuerat locus martyrij deputatus, penes Albānū
latere. Vnde statim iussit, misit eum cum diligen
tia inquirere. Qui cum ad nugarum martyrij
peruenissent, mox se sanctus Albanus pro ho
spite ac magistro suo ipsius habitu, id est, cara
e alla, qua uestiebatur indutus, militibus exhi
buit, atq; ad iudicē uinctus perductus est. Con
tigit aut iudicem ea hora, qua ad eum Albanus
adducebatur, aris assistere, ac demonibus ho
stias offerre. Cūq; uidisset Albānū, mox ira suc
census nimia, q; se ille ultro pro hospite, quē su
sceperat, militib; offerre, ac discrimini dare præ
sum

sumplisset, ad simulachra demonum, quibus as-
sistebat, eum iussus pertrahi. Quia rebellem, in-
quiens, ac sacrilegum celare, quam militibus red-
dere maluit, ut contempтор diuini, meritis blasphemie sue poenam lueret, quocumque illi de-
bebantur supplicia, ru soluere habes, si à cultu
nostræ religionis discedere tentas. At sanctus
Albanus, qui se ultro persecutoribus fidei Chri-
stianum esse prodiderat, nequaquam minas prin-
cipis metuit, sed accinctus armis militis spiri-
tualis palam se iussus illius parere et nolle pronun-
ciabat. Tum iudex: Cuius, inquit, familie vel ge-
neris es? Albanus respondit: Quid ad te pertine-
t, quam sim stirpe genitus: sed si ueritatem re-
ligionis audire desideras, Christianum iam me
esse, Christianisq; officij uacare cognosce. At
iudex: Nomen tuum quero, quod sine mora mi-
hi insinuas. At ille: Albanus, inquit, à patribus
uocor, & Deus uerum ac uinum, qui uniuersa
creauit, adoro semper & colo. Tum iudex re-
pletus iracundia dixit: Si uis perennis uitæ felici-
tate percipi, dejs magnis sacrificare ne diste-
ras. Albanus respondit: Sacrificia hæc quæ à uo-
bis redduntur demonibus, nec auxiliari subie-
cti possunt, nec supplicanti sibi desideria uel
uota complere. Quin imò quicunq; his sacrifi-
cia simulachris obtulerit, æternas inferni poe-
nas pro mercede recipiet. His auditis iudex ni-
miso furore commotus, cædi sanctum Dei con-
fessorem à tortoribus præcepit: autumans fe-
uerberibus, quam uerbis non poterat, cordis
eius emoliri constantiam. Qui cum tormentis
afficeretur acerrimis, patienter hæc pro Domi-
no, imò gaudenter ferebat. At ubi iudex illum
tormentis superari, uel à cultu Christianæ reli-
gionis reuocari nō posse per sensit, capite eum
plecti iussit. Cumq; ad mortem duceretur, per-
uenit ad flumen, quod muro & arena, ubi feri-
dus erat, meatu rapidissimo diuidebatur. Vi-
ditq; sibi non paruam hominum multitudinem
utriusq; sexus, conditionis diuersæ & ætatis,
quæ sine dubio diuinitatis instinctu ad obse-
quium beatissimi confessoris ac martyris uo-
cabatur, & ita fluminis ipsius occupabat pon-
tem, ut intra uesperam transire uix posset. De-
niq; cunctis pene egressis, iudex sine obsequio
in ciuitate substitit. Igitur sanctus Albanus,
cui ardens inerat deuotio mentis ad martyrii
ocypus peruenire, accessit ad torrentem, & diri-
gens ad cælum oculos, illico liccato alueo, uidit
undâ suis celsisse ac uia dedisse uestigia. Quod
cum inter alios etia ipse carnifex, qui eum per-
cussurus erat, uidisset, festinauit ei, ubi ad locum
destinatum morti uenerat, occurrere: diuino nā
mirū admonitus instinctu, proiecto ensē, quē
strictum tenuerat, pedibus eius aduoluitur, mul-
tum desiderans, ut cum martyre, uel pro mar-
tyre, quē percutere iubebatur, ipse potius me-
reretur percuti. Dum ergo is ex persecutore sa-
ctus esse collega ueritatis & fidei, ac iacente
ferro esset inter carnifices iusta cunctatio, mō-
tem cum turbis reuerendissimus Dei cōfessor
accessit. Qui opportune letus gratia decentissi-

ma quingentis fere passibus ad arenam sicut est,
uarijs herbarum floribus depictus, (imò usque
quaque uestitus, in quo nihil repenit arduum,
nihil præceptum, nihil abruptum, quem lateribus
longe lateq; deductum in modum aquoris na-
tura complanat. Dignum uidelicet eum pro in-
sita sibi specie uenustatis iam olim reddens, qui
beati martyris cruore dicebatur. In huius ergo
uertice sanctus Albanus dari sibi à Deo aquam
rogauit, statimq; inclusit in meatu ante pedes
eius sors perennis exortus est, ut omnes agnos-
cerent, etiam torrentem martyri obsequium
detulisse. Neq; enim fieri poterat, ut in arduo
montis cacumine martyr aquam, quam in flu-
uio non reliquerat, peteret: si hoc opportunum
esse non uideret. Qui uidelicet fluius ministræ-
rio persoluto, deuotione completa, officij testi-
monium relinquens, reuersus est ad naturam.
Decollatus itaq; martyr fortissimè, ibidem cum
cepit coronam uitæ, quam promissit Deus di-
ligentibus se. Sed ille qui pjs ceruicibus im-
pias insulit manus, gaudere super mortuū non
est permittus. Nam oculi eius in terrâ unâ cum
beati martyris capite deciderunt. Decollatus
est ibi etiam tum miles ille, qui antea superno
nutu correptus, sanctum Dei confessorem fere-
re corruauit. De quo nimirum constat, quia &
si fonte baptismatis non est ablatus: fuit tamen
est sanguinis laacro mundatus, ac regni coele-
stis dignus factus ingressu. Tum iudex ita mi-
raculorum coelestium nouitate percussus, celsa-
ri mox à persecutione præcepit, honorem refer-
re incipienti cædi sanctorum, per quam eos opi-
nabatur prius à Christianæ fidei posse deuotio,
necesse. Passus est autē beatus Albanus die
decimo Kalendarum Iuliarum iuxta ciuitatem
Verolamit, quæ nunc à gente Anglorū Vuer-
lamacestris siue Vuarlingacestris appellatur,
ubi postea redeunte temporum Christianorum
serenitate, ecclesia est mirandi operis, atq; eius
martyrio condigna extructa. In quo uidelicet
loco usque ad hanc diem curatio infirmorum,
& frequētium operatio uirtutum celebrari nō
desinit. Passi sunt ea tempestate Aarō & Iulius
Legionum urbis ciues, alijsq; utriusque sexus di-
ueris in locis per plures, qui diuersis cruciatibus
sorti, & inauditi membrorum disceptione
lacerati, animas ad supernæ ciuitatis gaudia
perfecto agone miserunt.

*Vi hac cessante persecutione, ecclesie in Britannia aliquan-
tulum usq; ad tempore Arruice uisensia pœ-
con habuerit. Cap. VIII.*

AT ubi turbo persecutionis quieuit, progres-
si in publicum fideles Christi, qui se tempo-
re discriminis syluis ac desertis abditis uel spelu-
cis occultauerant, renouant ecclesias ad solum
eius destructas, basilicas sanctorum martyrum
fundant, construunt, perficiunt, ac ueluti uictori-
cia signa passim propalat, dies festos celebrat,
sacra mundo corde atq; ore cōfiscunt. Manfiscit
hæc in ecclesijs Christi, quæ erant in Britannia,
pax,

pax, usq; ad tempora Arrianæ uesantæ, quæ cor-
rupto orbe toto, banc etiam insulam, extra or-
bem tam longè remotam, ueneno sui infecit er-
roris. Et hac quasi uia pestilentia trans oceanum
patescens, non mora, omnis felices hæreseos cu-
lusq; insule noui semper aliquid audire gauden-
ti, & nihil certi firmiter obinueni insudit. His
temporibus Constantius, qui uisente Diocle-
tiano Galliam Hispaniamq; regebat, uir sum-
mæ mansuetudinis & ciuilitatis, in Britannia
mortem obiit. Hic Constantinum filium ex cõ-
iubina Helena creatum imperatorem Gallia-
rum reliquit. Scribit autem Eutropius, quod
Constantinus in Britannia creatus imperator
pari in regnum successerit. Cuius temporibus
Arriana heresis exorta, & in Nicena synodo de-
fecta atq; damnata, nihilominus existibile per-
fidie suæ uirus (ut diximus) non solum orbis to-
tius, sed & insularum ecclesijs aspersit.

*Vi regnante Gratiano, Maximus in Britannia imperator
creatus, cum magno exercitu in Gallias re-
uertit. Caput IX.*

ANno ab incarnatione Domini trecentesimo
septuagesimo septimo Gratianus quadra-
gesimus ab Augusto post mortem Valeris sex
annis imperium tenuit: quamuis iam dudum
antea cum patre Valente, & cum Valentiniano
fratre regnaret. Qui cum assiduum & penè
collapsum reipublice statum uideret, Theodo-
sium Hispanum uirum restituendæ reipublice
necessitate apud Sirium purpuram induit,
orientisq; & Thraciæ simul præfecit imperio.
Qua tempestate Maximus, uir quidè strenuus
& probus, atq; Augusto dignus, nisi contra sa-
eramenti fidem per tyrannidem emerisset in
Britannia: inuisus propemodum ab exercitu
creatus imperator, in Galliam transiit, ubi Gra-
tianum Augustum subita incursione perterri-
tum, atq; in Italiam transire meditantem, dolis
circumuentum interfecit, fratremq; eius Vale-
ntianum Augustum Italia expulit. Valentinianus
in orientem fugiens, à Theodosio pa-
terna pietate susceptus, mox etià imperiõ resti-
tutus est: clauso uidelicet intra muros Aquile-
giæ, & capto atq; occiso ab eis Maximo tyranno.

*Vi Arcadio regnante, Pelagius Brito contra gratianum Dei
superbe bella suscipiens. Cap. X.*

ANno ab incarnatione Domini trecentesimo
nonagesimo quarto Arcadius filius Theo-
dosij cum fratre Honorio, quadagesimus ter-
tius ab Augusto regnum suscipiens, tenuit an-
nos tredecim. Cuius temporibus Pelagius Bri-
to contra auxilium gratiæ superne uenena suæ
perfidie longè lateq; dispersit, utens coopera-
to Iuliano de Campania, quem dudum ami-
si episcopus interperis cupido exagrabat.
Quibus sanctus Augustinus, sicut & ceteri pa-
tres orthodoxi, multis sententiarum catholica-
rum milibus responderunt, nec eorum tantum

dementiam corrigere ualebant: sed quod gra-
uius est, correpta eorum uesania, magis auge-
scere contradicendo, quàm fauendo uertuti,
uoluit emendari. Quod pulchre uersibus beati
cic Propherhetor insinuat, cum ait:

Contra Augustinum narratur scribere quidam
Scriptor, quem dudum liuor adurit edax.
Quis caput obsecris concessit utiq; cauernis
Tollere bumo miser protulit anguiculum?
Aut hunc fruge sua & quore per pauere Britannii,
Aut bulc Campano gramine corda tument.

*Vi regnante Honorio Gratianus ex Constantino in Britannia
tyranni creati, ex mox prior in Britannia, secundum in
Gallia sine interrupti. Cap. XI.*

ANno ab incarnatione Domini quadringen-
tesimo septimo, tenente imperium Hono-
rio Augusto filio Theodosij iunioris loco, ab
Augusto quadragelimo quarto, ante biennium
Romanæ irruptionis, quæ per Alaricum regè
Gothorum facta est, cum gentes Alanorum,
Sueuorum, Vandalorum, multaq; cum his a-
lix, protitis Francis, transito Rheno, totas per
Gallias freuerint, apud Britannias Gratianus
municeps tyrannus creatur & occiditur. Huius
loco Constantinus ex infima militia, propter
solam spem nominis sine merito uirtutis elige-
tur, qui continuò ut inuasit imperium, in Gale-
lias transiit, ubi sæpè à Barbaris incertis sex de-
ribus illusus, detrimento magis reipublice fuit.
Vnde mox iubente Honorio Constantius co-
mes in Galliam cum exercitu profectus, Con-
stantinum imperatorem apud Arelatem ciui-
tatem clausit, cepit, & occidit. Constantemq; fi-
lium eius, quem ex monacho Cesare fecerat,
Gerontius comes suus apud Viennam interfecit
& it. Fracta est autem à Gothis anno millesimo
centesimo sexagesimo quarto suæ conditionis,
ex quo tempore Romani in Britannia regna-
re cessarunt, post annos ferme quadringentos
septuaginta, ex quo Caius Iulius Cæsar eadè
insulam adiit. Habitabant autem intra uallum,
quod Severum trans insulam fecisse commodè
morauimus, ad plagam meridianam, quæ ciui-
tates, sana, pontes, & strætæ ibidè factæ usq;
hodie testantur, & cæterum ultiores Britan-
niæ partes, uel eas etiam quæ ultra Britanniam
sunt, insulas iure dominandi possidebant.

*Vi Britonibus à Scottis uasati Pictisq; Romanorum auxilio quæ-
suerint, qui secundo uenientes morum trans insulam fecerunt.
Sed hi coacti à præfatis hostibus intercepiti,
maiores sine consensu depresi.
Caput XII.*

EX in Britannia omni armato milite, milita-
ribus copiis uniuersis, tota floridè iuuentutis
alacritate spoliata, quæ tyrannorū temeritate ab-
ducta, nūq; ultra domū redijt, prædè tm paruit,
utpote ois bellici usus prorsus ignara. Deniq;
subito duabus gentibus transmarinis uehementer
seuis, Scottorū à Circio, Pictorū ab Aquilone
multos

multos stupet gemitq; per annos. Transmarinis autem dictimus has gentes, non quod extra Britanniam essent posite, sed quia à parte Britonum erant remotæ. duobus sinibus mari interiacentibus, quorum unus cum à orientali mari, alter ab occidentali, Britannia terras longè lateq; irrumptit, quamuis ad se inuicem pertingere possint. Orientalis habet in medio sui urbem Guid. Occidentalis supra se, hoc est, ad exterram sui habet urbem Alcluth, quod lingua eorū significat Petram Cluith: est enim iuxta fluuiū nominis illius. Ob harum ergo infestationem gētium, Britones legatos Romam cum epistolis mittentes, lachrymosis precibus auxilia flagitabant, subiectionemq; continuam, dum modo hostis imminens, longius arceretur, promittebant. Quibus mox legio destinatur armata, quæ ubi in insulam aduectā, & congressa est cū hostibus, magnam eorum multitudinem steruens, ceteros sociorū sinibus expulsi, eosq; interim à dirisima depreſione liberatos, hortata est, insinſtre inter duo maria trans insulam marum, qui arceſendis hostibus posset esse pſidio: sicq; domum cum triumpho magno reuerſa est. At insulanū murū, quem iuſſi luerant non tam lapidibus, quam cespibus conſtruentes, utpote nullum tanti operis arſificem habētes, ad nihil utilem ſtatuerunt. Fecerunt autem eum inter duo freta, uel ſinuſ (de quibus diximus) maris, per milia paſſuum plurima: ut ubi aquarū mutatio deerat, ibi pſidio ualli ſines ſuos ab hoſtium irruptione defenderent. Cuius operis ibi dem factū, id eſt, ualli lauſiſſimi & altissiſſi uſq; hodie certissiſſima ueſtigia cernere licet. Incipit autem duorum ſermē milium ſpacio à monaſterio Aebercurnig ad Occidentē, in loco qui ſermonē Pictorum Peanuahel, lingua autem Anglorum Penuelum appellatur, & tendens contra Occidentem terminatur iuxta urbem Alcluth. Verum priores inimici ut Romanū militem abiſſe conſpexerant, mox aduecti nauibus irrumpunt terminos, cieduntq; omnia, & quali maturam ſepetem obuia quæq; metunt, calcant, tranſeunt. Vnde ruſum mittitur Romanū legatū, flebili uoce auxilium implorātes, ne penitus miſera patria deſeretur, ne nomen Romanæ prouincię, quod apud eos tū diū claruerat, exterarum gentium improbitate obrutum uileſceret. Ruſum mittitur legio, quæ inopinata tempore autumnī adueniens magnas hoſtium ſtrages dedit, eosq; qui euadere poterant omnes trans maria ſugauit, qui prius annū uerſarias prædas trans maria, milite nullo obſtante, cogere ſolebant. Tum Romanī denunciare Britonibus ne ſeuſtra ob eorum deſenſionem tam laborioſis expeditionibus poſſe fatigari, ipſos potius monent arma corripere, & certandi cum hoſtibus ſtudiū ſubire, qui non ob aliam cauſam, quā ſi ſiſi inertia ſoluerentur, eis poſſent eſſe fortiores: quin etiā quia & hoc ſocijs, quos derelinquere cogeſſant, ali quid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recto tramite inter urbes, quę ſibi

dem ob metum hoſtiū ſacſæ luerant (ubi & ſeruerus quondam uallum ſecerat) ſirmo de lapide locarunt. Quem uidelicet murum hacſenus ſamoſum atq; conſpicuum, ſumptu publico priuatoq; adiuncta ſecum Britannorum manu cōſtruebant. octo pedes latum, & duodecim altū, recta ab Oriente in Occafum linea, ut uſq; hodie intuentibus clarum eſt. Quo mox condito, dant ſortia ſegni populo monita, præbent in ſtruendorum conſpectum armorum. Sed & in litore Oceani ad meridiem, quo naues eorum habebantur, quia & inde Barbarorum irruptione timebatur, turres per interualla ad proſpectū maris collocant, & ualeſcunt ſocijs tanquam ultra non reuerſuri. Quibus ad ſua remanentibus, cognita ſecuti Picti reditus de negatione redeunt conſeſſim ipſi, & ſolito conſideratione ſacſi, omnem aquilonarem extreſamq; inſulæ partem pro indigenis ad mare uſq; capeſſunt. Statuitur ad hæc in redito arcis acies ſegnīs, ubi trementi corde ſtupida duo noctūq; mercebat. At contrā non ceſſant uincinata hoſtium tela, ignaui propugnatores miſerrime de muris traſti ſolo allidebantur. Quid plura relictis ciuitatibus ac muro, ſug iunt, diſperguntur. Inſequitur hoſtis, acceleratur ſtrages. cunctis crudeliores prioribus. Sicut enim agni à feris, ita miſeri ciues diſcerpuntur ab hoſtibus. Vnde à manſionibus ac poſſeſſionibus ſuis cieſti, imminens ſibi ſamis periculum, latrocinatio, ac rapacitate mutua temperabant, augentes externas doſteliſis motibus clades, donec omnis regio totius cibi ſuſtentaculo, excepto uenandi ſolatio, uacuaretur.

Vi regnante Theodoſio iuniorē, cuius tempore Palladius ab
Scotos in Chriſtum credentes miſſus eſt, Britones à
Boetio conſule auxilium ſugitantes
non imperauerunt.
Cap. XIII.

ANNO Dominicę incarnationis uigeſimo
quadringenteſimo tertio Theodoſius iunior poſt Honorium quadrageſima quintus, ab Auguſto regnum ſuſcipiens uiginti & ſeptē annis tenuit. cuius anno imperij octauo Palladius ad Scotos in Chriſtum credentes à pontifice Romanę eccleſię Celeſtino primus mittitur epiſcopus. Anno autē regni eius uigeſimo tertio Boetius uſt illuſtris, qui & patricius fuit, tertium cum Symacho geſiſt conſulatum. Ad hunc pauperculę Britonum reliquię mittunt epiſtolam, cuius hoc principium eſt: Boetio ter conſuli gemitus Britannorū. Et in proceſſu epiſtolę ita ſuas calamitates explicant: Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros: inter hæc oriuntur duo genera ſunerum, aut ſugulamur, aut mergimur. Nec hæc tamen agentes quicquam ab illo auxilij impetrare quierunt, utpote qui grauiffimis eo tempore bellis cum Bleda & Attila regibus Hunnorum erat occupatus. Et quāuis anno ante hunc proximo Bleda Attilę fratris ſui ſit interemptus inſidijs, Attila

illa tamen ipse adeo inoletabilis reipublice remanū hostis, ut totam pene Europam excitis inualisq; ciuitatibus atq; castellis cortoderet. Quin & ipsam temporibus famem Constantiopolim inualit, nec mora pestis secuta est: sed & plurimi eiusdem urbis muri cum quinquaginta septem turribus corruerunt, multis quoque ciuitatibus collapsis, fames & aerum perstrifer odo plurima hominum milia lumentorumumq; delenuit.

*Vi Britones sane caesi, Barbaros sula ē sinibus pepulcrim,
nec mora frugum copia, Iacaria, pestilentia, &
extremum gentis fecerunt su.
Cap. XIII.*

Interea Britones fames illa praefata magis magisque afficiens, ac famam suae malitiae posteris diuturnam relinquens, multos eorum coegit ulcitas infectis praedonibus dare manus: alios uero nunquam, quin potius confidentes in diuinum (ubi humanum cessauit) auxilium, de ipsis montibus, speluncis ac salubus continue rebel labat, & tum primum inimicis, qui per multos annos praedas in terra agebat, strages dare coeperunt. Reuertitur ergo impudentes grassatores Hybernii domum, post non longum tempus reuersuri. Picti in extrema parte insulae tunc primum & deinceps quieuerunt, praedas tamen nonnunquam exinde, & contritiones de Britonum gente agere non cessarunt. Cessante autem uastatione hostili, tantis frugum copiis insula, quantum nulla retro aetas meminit, altitudo coepit, cum quibus & luxuria crescere, & hanc continuo omnium lues scelerum comitari accellerat: crudelitas praecipue, & odium ueritatis amorq; mendacitatis ut si quis eorum mitior & ueritati aliquatenus propior uideretur, in hunc quasi Britanniae subuerforem, omnium odia tela sine respectu contorquerentur. Et non solum haec seculares uiri, sed etiam ipse grex Domini, eius ipsatores egerunt, ebrietas, animo siccitas, litigio, contentioni, inuidia, ceterisque humilimodi lacerioribus sua colla, abiectio leui iugo Christi subdentes. Interea subito corrupte mentis homines acerba pestis corripuit, quae in breui tantam eius multitudinem strauit, ut ne sepe tendis quidem mortuis uiui sufficerent: sed ne morte quidem suorum, nec timor mortis, hi qui supererant, a morte animae, quae peccando sternebantur, reuocari poterant. Unde non multo post acrior gentem peccatricem ultio diris sceleris secuta est. Intum namq; est coelestium, quid agendum, ubi quaerendum esset praesidium, ad euitandas ul repellendas tam leras, tamq; ereberrimas gentium aquilonarium irruptiones placuitq; omnibus cum suo rege Vortigerio, ut Saxonum gentem de transmarinis partibus in auxilium uocarent: quod Domini nutu dispo situm esse conitit, ut uenire contra improbos malum, sicut euiden terum exitus probat.

*Vi inuitata in Britanniam gent Anglorum primo quidem
aduersarios longius abire compulerit, sed non multo
post uentio cum his foderet, in se eos ar
ma uertit. Cap. XV.*

Anno ab incarnatione Domini quadringentesimo nono, Martianus cum Valentiniano quadragelimo sextus ab Augusto regnum adeptus, septem annis tenuit. Tunc Anglorum siue Saxonum gens, inuitata in rege praefato in Britanniam, tribus longis nauibus aduehitur, & in orientali parte insulae iubente eodem regelocum manendi, quasi pro paria pugnatu ra, re autem uera hanc expugnatura suscepit. Inito ergo certamine cum hostibus, qui ab Aquilone ad aciem uenerant, uictoriam sumptere Saxones. Quod ubi domi nunciatum est, simul & insulae fertilitas, ac segnitia Britonum, mittitur coelestem illo clasis prolixiorum armatorum, screns manum fortio rem, quae praemissa aduicta cohorti, inuincibilem fecit exercitum. Susceperunt ergo qui aduenierant, donatibus Britannis locum habitationis inter eos: ea conditione, ut hi pro patriae pace & salute contra aduersarios militarent, illi militantibus debita stipenda conferrent. Aduenient autem de tribus Germaniae populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis, Vitis. De Vitarum origine sunt Cantuarij & Vectuarij: hoc est, ea gens quae Vectam tenet insulam, & ea quae usq; hodie in provincia occidentali Saxonum, Anglorum natio nominatur, posita contra ipsam insulam Vectam. De Saxonibus, id est, ea regione quae nunc antiquorum Saxonum cognominatur, uenere orientales Saxones, Meridiani Saxones, Occidentales Saxones. Porro de Anglis, hoc est, de illa patria, quae Anglia dicitur, & ab eo tempore usque hodie manere desertus inter provincias Vitarum & Saxonum perhibetur, orientales Angli, Mediterranei Angli, Mercij tota Nord Humbrorum progenies, id est, illarum gentium, quae ad Boream Tumbri fluminis inhabitant, ceterique Anglorum populi sunt orti. Duces fuisse perhibentur eorum primi duo fratres Hægistus & Horfus. E quibus Horfus postea occisus in bello à Britonibus, haecenus in orientabilibus Canij partibus monumentum habet suo nomine insigne. Erant autem filij Vuerigistis, cuius pater Vecta, cuius pater Voden: de cuius stirpe multarum provinciarum regum genus originem duxit. Non mora ergo, conuenientibus certarim in insulam gentium memoratarum ceteris, grandescere populus coepit aduenarum, ita ut ipsis quoque, qui eos aduocauerant, indigenis essent terrori. Tum subito inito ad tempus foderet cum Pictis, quos longius iam bellando pepulerant, in socios arma uertere incipiunt. Et primum quidemannonas libi eos affluentius ministrare cogunt, quatenus occasiorem diuortij profectionem, nisi pro fusior libertatim eorum copia daret, se cuncta insulæ rupto foderet loca uisitatos: neque aliquid regni minus electibus prosequantur.

Siqui

Siquidem, ut breuiter dicam, accensus manibus paganorum ignis, iustas de sceleribus populi Dei ultiones expetiit: non illius impar, qui quondam à Chaldeis succensus, Hierosolymorum moenia, imò & ædificia cuncta consumpsit. Sic enim & hic agens impio uictore, imò dispensante iusto iudice, proximas quasque ciuitates agrosque depopulans, ab orientali mari usque ad occidentale, nullo perhibente suum continuat incendium, totamque propè insulam perestis superficiei obtexit. Ruebant ædificia publica, simul & priuata, passim sacerdotes inter altaria trucidabantur, præfules cum populis sine ullo respectu honoris ferropariter ac flammis absumebantur, nec erat, qui crudeliter intransitos sepultura traderet. Itaque nonnulli de miserandis reliquijs in montibus comprehēsi acerruatim iugulabantur. Alij fame confecti procedentes, manus hostibus dabant, pro accipiendis alimentorum subsidij, æternum subituri seruitium: si tamen non continuò trucidarentur. Alij transmarinas regiones dolentes petebant: alij perflantes in patria trepidi pauperē uitam in montibus, syluis, uel rupibus ardujs, suspecta semper mente agebant.

Ut Britones primam de gente Anglorum uictoriam, duce Ambrosio Romano uicinis transfugerat.
Cap. XVI.

ATubi hostilis exercitus, exterminatis dispersisque insule indigenis, domum reuersus est, cœperit & illi paulatim uires animosque resumere, emergentes de latibulis, quibus abdit fuerant, & unanimo consensu auxilium coeleste precantes, ne usque ad internicionem, usque uaque deleterentur. Vtebantur eo tempore duce Ambrosio Aureliano, uirò modello, qui solus sorte Romanæ gentis prælatæ tempestati superfuera, occisus in eadem parentibus regum nomen & insigne ferentibus. Hoc ergo duce uires capessunt Britones, & uictores prouocantes ad prælium, uictoriam ipsi Deo fauente suscipiunt. Et ex eo tempore nunc ciues, nunc hostes uincebant, usque ad annum obsequis Badonici monis, quando non minimas eisdem hostibus strages dabant, quadragesimo circiter & quarto anno aduentus eorum in Britanniam. Sed hæc postmodum.

Ut Germanus episcopus cum Lupo in Britanniam nauigaret, et primo maris, postmodum Pelagiorum tempestatem diuina uocante sedaueret.
Cap. XVII.

ANte paucos sanè aduentus eorum annos heresis Pelagiana per Agricolam illata, Seueriani episcopi Pelagiani filium, fidem Britannorum sæda peste commaculauerat. Verum Britanni cum neque suscipere dogma peruersum, gratiam Christi blasphemando nullatenus uellent, neque ueritatem nesciarique persuasionis resuta

re uerbis certando sufficerent, inueniunt salubre consilium, ut à Gallicanis antistitibus auxilium belli spiritualis inquirat. Quam ob causam collecta magna synodo quærebat in commune, qui illuc ad succurrendum fidei mitti deberent: atque omnium iudicio eligebantur Apostolici sacerdotes Germanus Altitudinensis, & Lupus Trecaffenæ ciuitatis episcopi, qui ad cōfirmandam fidem gratiæ celestis in Britannia uenirent. Qui cum prompta deuotione preces & iussa sanctæ ecclesiæ suscepissent, intrant Oceanum, & usque ad medium itineris, quo à Gallico sinu in Britannia usque tenditur, secundis statibus nauis tuta uolabat. Tum subito occurrit pergentibus inimica uis demonum, qui tantos talesque uiros ad recuperandam tendere populis salutē inuideret. Concitant procellas, cœlum diemque nubium nocte subducunt. Ventorum furores uela non sustinent, cedebant ministeria uictæ nauarum, sequebatur nauigium oratione, non uiribus, & casu dux ipse uel pontifex fractus corpore, lassitudine ac fopore resolutus est. Tunc uerò quasi repugnatore cessante tempestas excitata conualuit, & iam nauigium superfluis fluctibus mergebatur. Tum beatus Lupus omnesque turbati excitant sciorum, elementis furentibus opponendum, qui periculi immanitate cōstantior Christum inuocat, & assumptum in nomine sanctæ Trinitatis leuataque aspergit ne fluctus fruientes opprimat, collegam commonet, hortatur uniuersos, oratio uno ore & clamore profunditur. Adest diuinitas, fugatur inimici, tranquillitas serena subsequitur, uentæ contrario ad tineris ministeria reuertuntur, decursusque breui spacijs pelagi, optati littoria quiete poiuntur. Ibi conueniens ex diuersis partibus multitudo, ex cepit sacerdotes, quos uenturos etiā uaticinatio aduersa prædixerat. Nuntiabant enim sinistræ spiritus, quod timebant, qui imperio sacerdotum dum ab obsequijs corporibus detruduntur, & tempestatis ordinem & pericula, que intulerant, sciebantur, uictosque se eorum meritis & imperio non negabant. Intra Britanniarum insulam apostolici sacerdotes raptim opinione, prædicatione, uirtutibus impleuerunt. Diuinusque per eos sermo quotidie non solum in ecclesijs, uerum etiam per triuia & per rura prædicabatur, ita ut passim & fideles catholici firmarentur, & deprauati uiam correctionis agnoscerent. Erat illis apostolorum instar & gloria & auctoritas per conscientiam, doctrinam per litteras, uirtutes ex meritis. Itaque regionis uniuersitas in eorum sententiam prompta transierat. Latabant abditis insillire persuasionis auctores, & more maligni spiritus gemebant perire sibi populos euadentes, ad extremum diuturna meditatione concepta, præsumunt inire consilium, procedunt conspicui diuitijs, ueste fulgētes, circumdati attentione multorum. Discrimenque certaminis subire maluerunt, si in populo que subuerterat pudorē taciturnitatis incurere, ne uiderentur se ipsi iudicio dñi uisile, illic planè immensa multitudo eorum consensu.

cōiugibus ac liberis excitata, cōenerat. Aderat populus & spectator futurus & index, altabant partes dispari conditione dissimiles, hinc diuina fides, inde humana pręsumptio; hinc pietas, inde superbia: inde Pelagius auctor, hinc Christus. Primo in loco beatissimi sacerdotes Germanus atq. Lupus prębuerunt aduersarij: eopiam disputandi, quę sola nuditate uerborū diu inahiter & aures occupauit & tempora: deinde uel antilites uenerādi torrētes eloquij sui cum apostolicis & euāgelicis imbrībꝫ profuderunt. Miscebatur sermo proprius cum diuino, & assertiones molestissimas lectionū testimonia sequebantur. Cōuincitur uanitas, perflata confutatur, ita ut ad singulas uerbōrū obiectiones errare se, dum respondere nequie, faceret: populus arbitrer uix manus continet, iudicium tamen clamore testatur.

*Vi idem filium Tribuni cecum illamiserit, ac deinde ad san-
ctum Albanum peruenit reliquij idem & ipsius oca
erperit, & beatorum Apostolorum, suis alio
rum martyrum posuerit.*
Cap. XXIII.

TVM subitō quidam Tribunicę potestatis eum coniuge procedit in mediū, nīllam de eem annorum cecam curandam sacerdotibus offerens, quam illi aduersarij offerri pręceperunt: sed q̄ conscientia punientē deterruit, iungunt eum parentibus preces, & curationē paruliz & sacerdotibus deprecantur. Qui inclinatos animo aduersarijs intuentes, orationem breuiter fundit. Ac deinde Germanus plenus spiritu sancto inuocat trinitatem, nec mōra ad hęc entem lateri uix capsulam cum sanctorum reliquijs collo ausam manibus comprehendit, eamq̄ in conspectu omnium puellę oculis applicuit. Quos statim, euacuat tenebris, lumen ueritatis impleuit. Exultant parentes, miraculum populus cōremiscit: postquam diem illi ex animis omnium suscipio iniqua deleta est, ut sacerdotum doctrina misitentibus deliderijs fecerentur. Comprensa itaq; peruersitate damabili, eiusq̄ auctoribus confutatis, atque animis omnium fidei puritate compositis, sacerdotibus, beatum Albanum martyrem auctori Deo per ipsum gratias petierunt. Vbi Germanus omnium Apostolorum diuersorumq̄ martyrum secum reliquias habēs, facta oratione iussit reuelli sepulchrum, preciosa ibidem munera conditurus: arbitrās opportunum, ut membra sanctorum ex diuersis regionibus collecta, quos paret meritis receperat coelum, sepulchri quorū quis unius teneret hospitium. Quibus depositis honorificę atque sociatis de loco ipso, ubi beati martyris elusis erat sanguis, massam pulueris secum portaturus abstulit, in qua ap-
parebat cruore seruato, rubuisse martyrum cædem, percutore pallente. Quibus ita gestis innumera hominum eodem die
ad Dominum turba conuersa est.
Bede tom.

*Vi idem causa infirmitatis idem deterruit, & uicissim domo
trun orando resurrexit: & ipse per afflictionē a sua
langore curatus. Cap. XXIX.*

VNDE dum redeunt, insidiator inimicus casualibus laqueis preparatis, Germani pedem lapsus occasione contritus, ignorata merita illius, sicut Iob beatissimi, afflictione corporis propaganda. Ei dum aliquamdiu uno in loco infirmitatis necessitate teneretur, in uicina qua manebat casula exarsit incendium. Quod consumptus domibus, quę illic palustri arundine tegebantur, ad illud habitaculum in quo idē facebat flabris stimulantibus sequebatur. Cōcursum omnium ad antistitem conuolauit, ut elatis manibus, periculum quod imminēbat, euaderet. Quibus increpatis moueri se, si dei pręsumptione, non passus est. At multitudo omnis desperatione perterrita obuiam currit incendio. Sed ut Dei potētia manifestior appareret, quicquid custodire tentauerat turba, consumitur. Quod uerō lacēs & infirmus descendit, eferro hospitis sancti uiri expauescens flama trāsluit, ultra citra quę defuerant, & inter globos flammantis incendij, incolume tabernaculum, quod habitator inclusus seruabat, emicuit. Exultat turba miraculo, & uisum se diuinis uirtutibus gratulatur. Excubabat diebus ac noctibus, ante tugitium pauperis uulgus sine numero, & animas curate cupientes, hi corpora. Referri nequeunt, quę Christus operabatur in famulo, qui uirtutes facebat infirmis. Eū cum debilitati suę nihil remediij pateceret adhiberi, quadam nocte candente micēs uestibus uidit subiacēse personam, quę manu extēsa iacentē uidetur attollere, eumq̄ consistere firmis uestigijs imperabat. Postquam horam ita fugatis doloribus recepit pręstīnam sanitatem, ut die reddito itineris laborem subiret intrepidus.

*Vi idem episcopi Britanni in pugna maxillam celestē
tulerim, sicq̄ domum reuersi sunt.*
Caput XX.

INTEA Saxones Pictijs bellū aduersum Britones sanctis uiribus suscepērunt, quos eadē necessitas in castra contraxerat: & cum trepidi partes suas penē impares iudicarent, sanctos antistitem auxilium petierūt: qui promissum maturantes aduentum, tantum pauentibus adducē contulerunt, ut accessisse maximus crederetur exercitus. Itaque apostolicis ducebus Christus militabat in castris. Aderat etiam quę dragēsimę uenerabiles dres, quos religiosiorē reddebat pręsentia sacerdotum, in tantum, ut quotidianis prędicationibus instituti, certatim populi ad gratiam baptismatis conuolarent. Nam maxima exercitus multitudo undam lauacri salutaris expetit, & ecclesia ad diē resurrectionis Dominicę frondibus contexta componitur, atque in expeditione campestris instat ciuitatis aptatur. Madidus baptismate procedit exercitus, fides seruatiū populo, & contra

conterrito armatorum præsidio, diuinitatis expectatur auxilium. Institutio, uel forma castitatis hostibus nunciatur, qui uictoriam quasi de inermi exercitu præsumens assumpta alacritate festinant, quorum tamen aduentus exploratione cognoscitur: cumq; emensa solennitate Paschali, recensa de laucior pars maior exercitus arma capere ac bellum pararetentaret, Germanus se deducem prælii proficetur. Eligit ex peditis, circulecia percurrat, & eregione qua hostium sperabatur aduentus, uallem circunda tam medijs monibus intuetur. Quo in loco nouum componit exercitum ipse dux agminis. Et iam aderat serox hostium multitudo, quam appropinquare inuebantur in insidijs constituti. Tunc subito Germanus signifer uniuersos admonet & predicat, ut uocis lux uno clamore respondeant: securisq; hostibus qui se insperatos adesse confiderent, Alleluia tertio repetitis sacerdotes exclamabant. Sequitur una uox omnium, & elatum clamorem percussio àère motum concludit multiplicat, hostile agmen terrore prosternitur, & super se non solum rupea circumdatis, sed etiam cœli machinam contemiscunt, trepidationisq; insectis uix sufficere pedum pernicitas credebatur. Passim fugiunt, arma prociunt, gaudentes uel nuda corpora eripuisse discerni, plures etiam timore præcipites, flumen quod transierant, deuorauit. Ultionem suam innocens exercitus intuetur, & uictoria concessa octofus spectator efficitur. Spoila colliguntur expolita, & cœlestis palmæ gaudia miles religiosus amplectitur. Triumphant pontifices hostibus suis sine sanguine, triumphant uictoria fide obtenta, non uiribus. Composita itaque insula, securitati multiplici, superatisq; hostibus uel inuisibilibus uel carne conspiciis, reditum moluntur pontifices. Quibus tranquillam nauigationem, & merita propria, & intercessio beati martyris Albani parauerunt, quietosq; eos suorum desiderijs lætæ carina restituit.

Vi resurgentibus uirgulis Pelagianæ pestis Germanus cum Senatro Britanniam reuertitur, prius clauda luens ingressum, deinde ex populo Dei, condemnatis sine rursus lais hereticis, gressum recuperat sine del. Caput XXXI.

Nec multo post interposito tempore nunciat ex eadem insula, Pelagianam perueritatem iterato paucis authoribus dilata: rursumq; ad beatissimum uirum preces sacerdotum omnium deferuntur, ut causam Dei, quam prius obtinuerat, inueteret. Quorum petitionis festinus obtemperat. Nam adiuncto sibi Seuero totius sanctitatis uitro (qui erat discipulus beatissimi patris Lupi Treacenensis episcopi, & tunc Treueris ordinatus episcopus, genibus primæ Germaniæ uerbum Dei prædicabat) mare descendit, & consentientibus elementis tranquillo nauigio Britannias petijt. Interea sinistri spiritus prouolantes totam insulam Germa-

num uenire inuitis uaccinationibus nunciabant, intantum ut Elafius quidam regionis illius prius in occursum sanctorum sine ulla mansuetsi nunciij relatione properaret, exhibens secum filium, quem in ipso flore adolescentiæ debilitas dolenda damnauerat. Erat enim arescentibus neruis contracto poplite, culper sceleritate cruris usus uestigijs negabantur: hunc Elafium prouincia tota subsequitur. Veniunt sacerdotes, occurrit infima multitudo, cõfessim benedictio, & sermonis diuini doctrina profumditur. Recognoscunt populum, in ea qua illum reliquerant credulitate, durante, intelligunt culpam esse paucorum, inquirunt auctores, inuenientesq; condegnant. Tum subito Elaficus pedibus aduoluitur sacerdotum, offerens filium, cuius neccitatem ipsa debilitas etiam line precibus alligabat. Fecit communis omnium dolor, & præcipue sacerdotum, qui conceptam misericordiam ad diuinam clementiam contulerunt, statimq; adolescentem beatus Germanus sedere compulsi, adtreclat poplitem debilitate curuatum, & per tota infirmitatis spacia medicabilis dextera percurrat, salubremq; tactum sancta seftina subsequitur, ariditas succum, nerui officia receperunt, & in conspectu omnium incolumis patri filius restituitur. Implentur populi stupore miracula, & in pecloribus omnia fides catholica inculcata firmatur, prædicatione deinde ad plebem de præuaricationis emendatione conuertitur. Omniumq; sententia prauitatis auctores qui erant expulsi insula, sacerdotibus adducuntur ad medicandam defensionem, ut & regio absolutione, & illi emendatione fruerentur, factumq; est ut illis locis multo ex eo tempore fides intermentata perduraret. Itaque compositis omnibus, beati sacerdotes ea qua uenerant prosperitate redderunt. Porro Germanus post hæc ad Rauennam propage Armoricanæ gentis supplicaturus aduenit, ibiq; a Valentiniano & Placidia matre ipsius summa reuerentia susceptus, migravit ad Christum. Cuius corpus honorifico agmine comitantibus uirtutum operibus suam defertur ad urbem. Nec multo post Valentinianus ab Elij patricij, quæ occiderat, satellitibus interimitur. Anno imperij Marciani sexto, cum quo simul Hesperium concidit regnum.

Vi Britones quiescentibus ad tempus externis, ciuilibusq; bellis contraxerunt, simul et maioribus fidei glorijs subuerferunt. Caput XXXII.

Interim Britannia cessatum quidem est paumper ab externis, sed non a ciuilibus bellis. Manebant exterminia ciuitatum ab hoste dirutarum ac desertarum, pugnantibus contra inuicem, qui hostem euaserant ciues: attrament recentis adhuc memoria calamitatis & cladi insidie seruabant utcumque reges, sacerdotes, priuati & optimates suum quique ordinem. At illis decedentibus, quum succedisset ætas tempestatis

pestatis illius necesse, & presentia solum serenitatis statum experta, ita cuncta ueritatis ac iusticie moderamina concussa ac subuersa sunt, ut nullum earum non dicam ueligiolum, sed ne memoria quidem preter in paucis, & ualde paucis ulla appareret. Quin inter alia inenarrabilem scelus facta, quæ historicis eorum Gildas flebili sermone describit, & hoc addebat, ut nunquam genti Saxonum siue Anglorum sercum Britanniam insolentem uerbum fidei prædicandum committerent. Sed non tamen diuina pietas plebem suam quam præcuiuit, deseruit, quin multo digniores genti memoratæ præcones ueritatis, per quos crederet, destinauit.

Vi sanctus papa Gregorius Augustinum cum monachis ad prædicandum genti Anglorum mittens, epistola qua qua illos exhortatur, ne à laborando cesset, res, confortauerit. Caput XXIII.

Siquidè anno ab incarnatione Domini quingentesimo octogesimo secundo Mauritius ab Augusto quinquagesimus quartus imperiis suscipiens, uno & uiginti annis tenuit. Cuius anno regni decimo Gregorius uir doctrina & actione præcipuus pontificum Romanæ & apostolicæ sedis sortitus, exiit annos tredecim, menses sex, & dies decem. Qui diuino admonitus instinctu anno decimoquarto eiusdè principis, aduentus uerò Anglorum in Britanniam anno circiter centesimo quinquagesimo misit seruum Dei Augustinum, & alios plures cum eo monachos timentes Dominum, prædicare uerbum Dei genti Anglorum. Qui cum iustis pontificalibus obtemperantes, memoratum opus aggredi cœpissent: iamq; aliquantum itinere confectissent, perculsi timore inertem redire domum, potius quam barbaram, feram, incredulamq; gentem, cuius nec linguam quidem noscunt, adire, cogitabant, & hoc esset utius communi consilio decernerent. Nec mora Augustinum, quem eis episcopum ordinandum (si ab Anglis susciperentur) disposuerat, domum remittunt, qui à beato Gregorio humiliter supplicatu obtineret, ne tam periculosa, tam laboriosa, tam incertam peregrinationem adire deberent. Quibus ille exhortatorias mittens litteras, in opus eos uerbi, diuino consilio auxilio, proficisci sua dæ. Quarum uidelicet litterarum ista est forma: Gregorius seruus seruorum Dei. Quia melius fuerat bona non incipere, quam ab his que cœpta sunt cogitatione retrorsum redire, summo studio dilectissimi filij operetur, ut opus bonum, quod auxiliante Domino cœpistis, impleatis. Nec ergo labor uos itinere, nec maledicorum hominum lingue deterreat: sed omni instantia, omni seruire quæ inchoastis Deo auctore peragite. Scientes quod laborem magnam æternæ retributionis gloria sequitur. Remanenti autem Augustino præposito uestro, quem & abbatem uobis consociuimus, in omnibus humiliter obedite. Sciẽ-

Bedæ tom.

tes hoc uestris animabus per omnia profuturum, quicquid à uobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotens Deus sua uos gratia protegat, & uestri laboris fructum in æternam patriam uidere concedat. Quatenus & si uobiscum laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare scilicet uolo. Deus uos incolumes custodiat dilectissimi filij. Data die decima Kalendarum Augustarum, imperante Domino nostro Mauricio Tiberio pijsimo Augusto anno decimo quarto, post Consularum eiusdem Domini nostri anno decimo tertio, indictione decima quarta.

Vi Arelatensi Archiepiscopo epistolam pro eorum sua serpeione misit. Caput XXIII.

Misit etiam tunc ipsdem uenerandus pontifex ad Etherium Arelatensem archiepiscopum (ut Augustinum Britanniam peragitem benigne susciperet) litteras, quarum iste est textus. Reuerendissimi & sanctissimi fratri Etherio coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei. Licet apud sacerdotes habentes Deo placitam charitatem religiosi nullius commendatione indigeant: quia tamen aptum tempus scribendi se ingessit, fraternitati uestre nostra mittere scripta curauimus, insinuantes latorem presentium Augustinum seruum Dei, de cuius certis sumus studio, cum alijs seruus Dei, illius nos pro utilitate animarum auxiliante Domino direxisset. Quem necesse est, ut sacerdotali studio sanctitas uestra adiuuare, & sua ei solatia præbere festinet. Cui etiam ut promptiores ad suffragandum poscitis existeret, causa uos his iniunctum subtiliter indicare. Scientes quod ea cognita tota uos propter Deum deuotione ad solandum, quia res exigat, commouetis. Candidum prætere presbyterum communem filium, quem ad gubernationem patrimoniali ecclesiæ nostræ transmissimus, charitati uestræ in omnibus commendamus. Deus te incolumem custodiat reuerendissime frater. Data die decima Kalendarum Augustarum imperante Domino nostro Mauricio Tiberio pijsimo Augusto, Anno decimo quarto post consularum eiusdem Domini nostri, Anno decimo tertio, indictione decima quarta.

Vi ueniens Britanniam Augustinus primo in insulam Tenet regi Constantium prædicat, et sic accepta ab eo licentia Cantium prædicatum intrauit. Caput XXV.

ROboratus ergo confirmatione beati patris Gregorij Augustinus, cum famulis Christi qui erant cum eo, rediit in opus uerbi, peruenitq; in Britanniam. Erat eo tempore rex Edilbertus in Cantio potentissimus, quid cõsiliu usque Humbri luminis maximi, quo meridiansi & Septentrionales Anglorum populi dirimuntur, fines imperij tenebant. Eit autem ad

b orien

orientalem Canij plagam Tanetos insula non modica, id est, magnitudinis iuxta consuetudinem æstimationis Anglorum, miliarium sexcentorum, quam à cõtinenti terra fecerint fluvius Vantum, qui est latitudinis circiter trisstadiorum, & duobus tantum in locis est transmeabilis. Vtrumque enim caput protendit in mare. In hac ergo applicuit servus Domini Augustinus, & socij eius ubi (ut fertur) sermone qua draginta. Acceperunt autem præcipiente beato Papa Gregorio de gente Francorum inter, pretes, & mittens ad Edilberthum mandavit se venisse de Roma, ac nuncium ferre optimum, qui sibi obtemperantibus æterna in cœlis gaudia, & regnum sine fine cum Deo uiuo & uero futurũ, sine ulla dubitatione promitteret. Qui hæc audiens, manere illos in ea quam adierant insula, & eis necessaria ministrari, donec uideret quid eis faceret, iussit. Nam & antea fama ad eum Christianæ religionis peruenerat, utroque qui & uxorem habebat Christianam de gente Fræcorum regia, nomine Berthã: quam ea cõditione parentibus acceperat, ut ritum fidei ac religionis suæ cum episcopo, quem ei adiutorem fidei dederant nomine Luidhardo, inuolatam seruare, scilicet iam haberet. Post hæc ergo aliquot uenit ad insula rex, & residens sub diuo iussit Augustinũ cum socijs ad suum ibidem aduenire colloquium. Cauerat autem ne in illam quam domum ad se introirent ueteri usus augurio, ne superuentu suo, siquid maleficæ artis habuissent, eum superando deciperent. At illi non dæmonica, sed diuina uirtute præditi uenerant, crucem pro uexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini saluatoris in tabula depictam, letaniasq; canentes pro sua simul & eorum propter quos & ad quos uenerant salute æterna, Domino supplicabant. Cumq; ad iussuionem regis residentes, uerbum ei uite unicum omnibus, qui aderant eius comitijs prædicarent: respondit ille dicens, Pulchra sunt quidam uerba & promissa quæ assertis, sed quia noua sunt & incerta, non his possum assensum tribuere, relictijs eis cum tanto tempore cum omni Anglorum gente seruauit. Verum quia de longè huc peregrini uenistis, & ut ego mihi uideor perpexisse, ea quæ uos uera & optima credebatis, nobis quoque communicare desideratis: nolimus molesti esse uobis, quin potius benigno uos hospitio recipere, & quæ ueluti uestro sunt necessaria, ministrare curamus: nec prohibemus, quin omnes, quos potestis, fidei uestre religionis prædicando societis. Dedit ergo eis mansionem in ciuitate Dorouernensi (quæ imperij sui totius erat metropolis) eisq; ut promissam, eam ad ministratorem uelut temporariis, licentiam quoque prædicandi non abstinuit. Fertur autem quod appropinquantes ciuitati, mortuo suo cum cruce sancta & imagine magni regis Domini nostri Iesu Christi, hæc letaniam consona uoce modularentur: Deprecamur te Domine in omni misericordia tua, ut auferatur furor tuus & ira tua à ciuitate ista, & de do-

mo sancta tua, quoniam peccauimus, alleluia.

Videm in Cantio primitiua ecclesie & doctrina sit imitatus & uiam, atq; in urberoga fidem episcopatus deo cepit. Caput XXXI.

AT ubi sibi datam mansionem intrauerunt, acceperunt Apostolicam primitiua ecclesiæ uitam imitari, orationibus uidelicet assidujs, uigijs, ac ieiunijs seruendo, uerbum uite, quibus poterant, prædicando, cuncta huius mundi uelut aliena spernendo, ea tantum, quæ uiuendi necessaria uidebantur, ab eis, quos docebant, accipiendo, secundum ea quæ docebant ipsi per omnia uiuendo, & paratum ad patientiam aduersa quæque, uel etiam ad moriendum pro ea quam prædicabant ueritate, anticum habendo. Quidz Credisderunt nonnulli, & baptizabantur, mirantes simplicitatem innocentis uitæ, ac dulcedinem doctrinæ eorum celestis. Erat autem prope ipsam ciuitatem ad orientem ecclesia in honorem sancti Martini antiquitus facta, dum adhuc Romani Britanniam incolerent, in qua regina, quam Christianam fuisse prædiximus, orare consueuerat. In hac ergo & ipsi primo conuenire, psallere, orare, missas facere, prædicare, & baptizare coeperunt, donec rege ad fidem conuerso, maiorem prædicandi per omnia, & ecclesiæ fabricandi uel restaurandi, licentiam acciperent. At ubi ipse etiam inter alios delectatus uita mundissima sanctior, & promissis eorum suauissimis, quæ uera esse miraculorum quoque multorum offensione firmuerunt, credens baptizari esse, corpore plures quotidie ad audiendum uerbum confluere, ac relicto gentilitatis ritu, in itati se sanctæ Christi ecclesiæ credendo sociare. Quorum fidei & conuersioni ita congratulatus esse rex perhibetur, ut nullum tamen cogeret ad Christianismum, sed tantummodo credentes arctiori dilectione quasi concius sibi regni celestis amplecteretur. Didicerat enim & à doctoribus auditoribusq; suæ salutis, seruatum Christi uoluntarium, non coactum debere esse. Nec distulit, quin etiam ipsi doctoribus suis locum sedis, eorum gradat congruum, in Dorouernensi metropoli sua donaret, simul & necessarias in diuersis speciebus possessiones conferret.

Videm episcopus sancti Gregorio pape, quæ sunt Britannia gesta mandauit, simul & de necessitatibus eius responso petens, acceperit. Caput XXXII.

IN terea uis Domini Augustinus uenit Arclas, & ab archiepiscopo eisdem ciuitatis Etherio, iuxta quod iussa sancti patris Gregorij acceperant, archiepiscopo genti Anglorum ordinatus est: reuerusq; in Britanniam, misit continuò Romanam Laurætium presbyterum, & Petrum monachum, qui beato pontifici Gregorio gentem Anglorum fidem Christi accepisse, ac se episcopum factum esse referrent: simul & de eis, quæ

que necessaria uidebantur, quæstionibus eius
 consulta flagitans. Nec mora, congrua quæstio-
 nibus responsa recepit, quæ etiam huic historiæ
 nostræ commodum duximus indere. Inter-
 rogatio Augustini episcopi Cantuariorum ec-
 clesiæ. De episcopis, qualiter cum suis clericis
 conuerfentur, uel de his, quos fidelium oblatio-
 nibus accedunt altari, quantæ debent fieri por-
 tionēs, & qualiter episcopus agere in ecclesia
 debeatur. Respondit Gregorius Papa, urbis
 Romæ, Sacra scriptura testatur (quam te bene
 nosse dubium non est) & specialiter beati Pauli
 ad Timotheum epistolæ, in quibus eum erudire stu-
 dit, qualiter in domo Dei conuerfari debuisset.
 Mos autem sedis Apostolicæ est, ordinatis epi-
 scopis, præcepta tradere, ut in omni stipendio
 quod accedit, quatuor debeant fieri portionēs:
 una uidelicet episcopo & familiæ propter hospi-
 talitatem atque susceptionem, alia clero, ter-
 tia pauperibus, quarta ecclesiæ reparandis. Sed
 quia fraternitas tua monasterij regulis erudita,
 foris fieri non debet à clericis suis in eccle-
 sia Anglorum, quæ auctore Deo nuper adhuc
 ad fidem perducta est, hæc debet conuerfatio-
 nem instituire, quæ in nō nascētis ecclesiæ fuit
 patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his
 quæ possidebant aliquid suum esse dicebat, sed
 erant eis omnia cōmunia. Si qui uero sunt cle-
 rici extra sacros ordines constituti, qui se con-
 tinere non possunt, sortiri uxores debent, & sti-
 pēdia sua exterius accipere. Quia & de iisdem
 partibus, de quibus præfati sumus, nouimus
 scriptum quod diuidebatur singulis prout cuius
 opus erat. De eorum quoque stipendio cogi-
 tandum atque prouidendum est, & sub eccle-
 siastica regula sunt tenendi, ut bonis moribus
 uiuant, & canendis psalmis inuigilent, & ab
 omnibus illicitis & cor & linguam & corpus
 Deo auctore conferuent. Communi autem uti-
 li uiuentibus, iam de faciendis portionibus, uel
 exhibenda hospitalitate, & ad implenda mis-
 ericordia, nobis quid erit loquendum? Cum om-
 ne quod superest, in oculis prius ac religiosius ero-
 gandum est, Domino magistro omnium docen-
 te: Quod superest, date elemosynam, & ecce
 omnia munda sunt uobis. Interrogatio Au-
 gustini: Cum una sit fides, cur sunt ecclesiarum
 diuersæ consuetudines, & altera consuetudo
 missarum in sancta Romana ecclesia, atque al-
 tera in Galliarum tenetur. Respondit Gre-
 gorius Papa: Noui fraternitas tua Romanæ ec-
 clesiæ consuetudinem, in qua se meminit nutri-
 tam. Sed mihi placet, ut siue in Romana, siue in
 Galliarum, seu in qualibet ecclesia, aliquid in-
 uenisset quod plus omnipotenti Deo posset pla-
 cere, sollicitè eligas, & in Anglorum ecclesia,
 quæ adhuc ad finem noua est institutione præ-
 cipua, quæ de multis ecclesijs colligere potui-
 set, infundas. Non enim pro locis res, sed pro
 bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo
 quibusque ecclesijs, quæ piæ, quæ religiosa, quæ
 rectæ sunt elige, & hæc quali in fasciculum col-
 lecta, apud Anglorum mentes in consuetudine
 Bedæ tom. 3.

ngem depone. Interrogatio Augustini: Ob-
 scuro quid pati debeat, si quis aliquid de ecclesia
 furto abstulerit. Respondit Gregorius. Hoc tua
 fraternitas ex persona furis pensare potest, quia
 litera leat corrigi. Sunt enim quidam, qui ha-
 bentes subsidia furtum perpetrant, & sunt alij,
 qui hac in re ex inopia delinquunt. Vnde neces-
 se est, ut quidam damnis, quidam uero uerbis
 bus: & quidam districtius, quidam autem lenius
 corrigantur. Et cum paulo districtius agitur,
 ex charitate agendum est, non ex furore: quia
 ipsi hoc præstatur qui corrigitur, ne gehennæ
 signibus tradatur. Sic enim nos fidelibus tene-
 re disciplinam debemus, sicut boni patres car-
 nalibus filiis solent, quos & pro culpis uerbis
 bus ferunt, & iam ipsos, quos doloribus af-
 fligunt, habere heredes quæ erunt: & quæ pos-
 sentis feruare, quos irati insequi uidentur.
 Hæc ergo charitas in mente tenenda est, & in
 ipsa modum correptionis dicit, ita ut mens ex-
 tra rationis regulam omnino nihil faciat. Ad-
 des etiam, quomodo ea, quæ furto de ecclesia
 abstulerunt, reddere debeant. Sed abijt, ut eccle-
 sia cum augmento recipiat, quod de terrenis re-
 bus uidetur amittere, & lucra de uanis quæ-
 re. Interrogatio Augustini: Si debeant duo
 germani fratres singulas sorores accipere, quæ
 sunt ab illis longa progenie generatæ. Res-
 pondit Gregorius: Hoc fieri modis omnibus li-
 cet. Nequaquam enim in sacris eloquijs inueni-
 tur, quod huic capitulo contradicere uideatur.
 Interrogatio Augustini: Vique ad quomam ge-
 nerationem debeant fideles cum propinquis si-
 bi coniugio copulari. Respondit Gregorius:
 Quædam terrena lex in Romana republica per-
 mittit, ut siue frater & soror, seu duorum fra-
 trum germanorum, uel duarum sororum filius
 & filia miscantur. Sed experimento didici-
 mus, ex tali coniugio sobolem non posse suc-
 crescere. Et sacra lex prohibet cognationis tur-
 pitudinem reuelare. Vnde necesse est, ut tam
 tertia uel quarta generatio fidelium licenter si-
 bi iungi debeat. Nam secunda, quam diximus,
 à se omni modo debet abstinere. Cum nouerca
 autem miserique graue est facinus: quia & in lege
 scriptum est, Turpitudinem patris tui nō reue-
 labis. Neque enim patris turpitudinem filius
 reuelare potest: sed quia scriptum est, Erunt
 duo in carne una, qui turpitudinem nō teneant,
 quæ una caro cum patre fuit, reuelare præsum-
 pserit, profectione patris turpitudinem reuelauit.
 Cum cognata quoque miserique prohibitum est:
 quia per iunctionem priorem caro fratris sue-
 ri facit. Pro qua re etiam Iohānes Baptista ca-
 pite truncatus est, & sancto martyrio consum-
 matus. Cui non est dictum, ut Christum nega-
 ret, & tamē pro Christi cōfessione occisus est:
 sed quia iisdem Dominus noster Iesus Chris-
 tus dixerat, Ego sum ueritas, quia pro ueritate
 Iohannes occisus est, uidelicet & pro Christo
 sanguine fudit. Quia uerō sunt multi in Anglo-
 rum gēte, qui dum adhuc in infidelitate essent,
 huic nefando coniugio dicuntur admixti, ad
 fidem

fidem uenientem admonendi sunt, ut se abstineant, & graue hoc esse peccatum cognoscant. Tremendum Dei iudicium timeat, ne pro carnali dilectione tormenta æterni cruciatus incurrant. Non tamen pro hac re corporis & sanguinis Domini communione priuandi sunt, ne in eis illa ulcisci uideantur, in quibus se per ignorantiam ante laucrum baptismatis abstrinxerunt. In hoc enim tempore sancta ecclesia quædam per seruiorem corrigit, quædam per consuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat, atque ita portat & dissimulat, ut sepe malum quod aduersatur portando & dissimulando compescat. Omnes autem qui ad fidem ueniunt, admonendi sunt, ne tale aliquid audeant perpetrare. Si qui autem perpetraverint, corporis & sanguinis Domini communione priuandi sunt: quia licet in his, qui per ignorantiam secerunt, culpa aliquatenus toleranda est: ita in his fortiter insequenda, qui non metuunt sciendo peccare. Interrogatio Augustini: Si longinquitas itineris magna interierat, ut episcopi non facile ualeant conuenire, an debeat sine aliorum episcoporum presentia episcopus ordinari? Respondit Gregorius: Et quidem in Anglorum ecclesia, in qua adhuc solus tu episcopus inueniris, ordinare episcopum non aliter, nisi sine episcopis potes. Nā quando de Gallis episcopi ueniunt, qui in ordinatione episcopi testes assunt. Sed fraternitatem tuam ita uolumus episcopos ordinare, ut ipsi libi episcopi longo intervallo minime distungantur: quatenus nulla sit necessitas, ut in ordinatione episcopi, alij conuenire nō possint. Pastores quoque quorum presentia ualde est utilis, facile debeant conuenire. Cum igitur auctore Deo ita fuerint episcopi in propinquis sibi locis ordinati per omnia, episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus uel quatuor episcopis fieri non debet. Nam in ipsis rebus spiritalibus, ut sapienter & mature disponantur, exemplum trahere à rebus etiam carnalibus possumus. Certe enim dum coniugia in mundo celebrantur, coniugati quique conuocantur: ut qui in uiam coniugij præcesserit, in subsequentis quoque copulæ gaudio miscerantur. Cur non ergo & in hac spiritali ordinatione, que per sacrum ministerium homo Deo coniungitur, tales conueniant, qui uel in prospectu ordinati episcopi gaudeant, uel pro eius custodia omnipotenti Deo preces pariter fundant? Interrogatio Augustini: Qualiter debemus cum Galliarum & Britanniarum episcopis agere? Respondit Gregorius: In Galliarum episcopis nullam tibi auctoritatem tribuimus: quia ab antiquis prædecessoribus meorum temporibus pallium Arelateni episcopo accepit, quem nos priuare auctoritate precepta minime debemus. Siquid contingat, ut fraternitas tua ad Galliarum prouinciam transseat, cum eodem Arelateni episcopo debet agere, qualiter (si qua sunt uicia in episcopis) corrigantur. Qui si forte in disciplina uigore tepidus existat, ne fraternita-

tis zelo accendendus est. Cui etiam epistolæ ferimus, ut cum tuæ sanctitatis presentia in Gallijs & ipse tota mente subuenias, & que sunt creatoris nostri iussioni contraria, ab episcoporum moribus compescat. Ipse autem ex auctoritate propria episcopos Galliarum iudicare non poteris: sed suadendo, blandiendo, bona quoque opera eorum imitationi monstrando, prauiores mentes ad sanctitatis studia reforma. Quia scriptum est in lege, Per alienam messem transies, falcem mittere non debes: sed manu spicas conterere & manducare. Falcem enim iudicij mittere non potes in ea segete, quæ alteri uidetur esse commissa: sed per effectum boni operis frumenta Domini uitiorum suorum paleis expolia, & in ecclesiæ corpore monendo & persuadendo, quasi mādendo conuerte. Quicquid uero ex auctoritate agendum est, cum prædico Arelatensi episcopo agatur, ne prætermitti possit hoc, quod antiqua patrum institutio inuenit. Britanniarum uero omnes episcopos tuæ fraternitati committimus. ut in doctrinā doceantur, in firmitate persuasionis roborentur, per uerbi auctoritatem corrigantur. Interrogatio Augustini: Si prægnans mulier debeat baptizari? Aut postquam genuerit, post quantum tempus possit ecclesiam intrare? Aut etiam ne morte præoccupetur, quod genuerit, post quot dies hoc licet sacri baptismatis sacramenta perciperet? Aut post quantum temporis huic uir suus possit in carnis copulatione coniungi? Aut si mensura consuetudine tenetur, an ecclesiam intrare ei liceat? Aut sacre communionis sacramenta perciperet? Aut uir suus coniungi permixtus, priusquam lauetur aqua, si ecclesiam possit intrare? Vel etiam ad mystrium communionis sacre accedere? Quæ omnia tui Anglorum genti oportet habere comperta. Respondit Gregorius: Hoc non ambigo, fraternitatem tuam esse requisitam, cui iam & responsum reddidisse me arbitror. Sed hoc quod ipse dicere & sentire potuisti, credo quoddam mea apud te uolueris responsione firmari. Mulier etenim prægnans eum non debeat baptizari, cum non sit ante omnipotentis Dei oculos culpa aliqua foecunditas carnis. Nam cum primi parentes nostri in paradiso deliquissent, immortalitatem, quam acceperant, recto Dei iudicio perdidissent. Quia itaque ipsam omnipotentis Deus humanum genus pro culpa sua funditus extinguere noluit, immortalitatem homini pro peccato suo abstulit: & tamen pro benignitate suæ pietatis, foecunditatem ei sobolis reseruauit. Quod ergo naturæ humanæ ex omnipotentis Dei dono seruatum est, quæ ratione poterit à sacri baptismatis gratia prohiberi? In illo quippe mysterio, in quo omnis culpa funditus extinguitur, ualde stultum est, si donum gratiæ ei contradicere posse uideatur. Cum uero enixa fuerit mulier, post quot dies debeat ecclesiam intrare, Testamenti ueteris præcepto manifestum est, quod ita habet: Mulier si suscepto semine pepererit masculum, triginta tribus diebus manebit in sanguine

sanguine purificationis suæ. Omne sanctū non tanget, nec ingredietur in sanctuarium, donec impleantur dies purificationis sue: in autem sexaginā peperit, sexaginā sex diebus manebit in sanguine purificationis sue. Quod tamē scīe dum est, quia in mysterio accipitur. Nam si hora eadem qua genuit, a fluxu gratias intret ecclesiam, nullo peccati pondere grauat. Voluptas etenim carnis, nō dolor in culpa est. In carnis autē commixtione uoluptas est, nam in proli prolatione gemitus. Vnde & ipsi primæ matri omnium Dei præceptum transgressæ dictū est: Multiplicabo uerumnas tuas, & conceptus tuos, & in doloribus paries. Sit itaq; enixam mulierem prohibemus ecclesiam intrare, ipsam ei poenam suam in culpam deputamus. Baptizate autem uel enixam mulierem, uel hoc quod genuit, si mortis periculo urgetur, uel ipsa hora eadem qua gignit, uel hoc quod gignitur eadem qua natū est, nullo modo prohibetur: quia sanctū mysterij gratia sicut uolūtibus atq; discermentibus, cum magna discretionē prouidenda est. Ita his quibus mors imminet, sine ulla dilatione offerenda, ne dum adhuc tempus, ad præbendum redemptionis mysterium queritur, interueniente paululum mora inueniri non ualeat, qui redimatur. Ad eius ergo concubitum uir suus accedere non debet, quoad usq; qui gignitur, ablaſctur. Proua autem consuetudo in conjugatorum moribus efficit, ut mulieres filios quos gignunt, nutrire contemnant, eosq; alia mulieribus ad nutriendum iradant, quod uidelicet ex sola causa incontinentiæ uidetur inueniunt: quia dum se continere nolunt, despiciunt lacrare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios suos praua ex consuetudine alij ad nutriendum tradunt, nisi purificationis tempus transierit, uiris suis non debent admisceri: quippe & sine partus causa, quum in consuetis suis mensibus detinētur, uiris suis misceri prohibentur: ita ut morte lex sacra seriat, si quis uir ad mensuram mulierem accedat. Quæ tamen mulier dum consuetudinem menstruam patitur, prohibet ecclesiam intrare non debet: quia ei naturæ superfluitas in culpam nō ualet reputari, & per hoc quod inuita patitur, iustum non est, ut ingressu ecclesiæ priuetur. Nouimus namque quod mulier, quæ fluxum patiebatur sanguinis, post tergum Domini humiliter ueniens, uestimentū eius fimbriam tetigit, atq; ab ea statim suam infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita, laudabiliter potuit Domini uestimentum tangere, cur quæ menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini ecclesiam intrare? Sed dicis, illam infirmitas compulsi: has uerō, de quibus loquimur, consuetudo constringit. Perpende autem frater charissime, quæ omne quod in hac mortali carne patimur ex infirmitate naturæ, est digno Deo iudicio post culpam ordinatū. Esurire nāq; sitire, aestuare, algere, lassescere, ex infirmitate naturæ est. Et quid est aliud contra famem alimenta, contra sitim potum, contra frigus auras, contra frigoris uestem, contra lassitudinem requiem querere, nisi medicamentum quoddā contra agritudines explorare? Hæc itaq; & menstrui sui sanguinis fluxus, agritudo est. Si igitur bene præsumptum, quæ uelimus tā Domini in languore posita tetigisse, quod uir personæ infirmanti conceditur, cur nō coëctatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suæ uitio infirmantur? Sanctæ autē communiois mysteriū in iisdem diebus percipere, non debet prohiberi. Si autē ex ueneratione magna percipere nō præsumit, laudanda est: sed si percepit, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est, & ibi aliquo modo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est: quia sepe in culpa agitur, quod uenit ex culpa. Vnde etiā cū elurimus, sine culpa commedimus: ex culpa autē primi hominis factū est, ut eluriamus. Menstrua enim consuetudo mulieribus nō aliqua culpa est, uidelicet quia naturaliter accidit: sed tamen quia natura ipsa uitata est, ut etiā sine uoluntarij studio uidetur esse polluta, ex culpa uenit uitio. In quo se ipsa, qualis per iudicium facta sit, humana natura, cognoscit. Et homo qui culpā sponte perpetravit, reatū culpe portet inuitus. Atq; iudice scemine cum semetipsas considerant, si in mensura consuetudine ad sacramentum Domini corporis & sanguinis accedere nō præsumunt, de sua reſta consideratione laudandæ sunt: dum uerō pereipiendo ex religioſe uitæ consuetudine eiusdem mysterij amore rapiuntur, reprimendæ (sicut prædicimus) non sunt. Sicut enim in Testamento ueteri exteriora opera obseruantur: ita in Testamento nouo, nō tam quod exterius agitur, quā id quod interior cogitatur, sollicita intentione attenditur, ut subtili sententiā puniatur. Nam cum multa lex uelut immunda manducare prohibeat, in Euangelio tamen Dominus dicit: Non quod intrat in os, coinquinat hominē: sed quæ exeunt de ore, illa sunt quæ coinquinant. Atque paulo post subiectis exponens: Ex corde ex eūt cogitationes malæ, ubi ubertim indicatum est, quod illud ab omnipotenti Deo pollutum esse in opere ostenditur, quod ex pollutæ cogitationis radice generatur. Vnde Paulus quoq; apostolus dicit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem & inſidicibus nihil est mundum. Atque mox eiusdem causam coinquinationis annuncians subiungit: Coinquinata sunt enim & mens eorum & conscientia. Si ergo ei cibus immundus non est, cui mens immunda non fuerit, cur quod munda mente mulier ex natura patitur, ei in immundiciam reputetur? Vir autem cum propria coniuge dormiens, nisi lotus aqua intrare ecclesiam non debet: sed neque lotus statim intrare debet. Lex autem ueteri populo præcipit, ut mixtus uir mulieri & lauari aqua debeat, & ante solis occasum ecclesiam non intrare, quod tamē intelligi spiritaliter potest: quia mulier uir miscetur, quando illicitæ concupiscentiæ animus in cogitatione per delectationem coniungitur. Quia nisi prius ignis concupiscentiæ mente deſectueat, dignum se congregationi fratrum

b + aduma

æstimare non debet, qui se grauari pernequitiam prauæ uoluntatis uidetur. Quamuis de hæc diuersæ hominum nationes diuersa sentiant, atque alia custodire uideantur: Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit, post admixtionem propriæ coniugis, & lauari purificationem querere, & ab ingressu ecclesiæ paululum reuerenter abstinere. Nec hæc dicentes culpam deputamus esse coniugium, sed quia ipsa licita admixtio coniugis sine uoluptate carnis fieri non potest, à sacri loci ingressu abstinendum est: quia uoluptas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Non enim de adulterio, uel fornicatione, sed de legitimo coniugio natus fuerat, qui dicebat: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis perperisti me mater mea. Qui enim in iniquitatibus conceptum se nouerat, à delicto se natum gemebat: quia portat arbor in ramo humorem uitii, quem traxit ex radice. In quibus tamen uerbis non admixtionem coniugum iniquitatem nominat, sed ipsam uidelicet uoluptatem admixtionis. Sunt etenim multa quæ licita esse probantur ac legitima, & tamen in eorum actu aliquatenus sordamur: sicut saepe iurascendo culpas insequimur, & tranquillitatem in nobis animi perturbamus: & cum res sit quod agitur, non est tamen approbabile, quòd in eo animus perturbatur. Contra uitiam quippe delinquentium iratus fuerat, qui dicebat: Turbatus est præ ira oculus meus. Quia enim non ualet nisi tranquilla mens in contemplationis se lucem suspendere, in ira suum oculum turbatum dolebat: quia dum male acta deorsum insequitur, confundi atque turbari à summorum contemplatione cogebatur. Est ergo laudabilis ira contra uitium, & tamen molestia, quia turbatum se aliquem reatum incurrisse æstimat. Oportet itaque legitima carnis corpora ut causa prolis sit, non uoluptatis: & carnis commixtio, creandorum liberorum sit gratia, non satisfactio uitiorum. Siquis uero sua coniuge, non cupidine uoluptatis raptus, sed solummodo creandorum liberorum gratia utitur, iste profectò siue de ingressu ecclesiæ, siue de sumendo Dominici corporis sanguinisque mysterio, suo est relinquendus iudicio, quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Cum uero non amor procreande nobilis, sed uoluptas dominatur in opere commixtionis: habent coniuges etiam de sua commixtione quod desistant. Hoc enim eis concedit sancta prædicatio, & tamen de ipsa eoncessione metu animum concutit. Nam cum Paulus apostolus Corinthiis scribens diceret, Qui se continere non potest, habeat uxorem suam: statim subiungere curauit, Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium: nõ enim indulgetur quod licet, quia iustum est: quod igitur indulgere dixit, culpam esse demonstrauit. Vigilanti uero mente pensandum est, quòd in Sina monte Dominus locuturus ad populum, prius eundẽ

populum abstinere à mulieribus præcepit. Et si illic ubi Dominus per ereaturam subditam hominibus loquebatur, tanta prouisione est monita corporis requisita, ut qui uerba Dei perciperent, mulieribus mixti non essent: quanto magis mulieres quæ corpus Domini omnipotentis accipiunt, custodire in se munditiam carnis debent, ne ipsa inuisibilis mysterij magnitudine grauentur. Hinc etenim ad Dauid de pueria suis per sacerdotem dicitur, ut si à mulieribus mundi essent, panes propositionis acciperent, quos omnino non acciperent, nisi prius mundos eos Dauid à mulieribus faceret. Tunc autem uir, qui post admixtionem coniugis lotus aqua fuerit, etiam sacre communionis mysteriũ ualet accipere, cum ei iuxta præfinitam sententiam etiam ecclesiam liceat intrare. Interrogatio, Augustinus: Si post illusionem, quæ per somnium solet accidere, uel corpus Domini quilibet accipere ualeat, uel si sacerdos sit, sacra mysteria celebrare? Respondit Gregorius: Hunc quidem testamentum ueteris legis, sicut & in superiori capitulo iam diximus, pollutum dicit, & nihil eorum aqua ei usque ad uentera mittere ecclesiam non concedit. Quod tamen aliter populus spiritalis intelligens, sub eodẽ intellectu accipit quo præfati sumus: quia quasi per somnium illuditur, qui reatus immunditiae ueris imaginibus in cogitatione inquinatur, sed lauandus est aqua, ut culpas cogitationis lachrymis abluit. Et nisi prius ignitionis recesserit, reum se quasi usque ad uesperum cognoscat: sed et in eadem illusione ualde necessaria discretio, quæ subtiliter pensari debet, ex qua re accidit mentis dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate uel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Ita & quidem cum ex naturæ superfluitate uel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illusio non est timenda: quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendum est, quàm secisse: cum uerò ultra modum appetitus gulæ in sumendis alimentis raptus, atque idcirco humorum repletacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sancti mysterij, uel missarum solennia celebrandi, cum sortasse aut festus dies exigit, aut exhiberi mysterium (pro eo quod sacerdos alius in loco deest) ipsa necessitas compellit. Nam si adsunt alij, qui implere mysterium ualeant, illusio pro crapula facta, à perceptione sacri mysterij prohibere non debet: sed ab immolatione sacri mysterij abstinere (ut arbitror) humiliter debet, si tamen dormientis mentem turpi imaginatione non concusserit. Nam sunt quibus ita plerumque illusio nascitur, ut eorum animus etiam in somno corporis positus, turpibus imaginationibus non sordetur: quia in re unum ibi ostenditur ipsa mens rea, non tamen uel suo iudicio libera, cum se, etiam dormientis corpore nihil meminit uidisse, tamen in uigilijs corporis meminit in ingluuiem

item cecidisse. Si uero ex turpi cogitatione uigilantis oritur uisio dormientis, patet animo ius reatus. Videt enim a qua radice iniquitas illa processit: quia quod cogitauit sciens, hoc protulit nesciens. Sed pensandum est, ipsa cogitatio utrum suggestionem, an delectationem, uel quod maius est, peccati consensu acciderit. Tribus etenim modis impletur omne peccatum, uidelicet suggestionem, delectationem, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum: delectatio per carnem: consensus per spiritum. Quia & primam culpam serpens suggessit, Er uelut caro delectata est, Adam uero uelut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio, ut inter suggestionem atque delectationem: inter delectationem & consensum, iudex sui animus præstat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodo perpetratum non est: cum uero delectari caro corperit, tunc peccatum incipit nasci: si autem ex deliberatione consentit, tunc peccatum cognoscitur perfici: in suggestionem igitur peccati initium est, in delectationem fit nutrimentum, in consensu perfectio. Et sepe contingit, ut hoc quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro in delectationem trahat, nec iam men anima eidem delectationi consentiat. Et cum caro delectari sine anima nequeat, ipse tamen animus carnis uoluptatibus reluctans, in delectatione carnalis aliquo modo ligatur inuitus, ut ei ex ratione contradicat, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit, sed ligatum se uementem ingemiscat. Unde & ille celestis exercitus præcipuus miles gemebat, dicens: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Si autem captiuus erat, minime pugnabat: sed tui pugnabat, quare captiuus erat & Repugnabat igitur legi mentis, cui lex quæ in membris est, repugnabat. Si autem pugnabat, captiuus non erat. Ecce itaque homo est (ut ita dixerim) captiuus & liber. Liber ex iustitia quam diligit: captiuus ex delectatione quam portat inuitus. Hucusque responsiones beati Papæ Gregori, ad consulta reuerendissimi antistitis Augustini. Epistolam uero quam se Arelateni episcopo fecisse commemorat, ad Vergilium Ethern succellorem dederat: cuius hæc forma est.

Vi Papa Gregorius epistolam Arelateni episcopo, pro adiungendo in opere Dei Augustino, misit. Cap. XXVII.

Reuerendissimo & sanctissimo fratri Vergilio coepiscopo, Gregorius seruus seruorum Dei: Quantos sit affectus ueneribus sponse fratris impendendus, ex eo quod plerumque solent charitatis causa inuitari, cognoscitur. Et ideo si communem fratrem Augustini episcopum ad uos uenire contigerit, ita illi di-

lectio uestra, sicut deest a se, uos delectet: scripta ut & ipsum consolationis sue honore foueat. & alios qualiter fraternæ charitas colenda sit, doceat. Et quoniam scriptus euenit, ut hi qui longe sunt posit, prius ab alijs quæ sunt emendata cognoscant: si quas fortasse fraternitatis uestræ sacerdotum uel aliorum culpas inuenerint, unâ cum eo residentes subtili cuncta inuestigatione perquirat: & ita uos in ea quæ Deo offendent, & ad iracundiam lulliarum, impudicos ac sollicitos exhibete, ut ad aliorum emendationem & uindicta culpabilem seriat, & innoceniam falsa opinio non asphygat. Orate te intolumentem custodiat reuerendissime frater. Data die decimo Calendarum Iuliarum, imperante Domino nostro Mauricio Tiberio pijsimo Augusto, Anno decimo octauo. post consulationem eiusdem domini nostri, anno decimo nono, indictione quarta.

Vi idem Augustino pallium & epistolam, & plures uero hi ministris misit. Cap. XXIX.

Praterea idem papa Gregorius, Augustino episcopo: qui suggererat ei, multam quidem sibi esse missam, sed operarios paucos misit cum præfatis legationibus plures cooperatores ac uerbi ministros in quibus primi & precipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Rufinus: & per eos generaliter uniuersa, quæ ad cultum erant ac ministerium ecclesiæ necessaria, quæ uidelicet sacra & uestimenta altarium, ornamenta quoque ecclesiæ, & sacerdotalia uel clericalia indumenta, sanctorum etiam apostolorum ac martyrum reliquias, necnon & coedices plurimos. Multis etiam literas, in quibus significat, se ei pallium direxisse: simul & inuariat qualiter episcopos in Britannia constitutere debuisset, quarum literarum ille est textus: Reuerendissimo & sanctissimo fratri Augustino coepiscopo, Gregorius seruus seruorum Dei. Cum ceruum sit, pro omnipotenti Deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reseruant: nobis tamen eia necesse est honoris beneficium tribuere, ut in spiritualis operis studio ex remuneratione ualeant multiplicius insudare. Et quia uos Anglorum ecclesiæ ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Domino largiente, & te laborante perducit, usum tibi pallii in ea ad sola missarum solennia agenda, coedimus, ita ut per loca singula duodecim episcopos ordines, qui tunc subiacent ditioni, quatenus Lundonensis ciuitatis episcopus semper in posterum à synodo propria debeat conseruari: atque honoris pallium ab hac sancta & Apostolica (cui Deo auctore seruio) sede percipiat. Ad Eboracum uero ciuitatem te uolumus Episcopum mittere, quem ipse iudicaueris ordinare: ita duntaxat, ut si eadem ciuitas cum finitimis locis uerbum Dei receperit, ipse quoque duodecim episcopos ordinet, & metropolitanum honore perscrutatur: quia ei quoque (si uita eorum fuerit) pallium tribuere Domino fauente disponis.

disponimus, quem tamen tuæ fraternitatis uoluntatis dispositioni subiicere. Post obtinuum ita episcopos quos ordinauerit, prælit, ut Landoniensi episcopo nullo modo ditioni subiaceat. Sit uero inter Landoniensis & Eboracensis ciuitatis episcopos in posterum honoris ista distinctio: ut ipse prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus. Communi autem consilio, consensu actione quæque sunt pro Christi zelo agenda, disponant unanimiter, recte sentiant, & ea quæ senserint, non sibi met discrepando perficiant. Tu uero fraternitas non solum eos episcopos quos ordinauerit, neque hos tantummodo qui Eboraci per episcopum fuerint ordinati, sed etiam omnes Britannicæ sacerdotes habeat Deo Domino nostro Iesu Christo auctore subiectos. Quatenus ex lingua & uita tuæ sanctitatis, & recte credendi & bene uiuendi normam percipiant, atque officium suum fide ac moribus exequentes, ad celsitiam quum Dominus uoluerit regna pertingant. Deus te incolumem custodiat, reuerentissime frater. Data die decima Kalendarum Iuliarum, imperante domino nostro Mauricio Tiberio pîssimo Augusto, anno decimonono, post consulatū eiusdē domini anno decimo octauo, indicliōe quarta.

Exemplar epistolæ, quæ Melito abbati Britanniam pergitur misit. Caput

X X X.

A Beantibus autem præfatis legatariis, misit post eos beatus pater Gregorius litteras memoratu dignas, in quibus aperit, quā studiosè erga saluationem nostræ gentis inuigilauerit, ostendit, ita scribens: Dilectissimo filio Melito abbati, Gregorius seruus seruorum Dei. Post discessum congregationis nostræ quæ tecum est, ualde sumus luspensi redditi: quia nihil de prosperitate uestri itineris audisse nos contigit. Quum ergo Deus omnipotens uos ad reuerendissimum uirum fratrem nostrum Augustinum episcopum perduxerit, dicite ei, quid diu mecum de causa Anglorum cogitans tractauit, uidelicet quod sana idolorum destrui in eadem gente minimè debeant: sed ipsa quæ in eis sunt idola, destruantur: aqua benedicta fiat, in eisdem sanis aspergatur, altaria construantur, reliquæ componantur. Quia si sana eadem bene constructa sunt, necesse est ut à cultu demonum in obsequia uestri Dei debeant commutari, ut dum gens ipsa eadem sana sua non uidet destrui, de corde errore deponat, & Deum uerum cognoscens ac adorans ad lucra quæ consuevit familiaris concurrat. Et quia boues solent in sacrificio demonum multos occidere, debet eis etiam hac de re aliqua solennitas immutari. Vt die dedicationis, uel natalitij sanctorum martyrum, quorum illic reliquæ ponuntur tabernacula libere easdem ecclesias, quæ ex fanis commutæ sunt, de ramis arborum faciant, & religiosis conuiuijs solennitatem celebrent, nec diabolo iam animalia

immolent, sed ad laudem Dei in eis suo animalia occidant, & donatori omnium de satietate sua gratias referant, ut dum eis aliqua exterius gaudia referuntur, ad interiora gaudia consensire facilius ualeant. Nam duris mentibus simul omnia abscindere impossibile est: non dubium est: quia & is qui summum locum ascendere nititur, gradibus uel passibus, non autem saltibus eleuatur. Sic Israelitico populo Dominus in Aegypto quidem innotuit, sed tamen eis sacrificiorum usus, quæ diabolo solent exhibere in cultu proprio referuauit, ut eis in suo sacrificio animalia immolare præciperet, quatenus cor mutaret, aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent, ut & ipsa essent animalia, quæ offerre consueuerant, uero tamen Deo hæc & non idola immolantes iam sacrificia ipsa non essent. Hæc igitur dilectionem tuam prædicto fratri necesse est dicere, ut ipse in presenti illic positus perpendat, qualiter omnia debeat dispensare. Deus te incolumem custodiat dilectissime fili. Data die decima quinta Kalendarum Iuliarum, imperante domino nostro Mauricio Tiberio pîssimo Augusto, anno decimonono, post consulatū eiusdē domini anno decimo octauo, indicliōe quarta.

Vt Augustinum per litteras, ne de uirtutibus suis gloriaretur, exhortatum sit. Caput

X X X I.

Quo in tempore misit etiam Augustinus epistolam super miraculis, quæ per eum facta esse cognouerit, in qua eumne per illorum copiam periculum elationis incurreret, his uerbis hortatur: Scio frater charissime, quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gentem quam eligi uoluit, magna miracula ostendit. Vnde necesse est, ut de eodem dono celesti & timendo gaudeas, & gaudento pertimescas. Gaudeas uidelicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorē gratiam pertrahuntur: pertimescas uero, ne inter signa quæ sunt, iofirmus animus in sua presumptione se eleuet, & unde foris in honorem tollitur, inde per inanem gloriam innus cadat. Meminisse etenim debemus, quod discipuli cum gaudio à predicatione redeuntes, dum celesti magistro dicerent, Domine in nomine tuo etiam demonia nobis subiecta sunt: protinus audierunt, Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete, quia nomina uestra scripta sunt in celo. In priuata enim & temporali laetitiam mentem posuerant, qui de miraculis gaudebant. Sed de priuato ad commune, & de temporali ad æternam laetitiam reuocantur, quibus dicitur, In hoc gaudeat, quia nomina uestra scripta sunt in celo. Non enim omnes elesti miracula faciunt, sed tamen eorum nomina omni in celo tenentur adscripta. Veritatis etenim discipulis esse gaudiū non debet, nisi de eo bono, quod commune cum omnibus habent, & in

& in quo finem hedit ignem habent. Restat itaque frater charissime, ut inter ea que operante Domino exterius facis, semper te interius subtiliter iudices, ac subtiliter intelligas, & temetipsum quis sis, & quanta sis in eadem genere gratia, pro cuius conuersione etiam faciendorum signorum dona percepisti. Et si quando te creatori nostro seu per linguam seu per opera misericorditer deliquisse, semper hæc ad memoriam reuocet, ut surgente cordis gloriam memoria reatus premat. Et quicquid de faciendis signis acceperis uel accepisti, hæc non tibi, sed eis de quibus donata, pro quorum tibi salute collata sit.

*Vi Edilbertho regi littera et dona misit,
Capit. XXI.*

Misit & idem beatus Papa Gregorius eodē tempore etiam regi Edilbertho epistolam, simul & dona in diuersis speciebus perpulchra, temporalibus quoque honoribus regem gloriari eare satagens, cui glorie celestis suo labore & industria notitiam prouenisse gaudebat. Exemplar autem præfatæ epistolæ hoc est: Domino gloriosissimo atque præcellentissimo filio Edilbertho regi Anglorum, Gregorius episcopus. Propter hoc omnipotens Deus bonos quosque ad regimina populorum perducit, ut per eos omnibus quibus prælati fuerint, dona suæ pietatis impendat. Quod in Anglorum gentem sacrum cognouimus, cui uestra gloria est idcirco præposita, ut per bona, quæ uobis concessa sunt, etiam subiectis uobis genti superna beneficia præstaremur. Et ideo gloriose fili, eam quam accepisti diuinitus gratiam, sollicita mente custodi, Christianamque fidem in populis tibi subditis extendere festina, zelum reclinanditæ in eorum multiplici conuersione, idolorum cultus insequere, sanorum ædificia euertere, subditorum mores ex magna uitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, & boni operis exempla monstrando ædifica, ut filii retributorem inuenias in celo, cuius nomē atque cognitionē dilataueris in terra. Ipse enim uestræ quoque gloriæ nomen etiam posteris gloriosius reddet, cuius uos honorem queritis & seruatis in gentibus. Sic etenim Constantinus quondam piissimus imperator Romanæ reipublicæ cam à peruersis idolorum cultibus reuocans, omnipotenti Deo, domino nostro Iesu Christo secum subdidit, sequi cum subiectis populus tota ad Deum mente conuertit. Unde factum est, ut antiquorum principum nomen suis uir ille laudibus uinceret, & tanto in opinione præcelleret suos, quanto & in bono opere superaret. Et nunc itaque uestra gloria cognitionem unius Dei patris, & filij & spiritus sancti regibus ac populis libenter subiectis festinet inuindere, ut & antiquos gentis suæ reges laudibus ac meritis transeat, & quanto in subiectis suis etiam aliena peccata deterferet, tanto etiam de peccatis proprijs ante omnipotentis Dei terribile examen securus fiat. Reue-

rendissimus frater noster Augustinus episcopus, in monasterij regula doctus, sacre scripture scientia repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quæque uos admonet, libenter audire, deuotius peragite, studiose in memoria reseruate: quia si uos cum in eo quod pro omnipotenti Deo loquitur auditis, idem omnipotens Deus hunc pro uobis exorantem celerius exaudiet. Si enim (quod ablit) uerba eius postpositis, quomodo uos omnipotens Deus poterit audire pro uobis, quem uos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo uos in seruire fidei stringite, atque ad nimum illius uirtute quam uobis diuinitas tribuit adiuuante, ut regni sui uos ipse faciat participes, cuius uos fidem in regno uestro recipi factis & custodiri. Præterea scire uestram gloriam uolumus, quod sicut in scriptura sacra ex uerbis Domini omnipotentis agnoscimus, presentis mundi iam terminus iuxta est, & sanctorum regni uenturum est, quod nullo unquam poterit finire terminari. Appropinquante autem domo mundi termino, multa imminet quæ anxia non fuerunt, uidelicet immutationes aeris, terræ, roresque de celo, & contra ordinem temporum tempestates, bella, famēs, pestilentie, terremotus per loca: quæ tamen non omnia nostris diebus uentura sunt, sed post nostros dies omnia subsequenter. Vos itaque, si qua ex his euenire in terra uestra cognoscitis, nullo modo animum uestrum perturbetis: quia idcirco hæc signa de fine seculi præmittuntur, ut de animabus nostris debeamus esse solliciti, de mortis hora suspecti, & uenturo iudici in bonis actibus inueniamur esse præparati. Hæc nunc gloriose fili paucis locutus sum, ut cum Christiana fides in regno uestro excreuerit, nostra quoque locutus apud uos latior excreseat, & tanto plus loqui libeat, quanto se in mente nostra gaudia de gentis uestræ perfectæ conuersione multiplicat. Parua autem xenia transmissis, quæ uobis parua non erunt, quum à uobis ex beati Petri apostoli fuerint benedictione suscepta. Omnipotens itaque Deus, in uobis gratiam suam quam cepit perficiat, atque uitam uestram, & hic per multorum annorum curricula extendat, & post longa tempora in celestis uos patris congregatione recipiat. Incolumem excellentiam uestram gratia superna custodiat domine fili. Data die decima Kalendarum Iuliarum, imperante domino nostro Maurício Tiberio piissimo Augusto, anno decimonono, post consulatum eiusdem anno decimo octauo, indictione quarta.

Vi Augustinus ecclesiam Saluatoris in suam uenit, ex monasterio beati Petri apostoli fecit, et de primo eius abbate Petro, Caput XXXIII.

AT Augustinus ubi in regia ciuitate sedem episcopalem (ut prædiximus) accepit, recuperauit in ea, regio sulsus adminiculo, ecclesiam

siam quam ibi Romanorum antiquorum fide-
litum opere factam fuisse didicerat, & eam in no-
mine sancti saluatoris Dei & domini nostri Ie-
su Christi sacravit, atque ibidem sibi habitatione
statuit & cunctis successoribus suis. Fecit autem
& monasterium non longe ab ipsa ciuitate ad
Orientem, in quo eius hortatu Edelbert eccle-
siam beatorum apostolorum Petri & Pauli a fun-
damentis construxit, ac diuersis donis ditauit,
in qua & ipsius Augustini & omnium episco-
porum Dorouerniensium, simul & regum Can-
tj ponit corpora possent. Quam tamen ecclesia
non ipse Augustinus, sed successor eius Laurē-
tius consecrauit. Primus autem eiusdem mo-
nasterij abbas Petrus presbyter fuit, qui lega-
tus Galliam missus, demersus est in sinu maris,
qui uocatur Ampleat, & ab incolis loci ignobi-
li traditur sepultura: sed omnipotens Deus, ut
qualis meriti uir fuerit demonstraret, omni no-
die supra sepulchrum eius lux coelestis appa-
ruit, donec animaduertentes uicini, qui uide-
bant sanctum fuisse uirum, qui ibi esset sepultus,
& inuestigantes unde & quis esset, abstulerunt
corpus, & in Bononia ciuitate iuxta honorem
tanto uiro congruum in ecclesia posuerunt.

VL Edelfridus rex Nordi Humbrorum Scottorum gene-
tes praelio contemnit ab Anglorum finibus
expulsi est. Caput
XXIII.

His temporibus Norda Humbrorum regno
praefuit rex fortissimus, & glorie cupidis-
simus Edelfridus, qui plus omnibus Anglorum
primatibus gentem uassabat Britonum, ita ut
Sauli quondam, regis israelitice gentis compa-
randus uideretur: ex cepto duntaxat hoc, quod
diuina erat religionis ignorans. Nemo enim in
tribunis, nemo in regibus plures eorum terras,
exterminatis uel subiugatis indigenis, aut tri-
butarias genti Anglorum, aut habitabiles fe-
cit. Cui merito poterat illud, quod benedicens
filium Patriarcha in persona Saulis dicebat, as-
perari: Benjamin lupus rapax, mane comedet
praedam, & uespere diuidet spolia. Vnde mos-
tus eius profectibus Edan rex Scottorum, qui
Britanniam inhabitant, uenit contra eum cum
immoenso ac fortiter exercitu, sed cum paucis ui-
ctus aufugit. Siquidem in loco celeberrimo, qui
dicitur Deglafte, id est, degla lapis, omnis pene
eius est celus exercitus. In qua etiam pugna
Theodaldus frater Edilfridi, cum omni illo,
quem ipse ducebat exercitu, peremptus est. Quod
uidelicet bellum Edilfridus anno ab incarnatione
Domini sexcentesimo tertio, regni autem sui,
quod uiginti quatuor annis tenuit, anno unde-
cimo perfecit. Porro anno Focatis, qui tum re-
gni Romani apicem tenebat, primo. Neque ex eo
tempore quisquam regum Scottorum in Britan-
niam aduersus gentem Anglorum usque ad hanc
diem in praelium uenire audebat.

LIBRI PRIMI FINIS.

Ecclesiastica Historia gentis Anglorum,

LIBER II

De obitu beati Papae Gregorii.
Caput I.

His temporibus, id est, anno
Dominicæ incarnationis sex-
centesimo quinto, beatus Pa-
pa Gregorius, postquam sedem
Romanæ & apostolicæ eccle-
siæ tredecim annos, menses sex,
& dies decem gloriosissime rexit, desinens est,
atque ad æternam regni coelestis sedem transla-
tus. De quo nos conuenit (quia nostram, id est,
Anglorum gentem de potestate Satanae ad fi-
dem Christi sua industria conuertit) latius
in nostra historia Ecclesiastica facere sermonem,
quem recte nostrum appellare possumus & de
beato Apostolum. Quia cum primum in toto
orbe gereret pontificatum, & conuersis tam diu-
dum ad fidem ueritatis esset praelatus ecclesiæ,
nostram gentem eienus idolis mancipatam
Christi fecit ecclesiam, ita ut apostolicum illum
de eo liceat nobis proferre sermonem, Quia &
si alijs non est apostolus, sed tamen nobis est.
Nam signaculum apostolatus eius nos sumus
in Domino. Erat autem natione Romanus, ex
patre Gordiano, genus à proauis non solum no-
bile, sed & religiosum ducens. Deinde Felix e-
iusdem sedis Apostolicæ quondam episcopus,
uir magnæ gloriæ in Christo & ecclesiæ eius fuit
atauus. Sed & ipse nobilitate religionis non
minore quam parentis, & cognati uirtute deu-
otionis exercebat. Nobilitatem uero illam, quam
ad seculum uidebatur habere, totam ad nanci-
scendam supernæ gloriæ dignitatem diuinā gra-
tia largiente conuertit. Nam mutato repente
seculari habitu, monasterium petijt, in quo tan-
ta perfectionis gratia cepit conuersari, ut (se-
ut ipse postea sciendo attestari solebat) animo il-
lius labentia cuncta subteressent, utrebue om-
nibus quæ uoluissent, eminere, ut nulla nisi coe-
lestia cogitare soleret, ut etiam relictus corpo-
re ipsa tam carnis claustra contemplatione transi-
ret, ut mortem quoque, quæ penè cunctis poena
est, uidelicet ut ingressum uis & laboris sui pre-
mium amaret. Hoc autem ipse de se non profer-
dum iactando iactatur, sed sciendo potius dese-
ctum, quem (ut referebat consueuerat) sibi per cu-
ram pastorem incurrisse uidebatur. Denique
tempore quodam fecereto, cum diacono suo Pe-
tro colloquens, enumeratis animi sui uirtutibus
precis maxime dolendo subiunxit. At tunc ex
occasione curæ pastoralis secularium hominum
negocia patitur, & post tam pulchram quietis
sue speciem terreni actus puluerem sedatur. Cuius
se pro condensatione multorum ad exteriora
sparsit, etiam cum interiora appetit, ad hæc
procul

proculdubio minor rediit. Perpendo itaq; quid tolero: perpendo quid amisi, dumq; intueor illud quod perdidit, sit hoc grauius quod porto. Hæc quidem sanctus uir ex magna humilitatis intentione dicebat, sed nos credere decet, nihil eum monasticæ perfectionis perdidisse, occasio ne curæ pastoralis, imò potiore tunc sumptis se profectum de labore conuersionis multorum, quam de propria quondam quiete et conuersationis habuerat, maxime quia & pontificali functionis officio, domum suam monasterium facere curauit. Et dum primum de monasterio abstractus, ad ministerium altaris ordinatus, atq; Constantinopolim apocritarius ab apostolica sede directus est, non tamen in terreno conuersatus palatio, propositum uitæ coelestis intermisit. Nam quoddam fratrem ex monasterio suo, qui eum gratia germanæ charitatis ad regiam urbem secuti sunt, in tutamentum cepit obseruare regularis habere, uidelicet ut eorū semper exemplo (sicut ipse scribit) ad orationis placidum litus, quali anchoræ lunc restringeretur, cum ineffabili causarum secularium impulsu fluctuaret, concussusq; seculi actibus mentem inter eos quotidie per studiosæ lectionis roboret alioquium. Horum ergo consortio non solum à terrenis est munitus incurribus, uerum etiam ad coelestis exercitia uitæ magis magisque successus. Nam bortati sunt eum, ut librū beati Iob magnis inuolutum obscuritatibus, mystice interpretatione discuteret: nec negare potuit opus, quod sibi fraternalis amor multis utile futurum imponebat. Sed eundem librum, quomodo iuxta litteram intelligendus, qualiter ad Christi & ecclesiæ sacramenta referendus, quo sensu unicuique fidelium sit aptandus, per triginta quinque libros expositionis, miranda ratione perducit: quod uidelicet opus in regia quidē urbe apocritarius inchoauit, Romæ autē iam factus pontifex impleuit. Qui cum esset adhuc regis in urbe positus, nascentem ibi nouam hæresim de statu nostræ resurrectionis, cum ipso quo exorta est intentio, iuuante se gratia catholice ueritatis attriuit. Si quidē Euthichius eiusdē urbis episcopus dogmatizabat, corpus nostrū in illa resurrectionis gloria impalpabile, uentis aerisq; subtilius esse futurum. Quod ille audis, & ratione ueritatis, & exemplo Dominicæ resurrectionis probauit hoc dogma orthodoxæ fidei omnibus modis esse contrarium. Catholice etenim fides habet, quod corpus nostrum in illa immortalis gloria sublimatum, subtile quidem sit per effectum spiritalis potentie, sed palpabile per ueritatem nature, iuxta exemplū Dominici corporis, de quo mortuis suscitato, dicit ipse discipulis: Palpare & uidete, quia spiritus carnis & ossa nō habet, sicut me uidetis habere. In culus assertionē fidei uenerabilis pater Gregorius, in tantum contra nascentem hæresim nouam laborare contendit, tanta hac instantia iuuante etiam pijsimo imperatore Theodoro Constantino comminuit, ut nullus exinde sit inuentus, qui eius resuscitator existeret.

Bedæ tom. 1.

Alium quoq; librum composuit egregium, qui uocatur Pastorale, in quo manifeste luce patet fecit, qualis ad ecclesiæ regimen assumi, qualiter ipsi rectores uiuere, qua discretione linguas quasque audientium instruere personas, & quanta consideratione propriam quotidie debeant fragilitatem pensare. Sed & Homilias euangelij numero quadraginta composuit, quas in duobus codicibus æquale distinxit. Libros etiam dialogorū quatuor fecit, in quibus rogatu Petri diaconi sui uirtutes sanctorum, quos in Italia clariore nosse uel audire poterat, ad exemplum uiuendi posteris collegit, ut (sicut in libris expositionum suarum, quibus sit uirtutibus insudandum edocuit) ita etiam descriptis sanctorum miraculis, quæ uirtutum earundem sit clariore ostenderet. Primam quoq; & ultimam Ezechielis prophetæ partem, quæ uidebantur obscuriores, per homilias uiginti duas, quantum lucis intus habeant, demonstrauit: ex cepo libello responsionum, quem ad interrogationes sancti Augustini primi Anglorū gentis episcopi scripsit, ut supra docuimus, rotum ipsum libellum his inferentes historiis: illo quoq; Synodico, quem cum episcopis Italiae de necessariis ecclesiæ causis utilissimè composuit: & familiaribus ad quoddam litteris. Quod eo magis mirum est, tot eum ac tanta condere uolumina potuisse, quod penè omni iuuentutis sue tempore (ut uerbis ipsius loquar) crebra uiscerum doloribus cruciabat, horis momentisq; omnibus fracta stomachi uirtute lasscebatur, ientis quidem, sed tamē continuis febribus anhelabat. Verū inter hæc dum sollicitus penfaret, quia scriptura teste, omnis filius qui recipitur, flagellatur, quo malis presentibus durius deprimebatur, eo de æterna certius præsumptione respiciat. Hæc quidem de immortalē eius dicta sint ingenio, quod nec tanto corporis potuit dolore restringi. Nam alij quidem pontifices construendis orandisq; auro uel argenteo ecclesijs operam dabant: hic autem totus erga animarum lucra uacabat. Quicquid pecuniarum habuerat, hoc sedulus dispergere ac dare pauperibus curabat, ut iustitia eius maneret in seculum seculi, & corno eius exaltaretur in gloria: ita ut illud beati Iob ueraciter dicere posset, Auris audiens beatificabat me, & oculus uidens testimonium reddebat mihi: eo quod libenter pauperem uociferantem, & pupillum cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me ueniebat, & cor uiduæ consolatus sum. Iustitia indutus sum, & uelut ius me sicut uestimento & diademate iudicio meo. Oculi sui cæci, & pes claudus. Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligētissime inuestigabam. Cōterebar molas iniqui, & de dentibus illius auferēbam prædam. Er paulo post: Si negaui, inquit, quod uolebat pauperibus, & oculus uiduæ expectare feci. Si comēdi buccellā meā solus, & nō comēdi pupillum ex ea. Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa est mecum. Ad cuius pietatis

c. et ius

& iustitiam opus pertinet etiam hoc, quod nostram
gentem per predatores quos huc direxit, de
dentibus annui hostis eripiens, æternæ liber-
tatis fecit esse participem: cuius fidei & salutis
congaudent, quanque digna laude commen-
dant, ipse dicit in expositione beati Iob: Ecce
lingua Britannicæ, quæ nihil aliud nouerat quàm
barbarum frondere, iam dudum in diuinis laudi-
bus Hebræum coepit alleluia resonare. Ecce
quondam tumidis, iam subistratus sanctorum
pedibus, seruit oceanus, eiusque barbaros mo-
tus, quos terrent principes edomare ferro ne-
quiuerant, hos pro diuina formidine sacerdotum
ora simplicibus uerbis ligant: & qui cateras
pugnantium insidias nequaquam metueret,
tam nunc fideles humilium linguas timet. Quia
enim præceptis, celestibus uerbis, clarescentibus
quoque miraculis, uirtus ei diuine cogni-
tionis infunditur, eiusdem diuinitatis terrore re-
frignatur, ut prauè acgre metuatur, ac totis de-
siris ad æternitatis gloriam uenire concupiscat.
Quibus uerbis beatus Gregorius hoc quoque
declarat, quod sanctus Augustinus, & socii eius
non sola prædicatione uerborum, sed etiam cre-
lestium ostensione signorum gentem Anglorum
ad agnitionem ueritatis perducant. Fecit in-
ter alia beatus papa Gregorius, ut in ecclesijs
beatorum apostolorum Petri & Pauli, super cor-
pora eorum missæ celebrarentur. Sed & in ipsa
missarum celebratione tria uerba maxime per-
fectionis plena super adiecit. Diesque nostrus in
tua pace disponas, atque ab æterna damnatione
nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege
numerari. Rexit autem ecclesiam temporibus
imperatorum Mauricii & Focatis. Secundo au-
tem eiusdem Focatis anno transiens ex hac ul-
tra, migravit ad ueram, quæ in coelis est, uitam.
Sepulchrum uero est corpore in ecclesia beati Pe-
tri apostolice sedis secretarium, die quarto iduum
Martiarum: quandoque in ipso cum cæteris sancte
ecclesiæ pastoribus resurrexurus in gloria: scri-
ptumque est in epitaphio huiusmodi,
Suscipe terra tuum corpus de corpore sumptum,
Reddere quod ualeas utilitæ Deo.

Spiritus aliter peti, lethi uisura nocent,
Cui uicæ alterius mors magis ipsa uia est.
Põstifici sum: hoc claudidit mæbra sepulchro,
Qui innumeris semper uiuit ubique bonis.
Estantem daptibus superauit, frigora ueste,
Atque animas monitis textit ab hoste sacris.
Implebatque actum, quicquid per sermone docebat,
Efferet exemplum, mystica uerba loquens.
Ad Christum Anglos cõuerit pietate magistra,
Acquisitæ fidei agmina gænt noua. agebas,
Hic labor, hoc studium, hæc tibi cura, hoc pastor
Vt Domino offerres plurima lucra gregis.
Hisque Dei consilium factus leiare triumphis,
Nam mercedè operum iam sine fine tenes.
Nec silentio prætereunda opinio, quæ de
Beato Gregorio, traditione maiorum, ad nos
usque perlata est: quia uidelicet ex causa admo-
nitus, tam sedulam erga salutem nostræ gentis
curam gesserit. Dicunt, quia de quadam cum

aduenientibus nuper mercatoribus multa ue-
nusta in forum fuissent collata, multique ad emen-
dum confluxissent, & ipsum Gregorium inter
alios aduenisse, ac uidisse inter alia pueros ue-
nales politos, candidi corporis, ac uenusti uir-
tus, capillorum quoque forma egregia. Quos
cum aspiceret, interrogauit (ut aiunt) de qua re-
gione uel terra essent allati: dictumque est quod
de Britannia insula, cuius incolæ tales essent aspe-
ctu. Rursus interrogauit, utrum idem insulam
Christiani, an pagani adhuc erroribus essent
implicati: dictumque est, quod essent pagani. At
ille intimo ex corde longa trahens suspiria: Heu
proh dolor, inquit, quod tam lucidi uultus hor-
mines tenebrarum auctor possidet, tantaque gra-
tia frontis conspicit mentem ab interna gratia
uacua gestant. Rursus ergo interrogauit, quod
esset uocabulum gentis illius. Responsum est,
quod Angli uocarentur. At ille, Bene, inquit:
Nam & angelicam habent faciem, & tales an-
gelorum in coelis decet esse coheredes. Quod
(ait) habet nomen ipsa provincia, de qua isti sunt
allati: Responsum est, quod Deiri uocarentur
idem provinciales. At ille, Bene, inquit: Deiri
deica erunt, & ad misericordiam Christi uocati.
Rex provincie illius quomodo uocatur? Res-
ponsum est, quod Elle diceretur. At ille aus-
dens ad nomen, ait: Alleluia laudem Dei crea-
toris illis in partibus oportet cõtari. accedensque
ad pontificem Romanæ & Apostolicæ sedis (nō
dum enim erat ipse pontifex factus) rogauit, ut
genti Anglorum in Britanniam aliquos uerbi
ministros, per quos ad Christum conuerteretur,
mitteret: seipsum paratum esse in hoc opus, Do-
mino cooperante, perficiendum: isti tamen apo-
stolice papæ, hoc ut fieret, placeret. Quod cum
perficere non posset, quia ipse pontifex conce-
dere illi quod petierat, uoluit: non tamen ciues
Romani ut ita longè ab urbe secederet, potuer-
re permittere. Mox ut ipse pontificatus officio
sanctus est, perfecit opus diu desideratum: alios
quidem prædicatores mittens, sed ipse prædica-
tionē ut fructificaret, suis exhortationibus ac
precibus adiuuans. Hæc iuxta opinionem quā
ab antiquis accepimus, historiæ nostræ eccle-
siasticæ inferere optimum duximus.

VI Augustinus Britonum episcopos pro pace catholicæ niam
miraculo celesti coram eis factum monuit, quæ he
illos sperantes ultro fecerat. Cas
put IL

INterea Augustinus adiutorio iussu Edilber-
thi regis, conuocauit ad suum colloquium e-
piscopos siue doctores maximæ & proximæ
Britonum provincie, in loco ubi usque hodie
lingua Anglorum Augustineizat, id est, robur
Augustini, in cõsilio Vectioris & occidentalis
Saxonū appellatur: cõpini cõsistram admo-
nitione suadere, ut pace catholicæ fecerit habita,
communē euangelicæ dī gētibz pro Domino
laborē susciperēt. Nō enim pasche dīe Dominū
cū suo tēpore, sed à decima quarta usq ad uicē
simam

simam lunam obseruabant. Quæ computatio octoginta quatuor annorum circulo continetur. Sed & alia plurima unitatē ecclesiarū contraria faciebant. Qui cum longa disputatione habita, neque precibus neque hortamentis neque increpationibus Augustini ac sociorum eius assensum præbere uoluissent, sed suas potius traditiones uniuersis, quæ per orbem sibi in Christo concordant, ecclesiis præferrent, sanctus pater Augustinus hūc laboriosus ac longi certaminis finem fecit, ut diceret: Obsecremus Deum, qui habita re facit unanimes in domo patris sui, ut ipse nobis insinuare celestibus signis dignetur, quæ sequenda traditio, quibus sit uisus ad ingressum regni illius properandum. Adducatur aliquis æger, & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio Deo deuota atque omnibus sequenda credatur. Quod cum aduersarij inuiti esset concederent, allatus est quidam de genere Anglorū oculo rum luce priuatus, qui cum oblatu Britonū sacerdotibus nil curationis uel sanationis horum ministerio perciperet, tandem Augustinus iusta necessitate compulsus, flectit genua sua ad patrem Domini nostri Iesu Christi, deprecans ut usum cæco, quem amiserat, restitueret, & per illuminationem unius hominis corporalem in plurimorum cordibus fidelium spiritualis gratia lucem accenderet. Nec mora, illuminatur cæcus, ac uerus summæ lucis præceptor ab omnibus prædicatur Augustinus. Tum Britones consensient quidem intellexisse, ueram esse uiam iustitiæ quam prædicaret Augustinus: sed non se posse absque suorum consensu ac licentia præcis abdicare moribus. Unde postulabant, ut secundo synodus pluribus adueniētibuset fieret. Quod cum esset litaturum, uenerunt (ut perhibent) septem Britonū episcopi & plures uiri doctissimi, maxime de nobilissimo eorum monasterio, quod uocatur lingua Anglorum Bancornaburg, cui tempore illo Dinooth abbas præfuisse narratur, qui ad prælatum stultū concilium, uenerunt primò ad quēdam uirum sanctum ac prudentem, qui apud eos anachoriticam ducere solebat uitam, consulescentes, an ad prædicationem Augustini suas deferere traditiones deberent. Qui respondēbat: Si homo Dei est, sequimini illum. Dixērūt, Et unde hoc possumus probare? At ille, Dominus inquit, ait: Tollite iugum meum super uos, & discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Si ergo Augustinus ille mitis est & humilis corde, credibile est, quia iugum Christi & ipse portet. & uobis portandum offerat: sin autem imitatus ac superbus est, constat, quia non est de Deo, neque nobis eius sermo curandus est. Qui rursus aiebant, Et unde uel hoc dinoscere ualeamus? Procurate, inquit, ut ipse prior cum suis ad locum synodi adueniat, & si uobis appropinquantibus assuixerit, scientes quia famulus Christi est, obtemperanti illam audite. Sin autem uos spreuerit, nec eorū uobis assurgere uoluerit, cum suis numero plures, & ipse ipse natus uobis. Factum est, ut ueniētibuset

Bedæ tom. 3.

his sederet Augustinus in sella. Quod illi uidentes, mox in iram conuersi sunt, eumque notantes superbiam, cunctis quæ dicebat, contradicere laborabant. Dicebat autē eis, quod in multis quidem nostræ consuetudini, imò uniuersalis ecclesiarū contraria geritis: & tamen si in tribus his mihi obtemperare uultis, ut pascua sua tempore celebretis, ut ministerium baptizandi, quo Deo renascimur, iuxta morem Romanę sanctę ecclesię & Apostolicę cęlestis completis, ut genti Anglorum unā nobiscum prædicetis uerbum Domini: cetera quæ agitis quam uis moribus nostris contraria æquanimiter cuncta tolerabimus. At illi nihil horum se facturos, neque illum pro archiepiscopo habituros esse respondebant: conferentes ad inuicem, quia si modo nobis assurgere uoluit, quanto magis si ei subdicerimus, iam nos pro nihilo cōtemnet. Quibus uir Domini Augustinus fertur minuta prædixisse, quod si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus forent accepturi. Et si nationi Anglorum uoluisse uiam uite prædicare, per horum manus ultionem essent mortis passuri. Quod ita per omnia (ut prædixerat) diuino agente iudicio patrauit. Et si quidem post hæc ipse, de quo diximus, rex Anglorum fortissimus Edilfridus collecto grandi exercitu ad ciuitatem Legionum, quæ a gente Anglorum Legacellia Britonibus autem rediis Carlegion appellatur, maximam gentis perdidit stragem edidit. Cumque bellum acturus uideret sacerdotes eorum, qui ad exorandum Deum pro milite bellum agente conuenerat, seorsum in tutiore loco consistere: sciscitabatur qui essent, quid uel aucturi illo cōuenissent. Erant autem plurimi eorum de monasterio Bancor, in quo tunc fertur fuisse numerus monachorum, ut cum in septem portiones esset cum præpollis sibi rectoribus monasterium diuisum, nulla harum portio minus quam trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum uiuere solebat. Horum ergo plurimi ad memoratā aciem, peracto ieiunio triduo, cum alia orandi causa conuenerunt, habentes defensorē nomine Broccalmium, qui eos intentos præliis a Barbarorum gladijs protegeret. Quorū eausam aduentus cum intellexisset rex Edilfridus, ait: Ergo si aduersum nos ad Deum suum elamant, profectò & ipsi, quamuis arma non ferant, contra nos pugnant, qui aduersis nos in precationibus persequuntur. Itaq; in hos primum arma uertit, tubæ, & sic cæteras nefandę militiæ copias, non sine magno exercitus sui damno, deleuit. Extinctos in ea pugna serunt, de his qui ad orandum uenerunt, uiros circiter mille ducentos, & solum quinquaginta fuga esse lapsos. Broccalmius ad primum hostium aduentum cum suis terga uertens, eos quos defendere debuerat, inermes ac nudos ferientibus gladijs reliquit. Sicque complerem est prælagium sancti pontificis Augustini, quamuis ipso iam multo antè tempore ad cœlestia regna sublatu, usque etiam temporalis interitus ultionem sen-

c. 3. tunc

tirent perire, quod oblata sibi perpetuæ salutis
consilia speruerant.

Vi idem Mellium ac Iustum episcopos fecerit, & de obitu
eius. Caput 111.

ANno Dominicæ incarnationis sexcentesi-
mo quarto, Augustinus Britanniarum ar-
chiepiscopus ordinavit duos episcopos, Mellium
videlicet & Iustum: Mellin quidē ad præ-
dicandum provincie orientalem Saxonum,
qui Thamesi fluviio dirimuntur à Cantio, & ipsi
orientali mari contigui, quorū metropolis Lon-
donia ciuitas est, super ripam præfati fluminis
posita, & ipsa multorum emporium populorū
terra mariqueuentium: in qua videlicet gente
tūc temporis Saberethus nepos Edelberthi ex
sorore Ricula regnavit, quamvis sub potestate
positus eiusdem Edelberthi, qui omnibus (ut su-
prà dictum est) iussu ad terminum Humbri flumi-
nis Anglorum gentibus imperabat. Vbi uerò
& hæc provincia uerbum ueritatis prædicante
Mellito accepit, fecit rex Edelberthus in ciui-
tate Londonia ecclesiam sancti Pauli apostoli,
in qua locum sedis episcopalis & ipse & suc-
cessores eius habenter. Iustū uerò in ipso Can-
tio Augustinus ordinavit episcopū, in ciuitate
Dorouerni, quam gens Anglorum à primario
quondam illius qui dicebatur Rotscheiter, cog-
nominat. Disiit autem à Dorouerni milibus
passuum ferme uiginti quatuor ad occidentem,
in qua rex Edelberthus ecclesiā beati Andree
apostoli fecit, qui etiā episcopis utriusque huius
ecclesiæ dona multa, sicut & Dorouerniensis
obtulit: sed & territoria ac possessiones in us-
sum eorum, qui erant cum episcopis, adiecit.
Defunctus est autem Deo dilectus pater Augu-
stinus, & positum corpus eius foras iuxta eccle-
siam beatorum apostolorum Petri & Pauli, cu-
lus suprà meminimus, quod ea necdum fuerat
perfecta, nec dedicata: mox uerò ut dedicata
est, intro illata, in porticu illius aquilonari de-
center sepultum est: in qua etiam sequentium
archiepiscoporum omnium sunt corpora tumu-
lata, præter duorum tantummodo, id est, Theo-
dori & Bernhualdi, quorum corpora in ipsa
ecclesia posita sunt, eo quod prædicta porticus
plura capere nequirit. Habet hæc in medio sui
penè altare in honorem beati Gregorij papæ
dedicatum, in quo per omne sabbatum à præ-
bytero loci illius agendæ eorum solenniter ce-
lebrantur. Scriptum uerò est in tumba eiusdem
Augustini epitaphium huiusmodi: Hic requie-
scit Dominus Augustinus Dorouerniensis ar-
chiepiscopus primus, qui olim huc à beato Gre-
gorio Romanæ urbis pontifice directus, & à
Deo operatione miraculorū suffultus, & Edel-
berthum regem, ac gentem illius ab idololorum
cultu ad fidem Christi perduxit, & comple-
tis in pace diebus officij sui defunctus
est septimo Kalendas Iunias,
eodem rege re-
gnante.

Vi Laurentius cum episcopis suis Scotiæ unitatem sanctæ Eci-
clesiæ, & maxime in pascha obseruando sequi monuerit.
ut & ut Mellium Romanæ uenerit.

Cap. 111.

Succesit autem Augustino in episcopatum
Laurentius, quem ipse idcirco adhuc uiuē
ordinauerat, ne de defuncto status ecclesiæ tam-
rudis uel ad horam pastore destitutus uacillare
inciperet. In quo & exemplum sequebatur pri-
mi pastoris ecclesiæ, hoc est, beatissimi aposto-
lorum principis Petri, qui fundata Romæ ec-
clesia Christi, Clementem sibi adiutorem euan-
gelizandi, simul & successorem cōsecrassē per-
hibetur. Laurentius archiepiscopus gradu po-
tuitus, strenuissimè fundamenta ecclesiæ, quæ
nobilitate facta, uidit augmentare, atque ad per-
fectum debiti culminis, & crebra uoce sanctæ
exhortationis, & continuis præoperationis ex-
emplis prouehere curauit. Denique nō solum no-
uæ, quæ de Anglis erat collecta, ecclesiæ curam
gerabat, sed & ueterum Britannia incolarum,
nec nō & Scottorum, qui Hyberniam insulam
Britanniæ proximam incolunt populis pasto-
ralem impendere sollicitudinem curabat. Siqui-
dem ubi Scottorum in præfata ipsorum patriæ,
quomodo & Britonum in ipsa Britanniā uitam
ac professionem minus ecclesiasticā in multis
esse cognouit, maxime quod paschæ solennitatem
non suo tempore celebrarent, sed ut su-
prà docuimus, à decima quarta luna usque ad
uicissimam Dominicæ resurrectionis diem ob-
seruandum esse putarent, scripsit cum coepi-
scopis suis exhortatoriam ad eos epistolam, ob-
secrans eos & confessionis, unitatem pacis & ca-
tholicæ obseruationis cum ea, quæ toto orbe
diffusa est Christi Ecclesiæ tenere. Cuius uideli-
cet epistolæ principium hoc est: Dominus
charissimis fratribus, episcopis uel abbatibus
per uniuersam Scotiam, Laurentius, Mellius
& Iustus episcopi, seruatiuerorū Dei. Dum nos
sedes Apostolica more suo, sicut in uniuerso or-
be terrarum in his occiduis partibus ad prædi-
candum gentibus paganiū dirigeret, atque in
hanc insulam, quæ Britannia nuncupatur, con-
stigit introisse, antequam cognoscere mus cre-
dentes, quod iuxta morem uniuersalis ecclesiæ
ingerderentur, in magna reuerentia sanctitatis
tam Britones quàm Scottos uenerati sumus.
Sed cognoscentes Britones, Scottos meliores
putauimus. Scottos uerò per Dagamum episcopum
in hanc quam superius memorauimus insulam,
& Columbanum abbatem in Galliā
uenientem, nihil discere præpare à Britonibus in eo-
rum conuersatione didicimus. Nam Dagamum
episcopus ad nos ueniens, nō solum cibum no-
biscum, sed nec in eodem hospitio quo uesciba-
mur, sumere uoluit. Misit idem Laurentius cum
coepiscopis suis, etiā Britonum sacerdotibus
litteras suo gradu condignas, quibus eas in uni-
tate catholica confirmare fategit. Sed quantum
hec agendo profecerit, adhuc præsentis tēpora
declarat. His temporibus uenit Mellitus Lundo-
niæ episcopus Romanæ, de necessariis ecclesiæ An-
glorum

glorum caulis cum apostolico papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem papa reuerēdissimus egeret synodum episcoporum Italix, de uita monachorū & quiete ordinaturus, & ipse Melitus inter eos affedit anno octauo imperij Focatis principis, indictione decima tertia, tertia die Kalendarum Martiarum: ut quæ erant regulariter decreta, sua quoque auctoritate subscrībenda confirmaret, ac in Britanniam rediens, secum Anglorum ecclesiarū mandata atque obseruanda derelicta, una cum epistola, quas idem pontifex Deo dilecto archiepiscopo Laurentio, & clero uniuerso, similiter & Edilbertho regi atque genti Anglorum direxit. Hic est Bonifacius quartus à beato Gregorio Romanæ urbis episcopo, qui impetravit à Focatis principe donari Ecclesie Christi templi Romæ, quod Pantheon uocabatur ab antiquis, quasi simulacrum esset omnium deorum: in quo ipse eliminata omni spurcitia, fecit ecclesiam sanctæ Dei genetricis atque omnium martyrum Christi, ut exclusa multitudine dæmonum, multitudo illi sanctorum memoriam haberet.

Vi defuncti Edilberthi ex Sebertho regibus successores eorum idololatram resuscitantes, quod ex Melitino ac Iuliano à Britannia discesserunt.
Caput V.

ANNO ab incarnatione Dominica sexcentesimo decimo tertio (qui est annus uicessimus primus, ex quo Augustinus episcopus celsocij ad predicandum genti Anglorum missus est) Edilberthi rex Cantuariorum post regnū temporale, quod quinquaginta & sex annis gloriosissime tenuerat, æternæ celestis regni gaudia subiit: qui tertius quidem in regibus gentis Anglorum cunctis Australibus eorum provincijs, qui Humbro fluuiō & cōtiguā ei terminia sequestrantur à Borealibus, imperauit: sed primus omnium cœli regna conscendit. Nam primus imperium huiusmodi Elli rex Australium Saxonum: secundus Celin rex occidentalium Saxonum, qui lingua ipsorum Ceulin uocabatur: tertius, ut diximus, Edilberthus rex Cantuariorum: quartus Redualt, rex orientalium Anglorum, qui etiam uiuente Edilbertho iudex genti ducatum præbebat, obiit: quintus Edmundus rex Nord Humbroreg gentis, id est, eius quæ ad Borealem Humbri fluminis plagā inhabitat, maiore potentia cunctis qui Britanniam incolit, Anglorum pariter & Britonum populis præfuit, præter Cantuarijs tantum: nec non & Meuanias Britonum insulas, quæ inter Hyberniā & Britanniam sitæ sunt, Anglorū subiecit imperio. Sextus Osualdus & ipse Nord Humbroreg rex Christianissimus, ipsedem finibus regnum tenuit. Septimus Osui frater eius equalibus penit terminis regnum nonnullō tempore coercens, Piclorum quoque & Scottorum gentes, quæ Septentrionales Britannice finis tenent, maxima ex parte perdomuit, ac tributarias fecit: sed hæc postmodū, Defunctus Bedæ tom. 1.

uero est rex Edilberthi die uigesima quarta mensis Februarij, post uiginti & unum annos acceptæ fidei, atque in porticu S. Martini intra ecclesiam beatorum apostolorum Petri & Pauli sepultus, ubi & Bertha regina condita est: qui inter cætera bona, quæ genti sue cōsulendo conseruebat, etiam decreta illi iudiciorum luxta exempla Romanorum cum consilio sapientium constituit: quæ conscripta Anglorum sermone hæcenus habentur, & obseruantur ab eis: in quibus primitus posuit, qualiter id emendare deberet, qui aliquid rerum uel ecclesiæ, uel episcopi, uel reliquorum ordinum furto auferret: uolens scilicet tuitionem eis, quos & quorum doctrinam susceperat, præstare. Erat autem idem Edilberthus filius Irminici, cuius pater Octa, cuius pater Orrich cognomento Oise, à quo reges Cantuariorum solent Oiscingas cognominari. Cuius pater Hengist, qui cō filio suo Oise inuitatus à Vortigerio Britanniam primus intravit, ut supra retulimus. At uero post mortē Edilberthi, cum filius eius Eadbalus regni gubernacula suscepisset, magno tenellis adhuc ibi ecclesiæ cremenis detrimento fuit. Siquidem non solum Christi fidem recipere noluerat, sed & fornicatione pollutus est tali, qualem nec inter gentes auditam Apostolus testatur, ita ut uxorem patri haberet. Quo utroque scelere occasione dedit ad priorem uicium euertere diuini, qui sub imperio sui patris, uel fauore uel timore regio fidei & castimonie iura susceperant. Nec superne flagella distractionis peridō regi castigando uel corrigendo desere. Nam crebra tempestas uesania, & spiritus immundi inuasionē premebatur. Auxit autem procellam huiusmodi perturbationis etiam mors Sabere thi regis orient alium Saxonum, qui ubi regna perennia petens, tres filios suos, qui pagani per durauerant, regni temporalis heredes reliquit. Coeperunt illi mox idololatriæ, quam uiuente eo aliquantulum intermisisse uidebantur, passim seruire, subiectisq; populis idola colendi liberam dare licentiam. Cumq; uiderent pontificem celebratis in ecclesia missarum solennijs, eucharistiam populo dare, dicebant (ut uulgo fertur) ad eum, Barbara inflatæ stultitiæ: quare nō & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri nostro Saba (sic namque eum appellare consueuerant) dabas, & populo adhuc in ecclesia dare non desistis. Quibus ille respondebat, Si uultis abui fonte illo saluari, quo pater uester ablutus est, potestis etiam panis sancti, cui ille participabat, esse participes: Ipsi autem laucrum uicē contemnitis, nullatenus ualeatis panem uiuæ percipere. At illi, Nolumus, inquit, fonte illud intrare: quia nec illo opus nos habere nouimus, sed tamē pane illo refici uolumus. Cumq; diligenter ac expē ab illo essent admoniti, nequaquam fieri posse, ut absq; purgatione sacrosancta quis oblationi sacrosanctæ communitur: ad ultimum furore commoti aiebant. Si non uis assentire nobis in tam facili causa, quā petimus, non poteris tam in nostra prouin-

cia demorari. Et expulerunt eum, ac de suo regno cum suis abire iusserunt. Qui expulsus inde, uenit Candium tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum. De certumque est communi consilio, quia satis esset, ut omnes in patriā redeuntes, libera ibi mercede Domino deservirent, quam inter rebelles sibi dei Barbaros sine fructu reliderent. Discessere itaque primo Mellitus ac Iustus, atque ad partes Gallie secessere, ibi res sine exspectare disposuerunt. Sed non multo tempore reges, qui praefati se se ueritatis expulerant, demoniaci cultibus impune seruiebant. Nam egressi contra gentem Genisiorum in prelium, omnes pariter cum sua militia corruerunt: nec sic licet a uictoribus perditis excitatione ad scelera uulgus potuit corrigi, atque ad simplicitatem fidei & charitatis quae est in Christo, reuocari.

Vt corruptus ab apostolo Petro Laurentius, Eadbaldo regem ad Christum conuerteret, qui mox Mellitum & Iustum ad praedicandum reuocauit.
Capit. VI.

Cum uero Laurentius Mellitum Iustumque secutus, ac Britanniam esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in Ecclesia beatorum apostolorum Petri & Pauli, de qua se frequenter iam diximus, stratum parari: quoniam post multas preces ac lacrymas ad Deum pro statu Ecclesiae suas, ad quiescendum membra posuisset atque obdormisset, apparuit ei beatissimus apostolorum princeps, & multo illum tempore secretae noctis flagellis acrioribus afficiens, suscitabatur Apostolica distributione, quare regem, quem sibi ipse crediderat, relinqueret: uel cui paliorum oues Christi in medio laportu positas fugias ipse dimitteret. An mei inquit, oblitus es exempli, qui pro paruulis Christi, quos mihi in iudicium suae dilectionis commendaue-
rat, uincula, uerbera, carceres, afflictiones, ipsam postremo mortem, mortem autem crucis, ab inimicis & inimicis Christi ipse cum Christo coronandus pertulit. His beati Petri flagellis simul & exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox mane facto uenit ad regem, & reiecto uestimento, quantis esset uerbis laceratus, ostendit: qui multum miratus, & inquires quis tanto uiro tales ausus esset plagas infligere. Ut audiuit, quia causa suae salutis episcopus ab apostolo Christi tanta esset uolumenta plagarum, perpeius, extimuit multum: atque anathematazato omni idololatric cultu, abdicato concubio non legitimo, suscepit fidem Christi, & baptizatus ecclesiae rebus quantum ualuit, in omnibus consulere ac saue-
re curauit. Misit etiam in Gallia, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosque ad suas ecclesias libere institutas redire praecipit: qui post annum ex quo abierant, reuersi sunt. & Iustus qui dem ad ciuitatem Rhosi, cui praefuerat, rediit Mellitum uero Londonienses episcopum recipere noluerunt, idololatris pontificibus magis seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei,

quanta patri ipsius regi potestas, ut etiam non leuibus ac contradicentibus paganis antistitibus suae posset ecclesiae reddere. Verum tamen ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum conuersus est, diuinitus se studuit mancipare praecipit. Denique & in monasterio beatissimi apostolorum principis, ecclesia sanctae Dei genetricis fecit, quam consecrauit archiepiscopus Mellitus.

Vi Mellitus episcopus flammam ardentis suae ciuitatis orando resisteret. Cap. VII.

Hoc enim regnante rege, beatus archiepiscopus Laurentius regnum coeleste consecravit, atque in ecclesia & monasterio sancti apostoli Petri, iuxta praedecessorem suum Augustinum sepultus est, die quarto nonarum Februariarum postquam Mellitus, qui erat Londoniae episcopus, sedem Dorouernensis ecclesiae tertius ab Augustino suscepit: Iustus autem adhuc superstitis, Rhosensem regebat ecclesiam: qui cum magna ecclesiam Anglorum cura ac labore gubernaret, suscepit scripta exhortatoria apostolice Romanae & Apostolicae sedis Bonificii. Iustus post Deusedu ecclesiae praefuit, anno incarnationis Domini sexcentesimo decimo octauo. Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id est, podagra grauatus, sed mentis gressibus sanus, alacriter terrena quae transiens, atque ad coelestia regna semper amanda pertenda & querenda perualans. Erat carnis origine nobilis, sed culmine mentis nobilior. Denique, ut unum uirtutum eius (unde cetera intelligi possunt) testimoniū referam: tempore quodam ciuitas Dorouernensis, per culpam incurrit igne correpta. crebris entibus corporis flammis consumi: quibus cum nullo aquarum intus posset aliquis obistere, iamque ciuitatis esset pars uastata non minima, atque ad episcopum Iurens se flamma dilataret, confidens episcopus in diuinum, ubi humanum deerat auxilium, iussit se obuam saeuicibus & huc illucque uolantibus ignium globis efferrī. Erat autem eo loco, ubi flammarum impetus maxime incurrebat, martyrium beatorum quatuor coronatorum. Ibi ergo perlatum obsequium manibus episcopus, cepit orando periculum inferni laboris abigere, quod firma sortium manus multum laborando nequiebat. Nec mora, uentus qui a meridie flans, ubi incendia sparserat, contra meridiem reflexus, primo uim furoris sui in latione locorum quae contra erant, abstraxit, ac mox iunditus quiescendo flammis pariter forpitis atque extinctis compescuit. Et quia uir Dei igne diuinae charitatis fortiter ardebat, qui tepiditates potestatum aeriarum a sua suorumque legione crebris orationibus uel exhortationibus repellere consueuerat, merito uentis flammisq; mundialibus praualere, & ne sibi suisque noceret, obtinere poterat. Et hic ergo post annis quin
que rexit ecclesia, Eadbaldo regnante migravit ad caelos: sepultusque est cum patribus suis in spe dicto monasterio, in ecclesia beatissimi principis apostolorum, anno ab incarnatione Domini sexcento

sexeentesimo uicesimo quarto, die octauo Kaz-
lendarum Maiarum.

*Vi Bonifacius Papa in suo successori eius pallium et epis-
colam misit. Cap. VIII.*

CVI statim successit in pontificatum Iustus,
qui erat Rhodensis ecclesie episcopus. Illi
autem ecclesie Romanum pro se consecrauit epi-
scopum, data sibi ordinandi episcopos auctorita-
te à pontifice Bonifacio, quem successorem
fuisse Deuseddit, supra meminimus. cuius au-
doritatis ista est forma: Dilectissimo fratri
Iusto Bonifacius. Quam deuote, quamq; etiam
utgilanter pro Christi Euangelio elaborauerit
uestra fraternitas, non solum epistole à uobis di-
recte tenor, imò indulta desuper operi uestro
perfectio indicauit. Nec enim omnipotens
Deus aut sui nominis sacramentum, aut fructum
uestri laboris deseruit, dum ipse prædicatori-
bus Euangelij fideliter repromisit: Ecce ego uo-
bitum sum omnibus diebus usq; ad consumma-
tionem seculi. Quod specialiter, iniuncto uobis
ministerio, eius clementia demonstrauit, ape-
rens corda gentium ad suscipiendum prædica-
tionis uestre singulare mysterium. Magno er-
nim præmio fastigiorum uestrorum, delectabili-
lem cursum bonitatis suæ fustragij illustrauit,
dum creditorum uobis talentorum fidelissimæ
negotiationis officij, ubere fructum impens-
dens ei, quod signare possitis multiplicatis ge-
neribus, preparauit. Hocq; etiam illa uobis re-
spensatione collatum est, quod iniuncto minist-
rio iugiter persistentes, laudabili patientia res-
demptionem gentis illius expectatis. & uestri
ut proficeret meritis eorum est saluatio propi-
nata, dicente Domino: Qui perseuerauerit us-
que in finem, hic saluus erit. Saluati ergo estis
spe patientie, & tolerantie uirtute, ut infidelis
corda naturalis ac superstitiosus morbo purga-
ta, sui consequerentur misericordiam Saluatoris.
Susceptis namque apicibus huius nostri Adela-
ualdi regis, reperimus quantam sacri eloquij eru-
ditione eius animum ad ueræ conuersionis, &
indubitata fidei credulitatem fraternitas uestra
perduxerit. Quæ ex re de longanimitate
elementis celestis certam assumentes fiducia,
non solum supplicauerunt ei gentium plenissi-
mam salutem, imò quoque uicinorum, uestre
quoq; prædicationis ministerio credimus subse-
quendum, quatenus sicut scriptum est: Con-
summati operis uobis merces à retributore o-
mnium honorum Domino tribuatur. Et uerè
per omnem terram exillie sonum eorum. & in
hines obsterret uerba ipsorum, universalis ge-
ntium consensus (suscepit Christianæ sacramen-
ti fidei) præstetur. Pallium præterea per lato-
rem præsentium, fraternitatis tue benignitatis
studij inuitati, direximus: quod uidelicet tan-
tum in sacrosanctis mysterijs celebrandis licen-
tiam uendi imperauimus: concedentes etiam
tibi ordinationes episcoporum, exigente oppor-
tunitate, Domini præueniente misericordia ce-

lebrare: ita ut Christi euangelium plurimorum
annunciatione in omnibus gentibus, quæ nec
dum conuerse sunt, dilateur. Studeat ergo tua
fraternitas hoc, quod sedis Apostolicæ metis syncretitate
percepit, in temerata metis syncretitate ser-
uare intendens: cuius rei similitudine tam præ-
cipuum indumentum humeris tuis balulandis
susceperis: talèq; te Domini implorata clemen-
tia exhibendum stude, ut indulti muneris præ-
mia non cum reatitudine, sed cum commodis
animarum ante tribunal summi & uenturi iu-
dicis repræsentes. Deus te incolumem custo-
diat dilectissime frater.

*De imperio regis Edmudi, et ut uenient ad euangelizanda
dam Paulinus primo filium eius cum alijs fra-
tri Christiane sacramenti inuocare.
Cap. I. X.*

Quotemore etiam gens Nordan Humbro-
rū, hoc est, ea natio Anglorū, quæ ad A-
quilonarē Humbri fluminis plagā habitabat,
cum rege suo Edmundo uerbum fidei, prædicante
Paulino (cuius supra meminimus) suscepit. Cui
uidelicet regi in auspicio suscipiendæ fidei, &
regni celestis potestas, & terreni creuerat im-
perij, ita ut (quod nemo Anglorū ante eum se-
cit) omnes Britannicæ fines, quæ uel ipsorum
Britonū provinciæ habitabatur, subditiōe ac-
ceperit. Quin & Meuanias insulas, sicut & su-
pra docuimus, imperio subiugauit Anglorum:
quarū prior, quæ ad Austrū est, & sita amplior,
& frugū prouentus atq; uerbare scilicet, non-
gentiarū sexaginta familiarū mensuram, iuxta
æstimationem Anglorū: secunda trecentorum
& uisrū, spaciū tenei. Huic autem genti occa-
sio fuit percipiendæ fidei, quod præfatus rex
eius cognatione iunctus est regibus Cantuari-
um, accepta in coniugem Edelburga filia Edel-
berthi regis, quæ alio nomine Tate vocabatur.
Huius consortiū cum primò ipse, missis procis
à fratre eius Eadbaldo, qui tunc regno Cantua-
riorū præerat, peteret responsum eū, nō esse li-
citū, Christianam uirginē pagano in coniugiū
dari, ne fides & sacramenta celestis regis con-
sortio profanarentur regis, qui ueri Dei cultus
esset prorsus ignarus. Quæ dum Edmundo uerba
nunc referrent, promisit se nihil omnibus mo-
dis contrariū Christianæ fidei, quam uirgo co-
lebat, esse facturū: sub potius permissum, ut
fidē cultumq; suæ religionis cum omnibus qui
secū uenissent uiris suæ scemnis, sacerdotibus
seu ministris more Christiano serualet. Neq; ab-
negauit se etiam eandem subiturū esse religio-
nem, sitamē examinata à prudentibus, sanctior
ac Deo dignior posset inueniri. Itaq; promitti-
tur uirgo, atq; Edmundo mittitur, & iuxta quod
dispolitū fuerat, ordinatur episcopus, uir Deo
dilectus Paulinus, qui cum illa ueniret, eamq;
& comites eius, ne paganorum possent sanctior
tate pollui, quotidiana exhortatione & sacra-
mentorum celestium celebratione confirma-
uit. Ordinatus est autem Paulinus episcopus à
Iusto

Iusto archiepiscopo, sub die duodecima Kalendarum Augustarum, anno ab incarnatione Domini quingentesimo uicesimo quinto. Et sic cum praeata uirgine ad regem Eduinum, quasi comes copulge carnalis aduenit. Sed ipse potius toto animo intendens, ut gentem quam adibat, ad agnitionem ueritatis aduocans, iuxta uocem Apostoli, Vni utro uirginem castam exhiberet Christo. Cumq; in prouinciam uenisset, laborauit multum, ut & eos qui secum uenerant, ne in fide deficerent, Domino adiuuante continerent, & aliquos, si forte posset, de paganis ad fidei gratiam praedicando conuerteret. Sed sicut Apostolus ait, Quamuis multo tempore illo laborante in uerbo, Deus seculi huius excacauit mentes infidelium, ne eis fulgeret illuminatio euangelij glorie Christi. Anno autem sequenti uenit in prouinciam quidam Scirarius, uocabulo Eumerus, missus a rege Occidentali Saxorum, nomine Cuicelmo, sperans se regem Eduinum regno simul & uita priuaturum: qui habebat sicam bicipitem toxicatam, ut si ferri uulnus minus ad mortem regis sufficeret, peste tuaretur ueneni. Peruenit autem ad regem primo die Pasche, iuxta annem Dorouentionem, ubi tunc erat uilla regalis. Intrauitq; quasi nuntium domini suscipiens: & cum simulatam legationem ore astuto uolueret, exurrexit repente, & euaginata sub ueste sica, impetum fecit in regem. Quod cum uideret Lilla, minister regis amicitissimus, non habens scutum ad manum, quo regem à nece defenderet, mox interposuit corpus suum ante idum pungentis. Sed tanta ui hostibus ferrum infixit, ut per corpus militis oculi etiam regem uulneret. Qui cum mox undiq; gladijs impeteretur, in ipso tumultu etiam alium de militibus, cui nomen erat Fordherio, sica nefanda peremit. Eadem autem nocte sacrosancta Dominice Pasche, pepererat regina filiam regi, cui nomen Eanfled. Cumq; idem rex praesente Paulino episcopo gratias ageret dñs suis pro nata sibi filia: contra episcopum gratias cepit agere Domino Christo, regisq; aluere, quod ipse precibus suis apud illud obtinuerit, ut regina sospes & absq; dolore graui sobole procrearet. Cuius uerbis delectatus rex, promisit se abrenunciatis idolis Christo seruiturum, si uitam sibi & uictoriam donaret pugnant aduersus regem, à quo homicida ille, qui eum uulnerauerat, missus est: & in plenus promissionis implendae, eandem filiam suam Christo consecrandam Paulino episcopo assignauit: quae baptizata est die sancto Pentecostes. prima de gente Nord Humberorum, cum duodecim alijs de familia eius. Quo tempore curatus à uulnere sibi pridem inflicto, rex collecto exercitu uenit aduersus gentem Occidentalem Saxonum, ac bello inito, uniuersos quos in necem suam conspirasse didicerat, aut occidit, aut in deditionem recepit. Sicq; uictor in patriam reuersus, non solum & in conspectu sacramenta fidei Christianae percipere uoluit: quibus nec idolis ultra seruauit, ex quo se Chri-

sto seruiturum esse promiserat: uerum primò diligenti ex eo tempore, & ab ipso uenerabili uiro Paulino rationem fidei edificare, & cum suis primatibus, quos sapientiores nouerat, cum rauit conferre, quid de his agendum arbitrarentur. Sed & ipse, cum esset uir natura sagacissimus, saepe diu solus residens, ore quidem tacito, sed in intimis cordis multa secum colloquens, quid fieri esset faciendum, quae religio seruanda tractabat.

Vi papa Bonifacius eundem regem, missa litteris, sic hortatus ad fidem. Cap. X.

Quo tempore exhortatorias ad fidem litteras à pontifice sedis Apostolicae Bonifacio accepit, quarum ista est forma: Viro glorioso Eduino regi Anglorum, Bonifacius episcopus, seruus seruorum Dei. Licet summa diuinitatis potentia humanae locutionis officijs explanari non ualeat: quippe quae sui magnitudine ita inuisibili atque inuestigabili attentitate consistit, ut eam nulla ingenij sagacitas, quantalibet comprehendere differeretq; sufficiat: quia tamen eius humanitas ad insinuationem sui reuerat cordis fanis, quae de semetipsa proferentur, secreta humanis mensibus inspirata, ne clementer infundat, ad annunciamdam uobis plenitudinem fidei Christianae, sacerdotalem curauimus sollicitudine praeparare, ut perinde Christi euangelium, quod Saluator noster omnibus praecepit gentibus praedicari, uestris quoque sensibus inferentes, salutis uestrae remedio propinqueret. Superne igitur maiestatis clementia, quae cuncta solo uerbo precepto nis suae condidit & creauit, celsum uidelicet & terram, mare & omnia quae in eis sunt (dispositis ordinibus quibus subsisterent) ceterum uerbi sui consilio, & sancti spiritus unitate dispensans, hominem ad imaginem & similitudinem suam ex limo terrae plasmatum constituit, eiq; tantam praemij praerogatiuam indulsit, ut eum cunctis praepo-neret, atq; seruato termino praereptionis aeternitatis subsistentia praemuneret. Hunc ergo Deum patrem, filium & spiritum sanctum, quod est indiuidua trinitas, ab ortu solis usque ad occasum humanum genus, quippe ut creatorem omnium, atque factorem suum salutifera confessione, fide ueneratur & colit: cui etiam summitates imperij, rerumq; potestates submissae sunt: quia eius dispositione omnium praeratio regnorum conceditur. Eius ergo bonitatis misericordia, totius creaturae suae dilatandae subditijs, etiam in extremitate terrae positarum gentium corda frigida sancti spiritus seruat et in sui quoque agnitione mirabiliter est dignata succendere. Quae enim gloriosi filij nostri Audubaldi regis, gentibusq; ei supplicitis illustratione, clementia deceptoris fuerit operata, plenius ex uicinitate locorum uestram gloriam coniectum cognouisse. Eius ergo mirabile donum, & in uobis certa spes colesij longanimitate conferri confidimus. Cum proter-

Exemplar epistolae bonifacii ad apostolicum papam in Britannia ecclesiae Bonifacii directae, utroque glorioso Eduino regi Anglorum.

profectio gloriosam coniugem uestram, quæ ue
ltri corporis pars esse dignoscitur, æternitatis
præmioper sacri baptismatis regenerationem
illuminatam agnouimus. Vnde præsentis stylo
gloriosius uos adhortandos cum omni affectu
intimæ charitatis curauimus, quatenus abomi
natis idolis, eorumq; cultu, spretisq; sanctorum
sacramentis, & auguriis deceptibilibus blan
dimentis, credatis in Deum patrem omnipo
tentem, eiusq; filium Iesum Christum, & spiri
tum sanctum, ut credentes à diaboliæ captiui
tatis nexibus, sanctæ & indiuiduæ trinitatis co
operante potentia, absoluti, æternæ uitæ possi
tis esse participes. Quanta autem reatitudinis
culpa teneantur astricti hi, qui à idololatrarum
perniciosisimam superstitionem colentes am
plectuntur, eorum quos colunt exempla perdi
tione insinuant. unde de eis per Psalmistam di
citur: Omnes dii genium dæmonia, Dominus
autem cælos fecit. & iterum, Oculos habet &
non uident, aures habent & non audiunt, nares
habent & non odorantur. Manus habent & nō
palpabunt, pedes habent & non ambulabunt.
Similes ergo efficiuntur his, qui spem suæ consi
dentie ponunt in eis. Quomodo enim iuuandi
quemlibet possunt habere uirtutem hī, qui ex
corruptibili materia inferiorum etiam, suppo
sitorumq; tibi manibus constructur, quibus ui
delicet artificium humanum accommodis eis
inanimatam membrorum similitudinem con
tulisti: qui nisi à te moti fuerint, ambulare non
poterunt: sed tanquam lapis in uno loco pos
itus, ita constructi, nihilq; intelligeniæ habentes,
ipsaq; insensibilitate obruti, nullam neq; le
dendi neq; iuuandi facultatē adepti sunt. Qua
ergo mentis deceptione eos deos, quibus uos
plū imaginem corporis tradidistis, colentes se
quimini, iudicio discreto reperire non possu
mus. Vnde oportet uos suscepto signo sanctæ
crucis, per quod humanum genus redemptum
est, excruciendo diaboliæ uersutię supplantatio
nem, quid uiuæ bonitatis operibus inuidus æ
mulusq; consiliat, à cordibus uestris abicere: in
sectisq; manibus hoī, quos eatenus materię cō
page uobis deos fabricastis, confringendos di
minuendosq; summopere procurare. ipsa enim
eorum dissolutio corruptor, quæ nunquam ui
uentem spiritum habuit, nec sensibilitatē à suis
factoribus posuit quolibet modo suscipere, uos
his patenter insinuat, quod nihil erat quod ea
tenus colebatis, dum profectio meliores uos,
qui spiritum uiuentem à Domino perceptistis,
eorū constructioni nihilominus exultatis: qui p
pe quos Deus omnipotens ex primi hominis
quem plasmauit cognatione deductos, per se
cula innumerabilibus propaginibus pullulare
consistuit. Accedite ergo ad agnitionem eius
qui uos creauit, qui in uobis uitæ insulauit spi
ritum, qui pro uestra redemptione filium suum
unigenitum misit, ut uos ab originali peccato
eriperet, & ereptos de potestate diaboliæ ne
quitiæ cœlestibus præmiis muneraret. Suscipite
uerba prædicatorum, & Euangelium Dei,

quod uobis annunciant, quatenus credentes
(licet sepius dictum est) in Deum patrem om
nipotentem, & in Iesum Christum eius filium,
& spiritum sanctum, & inseparabilem trinita
tem: fugatis demoniorum sensibus, expulsiq;
à uobis sollicitatione uenenosi & deceptibiles
hostis per aquam & spiritum sanctum renati, et
cui credideritis. in splendore gloriæ semper
næ cohabitare eius opulatione & munificen
tia ualeatis. Præterea benedictionem protectio
ris uestri beati Petri apostolorum principis uo
bis direximus, id est, camiliam cum ornatura in
auro uina, & laxa anciriana una: quod petri
mus, ut eo benignitatis animo gloriæ uestra sus
cipiat, quo à nobis noscitur delinatum.

*Ut coniugem per epistolam saluati illius sedulam
egre carum monachi. Cap. XI.*

AD coniugē quoq; eius Edelburgam huius
modi literas idē pontifex misit. Exemplar
epistolæ beatisimi & apostolici Bonifacii Pas
pæ urbis Romæ directę Edelburgi reginæ Edu
ni regis: Domine gloriose filię Edelburgæ re
ginę Bonifacius episcopus seruus seruorū Dei.
Redemptoris nostri benignitas humano gene
ri, quod preciosis sanguinis sui effusione à uinculis
diaboliæ captiuitatis eripuit, multa promi
dentia quibus saluaretur, propinauit remedia,
quatenus sui nominis agnitiōē diuerso modo
genibus innotescēs, creatorem suum suscepto
Christianę fidei agnoscerent sacramentum, quod
quidem in uestrę glorię sensibus cœlesti collarū
munere mystica regeneratio uestrę purgatio
nis, patenter innuit. Magno ergo largitatā Do
minicę beneficio mēs nostra gaudio exultauit,
quod incitillam orthodoxę religionis in uestrę
dignatus est cōuersione succendere. Ex qua re
nō solum gloriofū cōiugis uestrę, imò totius gen
tis suppolitæ uobis in eligentiā in amorē sui fa
cilis inflammaret. Didicimus namq; referent
bus his, quid ad nos gloriofū filiū nostrū Audubal
di regis laudabilem conuersionē nunciates per
uenerunt, quid etiā uestra gloria Christianæ si
dei suscepto mirabili sacramēto pijs & Deo pla
citis iugiter operibus entescat: ab idololatriæ
eulso, seu sanctorū auguriorumq; illecebris se di
ligenter abstinere, & ita in amore redemptionis
sui immutata deuotione persistens inuigilet, ut
ad dilatandam Christianā fidem incessabiliter
nō desistat operam commodare. Cumq; de glo
riosa coniuge uestrā paternā charitas sollicitē
perquisisset, cognouimus quiddē eatenus abomi
nandis idolis scruiens, ad suscipiendam uocem
prædicatorum suam dissuulserit obedientiā exhi
bere. Qua ex re non modica nobis amaritudo
cōgesta est, ab eo quod pars corporis uestrę ab
agnitione summe & indiuiduę trinitatis emā
sit extranea. Vnde paternis officijs uestrę glo
riose Christianitatis nostram commotionem
nō distulimus & consere, adhortantes quatenus
diuinę inspirationis imbuta subditijs importu
ne & oppottune agendum non diseras, ut &
ipse

ipse saluatoris nostri Domini Iesu Christi cooperante potestate Christianorum numero copuletur, ut perinde in temerato societatis sedere iura teneas maritalis conforti. Scriptum namque est: Erunt duo in carne una. Quomodo namque unitas uobis coniunctionis inesse dici poterit, si uestra fidei splendor interpositis detestabilis erroris tenebris remanserit ille alienus? Vnde orationis continens insistent, à longanimitate coelestis clementie illuminationis illius beneficium impetrare non desinas: ut uidelicet, quos copulatio carnalis affectus unum quoddammodo corpus exhibuisse monstratur, hos quoque unitas fidei etiam post huius uitae transitum in perpetua societate conferuet. Insiſte ergo gloriosa filia, & summis conatibus duricis cordis ipsius religiosa diuinorum preceptorum insinuatione mollire summo opere dematura, infundens sensibus eius, quantum sit preclarum, quod credendum suscepisti mysterium: quantum ue sit admirabile, quod renata premium consequi merulisti. Frigiditate cordis ipsius sancti spiritus annuntiatione succende, quatenus amor corporis perniciosisis cultus, diuinæ fidei calor eius intelligentiam tuarum exhortationum frequentatione succendat: ut professio sacra scripturæ testimonium per te expletum indubitanter præclareat. Saluabitur uir infidelis per mulierem fidelem. Ad hoc enim misericordiam dominicæ pietatis consecuta es, ut fructu fidei creatorumque tibi beneficiorum redemptori tuo multiplicem resignares. Quod equidem suffragante præsidio benignitatis ipsius, ut explere ualeas, assidue non desistimus precibus postulare. His ergo premisiis, paternè uobis dilectionis exhibentes officia, hortamur, ut nos (reperita portitoris occasione) de his quæ per uos luperna potestate mirabiliter in cōuersatione coniugis ueſtri, submisſeris: uobis gentis dignatus fuerit operari, prosperis quantocumque nuncijs reueletis, quatenus sollicitudo nostra, quæ de ueſtri ueſtorumque omnium animæ salute optabili desideranter expectat, uobis nuntiantibus reueletur, illustratioremque diuinæ propitiationis in uobis diffusam opulentiùs agnoscetes, hilari confessione largitori omnium bonorum Deo, & beato Petro apostolorum principi uberes merito gratias exoluamus. Præterea benedictionem procellosa ueſtri beati Petri apostolorum principis uobis diximus, id est, speculum argentum, & pectinem eburneum inauratum: quod petimus, ut eo benignitatis animo gloria uestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum.

VI Eduinum per uisionem quandam sibi exuli ostendit
fama sit ad credendum provocatus.

Capit. XL.

Hæc quidem memoratus papa Bonifacius, de salute regis Eduini ac gentis ipsius literis agebat: sed & oraculum coeleste, quod illi quondam exulanti apud Redualdum regem

Anglorum pietas diuina reuelare dignata est, non minimum ad suscipiendam uel intelligendam doctrinæ monita salutaris sensum illius iuuuit. Cum ergo uideret Paulinus difficulter posse sublimitatem animi regalis ad humilitatem uis salutaris, & suscipiendum mysterium uiuificæ crucis inclinari, ac pro salute illius simul & gentis cui pregerat, & uerbo exhortationis apud bo mines, & apud diuinam pietatem uerbo deprecationis ageret, tandem (ut uerisimile uidetur) didicit in spiritu, quod uel quale esset oraculum regi quondam coelitus ostensum. Nec exinde distulit, quin continuò regem admoneret exple, re uotum, quod in oraculo sibi exhibitio se futurum promiserat, si temporis illius ærumnia exēptus ad regni saltigia perueniret. Erat autem oraculo huiusmodi: Cum persequere illū Edelfrido, qui ante eum regnauit, per diuersa occultis loca uel regna multo antior tempore profugus uagaretur, tandem uenit ad regem Redualdum, obsecrans ut uitam suam à tanti persecutoris insidijs tutando seruaret: qui libenter eum excipiens, promisit se quæ petebat esse futurum. At postquā Edelfridus in hac eum prouincia apparuisse, & apud regem illius familiariter cum socijs habitare cognouit, misit nuncios qui Redualdum pecuniam multam pronæ e eius offerrent: neque aliquid profecit. Militi secundo, misit tertio, & copiosiora auri & argenti dona offerens, & bellum insuper illi, contemneretur, indicens. Qui uel minis fractus, uel corruptus muneribus cessit deprecanti, & liue occidere se Eduinum, seu legataris tradere promisit. Quod ubi fidelissimus quidam amicus illius animaduertit, intrauit cubiculum quo dormire disponebat (erat enim prima hora noctis) & euocatum fors, quid etiam eum agere tex promississet, edocuit, & insuper aiecit: Si ergo uis, hac ipsa hora educam te de hac prouincia, & ea in loca te introducam, ubi nunquam te uel Redualdus uel Edelfridus inuenire ualeant. Qui ait, Gratias quidem ago beneuolentiæ tuæ, non tamen hoc facere possum quod suggeris, ut pactū quod cum tanto rege inq̃, ipse primus irritum faciam, cum ille mihi nihil mali fecerit, nihil adhuc inimicitiarū insulerit: quin potius si moriturus sum, ille me magis quam ignobilior quilibet mori trahat. Quod enim nunc suam, qui per omnes Britannicæ prouincias tot annorum temporumque curculibus uagabundus hostium uitam insidias? Abente igitur amico remansit Eduinus solus foris, residensque moerore ante palatium, multis corporis cogitationibus afflicto: quid ageret, quo uel pedem uerte ret nescius. Cūq̃ diu tacitus mentis angoribus, & cæco carperetur igne, uidit subito in tempeſte noctis silentio appropinquantem sibi hominem uultus habitusque incogniti, quem uidens, ut ignotum & inopinatum non parum expauiuit. At ille accedens salutauit eum, & interrogauit, quare illa hora cæteris quiescentibus, & alto sopore pressis, illis ipse moerens inlapsus deperuigil federet. At ille uicissim sciscitabat,

tur, quid ad eum pertinere, utrum ipse intus
an foris noctem transigeret? Qui respondens
ait: Ne me astimes tuæ mortis, & infom-
norum, & forissecæ ac solitariae selsionis cau-
sam nescire. Scio enim certis in diebus, & qua
re mories, & quæ ueniat tibi in proximo ma-
la formidare. Sed dicto mihi, quid mercedis da-
re uelis ei, si qui sit, qui his te moribus absol-
uat, & Redualdo iuueat, ut nec ipse tibi al-
iquid mali faciat, nec tuis te hostibus perimcn-
dum tradat? Qui cum te omnia quæ posset, huic
talipr mercede beneficii daturum esse respon-
deret: adiecit ille, Quid si etiam te regem futu-
rum extinctis hostibus in ueritate promittat,
ita ut non solum omnes progenitores tuos, sed
& omnes, qui ante te reges in gente Anglo-
rum potestate fuerant, transendas. At Edul-
nus constantior interrogando factus, non dubi-
tauit promittere, quin etiam ei qui tanta sibi
beneficia donaret, dignis ipse gratiarum actio-
nibus responderet. Tum ille tertio: Si autem,
inquit, is qui tibi tanta taliaq; dona ueraciter
aduentura prædixit, etiam consilium tibi tue
salutis ac uitæ melius atq; utilius, quam aliquis
de tuis parentibus aut cognatis unquam audi-
uit, ostendere potuerit: num ei obtemperare,
& monita eius salutaria suscipere consentis?
Nec distulit Edulnus, quin continuo pollicere-
tur, se in omnibus securum doctrinæ illius, qui
se tot actantis calamitatibus ereptum, ad regni
apicem prouheret. Quo accepto responso, cõ-
siliis is qui loquebatur cum eo, imposuit dex-
teram suam capiti eius dicens: Cum hoc ergo tibi
aduenierit, memento huius ipsius ac loque-
re nostræ, & ea quæ nunc promittis, adimplere
ne differas. Et his dictis, ut serunt, repente dispa-
ruit, ut intelligeret non hominē esse, qui sibi ap-
paruerat. Venit autem eum præfatus amicus
illius, lætoque uultu salutans eum: Surge (in-
quit) intra, & sopitis ac relictis curarum an-
xietatibus, quieti membra simul & animum
componere: quia immaturum est cor regis, nec
tibi aliquid mali facere, sed fidem potius pol-
licitam seruare disponit. Postquam enim con-
solationem suam, de qua tibi ante dixi, regis-
næ in secreto reuelauit, reuocauit eum illa ab
intentione, admonens quia nulla ratione con-
ueniat tanto regi amicum suum optimum in
necessitate positum alio uendere: imò fidem
suam, quæ omnibus ornamentis preciosior est,
amore pecunie perdere. Quid plura? Fecit
rex ut dictum esset, nec solum exulem nuncijs
hostibus non tradidit, sed etiam eum, ut in re-
gnum perueniret, adiunxit. Nam mox redeun-
tibus domum nuncijs, exercitum ad debellan-
dum Edelfridum collegit copiosum, eumq; si-
bi occurrentem cum exercitu multum impari
(non enim dederat illi spaciū, quo totum

suum congregaret atque adunaret exercitum)
occidit in uinibus gentis Merciorum, ad Orientalem
plagam amnis, qui uocatur Idle. In quo
certamine & filius Redualdi, uocabulo Regneri
occlusus est, ac sic Edulnus iuxta oraculum
quod acceperat, non tantum regis sibi infesti
inuidias uitauit, uerum etiam eidem perempto
in regni gloriam successit. Cum ergo prædi-
cante uerbum Dei Paulino rex credere differ-
ret, & per aliquod tempus, ut diximus, horis
competentibus solitarius sederet, & quid a-
gendum sibi esset, quæ religio sequenda sedul-
lus secum ipse scrutari consueisset, ingrediens
ad eum quadam die uir Dei, imposuit dexteræ
capiti eius, & an hoc lignum agnosceret, requi-
siuit. Qui cum tremens ad pedes eius procide-
re uellet, leuauit eum, & quasi familiari uoce
affatus: Ecce, inquit, hostium manus quos tu
misti, Don, ino donante euasisti. Ecce regnum
quod desiderasti, ipso largiente percepisti. Me-
mento, ut tertium quod promissisti, facere non
differas, suscipiendū fidem eius, & præcepta
seruando, qui te & temporalibus aduersis ex-
cipiens, temporalis regni honore sublimauit:
& si deinceps uoluntati eius, quam per me tibi
prædicat, obsecundare uolueris, etiam & perpe-
tuis malorum tormentis te liberabit, & æternū
secum regni in cœlis faciet esse participem.

Quale consilium idem cum primatibus suis de percipi-
enda Christi fide habuerit, ex utroque eius
suis erat profanauerit. Cap. XIII.

Quibus auditis rex suscipere quidem se si-
dem, quam docebat, & uelle & debere re-
spondebat: uerum adhuc cum amicis principa-
tibus & consiliarijs suis sese de hoc collaturum
esse dicebat, ut si & illi eadem cum eo sentire
uellent, omnes pariter in fonte uitæ Christo
consecrarentur. Et annuente Paulino, fecit ut
dixerat. Habito enim cum sapientibus cõsilio,
seiscrībatur singillatim ab omnibus, qualis si-
bi doctrina hæc eatenus inaudita, & nouus di-
nitatis qui prædicabatur, cultus uideretur: cui
primus pontifici ipsius Cuthi continuo respon-
dit: Tu uide rex, quale sit hoc, quod nobis mo-
do prædicatur: ego tibi uerissime quod certum
didici prohibeo, quia nihil omnino uirtutis ha-
bet religio illa, quam hucusque tenuimus. Nul-
lus enim tuorum studiosius quam ego culture
deorum nostrorum se subdidit: & nihilominus
multi sunt, qui ampliora & te beneficia quam e-
go, & maiores accipiunt dignitates, magisque
prosperantur in omnibus quæ agenda uel acqui-
renda disponunt. Si autem dii aliqui ualerent,
me potius iuuare uellent, quam illis impensius ser-
uire curauit. Unde restat, ut si ea, quæ nunc no-
bis noua prædicantur, meliora esse & fortiora,
habita examinatione perpereris, absq; ullo con-
damine suscipere illa festinemus. Cuius suscio-
ni uerbisq; prædictis alius optimatū regis tri-
butus assensum, cõtinuò subdidit: Tunc, inquit,
mihi uidetur rex uide hominum præsens in ter-
ris,

ris, ad comparationem eius quod nobis in certum est temporis, quale cum ter residente ad eam cum ducibus ac ministris tuis tempore brumali, accenso quidem foco in medio, & calido effuso ecenaculo, furientibus autē foris per omnia turbibibus hyemalium pluuiarū uel niuiū: a duentensq; unus passerum domum citissimē pertularit, qui cum per unū ostium ingrediēs, mox per aliud exierit, ipso quidē tempore quo intus est hyemis tempestate non tangitur: sed tamē minimo spacio serenitatis ad momentum excursu, mox de hyeme in hyemem regrediēs tuis oculis elabitur: ita hæc uita hominū ad modicum apparet, quid autē sequatur quid uer præciserit, prorsus ignoramus. Vnde hęc noua doctrina certius aliquid attulerit, meritis sequenda esse uidetur. His similia & ceteri maiores natu ac regis consilarii diuinitus admoniti proferebātur. Adiecit autē Coisī, quia uellet ipsum Paulinū diligenter audire de Deo, quem prædicabat uerbum facientem. Quod cum iubēte regē faceret, exclamauit auditis eius sermonibus dicēs: iam olim inī ellexērā, nihil esse quod colebamus: quia uidelicet quanto studiosius in eo cultu ueritatem quærebam, tanto minus inueniebam. Nunc autem aperit profiteor, quia in hac prædicatione ueritas claret illa, quæ nobis uitæ, salutis & beatitudinis æternæ dona ualeat tribuere. Vnde suggero rex ut templā & altaria, quæ sine fructu utilitatis sacrauimus, os
cyus anathemā & igni tradamus. Quid plura præbuit palam assensum euangelizandi beato Paulino rex, & abrenunciata idololatria, si dem se Christi suscipere confessus est. Cumq; à præfato pontifice sacrorum suorum quæreret, quis aras & sacra idolorum cum septis quibus erant circumdata, primus profanare deberet: illē respondit, Ego, quis enim ea quæ per stultitiā colui, nunc ad exemplū omnium aptius, quā ipse per sapientiam mihi à Deo uero donatam, destruam: Statimq; abiecta superstitione uanitatis, rogauit sibi regem arma dare, & equum emissarium, quem ascendens ad idola destruenda uenit. Non enim licet uerat pontificem sacrorum, uel arma ferre, uel præter in equa equitare. Accinctus ergo gladio accepit lanceam in manu, & ascendens emissarium regis, pergebat ad idola. Quod aspiciens uulgus, astimabat eū insanire. Nec dissiluit ille, mox ut appropinquabat ad sanum, profanare illud, iniecit in eo lancea quam tenebat, multumq; gaudius de agnitione ueri Dei cultus, iussit focis suis destruere ac succendere sanum cum omnibus septis suis. Ostenditur autem locus ille quondam idolorum non longē ab Eboraco ad orientem amnem Doruentionem, & uocatur hodie Gortmundin Gatham, ubi pontifex ille, inspirate Deo uero, poluit ac destruxit eas, quas ipse sacrauerat, aras.

Vi idem Eduinus cum sua gente fidelis si factus, ex ubi Paulinus illi baptizauerit. Cap. XCIIII.

Igitur accepit rex Eduinus, cum cunctis gentis suæ nobilibus ac plebe perplurima, idem

& lauacrum sanctę regenerationis, anno regni sui undecimo, qui est annus Dominicę Incarnationis sexcentis uicibus septimus: ab aduentu uero Anglorum in Britanniam, annus circiter centesimus octogessimus. Baptizatus est autē Eboraci die sancto Pasche, pridie idum Aprilium, in ecclesia sancti Petri apostoli, quā ibidem ipse de ligno cum catechizaretur, atq; ad percipiendum baptismā imbueretur, citato opere construxit: in qua etiam ciuitate ipsi dōgiori atq; antistiti suo Paulino sedem episcopatus donauit. Mox autem ut baptismā consecutus est, curauit docente eodem Paulino maiorem ipso in loco, & augustiorem de lapide fabricare basilicā, in cuius medio ipsum quod prius fecerat oratorium includeretur. Præparatis ergo fundamētis in gyro prioris oratorij, per quodrum cœpit adificare basilicam. Sed priuquā altitudo parietis esset consummata, rex ipse impia nece occisus, opus idem successori suo Oswaldo perficiendum reliquit. Paulinus autem ex eo tempore sex annis continuus, id est, usque ad finem imperij regis illius, uerbum Dei annuente ac fauente ipso in ea provincia prædicabat: credebantq; baptizabantur quotquot erant præordinati ad uitam æternam: in quibus erant Osfridus & Eadfridus, filij regis Eaduinī, qui ambo et exuli nati sunt de Quenburgha filia Cearli regis Merciorū. Baptizati sunt tempore sequenti & alij liberi eius de Edelburgha regina progeniti Edilthimus & Ediltridus filia, & alij filius Buicrea: quorum primi albatini adhuc, rapiti sunt de hac uita, & Eboraci in ecclesia sepulti. Baptizatus est & Iñi filius Osfridus: necnon & alij nobiles & egregij uiri nō pauci. Tantus autem fertur tunc fuisse seruator fidei ac desiderij lauacri salutaris genti Nord Humbrorum, ut quodam tempore Paulinus ueniēs cum rege & regina in uillam regiam, quæ uocatur Adregin, triginta sex diebus ibidem cum eis catechizandi & baptizandi officio deditus moraretur: quibus diebus cunctis à mane usq; ad uesperam, nil aliud ageret, quā consuetudinem eō de cunctis uiculis ac locis plebem, Christi uerbo salutis instruere, atq; instructam in fluuio Gleni, qui proximus erat, lauacro remissionis ablueret. Hæc uilla tempore sequentium regum deserta, & alia pro illa est facta in loco, qui uocatur Melmin. Hæc quidem in provincia Berniciorum, sed & in provincia Deiorum, ubi sapientius manere cum rege solebat, baptizabatur in fluuio Suallu, qui uicem iuxta Cataractam præterfluit. Nondum enim oratoria uel baptisteria in ipso exordio nascentis ibi ecclesię poterant edificari. Attamen in campo Doruon (ubi tunc etiam uilla regia erat) fecit basilicam, quam postmodum pagant à quibus Eaduinus rex occisus est, cum tota eadem uilla succederunt: pro qua reges posteriores fecere libellulam in regione quæ uocatur Loidis. Euasie autē ignē altarē, quia lapideum erat, & seruatur adhuc in monasterio reuerendissimi abbatis & presbyteri Trummuuili, qđ in sylua Elmecie est.

Vi pro-

*VI promissa orientalem Anglorum fidem Christi su-
perior. Cap. XV.*

TAntam autem (ut fertur) deuotionem Edui-
nus erga cultum ueritatis habuit, ut etiam
regi orientalem Anglorum, Carualdo filio
Redualdi persuaderet, relicti idolorum super-
stitionibus seductus est, atq. a sinceritate fidei
deprauatus habuit posteriora pectora prioris
bus, ita ut in morem antiquorum Samaritanor-
um & Christo seruire uideretur, & dijs quibus
antea seruebat. Atq. in eodem sano & altare
haberet ad sacrificium Christi, & arulam ad ul-
timum demoniorum: quod uidelicet sanam rex
eiusdem prouincie Adualf (qui nostra etate
fuit) usque ad suum tempus perdurasse, & se in
pueritia uidisse testabatur. Erat autem prae-
fatus rex Redualdus natu nobilis, quilibet actu
ignobilis, filius Tytili, cuius pater fuit Vuffa, à
quo reges Anglorum orientalem Vuffingas
appellantur. Verum Carualdus non multo
post quom fidem accepit, tempore occisus est,
uero gentili nomine Richerto, & exinde tri-
bus annis prouincia in errore uersata est, do-
nec accepit regnum eiusdem frater Carualdi
Siberus, uir per omnia doctissimus atq. Chris-
tianissimus: qui uiuere adhuc fratre, cum exu-
lar in Gallia, fidei sacramentis imbutus est,
quorum participem, mox ubi regnare coepit,
totam suam prouinciam facere curauit: cuius
studij gloriosissime laus Felix episcopus, qui
de Burgundiorum partibus ubi ortus & ordi-
natus est, cum uenisset ad Honorium archiepi-
scopum, eijs indicasset desiderium suum, misit
eum ad praedicandum uerbum uitae, praeterea
tioni Anglorum. Nec uota ipsius incassum ex-
cidere, quin potius fructum in ea multiplicem
credentium populorum pius agri spiritalis cul-
tor inuenit. Si quidem totam illam prouinciam
iuxta sui nominis sacramentum, à longa iniqui-
tate atque infelicitate liberatam, ad fidem &
opera iustitiae ac perpetuae felicitatis dona per-
duxit: accepitq. sedem episcopatus in ciuitate
Dummock, & cum septendecim annos eidem
prouincia pontificali regimine praefuisset, ibi-
dem in pace uitam finiuit.

*VI Paulinus in prouincia Lindis praedicauit, & de qua-
litate regni Edani. Cap. XVI.*

Praedicabat autem Paulinus uerbum etiam
prouincia Lindis, quae est prima ad meridia-
nam Humbri fluminis ripam, pertingens usque
ad mare: praefectumq. Lindocolina ciuitatis,
cui nomen erat Blecta, primum cum domo sua
conuerterat ad Dominum. In qua uidelicet ciui-
tate & ecclesiam operis egregij de lapide secit,
cuius recto uel longa incuria, uel hostili manu
Beda tom.

delecto, parietes haecenus stare uidebatur, & om-
nibus annis aliqua miracula sanabant in eodẽ
loco solent ad utilitatem eorum qui fideliter
querunt, ostendi. In qua ecclesia Paulinus trans-
iit ad Christum luto, Honorium pro eo cõ-
secrauit episcopum, ut in sequentibus suo loco
dicemus. De huius fide prouincia narrat mihi
presbyter & abbas quiddam, uir ueracissimus,
de monasterio Peartan, uocabulo Deda, retus-
sisse sibi quendam seniorum, baptizati se fuisse
die media, à Paulino episcopo, praesente rege
Eduino, & multis populi urbem in fluuio Tre-
henta, iuxta ciuitatem quae lingua Anglorum
Tloulingace sit uocatur: qui etiam eligens
eiusdem Paulini referre esset solitus, quod esset
longae staturae, paululum incuruus, nigro capil-
lo, facie macilenta, naso adunco, pertenui, uen-
rabilis simul & terribilis aspectu. Habuit autẽ
secum in ministerio & Iacobum diaconum, ul-
rum utq. indurium ac nobilem in Christo &
in ecclesia, qui ad nostra usq. tempora perman-
sit. Tanta autem eo tempore pax in Britannia,
quoquo uerum imperij regis Eduini peruene-
rat, fuisse perhibetur, ut (sicut usq. hodie in pro-
uerbio dicitur) etiam mulier unã cum recens
nato paruulo uellet totam perambulare insula
à mari ad mare, nullo se laedente, ualere. Tan-
tum quoq. rex idem utilitati suae gentis consu-
luit, ut pleriq. in locis, ubi fontes lucidos iuxta
publicos uiarum tranitus conspexit, ibi ob res-
tingerem uitantium etiam spiritibus & aereos
caucos suspendi iuberet, neque hos quisquam
nisi ad usum necessarium contingere praer-
magnitudine, uel timoris eius auderet, uel a moris
uellet. Tantum uerò excellentie in regno ha-
buit, ut non solum in pugna ante illum uexilla
gestarentur, sed & tempore pacis equitante in-
ter ciuitates siue uillas aut prouincias suas, et
ministeris semper antecedere signifer cõsueuis-
set. Nec non & incedente illo ubilibet per pa-
reas illud genus uexillis, q. Romani Tulam, An-
gli uerò appellant Thuu, ante eũ ferri solebat.

*VI Eduinus ab Honorio papa exhortatoris litteras accepit, quod
etiam Paulino postum miseris. Cap. XVII.*

Quo tempore praefatum sedis Apostolicę
Honorius Bonifacii suae efflor habebat, qui
ubi gentem Nord Humbrorum cum suo rege
ad fidem confessionemq. Christi Paulino euan-
gelizante conuersam esse didicit, misit eidẽ Pau-
lino palliũ: misit & regi Eduino litteras exhor-
tatorias, paternam illum charitate accendens, ut
in fide ueritatis, quam acceperat, persistere sem-
per ac proficere curarent. Quarum uidelicet li-
terarum iste est ordo: Domino excellentissi-
mo atq. praecellentissimo filio Eduino regi An-
glorum Honorius episcopo seruus seruorum
Dei salutem. Ita Christianitatis uestre integritas
circa conditoris sui cultum fidei est ardore
succensa, uel longè lateq. resplendat, & in om-
ni mundo annuntiata, uestri operis multiplici-
ter referat fructum. Sic enim uos reges esse cor-
gnosci-

gnoscentis, dum regem & creatorem uestrum orthodoxa predicatione edocuit. Deum uenerando colitis, eius quod humana ualet conditio mentis uestre sinceram deuotionē excoluitis. Quid Deo nostro aliud offerre ualebimus, nisi ut in bonis actibus persistentes, ipsūq; auctore humani generis consistentes, cum colere, eius uota nostra reddere festinemus? Et ideo excellentissime fili, paternam uos charitatem qua cōuenit, exhortamur, ut hoc quod uos diuina misericordia ad suam gratiā uocare dignata est, sollicita intentione, & assiduis orationibus seruare omnimodo festinetis, ut qui uos in presenti seculo ex omni errore absolutos, ad agnitionē suā nominis est dignatus perducere, cœlestis patrie uobis præparet mansionē. Prædicatoris igitur uestri, domini mei Apostolici memorie Gregorii lectione frequenter occupati, præ oculis affectum doctrinæ ipsius, quem pro uestris amabus libenter exercuit, habetote, quatenus eius oratio & regnum uestrum populūq; auget, & uos omnipotenti Deo irreprehensibiles representet. Ea uero quæ à nobis pro uestris sanctis ordinibus ordinata sperasti, hæc pro fidei uestre sinceritate, quæ nobis multimoda relatione per præsentium portitores laudabiliter insinuata est, gratuito animo attribuere illis singulis dilato ne preuidemus. Et duo pallia utrorūq; metropolitanorum, id est, Honorio & Paulino direximus, ut dum quis eorū de hoc seculo ad auctorem suum fuerit accessurus, in loco ipsius alterum episcopū ex hac nostra auctoritate debeat subrogare: quod quicquid tam pro uestre charitatis affectu, quam pro tatarum prouinciarii spatio, quæ inter nos & uos esse uidentur, sumus inuitati concedere, ut in omnibus deuotioni uestre nostrum concursum, & iuxta uestra desideria præberemus. Incolumem excellentiū uestram gratia superna custodiat.

VI Honorius, qui in isto in episcopatu Dorouernensis ecclesie successit, ab Honorio papa pallium & litteras accepit. Caput XCVIII.

Inter hæc Iustus archiepiscopus ad cœlestia regna sublatu est, quarto iduū Nouembrii die. & Honorius pro illo est præfatum electusque ordinandus uenit ad Paulinum, & occurrete sibi illo in Lindocolino, quintus ab Augustino Dorouernensis ecclesie cōsecratus est antistes: cui etiam præfatus papa Honorius misit pallium & litteras, in quibus decreuit hoc ipsum, quod in epistola ad Eduinū regem missa decreuerat: scilicet ut cum Dorouernensis uel Eboracensis antistes de hac uita transierit, is qui superest cōfors eiusdem gradus habeat potestatem alterū ordinandi in loco eius qui transierat sacerdotem, ne sit necesse ad Romanā usque ciuitatem peritiam prolata terrarū & maris spatia pro ordinando archiepiscopo semper fatigari. Quarum etiam textum litterarū in nostra hac historia ponere commodū duximus: Dilectissimi fratris Honorio. Honorius, inter pluri-

ma quæ redemptoris nostri misericordia suis famulis dignatur honorū munera prerogare, illud etiam clementer collata super pietatis munificentiā tribuit, quod tibi per fratrem assatus uatanimam dilectionē quadam contemplatione atternis aspectibus repræsentat, pro quibus maiestate eius gratias indefinenter excolimus: eumq; uotis supplicibus exoramus, ut uestra dilectionem in predicatione euangelii elaborantem & fructificantem, sectarumq; magistris uestri & capitis sui sancti Gregorii regulam, perpetua habilitate confirmet: & ad augmentum ecclesie sue potiora per uos suscite incrementa, ut fide & opere in timore Dei, & charitate uestra acquisito decessorumq; uestrorum, quæ per domini Gregorii exordium pulsulat, conualdescendo amplius extendatur, ut ipsa uos Domini electio promissa in futuro respiciant. Vosq; uox ista ad æternam felicitatem uocet: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos. & iterum, Engle serue bone & fidei, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Et nos equidem fratres charissimos, hæc uobis pro æterna charitate exhortationis uerba præmittentes, quæ rursus pro ecclesiarum uestrarū priuilegiis congruere posse conspiciamus, non destitimus impartiri. Et iam iuxta uestram petitionem, quam filiorum nostrorum regum uobis præsentis nostre præceptione, uice beati Petri apostolorum principis, auctoritatem tribuimus, ut quādo unum ex uobis diuina ad se uocauerit gratia uocari, is qui supersuaserit, alteri in loco defuncti debeat episcopū ordinare. Pro qua etiam singula uestre dilectionis pallia pro eadem ordinatione celebranda direximus, ut per nostre præceptionis auctoritatem positis Deo placitam ordinationē efficere: quia ut hæc uobis concederemus, longa terrarum marisq; interualla, quæ inter nos ac uos obstitit, ad hæc nos cōdescendere coegerunt: ut nulla posset ecclesiarum uestrarū iactura per cuiuslibet occasionis obtentum quoquo modo peruenire: sed potius commissi uobis populi deuotionē plenius propagare. Deus te incolumem custodiat dilectissime frater. Data die tertia idus Iulias, imperantibus Dominis nostris pissimis Augustis: Heraclio, anno uicelimo quarto pro cōsulatus eiusdē anno uicelimo tertio, & cōsulatus eius anno tertio: sed & Heraclio felicissimo Cæsare, id est, filio eius, anno tertio, indictione septima, id est, anno Domini incarnationis sexcentesimo tricesimo tertio.

VI primū idem Honorius, ex pōte Iohannes, litteras genti Scottorum pro pacis obseruatione, simul & pro Pelagianæ heresi misit. Caput XCIX.

Misit idem papa Honorius litteras etiam genti Scottorum, quos in obseruatione sancti pacis errare compererat, iuxta quod supra diximus, solenter exhortans, ne paucitatem suā in extremis terræ sinibus cōstituta, sapienter antea

antiq̃vis siue modernis, quæ per orbem terræ
 rant, Christi ecclesijs æstimarent: ne uer contra
 paschalis computus, & decreta synodaliū to-
 tius orbis pontificum aliud pascha celebraret.
 Sed & Iohannes, qui & successor eiusdē Ho-
 norij Severino successit, cū adhuc esset electus
 in pontificatum, pro eodem errore corrigēdo,
 si eras eis magna auctoritate atque eruditione
 plenas dixeris, euidenter astruēs, quia Domini
 cum paschæ diem in quintadecima luna usq̃ ad
 uiceliam primam lunam (quod in Nicenā sy-
 nodo probatum est) oportet inquiri. Nec nō
 & pro Pelagiana heresi (quam apud eos reuul-
 sere didicerat) cauenda ac repellenda, in eadē
 illis epistola admonere curauit. cuius epistolæ
 principium hoc est: Dilectissimis & sanctissi-
 mis Thomiano, Columbano, Chromano, Dis-
 mano & Bathano episcopis: Chromano, Her-
 manno, Lausirano, Stefano & Segiano pres-
 byteris: Sarano cæterisq̃ doctoribus seu abba-
 tibus Scottis, Hilaris archipresbyter, & ser-
 uans locum sanctæ sedis Apostolicæ. Iohannes
 diaconus & in Dei nomine electus: item lobā-
 nes primicerius, & seruans locum sanctæ sedis
 Apostolicæ, & Iohannes seruus Dei consilia-
 rius eiusdem Apostolicæ sedis. Scripta quæ per
 latores ad sanctæ memoriæ Severinum papā
 adduxerunt, eo de hac luce migrante, reciproca
 responsa ad ea quæ postulat fuerant, siuerunt.
 Quibus referatis, ne diu rante questionis cali-
 gō indurculsa remaneret, reperimus quosdam
 prouincie uestre cōtra orthodoxā fidē, nouam
 ex ueteri baselim renouare conātes, pascha no-
 strum in quo immolatus est Christus, nebulo-
 sa caligine refusantes, & quartadecima luna cum
 Hebræis celebrare nudentes. Quo epistolæ prin-
 cipio manifeste declaratur, & nuperrime tēpo-
 ribus illis hanc apud eos baselim exortā, & nō
 totam eorū gentem, sed quosdā ex eis hae fuisse
 implicitos. Explosa autē ratione paschalis ob-
 seruantiæ, ita de Pelagianis in eadem epistola
 subdit: Et hoc quoq̃ cognouimus, quod uir
 Pelagianus hereseos apud uos dnuo reuulsit:
 quod omnino hortamur, ut a uestris menibus
 huiusmodi uenenatū superstitionis facinus au-
 feratur. Nam qualiter ipsa quoq̃ execranda hæ-
 resis damnata est, iurare uos nō debet: quia nō
 solum per istos ducentos annos abolita est, sed
 & quoad a nobis perpetuo anathematis ses-
 pulchra dānatur: & hortamur, ne quorū arma cō-
 busta sunt, apud uos eorū cineres suscitentur.
 Nam quis non excreturū superbum eorū cona-
 men & impium, dicentis, posse sine peccato ho-
 minē existere ex propria uoluntate, & non ex
 gratia Dei: Et primū quidē blasphemā & stul-
 tiologium est dicere, esse hominē sine peccato:
 quod omnino non potest, nisi unus mediator
 Dei & hominū homo Christus Iesus, qui sine
 peccato est cōceptus & partus. Nam cæteri ho-
 mines cū peccato originali nascentes, testimo-
 nium, præuaricationis Adæ (eius sine peccato
 actuali existentes) portare noscuntur, secundū
 prophetā dicentē: Ecce enim in iniquitatibus cōce-

Bedæ tom. 3.

ptus sum, & in peccatis cōcepit me mater mea.

Vi occiso Edmundo Paulino Cantium rediens, Moysiſta eccleſie preſulatione ſuſceperat. Cap. XX.

At uerbēdinus, cum decem & septem an-
 nis genti Anglorum, simul & Britonū glo-
 riosissime præſeſſe, ē quibus etiam rex ipſe (ut
 diximus) Chriſti regno militauit, rebellauit ad-
 uerſus eum Carduella rex Britonum, auxiliū
 præbete illi Penda, uiro ſtreuiffimo, de regio-
 genere Merciorum, qui & ipſe ex eo tempore
 gentis eiufdem regno annis uiginti & duobus
 uariis ſorte præſeſſit. Et conſerto graui prælio in
 campo, qui uocatur Heriſeth, occiſus eſt Edu-
 nus die quarta iduum Octobris, anno Domini
 cēcarnationis ſexteſſimo triceſimoſexto,
 cum eſſet annorū quadraginta & ſeptē: euſq̃
 totus uel interemptus, ſed diſperſus eſt ex
 exercitu. In quo etiam bello ante illum unus filius e-
 ius Oſſrid, iuuenis bellicoſus cecidit: alter Ed-
 ſſrid neceſſitate cogente ad Pendā regem trāſ-
 fugit, & ab eo poſtmodum regnāte Oſſualdū
 contra fidem iuriſſurandū, peremptus eſt. Quo
 tēpore maxima eſt ſacta ſirages in eccleſia, uel
 gente Nord Hāmbrorum, maxime quod unus
 ex ducibus (a quibus acta eſt) paganus, alter
 quia barbarus erat, pagano ſeruior. Si quidem
 Penda cum omni Merciorū gente idolis dedi-
 tus, & Chriſtiani erat nominis ignarus. A ue-
 ro Carduella quamuis nomē & profeſſionem
 habere Chriſtiani, adeo tamen erat animo ac
 moribus barbarus, ut nec ſaxi quidem mulie-
 bri, uel innocuo paruulorū parceret tñti, quin
 inuicēſos atrocitate ſerina morti per tormēta
 contradiceret: multo tempore totas eorum pro-
 uincias debacchando peruagatus, ac totum ge-
 nus Anglorum Britannicis finibus eraſurum ſe
 eſſe deliberans. Sed nec religioſi Chriſtianiæ,
 quæ apud eos exorta erat, aliquid impendebat
 hōnoris. Quippe cum uſq̃ hodie moris ſit Bri-
 tonū, fidem religioneſq̃ Anglorum pro ni-
 hilo habere, neq̃ in aliquo eis magis comuni
 care quā paganis. Allatum eſt autem caput
 Eduini regis Eboracum, & illatū poſtea in eccle-
 ſiam beati Petri apoſtoli, quam ipſe cōcepit
 ſed ſucceſſor eius Oſſualdus perſecit, uſ ſuprà
 docuimus. Poſitum eſt autem in porticu ſancti
 papæ Gregorij, a cuius ipſe diſcipulis uerbum
 uiuæ ſuſceperat. Turbatus itaq̃ rebus Nord Hā-
 brorum huius articulo cladis, cū niſi alicubi
 præſidiū niſi in fuga eſſe uideretur, Paulinus a-
 ſum pta ſecum Edelburga regina, quam pridem
 adduxerat, rediit Cantium in augiō, atq̃ ab Ho-
 norio archiepiſcopo & rege Edulbaldo cōſualdi
 honorifice ſuſcepit eſt. Venit autem illuc do-
 ce Baſſo, milite regis Eduini ſoriſſimo, habēs
 ſecum Heanſredam filiam, & Vulcream filiā
 Eduini: nec non & Iſi filium Oſſridi filiū eius,
 quos poſtea marer metu Edboldi & Oſſualdi
 regum miſit in Galliam, nutriendos regi Dec-
 berto: ſibiq̃ ambo in infantia deſuncti, & iuxta
 honore uel regniſ pueri uel innocētibus Chri-
 ſti cōgruū in eccleſia ſepulſi ſunt. Actum quoq̃
 d a ſecum

secum uasa preciosa Eduini regis perplura, in quibus & crucem magnam auream, & calicem aureum consecratum ad ministrum altaris, que hactenus in ecclesia Cantij conseruata monstrantur. Quo in tempore Rhodensis ecclesia pastorem minime habebat, eo quod Romanus prefatus illius ad Honorium papam a iusto archiepiscopo legatus militibus absorptus fuerat fluctibus Italici maris, ac per hoc curam illius preerat Paulinus inuocatione Honorij anathematizatus, & Eadbaldi regis suscepit, ac tenuit usque dum & ipse suo tempore ad celestia regna, cum glorioso fructu laboris ascendit in qua ecclesia moribus pallium quoque quod à Romano papa acceperat, reliquit. Reliquerat autem in ecclesia sua Eboraci Iacobum Diaconum, uirum utique ecclesiasticum & sanctum, qui multo ex hinc tempore in ecclesia manens, magnas antiquo hosti predas docendo & baptizando eripuit. Cuius nomine uicinus in quo maxime solebat habitare iuxta Cataracta, usque hodie cognominatur. Qui quoniam tantum in ecclesia erat peritissimus, recuperata postmodum pace, in provincia crescente numero fidelium, etiam magister ecclesiasticæ cantionis iuxta morem Romanorum seu Cantuariorum, multis cepit existere. Et ipse senex & plenus dierum, iuxta scripturas, patrum uiam secutus est.

SECUNDI LIBRI FINIS.

Ecclesiastica Historia gentis Anglorum, LIBER III.

Viprini successores Eduini regis, et fidem sue gentis protulerunt, et regnum. Porro Osiwaldus Christianissimus rex athenique restaurauit. Cuius

A Interfecto in pugna Eduino, suscepto pro illo regnum Deiorum (de qua provincia ille generis prosapiam & primordia regni habuerat) filius patris eius Elfrici, uocabulo Olfrichus, qui ad predicationem Paulini fidei erat sacramentis imbutus. Porro regnum Berniclorum (nam in has duas provincias gens Nord Humberorum antiquitus diuisa erat) suscepit filius Edelfridi, qui de illa provincia generis & regni originem duxerat, nomine Eanfridus. Siquidem tempore toto quo regnauit Eduinus, filio prefati regis Edelfridi, qui ante eum regnauerat, cum magna nobilitate iuuente apud Scottos sue Pictos exulabat ibique ad doctrinam Scottorum accubabat, & baptismatis gratia sunt re-
creati: qui ut mortuo rege inimico, patris sunt redite permisi, ac episcopus primus eorum, quem diximus, Olfrichus regnum Deiorum, secundum

uerò Eanfridus regnum Berniclorum. Verget autem, ut terreni regni insula sortitus esset, ita sacramenta regni cœlestis, quibus iniatus erat, anathematizando perdidit, ac se prorsus idololatris sordibus polluentem perendumque restituit. Nec mora, utrunque rex Britonum Cedualia impia manu, sed iusta ultione peremit. Et primo quidem proxima ætate Olfrichum, dum se in oppidi municipio temerarie obediisset, erumpens subito cum suis omnibus, imparatum cum toto exercitu deiecit. Deinde cum anno integro provincias Nord Humberorum non ut rex uictor possideret, sed quasi tyrannus seuiens disperderet, ac tragica cede dilaceraret, Eanfridus inconsulte ad se cum duodecim electis militibus postulandæ pacis gratia uenientem, simili sorte damnavit. Initius ille annus, & omnibus bonis exorsus usque hodie permanet, tam propter apostoliam regum Anglorum, quam huius sacramentis se exuerant, quam propter uelamnam Britonici regis tyrannidem. Unde cunctis placuit, regum tempora computantibus, ut ablata de medio regum perditionem memoriam, id est annus sequens regis, id est, Osiwaldus, uiri Deo dilecti, regno assignaretur: quo, post occisionem fratris Eanfridi, superueniente cum paruo exercitu, sed fide Christi munito, insulam Britonum dux cum immensis illis copiis, quibus nihil resistere posse iactabat, interceptus est, in loco qui lingua Anglorum Denises burna, id est, riuus Denisi uocatur.

Vi de ligno crucis, quod idem rex contra Barbaros pugnatum erexit, inter inuicta sanctorum miracula quædam alio lesens su brachij languore curauit.
Cepit 11.

O Stenditur autem usque hodie, & in magna ueneratione habetur locus ille, ubi uenturus ad hanc pugnam Osiwaldus signum sanctę crucis erexit, ac flexis genibus Deum deprecatus est, ut in tanta rerum necessitate sua cultoribus cœlesti succurreret auxilio. Denique scitur, quia facta citato opere cruce ac fouea præparata in qua statui deberet, ipse fide seruus hanc arripuerit, ac fouea impulsuerit, atque utraq; manu etiam temeriter, donec aggresso à militibus pulvere terrę figeretur. Et hoc factio elata in altis uoce, cuncto exercitu proclamauerit: Nescimus omnes genua, & Deum omnipotentem uiuam ac uerum in communi deprecemur, uti nos ab hoste superbo ac feroce, sua miseratione defendat. Scit enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostrę bella suscepimus. Fecerat omnes ut iusserat. Et sic incipiens diluculo in hostem progressus, iuxta meritum sue fidei uictoria potius fuit. In culis loco orationis innumere uirtutes sancti tantum noscuntur esse patrate, ad indicium uidelicet ac memoriam fidei regis. Nam & usque hodie multi de ipso ligno sacrosanctę crucis alius alius excidere solent, quas cum in aquas miserent, easque languentes homines ac pecudes potauerint siue asperserint, mox sanitati restituantur. Vocatur

earum locus ille lingua Anglorum Heosonfeld, quod dici potest Latine, celestis capus, quod certo utiq; prælagio futurorum anxiq;uitas nomen accepit: significat nimirum quod celestis ibidem erigendum trophæum, celestis inchoat a uictoria, celestia uique hodie forent miracula celebranda. Est autem locus ille iuxta murum illum ad aquilonem, quo Romani quondam ob arcendos barbarorum impetus totam à mari usq; ad mare præcinxerunt Britanniâ, ut supra docuimus. In quo uidelicet loco consuetudinem multo iam tempore secerant fratres Hagustaldensis ecclesiæ (quæ non longè ahest) aduenientes omni anno, pridie quàm postea l' dem rex Ofuualdus ocellus est, uigilias pro salute animæ eius facere. plurimæq; psalmodiarum laude celebrata, uicissim pro eo mane sacræ oblationis offerre. Qui etiam crescente bona consuetudine, nuper ibidem ecclesiâ cõstructa atq; dedicata, sacrationem & cunctis honorabiliorum omnibus locum secerunt. Nec immerito: quia nullum, ut comp'erimus, fidei Christianæ lignum, nulla ecclesiâ, nullum altare in tota Britanniorum gente erec'tum est, priusquam hoc sacræ crucis exillum nouus militiæ educor discantæ fidei deuotione, contra hostē immanissimum pugnaturus statueret. Nec ab re est, unisè pluribus, quæ ad hanc crucē parata sunt, uirtutis miraculum narrare. Quidam e fratribus eiusdē Hagustaldensis ecclesiæ, nomine Bothe-
mus, qui nūc usq; superest, ante paucos annos, dum incautus forte noctū in glacie incederet, repente corruens brachiū contriuit, ac grauissimā fracturâ ipsius corpi molestia fatigari, ita ut ne ad eam quidem adducere ipsum brachiū nullatenus dolore arcēte ualeret. Qui cum diē quadam mane audiret unum de fratribus ad locum eiusdē sanctæ crucis ascendere disposuisse, rogauit ut aliquam sibi partem de illo ligno uenerabili redicē afferret: credere se dicēs, quia per hoc donante Domino, salutem posset consequi. Fecit ille ut rogatus est, & reuersus ad uer-
sū, sedentibus iā ad mensam fratribus, obtulit ei aliquid de ueteri mulco, quo superficies ligni erat obliuata. Qui cum sedens ad mensam nō haberet ad manum, ubi oblatum sibi manus reponeret, misit hoc in sinum suum. Et dum iret cubitum, oblitus hoc alicubi deponere, permisit uo in sinu permanere. At medio noctis tempore cum euigilaret, sensit, nescio quid frigidū suo lateri adiacere: admotaq; manu requirere quod esset, ita sanum brachiū manumq; reperit, ac si nūc unquam tantū languoris habuisset.

Vi idem rex postea de gente Scottorum, accepit Aidanum, eundem in insula Lindisfarne sedem episcopatus donauit. Caput 111.

Idem ergo Ofuualdus, mox ubi regnū suscepit, deliderans totam cui preesse cepit gentē, fidei Christianæ gratia imbuti, cuius experientia permaxima in expugnandis Barbaris iam ceperat, misit ad maiores natu Scottorū, inter

Bedæ tom. 1.

quos exulans ipse baptisimatis sacramēta cum his qui secum erant militibus consecutus erat, petens ut sibi mitteretur antistes, cuius doctrinā ac ministerio gens, quam regebat Anglorū Dominicæ fidei & dona disceret, & susciperet sacramenta. Neg aliquot tardius quod peti, impetrauit: accepit namq; pontificem Aidanū summę mansuetudinis & pietatis ac moderatissimi uirum, habentemq; zelum Dei, quamuis nō plene secūdum scientiam. Namq; diem paschæ Dominicū more sue gentis, cuius sæpius mentionem fecimus, à quartadecima luna usq; ad uicimam obseruare solebat. Hoc etenim ordine septentrionalis Scottorum prouincia, & omnino natio Pic'torum illo adhuc tempore paschæ Dominicū celebrabat, æstimans se in hac obseruantia sancti ac laude digni patris Anatholi scripta secutum. Quod quidem an uerum sit, peritus quisq; facillime cognoscit. Porro gētes Scottorum, quæ in Australibus Hyberniæ insule paribus morabantur, iam dudum ad admonitionem Apostolicæ sedis anulitis pascha canonico ritu obseruare didicerūt. Veniente igitur ad se episcopo, rex locum sedis episcopalis in insula Lindisfarne, ubi ipse petebat, tribuit. Qui uidelicet locus accedente ac recedente tereumate, bis quotidiē instat insulæ, maris circumlatur undis, bis renudato litore contiguus terræ redditur: atq; eius admonitionibus humiliter ac libenter in omnibus auscultans, ecclesiā Christi in regno suo multum diligenter edificare ac dilatare curauit. Vbi pulcherrimo sæpe spectaculo contigit, ut euangelizante antulite, qui Anglorum linguā perfectē non nouerat, ipse rex suis ductibus ac ministris interpretis uerbi existeret celestis: quia nimirū tam longo exilij sui tempore linguam Scottorum iam plene didicerat. Exinde capere plures per dies de Scottorum regione uenire in Britanniam, atq; illis Anglorum prouincijs quibus regnauit rex Ofuualdus magna deuotione uerbum fidei prædicare, & credentibus gratiam baptisimi, quicumque sacerdotali erant gradu præditi, ministrare. Construebantur ergo ecclesiæ per loca, consuebant ad audiendum uerbum Dei populi gaudentes, donabantur munere regio possessiones & territoria ad institutū monasteria, imbuebantur præceptoribus Scottis paruuli Anglorum unā cum maioribus studijs, & obseruatione disciplinæ regularis. Nam monachi erant, maxime qui ad prædicandum uenerant. Monachus ipse episcopus Aidanus, ut pote de insula quæ uocatur Hydestinarus, uentus monasterium in cunctis pene septentrionalibus Scottorum & omnium Pic'torum monasterijs non paruo tempore arcem tenebat, regendisq; eorum populis præerat: quæ uidelicet insula ad huc quidem Britannia pertinet, non magno ab ea freto discreta, sed donatione Pic'torum, quæ illis Britannia plagas incolunt, iam dudum monachis Scottorum tradita, eo quod illis prædicantibus fidem Christi perciperunt.

d 3 Quan-

Quando gens Pictorum fidem Christi suscepit.

Caput IIII.

Siquidē anno incarnationis Dominiæ quin-
gentesimo sexagesimo quinto (quo tempo-
re gubernaculum Romani imperij post Iulianū
Iustinianū minor accepit) uenit de Hyber-
niæ presbyter & abbas habitu & uita monachi
insignis, nomine Columbanus, in Britanniam,
predicaturus uerbum Dei provinciam Septen-
trionalium Pictorum: hoc est, eis qui arduis at-
que horrentibus montium iugis ab australibus
eorum sunt regionibus sequestrati. Namque ip-
si australes Picti, qui intra eosdem montes ha-
bent sedes, multo ante tempore (ut perhibent)
relicto errore idololatriæ uide ueritatis acce-
perant, predicante eis uerbum Nyria episcopo
reuerendissimo & sanctissimo uiro de natione
Britonum, qui erat Romę regulariter fidem
& mysteria ueritatis edoctus: cuius sedem epis-
copatus, sancti Martini episcopi nomine, &
ecclesia insignem (ubi ipse etiam corpore unā
cum pluribus sanctis requiescit) iam nunc An-
glorum gēa obtinet. Qui locus ad prouinciā
Berniciorum pertinet, uulgo uocatur Ad can-
didam casam, eo quod ibi ecclesiam de lapide
insolito Britonibus more fecerit. Venit autem
in Britannia Columbanus regnante Pictis Bri-
dio filio Meliochon, rege potentissimo, nono
anno regni eius: gētemq; illam uerbo & exem-
plo ad fidem Christi conuertit. unde & presen-
tam insulam ab eis in possessionem monasterij
faciendi accepit. Neque enim magna est, sed
quali familiarum quinque, luxuria estimationem
Anglorum, quam successores eius usque hodie
tenent, ubi & ipse sepultus est, cum elset annor-
um septuaginta septem, post annos circiter tri-
ginta & duos, ex quo ipse Britanniam predica-
tus adijt. Fecerat autem principia in Britan-
niā ueniret, monasteriū nobile in Hybernia,
quod a copis roborum Dearmach lingua Scot-
eorum, hoc est, campus roborum, cognomina-
tur. Ex quo utroq; monasterio per plurima exin-
de monasteria per discipulos eius & in Britan-
niā & in Hybernia propagata sunt: in quibus
omnibus idē monasterium insuland, in quo
ipse requiescit corpore, principia tenei. Ha-
bere autem solet ipsa insula rectorem semper
abbatem presbyterū, cuius iuri & omnis pro-
uincia & ipsi etiā episcopi ordine inuilitato de-
beant esse subiecti, iuxta exemplum primi do-
ctoris illius, qui non episcopus, sed presbyter
extitit & monachus: de cuius uita & uerbis nō
nulla a discipulis eius fuerunt scripta haberi.
Verum qualiscumque fuerit ipse, nos hoc de il-
lo certum tenemus, quod reliquit successores
magna continētia, ac diuino amore regulari-
tate institutione insignes: in tempore quidem sum-
me felicitatis dubios circulos sequentes, ut po-
te quibus longe ultra orbem positus, nemo syno-
dalia Paschalis obseruantie decreta porrexer-
at, tantum ea quę in prophetici, euangelici
& Apostolici literis discere poterant, pietatis

& castitatis opera diligenter obseruantes. Per-
manit autem huiusmodi obseruantia paschalis
apud eos tempore non pauco, hoc est, usque ad
annum Dominiæ incarnationis septingentesi-
mum decimū sextum, per annos centum quinq; u-
aginta. At tunc ueniente ad eos reuerendissi-
mo & sanctissimo patre & sacerdote Egber-
tho, de natione Anglorū, qui in Hybernia diu-
tius exulauerat pro Christo, eratq; doctissimus
in scripturis, & longę uitz perfectione exis-
tens, correcti sunt per eum, & ad uerum cano-
nicū pasche diem translati: quem tamen &
antea nō semper in luna quartadecima cum lu-
dais, ut quidam rebantur, sed in die quidē Do-
minica, alia tamen quā deebat hebdomada,
celebrabant. Sciebant enim (ut Christiani) res-
urrectionem Dominicam, quę prima sabbat
facta est, prima sabbati semper esse celebrandā:
sed ut barbari & rustici, quando eadem prima
sabbati, quę nunc Dominica dies cognomina-
tur, ueniret, minime didicerant. Verum quia
gratia charitatis seruire non omiserant, huius
quorū nouitiā rei ad perfectum percipere me-
ruerunt, iuxta promissum Apostoli dicentis: Et
si quid aliter scipitis, & hoc quorū uobis Deus
reuelauit, de quo plenius in sequentibus suo
loco dicendum.

De uita Adani episcopi. Caput V.

Ab hac ergo insula, ab horū collegio mona-
chorū ad prouinciā Anglorū intituendam,
in Christo missus est Adanus acceptogradus
episcopus, quo tempore eidē monasterio Seger-
nius abbas & presbyter pręfuit: unde inter alia
uiuendi documenta, saluberrimū abstinentię uel
continētię clerici exemplū reliquit: cuius do-
ctrinā id maxime commendabat omnibus, q-
nō aliter quā uiuebat cum suis, ipse docebat.
Nihil enim huius mundi querere, nil amare co-
rabat. Cuncta quę sibi a regibus uel diuitibus se-
culi donabantur, mox pauperibus qui occurre-
rent, erogare gaudebat. Discurrere per cuncta,
& urbana & rustica loca: nō equorū dorso, sed
pedū incessu uectus, nisi si maior sorte neces-
sitas compulisset, solebat. Quatenus ubicunq; al-
quos, uel diuites uel pauperes incedēs aspexis-
set, cōsuetū ad hos diuertens, uel ad fidei susci-
piendū sacramentū, si infideles essent, inuitaret:
uel si fideles, in ipsa eos fide confortaret, atq; ad
elemosinas bonorūq; operum executionē
& uerbis excitaret & factis. In tām autē uita
illius a nostri temporis segnicia distabat, ut om-
nes qui cum eo incedebant, siue ad toni siue la-
ci comeditari deberent: id est, aut legēdis scriptu-
ris, aut psalmis discendis operā dare. Hoc erat
quotidianū opus illius, & omniū qui cum eo
erāt fratris: ubicunq; locorū deuenissent. Et si for-
tē deuenisset (quod tamē raro euenit), ut ad regis
conuiuuiuocaretur, intrabat cū uno clerico: ut
duob. & ubi paululū relictebatur, accelerabat
oculus ad legēdis cū suis, siue ad orandū exiuit.
Cuius exēplis informati, tempore illo, religiosi
quiq;

quique uiri ac feminae, consuetudine fecerunt per totum annum, excepta remissione quinquagesime paschalis, quarta & sexta sabbati ieiunium ad nonam usque horam protelare. Nunquam diuitibus honoris suae timoris gratia, si qua deliquissent, reuerebat, sed aspera illis iniectione corregebat. Nullam potentibus seculi pecuniam, excepta solummodo esca, si quos hospitio suscepisset, unquam dare solebat: sed ea potius quae sibi a diuitibus donaria pecuniarum largiebantur, uel in usus pauperum (ut diximus) dispergebat, uel ad redemptionem eorum qui iniuste uenerat uenditis, dispensabat. Denique multos quos precio dato redemerat, redemptos postmodum suos discipulos fecit, atque ad sacerdotalem usque gradum erudiendo atque instituendo prouexit. Ferunt autem, quia cum de provincia Scottorum rex Osuualdus postulassem anisilem, qui sibi suae genti uerbum fidei ministraret, missus fuerit primo alius auctoritatis animi uiri qui cum aliquando genti Anglorum praedicans, nil proficeret, nec libenter a populo audiretur, redierit in patriam, atque in conuentu seniorum retulerit, quia nihil prodesse docendo genti ad quam missus erat, potuisset: eo quod essent homines indomabiles, & durae ac barbarae mentis. At illi, ut perhibent, tractatum magni in concilio quid esset agendum, habere coeperunt: desiderantes quidem genti quam petebant, salutem esse, sed non recepto quem miserant praedicatore dolentes. Tunc ait Aidanus (nam & ipse concilio intererat) ad eum de quo agebatur sacerdotem: Videtur mihi frater, quia diuini iussu indoctus auditoribus fuisse, & non eis iuxta apostolicam disciplinam primo hac doctrinae mollioris porrexisti, donec paulatim enutriti uerbo Dei ad capiendi perfectiora, & ad facienda sublimiora Dei praecepta sufficerent. Quo audito, omnia qui condebant, ad ipsum ora & oculi conuersi, diligenter quid diceret, discutebant. & ipsum esse dignum episcopatu, ipsum ad erudiendos incredulos & indoctos mitti debere decernunt: qui gratia discretionis, quae uirtutum mater est, ante omnia probatur imbutus: sicque illi ordinantur esse ad praedicandum miserunt. Qui tibi tempus accepit, sicut prius moderamine discretionis, ita postmodum & ceteris uirtutibus ornatus apparuit.

De religione ac pietate uiranae Osuualdi regis.
Capitulum VI.

Huius igitur reuerendissimi antistitis doctrina, rex Osuualdus cum ea cui praeerat genti Anglorum institutus, non solum incognita progenitoribus suis regna caelorum sperare didicit: sed & regna terrarum plusquam ulli maiorum suorum ab eodem uno omnipotenti Deo, quiescit coelum & terram, consecutus est. Denique omnes nationes & provincias Britanniae, quae in quatuor linguis (id est, Britonum, Pictorum, Scottorum, Anglorum) diuise sunt, in ditione accepit. Quo regni culmine sublimatus,

nihilominus, quod mirum dictum est pauperibus & peregrinis semper humilis, benignus & largus fuit. Denique tertio, quod tempore quodam, cum die sancto Paschae cum praefato episcopo confedisset ad prandium, postulatque esset in mensa coram eo dicens argenteus regalibus epula refectus, iamque essent manus ad panem benedicendum missuri, intrasse subito ministrum ipsum, cui suscipiendorum inopem erat cura delegata, & indicasse regi, quia multitudo pauperum undecunque adueniens maxima per plateas funderet, postulans aliquid elemosynae a rege. Qui mox dapes sibi met appositae deservi pauperibus, & discum collingi, atque eisdem minutatim diuidi praecipit. Quo uiso, pontifex qui assidebat, delectatus tali sacro pietatis, apprehendit dexteram eius, & ait: Nunquam inueteratae haec manus. Quod & ita iuxta uotum benedictionis eius prouenit. Nam cum interfectio illa in pugna manus eodem brachio a cetero essent cor poris reflecte, contigit ut haec uis incurrere perdurent. Denique in urbe regia, quae a regina quondam uocabulo Bebbae cognominatur, loculo inclusae argenteo in ecclesia S. Petri seruantur, ac dignum cunctis honore uenerantur. Huius indultoria regis Deiorum & Berniciorum provinciae, quae eatenus ab inuicem discordabant, in unam iunt pacem, & uelut unum compaginatae in populum. Erat autem nepos Eduini regis ex sorore Acha dignumque fuit, ut tantus praecessor talem haberet de sua consanguinitate & religionis haeredem, & regni.

De provincia Occidentalis Saxonum urbem Dei praedicantem
Byrno suscepit, & de successore eius Agilbero
eius & Eleutherio. Cap. VII.

Eo tempore gens Occidentalium Saxonum, qui antiquitus Geuissae uocabantur, regnante Cynigilfo, fidei Christi suscepit. Praedicante illis uerbum Byrno episcopo, qui cum consilio papae Honorij uenerat in Britanniam, promittens quidem se illo praesente in intimis uultra Anglorum partibus, quo nullus doctor praecessisset, sanctae fidei semina esse parurum. Unde & iussu eiusdem pontificis per Asterium Genuensem episcopum in episcopatus consecratus est gradum. Sed in Britanniam perueniens, ac primum Geuissorum gentem ingreditens, cum omnes ibidem paganissimos inueniret, utilius esse ratus est, sibi potius uerbum Dei praedicare, quam ultra progrediens, eos quibus praedicare deberet, inquirere. Itaque euangelizante illo in praefata provincia, cum rex ipse catechizatus fonte baptismi cum sua gente ablueretur, contigit tunc temporis sanctissimum ac uirtuosissimum regem Nord-Humborum Osuualdum assidue, eumque de lauacro eximentem suscepisse, ac pulcherrimo prorsus & Deo digno consortio, cuius erat filius accepturus in coniugium, ipsum prius secunda generatione Deo dedicatum sibi accepit in filium. Donauerunt ergo ambo reges eidem episcopo ciuitatem, quae uocatur Dorcinea, ad faciendam

dam inibi sedem episcopalem, ubi factis dedica-
tisq; ecclesiis, multisq; ad Dominum pro eius la-
bore populus aduocatis, migravit ad Dominum:
sepultusq; in eadem ciuitate, & post annos mul-
tos Hedde episcopatum agente, translatus in-
de in Ventam ciuitatem, atq; in ecclesia beato-
rum apostolorum Petri & Pauli positus est. De
functo autem & rege successit in regnum filius
eius Cenuualch, qui & fidem & sacramenta re-
gni cœlestis suscipere renuit, & non multo post
etiam regni terrestris potentiam perdidit. Res-
pudiata enim sorore Pendam regis Merciorū,
quam duxerat, aliam accepit uxorem. Ideoq;
bello petitus, ac regno priuatus ab illo, secessit
ad regem Orientalium Anglorum, cui nomen
erat Anna: apud quem triennio exulans fidem
cognouit, ac suscepit ueritatem. Nam & ipse a-
pud quem exulabat rex, erat uir bonus, & bo-
na ac sancta sobole felix; ut in sequentibus do-
cebitur. Cum uero restitutus esset in regnum
Cenuualch, uenit in prouinciā de Hybernā
Pontifex quidam, nomine Agilbertus, natione
quidem Gallus, sed tamen legendarum gratia
scripturarum in Hybernā non paruo tempore
demoratus: coniunctiq; se regi, sponte ministe-
rium prædicandi assumens, cuius eruditionem
atque industriam uidens rex rogauit eum, ac-
cepta ibi sede episcopali, suæ gentis manere
pontificem: qui precibus eius annuens, multis
annis eidē genti sacerdotali iure præfuit. Tan-
dem rex, qui Saxonum linguam tantum noue-
rat, peritus barbaræ loquelæ, subintroduxit
in prouinciā alium suæ lingue episcopum,
uocabulo Vini, & ipsum in Gallia ordinatū:
diuidensq; in duas parochias prouinciā, huic
in ciuitate Venta, quæ à genitrici Saxonum Vin-
tancestræ appellatur, sedem episcopalem tri-
buit. Vnde offensus grauiter Agilbertus, quod
hoc ipso inconsulto ageret rex, rediit in Galliā,
& accepto episcopatu Parisiæ ciuitatis, ibi-
dem senex & plenus dierum obiit. Non multis
autem annis post abscissum eius à Britannia
transactus, pulsus est Vini ab eodem rege de
episcopatu: qui secedens ad regem Merciorū,
uocabulo Vulfheri, emit precio ab eodem se-
dem Londoniæ ciuitatis, eiusq; episcopus usq;
ad uitæ suæ terminum mansit. Sicq; prouincia
Occidentalium Saxonum tempore non pau-
co absq; præfule fuit. Quo etiam tempore
rex prælatus ipsius hostis grauissimis regni sui
damnis spoliatus ab hostibus abscissus, tandem
ad memoriā reduxit, quod eum quem pridē
perdidit regno depulerat, fide agnita Christi in
regnum reuocauerit: intellexitq; quod etiam
tunc destituta pontifice prouincia, recte pa-
teret diuino fuerit destituta præsidio. Misit ergo
legatarios in Galliam ad Agilbertum, submis-
sa illum satisfactione deprecans ad episcopatu-
m suæ gentis redire. At ille se excusans, &
eum uenire non posse contestans, quia episcopa-
tu propriæ ciuitatis ac parochiæ teneretur as-
trictus. Ne tamen obnixæ precanti nil ferret au-
xilij, misit pro se illo precib; cum Eleutherium

nomine, nepotem suum, qui ciliu ellet, ordina-
retur episcopus, dicens, quod ipse cum dignum
esset episcopatu iudicaret. Quo honorifice à po-
pulo & à rege suscepto, rogauerunt Theodo-
rum tunc archiepiscopum Dorouerniensis eccle-
siæ, ipsum sibi antistitem consecrari: qui cum
secratus in ipsa ciuitate, multis annis episcopa-
tum Geuillorum ex synodica sanctione solus
sedulo moderamine gessit.

*Vi rex Cantuariorum Eadconbertus idola destruenda præcepit, &
de filia eius Eartongatha, & propinqua eius Edelburg
factis Deo uirginibus. Cap. VIII.*

ANNO Dominicæ incarnationis sexcentesi-
mo quadragesimo, Eadbalus rex Cantua-
riorum iransiens ex hac uita, Eadconbertus filio
regni gubernacula reliquit: quæ ille suscepta ul-
ginti quatuor annis & aliquot mensibus nobili-
ssime tenuit. Hic primus regum Anglorum
in toto regno suo idola relinquere ac destrui, si-
mul & ieiunium quadraginta dierum obserua-
ri, principali auctoritate præcepit. Quæ ne faci-
le à quopiam posset contemni, in transgresso,
res dignas & competentes punitionis propos-
uit. Cuius filia Eartongatha, ut condigna pa-
renti soboles, magnarum fuit uirgo uirtutum,
indefinenter semper seruens Deo in monaste-
rio, quod in regione Francorum constructum
est ab abbatisa nobilissima, uocabulo Fara, in
loco qui dicitur Brige. Nam eo tempore nec
dum multis in regione Anglorum monasteria
constructis, multi de Britannia monachice con-
uersationis gratia Francorum uel Galliarum
monasteria adire solebant, & filias suas eisdem
erudiendas, ac sponso cœlesti copulandas mit-
tebant: maxime in Brige & in Cale, & in And-
legum monasterio, inter quas erat Sedrida fi-
lia uxoris, Annæ regis Orientalium Anglorū,
cuius supra meminimus, & filia naturalis eius-
dem regis Edelburg: utraq; cum esset peregrina,
præ merito uirtutum eiusdem monasterij
Brigenis est abbatisa constituta. Cuius regis
filia maior Sexburg, uxor Eadconberti regis
Cantuariorum, habuit filiam Eartongatham,
de qua sumus dicturi. Huius autem uirginis
Deo dedicatæ, multa quidem ab incolis loci il-
lius solent opera uirtutum & signa miraculo-
rum usque hodie narrari. Verum hos de trans-
itu tantū illius, quo cœlestia regna petijt, aliquid
breuiter dicere sufficiat. Imminente ergo die
suæ uocationis, cepit circumire in monasterio
casulas infirmarum Christi filularū, earumq;
maxime quæ uel ætate prouecta, uel probitate
erant morum insigniores, quarum fe omnium
precibus humiliter commendans obitum pro-
ximæ suæ, quem reuelatione didicerat, nec
labat esse futurum: quam uel elicer reuelationē
huiusmodi esse perhibebat: Vidisse sese abba-
tum cateruam hominū idem monasterium in-
trare, hosq; à se interrogatos quid quærerēt, aut
quid ibi uellent, respondisse, quod hoc illo
suerint destinari, aut eū illud numisma, quod
eō de

ed de Cantio uenerat, secū assumere. Ipsa autem nocte, in cuius ultima parte, id est incipiente aurora, praesentis mundi tenebras transiens, supernam migravit ad lucē, multi de fratribus eiusdem monasterij, qui alijs erant: io adibus, tam manifeste se contentus angolorum psallentium audisse referebant, & sonitum quasi plurimae multitudinis monasterium ingredientis. Vnde mox egressi dignoscere quid esset, viderunt lucem coelitus emissam fuisse per maximā, quae sanctam illam animam carnis uinculis absolutam ad aeterna patriae coelestis gaudia deducebat. Addunt & alia, quae in ipsa nocte in monasterio eodem diuinitus fuerint ostensa miracula: sed haec nos ad alia tendentes suis narrare permissimus. Sepulchrum est autem corpus uenerabile uirginis & sponse Christi in ecclesia beati protomartyris Stephani: placuitque post diē tertium, ut lapis quo monumentum tegebatur, amoueretur, & altius io ipso loco reponeretur, quod cum fieret, tanta fragrantia suauitas ab imis ebulliuit, ut cunctis qui affabant fratribus & sororibus, quasi opobalsami cellaria esse uiderentur aperta. Sed & matera eius, de qua diximus Edelburga, & ipsa Deo dilectam perpetuae uirginitatis gloriam in magna corporis continentia seruauit, quae cuius esset uirtus magis post mortem claruit. Cum enim esset abbatissa, coepit facere in monasterio suo ecclesiam in honorem omnium apostolorum, in qua suū corpus sepeliri cupiebat. Sed cum opus idem ad medium ferme esset perductum, illa ne hoc periret, morte praerepta est, & in ipso ecclesiae loco ubi desiderabat, cōdita. Post cuius mortem fratres alia magis curantibus, intermissum est hoc aedificium annis septem, quibus cōpleis, statuerunt ob nimietatem laboris huius structuram cessare relinquere: ossa uero abbatisse illo de loco eleuata, in ecclesiam quae esset perfecta ac dedicata, transferre. Et aperientes sepulchrum eius, ita iotemeratum corpus inuenire, ut à corruptione concupiscentiae carnalis erat immune, & ita denuotum, atque alijs uestibus indutum, transulerunt illud in ecclesiam beati Stephani martyris: cuius uidelicet natalis ibi in magna gloria solet celebrari, die nonarum Iuliarum.

Vi in loco in quo occisus est rex Osualdus, crebra uisitata miracula facta: atque ibi primò uenerunt causam uisitare, ac deinde puella paralytica ibi curata.

Capit. IX.

Regnauit autē Osualdus rex Christianissimus Nord-Humbrore nouem annos, annu merato etiā illo anno, quē & isralis impietas regis Britonū, & apostasia demēa regis Anglorum detestabile fecerat. Siquidē (ut supra docuimus) uno animo omnīs cōsensu firmatū est, ut nomē & memoria apostatarū de catalogo regū Christi annorū prius aboleri debere, nequaquam regno eorū annus adnotari. Quo cōpleto annorū curriculo occisus est, cōmilio grau-

pralio, ab eadem gente pagana, paganorū rege Merciorū, à quo & praedecessor eius Edmunus perēptus fuerat, in loco qui lingua Anglorū nūcupatur Maferfelth, anno ætatis suae trigésimo octauo, die quinto mensis Augusti. Cuius quantafides in Deum, quae deuotio mentis fuit in post mortem uirtutū miraculis claruit. Namque in loco ubi pro patria dimicā, à paganis interfēctus est, usque hodie sanitates infirmorū, & hominū & pecorū celebrari nō desinunt. Vnde cōtingit, ut puluerē ipsū, ubi corpus eius in terram corruī, multi auferentes, & in aquam mittentes, suis per hoc infirmis multū cōmodi afferēt: qui uidelicet mos adeo increbuit, ut paulatim ablata ex inde terra, fossam ad mensuram statuae uirilis altū reddiderit. Nec mirandū in loco mortis illius infirmos sanari, qui semper dum uiueret, infirmis & pauperibus cōsulare, & elemosynas dare, opē ferre nō cessabat. Et multa quidem in loco illo, uel de puluere loci illius facta uirtutum miracula narratur: sed nos duo tantū, quae à maioribus audiuius, referre satis diximus. Non multo post interfēctioe eius ex aetio tēpore contigit, ut quidam equo sedens iter iuxta locū agerēt in illis, cuius equus uisibō lassescere, cōsistere, caput in terram declinare, spumas ex ore dimittere, & augecēte dolore nimio in terrā coepit ruerē: desiliuit eques, & stramine sublatro coepit expectare horam, quā aut melioratū recipere et iumentū, aut relinquere mortuū. At ipsum diu graui dolore uexatum, cum diuersas in partes se torqueret, repente uolutando deuenit in illud locū, ubi rex memorabilis occubuit. Nec mora, quēcūq; eie de lore cessabat ab infans membrorū motibus, & consueto equorū more, quasi post laesitudinem io diuersum latus uicissim sese uolere statimque exurgens quasi sanus per omnia uireta herbarum audius carpere coepit: quo ille uisō, ut iresagacia ingenij, intellexit aliquid mirae sanctitatis huic loco, quo equus est curatus, inesse. Et posito tibi signo, non multo post ascendit equus, atque hospitium quod proposuerat, accessit: quod dum adueniret, inuenit puellam ibi neptem patrisfamilias longo paralytia morbo grauata. Et cum familiares domus illius, de acerba puellae infirmitate ipso praesente quererentur, coepit dicere ille de loco ubi caballus suus esset curatus. Quid multatimponentes carro, duxerunt ad locum illum ibidemque deposuerunt. At illa posita in loco, obdormiuit parumper, & ubi exuigilaui, sanata se ab illa corporis dissolutione sentiens, postulata aqua, ipsa lauit iacē, crines cōpulsit caput linteō cooperuit, & cū his qui se adduxerāt, in ora pedibus incedēdo reueria est,

Vi pulvis illius contra ignem ualuerit.

Capit. X.

Eo tempore uenit alius quidam de natione Britonum (ut serunt) iter faciens iuxta ipsum locū, in quo praeterata erat pugna completa: & uidit unus loci spaciū cetero campo uir-

uiridius se uenustus, cepitq; sagaci animo cō
fingere, quod nulla esset alia causa insolite illo in
luco uiriditatis, nisi quod ibidem sanctior cate
ro exercitu uir aliquis fuisset interfectus. Tulit
itaq; de puluere terre illius secum, diligens in
litem, cogitans quod futurum erat, quia ad me
delam intinmam idem puluis proficeret: &
pergens itinere suo, peruenit ad uicum quen
dam uesper, iterumq; in domum in qua uicini
coenantes epulabantur, & susceptus à dominis
domus, refedit & ipse cum eis ad consiliū, ap
pendens linteamum cum puluere quem attule
rat in uuo postre parietis. Cumq; diutius epulis
atq; ebrietati uacarent, accenso grandi igne in
medio, contigit uolantibus in altum scintillis,
culmen domus quod erat uirgis contextum at
que sceno tectum, subitanis flammis impleri.
Quod cum repente cōsulog terrore consiliū con
spicerent, fugerunt foras nihil ardenti domui,
famamq; peritūre prodessē ualentes. Consu
pta ergo domo flammis, postis solummodo, in
quo puluis ille inclusus pendebat, tutus ab igni
bus & intactus remansit. Qua uisa uirtute mira
tili sunt ualde, & perquirentes subtilius inue
nunt, quod de illo loco adsumptus erat puluis,
ubi regis Osualdi sanguis erat effusus. Quibus
pateractis ad diffamatis longe lateq; miraculis,
multi locum frequentare illum, & sanitatum ibi
gratiam capere sibi suisq; ceperunt.

Vi super reliquiis eius lux colescit tota nocte fletit,

Et in per eam sunt demeriti carati.

Capit. XL

I^Nter quæ nequaquam silentio praterendū
reor, quid uirtutis ac miraculi celestis fuerit
ostensum, cum ossa eius inuēta, atq; ad ecclesiā,
in qua nunc seruantur, translata sunt. Factū est
autem hoc per indultriam reginæ Merciorum
Ostriede, quæ erat filia fratris eius Osualdi, qui
post illum regni apicē tenebat, ut in sequenti
bus dicemus. Est monasteriū nobile in prouin
cia Lindisil, nomine Beadani, quod eadem re
gio cum uiro suo Adilredo multum diligebat,
uenerabatur, excelsabat, in quo desiderabat ho
noranda patris sui ossa recondere. Cumq; ue
nisset carrum, in quo eadem ossa ducebantur,
incumbente uespere, in monasterium præfatu
noluerunt ea, qui erant in monasterio, libenter
excipere: quia etsi sanctum cum nouerant, tam
men quia de alia prouincia ortus fuerat, & su
per eos regnum acceperat, ueteranis eum odia
etiam mortuum insequēbantur. Vnde factum
est ut ipsa nocte reliquie ailatæ foris perman
rent, tentorio tamē maiore supra carrū in quo
inerant extenso: sed miraculi celestis ostensio,
quam reuerenter se suscipienda à cunctis fidelibus
essent, patefecit. Nam tota ea nocte colum
na lucis à carro illo ad cælum usq; porrecta, om
nibus penē eiusdem Lindisilæ prouinciæ locis
conspicua stabat. Vnde manelacio frater mo
nasterij illius, qui pridē abnuerat, diuigenter
ipsi petere ceperunt, ut apud se eadem sanctæ

ac Deo dilectæ reliquie conderentur. Tota igitur
ossa intulerunt in thecam, quam in hoc præ
parauerant, atq; in ecclesiā, iuxta honorem con
gruum, posuerunt: & ut regia uiri sancti perso
na memoriam haberet æternam, exilium eius
super tumbam ex auro & purpura compositis
apposuerunt ipsamq; aquam in qua lauerūt ossa,
in angulum sacrarū iuderunt. Ex quo tempo
re factum est, ut ipsa terra quæ lauacrum uene
rabile suscepit, ad abigendos ex obsequiis corpo
ribus demones, grauius salutaris haberet effe
ctum. Deniq; tempore sequente, cum præfata re
gina in eodem monasterio moraretur, uenit ad
salutandam eam abbatissa quædam uenerabilis,
quæ usq; hodie superest, uocabulo Edithilæ,
soror uiroꝝ sanctoꝝ Edeluini & Aldeluin
ni: quorum prior episcopus in Lindisil prouin
cia, secundus erat abbas in monasterio, quod uo
catur Peartaneu: à quo non longe & illa mona
sterium habebat. Quum ergo ueniens illuc lo
queretur cum regina, quæ inter alia sermone
de Osualdo exorto diceret, quod & ipsa lucē
ipsa nocte illa supra reliquias eius ad cælū usq;
altam uidisset: adiecit regina, quod de puluere
pauimentī in quo aqua lauacri illius effusa est,
multi iam sanati essent infirmi. At illa petiit sibi
portionem pulueris salutiferi dari, & accipiens
illegatum panno condidit in capella, & rediit.
Transacto autem tempore aliquanto, cum ef
fecto suo monasterio, uenit illic quidā hospes,
qui solebat nocturnis serpius horis repente ad
immundo spiritu grauissimē uexari: qui quum
benignē susceptus, post coenam in lecto mem
bra posuisset, subito à diabolo arreptus, inclu
mare, denubis lreudere, spumare, & diuersis
motibus cepit membra torquere. Cumq; à nul
lo uel teneri uel ligari posuisset, cucurrit minis
ter, & pulsans ad ostium nunciavit abbatissæ.
At illa aperiens ianuam monasterij, exiit ipsa
cum una sanctimonialium sociinarum ad locū
uiroꝝ, & euocans presbyterum, rogauit se
cum uenire ad patientem. Vbi cum uenientes
uiderent multos affuisse, qui uexatum teneret,
& motus eius insanos comprimere conati ne
quaquam ualebant, dicebat presbyter exorcis
mum, & quæcūq; poterat, pro sedando mīseri
furore, agebat: sed nec ipsi, quamuis multum
laborans, proficere aliquid ualebant. Cumq; nil
salutis fuerit superesse uideretur, repente ue
nit in mentem abbatissæ puluis ille præfatus: ita
timq; iussit ire ministrum, & capellam in qua
erat adducere. Et cum illa afferret quæ iussa est,
intraret atrium domus, in cuius interioribus dæ
moniosus torquebatur, conuictus ille subito, &
quali in somnū laxatus deposuit caput, mēbra
in quietē omnia composuit. Cōticerunt omnes,
intentiq; ora tenebant, quæ res exitum haberet,
soliciti expectantes. Et post aliquantum horæ
spaciū refedit qui uexabatur, & grauius suspi
rans, Modō, inquit, sanū sapio: recepi enim sensum
animi mei. At illi sedulo se illecebatū, quo
modo hoc cōtigit: qui ait, Mox ut uirgo harc
cū capella quā portabat, appropinquauit atrio
domus

domus huius, discessere omnes qui me premebant spiritus maligni, & me relicto, nusquam comparuerit. Tunc dedit et abbatissa portunculam de pulvere illo, & sic data oratione à presbytero noctem illam quietissimam duxit; neque aliquid ex toto nocturni timoris aut uersionis ab antiquo hoste pertulit.

Vi ad tumbam eius sit puerulus à fratre curatus.

Caput XII.

Sequente dehinc tempore fuit in eodem monasterio puerulus quidam, longo febris incommodo grauiter uexatus: qui cum die quadam sollicitus horam accessions expectaret, in gressibus eum quidam de fratribus: Vis, inquit, mihi nate, doceam te quomodo cures ab huius molestia languoris. Surge, inquit, ingredi ecclesiam, & accedens ad sepulchrum Osuualdi, sibi reside, & quietus manens adhære tumbæ: ut de ne exeat inde, nec de loco mouearis, donec hora recessions febrium transierit, tunc ipse incedat, & educam te inde. Fecit ut ille iussu erat: sedentem eum ad tumbam, sancti infirmitas tangere nequaquā præsumpsit, quoniam in tantum timens ausiuit, ut nec secunda die, nec tertia, nec unquam exinde eum auderet contingere. Quod ita esse gestum, qui referebat mihi frater in de adueniens à dieci, quod eo adhuc tempore quo mecum loquebatur, superesset in eodem monasterio iam iuuenis ille, in quo tunc puero factum erat hoc miraculū sanitatis. Nec mirandum preces regis illius: iam cum dominoregnantis multum ualere apud eum, qui temporalis regni quondam gubernacula tenens, magis pro æterno regno semper laborare ac de precari solebat. Denique seruit, quia à tempore maturitatis laudis sæpius ad diem usque in orationibus perstitit, atque ob crebrum morem orandi, siue gratias agendi Domino, semper ubicunque sedens supinas super genua sua manus habere solitus sit. Vulgatum est autem, & in consuetudinem prouerbij uersum, quod etiam inter uerba orationis uitam sinerit. Namque cum armis & hostibus circumseptus, iam iamque uideret se esse perimendum, orauit ad Dominum pro animabus exercitus sui, unde dicunt in prouerbio: Deus miserere animabus, dixit Osuualdus cadens in terram. Ossa illius translata & condita sunt in monasterio quod diximus. Porro caput & manus cum brachijs à corpore præcisas, iussit rex qui occiderat, in stipitibus suspendi. Quò post annū deueniens cum exercitu successit regiui eius. Osuualdus abstulit ea, & caput quide in cœmeterio Lindisfarrensis ecclesiæ, in regia uero ciuitate manus cum brachijs cõdidit.

Vi in Hybernia sit quidam à mortis articulo per eius reliquias reuocatus. Cap. XIII.

Nec solum in clyti fama uiri Britannicæ fines iussit uiuere, sed etiam trans Oceanum longe radios salutiferæ lucis spargens, Ger-

manix simul & Hybernix partes attigit. Denique reuerendissimus antistes Acca solet referre, quia cum Romam uadens apud sanctissimū Frisonum gentis episcopum Vuillibrordum cum suo antiste Vuillrido moraretur, crebrum eum audiret, quæ de mirandis reliquijs eiusdem reuerendissimi regis in illa prouincia gesta fuerint, narrare. Et in Hybernia cum presbyter ad huc peregrinam pro æterna patria duceret uis-

10 tam, rumorem sanctitatis eius, in ea quoque insula longè lateque iam percrebuisse ferebat: et quibus unum quod inter alia retulit miraculum, præsentis nostre historix inferendum credidimus. Tempore, inquit, mortalitatis quæle Britanniam Hyberniamque lata strage uastauit, percussus est eiusdem cladis pestis inter alios scholasticus quidam de genere Scotorum, doctus quidem uir studio literarum, sed erga eam perpetuæ suæ saluationis nil omnino ludi & industrix gerens: qui cum se morti proximum uideret, timere cepit & pauere, ne mox mortuus ob merita scelorum ad Inferni claustra raperetur: clamauitque quum essem in uicino politus, et inter egro tremens suspiria, flebili uoce talia mecum querebatur: Vides, inquit, quia iam crescente corporis molestia ad articulum subeundæ mortis compello: nec dubito me post mortem corporis statim ad perpetuum animæ mortem rapiendum, ac infernalibus subdendū tormentis, qui tempore non pauco inter studia diuinæ lectionis uisitorum potius implicamētis, quàm diuinis solēbā seruicijs mandauis. Inest autem animo (si mihi pietas diuina aliqua uisū di spacia donauerit) uitiosos mores corrigere, & ad imperium diuinæ uoluntatis totam ex integro mentem uitamque transferre. Verum non uiui, non hoc esse meriti mei, ut inducias uiuendæ uel accipiam, uel me accepturum esse confidam, nisi forte misero mihi & indigno ueniam per auxilium eorum, qui illi fideliter seruiuerunt, propiciari dignatus fuerit. Audiuimus enim, & fama est celeberrima, quod fuerit in gente uestra rex mirandæ sanctitatis, uocabulo Osuualdus, cuius excellentia fidei & uirtutis etiam post mortem uisitorum frequentium operatione clauerit: precorque si aliquid reliquiarum illius pernes te depositū habeas, afferas mihi, si forte mihi Dominus per eius merita misereri uoluerit. At ego respondi: Habeo quidē de ligno, in quo caput eius occisus à paganis infixum est, & si uis mox de credideris, potest diuina pietas per tantū meritum uiri & huius uitæ spacia longiora concedere, & ingressu te uitæ perennis dignum reddere. Nec moratus ille, integram se in hoc habere fidem respondebat. Tunc benedixi aquam, & affulam roboris præfati immitteus, obtuli ægro potandam. Nec mora, melius habere cepit, & conualescens ab infirmitate multo deinceps tempore uixit, totique ad Dextera corde & opere conuersus, omnibus ubicunque perueniebat clementiam præ conditionis, & fidelis eius famuli gloriæ am prædicabat.

Vi des

*Vi de sancto Paulino, Themer pro eo Rhodensis ecclesie presu-
latum suscepit: et de humilitate mirabili Osiuini, qui
ab Osiuino crudelitate percipit est.
Caput XIII.*

Translato ergo ad celestia regna Osiuino, do, suscepit regni terrestris sedē pro eo fra-
ter eius Osiuinus, iuuenis triginta circiter annor-
um, & per annos uiginti octo laboriosissime
tenuit. Impugnatus uidelicet à pagano rege
Penda, & ab ea quę fratrem eius occiderat pa-
gana gente Merciorum, & à filio quoque suo
Alcfrido, necnon & à fratrulo, id est, fratre sui
qui ante eum regnauit filio Adualdo, cuius an-
no secundo, hoc est, ab incarnatione Domini
ca, anno sexcentesimo quadragésimo quarto,
reuerendissimus pater Paulinus quondam qui
dem Eboracensis, sed tunc episcopus Rhodens-
is ciuitatis, transit ad Dominum sexto Iduum
Octobrium die. Qui decem & nouem annos,
& menses duos, & uiginti unum dies episcopa-
tum tenuit: sepulchusq; est in secretario beati
apostoli Andreę, quod rex Edilbertus à funda-
mentis in eadem Rhodi ciuitate construxit. In
eius locum Honorius archiepiscopus ordina-
uit Ithamar, oriundum quidem de gente Can-
tuariorum, sed uita & eruditione antecessoribus
suis æquandum. Habuit autem Osiuinus primus
regni sui temporibus consortem regie dignita-
tis, uocabulo Osiuini, de stirpe regis Eduini,
hoc est, filium Ofrici, de quo supra retulimus, ui-
rum eximie pietatis & religionis, qui prouin-
cie Deiorum septem annis in maxima omni-
um affluentia, & ipse amabilis omnibus pre-
fuit. Sed nec cū ille, qui ceteram Transham-
branz gentis partem ab Aquilone, id est, Ber-
neciorum prouinciā regebat, habere pacem
potuit, quin potius ingrauentibus causis dis-
cessionum miserima hunc cede peremit. Si qui-
dem cōgregato contra inuicem exercitu, cum
uideret se Osiuino cum illo qui plures babe-
bat auxilarios non posse bello conficere, ra-
tus est utilis tunc dimissa intentione bellandi
seruari se ad tēpora meliora. Remisit ergo exer-
citum, quem congregauerat, ac singulos domū
redire præcepit à loco, qui uocatur Vuillares
Duun, id est, mons Vuillari, & est à uico Cata-
ractione decem ferme millia passuum cōtra sol-
stitialē occasum secretus. Diuertiq; ipse cum
uno tantū milite suo fidelissimo nomine Cond-
heri celandus in domo comitis Hunualdi, quē
etiam ipsum sibi amicissimum autumabat. Sed
heu pro dolor longē aliter erat. Nam ab eo-
dem comite proditum cum Osiuino cum præ-
fatis ipsius milite per præfectum suum Ediluinū
detestandum omnibus morte interfecit. Quod fa-
ctum est die tertiadecima calendarum Septem-
brium, anno regni eius nono, in loco qui dicitur
Ingethlingum, ubi postmodum castigandi
huius facinoris gratia monasteriū constructum
est, in quo pro utriusq; regis & occisi uidelicet,
& eius qui occidere iussit, animę redemptione
quotidie Domino preces offerri deberēt. Erat

autem rex Osiuinus & aspectu uenustus, & sta-
tura sublimis, & affatu iucundus, & moribus ci-
uilibus, & manu omnibus nobilibus simul atque
ignobilibus largus. Unde contigit ut ob regni
eius & animi & uultus, & meritorum dignita-
tem ab omnibus diligeretur, & undiq; ad eius
ministerium de cunctis propie prouincijs uiri
etiam nobilissimi concurrerent. Cuius inter cę-
teras uirtutis & modestiæ, & (ut ita dicā) spe-
cialis benedictionis glorias etiam maxima lu-
isse fertur humilitas, ut uno probare sat erit ex-
emplo. Donauerat equum optimum antilili
Aidano, in quo ille quamuis ambulare solitus,
uel annuum siuenta transire, nel alia quolibet
necessitas insisteret, uiam peragere posset: cui
equo paruo interiecto tempore pauper quidā
occurreret, elemosinam petens, desiliens ille
præcepit equū, ita ut erat stratus regulariter pau-
per dari: erat enim multum miserorum & cul-
tor pauperum, ac uelut pater miserorum. Hoc
cum regi esset relatum, dicebat episcopo, cum
forte ingressuri essent ad prandium: Quid uo-
luistis domine antistes equum regium, quem te
conueniētiē propium habere, pauperi dare?
Nunquid non habuimus equos uillosos pluri-
mos, & alias species quę ad pauperum dona
sufficerent, quia motus illum eis equum nō daret,
quem tibi specialiter possidendum elegi? Cui
statim episcopus: Quid loqueris, inquit, rex?
Num tibi carior est ille filius equę quam ille fili-
us Dei? Quibus dictis intrabant ad pranden-
dum, & episcopus quidem residēbat in suo lo-
co. Porro rex uenerat de uenaua, & cepit consi-
lens ad focum calefieri cum ministris. Et repē-
tē inter calefaciendum recordans uerbi, quod
dixerat illi antistes, discinxit se gladio suo, & de-
dit illum ministro, festinusq; accedens ante pe-
des episcopi corruit, postulans ut sibi placatus
esset, quia nunquam, inquit, deinceps aliquid
loquar de hoc, aut iudicabo quid uel quantum
de pecunia nostra filijs Dei tribuas: quod uidēs
episcopus multū pertinuit, ac statim exurgens
lauit eum, promittens se multum illi esse pla-
catum, dummodo ille residens ad epulas tristi-
tiam deponeret. Dumq; rex subente ac postur-
lanti episcopo latitiam recipere: cepit cōtra
episcopus tristis usq; ad lachrymarum profusum
nem effici. Quem dum presbyter suus lingua
patria, quam rex & domesticus eius non nouer-
ant, quare lachrymaretur interrogasset. Scio,
inquit, quod non multo tempore uisurus es
rex: nunquam enim uidi ante hac humilem re-
gem: unde animaduerto citius illum ex hac ui-
ta rapiendum. Non enim digna est hac gens ra-
lem habere rethorem. Nec multo post dira an-
tistitis præfagia tristi regis funere, de quo supra
diximus, implera sunt. Sed & ipse antistes Al-
dan, non plus quā duodecimo post occisionē
regis quem amabat die, id est, pridie kalē-
endarum Septembrium de seculo sub-
latus, perpetua laborum suorum
a Domino præmia
recepit.

Vi epist.

*Virescentibus Aidan nautis ex tempestate futuram pre-
dixit, ex eleum sanctum quo bene sederent,
dedit. Caput XV.*

Qui cuius meriti fuerit, etiam miraculorū
signis internus arbiter edocuit: e quibus
etiam memorie causa ponere satis sit. Presbyter
quidam nomine Veta, multæ grauitatis ac uer-
tutis uir, & ob id omnibus etiam ipsi principi-
bus seculi honorabilis, cum mitteret Canuam
ob adducendam coniugem regi Osuini, filiam
uidelicet Eduini regis Banfledæ, quæ ocellis pa-
tre illuc fuerat adducta: qui terrestris quidē iti-
nere illud uenire, sed nauigio cum utroque redire
disponebat: accessit ad episcopum Aidanum,
obsecrans eum pro se suisque tunc iter erant
aggressuri, Domino supplicare. Qui benedicens
illos, ac Domino commendans, dedit etiam or-
seum sanctificationum. Scio, inquiens, quia ubi na-
uem ascenditis, tēpestas uobis & uentus con-
trarius superueniet: sed tu memento, ut hoc o-
leū quod tibi do, mittas in mare, & statim quiē-
scētibus uentis serenitas maris uos leta profe-
quetur, & eupito itinere domum remittet. quæ
cuncta, ut prædixerat antistes, ex ordine com-
pleta sunt. Equidem in primis furentibus undis
pelagi, tentabant nautæ anchoris in mare mis-
sis nauem retinere, neq; hoc agētes aliquid pro-
ficiebant. Cumq; mergentibus undiq; & imple-
re incipientibus nauem fluctibus, mortem sibi
omnes imminere, iam iamq; adesse uiderent, tū
des presbyter reminiscens uerba antistitis, as-
sumpta ampulla milis de oleo in pontum, & sta-
tim ut prædictū erat, suo quieuit a seruire. Sicq;
factum est, ut uir Dei per prophetæ spiritum
tempestatem prædixit futuram, & per utru-
tem eiusdem spiritus hanc exortam, quamuis
corporaliter absens, sopiuerit. Cuius ordinem
miraculi non quilibet dubius relator, sed fidissi-
mus mihi nostræ ecclesiæ presbyter, Cynimūd
uocabulo narrauit, qui se hoc ab ipso Veta pre-
bytero, in quo & per quem completum est, au-
disse perhibebat.

*Videm adnotum ab hostibus urbi regie ignem orando
amoueri. Caput XVI.*

Aliud eiusdem patris memorabile miraculū
seruit multi, qui nosse potuerūt. Nam cum
tempore episcopatus eius hostilis Merciorum
exercitus Pēda duce Nord Humbrorum regio-
nes impia eis de longe lateq; deuastans, peruē-
nit ad urbem usq; regiam, quæ ex Bebbæ quon-
dam reginæ uocabulo cognominatur: eamq; cū
neq; armis, neq; obfidione capere poterat, flam-
mis absumere conatus est, discissisq; uinculis
quæ in uicinia urbis inuenit, aduenit illō pluri-
mam cōgeriem trabium, tignorum, parietum,
urgerum, aliarumq; rerum. Et hūc urbem in
magna altitudine circumedit à parte, quæ ter-
ra ei contigua. Et dum uentum opportunum
cereret, illato igne cōburere urbem nissus est.
Quo tempore reuerendissimus antistes Aidan

Bede tom.

in insula Farne, quæ duobus ferme milibus
passuum ab urbe procul abest, morabatur. Illo
enim sæpius secretè orationis & silentij causa
secedere cōsueuerat. Deniq; usq; hodie locum
sedis illius solitarie in eadem insula solent of-
fendere. Quicūq; uentis furentibus globos ignis
ac fumum supra muros urbis exhalare cōspice-
ret, fertur eleuatis ad cœlū oculis manibusq;
cum lachrymis dixisse: Vide Domine quanta
mala facit Penda. Quo dicto statim mutati ab
urbe uenti, in eos qui accenderant flammarum
incendia retorserunt, ita ut aliqui læsi omnes
territi impugnant ultra urbem cessarent, quam
diuinitus suuari cognouerant.

*Vt desina ecclesia, cui idem accumbent obierat, ardētibus
cæterni domus flammis absumi nequiverit, ex de ma-
terna uita illius. Caput XVII.*

Hunc cum dies mortis egredi corpore cor-
peret, completis annis episcopatus sui ser-
ptendecim, erat in ulla regiā non longè ab ur-
be de qua præfati sumus: in hac enim habens ec-
clesiam & cubiculum, sæpius ibidem diuerti ac
manere, atq; in de ad prædicandū circumquaq;
consueuerat exire, quod ipsum & in alijs uillis
regni facere solebat, utpote nihil propriæ pos-
sessionis excepta ecclesia sua & adiacentibus
agellis habens. Tetenderunt ergo et ægrota-
nti tentorium ad occidentalem ecclesiæ partem,
ita ut ipsum tētorium parietē haberet ecclesiæ.
Vnde factū est ut acclius desinæ, quæ extrin-
secus ecclesiæ pro munimine erat appolita, spi-
ritum uitæ exhalaret ultimum. Obijt autem de
eimo septimo episcopatus sui anno, pridie Ka-
lendarum Septēbriū. Cuius corpus mox in-
de translatum ad insulam Lindisarnensium,
atq; in cœmeterio frarum sepultum est. Ad in-
teritū tempore aliquāto, cum fabricata esset
ibi basilica maior, atq; in honorem beatissimī
apostolorum principis dedicata, illō ossa eius
translata, atq; ad dexterā eius altaris iuxta ue-
nerationem tanto pontifice dignam condita
sunt. Successit uerō ei in episcopatum Sinan,
& ipse illo ab Hij Scottorum insula ac monas-
terio desinatus, ac tempore non pauco in episco-
patu permansit. Contigit autē post aliquot an-
nos, ut Penda Merciorum rex cum hostili exer-
citu hūc in loca peruēnit, cum cuncta quæ po-
terat ferro flammæq; perderet, uicūsq; ille in quo
antistes obijt unā cum ecclesia memorata flam-
mis absumeretur. Sed mirum in modum sola si-
la desina cui incumbens obijt, ab ignibus cir-
cumcincta uorantibus, absumi nō potuit. Quo
clarescente miraculo mox ibidem ecclesia res-
taurata, & hūc eadem desina in munimentum
est parietis, ut ante fuerat forinsecus appolita.
Rursusq; peracto tempore aliquanto euenit
per culpam incuria uitam eundem & ipsam
pariter ecclesiam ignibus cōsumi, sed nec tunc
quidem eandem tangere flamma desinam ua-
lebat. Et cum magno utiq; miraculo ipsa eius fo-
ramina ingrediens, quibus adificiū erat affixa
perde-

perderet. ipsam tamen laedere nullatenus sine-
batur. Vnde tertia edificata ibi ecclesia destina-
tam, non ut antea de foris in sulcimentum do-
mus apposerunt, sed intro ipsam ecclesiam in
memoria miraculi posuerunt, ubi intrantes
geni flexere ac misericorditer celestis supplica-
re deberent. Constatq; multos ex eo tempore
gratiam sanitatis in eodem loci consecutos,
quinetiam a suis ex ipsa destina. excilis, & in
aquam missis plures sibi suisq; languorū reme-
dia conquiescere. Scripsi hęc de periona & ope-
ribus uiri præfati, nequaquam in eolaudans, aut
eliciens hoc quod de obseruatione pasc hæc mi-
nus perfectè sapiebat: imo hoc multum deter-
stans, sicut in libro quem de temporibus com-
posui manifestissime probauit. Sed quasi uerax
historicus simplici-er ea quæ de illo uie per il-
lum sunt gesta describens. & quæ laude sunt di-
gna in eius actibus laudans, atq; ad utilitatem
legentium memorie commendans: studium ul-
tinet pacis & charitatis, continentiæ & humi-
litate, animi iræ & auaritiæ uictorem, super-
bia simul & uanæ gloriæ contemptorem: indu-
striam faciendi simul & docendi mandata cele-
stia, solertiam lectionis & uigiliarum, auctorita-
tem sacerdotis dignam, red arguendi superbos
ac potentes, pariter & in firmos consolandi, ac
pauperes recreandi, uel defendendi clementiā.
Qui (ut breuiter multa comprehendam) quan-
tum ab eis qui illum nouere didicimus, nil ex
omnibus quæ in euangelicis, siue apostolicis, si-
ue prophetis literis prædicta cognouerant, præ-
termittere, sed ecclia pro suis uiribus operibus
explere curabat. Hęc in præfatio antilite mul-
tum complector & amo, quia nimirum hæc Deo
placuisse non ambigo. Quod autem pascha nō
suo tempore obseruabat, uel canonice eius
tempus ignorans, uel inuentis auctoritate ne
agnitum sequeretur, deuscius, nō approbare nec
laudo. In quo tamen hoc approbo, quia in cele-
bratione sui paschæ non aliud corde tenebat,
ueneratur & predicabat, quàm quod nos id
est, redemptionem generis humani per passio-
nem, resurrectionem, ascensionem in celos me-
diatoris Dei & hominis hominis Iesu Christi.
Vnde & hanc non, ut quidam falso opinantur,
quartadecima luna in qualibet feria cū lud-
ris, sed die Dominica semper agebat, à luna quar-
tadecima usq; ad uelclimam, propter fidem uel-
clit Dominice resurrectionis, quam una sab-
bati facta, propter spem nostre resurrectionis,
quam eandem unam habebat, quæ nunc Domi-
nica dies dicitur, ueraciter futuram sancta ec-
clesia credebat.

De uita uel morte religiosi regis Sigberti. *Ca-*
p. XVII

Historicis temporibus regni orientalium Anglorū
post Eorualdum Redualdi successorem,
Sigbertus frater eius præfuit, homo bonus ac
religiosus, qui dudum in Gallia dum inimicitias
Redualdi fugiens exularet, lauacrum baptismi

percepit, & in patriâ reuersus, ubi regno pot-
tus est, mox ea quæ in Gallia bene disposita ul-
dit, imitari cupiens, instituit scholā in qua pue-
ri literis erudirentur, iuuant se episcopo Fel-
ce, quem de Cātia acceperat, eiusq; prædicatoris
ac magistris iuxta morem Cantuariorum præ-
benge. Tātūq; rex ille celestis regni amator
factus est, ut ad ultimum relictis regni negotiis,
& cognato suo Ecgryco cōmendatis, qui & an-
tea partem ciuili regni tenebat, intraret in mo-
nasterium quodlibet lecerat, atq; accepta tonsu-
ra, pro æterno magis regno militare curaret.
Quod dum multo tempore faceret, contigit
tem Merciorum ducem regem Pender aduersus or-
ritales Anglos in bellum procedere: qui dum
se inferiores in bello hostibus conspicerent, ro-
gauerunt Sigbertum ad confirmandum milites
secum uenire in prælium: illo nolente ac
cōtradicente inultum de monasterio eruentes
dixerunt in certamen, sperantes minus animos
militum trepidare, minus præsentem ducem quon-
dam strenuissimum & eximio posse de fuga me-
diari. Sed ipse professionis suæ non immemor,
dum optimo esset uallatus exercitu, nō nisi uir-
gam tamen habere in manu uoluit. Occisusq;
est unā cum rege Ecgryco, & cunctis eorum, in-
sistentibus paganis casus siue dispersus exerci-
tus. Successor autem regni illorū Sigbertus est An-
na, filius Enide, regio genere, uir optimus atq;
optimæ genitor sobolis, de quibus in sequenti-
bus suo tempore dicendum est: qui & ipse pos-
tea ab eodem pagano Merciorum ducem, à quo
& prædecessores eius, occisus est.

Vi Purfus apud orientales Anglos monasterium fecit, & de
uisionibus uel sanctitate sui, cuiusdam caro post
mortem incorrupta testimonium perhibet
buri, Cap. XIX.

Verum dum adhuc Sigbertus regni insulas
teneret, superuenit de Hybernia uir san-
ctus, nomine Purfus, uirbus & actibus clarus,
sed egregijs insignis uirtutibus cupiens pro Do-
mino, ubicunq; sibi opportuno inuenire, pere-
grinam ducere uitam. Qui cum ad prouinciam
orientalium peruenisset Anglorum, susceptus
est honorifice à rege præfato, & soliti sibi opus
euangelizandi exequens, multos & exemplo
uiruū, & in chamento sermonis, uel incredu-
los ad Christum conuertit, uel etiam credentes
amplius in fide atq; amore Christi cōfirmavit.
ubi quidam infirmitate corporis arreptus, an-
gelica meruit uisione perfrui, in qua admoni-
tus est, cœpto uerbi ministerio sedulus insiste-
re, uigilijs cōsuetis & orationibus indefessus
incumbere: eo quod certis subiticijs ei esset sed
incerto eiusdem exitus hora futura, dicente Dor-
mino: Vigilate itaq; quia nescitis diem neque
horam. Qua uisione cōfirmatus, curauit locum
monasterij, quem à præfato rege Sigberto acce-
perat, uelocissime construere, ac regularibus
instituire disciplinis. Erat autem monasterium
syluarum & maris uicinitate amœnum, con-
structum

struendum in castris quoddam, quod lingua Anglorum Cnobherburgid est urbs Cnobheri uocatur: quod deinde rex provincie illius Anna, ac nobiles quique augustioribus adificijs ac donarijs adornauerunt. Erat autem uir iste de nobilissimogenere Scottorum: sed longe animo nobilior, quam carne. Ab ipso tempore pueritiz sue curam non modicam seclionibus sacris, simul & monasticis exhibebat disciplinis: & quod maxime sanctos decet, cuncta quae agenda didicerat, sollicitus agere curabat. Quid multa? prope edente tempore & ipse sibi monasterium, in quo liberius coelestibus studijs uacaret, coëstruendi correptus infirmitate (sicut libellus de uita eius coëscriptus sufficienter edocet) raptus est in corpore: & a uespera usque ad galli cantum corpore exutus, angelicorum agminum & asperctus intueri, & laudes beatas meruit audire. Resse autem erat solibus, quod aperte eos inter alia tesonare audiret, libunt sancti de uirtute in uirtutem. & iterum, Videbitur Deus Deorum in Syon. Qui reductus in corpore, & die tertia rursum eductus, uidit non solum maiora beatorum gaudia, sed & maxima malignorum spirituum certamina, qui crebris aculationibus improbitur illi coëscire intercludere cōtendebat: nec tamen protegentibus eum angelis, quicquam proficiebant. De quibus omnibus, si quis plentius scire uult: id est, quanta fraudis solertia demones & actus eius, & uerba superflua, & ipsas etiam cogitationes, quasi in libro descriptas replicauerint, quae ab angelis sanctisque ac uiris iustis sibi inter angelos apparentibus lecta uel tristitia cognouerit, legat ipsum, de quo dixi libellum uita eius, & multum ex illo (ut reor) profectus spiritalis accipiet: in quibus tamen unum est, quod & nos in hac historia ponere multis commodum duximus. Cum ergo in altum esset elatus, iussus est ab angelis qui eum ducebant, respicere in mundum. At ille oculos in inferiora deflectens, uidit quasi uallē tenebrosam subeas se in imo positā. Vidit & quatuor ignes in aëre nō multo ab inuicē spacio distantes: & interrogans angelos qui essent hi ignes, audit ut hos esse ignes, qui mundum succedentes essent consumpturi. Primum mendacij cum hoc quod in baptismo abrenunciare nos satanae, & omnibus operibus eius promissimus, minime implemus: secundum cupiditatis, cum mundi diuitias amorē coelestium praeponimus: tertium infelicionis, cum animas proximorum etiam in superuacuis rebus offendere non formidamus: quartum impietatis, cum infirmos spoliarē, & eis fraudem facere pro nihilo ducimus. Crescentes uero paulatim ignes usque ad inuicem sese extenderunt, atque in immensam adunatam flammam cumque appropinquassent, pertimescens ille dicit angelo: Domine, ecce ignis mihi appropinquat. At ille, Quod non incendi sit inquit, non ardebit te. Nam etsi terribilis iste & grandis esse rogo uidetur, tamen iuxta merita operum singulos examinat: quia uniuscuiusque cupiditas in hoc igne ardebit. Sicut enim

Bedæ tom. 3.

quis ardet in corpore per illicitam uoluptatē, ita solus corpore ardebit per debūam poenā. Tunc uidit unum de tribus angelis, qui sibi in tota utraque uisione duces assuerunt, praecedentem ignis flammam diuidere, & duos ab utroque latere circumuolantes, ab ignium se periculo defendere. Vidit autem & demones per ignem uolantes, incendia bellorum contra iustos struere: sequuntur aduersus ipsum accusationes malignorum, defensionis spirituum bonorum copiosior coelestium agminū uisio: sed & uirorum de sua natione Scottorum, quos olim sacerdotali gradu non ignobiliter positos fama iam uulgante compererat, à quibus non pauca, quae uel ipsi uel omnibus qui audire uellent, multum salubria essent, audiuit. Qui cum uerba finissent, & cum angelicis spiritibus ipsi quoque ad coelos redirent, remanserunt cum beato Furseo tres angeli, de quibus diximus, qui eum ad corpus referrent. Cumq; praefato igni maximo appropiaret, diuisi quidem angelus sicut prius ignem flammę: sed uir Dei ubi ad patefactam usq; inter flammam sanam peruenit, arripientes immundi spiritus unum de eis quos in ignibus torrebant, iactauerunt in eum, & contingentes humerum maxillamq; eius in cenderunt, cognouitq; hominem, & quod uel stimentum eius morientis acceperit, ad memoriam reduxit, quem angelus sanctus statim apprehendens in ignem reiecit. Dicebatq; hostis malignus: Nolite repellere, quem ante suscepistis. Nam sicut bona eius peccatoris suscepistis, ita & de poenis eius participes esse debetis. Contradicēs angelus, Non inquit, hoc propter auaritiam, sed propter saluandam eum animam suscepit. Celsauitq; ignis: & conuersus ad eum angelus, Quod incendisti, inquit, hoc arsit in te. Si enim huius uiri in peccatis suis mortui pecuniam non accepisses, nec poena eius in te arderet. Et plura locutus, quid ergo salutem eorum qui poeniterent, esset agendum, salubriter mone edocuit. Qui postmodum in corpore restitutus, omni uita suae tempore signum incendij, quod in anima pertulit, uisibile cunctis in humero maxillamq; portauit: mirumq; in modum quod anima in occulto passa sit, caropalam prae monstrabat. curabat autem semper sicut & ante conseruerat, omnibus opus uirtutum & exemplis ostendere, & praedicare sermonebus ordinem autem uisionum suarum illis solummodo, qui propter desiderium compunctionis interrogabant, exponere uolebat. Superest adhuc quidam frater senior monasterij nostri, qui narrare solet, dixisse sibi quandam multum ueracem ac religiosum hominem, quod ipsum Furseum uiderit in provincia orientaliū Anglorum, illasq; uisiones esse ipsius ore audierat: adijciensq; quod tempus hyemis fuerit acerrimum & glacie constrictum, cum sedens in tenui uelut uir iste inter dicendum, propter magnitudinem memorati timoris uel suauitatis, quasi in medietate uisitationis exanimatus fuisset. Cum ergo, ut ad superiora redeamus, multis annis in Sco-

c a tia

tia uerbum Dei omnibus annuncians, tumultus irruentium turbarum non facile ferret, res libis omnibus quæ habere uidebatur, ab ipsa quoque insula patria discessit: & paucis cum fratribus per Britones in prouinciam Anglorum deuenit, ibique prædicans uerbum Dei, ut diximus, monasterium nobile construxit. Quibus ritè gestis, cupiens se ab omnibus seculi hutus, & ipsius quoque monasterij negotiis alienare, reliquit monasterium, & animarum curam fratri suo Fullano & presbyteris Gobbano & Deululo, & ipse ab omnibus mundi rebus liber in anachoretica cõuersatione uitam finire disposuit. Habuit alterum fratrem uocabulo Vitam, qui de monasterij probatione diuturna ad eremiticam uitam peruenerat. Hunc ergo solus petens, annum totum cum eo in continetia & orationibus, in quotidianis manuum usque laboribus. Dein turbatam incursionem gentium prouinciam uidens, & monasterij quoque periculum imminere prauidentis dimissis ordinatè omnibus nauigauit in Galliam, ubi per regem Fracorum Lothouuio uel patricio Herconualdo honorificè susceptus, monasterium construxit in loco Latiniaco non inato: ac non multo post infirmitate correptus, diem clausit ultimum: cuius corpus idem Herconualdus patricius accipiens, seruauit in porticu quadam ecclesie, quam in uilla sua cui nomen erat Perromma, faciebat, donec ipsa ecclesia dedicaretur. Quod cum post dies uiginti sex esset factum, & corpus ipsum de porticu ablatum prope altare esset recondendum, inuentum est ita libellus, ac ite eadè hora de hac luce fuisset regressus. Sed & post annos quatuor constructa domuncula cultore receptui corporis eiusdem, ad orientè altaris adhuc sine macula corruptionis inuentum ibidem digno cum honore translatus est, ubi merita illius, multis sepe constat Deo operante claruisse uiribus. Hec & de corporis eius incorruptione breuiter attigimus: ut quanta esset uiri sublimitas, legentibus notius exciteret: quæ cum in libello eius sufficientius, & de alijs commilitonibus ipsius quisquis legerit, inueniet.

VI de sancto Honorio pontificatu se sanctus Deus testis, qui in tempore illo orientalem Anglorum, qui Rhosens ecclesie fuerint anglicus.
Capit. XX.

Interea defuncto Felice orientalium Anglorum episcopo, post decem & septem annos accepti episcopatus Honorius loco eius ordinauit Thomam diaconum eius de prouincia Gturiorum: & post annos sui episcopatus quinque de hac uita subtrahit. Beretgillum cognomine Bonifacium, de prouincia Catusriorum loco eius substituit. Et ipse quoque Honorius postquam metas sui cursus impleuit, migravit ex hac luce, anno ab incarnatione Domini per trigentesimo quinquagesimo tertio, pridie Kalendarum Octobrium, & cessante episcopatu

per annum & sex menses electus est archiepiscopus cathedræ Dorouernensis sextus Deusdedit, de gente occidentalis Saxonum: quæ ordinaturus uenit illuc Ithamar, antistes ecclesie Rhosensis. Ordinatus est autem die septimo Kalendarum Aprilium, & rexit ecclesiam annos nouem, menses quatuor, duos dies: & ipso defuncto Ithamar cõsecratus pro eo Damianus, qui de genere Australiū Saxonū erat oriūsus.

VI prouincia mediætrancorum Anglorum sub rege Penda Christianus sit. Cap. XX I.

His temporibus Middelenglis, id est, medietate Angliæ, sub principe Penda filio, Penda regis fidem & sacramenta ueritatis percepit. Qui cum esset iuuentis optimus, ac regia nomine ac persona dignissimus, prelatu est à patre regno gentis illius: uenitque ad regem Nordhumborum Osiui, postulus filiam eius Alchisledan sibi coniugem dari: neque aliter quod petebat impetrare potuit, nisi fidem Christi ac baptisma cum gente cui præerat acciperet. At si le audita prædicatione ueritatis, & promissione regni celestis, ipse resurrexerit, non ac future immortalitatis, libenter se Christianum fieri uelle confessus est, etiam si uirginem non acciperet: persuasus maxime ad percipiendam fidem à filio regis Osiui nomine Alchisfrido, qui etiam cognatus & amicus eius, habebat sororem ipsius coniugem uocabulo Cymburgam filiam Penda regis. Baptizatus est ergo à Finano episcopo, cum omnibus qui secum uenerant comitibus ac militibus, eorumque famulis ueneris, in uico regis illustri, qui uocatur Admurum. Erat acceptus quatuor presbyteris, qui ad docendam baptizandamque gentem illius & eruditionem & uita uidebantur idonei, multo cum gaudio reueris est. Erant autè presbyteri Cedda & Adada, & Betti & Duna, quorum ultimus natione Scorus, ceteri suere Angli. Adada autè erat frater Vitian presbyteri illustri, & abbatia monasterij, quod uocatur ad Caprea, caput, cuius supra meminimus. Venientes igitur in prouinciam etiam memorati sacerdotes cum principe, prædicabant uerbum, & libenter auditi sunt: multique quotidie & nobilium & infimorum abrenuntiata sordè idololatriæ, fidei sunt fonte abluti. Nec prohibuit Penda rex, quin etiam in sua, hoc est, Merciorum natione uerbum (si qui uellent audire) prædicaretur. Quin potius odio habebat & despiciebat eos, quos fide Christi in huius opera fidei non habere deprehendit, dicens contemnendos & miseros esse eos, qui Deo suo in quem crederent, obediunt contemnerent. Cæpta sunt hæc biennio ante mortem Penda regis: ipso autem occiso, cum Osiui rex Christianissimus regnum eius acciperet (ut in sequentibus dicemus), factus est Duna unus ex præfatis quatuor sacerdotibus, episcopus medietate Anglorum, simul & Merciorum ordinatus à Finano episcopo. Pauca enim sacerdotum coegit unum antistitem duobus popu-

lis præfici. Qui cum paucis sub tēpore non paucam Domino plebē acquisisset, defunctus est apud mediterraneos Anglos, in regione quę uocatur in Feppingum. Suscepitq; pro illo episcopatum Ceolach, & ipse de natione Scotorum, qui non multo post episcopatu relicto reuersus est ad insulam Hī, ubi plurimorum caput & arcem Scoti habuere cōnobiorum succedente illo in episcopatum Trumhere uiro religioso, & monachica uita instituto, natione quidem Anglo, sed à Scotis ordinato episcopo, quod temporibus Vullheri regis (de quo in sequentibus dicemus) factum est.

Vi orientales Saxones, fidem quam dudum abiecerant, sub rege Sigheberto prædicante Cedd rex, Caput XXII.

Eo tempore etiam orientales Saxones fidem quā olim expulso Mellito antislite abiecerant, instantia regis Osuii receperunt. Erat enim ex eiusdē gentis Sigbert, qui post Sigbertum cognomine paruum regnauit, amicus eiusdem Osuii regis, qui cum frequēter ad eum in provinciam Nord-Humbroꝝ ueniret, solebat eum hortari, ad intelligendum deos esse non posse, qui hominum manibus facti essent: Dei creandi materiam uiuam, lignum uel lapidem esse non posse, quorum tecitura uel igni absumeretur, uel in uasa quælibet humani usus formarentur, uel certe despectu habita, foras proicerentur, & pedibus conculcata in terram uerterent. Deum potius intelligendum maiestate incomprehensibilem, humanis oculis inuisibilem, omnipotentem & æternum, qui cælum & terram, & humanum genus creasset, regeret, & iudicaturus esset orbē in æqualitate, cuius sedes æterna meritoq; intelligendū: quia omnes qui uoluntatem eius à quo creati sunt, discerent & facerent, æterna ab illo præmia essent percepturi. Hęc & huiusmodi multa eum rex Osuii regi Sigberto amabili, & quasi fraterno consilio, sæpe inculcaret, tandem iuuante amicorū consensu credidit, & factū eum suis consilio, cum exhortatione fauentibus cunctis & annuentibus fidei, baptizatus est cum eis à Finano episcopo in uilla regia, cuius suprà meminimus, quæ cognominatur Ad murum. Est enim iuxta murum, quo olim Romani Britanniam insulam præcinere, duodecim milibus passuum à mari orientali secreta. Igitur rex Sigbert æterni regni iam eius effectus, temporalis sui regni sedem repetiit, postulans ab Osuii rege, ut aliquos sibi doctores daret, qui gentem suam ad fidem Christi conuerterent, ac fonte salutari abluerent. At ille mittens ad provinciam mediterraneorum Anglorum elamauit ad se uiri Dei Cedd, & dato illi socio altero quodam presbytero, misit prædicare uerbum genti orientalium Saxorum. Vbi cum omnia perambulantes multam Domino ecclesiam congregassent, contigit quodam tempore eundem Cedd redire domum, ac peruenire ad ecclesiā Bedæ tom.

Lindisfarnensem, propter colloquium Finand episcopi: qui ubi prosperatum ei opus euangelii comperit, fecit eum episcopum in gente orientaliū Saxonum, uocatis ad se in ministerium ordinationis alijs duobus episcopis: qui accepto gradu episcopatus rediit ad provinciam, & maiore auctoritate ceptum opus explens, hic per loca ecclesiæ, presbyteros & diaconos ordinauit, qui se in uerbo fidei & ministerio baptisandi adiuuaret, maxime in ciuitate, quę lingua Saxonum Ichancelir appellatur: sed & in illa quæ Tilaburg cognominatur, quorū prior locus est in ripa Pente amnis, secundus in ripa Tamenis, in quibus collectio examine famulorum Christi disciplinam uitæ regularis, in quantum rudes adhuc capere poterant, erudiri dōuit. Cumq; tempore nō paucis in præfata provincia gaudente rege, congaudente uniuerso populo, uitæ cœlestis institutio quotidianum sumeret augmentum, contigit ipsam regem in stigante omnium honorum inimico propinquorum suorum manu interficī. Erant autem duo germani fratres qui hoc sacinus patrarūt: qui cum interrogarentur, cur hoc facerent, nihil aliud respondere poterunt, nisi ob hoc se iratos fuisse & inimicos regi, quod ille nimium suis parcere soleret inimicis, & sacras ab eis iniurias mox obsecrantibus placida mente dimitteret. Talis erat culpa regis pro qua occideretur, quod euangelica præcepta deuoto corde seruaret: in qua tamē morte eius innoxia iuxta prædictum uiri Dei, uera est eius culpa punita. Habuerat enim unus ex his, qui eum occiderāt eomitibus illicitum coniugium, quod cum episcopus prohibere & corrigere non posset, excommunicauit eum, atque omnibus qui se audire uellent, præcepit ne domum eius intrarēt, neque de cibis illius acciperent. Contemptis hoc rex præceptum, & rogatus à comite intrasse epulaturus domum eius, qui cum abisset, obulauit ei anisles. At rex inueniens eum, mox tremefactus desiliuit de equo, ceciditq; ante pedes eius ueniam reatus sui postulans. Nam & episcopus pariter desiliuit: sed erat enim & ipse in equo. Iratus autem tetigit regem iacentem uirga quam tenebat manu, & pontifici auctoritate protestans, Dico tibi, inquit, quia nolui te continere à domo perditū & damnatū illius, tu in ipsa domo mori habes. Sed credūdm est, quia talis mors uiri religiosi non solum talem culpam diluerit, sed etiam meritum eius auxerit: quia nimirum eo causam pietatis, quæ propter obseruantiam mandatorum Christi contigit. Successit autem Sigberto in regnum Suidhelmus filius Sexbaldi, qui baptizatus est ab ipso Cede in provincia orientalium Anglorum, in uico regio quæ dicitur Rendlesham, id est, mansio Rendsi: suscepitq; eum ascendente de fonte sancto Edelualdis rex ipsius gentis orientalium Anglorum, frater Annæ regis eorundem.

*Vt idem episcopus Cedd locum monasterij construendi ab
Oswaldo rege accipiens, orationem et ieiunij
Domino confecturum, et de obitu sa-
pient. Cap. XXIII.*

Solebat autem idem uir Domini, cum apud orientales Saxones episcopatus officio fungeretur, sepius etiam suam, id est, Nord Humberum provinciam exhortandi gratia reuolare: quod cum Edilualdus filius Osualdi regis, qui in Deirorum partibus regnum habebat, uirum sanctum & sapientem probumque moribus uideret, postulat eum possessionem terre aliquam à se ad construendum monasteriū in quo ipse rex & frequentius ad deprecandum Dominum uerbumque audiendum aduenire, & defunctos sepelire deberet. Na & ipsū fideliter credidit, multum iuari eorum orationibus quotidianis, qui illo in loco Domino seruirent. Habuerat autem idem rex secum fratrem germanum, eiusdem episcopi uocabulo Celin, uirumque Deo deuotum, qui & ipsi ac familie ipsius uerbum & sacramenta fidei (erat enim presbyter) ministrare solebat, per cuius notitiam maxime ad diligendum noscendumque episcopū peruenit. Fauens ergo uotis regis amissis, elegit sibi locū monasterij construendi in montibus arduis ac remotis in quibus latronum magis atque uulsa ac lustra ferarum, quam habitacula fuisse uidebantur hominū, ut iuxta prophetiam Esaiæ incubitus in quibus prius dracones habitabant orirentur uirō, calami & iunci id est, quod fructus bonorum operum ibi nascerentur, ubi prius uel bestię commemorantur uel homines bestialiter uiuere consueuerant. Scudens autē uir Domini acceptum monasterij locū primō precibus ac ieiunijs à pristina flagitiorū sorde purgare, & sic in eo monasterij fundamenta iacere, postulat a rege ut sibi per totum quadragesimæ tempus quod instabat, facultatem ac licentiam ibidem orationis causa demorandi concederet: quibus diebus cunctis, excepta Dominica, ieiunium ad uesperam iuxta morem protestans, nec tunc nisi panis per modicum & unum ouum gallinacū cum paruo lacte aqua mixto percipiebat. Dicebat enim hanc esse consuetudinem eorum, à quibus normam disciplinæ regularis didicerat, ut accepta nuper loca ad faciendum monasterium uel ecclesiam, prius orationibus ac ieiunijs Domino consecrēt. Cumque decem dies quadragesimæ restarent, uenit qui clamaret eum ad regem. At illene opus religiosum negotiorum regalium causa intermitteret, perit presbyterum suum Cymbellum, qui etiam frater germanus erat ipsius, pia cepit complere. Cui cum ille liberē acquiscesceret, expleto studio ieiuniorum & orationis, secessit ibi monasterium, quod nunc Leshinghē uocatur & religiosi moribus iuxta ritum Lindisfarnensium, ubi educatus erat, instituit: qui cum annis multis & in prefata prouincia episcopatum administraret, & huius quoque monasterij statuta præposita curam gereret, casu cōtigat,

ut ad ipsū monasteriū tempore mortalitatis adueniens, tacitus ibidem infirmitate corporis obiret: qui primō quidē foris sepultus est, tempore autem præcedente in monasterio ecclesiā est in honorem beate Dei genetricis, de lapide facta, & in illa corpus ipsius ad dexteram altaris reconditum. Dedit autem episcopus regē dum post se monasterium fratri suo Ceadda, qui postea episcopus factus est, ut in sequentibus dicemus. Quatuor siquidem quos diximus germani fratres, Cedd & Cymbil, & Ceulin & Ceadda (quod rarō inuenitur) omnes sacerdotes Domini fuisse præclari, & duo ex eis etiam summi sacerdotū gradu sancti sunt. Cum ergo episcopum defunctum ac sepultum in prouincia Nord Humberorum audirentur, fratres qui in monasterio eius erant in prouincia orientalem Saxonum, uenerūt illo de suo monasterio homines circiter triginta, cupientes ad corpus sui patrie aut uiuere (si sic Deo placeret) aut morientes ibi sepeliri: qui libenter à suis fratribus & commilitonibus suscepti, omnes ibidem superueniente præfata pestilentie clade defuncti sunt, excepto uno puerulo, quem orationibus patris sui à morte cōstit esse seruatum. Nam cū multo post hæc tempore uiuere, & scripturis legendis operam daret, tandem didicit se aqua baptismatis non esse regeneratum. & mox fonte lauari salutaris ablutus, etiam postmodum ad ordinem presbyterij promotus est, multisque in ecclesia utilis fuit: de quo dubitandum non crediderim, quin intercessionibus (ut dixi) suis patris, ad cuius corpus dilectionis ipsius gratia uenerat, sit ab articulo mortis retentus, ut & ipse sic mortē euaderet æternā, & alij quoque fratres ministerij uitæ ac salutis docendo exhiberent.

Vt prouincia Merciorum occiso rege Pentia filium Christi suscepit, et Osui pro adeptis uictoria Deo ad constructum monasteria deleruit. Caput XXIII.

Hæc temporibus rex Osui cum acerbas & intolerabiles patetur irruptiones sæpè dicit regis Merciorum, qui fratrem eius occiderat, ad ultimū necessitate eogente, promisit se ei innumera & maiora quā credi potest, ornamenta regia, uel donaria in precium pacis largiturum, dummodo ille domū rediret, & prouincias regni eius usque ad interfectionē uisitare desineret. Cumque rex perfidus, nullatenus precibus illius assensum præberet, qui totam eius gentē à paruo usque ad magnum delere, atque terminare decreuerat, relexit illi ad diuinæ auxilium pietatis, quo ab impierie barbarica posset eripi: uotique se obligans, si paganus inquit, nescit accipere nostra donaria, offeramus ei, qui nouit, Domino Deo nostro. Vouit ergo quod si uictor existeret, filia sua Domino sacra uirginitate dicandā offerre, simulque duodecim possessiones prædiorū ad costruenda monasteria donare, & sic cum paucissimo exercitu se certamini dedit. Denique fertur, quod trices maiorem pagani habuerint exercitum, siquidē ipsi triginta legiones ducibus nobilissimis in-

structas in bello habuere: quibus Osui rex est Alchfrido filio perparum (ut dixi) habens exercitū, sed Chrilto dūce confusus occurrit. Nam alius filius eius Ecfride eo tempore in prouincia Merciorum apud reginam Cūnise obles tenebatur. Filius autem Osui filii regis Edeluuald, qui eis auxilio esse debuerat, in parte erat aduersariorum, eisdemq; contra patriam & patruum suum pugnatū dūctor extiterat, quāuis ipso tempore pugnandi sese pugna subtraxerat, euentumq; dūciminis iuto in loco exspectabat. Initio ergo certamine fugati sunt & caesi pagani duces regis triginta, & qui ad auxilium uenerāt, penē omnes interfecti, in quibus Edilhere, frater Anne regis Orientalium Anglorū, qui post eum regnauit auctior ipse belli, perditis militibus sine auxilio interemptus est. Et à propelluuium luquer pugnatum est, qui tunc præ inundantia pluuiarum late alueum suum, imo omnes ripas suas transierat. cōtigit ut multo plures aqua sugentes, quam bellantes perderet ensis. Tunc rex Osui iuxta quod Dominus uocerat, p collata sibi uictoria gratias Deo referens, dedit filiam suam Eledam, quæ uixdū unius auietatis impleuerat, perpetua ciuiritate consecrandam, donatis insuper duodecim possēsiunculis terrarum, in quibus ablato studio militiæ terrestri, ad exercendam militiam celestem, supplicandumq; pro pace gentis eius æterna deuotionē sedule monachorum locus facultatq; suppeteret: è quibus uidelicet possēsiunculis sex in prouincia Deilorum, sex in Berniciorum dedit. Singulæ uero possēsiuncule decem erant familiarum, id est, simul omnes centum uiginti. Intravit autem præfata regis Osui filia Deo dicanda monasteriū, quod nuncupatur Herutheu, id est, insula cerui, cui tunc Hæle abbatis præfuit: quæ post biennū comparata possēsiōne decem familiarum, in loco qui dicitur Streaneshalch, ibi monasteriū construxit, in quo memorata regis filia primò discipula uite regularis, deinde etiam magistra extitit, donec completo sexaginta annorum numero ad complexum & nuptias sponsi celestis uirgo beata intraret. In quo monasterio & ipsa & pater eius Osui, & mater eius Eanfled, & pater matris eius Eduinus, & multi alij nobiles in ecclesia sancti Petri apostoli sepulti sunt. Hoc autem bellum rex Osui in regione Loitidæ tertio decimo regni sui anno, decimo septimo die Kalendarum Decembrium, cum magna utriusque populi utilitate consecit. Nam & suam gentem ab hostiliū paganorum depopulatione liberauit, & ipsam gentem Merciorum finitimarumq; prouinciā de fœdo capite perfido, ad fidē Christianæ gratiam conuertit. Primum autem in prouincia Merciorum simul & Lindisfarorum, ac mediterraneorum Anglorum factus est episcopus Diuma (ue supra diximus) qui apud mediterraneos Anglos desinitus est: secundus Cellach, qui relicto episcopatus officio uite ad Scotiam rediit, uterque de genere Scottorum: rectius Trumhere de naua-

ne quidem Anglorum, sed doctus & ordinatus à Scotis, qui erat abbas in monasterio quod dicitur Ingethlingum. ipse est locus in quo occisus est rex Osui, ut supra meminimus. Nam regina Eanfled propinqua illius, ob castigationē necis eius iniuliz, postulatū à rege Osui, ut donaret ibi locū monasterio construendo præfato Dei famulo Thumhere (quia propinquus & ipse erat regis occisi) in quo uidelicet monasterio orationes assidue pro utriusq; regis, id est, & occisi, & eius qui occidere iussit, æterna salute fierent. Idem autem rex Osui in tribus annis post occisionem Penda regis Merciorum gentis, necnon & ceteris australium prouinciārum populis præfuit, qui etiam gentem Piclorum maxima ex parte regno Anglorum subiecit. Quo tempore donauit præfato Penda filio regis Penda, eo quod esset cognatus suus, regnum australe Merciorum, qui sunt (ut dicunt) familiarum quinque milium. discreti fluxu Treanta ab aquilonaribus Mercis, quoru terra est familiarum septem milium: sed idem Penda proximo uere multum nefarie preteremptus est: proditiōne (ui dicunt) coniugis suæ, in ipso tempore festi Paschalis. Completis autem tribus annis post interfectionem Penda regis, rebellauerunt aduersus regē Osui duces gentis Merciorum Immin, & Eaba & Eadbert, leuato in regem Vulfhere, filio eiusdem Penda adolescentē, quem occulto seruauerant: & eisdem principibus regis nō propriis, fines suos fortiter, simul & libertatem receperunt: sicq; cum suo rege liberi, Christo uero regi pro semper, nō in cœlis regno feruere gaudent. Præfuit autem rex idem genti Merciorum annis decem & septem: habuitq; primum episcopum Trumhere, de quo supra diximus, secundum Iaroman: tertium Ceaddan: quartum Vuinisidum. Omnes hi per ordinem libimet succedentes, sub rege Vulfhere, gentis Merciorum, episcopatu sunt functi.

Vi questio sit nota de tempore pasche, aduersus eam qui de Scotia uenerat. Cap. XXV.

INtearea Aidano episcopo de hac uita sublaro, Finan pro illo gradum episcopatus à Scotis ordinatus ac milius acceperat, qui in insula Lindisfarnensi fecit ecclesiam episcopali sede congruam: quam tamen more Scottorum non de lapide, sed de robore fœcto totam composuit, atq; arundinetis: quam tempore sequente reuerendissimus archiepiscopus Theodoros, in honorem beati Petri apostoli dedicauit. Sed episcopus loci illius Eadbert, ablata arundine plumbi laminis, eam totam, hoc est, & eedum & ipsos quosq; parietes eius cooperire curauit. His tēporibus questio facta est frequē & magna, de obseruatione pasche: cōfirmantibus eis qui de Cantia uel de Gallis aduenerāt, quod Scoti Dominicæ paschæ diē cōtra uniuerſas ecclesiā morē celebrarent. Erat in his acerrimus ueri Paschæ defensor, nomine Roman,

natione quidem Scotus, sed in Gallia uel Italia partibus regula ecclesiastica ueritatis edocuit, qui cum Finano consilii, multos quidem corripuit uel ad solentiorum ueritatis inquisitionem accendit, nequaquam tamen Finanum emendare potuit, quin potius quod esset homo ferocis animi, acerbiorum castigando, & apertum ueritatis aduersarium reddidit. Obseruabat autem Iacob diaconus quondam (ut supra docuimus) uenerabilis archiepiscopi Paulini, uerum & catholicis pascha cum omnibus quos ad correctionis uiam erudire poterat. Obseruabat & regina Eanfeld cum suis, iuxta quod in Cantia fieri uiderat, habens secum de Cantia presbyterum catholicæ obseruationis nomine Romanum. Vnde nonnumquam contigisse fertur illis temporibus, ut bis in anno uno Pascha celebraretur. Et cum rex Pascha dominicum solutus ieiunij faceret, tunc regina cum suis persistens adhuc in ieiunio diem Palmarum celebraret. Hæc autem dissidentia paschalis obseruantie uiuente Aidano patienter ab omnibus tolerabatur, qui patenter intellexerant, quia etsi pascha contra morem eorum qui ipsum miserant, facere non potuit, opera tamen fidelitatis & dilectionis, iuxta morem omnibus sanctis consuetum diligenter exequi curauit. Vnde ab omnibus, etiam his qui de pascha aliter sentiebant, merito diligebatur: nec solum à me diocribus, uerum ab ipsis quoque episcopis Honorio Cantuariorum, & Felice Orientalium Anglorum uenerationis habitus est. Defuncto autem Finano, qui post illum fuit, cum Colmanus in episcopatu succederet, & ipse missus à Scotia, grauior de obseruatione pasche, necnon & de alijs ecclesiasticæ uitæ disciplinis controuersia nata est. Vnde merito mouit hæc questio sensus & corda multorum timentium, ne forte accepto Christianitatis uocabulo, in uacuum currerent aut cucurrissem. Peruenit & ad ipsas principum aures, Osualdi uidelicet regis & filij eius Alchfridi, quia nimirum Osualdi à Scotis edocuit ac baptizatus, illorum etiam lingua optime imbutus, nil melius quam quod illi docuissent, autumabat. Porro Alchfrid magistrum habuit eruditionis Christianæ Vilfridum, uirum doctissimum. Nam & Romam prius propter doctrinam ecclesiasticam adierat, & apud Dalphinum archiepiscopum Galliarum, Lugdunum multum temporis egerat, à quo etiam tunc ecclesiasticæ coronam susceperat. Huius doctrinam omnibus Scotorum traditionibus iure præferendam sciebat. Vnde et etiam donauerat monasterium quadraginta familiarum, in loco qui dicitur Humpum: quem uidelicet locum paulo ante eis qui Scotos sequebantur, in possessionem monasterij dederat. Sed quia illi postmodum, data sibi optione, magis loco cedere, quam suam mutare consuetudinem uolebant, dedit eum illi, qui dignam loco & doctrinam haberet & uitam. Venerat eo tempore Agilbertus Occidentium Saxonum episcopus, cuius supra memimus, amicus Alch-

fridi regis, & Vuilfridi abbas ad prouinciæ Nordan Humberorum, & apud eos aliquandiu demorabatur, qui etiam Vuilfridum, rogatus Alchfridi in præfatio suo monasterio presbyterum fecit: habebat autem secum ipse presbyterum, nomine Agathonem. Mortu ergo ibi questione de pascha, uel tonsura, uel alijs rebus ecclesiasticis, dispositum est, ut in monasterio, quod dicitur Sireneshalch, quod interpretatur sinus sari, cui tunc Hilda abbatissa Deo deuota semina præfuit, synodus fieret, & hæc questio terminari deberet. Veneruntque illi reges ambo, pater scilicet & filius, episcopi Colman cum clericis suis de Scotia: Agilbertus cum Agathone & Vuilfrido præbyteris. Iacobus & Romanus in horum parte erant: Hilda abbatissa cum suis in parte Scotorum, in qua erat etiam uenerabilis episcopus Ceddus tamdiu dum ordinatus à Scotis, ut supra docuimus, qui & interpres in eo concilio uigilantissimus utriusque partis extitit. Primus rex Osualdi missa præfatione, quod oportere eos qui und Deo seruirent, unam uiuendi regulam tenere, nec discrepare in celebratione sacramentorum coelestium, qui unum omnes in cælis regnum expectarent: inquirendum potius, quæ esset uerior traditio, & hæc ab omnibus communiter esse sequendam. Iussit primo dicere episcopum suum Colmanum qui esset ritus, & unde originem ducens ille quem ipse sequeretur. Tunc Colmanus, Pascha, inquit, hoc quod agere solet, à maioribus meis accepi, qui me huc episcopum miserunt, quod omnes patres nostri uiri Deo dilecti eodem modo celebrasse noscuntur. Quod necui contemnendum & reprobandum esse uideatur, ipsum est quod beatus euangelista Iohannes, discipulus specialiter Domino dilectus, cum omnibus quibus præerat ecclesijs, celebrasse legitur. Quo hæc & his similia dicente, iussit rex & Agilbertum proferre in medium, morem suæ obseruationis, unde initium haberet, uel qua hunc auctoritate sequeretur. Respondit Agilbertus, Loquatur obsecro uice mea discipulus meus Vuilfridus presbyter: quia unum ambo sapimus cum cæteris qui hic assident ecclesiasticæ traditionis cultoribus, & ille melius ac manifestius ipsa lingua Anglorum, quam ego per interpretem, potest explanare quæ sentimus. Tunc Vuilfridus iubente rege ut diceret, ita exorsus est: Pascha quod facimus, inquit, uidimus Romæ, ubi beati apostoli Petrus & Paulus uixeret, docuere, passim sunt & sepulti, ab omnibus celebrari: hoc in Italia, hoc in Gallia, quas discendi uel orandi studio pertransiimus, ab omnibus agi consuevit: hoc Africam, Asiam & Aegyptum, Græciam & omnem orbem quacunque Christi ecclesia diffusam est, per diuersas nationes ac linguas, uno ac non diuerso temporis ordine geri compemus: præter hos tantum & obinationis eorum complices, Pictos dico, & Britones, cum quibus de duabus ultimis Oceani insulis, his non totis, contra totum orbem stulto labor

repugnant. Cui hæc dicenti respondit Colmanus. Mirum quare istum appellare uelitis la-
 borem nostrum, in quo tanti apostoli, qui super
 pectus Domini recumbere digni sunt, exem-
 pla sectamur, cum ipsum sapientissimè uis-
 se omnis mūdus nouerit. At Vulfri-
 dus, Abbe, inquit, ut Iohannem istultum rephendamus, cū
 scita legis Moysaica iuxta litteram seruaueret, lu-
 daizante adhuc in multis ecclesia, nec subito
 ualentibus apostolis, omnem legis obseruan-
 tiam, quæ à Deo instituta est abdicare. Quomo-
 do simulachra, quæ à demonibus inuenta sunt,
 repudiare omnes qui ad fidem ueniunt, neces-
 se est, uidelicet ne scandalum facerent eis, qui
 inter gentes erant iudæi. Hinc est enim quod
 Paulus Timotheum circumcidit, quod hostias
 in templo immolari uis, quod cum Aquila & Pri-
 scilla caput Corinthis torcondi, ad nihil uideli-
 cet utile, nisi ad scandalum uitandum Iudæorū.
 Hinc quod eidem Paulo Iacobus ait, Vides fra-
 ter, quot milia sunt in Iudæis, qui crediderunt,
 & omnes ir-
 mulatores sunt legis: nec tamē ho-
 die clarescente per mundum euangelio neces-
 se est, imò nec licitum fidelibus uel circumcidit,
 uel hostias Deo uictimarum offerre carnalium.
 Itaq; Iohannes secundum legis consuetudinem
 decima quarta die mensis primi, ad uesperam
 incipiebat celebrationem festi Paschalis. nisi
 uis utrum hæc sabbato, an alia qualibet feria
 proueniret. At uerò Petrus cū Romæ prædi-
 caret, memor quia Dominus prima sabbati res-
 surrexit à mortuis, à mundo spem resurrectionis
 contulisset, ista Pascha sciendum intellexit, ut
 secundum consuetudinem ac præcepta legis,
 decimam quartam lunam primi mensis, æque
 sicut Iohannes orientis, ad uesperam semper ex-
 pe-
 ctaret: & hæc exorta, si Dominica dies (quæ
 nunc prima sabbati uocabatur) erat manē uen-
 tura, in ipsa uespera Pascha Dominici celebra-
 re incipiebat, quomodo & nos omnes hodie fa-
 cere solemus: in autem Dominica non proxi-
 mo mæ post lunam decimam quartam, sed sex-
 tadecima aut septimadecima, aut alia qualis
 bet luna, usq; ad uicesimam primam esse uen-
 tura, expectabat eam, & præcedente sabbato
 uesperæ sacrosancta Paschæ solennia inchoabat
 siq; fiebat, ut dominica Paschæ dies, non nisi à
 quintadecima luna usq; ad uicesimam primam
 seruaretur. Neq; hæc euangelica & apostolica
 traditio legē soluit, sed potius adimplet, in qua
 obseruandum Pascha à quarta decima luna pri-
 mi mensis ad uesperam, usque ad uicesimam pri-
 mam lunam eiusdem mensis ad uesperam præ-
 ceptum est: in quam obseruatiam imitandam,
 omnes sancti Iohannis successores in Asia post
 obitum eius, & omnis per orbem ecclesia con-
 uersa est: hoc esse uerum, Pascha hoc lunam
 fidelibus celebrandū, Niceno concilio non ita
 tutum nouit, sed confirmatum est, ut Ecclesia
 ita doceat historia. Vnde constat uos Colma-
 ne, neque Iohannis (ut autumatis) exempla se-
 qui, neque Petri, cuius traditioni scientes con-
 tradicistis: neque legi, neque euangelio, in oby-

seruatione uestri Paschæ congruere. Iohannes enim
 ad legis Moysaica decreta tempus paschæ
 le custodiens, nil de prima sabbati curabat: quod
 uos non facitis, qui nō nisi prima sabbati pascha
 celebratis. Petrus à decima quinta luna usque
 ad uicesimam primam diem Paschæ dominici
 celebrabat: quod uos non facitis, qui à decima
 quarta usq; ad uicesimam lunam diem domini-
 cum Paschæ obseruatis: ita ut tertiadecima lu-
 na ad uesperam septus Pascha incipiat, cuius
 neque lex ullam fecit mentionem, neq; auctor
 ac dator euangelij Dominus in ea, sed in quar-
 tadecima luna uel uetus Pascha mōducauit ad
 uesperam, uel noui Testamenti sacramenta in
 commemorationem suæ passionis Ecclesie cele-
 branda tradidit. Itemq; lunam uicesimam pri-
 mam, quam lex maxime celebrandam cōmē-
 dauit, celebratione uestri Paschæ funditis eli-
 minatis: sicut ut dixi, in celebratione summa se
 stituitatis, neque Iohanni, neque Petro, neque le-
 gi, neq; euangelio concordatis. His contrā Col-
 manus: Nunquid, ait, Anatholius uir sanctus,
 & in præfata historia Ecclesiastica multum lau-
 datus, legi uel euangelio contraria sapuit, qui à
 quarta decima usq; ad uicesimam Pascha cele-
 brandum scripsit? Nunquid reuerendissimum
 patrē nostrum Columbā, & successores eius,
 uiros Deo dilectos, qui eodem modo Pascha fe-
 cerunt, diuinis paginis contraria fuisse uel eo-
 gisse credendū est? cū plurimi fuissent in eis,
 quorum sanctitati celestis signa & uirtutē quæ
 fecerunt miracula, testimonium præbuerunt,
 quos ut ipse sanctos esse non dubitans, semper
 eorum uitam, mores & disciplinam sequi non
 desisto. At Vulfri-
 dus, Constat, inquit, Anatho-
 lium uirum sanctissimum, doctissimum ac lau-
 de esse dignissimum: sed quid uobis cum illo,
 cum nec eius decreta seruetis? Ille enim in Pas-
 cha suo regulam utique ueritatis sequens, cir-
 culum nouendecim annorum posuit, quē uos
 aut ignoratis, aut agnitum à tota Christi eccle-
 sia custoditum, pro nihilo contemnitis. Ille sic
 in Paschæ dominicæ decimam quartam lunam
 nam computauit, ut hanc eadem ipsa die, mor-
 re Aegyptiorum decimam quintam lunam ad
 uesperam esse fateretur. Sic idem uicesimam
 diem dominico Paschæ annotauit, ut hanc der-
 elinata, eadem die esse uicesimam primam cre-
 deret. Cuius regulam distinctionis uos igno-
 rasse probat, quod aliquoties Pascha manife-
 stissimè ante plenilunium, id est, in tertiadeci-
 ma luna facitis. De patre autem uestro Colum-
 ba & sequacibus eius, quorum sanctitatem uos
 imitari, & regulam ac præcepta celestibus si-
 gnis confirmata sequi perhibetis, possum res-
 pondere: quia multis in iudicio dicentibus
 Domino, quod in nomine eius prophetauer-
 rint, & demonia elecerint, & uirtutes multas
 fecerint, responsurus sit Dominus, quia nunquā
 eos nouerit. Sed ablit, ut de patribus uestri-
 bus hoc dicam: quia iustus multo est, de incogni-
 tis bonū credere quā malum. Vnde & illos
 Dei famulos, ac Deo dilectos esse nō nego, qui
 sim-

simplicitate rustica, sed intentione pia, Deū dilexerunt. Neg illis multum obesse Paschæ talem reor obseruantiam, quamdiu nullus adueniat, qui ea instituit perfectioris decreta, quæ sequerentur, ostenderet: quos utiq; credo, si qui tunc ad eos catholicus calculator adueniret, licet eius monita fuisse secuturos, quomodo ea quæ nouerant ac didicerant Dei mandata, probatur fuisse secuti. Tu autem & socij tui, si audita decreta sedis apostolicæ, imò uniuersalis Ecclesiæ, & hæc literis sacris confirmata sequi cõtemnitis, absq; ulla dubietate peccatis: et si enim patres tui sancti fuerunt, non quid uniuersali quæ per orbem est Christi ecclesiæ, horum est paucitas una de angulo extremæ insule præferenda. Esti sanctus erat ac potens, uir tuis ille Columba uelut, imò & nosser si Christi erat, num præfieri potuit beatissimò apostolorum principi? cui Dominus ait, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiā meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo clauē regni celorum. Hæc perorante Vuilfrido dixit rex, Vere ne Colman hæc illi Petro dicta sunt à Domino qui ait, Vere rex. At ille. Habetis, inquit, uos proferre aliquid tantæ potestatis uestro Columbæ datum. At ille ait, Nihil. Rursum autem rex: Si utriq; uestrum, inquit, in hoc sine ulla controuersia consentiunt, quod hæc principaliter Petro dicta, & ei clauē regni celorum sine datæ à Domino. responderunt, Etiam, utriq;. At ille ita conclusit, Et ego uobis dico, quia hic est ostiarius ille, cui ego contradicere nolo, sed in quantum noui uel ualeo, huius cupio in omnibus obedire statutis, ne forte me adueniente ad fores regni celorum, non sit qui reserat, a uerso illo qui clauē tenere probatur. Hæc dicente rege, fauerunt assidentes quiq; siue astantes maiores unā cum mediocribus, & abdicata minus perfecta institutione, ad ea quæ meliora cognouerant, sese transferre festinabant.

Vi Colman uisus domum reuertit, ex Tuda pro illo episcopatu sit sanctus, quælibet illis doctoribus ecclesiæ fuerit habitus. Cap. XXXI.

Finitoq; consilio, ac soluta concione Agilbertus domum rediit. Colman uidens spem suam doctrinam, sectamq; esse despectā, assumptis his qui se sequi uoluerūt, id est, qui Paschæ catholicū & tonsuram coronæ (nam & de hoc quæstio non minima erat) recipere uolebāt, in Scotiam regressus est. tractaturus cū suis quid de his facere deberet. Cedit relicti Scottorum uestigia ad suā sedem rediit, ut potè agnita obseruatione catholici Paschæ. Facta est autē hæc quæstio anno Domini incarnationis sexcentesimo sexagesimo quarto, qui fuit annus Osuini regis uicesimum secundus: episcopatus autem Scottorum, quem gesserunt in provincia Anglorum, annus tricesimus: siquidem Aidan decem & septem annis. Finem decem, Colman tribus episcopatus tenuere. Reuerso autē in pa-

triam Colmano, suscepit pro illo episcopatum Nord-Humbroborum famulus Christi Tuda, qui erat apud Scottos austrinos eruditus atq; ordinatus episcopus, habens iuxta morem provinciarū illius coronam tonsuræ ecclesiasticæ, & catholicam temporis paschalis regulam obseruans: uir quidem bonus ac religiosus, sed permodico tempore ecclesiā regens. Venerat enim de Scotia tenēte adhuc pontificatū Colmano, & diligenter ea quæ ad fidem ac ueritatem pertinent, & uerbo cunctos docebat & operare. Porro fratribus qui in Lindisfarneti ecclesiā Scotti abeuntibus remanere maluerūt, præpositus est abbas iure uir reuerendissimus ac mansuetissimus Eata, qui erat abbas in monasterio quod uocatur Mailros, quod aist Colmanum abeuntē petisse & impetrasse à rege Osuini, eo quod esset idem Eata unus de duodecim pueris Aidani, quos primo episcopatus sui tempore de natione Anglorum erudiendos in Christo accepit. Multum namq; eundem episcopum Colmanum rex pro insita illi prudentia diligebat. Ipse est Eata, qui non multo post eidem ecclesiæ Lindisfarnensis episcopus factus est. Abiens autem domum Colman assumptis secum partem osium reuerendissimi patris Aidani: partem uerò in ecclesiā cui præerat reliquit, & in secretaria eius condidit præcepit. Quantæ autem parsimoniz, cuiusq; continentiz fuerit ipse cum prædecessoribus suis restabat: etiam locus ille quæ regebatur, ubi abestibus eis, excepta ecclesiā paucissimæ domus reperta sunt: hoc est illæ solummodo, sine quibus conuersatio ciuili esse nullatenus poterat, nil pecuniarum absq; pecoribus habebant. Si quid enim pecunie à diuibus accipiebāt, mox pauperibus dabāt. Nam neq; ad suspensionem potentium seculi, uel pecunias colligi, uel domos præuidere necesse fuit: qui nunquam ad ecclesiā, nisi orationis tantum, & audiendi uerbum Dei causa ueniebāt. Rex ipse cum opportunitas exegisset, cum quinque tantum aut sex ueniebat, & expleta in ecclesiā oratione discedebat. Quod si forte eos ibi relictos coniungeret, simplici tantum & quotidiano fratri cibo contenti, nil ultra quærebant. Tota enim tunc fuit sollicitudo doctoribus illis Deo seruendi non seculo: tota cura cordis excolendi, non uentris. Unde & in magna erat ueneratione tempore illo religionis habitus, ita ut ubicunq; clericus aliquis, aut monachus adueniret, eundenter ab omnibus tanquam Dei famulus exciperetur: & iam in itinere pergens inueniretur, accurrebāt, & flexo ceruice uel manu signari, uel ore illius se benedicti gaudebant: uerbis quoq; horum exhortatorijs diligenter auditum præbebant: sed & diebus Dominicis ad ecclesiā siue ad monasteria certatim, non relicti corporis, sed erudiendi sermonis Dei gratia consuebant: & si quis sacerdotum in uiciniis forte deueniret, mox congregati in unum uicini uerbum uitæ ab illo exoptare curabant. Nam neq; alia ipsi sacerdotibus aut clericis uicos adueniē-

quā

quàm predicandi, baptizandi, infirmos uisitan-
di, & ut breuiter dicam, animas curandi causa
fuit, qui in tantum erant ab omni auaritiæ pestē
astigati, ut ne territoria ac possessiones ad cō-
struenda monasteria, nisi à potestatibus seculi
coacti acciperent. Quæ consuetudo per omnia
aliquanto post hæc tempora in ecclesijs Nord
Humbrorum seruata est. Sed de his satis dictū.

Vi Egberti uir sanctus de natone Anglorum monachi
cam in Hybernia uitam duxit. * Ca-
put XXVII.

Eodem anno Domini in incarnationis sexce-
tesimo sexagesimo quarto facta est eclipsis
solis, die tertio mensis Maij, hora circiter decim
ma diei: quo etiam anno subita pestilentiæ lues,
depopulans prius austrahibus Britannię plas-
gis, Nord Humbrorum quoque prouinciam cor-
ripiscens, atq; acerba elade diutius longe lateq;
desertis, magnam hominum multitudinem
strauit. Quia plaga prestatu Domini sacerdos
Tuda raptus est de mundo, & in monasterio,
quod uocatur Pegnaleeh, hononificè sepultus.
Hæc autem plaga Hyberniam quoque insulam
pari clade premebat. Erant ibidem eo tempore
multi nobilitatis, simul & mediocrium de gen-
te Anglorum, qui tempore Finani & Colmani
episcoporum, relicta insula patria, uel diuinæ
lectionis, uel continentioris uitæ gratia illorū
cesserant. Erant quidam quidem mox se monastii-
cæ conuersationi fideliter mancipauerunt, alij
magis circumeundo per cellas magistrorum, le-
ctioni operam dare gaudebant: quos omnes
Scoti libentissime susceperunt. uitum eis quo-
tidianum sine pretio, libros quoque ad legen-
dum, & magistrorum grauium præbere cura-
bant. Erant inter hos duo iuuenes magnæ indo-
lis, de nobilibus Anglorum, Edelhun & Ege-
berti: quorum prior frater fuit Edilhun, uir
quæ Deo dilecti, qui & ipse uero sequente Hy-
berniam gratia legedi adijt, & bene instructus
in patriam redijt, atque episcopus in prouincia
Lindisse factus, multo ecclesiam tempore nobi-
lissimè rexit. Hi ergo quum essent in monast-
rio, quod lingua Scotorum Rathmelfig appel-
latur, & omnes socij ipsorum uel mortalitate
de seculo rapti, uel per alia essent loca dispersi,
corrupti sunt ambo morbo eiusdem mortalita-
tis, & grauissimè afflicti. Equibus Egbert (si-
cut mihi referebat quidam ueracissimus & ue-
nerandus antistes presbyter, qui se hæc ab ipso
audisse perhibebat) cum se assumaret esse mor-
iturum, egressus est tempore matutino de cu-
biculo, in quo infirmi quiescebant, & residens
solus in loco opportuno, cepit sedulus cogi-
tare de actibus suis, & compunctus memoria
peccatorum suorum faciem lachrymis abluere,
atque inuino ex corde Deum precabatur,
ne adhuc mori deberet, priusquam uel præter-
itis negligentias, quas in putritia sue infan-
tia commiserat, perfectius ex tempore caliga-
ret, uel in bonis le operibus abundantius exera-
ceret. Vouit etiam iotū, quia adeo peregrinus

uiuere uellet, ut nunquā in insulam, in qua na-
tus esset, Britanniam rediret: quod præter
solennem canonicū temporis psalmodiā (si non
ualetudo corporis obstitere) quotidie psalteriū
totum in memoriam diuinæ laudis decanaret,
quod in omni septimana diem cum nocte ieiun-
ius traheret. Cumq; finitus lachrymis, precibus
& uotis domum rediret, inuenit fodalem dor-
mientem, & ipse quoque scilicet humiliter condescens,
cepit in quiete membra laxare, & cum pau-
lulum quiesceret, ex pergelacijs sibi talis respo-
xit cum. & ait: O frater Egberte, quid fecisse
Sperabam, quia pariter ad uitam eternam in-
strarem. Venitamen scio, quia postea posside-
sti, accipies. Didicerat enim per uisionem, &
quid ille petisset, & quia petna imperasset.
Quid multa? Ipse Edilhun proxima nocte de-
functus est: at uerò Egbert decussa molestia ga-
muidinis conualuit, ac multo post tempore ui-
uens, acceptumq; sacerdotij, dum cōdignis
ornans actibus, post multa uirtutum bona, ip-
se desiderabat nuper, id est anno Domini in
carnationis septingentesimo uicesimo nono, ed-
esset ipse annorum nonaginta, migrauit ad re-
gna cœlestia. Duxit autem uitam in magna hu-
militatis, mansuetudinis, continentie, simplici-
tatis, & iustitiæ perfectione. Unde & genti sue,
& illis in quibus exulabat nationibus Scoto-
rum sue Pictorum, & exemplo uiuendi, & in-
stantiæ docendi, & auctoritate corripiendi, &
pietatis largiendi de his, quæ à diuitibus accepe-
rat, multum profuit. Addidit autem uotis quæ
diximus, ut in quadragesima semper non plus
quàm semel in die ederetur, non aliud quàm
panem ac lac tenuissimum, & hoc cum mensu-
ra gustaret: quod uidelicet lac pridie nouum in
phiala ponere solebat, & post noctē ablata sur-
perficie crassiore ipse residuum cum modico
(ut diximus) pane bibebat. Cuius modum con-
tinentiæ etiam quadragesima diebus ante natiui-
tatem Domini, totidem quoque post peracta so-
lennia pentecostes, hoc est quinquagesimæ,
semper obseruare curabat.

Vi descriptio Tule Vulfstini in Gallia Leodii apud occidentales
Sexages in prouincia Nord Humbrorum fuit ordi-
natus episcopus. Cap. XXVIII.

Interea ex Alchfid misit Vulfstidū presby-
terum ad regē Galliarū, qui eum sibi suisq; cō-
secrari faceret episcopū. At ille missum ordi-
nandum ad Agilbertum, de quo supra diximus,
qui relicta Britannia Parisiacæ ciuitatis factus
erat episcopus, & consecratus est magno cōho-
nore ab ipso, conuenientibus plurimis episco-
pis in uico regio, qui uocatur In cōpendio: quo
adhuc in Trāmarinis paribus post ordinatio-
nem demorante, imitatus indutritiam filij regis
Oslui, misit Cantiam uirum sanctum, mode-
stum moribus, scripturarum lectione sufficien-
ter instructum. & ea quæ agenda ipse scripturis
didicerat, operibus solerter exequentem, qui
Eboracensis ecclesiæ ordinaretur episcopus. Er-
rat autem presbyter uocabulo Ceadda, frater
reueren-

lorum Petri & Pauli, & sanctorum martyrum Laurentij, Iohannis & Pauli, & Gregorij atq; Pancratij, eis fecimus dari, uestra excellentie profectio omnes contradendas. Nam & coniugi nostre spiritali filie, direximus per prefatos gerulos crucem clauem aurcam habentem, de sacratissimis uinculis beatorum apostolorum Petri & Pauli: de cuius pio studio cognoscentes tantum cuncta sedes Apostolica una nobiscum letatur, quantum eius pia opera coram Deo flagrant & uernant. Festinet igitur quesumus uestra celsitudo (ut optamus) totam insulam suam Deo Christo dicare. Habet enim proferens protectorem humani generis redemptorem Dominum nostrum Iesum Christum, qui ei cuncta prospera impartiet, uti nouum Christi populum coaceruet, catholicam ibi & Apostolicam constituit fidem. Scriptum est enim, Quod primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiciuntur uobis. Nimirum enim quærit & impetrabit, & ei omnes suginulæ (ut optamus) subdentur. Paterno itaque affectu salutate uestram excellentiam, diuinam iugiter precamur clementiam, quæ uos uestrorumq; omnes in omnibus bonis operibus auxiliari dignetur, ut cum Christo in futuro regnetis seculo. Incolumem excellentiam uestram grana superna custodiat. Quis sanè pro Vuighardo repperitus ac dedicatus sit antistes, libro sequente opportunius dicitur.

Viri orientales Scirones tempore mortalitatis ad idololatriam reuersi, sed per instantiam Ierusalem episcopi mox sua ab errore correcti. Cæsar post XXX.

Eodem tempore prouincia orientaliū Saxorum post Guuidelmum (de quo supra diximus) præuere reges Sighere & Sebbi, quam uis ipsi regi Merciorū Vullhere subiecti. Quæ uidelicet prouincia cum præfate mortalitatis elade premeretur, Sighere cum sua parte populi relictis Christianæ fidei sacramentis ad apostasiam conuersus est. Nam & ipse rex, & pluri mi de plebe siue optimatibus diligentes banc uitam, & futuram non querentes, siue eam non esse credentes, exeperunt sana quæ derelicta erat, restituarè, & adorare simulachra, quasi per hæc possent a mortalitate defendi. Porro socius eius & cohæres regni eiusdem Sebbi magna fidem perceptam cum suis omnibus deuotione seruauit, & magna (ut in sequentibus dicemus) uitam fidelem felicitate compleuit. Quod ubi rex Vullhere comperit, fide uidelicet prouincie ex parte profanata, misit ad corrigendum errorem, reuocandamq; ad fidem ueritatis prouinciæ Ierannum episcopum, qui successerat Trumhere, qui multa agens solertia iuxta quod mihi presbyter, qui comes itineris illi & cooperator uerbi extiterat, referebat. Erat enim religiosus & bonus uir longè lateq; omnia peragatus, & populum & regem præfatum ad uitam iustitiæ reduxit, adeo ut relictis siue de Bedæ tom.,

structis sanis artibus quas fecerant, aperirent ecclesias, ac nomen Christi cui contradixerant, confiteri gauderent, magis cum fide resisterent illis in illo mori, quam in perfidie sordibus inter idola uluere cupientes. Quibuscum gestis, & ipsi sacerdotibus, doctoresq; eorum domum redire legantes.

TEXTII LIBRI FINIS.

Ecclesiasticæ Historiæ gentis Anglorum, LIBER IIII

Vi defuncto Drusledit Vuighart ad suscipiendum episcopatum Romanum missus, sed illo ibidem defuncto Theodorico archiepiscopo ordinatus, et cum Adriano abbate sit in Britanniam missus. Cap. I.

Anno memorato præfate ecclesiæ, & mox sequenti pestilentia, quo & Colman episcopus una uaniam catholicorum intentione superatus, ad suos reuersus est. Deus dedit sextus ecclesiæ Durouernensis episcopus obiit, pridie idum iuliarum. Sed & Erconbert rex Cantuariorum eodem mense ac die defunctus. Egbertus filio sedem regni reliquit, quam ille suscepta per nouē annos tenuit. Tunc cessante non pauco tempore episcopatus, missus est Romanus ab ipso simul & a rege Nordan Humbroth Officiarius (ut in præcedente libro diximus) Vuighart presbyter, uir in ecclesiasticis disciplinis doctissimus, de genere Anglorum, perentibus ecclesiæ Anglorum episcopum ordinari: missis pariter Apostolico papæ donariis & aureis atq; argenteis uasis non paucis. Qui ubi Romam peruenit, cui sedi Apostolicæ tempore illo Vitalianus præerat, postquam itineris sui causam præfatio papæ Apostolico patefecit, non multo post & ipse, & omnes penè qui cum eo adueniant focum pestilentia superueniente, delecti sunt. At Apostolicus papa habito de his consilio, quæ fuit sedulus quem ecclesijs Anglorum archiepiscopum mitteret. Erat autem in monasterio Niridano, quod est non longe à Neapoli Campaniæ, abbas Adrianus, uir natione Afer, sacris literis diligenter imbutus, monasterialibus simul & ecclesiasticis disciplinis institutus, Græcæ pariter & Latine lingue peritissimus: hunc ad se accitum papa iussit, episcopatu accepto, in Britanniam uenire: qui indigne se tanto gradu respondens, ostendere posse se dixit alium, cuius magis ad suscipiendum episcopatum & eruditio conueniret & ætas. Cumq; monachum quandam de uicino uisignum monasterio nomine Andream, pontifici offerret, hic ab omnibus, qui eum nouere, dignus episcopatu iudicatus est: uerum pondus corpore inhihi

tatis

tatis, ne episcopus fieri posset, obstitit. Et rursum Adrianus ad suscipiendum episcopatum adus est: qui petijt inducias, si forte alius, qui episcopus ordinaretur, ex tempore posset inuenire. Erat ipso tempore Romæ monachus Adrianus, nomine Theodorus, natus ex Tharsio Ciliciz, uir & seculari, & diuina literatura, Græcæ & Latine instructus, probus moribus, & ætate uenerandus, id est, annos habebat ætatis 66. Hunc offerens Adrianus pontifici, ut episcopus ordinaretur, obtinuit: his tamē conditionibus interpositis, ut ipse eum perduceret in Britanniam, eo quod iam his partes Galliarum diuersis ex causis adiisset, & ob id maiorem huius itineris peragendi notitiam haberet, sufficiensq; esset in possessione hominum propriorum: & ut ei doctrinæ cooperari existeret diligenter attenderet, ne quid ille contrarium ueritati fidei Græcorum more in ecclesiam qui præfesset, introduceret. Qui subdiaconus ordinatus, quatuor expectauit menses, donec illi coma cresceret, quo in coronā tonderi posset. Habuit enim tonsuram more orientalium sancti Pauli apostoli, qui ordinatus est à Vitaliano papa, anno Dominicæ incarnationis 68. sub die 7. Kalendas Aprilium Dominica, & ita unā cum Adriano 6. Kalendas Iunias in Britanniam missus est: qui cum pariter per mare ad Massiliam, & deinde per terram Arelasem peruenissent, & tradidissent Iohanni archiepiscopo ciuitatis illius scripta commendatitia Vitaliani pontificis, reuerenti sunt ab eo, quousque Ebroinus malor dorus rex copiam pergendi quoquē uellent, tribuit eis: quia accepta Theodorus profectus est ad Agilbertum Pariliiorum episcopum, de quo superius diximus, & ab eo benigne susceptus, & multo tempore habitus est. Adrianus uero perrexit primum ad Emmefenonum, & post ea ad Faronem Meldorū episcopos, & bene cum eis diutius fuit. Coegerat enim eos imminens hyems, ut ubicunque potuissent, quieti manerēt. Quod cum nuncijs certi narrassent regi Egbertō, adesse scilicet episcopum, quem petierant à Romano antistite, in regno Francorum, misit illo continuo Redfridum præfectum suum ad aduocandum eum: quo cum peruenisset, assumpsit Theodorum cum Ebroini licentia, & perduxit eum ad portum, cui nomen est Quenauuie, ubi fatigatus infirmitate aliquantisper moratus est, & cum conualescere cepisset, nauigauit in Britanniam. Adrianum autem Ebroinus retinuit, quoniam suspicabatur eum habere aliquam legationem imperatoris ad Britannicæ reges aduersus regnum, cuius tunc ipse maximam curam gerebat. Sed cum tale nihil illum habere uel habuisse ueraciter compertisset, absoluit eum, & post Theodorum ire permisit: qui statim ut ad illum peruenit, dedit ei monasterium beati Petri apostoli, ubi archiepiscopi Cantie sepeliri, ut præfatus sum, solent. Preceperat enim Theodorus abeundi Dominus papa Apostolicus, ut in diocesi sua prouideret & daret ei locum, in quo cum suis apte degere potuisset.

VI Theodoro cuncta peragrante, Anglorum ecclesie cum eam theologia ueritate literarum quoq; sanctorum cooperari studij inuoluit, & ut Paxa pro Diuino Rhojensi ecclesie sui factum episcopos. Cap. II.

PERuenit autem Theodorus ad ecclesiam suam secundo postquam consecratus est anno, sub die sexto Kalendarum Iuniarum Dominicæ, & fecit in ea annos uiginti & unum, menses tres, dies uiginti sex. Moxq; peragratâ insula tota quaquerum Anglorum gentes morabantur (nam & libētissime ab omnibus suscipiebatur atq; audiebatur) rectum uiuendi ordinem, rēq; celebrandi pasche canonicum, per omnia comitanie & cooperante Adriano disseminabat. Isq; prius erat archiepiscopus, cui omnis Anglorum ecclesia manus dare cōsueuerat: & quia literis sacris simul & secularibus, ut diximus, abundanter ambo erant instructi, congregata discipulorum caterua, scientiæ salutari quotidiē flumina in rigādīs eorum cordibus emanabant: ita ut etiam metricæ artis, astronomicæ & arithmeticæ, ecclesiasticæ disciplinæ inter sacrorum apicum uolumina suis auditoribus traderet. Indicio est, quod usq; hodie supersunt de eorum discipulis, qui Latinam, Græcamq; linguam eque ut propriam in qua nati sunt, norunt. Neq; unquam profus ex quo Britanniam petierunt Angli, feliciora fuisse tempora, dum & fortissimos Christianosq; habentes reges cunctis barbaris nationibus essent terrori, & omnium uota ad nuper audita celestis regni gaudio penderent: & quicunq; lectionibus sacris cuperent erudiri, haberet in promptu magistrus qui docerent: & sonos cantandi in ecclesia, quos eatenus in Cantia tantum nouerat, ab hoc tempore per omnes Anglorū ecclesias diffundere ceperunt: primusq; excepto Iacobo (de quo supra diximus) cantandi magister Nordan Humberum ecclesijs Liddi cognomēto Stephanus fuit inuitatus de Cantia à reuerētissimo uiro Vuilfrido, qui primus inter episcopos, qui de Anglorum gente essent, catholicum uiuendi morem ecclesijs Anglorum tradere didicit. Itaq; Theodorus perultrāns uniuersa, ordinabat locis opportunis episcopos, & ea quæ minus perfectā reperit, his quoq; iuuauibus corripiebat. In quibus & Ceadda episcopi cum argueret, nō fuisse ritē consecratum, respondens ipse uoce humillima dixit: Si me, inquit, nosti episcopum nō ritē suscepisse, libenter ab officio discedo: quippe qui neque me unquam hoc esse dignū arduarabam, sed obediētiæ causa iussus subire, hoc quamuis indignus consensui. At ille audiens humilitatem responsionis eius dixit, non eum episcopatum dimittere debere, sed ipse ordinationem eius deuō catholicā ratione confirmauit. Eo autem tempore quo defuncto Deuſſedit, Dorouernensis ecclesie episcopos quarebatur, ordinabatur, mittebatur, Vuilfridus quoq; de Britannia in Gallias ordinandus est missus: & quoniam ante Theodorū redijt ipse etiam in Cantia, presbyteros & diaconos usq; dum

dum archiepiscopus ad sedem suam perueniret, ordinabat. At ipse ueniens mox in ciuitate Rboſi, ubi defuncto Damiano, episcopatus ſa-
diu ceſſabat, ordinauit utrum magis eccleſiaſti-
cis diſciplinis inſtitutum, & uitæ ſimplicitate
contentum, quàm in ſeculi rebus ſtrenuum, cui
nomen erat Putta, maxime autem modulandi
in eccleſia more Romanorum, quem à diſcipu-
lis papæ Gregorij didicet, peritum.

*VI Cædæ, de quo ſuprà dictum eſt, prouincia Merciorum
ſi episcopuſ datus, & de uita & obitu & ſepul-
tore. Caput III.*

Eo tempore prouincie Merciorum rex Vuſſi-
there præſuit, qui cum mortuo Iarumanno
ſibi quique ſuiſque à Theodoro episcopum dari pe-
teret, non eis nouum uoluit ordinare episcopum,
ſed poſtulat à rege Oſuulo, ut illis episcopum
Cædda daretur: qui tunc in monaſterio ſuo,
quod eſt, in Leſtingahe quietam uitam agebat,
Vuſſrido adminiſtrante episcopatum Eborac-
cenſis eccleſiæ, nec non & omnium Nordi Hå-
brorum, & Picſtorum, quouſque rex Oſui im-
perium protendere poterat. Et quia moris erat
idem reuerendiſſimo antiſtitis opus euangelij
magis ambulando per loca, quàm equitando
perſicere, ſuiſque cum Theodoro, ubicunque lon-
gius iter inſtar, equitare: multumque reniten-
tem ſtudio & amore pijs laboris, ipſe cum manu
ſua leuauit in equum: quia nimirum ſancti eſſe
uirum cõperit, atque equo uehi quò eſſet nec eſſe,
compulſit. Suſceptum itaque episcopatum gen-
tis Merciorum, ſummi & Lindſarorum Cædda,
iuxta exempla patrum antiquorum in ma-
gna uitæ perfectione à adminiſtrare curauit: cui
etiam rex Vuſſthere donauit terram quinqua-
ginta familiarum ad conſtruendum monaſte-
rium in loco qui dicitur Eſtbeuerid eſt, ad ne-
mus in prouincia Lindſi, in quo uſque hodie in-
ſtituta ab ipſo regularis uitæ ueſtigia perma-
nent. Habuit autem ſedem episcopalem in loco
qui uocatur Liccidfeld, in quo & defunctus ac
ſepultus eſt, ubi uſque hodie ſequentium quoque
prouincie illius episcoporum ſedes eſt. Fecerat
uero ſibi manſionem non longe ab eccleſia re-
motiore, in qua ſecutus cum paucis, id eſt,
ſeptem ſive octo fratribus quoties à labore &
miniſterio uerbi uacabat, orare ac legere ſole-
bat. Cum cum in illa prouincia duobus annis ac
dimidio eccleſiam glorioliſſimè rexiſſet, ad ſui
ſuperno diſpenſante iudicio, tempus de quo lo-
quitur Eccleſiaſtes, Quia tempus mittendi la-
pides, & tempus colligendi. Superuenit namque
clades diuinitus miſſa, quæ per mortem carnis
uiſus eccleſiæ lapides, de terrenis ſedibus ad
diſtictum cœleſte tranſſerret. Cumque plurimis de
eccleſia eiufdem reuerendiſſimi antiſtitis de car-
ne ſubtrahis ueniret hora ipſius, ut tranſiret ex
hoc mundo ad Dominum, contigit die quadam
ut in præſata manſione ſorte ipſe cum uno tan-
tum fratre, cui uocabulum erat Ouinus com-
moraretur, cæteris eius ſocijs pro cauſa oppor-

Bedæ tom. 4.

tuna ad eccleſiam reuerſis. Erat autem idem
Ouinus monachus magni meriti, & pura in-
tentione ſuperne retributionis mundum dere-
linquens, dignuſque per omnia, cui Dominus ſpe-
cialiter ſua reuelaret arcana, dignus cui fidem
narrantia audientes accommodaret. Venerat
enim cum regina Edildride de prouincia orien-
taliſſum Anglorum, eratque primus miniſtrorum,
& princeps domus eius. Qui cum creſcente ſi-
dei ſeruore ſeculo abrenunciare diſponeret, non
hoc ſegniter ſecit, ſed adeb ſemidi rebus exiit,
ut reliſtis omnibus quæ habebat, ſimplici tan-
tum habitu indutus, & ſecurim atque alciam in
manu ſerens, ueniret ad monaſterium eiufdem
reuerendiſſimi patris, quod uocatur Leſtinghæ.
Non enim ad ocium, ut quidam, ſed ad laborẽ
ſe monaſterium intrare ſignabat, quod ipſum
etiam ſaculo moſtrauit: nam quo minus ſufficie-
bat meditationi ſcripturarum, eo amplius ope-
ri manuſ ſtudium impendebat. Denique cum
episcopum in præſata manſione pro ſua reueren-
tia deuotionis inter fratres habitus, cum illi in-
tus lectioni uacabant, ipſe ſoris, quæ opus eſſe
uidebantur, operabatur. Qui cum die quadam
tale aliquid ſoris ageret, digreſſus ad eccleſiam
ſocijs, ut dicere corperam, & episcopos ſolis in
oratorio loci lectioni uel orationi operam da-
ret, audiuit repetẽ, ut poſtea reſcribat, uocem
ſuauiſſimam cantantium atque ſtantium de cœ-
lo ad terras uſque deſcendere: quomodo uidelicet
uocẽ ab Euro aulſtro id eſt, ab alto brumaliſ exor-
tam, primò ſe audiſſe dicebat, ac deinde paula-
tim eam ſibi appropinquare, donec ad tectum
uſque oratorij in quo erat episcopos, perueniret,
quod ingreſſa totum impleuit atque in gyro cir-
cumdedit. At ille dum ſollicitus in ea quæ audie-
bat, animum intenderet, audiuit denud tranſ-
ito quali horæ ſpacio alcẽdere de tecto eiufdẽ
oratorij idem lætitiæ canticum, & ipſa quæ ue-
nerat uia, ad cœlos uſque cum ineffabili dulcedi-
ne reuerti. Qui cum aliquantulum horæ quali
attonitus maneret, & quid hoc eſſet ſolerti ani-
mo ſcrutaretur, aperuit episcopos fenestrã ora-
torij, & ſonitum manu faciens, ut ſarpus con-
ſueuit, ſiquis ſoris eſſet ad ſe intrare præcepit.
Introiit ille concitus, cui dixit antiſtes: Vade
citò ad eccleſiam, & hos ſeptem fratres huc ue-
nire ſacito, tu quoque ſimul deſto. Qui cum ue-
niſſent, primò ad monuit eos, ut uirtutẽ dilectio-
nis & paciẽ ad inuicem & ad omnes fideles ſer-
uarent: inſtituta quoque diſcipling regularis, quæ
uel ab ipſo didiciſſet, & in ipſo uidiſſent, uel
in patrum præcedentium factis ſue dictis inue-
niſſent, inde ſeſſa inſtantia ſequebantur: deinde
ſubiſiit, diem ſui obitus ſam proximè inſtare.
Namque hoſpes, inquit, ille amabilis, qui fratres
noſtros uiſitare ſolebat, ad me quoque hodie ue-
nit, meque de ſeculo euocare dignatus eſt. Pro-
pter quod reuerentes ad eccleſiam, dicite fra-
tribus, ut & meum exitum Domino præſibus
commendent & ſuum quoque exitum (cuius
hora incerta eſt) in ſignis, orationibus, bonis o-
pibus præueniet meminerint. Cumque hæc &

huiusmo-

huiusmodi plura loqueretur, atque illi per-
cepta eius benedictione tam multum tristes exis-
serat, rediit ipse solus qui carmen celeste audie-
rat, & prosterne se in terram. Obsecro, inquit,
pater, liceat ne aliquid interrogar? Interroga,
inquit, quod uis. At ille, Obsecro, inquit, ut di-
cas quod erat canticum illud latantium, quod
audiui uenientium de caelis super oratorium
hoc, & post tempus red euntium ad caelos. Re-
spondit ille, Si uocem carminis audiisti, & coe-
lestes superuenire cœtus cognouisti, præcipio
tibi in nomine Domini, ne hoc cuiquam ante
meum obitum dicas. Reuera autem angelorū
fuerit spiritus, qui me ad celestia, quæ semper
amabam ac desiderabam, præmia uocare uene-
runt, & post dies septem se redituros. ac me se-
cum adducturos esse promiserunt. Quod qui-
dem, ita ut ei prædictum erat, opere comple-
tum est. Nam confestim languore corporis ta-
ctus est, & hoc per dies ingrauescente, septimo
post illius obitum ei fuerat, die postquam obitum
suum Dominici corporis & sanguinis perce-
ptione munuit, soluta ab ergastulo corporis a-
nima sancta ducentibus, ut credi fas est, angelis
eomitibus æterna gaudia petiuit. Non autem
mirum, si diem mortis uel potius diem Domini
lætus aspexit, quem semper usque dum ueni-
ret, sollicitus expectare curauit. Namque inier-
plura continentis, humilitatis, doctrinæ, ora-
tionis, uoluntatis paupertatis, & cæterarum
uirutum merita, in tantum erat timori Domini
subditus, in tantum cœlestium suorum in
omnibus operibus suis memor, ut sicut mihi
quidā frater, de tjs qui me in scripturis diuinis
erudiebant, & erat in monasterio ac magister
illius educatus, uocabulo Trumbert, referre
solebat: si forte legente eo uel aliud quid agē-
te, repente status uenti maior alluigeret, concu-
nub misericordiam Domini inuocaret, & eam
generi humano propitiari rogaret: si autē uiolē-
tior aura inlitteret, tam clauso codice proci-
deret in faciem, atque obnixus orationi incum-
beret: at si procella fortior aut nimbus perurgeret,
uel etiam coruscus ac tonitrus terras & æra
terrerent, tunc palens ad ecclesiam sollicitus
orationibus ac psalmis, donec serenitas aeris
rediret, fixa mente uacaret. Cumq; interrogare
tur a suis, quare hoc faceret, responderebat, Non
legisti: Quia intonuit de caelo Dominus, & al-
tissimus dedit uocem suam. Misit sagittas suas,
& dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & con-
turbauit eos. Mouit enim æra Domini, uen-
tus excitat, iaculatur fulgura de caelo tonat,
ut terrigenas ad timendum se suscitaret, ut eorda
eorum in memoriam futuri iudicii reuocet, ut
superbiam eorum dissipet, & conturbet auda-
ciam, reducio ad mentem tremendo illo tem-
pore, quando ipse celsus ac terris ardentibus
uenturus est in nubibus cum potestate magna
ac maiestate, ad iudicandos uiuos ac mortuos.
Propter quod, inquit, oportet nos admonitio-
ni eius celesti debito cum timore & amore re-
spondere, ut quotiens aere commoto, manum

quasi ad feriendum minitans exerit, nec ad-
huc tamen percutit, mox imploremus eius mi-
sericordiam, & disculis generalibus cœdis nos-
tri, atque expurgatis uitiorum rudibus, soli-
citi ne unquam percuti mereamur, agamus.
Conuenit autem reuelationi & relationi præfa-
ti fratris de obitu huius antistitis etiam sermo
reuerendissimi patris Egberti, de quo supra ad-
xiimus, qui dudum cum eodem Ceadda adol-
escente & ipse adolektus in Hybernia monachi-
cam in orationibus & continentia & medita-
tione diuinarum scripturarum uitam sedulus
agebat. Sed illo postmodum in patriam reuerso,
ipse peregrinus pro Domino usq; ad finem ui-
tæ permansit. Cum ergo ueniret ad eum longo
post tempore gratia uisitationis de Britannia
uir sanctissimus & continentissimus, uocabulo
Higbald, qui erat abbas in provincia Lindis-
fæ, & ut sanctos decebat, de uita patrum priorum
sermonem faceret, atque banc annulari gau-
derent, interuenit mentio reuerendissimi anti-
stitis Ceadda: dixitq; Egbert, Scio hominem
in hac insula adhuc in carne manentem, qui
quum uir ille de mundo transiret, uidit animam
Ceddi fratris ipsius cum agmine angelorū de-
scendētiū de caelo, & assumpta secum anima
eius ad celestia regna redire. Quod utrum de
se, an de alio aliquo diceret, nobis manet incer-
tum: dum tamen hoc tantus uir dixit, quia ue-
rum sit, esse non posset incertum. Obijt autem
Ceadda sexto die nonarum Martiarum, & se-
pultus est quidem primò iuxta ecclesiam sanctæ
Mariæ, sed postmodum ibidem constructa
ecclesia beatissimi principis apostolorum Pe-
tri, in eandem sunt eius ossa translata: quo utro-
que loco ad indicium uirtutis illius iolent
erebra sanitarum miracula operari. Denique
nuper phreneticus quidam, dum per eunciam
rando discurreret, deuenit ibi uespere, nescien-
tibus siue nō curantibus loci custodibus, & ibi
tota nocte requiescens, mane sanato sensu egres-
sus, mirantibus & gaudentibus cunctis, quod i-
dem ibi sanitatē Domino largiente conseque-
retur, ostendit. Est autem locus sepulchri tum-
ba lignea in modum domunculi facta cooper-
tus, habens pro amen in pariete, per quod solēt
hi, qui causa deuotionis illo adueniūt, manum
suam immittere, ac partem pulueris inde assu-
mere: quam cum in aquas miserint, atque has
infirmantibus iumentis siue hominibus gustas
das dederint, mox infirmantibus ablata mole-
stia ad cupiendæ sollicitatis gaudia redeunt. In eu-
ius locum ordinauit Theodorus Vuinfridum
uirum bonum & modestum, qui sicut præde-
cessores eius provincie Merciorum & Medi-
terraneorum Anglorum, & Lindisfarorū epi-
scopatus officio precessit: in quibus ecclis Vuif-
ridus (qui adhuc supererat) sceptrū regni tene-
bat. Erat autem Vuinfridus de clero eius cui
ipse successerat antistitis, & diaconar-
tus officio sub eo non pauco
tempore fungē-
batur,

VI Colmanus episcopus relictis Britannia duo monasteria in
Scotiam: unum Scotie, alterum Angliæ, quos fecit ad
daxerat, fecit. Caput IIII.

Interea Colmanus qui de Scotia erat episcopus, reliquens Britanniam tulit secum omnes quos in Lindisfarorum insula congregauerat beatos: sed & de gente Anglorum viros circiter triginta, qui utriusque monachicæ conuersationis erant studiosi imbuti. Et relictis in ecclesia sua aliquot fratribus, primo uenit ad insulam Hui, unde erat ad prædicandum uerbum Dei Anglorum genti destinatus. Deinde secessit ad insulam quandam paruum, quæ ad occidentalem plagam ab Hibernia procul secreta sermone Scotico in his insulis, id est, insula uitulæ alba nuncupatur. In hanc ergo perueniens construxit monasterium, & monachos inibi, quos de utraque natione collectos adduxerat, collocauit: qui cum inuicem concordare non possent, eo quod Scoti tempore æstatis quo fruges erant colligende, relicto monasterio per nota sibi loca dispersi uagarentur: ut uerbis hyeme succedere redirent, & his quæ Angli præparauerant, communiter uti desiderabant, quaesivit Colmanus huic dissensionis remedium, & circumiens omnia prope uel longè, inuenit locum in Hibernia insula aptum monasterio construendo, qui lingua Scottorum Magio nominatur: emititque partem eius non grandem ad construendum ibi monasterium à comite ad cuius possessionem pertinebat, ea conditione addita, ut pro ipso etiam, qui eis locum commodaret, consistentes ibi monachi Domino preces offerrent. Et constructo statim monasterio, iuuante etiam comite & uicinis omnibus, Anglos ibidem collocauit, relictis in præfata insula Scotis. Quod uidelicet monasterium usque hodie ab Angliis tenetur incolis: ipsum namque est quod nunc grande de modico effectum Inuigeo consuevit uocari: & conuersus iam dudum ad meliora instituta omnibus, egregium examen continet monachorum, qui de prouincia Anglorum ibidem collecti: ad exemplum uenerabilium patrum sub regula & abbate canonico in magna cõtinetia & sinceritate proprio labore manuum uiuunt.

De morte Osui & Ecgberti regum, & de synodo facta ad locum Herulford, cui præfatus est episcopus Theodorus. Caput V.

ANNO Dominice incarnationis sexcentesimo septuagesimo, qui est annus secundus ex quo in Britanniam uenit Theodorus, Osui rex Nordan Humbrorum, pressus est infirmitate, quæ & mortuus est: anno ætatis sue 38. qui in tantum eo tempore tenebatur amore Romanæ & apostolicæ institutionis, ut si ab infirmitate saluaretur, etiam Romanam uenire, ibique ad loca sancta uitam finire disponderet. Vuilfridumque episcopum ducem sibi itineris fieri, promissa non parua pecuniarum donatione rogaret: qui defunctus die decima quinta Calendarii Martiarum Ecgfridum filium regni hæredem reliquit.

Bedæ tom. 1.

quit: cuius anno regni tertio Theodorus cogit concilium episcoporum, iunctum cum eis, qui canonica patrum statuta diligenter & nolent, magistris ecclesiæ pluribus: quibus pariter congregatis, diligenter ea quæ unitati pacis ecclesiasticæ congruerent, eo quo pontificem decebat animo, cepit obseruanda docere. cuius synodice actionis huiusmodi textus est:

In nomine Domini Dei & saluatoris nostri Iesu Christi regnante in perpetuum, ac gubernante Ecclesiam suam eodem Domino nostro Iesu Christo, placuit conuenire nos iuxta morem canonum uenerabilium tractaturi de necessariis Ecclesiæ negociis. Conuenimus autem die 14. mensis Septembris in ditione prima, in loco qui dicitur Herulford. Ego quidè Theodorus quibus indignus ab Apostolica sede destinatus Dorouernensis ecclesiæ episcopus, & confacerdos ac frater noster reuerendissimus Basili orientalis Anglorum episcopus, quibus etiam frater & confacerdos noster Vuilfridus Nordan Humbrorum gentis episcopus per proprios legatarios assuit. Assuerunt & fratres ac confacerdotes nostri Putta episcopus Castellæ Cantuariorum, quod dicitur Roschester. Leutharius episcopus Occidentalium Saxonum, Vuinfridus episcopus prouinciæ Merciorum. Cumque in unum conuenientes iuxta ordinem quique suum teledissemus, Rogo, inquam, dilectissimi fratres propter timorem & amore redemptoris nostri, ut in commune omnes pro nostra hinc tractemus, ut quæque decreta ac definita sunt à sanctis ac probabilibus patribus, incorrupte ab omnibus nobis seruentur. Hæc & alia quàm plura, quæ ad charitatem pertinebant, unitatemque ecclesiæ conseruandam, prosecutus sum. Cumque explessem prolocutionem, interrogauimus unumquemque eorum per ordinem, si consentiret, ea quæ à patribus canonice sunt antiquitus decreta, custodire. Ad quod omnes confacerdotes nostri respondentes dixerunt: Optime omnibus placet, quæque defuerunt sanctorum canones patrum, nos quoque omnes alacri animo libentissimè seruari. Quibus statim pronunti eundem librum canonum, & ex eodem libro decem capitula, quæ per loca notaueram: quia maxime nobis necessaria sciebamus, illis coram ostendimus, & ut hæc diligentius ab omnibus susciperentur, rogauimus.

Primum capitulum, ut sanctum diem pasche in commune omnes seruemus Dominica post decimam quartam lunam primi mensis. Secundum, ut nullus episcoporum parochiam alterius inuadat, sed contentus sit gubernatione creditæ sibi plebis. Tertium, ut quæque monasteria Deo consecrata nulli episcoporum liceat ea in aliquo inquietare, nec quicquam de eorum rebus uiolenter abstrahere. Quartum, ut episcopi, monachi non migrent de loco ad locum, hoc est, de monasterio ad monasterium, nisi per dimissionem proprii abbatis: sed in ea permaneant obedientia, quâ tempore suæ conuersationis commiserunt. Quintum, ut nullus clericorum relin-

f. 1. quena

quæ proprium episcopum passim quolibet decurrat, neq. alicui ueniens abq. commenda-
tius literis sui præfatus suscipiatur. Quod si se-
mel susceptus est, & noluerit inuitatus redire,
& susceptor & is qui susceptus est excommuni-
cationi subiacet. Sextum, ut episcopi atq. cle-
rici peregrini contenti sint hospitalitatis mu-
nere oblaro, nullis eorum liceat ullum officiū
sacerdotale abq. p. r. missu episcopi, in cuius pa-
rochia esse cognoscitur, agere. Septimum, ut
his in anno synodus congregetur: sed quia di-
uerse cause impediunt, placuit omnibus in co-
mune, ut Kalendis Augusti in loco qui appella-
tur Cloueshooh, se mel in anno cōgregetur. Or-
ctatum, ut nullus episcoporum se præterat alte-
ri per ambitionem, sed omnes agnoscant tem-
pus & ordinem consecrationis lux. Nonum ca-
pitulum in commune tractatum est, ut plures
episcopi crescente numero fidelium auge-
rentur: sed hæc ad præsens ilem. Decimum
pro coniugiis, ut nulli liceat nilegitimum ha-
bere cōnubium. Nullus incestum faciat, nullus
coniugem propriam, nisi ut sanctum euange-
liū docet. fornicationis causa relinquit. Quod
si quisquam propriam expulerit coniugem le-
gitimo sibi matrimonio cōiunctam, si Christi-
anus esse recte uoluerit, nulli alteri copuletur:
sed ita permaneat, aut proprie reconcilietur cō-
iugi. His itaq. capitulis in commune tractatis ac
diffinitis, ut nullum deinceps ab aliquo nostrū
oriatur contentiois scandalum, aut alia præ-
aliqua diuulgarentur, placuit ut quæque diffinita
sunt, unusquisque nostrum manus propriæ sub-
scriptione confirmaret. Quam sententiam dif-
finitionis nostræ Titulo notario scribendam di-
ctauit, actum in mense & indictione suprā scri-
ptis. Quisquis igitur contra hanc sententiam
iuxta decreta canonum, nostra etiam consen-
sione ac subscriptione manus nostræ confirma-
tam, quoquo modo uenire, eamq. infringere
tentauerit, nouerit se ab omni officio sacerdo-
tali & nostra societate separatum. Diuina nos
gratia in unitate sanctæ Ecclesiæ lux uiuentes
eiusq. diadema incolumes. Facta autem est hæc syno-
dos anno ab incarnatione Domini sexcentiesi-
mo septuagesimo tertio, quo anno rex Can-
tuariorum Ecgbert mense Iulio obierat, succe-
dente in regnum fratre Lothere, quod ipse an-
nos undecim & menses septem tenuit. Bisi au-
tem tempus episcoporum orientalium Anglorum, qui in
præfata synodo fuisse perhibetur, ipse erat socer
eius Bonifacii, cuius suprā meminimus, ut
multæ sanctitatis & religionis. Nam Bonifacio
post decem & septem annos episcopatus sui
defuncto, episcopos pro eo Theodoro ordina-
re factus est. Quo adhuc superstiti, sed grauissi-
ma infirmitate ab administrando episcopatu
prohibito, duo sunt pro illo Accci & Badui-
ne electi & consecrati episcopi: ex quo
usq. hodie provincia illa duos
habere solet episcopos.

Vi depositus Vinfrido Sexuulsum episcopatum eum accepit,
& Barcanualdus orientibus Sexuulsum sit episco-
pus datus. Cap. VI.

Non multo post hæc elapso tempore offe-
sus à Vinfrido Merciorum episcopo per
meritum cuiusdam inobedientis, Theodoros
archiepiscopus, deposuit eum de episcopatu,
post annos accepti episcopatus non multos, &
in loco eius ordinauit episcopum Sexuulsum,
qui erat constructor & abbas monasterii, quod
dicitur Medeshāsted, in regione Giruorum.
Depositus uerò Vinfridus rediit ad monas-
terium suum, quod dicitur Aethearn, ibiq. in op-
tima cōuersatione otium hiniuit. Tunc etiam
orientalibus Saxonibus, quibus eo tēpore præ-
fuerunt Sebba & Sighere, quorum suprā me-
minimus, Earconualdum constituit episco-
pum in ciuitate Londonia: cuius uidelicet uiri
in episcopatu & ante episcopatum uia & con-
uersatio fertur fuisse sanctissima, sicut etiam
nunc cœlestium signa uirtutum indicio sunt.
Etenim usq. hodie seretrum eius caballarius,
quo infirmus ueti solebat, seruatum à discipu-
lis eius, multos febricitantes, uel alio quolibet
incommodosello sanare non desistit. Non so-
lum autem suppositi eidem seretro, uel apposi-
ti curantur ægroti, sed & assidue de illo abscisse at-
que ad infirmos allatz, citam illis solent afferre
medelam. Hic sane priusq. episcopum factus
esset, duo præclara monasteria, unum Libi, alte-
rum fororū suæ Edilburge cōstruxerat, quod ut-
rumq. regularibus disciplinis optime insitue-
rat. Sibi quidem in regione Suthrona iuxta flu-
uium Tamysam, in loco qui uocatur Ceorotes,
se id est. Ceoroti insula: forori autem in orien-
talium Saxonum provincia, in loco qui nunc
patur in Berencingum, in quo ipsa Deo uota-
rum mater ac nuxrix posset existeret & seminarū.
Quæ suscepto regimine monasterii cōdignas-
se in omnibus episcopo fratre & ipsa, recte uiuen-
do & subiectis regulariter ac pie cōsulendo præ-
buit, ut etiam cœlestia indicio suere miracula.

Vi in monasterio Berencingensi, ubi corpore sancti inualidum
sanauerunt poni debuit, cœlestis sit luce mon-
strata. Cap. VII.

In hoc etenim monasterio plura uirtutū sunt
signa patrata, quæ & ad memoriam edificatio
nemq. sequentiū, ab his qui nouere, descripta
habentur multis, & quibus & nos aliqua histo-
riæ nostræ ecclesiasticæ inferere curauimus. Cū
tēpore serpe dictæ clidis late cūcta depopulata,
etiā partē monasterii huius illa, qua uiri tenebā-
tur, inualidisset, & passim quotidie raperentur ad
Dominū sollicita mater cōgregationis, qua ho-
ra etiā monasterii partē, qua ancillæ Dei ca-
terua uirorū erat secreta contubernio, eadē
plaga tangeret, crebrius in cōuentu fororū pera-
grare & corripit, quo loco in monasterio corpora
sua poni, & comiteriū fieri uelēt, cū eas eodē
quo ceteros exterminio raptari ē mūdo cōtra-
geret. Cōgnal certū respōdit, tamen illi septius inquie-
rens,

entia, à fororibus accepisset, accepit ipsa cum omnibus certissimè supernæ prouisionis responsum. Cum enim nocte quadam, expletis matutinae laudis psalmodiis, egressa de oratorio famulæ Christi ad sepulchra fratrum, qui eas ex hac luce præcefferant, solitas Domino laudes decantarent: ecce subito lux emissa coelitus uelut interitum magnum uenit super omnes, tantòque eas stupore percudit, ut etià canticū quod canebant tremefactæ intermitterent. Ipse autē splendor emissa lucis, in cuius comparatione sol meridianus uideri posset obscurus, non multo post illo eleuatus de loco in meridianā monasterij partem, hoc est, ad Occidentem oratorij fecisset ibiq; aliquandiu remoratus, & ea loca operiens, sic uidentibus cunctis ad coeli felicitate subduxit, ut nulli esset dubium, quin ipsa lux quæ animas famularū Christi esset ductura uel susceptura in coelis, etiam corporibus earum locum, in quo requiescet, & diem resurrectionis esset expectatura, monstraret. Cuius radij lucis tantus exiit, ut quidam de fratribus senior, qui in ipsa hora in oratorio eorū cū alio iuniore posuissē fuerat, relictet, quod mane ingressi per rimas ostiorū uel fenestrarū radij lucis, omnem diurni luminis uiderentur superare fulgorem.

Vi in eodem monasterio puerulus moriens quem se erat secuturus, uocauerit, dicit de corpore egressura tā potens lucis futura affuerit. Cap. VIIII.

ERAT in eodem monasterio puer trium circiter nō amplius annorum. Elica nomine, qui propter infantilem adhuc ætatem in uirginum Deo dedicatus solebat cella nutriri, ibiq; meditari. Huc præfata pœnitentia taculus, ubi ad extrema peruenit, clamauit tunc, unam de cœlestis Christi uirginibus proprio cū nomine quasi præsentē alloquens, Eadgite Eadgite & sic terminans temporalem uitam intrauit æternam. At uirgo illa quam moriens uocabat, mox in loco quo erat eadem attracta infirmitate, ipso quo uocata est die de hac luce subtracta, & illi qui se uocauit ad regnū cœlestē secuta est. Itē quædam ex eisdem ancillis Dei cum præfata cœta morbo atq; ad extrema esset perducta, cœpit subito circa mediam noctē clamare his qui sibi ministrabant, petens ut lucernam quæ inibi accensa erat, extinguerēt. Quod cum frequenter uoce repeteret, nec tamen ei aliquis obtemperaret, ad extremū intulit: Scio quod me hæc infans mente loqui arbitramini, sed iam nunc non ita esse cognoscite. Nam uerè dico uobis, quòd domum hanc tanta luce impletā esse perspicio, ut uestra illa lucerna mihi omnibus modis esse uidetur obscura. Et quē ne adhuc quidem illi talia loquenti quicquam responderet, uel assensum præberet, iterum dixit, Accendite ergo lucernam illam quam diu uultis: attamen scitote, quia non est mea lux, nam mea lux, incipiente aurora mihi adueniura est. Corpūq; narrare, quia apparuerit sibi ut Dei quidam, qui eodem anno fuerat defunctus, dicens, quod ad-

ueniente diluculo perennem esset exstura ad lucem. Cuius ueritas uisionis ita circa exortum diei puellæ morte probata est.

Quæ sint offensa caritatis signa, cum et ipsa mater cōgregationis illius a mendo transierit. Cap. IX.

CUM autē & ipsa mater pia Deo deuotæ congregatiōis Edilburga esset rapida de mūdo, apparuit uisio miranda cuiusdam de fororibus, cui nomē erat Thorithgid, quæ multis iam annis in eodem monasterio cōmorata, & ipsa semper in omni humilitate ac sinceritate Deo seruare satagebat, & adiutrix disciplinæ regularis eidem matri existeret, minorca docendo uel castigando curabat. Cuius ut ultius iuxta apostolū in infirmitate perfereretur, tacta est repente grauissimo corporis morbo, & per annos nouem pia redemptoris nostri prouisione multū fatigata, uidelicet ut quicquid in ea uitæ sordidantis inter uirtutes per ignorantiam uel incuriam diuini esset distitit, totum hoc caminus diutina tribulationis excoqueret. Hæc autē quadā nocte, incipiente crepusculo, egressa de cubiculo quo manebat, uidit manifeste quasi corpus hominis, quod esset sole clarius sindone inuolutum, in sublime ferri elatum uidelicet de domo, in qua sorores pauisare solebant. Cumq; diligentius inueretur quo trahente leuaretur sursum, hæc quam contemplabatur species corporis gloriosi, uidit quòd quasi sunibus auro clarioribus in superna tolleretur, donec cœlis patentibus introducta amplius ab illa uideri non potuit. Nec dubium remansit cogitanti de uisione, quin aliquis de illa congregatione celsius esset moriturus, cuius anima per bona quæ fecisset opera, quasi per funes aureos leuanda esset ad cœlos. Quod reuera ita contigit. Nam non multis interpositis diebus, Deo dilecta mater congregationis ipsius erga stultum carnem educta est, cuius talē fuisse cōstat uitā, ut nemo qui eam nouerit, dubitare debeat, quin ei exeuntes de hac uita, cœlestis patriæ pauperit ingressus.

In eodem quoq; monasterio quadā erat forma sanctimonialis, & ad seculi huius dignitatem nobilis, & in amore futuri seculi nobilior, quæ ita multis iam annis omni corporis fuerat officio destituta, ut ne unum quidē mouere ipsa membrū ualeret. Hæc ubi corpus abbatissæ uenerabilis in ecclesiā delatum, donec sepulture daretur, cognouit, postulat ut afferri illi, & in modum orationis ad illud adinclinari. Quod dum fieret, quasi uiuentem allocuta rogauit, ut apud misericordiam pii conditoris impetrare se à tantis tamq; diutinis cruciatibus absolui, nec multo tardius exaudita est: nam post dies duodecim & ipsa educta ex carne temporales afflictiones æterna mercede mutauit. Cum uero præfata Christi famula Thorithgid iret adhuc annos post obitū Domini in hac uita teneretur in cœlum ea, quæ prædictus imus, infirmitate decocata est: ut uix ossibus hæreret, & ad ultimum cū tēpus ita resolutionis eius insilaret, nō solum membrorum exteriorū, sed & linguz motu ca-

ruit. Quod dum tribus diebus ac totidem noctibus ageretur, subitò uisione spiritali recreatus & oculos aperuit, aspiciensq; in cœlum, sic ad eam quam innuebat uisionem corporis loqui: Gratus est mihi multum aduentus tuus, & bene uenisti. Et hoc dicto parumper reticuit, quasi responsum eius quem uidebat, & cui loquebatur, expectans. Rursumq; quasi leuiter indignata subiunxit: Nequaquam hoc lata requero. Rursumq; modicum silens tertio dixit: Si nullatenus hodie fieri potest, obsecro ne sit longum spacium in medio. Et sicut antea parum silens, ita sermonem concludit: Si omnimodo ita definitum est, neque hanc sententiam licet immutari, obsecro ne amplius quam hæc solummodo proxima nox intersit. Quibus dictis interrogata à circumfidentibus, cum quo loqueretur: Cum charissimè, inquit, mea matre Edilburga. Ex quo intellexere, quod ipsa ei tempus transmigrationis suæ proximum nunciare uenisset. Nam & ita ut rogabat, transacta una die ac nocte, soluta carnis lumen & infirmitatis uinculis ad æterna gaudia salutis intrauit.

Vt ad comiternum cisterciensium monasterij orans ceca lumen receperit. Cap. XL.

Suecessit autem Edelburge in officio abbatis & eius deuota Deo famula nomine Haldilhid, multisq; annis, id est, usq; ad ultimam senectutem, eidem monasterio strenuissimè, & in obsequantia disciplinæ regularis, & in earum quæ ad communes usus pertinent rerum prouidentia, præfuit: cui quomodo propter angustiam loci, in quo monasterium constructum est, placuisset, ut ossa famularum famularumq; Christi, quæ ibidem fuerant tumulata, tollerentur, & transferrentur omnia in ecclesiâ beate Dei genitricis, unoc; conderentur in loco: quotiens ibi claritas luminis cœlestis, quanta sepe fragrantia mirandi apparuerint odoris, quæ alia sunt signa ostensa, in ipso libro de quo excerptimus, hæc quisquis legerit, inueniet. Sanè nullatenus prætereundum arbitror miraculum sanitatis, quod ad ipsum comiternum Deo dicatæ congregationis factum idem libellus refert. Erat quippe in proximo comes quidam, cuius uxor ingruente oculis caligine subito tantum per dies eadem molestia crebrescente grauata est, ut ne minimam quidem lucem alicuius posset particulam uidere. cui dum aliquandiu cæcitate huius nocte clausa maneret, repente uenit in mentem, quia si ad monasterium delata uirginum sanctimonialium ad reliquias sanctoꝝ peteret, perditam posset recipere lucem. Nee distulit quin continuo quod mente conceperat, expleret. Perducta namque à puellis iuxta in monasterium (quia in proximo erat) ubi fidem suæ sanationis integram se habere professâ est, introducta est in comiternum: & cum ibi dem diutius flexis genibus oraret, nihilo tardius meruit exaudiri. Nā exurgens ab oratione priusquam exiret de loco, petiit lucis gratiâ re-

cepit, & quæ famularum manibus adducta fuerat, ipsa libero pedum incellu domum lata reuerfa est: quasi ad hoc solummodo lucem amitteret temporalem, ut quanta sanctus Christi lux to cœlis, quæ gratia uirtutis possideret, sua sanatione demonstraret.

Vt rex cisterciensium provincie Sebbi in monachica conversatione vitam finiret. Caput XLI.

EO tempore præerat regno orientalium Saxonum, ut idem etiâ libellus docet, ut multum Deo deuotus omine Sebbi, cuius suprà meminimus. Erat enim religiosus actibus, crebris precibus, prijs elemosynarum fructibus plurimum intēsus, ultam priuatum & monachicā cunctis regni diuitijs & honoribus præferens, quam & olim iam, si non obliuiscens coniugis animus diuortio negaret, relicto regno subisset. Vnde & multis uitium (ut sæpe dictum est) quia talis animi uirum episcopis magis, quam regem ordinari deceret. Cumq; annos triginta in regno, miles regni cœlestis exegisset, correptus est corporis infirmitate permaxima, quæ & mortuus est: admonuitq; coniugem, ut uel tunc diuino se sensu pariter manciparent, cū amplius pariter mundum amplecti, uel potius mundo seruire non possent. Quod dum agrè impetraret ab ea, uenit ad antistitem Londoniæ ciuitatis, uocabulo Valdhære, qui Erconualdo successerat, & per eius benedictionem habitum religionis, quem diu desiderarat, accepit. Attulit autē eidem & summam pecuniæ non parua pauperibus erogandam, nō omni modis sibi reuerans, sed pauper spiritui magis propter regnum colorum manere desiderans. Qui cum in grauescēte præfata agitudine diē sibi mortis imminere sensisset, timere cepit homo animi regalis, ne ad mortem ueniens tanto affectus dolore aliquid indignum suæ personæ uel ore proferret, uel altorum motu gereret inbrorū. Vnde accito ad se præfata urbs Londoniæ in qua tunc ipse manebat episcopus, rogauit ne plures eo moriente quam ipse episcopus, & duo sui ministri adesset. Quod cum episcopus liberrimè se facturum promitteret, non multo post idem uir Dei, cum membra sopori dedisset, uidit uisionem cōsolatoriam, quæ omnem ei anxietatem memoratæ sollicitudinis auferret: insuper & quæ diē esset hanc uitam terminaturus ostenderet. Vidit enim (ut post ipse referebat) utres ad se uenisse uiros clariores habitu, quorum unus residens ante lectulum eius, stantibus his qui secum aduenerunt comitibus, & interrogantibus de statu eius quæ languentem uisitare uenerunt, dixit, quod animæ eius & sine ullo dolore, & cū magno lucis splendore esset egressura de corpore. Sed & tertium exinde diem quo esset mortuurus, insinuauit. Quod ita utrunque (ut ex uisione didicit) completum est. Nam diē & de hinc tertio completa hora nona, subito quasi leuiter obdormiens, sine ullo sensu doloris emisit spiritum. Cuius corpi

portumulando præparauerant sarcophagum lapideum: sed cum huic corpus imponere cœpissent, inuenerūt hoc mensura palmi longius esse sarcophago. Dolantes ergo lapidē in quantum ualebant, addiderūt longitudini sarcophagi quasi duorum mensuram digitorum, sed nec leuiter quidem corpus capiebat. Vnde facta difficultate tumulandi, cogitabant aut alium quærere locū, aut ipsum corpus si possent in genibus insciscendo breuiare, donec ipso loculo cæperetur. Sed mira res, & non nisi cœlestis facta, ne aliquid horū fieri deberet, prohibuit. Nam subito astante episcopo & filio regis eiusdem, ac monacho Sighardo, qui post illum cum fratre suo Fredo regnauit, & turba hominum non modica, inuentum est sarcophagum illud congruē longitudinā ad mensurā corporis, adeo ut a partecapitis etiam cervical posset interponi: à parte uerò pedis mensura quatuor digitorū in sarcophago corpus excederet. Conditus est autem in ecclesia beati doctōris gentiū, cuius edocuius monitis cœlestia spirare didicerat.

Vt episcopatum Occidentalium Saxonum pro Eleutherio Headū, episcopatu Rhodensi ecclesie pro Putra Cuiuslibet, et pro ipso Gelmundum accepit, et qui tunc Nordan Humbrothum fuerit episcopus.
Pl. Caput XL

Quartus Occidentalium Saxonum antistes Eleutherius fuit: siquidē primus Birinus, secundus Agilbertus, tertius extitit Vini. Cūq; mortuus esset Conuualch, quo regnante idem Eleutherius episcopus factus est, acceperunt subreguli regnū gentis, & diuisum inter se tenuerunt annis circiter decem: ipsiq; regnantibus defunctus est ille, & episcopatu functus, Hæddi pro eo consecratus est à Theodoro in ciuitate Londoniā, cuius episcopatus tempore deuictis atq; amoris subregulis Ceadualla suscepit imperium: & cum duobus annis hoc tenuisset, tandem superni regni amore compunctus reliquit, eodem adhuc præfule ecclesiā gubernante: ac Romam abiens ibi uitam finiuit, ut in sequentibus latius dicendum est. Anno autem Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo septimo, cū Edilred rex Merciorum adducto maligno exercitu Cantiam uideret, & ecclesias ac monasteria sine respectu pietatis uel diuini timoris sordaret, ciuitatem quoq; Rhofi, in qua erat Putra episcopus, quāuis eo tempore absens, communi clade absumpsit. Quod ille ubi comperit, ecclesiā uidelicet suam rebus ablatis omnibus depopulatā, diuertit ad Sexuulfum Merciorum antistitem, & accepta ab eo possessione ecclesiæ cuiusdam, & agelli non grandis, ibidem in pace uitam finiuit, nil omnino de reitaurando episcopatu suo agens: quā (sicut & suprà diximus) magis in ecclesiasticā quā in mūdianā rebus erat indutiū: sed in illo solū ecclesia Deo seruienti, & ubiq; rogabatur ad docenda ecclesiastica carmina diuerterē. Pro quo Theodorus in ciuitate

Rhofi Vuilhelmū consecrauit episcopū, sed illo post non multū temporis præ inopia rerū ab episcopatu decedente, atq; ad alia loca sededente, Gebmundū pro eo substituit antistitem. Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo octauo, qui est annus imperij regis Egfridi octauus, apparuit mēse Augusti stella quæ dicitur cometa, & tribus mētib; permanēs, matutinis horis oriebatur, excelsam radiantē flammæ quali columnā præferens. Quo etiā anno orta inter ipsum regem Egfridum & reuerendissimū antistitem Vuilfridum dissensio, pulsus est idem antistes à sede sui episcopatus, & duo in locū eius substituti episcopi, qui Nordan Humbrothū genti præfuerunt: Bosfa uidelicet qui Destrōrū, & Eata qui Berniciōrū prouinciā gubernaret: hic in ciuitate Eboraci, ille in Hargustaldensi sue Lindisfarnensi ecclesia cathedrali habens episcopalem: ambo de monachorum collegio in episcopatus gradū adsciti. Cū quibus & Eadhedus in prouincia Lindisfarni, quā nuperrime rex Egfridus superato in bello, & fugato Vulfhere obtinuerat, ordinatur episcopus: & hunc primum eadem prouincia accepit propriū præfulem, secundum Ediluinū, tertium Eadgarum, quartū Cimerberthum, quē in præsentī habet. Habebat enim ante Eadhdū antistitem Sexuulfum, qui etiam Merciorū & Mediterraneorum Anglorum simul episcopus fuit: unde & expulsus de Lindisfarni illarū prouinciarum regimine permansit. Ordinati sunt autem Eadhedus, Bosfa, & Eata Eboraci ab archiepiscopo Theodoro, qui etiam post tres abscissionis Vuilfridi annos, hōrū numero duos addidit antistites, Tumbertū ad ecclesiā Hargustaldensem, remanēte Eata ad Lindisfarnensem, & Trumuinū ad prouinciā Piclorum, quæ tunc temporis Anglorum erat imperio subiecta. Eadhedum de Lindisfarni reuersum, eo quod Edilredus prouinciā recepiisset, Rhipensē ecclesiā præfecit.

Vt Vuilfridus episcopus prouinciā Australium Saxonum ad Christum conuerteret. Cap. XLII

Pulsus est autem ab episcopatu suo Vuilfridus, & multa diu loca peruagatus Romam adiit, in Britanniam rediit. Esti propter inimicitias memorati regis in patriam siue parochiam suam recipi non potuit, nō tamen ab euangelizandi potuit ministerio cohiberi: siquidem diuertens ad prouinciā Australium Saxonum, quæ post Cantuarios ad Austrum & ad Occidentem usq; ad Occidentales Saxones pertingit, habens terram familiarem septem milium, & eo adhuc tempore paganis cultibus seruiebat, huic uerbum fidei & laudum salutis ministrabat. Erat autē rex gentis illius Eadualch nō multo ante baptizatus in prouincia Merciorū, præfente ac suggerente rege Vulfhere: à quo etiā egressus de fonte loco huiuscepsus est, in cuius lignū adoptiōis duas illi prouincias donauit, Vetricā uidelicet insulā, & Meanuorū prouinciā in gente Occidentalium Saxonū. Itaq; episcopus

pus, concedente, imò multum gaudente rege, primos prouincie duces ac milites sacrosancto fonte abluebat. Verù presbyteri Eappa & Pad da, & Bruchelin & Odda, cætera in plebem uel tunc uel tempore sequente baptizabant. Porro regina nomine Ebba, in sua insula, id est, Viccorum prouincia fuerat baptizata. Erat autem filia Eanfridi fratris Eanheri, qui ambo cum suo populo Christiani fuerunt. Ceterum tota prouincia Australium Saxonum diuini nominis & fidei erat ignara. Erat autem ibi monachius quidam de natione Scotorum, uocabulo Dicul, habens monasteriolum permodicum in loco qui uocatur Bosanham, syluis & mari circumdatus, & in eo fratres quinq; siue sex in humili & paupere uita Domino famulantes. Sed prouincialium nullus eorum uel uitam emulandi, uel predicationem curabat audire. Euangelizans autem genti episcopus Vuilfridus, non solum eam ab ærumna perpetuæ damnationis, uerum & à clade infanda temporalis interitus eripuit: siquidem tribus annis ante aduentum eius in prouinciam nulla illis in locis pluuiæ ceciderat: unde & fames ac erisissima plebs inuadens, impleta nece prostrauit. Denique fertur, quia sæpe quadraginta simul aut quinquaginta homines inedia macerati procederent ad præcipitum aliquod siue ripam maris, & iunctis miserè manibus pariter omnes aut ruina peritura, aut fluctibus absorbendi deciderent. Verum tunc ipsa die quo baptismi fidei gens suscepit illa, descendit pluuiæ serena & copiosa, restituit terra, rediit uiridantibus aruis annus lætus & frugifer. Sicq; abiecta præfata superstitione, exulsi à idololatria, cor omnium & caro omnium exultauerunt in Deum uiuum: intelligentes eum, qui uerus est Deus, & interioribus se bonis & exterioribus celestis gratia ditasse. Nam & antistes cum uenisset in prouinciam, tantamq; ibi famis penam uideret, docuit eos piscando uitam querere. namq; mare & flumina eorum piscibus abundabant: sed piscandi peritia genti nulla nisi ad anguillas tantum inerat. Collectedis ergo undecunq; retibus anguillaribus homines antistes miserunt in mare, & diuina se iuuante gratia, mox cepere pisces diuersi generis trecentos: quibus trifariam diuisis, centum pauperibus dederunt, centum his à quibus retia acceperunt, centum in suos usus habebant. Quo beneficio multum antistes cor omnium in suum diuertit amorem, & libentius eo prædicante celestia sperare coeperunt, cuius ministerio temporalia bona sumperunt. Quo tempore rex Edilualch donauit reuerendissimo antistiti Vuilfrido terram octoginta septem familiarum, ubi suos homines qui exules uagabantur, recipere possent, uocabulo Seolefeu, quod dicitur Latine Insula uitali martini. Est autem locus ille undiq; mari circumdatus, præter ab Occidente, unde habet ingressum amplitudinis quasi latus fundæ: qualis locus à Latinis peninsula, à Grecis solet Cherroneos uocari. Hunc ergo locum cum accepisset episcopus Vuilfridus,

fundauit sibi monasterium, ac regulari uita instituit, maxime ex his quos secum adduxerat fratribus, quod usq; hodie successores eius tene re noscuntur. Nam ipse illis in partibus annos quinq; id est, usq; ad mortem Ecgfridi regis merito omnibus honorabilis, officii episcopatus & uerbo exercebat & opere. Et quoniam illi rex cum præfata loci possessione omnes quæ ibidem erant facultates cum agris & hominibus donauit, omnes fide Christi institutos unda baptismatis abluit. Inter quos seruos & ancillas ducentos quinquaginta, quos omnes non solum baptizando à seruitute demonica saluauit, sed etiam libera tẽ donando humane uero seruitutis absoluit.

*Vi interfectione Ofwaldi regis, perficitur mortalitas sua
fabula. Cap. X. 1111.*

In quo tunc monasterio nonnulla celestis gratia dona spiritualiter ostensa fuisse perhibetur, utpote ubi nuper expulsi diaboli tyrannide Christus iam regnare coeperat: ex quibus unum quod mihi reuerendissimus antistes Acca scripsit referre, & à fidelissimis eiusdem monasterii fratribus sibi reuelatum asserere solebat, memoriam mandare commodum duximus. Eodem ferme tempore quo ipsa prouincia nomine Christi suscepta, multas Britanniæ prouincias mortalitas sua corripiebat: quæ cum præfata quoque monasterium, cui tunc regendo reuerendissimus ac religiosissimus Christi sacerdos uocabulo Eappa præfuit, nutu diuinæ dispensationis attingeret, multiq; siue de his qui cum antistite illo uenerant, siue de illis qui de eadẽ prouincia Saxonum nuper ad fidem fuerant uocati, passim de hac uita raperentur, usum est fratribus triduanum ieiunium agere, & diuinam suppliciter obsecrare clemẽtiã, ut misericordiam sibi dignaretur impendere: siue periclitantes hoc morbo à præsentis morte liberaret, seu raptos è mundo à perpetua animæ damnatione seruaret. Erat tunc temporis in eodẽ monasterio puerulus quidam de natione Saxonũ, nuper uocatus ad fidem, qui eadem tactus infirmitate, non pauco tempore recubans in lectulo iacebat. Cum ergo secunda memorati ieiunij ac supplicationum dies ageretur, contigit forte ipsum puerum hora ferme secunda die in loco in quo æger iacebat solum inueniri, cui diuinæ dispensatione subito beatissimi apostolorum principes dignati sunt apparere. Erat enim puer multum simplicis ac mansueti animi, sincersq; deuotione sacramenta fidei quæ susceperat, seruans. Salutantes ergo illum uerbis pñsims apostoli dicebant, Noli timere uel mortem, pro qua sollicitus es: nos enim te hodierna die ad celestia regna sumus perducturi. Sed primum expectare habes, donec missæ celebrentur, ac uaticio Domini corporis ac sanguinis accepto, sic infirmitate simul & morte absolutus ad æterna in ecclia gaudia subleueris. Clama ergo ad te presbyterum Eappan, & dicto illi, quis Dominus exaudiuit preces

preces uestras & deuotionem, ac ieiunia proptius aspecti, neque aliquis de hoc monasterio, siue de adiacentibus ei possidet unculis hac clade ultra moriturus esset: omnes qui aliquibi de uestris hac ægritudine laborant, resurrecturi à languore et pristinam sunt sospiratam recuperandum genti Nordan Humborum, & regni temporalis auctoritate, & Christianæ pietatis, quæ ad regnum perenne ducit, deuotione sublimiter præfuit, cōferre dignata est. Hac etentim die idem rex ab infidelibus in bello corporaliter extinguitus, mox ad sempiterna animarum gaudia assumptus in coram, & electorum est loca tua agminibus. Quærant in suis codicibus, in quibus defunctorum est adnotata depositio, & inuenient illum hac (ut diximus) die raptum esse de seculo. Celebrant ergo missas per cuncta monasterii oratoria huius, siue pro gratiarum actione exaudite suæ deprecationis, siue etiam in memoriam præfati regis Osualdi, qui quondam ipsorum genti præerat. Ideoque pro eis, quasi pro suæ gentis aduenis supplex orabat ad Dominum, & cunctis cōuenientibus ad ecclesiam fratribus, communicant omnes sacrificijs celestibus, & ita soluto ieiunio corpus quoque suis reficiant alimentis. Quæ uerba cum omnia uocato ad se presbytero puer narraisset, interrogauit eum sollicitus, quales essent habitu uel specie uirique, ubi apparuissent Respondit, præclari omnino habitu & uultu erant: latissimi ac pulcherrimi, quales nunquam ante uideram, neque aliquos hominum tanti decoris ac uenustatis esse posse credebam. Vnus quidem attonsus erat ut clericus, alius barbam habebat prolixam: dicebantque quod unus eorum Petrus, alius uocaretur Paulus, & ipsi essent ministri Domini & saluatoris nostri Iesu Christi, ad tuitionem nostri monasterii missi ab ipso de cœlis. Credi dicit ergo uerbis pueri presbyter, ac statim egressus requirit in annali suo, & inuenit eandem ipsa die Osualdum regem fuisse peremptum. Vocatis fratribus parare prandium, missas fieri, atque omnes communicare more solito præcepit simul & infirmum puero de eodem sacrificio Dominicæ oblationis particulam deferri mandauit. Quibus ita gestis, non multo post eadem ipsa die puer deiunctus est, suæque morte probauit itera fuisse uerba, quæ ab apostolis Christi audierat. Sed & hoc uerbis eius testimonium perhibuit, quod nemo præter ipsum tempore illo ex eodem est monasterio raptus de mundo. Ex qua nimirum uisione multi, qui hæc audire potuerunt, & ad exorandam in aduersis diuinam clementiam, & ad salutaria ieiuniorum remedia subeunda, sunt mirabiliter accensi: & ex eo tempore non solum in eodem monasterio, sed & in plerisque locis alijs cepit annuum eiusdem regis ac mi-

litis Christi natalitius dies missarum celebratione uenerari.

*VI Ceadualla rex interfertur regi Geuissorum Edilualde
prouinciam illam sena cæde ac depopulatione
atruerit. Cap. XV.*

INterea superueniens cum exercitu Ceadualla iuuenis strenuissimus, de regio genere Geuissorum, cum exularet à patria sua, interfecit regem Edilualde, ac prouinciam illam sena cæde ac depopulatione attriuit. Sed mox expulsum est à ducibus regis Berthuno & Anshuno, qui deinceps regnum prouincie tenuerunt: quorum prior postea ab eodem Ceadualla, cum esset rex Geuissorum, occisus est, & prouincia grauiore est seruitio subacta. Sed is qui post Ceaduallam regnauit, simili prouinciam illam afflictione plurimo angorem tempore mancipauit. Quare factum est, ut toto illo tempore Episcopum proprium habere nequirit: sed reuocato domum Wulfido primo suo antistite, ipsi episcopo Geuissorum, id est, Occidentali Saxonum, qui essent inuenti in ciuitate, sublacerent.

*VI Vecta insula Christianos incolas susceperat, eadem regis
duo pueri, statim post accepti baptismi, statim
interempti. Cap. XVI.*

Postquam ergo Ceadualla regno potitus esset Geuissorum, cepit & insulam Vectam, quæ eatenus erat tota idololatricæ dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac luxu prouincie homines pro his substituire contentis, uoto se obligans, quauis nondum regeretur (ut fertur) in Christo: quia si cepisset insulam, quartam partem eius simul & prædæ Domino daret. Quod ita soluit, ut hanc Wulfido episcopo, qui tunc forte de gente sua superueniens aderat, utendam pro Domino offerret. Est autem mensura eiusdem insulæ xia æstimationem Anglorum mille ducentarum familiarum: unde data est episcopo possessio terræ trecentarum familiarum. At ipse partem quam accepit, cōmendauit cuidam de clericis suis, cui nomen Bernuini, & erat filius sororis eius, dans illi presbyteri nomine Edilala, qui omnibus qui saluari uellent, uerbum ac salutem uirtutis ministraret. Vbi silentio prætereundum non esset eor, quod in primis eorum, qui de eadem insula credendo dilauit sunt, duo regni pueri, fratres uidelicet Aualdi regis insule specialiter Dei gratia coronati: liquidem timentibus insule hostibus fuga lapsi sunt de insula, & in proximam Vitorum prouinciam transiit, ubi cum delati in locum qui uocatur Ad lapidem, occultandos se à facie regis uictoris credidissent, proditi sunt. atque occisi sunt. Quod cum audisset abbas quidam & presbyter uocabulo Cimberth, habens non longe abinde monasterium in loco qui uocatur Reodford, id est, uadum arundinis, uenit ad regem, qui tunc eisdem in partem

in partibus occultus curabatur à uulneribus, quæ ei iniecta fuerant præstant in insula Vecta: postulat autem ab eo, ut si necesse esset pueros interficere, prius eos liceret fidei Christianæ sacramentis imbui. Concessit rex, & ipse instruit eos eos uerbo ueritatis, ac fonte salutis ablutos, de ingressu regni aeterni certos reddidit. Moxq; illi instante carnifice mortem læti subire temporalem, per quam se ad uitæ animæ perpetuum non dubitabant esse transiuros. Hoc ergo ordine postquam omnes Britanniarum provinciarum fidem Christi susceperant, suscepit & insula Vecta in qua tamen ob ærum nam externa subiectionis, nemo gradum ministerij ac sedis episcopalis ante Danielem, qui nunc Occidentalem Saxonum & Gensiliorum est episcopus, accepit. Sita est autem hæc insula contra medium Australium Saxonum & Gensiliorum, in terposito pelago latitudinis trium milia, quod uocatur Solente: in quo uidelicet pelago bini ætus Oceani, qui circum Britanniam ex infinito Oceano Septentrionali crumpunt, subimet inuicem quotidie compugnantes occurrunt, ultra ostium fluminis Homelæ, quod per terras Vitarum, quæ ad regionem Gensiliorum pertinent, præfatus pelagus intrat, finitoq; conflictu in Oceanum refluxit, unde uenerant, redeunt.

De synodo facta in campo Hedsfeld, præsentem archiepiscopum Theodoro. Cap. XVII.

His temporibus audiens Theodorus fidem ecclesiæ Constantinopolitane per hæresim Euseychetis multum esset turbatam, & ecclesiæ Anglorum quibus præerat, ab huiusmodi labem munes perdurare desiderans, collecto uenerabilium sacerdotum doctorumq; plurimorum cœtu, cuius essent fidei singuli, sedulus inquirebat, omniumq; unanimes in fide catholica repperit consensum: & hunc synodalibus literis ad instructionem memoratim sequentium commendare curauit, quarum uidelicet literarum istud exordium est:

In nomine Domini Iesu Christi saluatoris, imperantis dominis pijsimis nostris, Ecgredi do rege Humbronensium, anno decimo regni eius, sub die quinta, decima Kalend. Octobris, indictioe octaua: & Edlredo rege Mercensium, anno sexto regni eius, & Alduulfo rege Elstranglorum, anno decimo septimo regni eius: & Lodharlo rege Cantuariorum, regni eius anno septimo, præsentem ipso Theodoro gratia Dei archiepiscopo Britanniarum insule, & ciuitatibus Dorouernis, unum cum eo sedentibus cæteris episcopis Britanniarum insule, uiris uenerabilibus, præpositis sacro sanctis Euangelij, in loco qui Saxonico uocabulo Hedsfeld nominatur, pariter tractantes fidem rectam & orthodoxam exposuimus, sicut Dominus noster Iesus incarnatus tradidit discipulis suis, qui præsentialiter uiderint & audierint sermones eius, atq; sanctorum patrum tradidit symbolum, & generaliter omnes sancti & universales synodi, & om-

nis probabilius catholicæ ecclesiæ doctorum chorus. Hos itaq; sequentes nos pie atq; orthodoxe, iuxta diuinitus inspiratam doctrinam eorum, professi credimus constanter, & confitemur secundum sanctos patres, proprie & ueraciter patrem, & filium & spiritum sanctum, trinitatem in unitate consubstantialem, & unitatem in trinitate: hoc est, unum Deum in tribus subsistentiis uel personis consubstantialibus, equalis gloriæ & honoris. Et post multa huiusmodi quæ ad rectæ fidei confessionem pertinebant, hæc quoq; sancta synodus suis literis addidit Suscepimus sanctas & universales quinque synodos beatorum & Deo acceptabilium patrum, id est, qui in Nicæna congregati fuerunt trecentorum decem & octo, contra Arrium impiissimum & eiusdem dogmata: & in Constantinopolitana quinque, contra uersatiam Macedonij & Eudoxij, & eorum dogmata: & in Epheso primo ducentorum, contra nequissimam Nestorium & eiusdem dogmata: & in Chalcedone ducentorum & triginta contra Eurychem & Nestorium & eorum dogmata: & iterum in Constantinopoli quinto congregati sunt concilio, in tempore Iustiniani minoris, contra Theodorum & Theodoretum, & Ibe epistolæ & eorum dogmata: contra Cyrillum paulo post: & synodum quæ facta est in urbe Roma, in tempore Martini papæ beatissimi, in dictione octaua, imperante Constantino pijsimo anno nostro. Suscepimus & glorificamus Dominum nostrum Iesum Christum, sicut isti glorificauerunt, nihil addentes uel subrahentes, & anathematizamus corde & ore, quos anathematizauerunt: & quos suscepimus, suscipimus, glorificantes Deum patrem sine initio, & filium eius unigenitum ex patre generatum ante secula, & spiritum sanctum procedentem ex patre & filio inenarrabiliter, sicut prædicauerunt hi, quos memorauimus supra, sancti Apostoli, & Prophetæ, & doctores. Et nos omnes subscribimus, qui cum Theodoro archiepiscopo fidem catholicam exposuimus.

De Iohanne cantore fratre Apostolice, qui propter docendum uenerat in Britanniam. Cap. XVIII.

Intererat huic synodo, pariterq; catholicæ dei decreta firmabat uir uenerabilis Iohannes archicantore ecclesiæ sancti Petri, & abbas monasterij beati Martini, qui nuper uenerat à Roma per iussuionem papæ Agathonis, duce reuerendissimo abbate Bisepo, cognomine Benedicto, cuius supra meminimus. Cum autem Iohannes construxisset monasterium Britanniarum, in honorem beatissimi Apostolorum principis, iuxta ostium fluminis Vuyri, uenit Romam cum cooperatore ac socio eiusdem operis Ceolfrido, qui post ipsum eiusdem monasterij abbas fuit (quod & ante scriptum facere consueuerat) atq; honorifice à beate memorie papa Agathone susceptus uisiterq; & accepit ab eo in munimentum

nimentum libertatis monasterij quod fecerat, epistolam priuilegij ex auctoritate Apostolica firmatam, tuxia quod Ecgfridu regem uoluisse ac licentiam dedisse nouerat: quo concedente & possessionem terre largiente ipsum monasterium fecerat: accepit & prefatum Ioannem abbatem in Britanniam perducendum, quatenus in monasterio suo cursum canendi annuum, sicut ad sanctum Petrum Romæ agebatur, edoceret. Egitq; abbas Ioannes, ut iussu suum acceperat pontificis, & ordinem uidelicet, ritumq; canendi ac legendi uia uoce prefati monasterij ea morea edocendo, & ea que totius anni circulus in celebratione dierum festorum poscebat, etiam literis mandando: quæ hæcenus in eodem monasterio seruata, & à multis iam sunt circumquaque transcripta. Non solum autem idem Ioannes ipsius monasterij fratres docebat, uerum de omnibus penè eiusdem provincie monasterijs ad audiendum eum, qui cantandi erant periti consuebant. Sed & ipsum, per loca in quibus doceret, multi inuitare curabant. Ipse autem, excepto cantandi uel legendi munere, & aliud in mandatis ab Apostolico papa acceperat, ut cuius esset fidei, Anglorum ecclesia diligenter edisceret, Romamq; rediens res ferret. Nam & synodum beati papæ Martiniani centum quinque episcoporum consensum, non multo ante Romæ celebratam, contra eos uoximè, qui unam in Christo operationem & uoluntatem predicabant, secum ueniens attulit, atque in prefato religiosissimi abbatis Benedicti monasterio transcribendam commodauit. Tales namque eo tempore Constantinopolitane ecclesie fidem multum turba uerant, sed Domino donante proditi iam tunc & uicti sunt. Vnde uolens Agatho papa, sicut in alijs prouincijs, ita etiam in Britannia, qualis esset status ecclesie, quomodo ab hæreticorum costisq; caltus, edificare, hoc negotium reuerendissimo abbati Ioanni in Britanniam destinato in iunxit. Quamobrem collecto pro hoc in Britannia synodo, quam diximus, inuenta est in omnibus fides catholica inuoluta: datumq; illi exemplar eius Romam perferendum, uerum ille patriam reuertens, non multo postquam Oceano transiit, arreptus infirmitate, ac defunctus est: corpusq; eius ab amicis propter amorem sancti Martini, cuius monasterio præerat, Tusconis delatum, atque honorifice sepultum est. Nam & benigno ecclesie illius hospitio cum in Britanniam iret, exceptus est, rogatusq; multum à fratribus, ut Romam reuertens illo itinere reuerteretur, atque ad eam diuerteret ecclesiam. Denique ibidem adiutores itineris & iunicti operis accepit: qui etiam itinere defunctus est, nihilominus exemplum catholicæ fidei Anglorum Romam perlatum est, atq; ab Apostolico papa omnibusq; qui audire uel legere, gratantissime susceperunt.

Bedæ tom. 1.

VI Edildrida regina uirgo perpetua permansit, cuius nos corpus in monasterio cursumq; posuerunt.

Capit. XII.

Accepit autem rex Ecgfridus coniugem nomine Edildridam, filiam Annæ regis orientalis Anglorum, cuius sepius mentionem fecimus, uir bene religiosi, ac per omnia mente & opere egregij: quam & alter ante illum uir habuerat uxorem, princeps uidelicet Aulfridum Cirulorum, uocabulo Tonbert: sed illo post modicæ temporis ex quo eam accepit defuncto, data est regi prefato: cuius confortio cum ueretur duodecim annis, perpetua tamē mansit uirginitatis integritate gloriosa, sicut mihi met isticitant (cum hoc an ita esset, quibusdam uentisset in dubium) beate memorie Vuilfridus episcopus referebat, dicens se testem uirginitatis eius esse certissimum, adeo ut Ecgfridus promiserit ei ei terras ac pecunias multas esse donaturum, si regine posset persuadere eius uti conubio, quia sciebat illam nullâ uirorem plus illo diligere. Nec dissidium est, nostra etiam ætate fieri potuisse, quod suo præcedente aliquotiens factum fideles historiarum narrant, donante uno eodemq; Domino, qui se nobiscum usq; in finem seculi manere pollicetur. Nam etiam signum diuini miraculi, quo et usq; semine sepius caro corruptum non potuit, in dicto est, quod à uirili contractu incorrupta perdurauerit: quæ multum diu regem postulat, ut seculi curas relinquere, atque in monasterio tantum uero regi Christo seruire permitteretur: quod ubi uix aliquando impetrauit, intrauit monasterium Ebbe abbatissæ, quæ erat amica Ecgfridi regis, positi in loco quem Coludi uirbem nominant, accepto uelamine sanctimonialis habitus à prefato antistite Vuilfrido. Post annum uero ipsa facta est abbatissa in regione quæ uocatur Elge, ubi constructo monasterio uirginum Deo deuotarum per plurimam mater uirgo, & exempla uitæ celestis esse corpit, & monitis. De qua ferunt, quia ex quo monasterium petijt, nunquā lineis, sed solum laneis uestimentis uti uoluerit, raroq; in calida balneis præter imminentes solennia maioribus, uerbi gratia, Paschæ, Pentecostes, Epiphaniæ, iuari uoluerit, & tunc nouissima omnidolores prius suo suarumq; ministrarū obsequio cæteris, quæ ibi essent famulabus Christi. Raro etiam præter maiora solennia uel arduorem necessitate, plusquam semel per diem manducauerit semper, si non infirmitas grauior prohibuisset. Ex tempore matutinæ synaxeos usq; ad ortū diei in ecclesia precibus intensa persistit. Sunt etiam qui dicunt, quod per prophetia spiritum, & pensitentiam qua ipsa esset moritura, prædixit, & numerum quoq; eorum quid de suo monasterio hoc essent de mundo rapiendū, palam cunctis præsentibus intima uerit. Rapta est autem ad Dominum in medio suorum post annos septem, ex quo abbatissæ gradum suscepit: & æquē ut ipsa iusserat, non alibi quā in medio

g dio

dio eorum iuxta ordinem quo trāsierat, ligneo in locello sepulta: cui successit in ministerium abbatissæ soror eius Sexburga, quam habuerat in coniugem Earcombertus, rex Cantuariorū. Et cum sedecim annos esset sepulta, placuit eidem sorori abbatissæ leuari ossa eius, & in locello nouo posita in ecclesiam transferri: iussitq; quoddam fratribus querere lapidem, de quo locellum in hoc facere possent: qui ascensa nauī ipsa enim regio Elgie undiq; est aquis & paludibus circumdata, neq; lapides maiores habet. uenerunt ad ciuitatulam quandam desolatam non procul inde sitam, quæ lingua Anglorum Giradacestr uocatur, & mox inuenerūt iuxta muros ciuitatis locellū de marmore albo pulcherrimè factū, operculo quoq; similis lapidis apertissimè reclusum. Vnde intelligētes à Domino suum iter esse prosperatum, gratias agentes resulerunt ad monasterium. Cumq; corpus sacre uirginis ac sponsæ Christi aperto sepulchro esset prolatum in lucem, ita incorruptum inuentum esset, ac si eodem die fuisset defuncta, siue humo condita, sicut & prefatus antistes Vuilfridus, & multi alij, qui nouere, testantur. Sed certior notitia medicus Cinsridus, qui & morientilli & eleuata de tumulo affuit, referre erat solitus, quid illa infirmata habuerat tumore maxillum sub axilla: & iusserūt me, inquit, incidere tumorem illum, ut efflueret noxiū humor qui inerat. Quod dum facerem, uidebatur illa perbiduum aliquantum leuius habere, ita ut multū putarent, quod sanari posset à languore. Tertia autem die prioribus aggrauata doloribus, & rapta cōiecta de mundo, dolorem omnem ac mortē perpetuam salute ac uita mutauit. Cūq; post tam multos annos eleuanda essent ossa de sepulchro, & exēto de sepulchro papillione, omnis congregatio hinc fratrum, inde sororum psallens circumstaret: ipsa autem abbatissa intus cū paucis ossa eleuatura & delatura inuisset, repente audiuius abbatissam intus clara uoce proclamare, Sit gloria nomini Domini. Nec multo post clamauerūt me inuēto, reserato ostio papillonis undiq; eleuatum de tumulo, & positum in lectulo corpus sacre Deo uirginis quasi dormientis simile. Sed & discooperto uultu in dumeruo monstrauerunt mihi etiam uulnus in cirsura, quod feceram curatum, ita ut mirum in modum pro aperto & hanc uulnere cum quo sepulta erat, tenuissima tunc cicatricis uestigia apparerent. Sed & lineamina omnia, quibus inuolutum erat corpus, integra apparuerunt, & ita noua, ut ipso die uideretur castissimū mēbris esse circumdata. Ferunt autem, quia cum prefato iumore ac dolore maxillæ siue colli premeretur, multum delectata sit hoc genere inhumitatis, ac solita dicere, Scio certissimè, quia meridiū in collo pondus languoris porto, in quo iuueniculam meminī me super uacua monili pondera portare: & credo quod ideo me super pietas dolore colli uoluit grauari, ut sic absoluat à reatu superuacue leuitatis, dum mihi nunc pro auro & margaritis de collo rubor tu-

moris ardoreq; promineat. Cōcigit autem tacita indumentorum eorumdem & demonia ab obsecris fugare corporibus, & infirmitates alias aliquotiens esse curatas: & loculum in quo prius sepulta est nonnullis oculis dolentibus saluti fuisse perhibet: qui cum suum caput eidem loculo apponentes orassent, mox doloris siue caliginis incommodum ab oculis amouerent. Lauserunt igitur uirginis corpus, & nouis indutū tum uestibus intulerunt in ecclesiam, atq; in eo quod allatum erat, sarcophago posuerunt, ubi usq; hodie in magna ueneratione habetur. Mirum uero in modū ita aptum corpori uirginis sarcophagum inuentum est, ac si ei specialiter præparatum fuisset: & locus quoq; capitis seorsum sabrelactus ad mēsurā capitis illius apertissimè figuratus apparuit. Est autem Elgie in provincia orientaliū Anglorum regio sa miliariter sexcentarum, in similitudine insule uel paludibus (ut diximus) circumdata, uel aquis: unde & à copia anguillarum, quæ in insidem paludibus capiuntur, nomen accepit. ubi monasterium habere desiderauit memorata Christi famula, quoniam de provincia eorumdem orientaliū Anglorum ipsa, ut prefati sumus, carnis originem duxerat.

Hymnus de illa. Caput XX.

Videtur opportunū huic historię etiā hymnum uirginitatis inferere, quem ante annos plurimos in laudem ac preconium eiusdē reginæ ac sponsæ Christi (& ideo ueraciter reginæ, quia sponsa Christi) Elegiaco metro consueimus: & imitari morem sacre scripture, cuius historię carmina plurima indita, & hæc metro ac uersibus constat esse composita:

Alma Deus trinitas, qui secula cuncta gubernas
Annue iam cœptis alma Deus trinitas.
Bella Maro resonet, nos pacis dona canamus:
Munera nos Christi, bella Maro resonet.
Carmina casta mihi, sedæ non rapui Helenæ:
Luxus erit lubricis, carmina casta mihi.
Dona superna loquar, misere nō pręlia Troi:
Terra quibus gaudet, dona superna loquar.
En Deus altus adit uenerandæ uirginis alium:
Liberet ut homines, en Deus altus adit.
Fœmina uirgo parit mundi deuota parentem,
Porta Mariæ Dei fœmina uirgo parit. (rist
Gaudet amica cohors de uirgine matre tonans
Virginitate micans gaudet amica cohors.
Huius honor genuit callo de germine plures:
Virgineos flores huius honor genuit.
Ignibus uestis feris uirgo non cessat Agathe:
Eulalia perfert ignibus uestis feris.
Casta feras superat mentis proculmine Teclas:
Eusemia sacra casta feras superat.
Lexa ridet gladios ferro robustior Agnes:
Cecilia in festos læta ridet gladios. (phus
Multus in orbem uiget pro sobria corda trium
Sobrietatis amor multus in orbem uiget.
Nostra quoq; egregia iā tēpora uirgo beauit:
Edlrida

Edlfrida nitet nostra quoque egregia.
 Orta patre eximio regali & stemmate clara:
 Nobilior Dominio est, orta patre eximio.
 Percipit inde decus regine & lecepta sub astris
 Plus supra astra mandis, percipit inde decus.
 Quid petis alma uirgo spōso iā dedita summo?
 Spōsus adest Christus. quid petis alma uirgo?
 Regia ut ætherei matrem lam credo sequaris:
 Tu quoque sis mater regia ut ætherei.
 Sponsa dicata Deo bis sex regnauerat annis,
 Inq; monasterio est sponsa dicata Deo.
 Tom sacra ita polo cellis ubi floruit actis:
 Reddidit atq; animā tota sacra polo. (bres,
 Virginis alma caro est tumulata bis oculo Nouē
 Nec putet in tumultu uirginis alma caro.
 Christe tui est operis, quia u estis in ipsa sepul-
 Inuoluta nitet, Christe tui est operis. chro)
 Hydros & ater ablit facræ pro uestis honore:
 Morbi diffugunt, hydros & ater ablit.
 Zelus in hoste furit quondā qui uicerat Euam:
 Virgo triumphat ouans, zelus in hoste furit.
 Aspice nupta Deo: quæ sit tibi gloria terris:
 Quæ maneat cœlis, aspice nupta Deo.
 Munera læta capis festiuis fulgida tædis:
 Ecce uenit sponsum munera læta capis.
 Et noua dulcisono modularis carmina plestro:
 Sponsa hymno exultat & noua dulcisono.
 Nullus ab ælithroni comitatu segregat agni,
 Quam affectu tulerat, nullus ab ælithroni.

vi Theodorus episcopus inter Egfridam & Edlredam re-
 ges pacem fecit. Caput XXI.

ANno regni Egfridi nono conferto grau
 prælio inter ipsum & Edlredū regem Mer-
 ciorum, iuxta fluuium Treanta, occisus est El-
 buini frater regis Egfridi, iuuenis circiter decē
 & octo annorum, utriq; prouincie multū ama-
 bilis. Nam sororem eius, quæ dicebatur Osthri-
 di, rex Edlred habebat uxorem. Cumq; mater
 res belli acris, & inimicis longioris inter re-
 ges populoscq; feroces uideretur exorta, Theo-
 dorus Deo dilectus antistes diuino fretus auxi-
 lio salutifera exhortatione cooptum tanti peri-
 culi funditus extinguit incendium, ad eū pa-
 cis alterutrum regibus ac populis nullius ani-
 ma hominis pro interfectione regis fratre, sed de-
 bita solummodo multa pecunie regi uliori da-
 retur. Cuius fœderis pacis multo exin de tēpo-
 re inter eosdem reges, eorumq; regna durauit.

vi uincula cuiusdam captiui cum pro eo missæ centes
 reuer soluta sint. Caput XXII.

IN præfato autem prælio, quo occisus est rex
 Elbui, memorabile quoddam factum esse
 constat, quod nequaquam silentio prætereun-
 dum arbitror, sed multis modis saluti, si referatur,
 fore proficuum. Occisus est ibi inter alios de
 militia eius iuuenis uocabulo Imma, quicū
 die illo & nocte sequente inter cadauera occi-
 sorum similis mortui faceret, tandem recepto
 spiritu reuixit, ac reliquas sua uulnera prout po-

Bedæ tom.,

tuit, ipse alligauit: deinde modicum requies-
 leuauit se, & cepit abire scilicet, ubi amicos qui su-
 curam agerent, posset inuenire. Quod dum fa-
 ceret, inuētus est & captus a uirga hostilis exer-
 citus, & ad Dominum ipsorum, comitem uideli-
 licet Edlredi regis adductus: à quo interrogat-
 us quis esset, timuit se militem fuisse, conteri-
 rusticum se potius & pauperē, atq; uxore uinculo
 colligatum fuisse respondit, & propter uul-
 cum militibus ad ferendum in expeditionem
 se cum fili similibus uenisse testatus est. At ille
 suscipiens eum, curam uulneribus egit, & ubi
 sanari cepit, noctū eum ne aufugeret, uinciri
 præcepit, nec tamen uinciri potuit. Nam mox,
 ut abire qui uincerant, eadem sunt eius uincula
 soluta. Habebat enim germanū fratrem, cui
 nomen erat Tunna, presbyterum & abbatem
 monasterij in ciuitate quæ hadenū ab eius no-
 mine Tunna cessit cognominari: qui cum eum
 in pugna peremptum audiret, uenit querere, si
 forte corpus eius inuenire posset: inuentumq;
 alium illi per omnia simulum putauit, ipsum
 esse, quem ad monasterium suum deferens hor-
 norifice sepeluit, & pro absolutione anime e-
 us supinis missas facere curauit. Quarum cele-
 bratione factum est quod dixi, ut nullus eum
 posset uincire, quoniam in continuū soluebat. Inter
 ea comes qui eum tenebat, mirari & interro-
 gare cepit, quare ligari non posset: an forte li-
 teras solutorias, de quibus fabulæ serunt, apud
 se haberet, propter quas ligari non posset. Ac il-
 le respondit nihil se talium artium nosse: sed ba-
 beo fratrem, inquit, presbyterum in mea prou-
 incia, & scio, quia ille me interfecit, putans
 pro me missas crebras facit, & si nunc in alia ui-
 ta essem, ibi anima mea per intercessionem eius
 solueretur à poenis. Dumq; aliquanto tempore
 apud comitem teneretur, animaduertit quid
 eum diligentius considerabāt, ex uultu & habi-
 tu & sermonibus eius, quia non erat de paupere
 uulgo (ut dixerat) sed de nobilibus. Tum se-
 crete aduocans eum comes, interrogauit in ten-
 eius unde esset, promittens se nihil ei mali factu-
 rum pro eo, si simpliciter sibi quis esset, proderet.
 Quod dum ille faceret, ministrum se regis
 fuisse manifestans, respondit, Et ego per singula
 tua responsa cognoueram, quod rusticus nō
 eras. Et nunc quidem dignus es morte, quia om-
 nes fratres & cognati mei in illa sunt pugna in
 terempti: nec te tamen occidam, ne fidem mei
 promissi præuaricem. Vtergo conualuit, uen-
 didit eum Londoniam Frefonciuidam, sed nec
 ab illo, nec cum illuc duceretur ullatenus po-
 tuit alligari: uerum cum alia atq; alia uinculorum
 genera ei hostes imponerent, dissoluta sunt:
 cumq; uideret qui cernerat, eū uinculis nō posse
 cohiberi, donauit ei facultatem sese redimēdū,
 si posset. A tertia enim hora, quando missæ fieri
 solebant, sexagesimē uincula soluebantur. At ille
 dato iuramentum ut rediret, uel pecuniam illi
 pro se mitteret, uenit Cantiam ad regem Lo-
 here, qui erat filius sororis Edlridis regine: de
 qua supra dictum est, qui & ipse quondā eiusdē

g a reginx

regine minister fuerat) petijt & accepta b eo
 precium super redemptionis, ac suo Domino pro
 fe (ut promissum) militi: qui post hæc in patriam
 reuersus, atq; ad suum fratrem perueniens, epli-
 cauit ex ordine cuncta quæ sibi aduersa, quæ ue
 in aduersus solari prouenissent: cognouitq; re-
 ferente eo illis maxime temporibus sua fuisse
 uincula soluta, quibus pro se missarum fuerant
 celebrata solennia: sed & alia quæ periclitati
 ei comoda contigissent & prospera, per inter-
 ceptionem fratrem & oblationem hostig salu-
 taris coitus sibi fuisse donata, intell exit. Mul-
 tiq; hæc à præfato uiro audientes, accensi sunt
 in hunc ad deuotione pietatis ad orandum, uel ad
 elemosynas faciendas, uel ad offerendas Do-
 mino uictimas sacræ oblationis, pro ereptione
 suorum, qui de seculo migrauerunt. Intellexerunt
 enim, quod sacrificium salutis ac redemptionis
 nem ualeret & animæ & corporis sempiternæ.
 Hanc mihi historiam etiam quidam eorum, qui
 ab ipso uiro in quo facta est, audire, narrarunt:
 unde eam quam liquido cõperi, indubitanter hi
 storix nostræ ecclesiasticæ inferendam credidi,

De uita & obitu Hilde abbasse. Cap.
 pti XXIII.

ANNO post hunc sequente, hoc est, anno Do-
 minicæ incarnationis sexcẽtesimo octoge-
 simo, religiosissima Christi famula Hilda, abba-
 tis monasterij quod dicitur Streanesialch (ut
 suprà retulimus) post multa quæ fecit in terris
 opera celestia, ad percipiendâ præmia uitæ ece-
 lestis de terris ablata transiit, die quinta decima
 Kalend. Decembris, cum esset annorũ sexa-
 gesima sex, quibus æqua portione diuini trigin-
 ta tres primos in seculari habitu nobilissime cõ-
 uersata compleuit, & tot idem sequentes nobi-
 lius in monachica uita Domino consecrauit.
 Nam & nobilis natu erat, hoc est, filia nepotis
 Edwini regis, uocabulo Hererici, cum quo etiã
 regeat prædicatione beate memoris Paulini
 primi Nordan Humbrocorum episcopi fidem &
 sacramenta Christi suscepit, atq; hæc usq; ad
 ad eius uisionem peruenire meruit, intemcrata
 seruauit: quæ cum relicto habitu seculari illi so-
 li seruire decreuisset, secessit ad prouinciã oriẽ-
 talium Anglorum (erat namq; propinqua regis
 illius) desideratis exinde, si quo modo posset de-
 relicta patria, & omnibus quæcumq; habuerat,
 in Galliam peruenire, atq; in monasterio Cale-
 peregrinã pro Domino uitam ducere, quo facti-
 lius perpetuam in cœlis patriam posset mereri.
 Nam & in eodem monasterio soror ipsius He-
 lerici, mater Aldulfrici regis orientalium Anglo-
 rum, regularibus subdita disciplinis ipso tẽpo-
 re coronam expectabat æternam: cuius amu-
 lata exemplum & ipsa proposito peregrinãdi,
 annum totum in præfata prouincia retenta est:
 deinde ab Aidano episcopo in patriam reuoca-
 ta, accepit locum unius familie ad Septentrio-
 nalem plagam Vuiri fluminis, ubi æque anno
 uno monachicam cum paucis socijs uitam

agebat. Post hæc facta est abbatissa in monaste-
 rio quod uocatur Heortheu, quod uidelicet mo-
 nasterium factum erat non multo ante à religio-
 sa Christi famula Heiusque prima forminarum
 fertur in prouincia Nordan Humbrocorum pro-
 positum, uestemq; sanctimonialis habitus con-
 secrant Aidano episcopo suscepisse. Sed illa
 post non multum tempus facti monasterij se-
 cessit ad ciuitatem Calcariam, quæ à gente An-
 glorum Kalcacestræ appellatur, ibiq; mansio-
 nibi instituit. Præfata autem regimini monaste-
 rij illius famula Christi Hilda mox hoc regulari
 uita per omnia, prout à doctis uiris dicere po-
 terat, ordinare curabat. Nam & episcopus Ai-
 dan, & quique nouerat eam religiosi, pro insita
 ei sapientia & amore diuini famulatus, sedulo
 eam uisitare, obnoxie amare, diligenter erudire
 solebant. Cum ergo aliquot annos huic mona-
 sterio regularis uitæ institutioni multum inten-
 ta præfisset, contigit eam suscipere etiam con-
 struendum quæ ordinandum monasterium, in
 loco qui uocatur Streanesialch, quod opus si-
 bi iniunctum non segnitè impleuit. Nam nide,
 quibus prius monasterium etiam hoc discipli-
 nis uitæ regularis instituit. Et quidem multam
 sibi quoque iusticiæ, pietatis & castimonie,
 ceterarumq; uirtutum, sed maxime pacis & ca-
 ritatis custodiam docuit: ita ut in exemplis pri-
 mitiæ ecclesiæ nullus tibi diues, nullus esset e-
 gens, omnibus essent omnia communia, cum
 nihil cuiusquam esse uideretur proprium. Tan-
 ta enim erat ipsa prudentia, ut non solum me-
 diocres quicq; in necessitatibus suis, sed etiam
 reges ac principes nonnunquam ab ea consi-
 lium quærerent & inuenirent. Tantum lectio-
 ni diuinarum scripturarum suos uacare subdi-
 tos, tantum operibus iustitiæ se exercere facie-
 bat, ut facillime uideretur ibidem, quæ ecclesiæ
 sticum gradum, hoc est, altaris officium apte
 subire, plurimos posse reperiri. Deniq; quinq;
 ex eodem monasterio postea episcopos ukki-
 mus, & hos omnes singularis meriti ac sanctita-
 tis uiros, quorũ hæc sunt nomina: Bosa, Aeda,
 Olfors, Ioannes & Vuilfridus. De primo suprà
 diximus, quod Eboraci fuerit consecratus anteq;
 de secundo breuiter intinandum, quod in
 episcopatum Dorcestre fuerit ordinatus: de
 ultimis intra dicendum est, quod eorum primus
 Hagustaldensis, secundus Eboracensis ecclesiæ
 ordinatus sit episcopus. De medio nunc dica-
 mus, quia est in utroq; Hildæ abbatissæ monaste-
 rio lectio & obseruationi scripturarũ operã
 dedisset, tandem perfectiora desiderans, uenit
 Cantia ad archiepiscopũ beate recordationis
 Theodorũ: ubi postea quã aliquandũ lectio-
 nis, sacris uacauit, etiã Romam adire curauit, quod
 eo tẽporis magnæ uirtutis estimabatur: & inde
 cã rediis Britanniã adisset, diuersit ad prouin-
 ciã Viçtorũ, cui tũ rex Olric præfuit, ibiq; uer-
 bũ fidei prædicatũ, simul & exemplũ uiuẽdũ sese
 uiuẽtibus atq; audientibus exhibebat, multo tẽpo-
 re mãlit. Quo tẽpore antistes prouinciæ illius
 uocabulo Boselus ita erat corporis infirmus

re de,

te depresso, ut officium episcopatus per se implere non posset: propter quod omnium iudicio prefatus uir in episcopatum pro eo electus, ac iubente Edilredo rege per Vuilfridum beate memorie antistitem, qui tunc temporis Mediterraneorum Anglorum episcopatu gerebat, ordinatus est, pro eo quod archiepiscopus Theodoratus defunctus erat, & nondum alius pro eo ordinatus episcopus. In qua uidelicet prouincia paulo ante, hoc est, ante prefatum uirum Dei Boselum uir strenuissimus & doctissimus atque excellentis ingenij, uocabulo Tatfrid, de eiusdem abbatisse monasterio electus est antistes: priusquam ordinari posset, morte immatura precepit esse. Non solum autem prefata Christi ancilla & abbatisa Hilda, quam omnes qui nouerant, ob insignem pietatis & gratie matrem uocare consueuerant, in suo monasterio uitae exemplo presentibus exstitit, sed etiam in plurimis longius manentibus, ad quos felix indulget ac uirtutis eius rumor peruenit, occasione salutis & correctionis ministravit. Oportebat namque impleri somnium, quod mater eius Gregorius in infantia eius uidit. Quae cum uir eius Heric exularet sub rege Britonum Cerdice, ubi & ueneno perijt, iudicij per somnium, quali subito sublatum cum quaesierit cum omni diligentia, nullumque eius ipsam uestigium apparuerit. Verum cum solertissime illum quaesierit, exemplo se reperire sub ueste sua monale preciosissimum: quod dum attentius consideraret, tanti fulgore luminis resurgere uidebatur, ut omnes Britanniae fines illius gratia splendoris impleteret. Quod nimirum somnium ueraciter in filia eius, de qua loquimur, impletum est: cuius uita non sibi solummodo, sed multis bene uiuere uolentibus, exempla operum lucu praebuit. Verum illa cum multis annis huic monasterio praesert, placuit pio prouisorio salutis nostrae sanctam eius animam longa etiam infirmitate carnis examinari, ut iuxta exemplum Apostoli uirtus eius in infirmitate perheeretur. Percussa etenim febribus acri copij ardore saugari, & per sex continuos annos eadem molestia laborare non cessabat: in quo toto tempore nunquam ipsa uel conditori suo gratias agere, uel commissum sibi gregem & publicae & priuati docere praetermittebat. Nam suopraedicta exemplo monebat omnes, & in salute accepta corporis Domino obtemperanter seruendum, & in aduersis rerum siue in infirmitatibus membrorum fideliter Domino esse gratias semper agendas. Septimo ergo huius infirmitatis anno, conuerso ad intrinsecum dolore, ad diem peruenit ultimum, & circa galli cantum precepto uiuatico sacrosanctae communionis, cum acceritis ancillis Christi, quae erant in eodem monasterio, de seruanda eas inuicem, immo cum omni pace euangelica admoneret, inter uerba exhortationis laeta mortem uidit imo (ut uerbis Domini loquar) de morte transiit ad uitam. Qua uidelicet nocte Dominus omnipotens obitum ipsius in alio longius posito monasterio (quod ipsa eo

Beædæ tom. j.

dem anno construxerat, & appellatur Haces) manifesta uisione reuelare dignatus est. Erat in eodem monasterio quidam sanctimonialis femina nomine Begu, quae triginta & amplius annos dedicata Domino uirginatue in monachica conuersatione seruiebat. Hae tunc in dormitorio sororum pauis audiuit subito in aere notum campanae sonum, quo ad orationes excitari uel conuocari solebant, cum quibus eorum de seculo fuisset euocatus, apertisq; (ut sibi uidebatur) oculis aspexit, detecto domus culmine susam desuper lucē omnia repleuisse: cui uidelicet luci cum sollicita intendere, uidit animam prefatae Dei famulae in ipsa luce committentibus ac ductentibus eam angelis ad caelum ferri. Cuius somno excussa uideret ceteras pauisantes circa se sorores, intellexit uel in somno, uel in uisione mentis ostensum sibi esse quod uiderat. Statimque exurgens nimio timore perterrita cucurrit ad uirginem, quae tunc monasterio abbatisse uice praesuit, cui nomen erat Frigis: sicutque ac lachrymis multum perlusa, ac uisus ipsa longa trahens, nōcitat matrem illarum omnium Hildam abbatisam iam migrasse de seculo, & se aspectante cum luce immensa ducti bus angelis ad aeternae limina lucis, & supernorum consortia ciuium ascendisse. Quod cum illa audisset, suscitauit cunctas sorores, & in ecclesiam conuocatas, orationibus ac psalmis pro anima matris operam dare monuit. Quod cum residuo noctis tempore diligenter agerent, uenerunt primo diluculo fratres, qui eius obitum nunciarent, a loco ubi defuncta est. At illi respondentes dixerunt se prius eadem cognouisse, & cum exponeret per ordinem quomodo eadem uel quando didicissent, inuērum esse eadem horra transitum eius illis ostensum esse per uisionem, qua illam referebat exisse de mundo. Pulchraque rerum concordia procuratum est diuinitus, ut cum illi exitum eius de hac uita uideret, tunc illi introitum eius in perpetuum animarum uitam cognoscerent. Distant autem inter se monasteria haec tredecim ferme milibus passuum. Ferunt autem quod eadem nocte in ipso quoque monasterio ubi praefata Dei famula obiit, quidam uirginum Deo deuotarum, quae illam immenso amore diligebat, obitus illius in uisione apparuerit, quae animam eius cum angelis ad caelum ire conspexerit, atque hoc ipsa quae factum est hora, his quae secum erant famulae Christi manifeste narrauerit, easque ad orandum pro anima eius, etiam priusquam cetera congregatio eius obitum cognouisset, excitauerit. Quod ita fuisse factum mox congregationi mane factum innotuit. Erat enim haec ipsa hora cum alijs nonnullis Christi ancillis in extremis monasterij locis seorsum posita, ubi nuper uenientes ad conuersionem feminaz solebant probari, donec regulariter institutae in societatem congregationis susciperentur.

g 3 Quod

Quod in monasterio eius fratri citharam canendi donum
dignum sit concessum. Cap. XXXIII.

IN huius monasterio abbatissæ fuit frater quidam diuina gratia specialiter insignis, qui carmina religioni & pietati apta facere solebat, ita ut quicquid ex diuinis literis per interpretes disceret, hoc ipse post pusillum uerbis poetice maxima suauitate & compunctione composuisset, in sua, id est, Anglorum lingua proferret: cuius carminibus multorum sæpe animi ad contemptum sæculi, & ad appetitum sunt uitæ cœlestis accensi. Et quidem alij post illum in gente Anglorum religiosa poemata facere tentabant, sed nullus ei æquiparari potuit. Namque ipse non ab hominibus, neque per hominem insitutus canendi artem didicit, sed distinctus adiutus, gratis canendum accepit. Vnde nihil unquam frivoli & superuacui poematis facere potuit: sed ea tantummodo quæ ad religionem pertinent, religiosam eius linguam decebant. Siquid in habitu seculari usque ad tempora prouectoris ætatis constitutus, nil carminum aliquando didicerat. Vnde nonnunquam in consensu cum esset lætitiæ causa decretum, ut omnes per ordinem cantare deberent, ille ubi appropinquare sibi citharam cernebat, surgebat ad mediæ cœnæ. & egressus ad suam domum redibat. Quod cum tempore quodam faceret, & relicta domo consensu egressus esset ad stabula iumentorum, quorum ei custodia nocte illa erat delegata, ibique hora iam competenti membra dedulset sopori, altitris ei quidam per somnia, eumque salutans, ac suo appellans nomine, Cedo nom, inquit, tanta mihi aliquid. At ille respondit, Nescio, inquit, cantare. Nam & ideo de consuetu egressus, huc lecepsi, quia cantare non poteram. Rursum ille qui cum eo loquebatur, At tamen, ait, cantare mihi habes. Quid, inquit, debeo cantare? At ille, Canto, inquit, principia creaturarum. Quo accepto responso statim ipse cepit cantare in laudem Dei conditoris uersus, quos nunquam audierat, quorum iste est sensus: Nunc laudare debemus auctorem regni cœlestis, potentiam creatoris, & consilium illius, facta patris gloriæ. Quomodo ille cum sit æternus Deus omnium miraculorum auctor exstitit, qui primo filijs hominum cœlum pro culmine tecti, de hinc terræ cultus humani generis omnipotens creauit. Hic est sensus, non autem perdo ipse uerborum quæ dormiens ille canebat, neque enim possunt carmina, quamuis optimè composita, ex alia in aliam linguam ad uerbum sine detrimento sui decoris ac dignitatis transferri. Exurgens autem à somno cuncta, quæ dormiens cantauerat, memoriter retinuit, & his mox plura in eundem modum uerba Deo digni carminis adiunxit: ueniens in mane ad uillicum qui sibi præerat, quid doni perciperisset, indicauit, arque ad abbatissam perductus, iussus est multis doctoribus uiris præsentibus indicare somnia, & dicere carmen, ut uniuerforum iudicio quid uel unde esset quod recerebat, proba-

retur. Visumque est omnibus cœlestem ei à Domino concessam esse gratiam. Exponebantque illi quandam sacræ historię siue doctrinæ sermonem, præcipientes ei si posset hunc in modulationem carminis transferre. At ille suscepto negotio abiit, & mane rediens optimo earmine quod iubebatur, compositum reddidit, unde mox abbatissa amplexata gratiam Dei in uero seculari, illum habitum relinquere, & monachicum suscipere proposuim dicitur: susceptumque in monasterium cum omnibus suis fratrum cohorti associauit, iussitque illum serie mactare historię doceri. At ipse cuncta quæ audiendo discere poterat, rememorando secum, & quasi mundum animal ruminando in carmen dulcissimum conueriebat, iuuauitque resonando doctores suos uicissim audire pres faciebat suos. Canebat autem de creatione mundi, & origine humani generis, & tota Genesie historia, de egressu Israël ex Aegypto, & ingressu in terram repromissionis: de alijs plurimis sacræ scripturę historiis: de incarnatione Domini, & passionis, & resurrectionis, & ascensionis in cœlum: de aduentu spiritus sancti, & apostolorum doctrina: item de terrore futuræ iudicij, & horrore poenæ gehennalis, ac dulcedine regni cœlestis multa carmina faciebat. Sed & alia perplura, de beneficijs & iudicijs diuinis, in quibus cunctis homines ab amore scelerum abstrahere, ac dilectionem uerò & solertiam bonæ actionis excitare curabat. Erat enim uir multum religiosus, & regularibus disciplinis humiliter subditus: aduersum uerò illos, qui aliter facere uolebant, zelo magni seruis accessus unde & pulchro uitam suam line concludit. Nam propinquante hora sui discessus, quatuordecim diebus præueniente corporea inhumatæ preliis uis, adeo tamen moderate, ut & loqui toto eo tempore posset, & ingredi. Erat autem in proxima celsa, in qua infirmiores, & qui propè morituri esse uidebantur, induci solebant. Rogauit ergo ministrum suum uespere incumbente, nocte qua de sæculo erat exiturus, ut in ea sibi locum quieti scendi præpararet: qui miratus cur hoc rogaret, qui nequaquid adhuc moriturus esse uidebatur, fecit tamen quod dixerat. Cumque ibidem posset uicissim aliqua gaudente animo uno celsi qui ibidem antea inerant, loqueretur ac iocaretur, & iam medię noctis iēpus esset transiens, interrogauit omnes, si Eucharistia intus haberet. Respondēbat quid opus est Eucharistia: neque enim mori adhuc habes, qui tā hilariter nobiscū uolut folpes loqueris? Rursus ille. Et tamē, ait, assertere mihi Eucharistiam. Qua accepta in manu interrogauit, si omnes placidū erga te animi, & line querela controuersie ac rancoris haberent. Respondēbat omnes, placidissimā sententiam ad illā, & ab omni ira remotā habere. eumque uicissim rogabant, an placidū erga ipsos mentē haberet: qui cōfessim respondit. Placidū ego me tē, filioli, erga omnes famulos Dei gero. Sicque cœlesti munere uiatico uitæ alterius ingressu parauit, & interrogauit, Quā propè esset hora qua

qua fratres ad dicēdas Dominō laudes nocturnas excitari deberēt. Rēspōdebāt, Nō lōge ēst. Attile, Bene ergo, expectemus horā illā. Et līgna se līgno sanctę crucis reclinauit caput ad ceruicā, modicūq; obdormiēs ita cō silentio uī tam finit. Stęq; factū ēst, ut quomodo simpliciaci ac pura mente, itā quāquāq; deuotione Dominō seruierat, ita etiam tranquillā morte mundum relinquens ad eius uisionem ueniret illaq; lingua que tot salutaria uerba in laudem conditoris composuerat, ultimā quoq; uerba in laudem ipsius signando sese, & spīritū suum in manus eius commendando clauderet: qui etiam p̄fatus fuit obitus extitisse ex his quę narrant, uimq; uidetur.

Qualis uisio uidem uirō Dei apperuerit, priusquam monasterium Colodare urbis esset incensū consumptum. Cap. XXV.

His temporibus monasteriū dīginū, quod Colodi urbem cognominant, cuius & sup̄ra meminimus, per culpam incurit flammis absumptum ēst. Quod tamen à militia inhabitantium in eo, & p̄ceptis illorum, qui maiores esse uidebantur, contigisse omnes qui nouere, facillimē potuerunt diuertere. Sed non desuit puniens admonitio diuine pietatis, quā cor recti per se iuniam siletis & preces, iram à se instar Niniustarum iusti iudicis auerterent. Erat namq; in eodem monasterio uir de genere Secutorum Adamanus uocabulo dicens uitaminē cōtinentiā & orationibus multū Deo deuotū, ita ut nil unquā cibi uel potus, excepta die Dominica & quinta Sabbati, perciperet, sape autem noctes integras peragere in oratione transigaret. Quę quidem illi districtio uite arctioris p̄mō ex necessitate emendandę suę prauitatis obuenerat, sed procedente tempore necessitas in consuetudinem uerterat. Siquidem in adulescentiā suā sceleris aliquid commiserat, quod cōmūm ubi ad cor suum rediit, grauissimē exhorruit, & se pro illo puniendum à districto iudice timebat. Accedens ergo ad sacerdotem, à quo sibi sperabat iter salutis posse demonstrari, confessus ēst reatum suum, petētiq; ut cōsiliū sibi daret, quo posset fugere à uentura Dei ira. Qui auditio eius cōmissio dixit, Grande uulnus grandioris curā medelę desiderat, & ideo te iunias, psalmis & orationibus quantum uales insiste, quo p̄occupandū faciē Dominū in cōfessione propitiū eum inuenire merearis. At si le quem nimis ree cōsentienti tenebat dolor, & internis peccatorū uinculis quibus grauabatur, uocis desideratū absoluit, Adolecentior sum (inquit) ætate, & uegetus corpore, quicquid mihi imposueris agendū, dummodo saluus hāc in die Dominī, totū facile serā, etiam si totā noctem stando in precibus peragere, & integram septimanam ubeas abstinere transigere. Qui dixit, Multū est, ut tota septimana abigis alimen-
to corporis perdures, sed bi diuini uel tri diuini satis est obseruare ieiunium. Hoc sacro donec

post modicū tempus rediens ad te, quid facere debeas, & quamdiu p̄uenietis insisterē tibi plenius ostendam. Quibus dictis & descripta illi mensura p̄ueniendū, abijt sacerdos, & ingruente causa subita, cecidit in Hyberniam, unde or̄iginē duxerat: neq; ultra ad eum iuxta sub dictum redijt. At ipse memor p̄cepti eius, lī mal & promissi sui, totū se lachrymis, p̄nitentia, uigilijs sanctis, & cōtinentiā mandauit, ita ut quinta solū Sabbati & Dominica (sicut p̄cedi) reficeretur, ceteris septimanę diebus ieiunus permaneret. Cum iij sacerdotē suum in Hyberniam fecisisset, ibiq; defunctū esse audisset, semper ex eo tempore, iuxta conditiū eius memoratum, cōtinentiā modum obseruabat: & quod causa diuini timoris semel ob reatu cōpunctus coeparat, iam causa diuini amoris delatus p̄mōns indelēbilis agebat. Quod dū multo tempore sedulus exequeretur, contigit eū die quādam de monasterio illo longius egressum, cōmittāte secū uno de fratribus peractū itinere redire: qui cū monasterio propinquarent, & ædificiā illius sublimiter erectā aspicerēt, solutus ēst in lachrymas uir Dei, & tristitiā cordis uultu indice prodebat. Quod intuens comes, quare faceret, inquisiuit. At ille, Cuncta, inquit, quę cernis ædificia publica uel priuata in proximo est ut ignis absumens in cinerē cōuertat. Quod ille audiens, mox ut intrauerunt monasteriū matri congregationis uocabulo Ebbę, curauit indicare. At illa merito turbata de tali p̄sagio, uocauit ad se uirū, & diligētius ab eo rē, uel unde hoc ipse nollet inquireret, qui ait, Nūper p̄occupatus noctu uigilijs & psalmis, uel dī altantē mihi subito quendam incognitū uultus cuius p̄sentia me esse in exterritis, dixit mihi, ne timeat: & quasi familiari me uoce allocutū, Bene facis, inquit, qui tēpore isto nocturno quietis, nō somno indulgere, sed uigilijs & orationibus insistere ualuisse. At ego: Noui, inquit, multū mihi esse necesse uigilijs salutarib; insistere, & pro meis gratibus sedulo Dominū deprecari, qui ad ieiū. Verū, inquit, dicis, quia tibi & multis opus est peccata sua bonis operibus redimere, & cum cessant à laboribus rerum temporalū, tunc pro appetitu æternorū bonorum liberius laborare: sed hoc tamē paucissimī faciunt. Siquidem modo totū hoc monasteriū ex ordine perulstrans singulorū casus ac lectos inispexi, & neminē ex omnibus præter te erga finitatē animę suę occupatum reperi: sed omnes prorsus & uiri & lōminē aut somno torpent inertī, aut ad peccata uigilant. Nam & domuncule, quę ad orandum uel legendum facite erant, nunc in comestationum, potationum, sabbulationum, & ceterarum sunt illecebrarū subtilia conuersa. Virgines quoq; Deo dicat, cōtēpta reuerentiā suę professionis, quotiescūq; uacant, texendis subtilioribus indumentis operam dant, quibus aut se ipas ad uicem sponsum in periculum suū status adornent, aut eternorum sibi uitiorum amicitiam comparent: unde meritū loco huic & habitatoribus eius

gravis de coelo uindicta flammis succulentibus præparata est. Dixit autem abbatissa, Et quare non citius hoc comperim mihi reuelare uoluistis? Qui respondit, Timui propter reuerentiā tuā, ne forte nimium conturbaberis: & tamen hanc consolationem habeam, quod in diebus tuis hæc plaga non superueniet. Qua diuulgata uisione aliquantulum loci accolæ paucis diebus timeret, & seipsum intermitis facinoribus castigare cœperunt. Verum post obitū ipsius abbatisse redierunt ad pristinasordes, imò sceleratiora fecerunt. Et cum dicerent pax & securitas, extēplō præfatæ ultionis sunt poena multati. Quæ mihi cuncta sic esse facta reuerendissimus meus compresbyter Edgils referbat, qui tunc in illo monasterio degebat. Postea autem discedentibus inde ob deolationē plurimis incolarum, in nostro monasterio plurimo tempore conuersatus, ibidemq; defunctus est. Hæc ideo nostræ historiæ inferenda credidimus, ut admoneremus leactorem operum Domini, quàm terribilia sit in consilijs super filios hominū, ne forte nos tempore aliquo carnis illecebris seruientes, minusq; Dei iudicium formidantes, repentina ira eius corripiat, & uel temporalibus damnis iussu feruens affligat, uel ad perpetuam perditionē diu strictius examinans tollat.

De morte Ecgfridi & Lotharii regum.
Caput XXXVI

ANNO Domini cæ incarnationis sexcentesimo octogesimo quarto, Ecgfridus rex Northumbrorū missus in Hyberniam cum exercitu duce Berto, uisitauit miserem gentem innoxiam, & nationi Anglorū inuicem amicissimā, ita ut nec ecclesijs quidem aut monasterijs manus parceret hostilibus. At insulani & quantū uoluerat armis, arma repellentes, & inuocantes diuinæ auxilium pietatis cœlestis se uindictari cœtinuis diu imprecationibus postulabant. Et quāuis maledicti regnū Dei possidere non possint, creditū tamen est quod isti qui meritis impietatis suæ maledicebantur, occlus Dominō uindictæ poenæ sui reatus luerēt. Si quidem anno post hunc proximo, idem rex cum temerē exercitū ad uisitandam Pictorū prouinciā duxisset, multum prohibentibus amicis, & maxime beatæ memoriæ Cuthberto, qui nuper fuerat ordinatus episcopus, introductus est (simulantibus suagā hostibus) in angustas inaccessorū montiū, & cum maxima parte copiarū quas secū adduxerat, extinctus, anno gratis suæ quædragésimo, regni autē quinquagesimo, die XIII. Kalendarum Iuliarū. Et quidem (ut dixi) prohibuerūt amici, ne hoc bellum intraret, sed quomodo antea præcedere noluerat audire reuerendissimū patrem Ecgbertū, ne Scotorū nūll se lædentem impugnaret, datum est illi ex poenā peccati illius, ne nunc eos qui ipsū ab interitu reuocare cupiebant, audiret. Ex quo tempore spes cepit & uirtus regni Anglorū fluere, ac retro sublapsa ferret. Nam & Picti terram possessionis

suæ quam tenuerunt Angli & Scoti, qui erāt in Britannia, & Britonum quoq; pars nonnulla, libertatē receperunt, quam & hacenus habent per annos circiter quadraginta sex. Vbi inter plurimas gentes Anglorū uel interemptos gladio, uel seruitio addictos, uel de terra Pictorū fuga lapsos, etiā reuerendissimus uir domini Trumuinū, qui in eos episcopatu acceperat, recessit cum suis qui erant in monasterio Ebbwecuni, posito quidem in regione Anglorū, sed in uicinia freti, quod Anglorū terras Pictorumq; determinat: eosq; ubicūq; poterat, amicis per monasteria commendans, ipse in sæpe dicto famulorū famularumq; Dei monasterio, quod uocatur Streaneshalch, locū mæssonis elegit: ibiq; cum paucis suorū in monachica districtione uitam nō sibi solummodo, sed & multis utilē plurimo annorū tempore duxit: ubi etiā defunctus in ecclesia beati Petri apostoli iuxta honorē & uitæ & gradu eius condignū conditus est. Præerat quidem tunc eidē monasterio regia uirgo Elisbet, unā cum matre Eanslede, quarum super fecimus mentionē. Sed adueniente illuc episcopo, maximū regendi auxilium, simul & suę uitalium deuota Deo doctrix inuenit. Successit autem Ecgfrido in regnum Alstret uir in scripturis doctissimus, qui frater eius & filius Osui regis esse dicebatur. Destructūq; regni statum, quāuis intra fines angustiores, nobiliter recuperauit. Quo uidelicet anno, qui est ab incarnatione Domini cæ sexcentisimū octogésimū quintus, Lothere Cantuariorū rex cum post Ecgbertū fratrem suū, qui nouē annis regnauerat, ipse duodecim annis regnasset, mortuus erat octauo idus Februarij. Vulneratus namq; est in pugna Australium Saxonum, quā contra eum Edric, filius Ecgberti aggregarat, & inter medendum defunctus est. Ac post eum idem Edric anno uno ac dimidio regnauit: quo defuncto regnū illud per aliquod temporis spatium reges dubij uel externi disperdiderūt, donec legitimus rex Victred, id est, filius Ecgberti cōfortatus in regno, religione simul & industria gentē suā ab extranea inualione liberaret.

Vi uir Domini Cuthbertus sit episcopum factus, atq; in monachis alibi uis possunt uideri & doceri.

Caput XXXVII

IPSO etiam anno, quo finem uitæ accepit rex Ecgfridus, episcopum (ut diximus) fecit ordinari Lindisfarnensium ecclesię, uirum sanctum & uenerabilem Cuthbertum, qui in insula permodicā, quæ appellatur Farne, & ab ea dem ecclesia nouem ferme milibus passuum in Oceanum procul abest, uitam solitariā per annos plures in magna corporis & mentis cōtinentia duxerat. Qui quidem à prima ætate peruerit uisus dicit religiosus uis semper ardebat: sed ab ineunte adolescentia monachicum & nomen assumpsit, & habitum. Intrauit enim primō monasterium Mailros, quod in ripa Tindi fluminis positum, nunc abbas Eata uir omnium mansuetissimus

simus regebat: qui postea episcopus Hagustaldensis huc Lindisarnensis ecclesie factus est, ut supra memorauimus: qui tempore illo præpositus Boilil magnarū uirtutum & prophetici spiritus sacerdos fuit Huius discipulū Cudbertus humiliter subditus, & scientiā ab eo sanctorum scripturarum, & honorū operum sumpt exemplā. Qui postquam migratū ad Dominū, Cudbertus eidem monasterio factus præpositus, plures & auctoritate magistri, & exemplo suæ actionis, regularem instituebat ad uitam. Nec solū ipsi monasterio regularis uitæ monita, simul & exempla præbebat, sed & uulgus circumpositum longe lateq; ad uitā stultæ consuetudinis ad celestium gaudiū conuerrere curabat amore. Nam & multi fidem quā habebant, iniquis profanabant operibus: & aliqui etiā tempore mortalitatis neglectis fidei sacramentis (quibus erant imbuti) ad erraticā idololatricā medicinā concurrerant, quā missam ad Deo conditorē plagam per incantationes uel phylacteria, uel alia quælibet dæmoniacæ artis arcana cohibere ualerēt. Ad utroq; ergo corrigendum errorem, crebrē ipse de monasterio egressus, aliquoties equo sedens, sed sæpius pedibus incedens, circumpositas ueniebat ad uillas, & uiam ueritatis prædicabat errantibus, quod ipsum etiam Boilil suo tempore facere cōsueuerat. Erat quippe moris eo tempore populis Anglorum, ut ueniente in uillam clerico uel presbytero, cuncti ad eius imperiū uerbum audiri confluerent, libenter ea quæ dicerentur, audirent, libentius ea quæ audire & intelligere poterant, confiterentur sequerentur. Porro Cudberto tanta erat dicendi peritiā, tantus amor persuadendi quæ docuerat, tale uultus angelicum, ut nullus profectum latebras ei sui cordis celare præsumeret, quin omnes palam quæ stellerant, confitendo proferret: quia nimirum huc eadem illam latere nullo inodo uiderent, & confessā dignis (ut imperabat) poenitentis fructibus abstergerent. Solebat autē ea maximē loca peragere, & illis prædicare in uiculis, qui in arduis asperisq; montibus procul positi alius horrore erant ad uisendum, & paupertate præter ac rusticitate sua doctiorum arcebant accessum. Quos tamen ille libenter pio mancipatus labori tanta doctrinæ solertis excolebat industria, ut de monasterio egressus sæpe hebdomada integra, aliquando duabus uel tribus, nonnunquam etiam mense pleno domū non rediret: sed demoratus in montanis plebē rusticā uerbo prædicationis, simul & opere uirtutis ad celestia uocaret. Cum ergo uenerabilis Domini famulus multos in Mailrosensī monasterio degens annos, magnis uirtutum signis effulgeret, transtulit eum rueredisimus abbas ipsius Eata ad insulam Lindisarnensium, ut ibi quorū fratribus custodiam disciplinæ regularis & auctoritate præpositi intimeret, & propria actione præmonstraret. Nam & ipsum locum tunc idem reuerendisimus pater abbas iure regebat. Siquidē ad temporibus antiquis ibidem &

episcopus cum clero, & abbas solebat manere cum monachis, qui tamen & ipsi ad curam episcopii familiariter pertinerent. Quia nimirum Aidan, qui primus eius loci episcopus fuit, cum monachis illuc & ipse monachus adueniens, monachis in eo conuersationē instituit, quomodo & prius beatus pater Augustinus in Cantia fecisse noscitur, scribente ei reuerendisimo papa Gregorio, quod & supra posuimus. Sed quia tua fraternitas, inquit, monasterij regulis crudita seorū fieri nō debet & clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ nuper auctore Deo ad fidem perducta est, hanc debet cōuersationem institui: e, quæ in initio nascentis ecclesie fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his qui posidebant, aliquid suum esse dicebat: sed erant eis omnia communia.

Ut idem in uita anachoreticæ, & sintem de sancta terra orando produxerit, & figent de labore manu ultra tempus ferendi acceptū.
Capit XXVIII

EXin Cudbertus crescentibus meritis religiosæ intentionis ad anachoreticæ quoq; contemplationis (quæ diximus) silentia secreta peruenit. Verū quia de uita illius & uirtutibus ante annos plures sufficienter & uerbis heroicis, & simplici oratione conscriptimus, hoc tantum in presenti cōmemorare satis sit, quod adiuuus insulam protectus est fratribus dicens: Si mihi diuina gratia in loco illo donauerit, ut de opere manu meam uiuere queam, libens sibi morabor in aliis, ad uos celsissime Deo uolente reuertar. Erat autem locus & aque prorsus & frugis & arboris inopans, sed & spirituum malignorum frequentia humanæ habitationi minus ac cōmodus: sed ad uos uiri Dei habitabiles per omnia factus est. Siquidem ad aduentū eius spiritus recesserunt maligni. Cum autē ipse libi ibidem expulsi hostibus mansionem angustā circumuallatē aggere, & domos in ea necessarias iuuante fratri manu, id est, oratoriū & habitaculū cōmune construxisset, iussit fratres in eiusdem habitaculi pauimento soueam facere: erat autē tellus durissima & saxosa, cui nulla omnino species uenæ fontanæ uideretur inesse. Quod dum facerent ad fidē & preces famuli Dei alio die aqua plena inuenta est, quæ usq; ad hanc diē sufficienter cunctis illo aduenientibus gratis sue celestis copiā ministrat. Sed & ferramentū libi ruralia cum frumento afferri rogauit, quod dī præparata terra tempore cōgruo seminare, nil omnino nō dico spicarum, sed ne herbe quiddē ex eo germinari usq; ad ætatis tempora contigit. Vnde uisitanti bus se ex more fratribus hordeum iussit afferri, si forte uel natura soli illius, uel uolūtas esset superni largitoris, ut illius frugis ibi potius seges oriretur. Quod dum libi altum ultra omne tempus serēdi, ultra omnem spem fructificandi eodem in agro sereret, mox copiosa seges exorta desideratam proprii laboris ulso Dei refectionem præbebat. Cum ergo

ergo ibidem multis annis Deo solitarius seruter (tanta autem erat altitudo aggeris quo man-
 sius eius erat uallata, ut cœlum tantum ex ea, cu-
 sius introitum sitiebat, aspicere posset) contigit
 ut congregata synodo non parua sub præsentia
 regis Egfridi iuxta fluuium Alnæ, in loco qui
 dicitur Adtuuiforda, quod significat ad duplex
 uadum, cui beate memorie Theodorus archie-
 piscopus præsidebat, uno animo omniumq; cō-
 sensu ad episcopatum ecclesiæ Lindisarnensis
 eligeretur. Qui cum multis legatarijs ac literis
 ad se præmissis nequaquā suo monasterio pos-
 set erui, tandem rex ipse præfatus unā cum san-
 ctissimo antistite Trumuuini, necnō & alijs re-
 ligiosis ac potentibus uiris in insulā nauigauit.
 Conueniunt & de ipsa insula Lindisarnensi in
 hoc ipsum multi de fratibus, genui fleunt, om-
 nes adiurant per Dominū, lachrymas fundunt,
 obsecrant, donec ipsum quoc; lachrymis doli-
 bus plenum extrahunt latebris, atq; in synodū
 pertrahunt. Quod dum perueniret, quāuis mul-
 tum renitens, unanīm a cunctōrū uoluntate su-
 peratur, atq; ad suscipiendū episcopatus officiū
 collum submittere compellitur: eo maxime ui-
 ctus sermone, quōd famulus Dei Bosil (cū mē-
 re prophetica cuncta, quæ ei essent superuentu-
 ra, patefaceret) antistitem eumq; cum futurum
 esse prædixerat. Non tamen statim ordinatio
 decreta, sed peracta hyeme quæ imminabat in
 ipsa solennitate Paschali completa est Eboracē,
 sub præsentia præfati regis Egfridi, conueniē-
 tibus ad cōsecrationem eius septem episcopis,
 in quibus beate memorie Theodorus primatū
 tenebat. Eleusius est autem primus in episcopatū
 Hagustaldensis ecclesiæ pro Trumberto, qui ab
 episcopatu fuerat depositus. Sed quoniam ipse
 plus Lindisarnensi ecclesiæ, in qua cōuersatus
 fuerat, dilexit præfict, placuit ut Eata reuerso
 ad sedem ecclesiæ Hagustaldensis, cui regende
 primō fuerat ordinatus, Cudbertus ecclesiæ Lin-
 disarnensis gubernacula suscipere. Qui susce-
 ptum episcopatus gradum, ad imitationē bea-
 torum apostolorum, uirtutū ornabat operibus.
 Commisit namq; sibi plebem & orationibus
 protegebat assiduus, & admonitionibus salu-
 terrimis ad cœlestia uocabat. Et (quod maxi-
 me doctores iuuare solet) ea quæ agenda doce-
 bat, ipse prius agendo præmonstrabat. Erat quip-
 pe ante omnia diuine charitatis igne seruandus,
 patientie uirtute modestus, orationum deuotio-
 nis solertissimē intentus, affabilis omnibus, qui
 ad se consolationis gratia ueniebāt. Hoc ipsum
 quoc; orationis loco ducēs, si infirmis fratribus
 opem suā exhortationi tribueret, sciens quia
 qui dixit: Diliges Dominū Deum tuum: dixit
 & Diliges proximum tuum sicut teipsum. Erat
 & abstinentie castigatione insignis, erat gratia
 compunctionis semper ad cœlestia suspensus.
 Deniq; cum sacrificium Deo uictimæ salutaris
 offerret, non eleuata in altum uoce, sed profusa
 eximo pectore lachrymis, Domino sua uota cō-
 mēdabat. Duobus autem annis in episcopatu
 peractis, repetiē insulam ac monasteriū suum

diuino admonitis oraculo, quia dies sibi mor-
 tis, uel uite magis illius, quæ sola uite dicta est,
 sibi appropriaret introitus. Sicut ipse quoc; tēpo-
 re eodē nō nullis, sed uerbis obscurioribus, quæ
 tamē postmodum manifeste intelligerentur, so-
 lita sibi simplicitate pandebat: quibudam au-
 tem hoc idem etiam manifeste reuelabat.

*Vi idem episcopus obitum suum proximi futurum Here-
 bertum prædixit. Caput XXXIX.*

ERat enim quidam presbyter uite & mori
 probitate uenerabilis, nomine Herebertus,
 iam dudum uiro Dei spiritualis amicitie fodere
 copulatus: qui in insula stagni illius pergrādis,
 de quo Deruentionis fluuij primordia erum-
 punt, uitam duccens solitariam, annis singulis
 eum uisitare, & monita perpetue ab eo salutis
 audire solebat. Hic cum audiret eum ad ciuita-
 tem Luguballam deuenisse, uenit ex more cus-
 pies salutaribus eius exhortationibus ad supera
 desideria magis magisque accendi. Qui dum
 sese alterutrum cœlestis uite pocalis ebriaret,
 dixit inter alia antistes: Memēto, frater Here-
 berbe, ut modo quicquid opus babes, me inter-
 roges, mecumq; loquaris: postquam enim abin-
 uitem digressi fuerimus, non ultra nos in hoc
 seculo carnis obtutibus inuicē aspicimus. Cer-
 tus sum namq; quia tempus meæ resolutionis
 instat, & uelox est depositio tabernaculi mei.
 Qui hæc audiens, prouolutus est eius uestigijs,
 & iulsi cū gemitu lachrymis, Obsecro (inquit)
 per Dominum, ne me deferas: sed tui memor sis
 fidelissimi sodalis, rogesq; supernam pietatē,
 ut cui simul in terris fuerimus, ad eius uiden-
 dam gratiam simul transeamus ad cœlos. Nosti
 enim, quia ad tui oris imperium semper uiuere
 studui, & quicquid ignorantia uel fragilitate de-
 liqui, æquē ad tuæ uoluntatis examen mox e-
 mendare curavi. Incubuit precibus antistes, sta-
 timq; edocuit in spiritu impetrasse se quod pe-
 tebat a Domino, Surge (inquit) frater mi, & nō
 li plorare, sed gaudio gaude: quia quod rogau-
 mus, superna nobis clementia donauit. Cuius
 promissi & prophetie ueritatē sequens rerum
 altruxit euentus: quia & digredientes ab inui-
 cem non se ultra corporaliter uiderunt, sed uno
 eodemq; die, hoc est, Kalendarum Aprilis ter-
 tiadecima egredientes ē corpore spiritus eorū,
 mox beata inuicem uisione cōiuncti sunt, atq;
 angelico ministerio pariter ad regnū cœlestē
 trāslati. Sed Herebertus diutina prius infirmi-
 tate decoquitur, illa ut credibile est dispensa-
 tione Domine pietatis, ut si quid minus haberet
 meriti a beato Cudberto, suppleret hoc casti-
 gis sōgæ agnitū dolor, quatenus æquius
 gratia suo intercessori, sicut uno eodemq; tēpo-
 re cū eo de corpore egrediē, ita etiam una atque
 indissimili sede perpetue beatitudinis merui-
 set recipi. Obijt aut pater reuerendissimus in in-
 sula Farnæ, multū deprecatus fratres, ut ibi q; sepeliretur,
 ubi non paruo tempore pro Domi-
 no militarat. Attamen tandem eorum precibus
 uictus,

uictus, assensum dedit, ut ad insulam Lindisfar-
netium relatus in ecclesia deponeretur. Quod
dum factum esset, episcopatum ecclesie illius
anno uno seruabat uenerabilis antistes Vuil-
fridus, donec eligeretur qui pro Cudberto an-
tistes ordinari deberet. Ordinatus est autem post
hec Eadbertus, uir scientia scripturarum diuinarum, simul & preceptorum celestium obseruan-
tia ac maxime elemosinarum operatione inli-
gnis: ita ut iuxta legem omnibus annis decima,
non solum quadragesimum, uerum etiam frugum
omnium atque pomorum, necnon & uestimen-
torum partem pauperibus daret.

*Ver corpus illius post undecim annos sepulture sit corruptionis
immane repertum: non, non multo post successor episcopus
pauus eius de mundo transiit. Cap. XXX.*

VOuens autem latius demonstrare diuina
dispensatio, quania in gloria uir Domi-
ni Cudbertus post mortem uiueret, cuius ante
mortis uita sublimis crebris etiam miraculorum
patebat indicijs, transactis sepulture eius annis
undecim immisit in animo fratrum, ut tollerent
ossa illius: qui more mortuorum consumpti iam
& in puluerem redacto corpore, reliqua licca
inuenienda putabant, atque in nouo recondita
loclu in eodem quidem loco, sed supra pau-
mentum dignis uenerationis gratia locarent.
Quod dum libi placuisse Eadberto antistiti suo
reterrent, annuit consilio eorum, iussitque ut die
depositionis eius hoc facere meminissent. Ecce
rursum autem ita: & aperientes sepulchrum, inuen-
erunt corpus totum, quasi adhuc uiueret integrum,
& flexibilibus artuum compagibus multo dor-
mienti quam mortuo similis: sed & uestimenta
omnia quibus indutus erat non solum inuenerat,
uerum etiam prisca nouitate & claritudine
miranda apparebant. Quod ubi uidere fratres,
nimio mox timore perculsi festinauerunt refer-
re antistiti quae inuenerant, qui tum forte in re-
motiori ab ecclesia loco reclusus undique pelagi
fluctibus cincto, solitarius manebat. In hoc etiam
semper Quadragesimae tempus agere, in
hoc quadragesima ante Dominicum natale dies
in magna continentie, orationis & lachrymarum
deuotione transigere solebat: in quo etiam
uenerabilis praedecessor eius Cudbertus, prius
quam insulam Farne peteret, aliquandiu secre-
tus Dominico militabat. Attulerunt autem ei &
partem indumentorum, quae corpus sanctum am-
bierant, quae cum ille & munera gratanter acci-
peret, & miracula libenter audiret (nam & ipsa
indumenta quae patris adhuc corpori circums-
data, miro deosculabatur affectu) Noua inquit,
indumenta corpori prohis quae tulistis, circums-
date, & sic reponite in arca quam parastis. Scio
autem certissime, quod non diu uacuum remanebit
locus ille, qui tanta miraculi celestis gratia sa-
cratus est, & quam beatus est, cui in eo sacula-
rem quiescenti Dominus totius beatitudinis
auctor atque largitor praestare dignabitur. Hae
& huiusmodi plura ubi multis cum lachrymis, &

magna compunctione antistes lingua etiam tre-
mente copieuit, secerunt fratres uiuisserrat, &
inuolutum nouo amictu corpus, nouaque in theca
reconditum iupra pauimentum sanctuarii posue-
runt. Nec mora, Deo dilectus antistes Eadbertus
morbo correptus est acerbior, ac per dies cre-
scente, multumque ingrauescente ardore languo-
ris, non multo post, id est, pridie nonas Maias
etiam ipse migravit ad Dominum: cuius etiam cor-
pus in sepulchro benedicti patris Cudberti po-
nentes, posuerunt de super arcem, in qua incorru-
pta eiusdem patris membra locauerant: in quo
etiam loco signa sanitarum aliquoties facta meri-
tis amborum testimonium scrunt, ex quibus ali-
qua in libro uitzae illius olim memorari mandauimus.
Sed & in hac historia quaedam quae nos
nuper audisse contigit, super adijcete commo-
dum diuimus.

Vi quidem ad templum eius facta paraboli curatio.

Cap. XXXI.

ERAT in eodem monasterio frater quidam no-
mine Beaduegen, tempore non pauco ho-
spitum ministerio deseruens, qui nunc usque
perest, testimonium habens ab uniuersis fratribus,
cunctisque superuenientibus hospitibus, quod
uir esset multae pietatis ac religionis: inuincitque
sibi officio superne tantum mercedis gratia sub-
ditus. Hic cum quadam die lanas linae fugae, qui
bus in hospitium utebatur, in mare lapsisset, re-
diens domum repentina medio itinere molestia
corporali tactus esset, ita ut corruisset in terram, &
aliquam diu pronus iacens, uitam tandem resurge-
ret. Resurgens autem sensit dimissam corporis
sui partem a capite usque ad pedes paralytica lan-
guore depressam, & maximo cum labore baculo
innitens domum peruenit. Crescebat morbus pau-
latim, & nocte superueniente grauior effectus
esset, ita ut die redeunte uix ipse per se exurgere
aut incedere ualeret. Quo affectus incommodo
concepit utile mente consilium, ut ad ecclesiam
quoquo modo posset perueniens, intraret ad tem-
plum reuerendissimi patris Cudberti, ibique gen-
ibus flexis supplicem supernam pietatem rogaret,
ut uel ab humilicemodi languore, si hoc sibi utile
esset, liberaretur: uel si se tali molestia diutius ca-
stigare diuina providente gratia oporteret, pati-
enter dolorem ac placida mente sustineret li-
billum. Fecit igitur ut animo disposuerat, & im-
becillus artus baculo sustinens intrauit ecclesiam,
ac prosternens se ad corpus uisui Dei, pia inten-
tione per eius auxilium Dominum sibi heri propi-
tium precabatur: atque inter preces uelut in sopore
solutus, sensit ut ipse postea referre erat solitus)
quali magna latet manu caput sibi in partem qua
dolebat, reuigilasse, eodemque tactu totam illam quae
duorumpressa fuerat, corporis sui partem paulatim
languore dolore ac sanitate subsequente ad pedes
usque pertraxisset. Quo facto mox euigilans san-
ctissimus surrexit, ac pro sua sanitate Domino
gratias denuo referens, quid ei erga se actum esset,
fratribus indicauit: cunctisque cognaudentibus, ad
ministerium quod sollicitus exhibere solebat, quali
flagella

flagello probante castigatio redijt. Sed & indu-
menta quibus Deo dicatum corpus Cudberti
ueluium antea, uel postea defunctum uestie-
rant, etiam ipsa à gratia curandi non uacaron-
t: sicut in uolumine uite & uirtutum eius quisq;
legerit, inueniet.

*Ut quidem ad reliquias eius nuper fuerit ab oculi lingua
re curatur. Cap. XXXII.*

NEc silentio prætereundum, quòd ante trien-
nium per reliquias eius factum, nuper mihi
per ipsum in quo factum est, fratrem innotuit.
Eit autem factum in monasterio, quod iuxta am-
nem Dacore constructum ab eo cognomen ac-
cepit, cui tunc uir religiosus Suidbertus abba-
tis iure præfuit. Erat namq; in eo quidam ado-
lescens, cui tumor deformis palpebram oculi
sordauerat, qui cum per dies crescens oculo in-
teritum minaretur, curabant medici hunc ap-
positis pigmentorum fomentis emollire: nec
ualebant. quidam abscindendum esse dicebat,
alij hoc fieri metu maioris periculi, uetabant.
Cumq; tempore non pauco frater præfatus ita-
li incommodo laboraret, neq; imminens oculo
extinctio humana manus curare ualeret, quin po-
stius per dies aufereret, contigit eum iubito di-
uine pietatis gratia per sanctissimi patris Cud-
berti reliquias sanari. Nam quando fratres sul-
corpus ipsius post multos sepulchra annos in-
corruptum repperant, tulerunt partem de cap-
illis, quam more reliquiarum rogantibus ami-
cis dare uel ostendere in signum miraculi pos-
sent. Harum partium reliquiarum eo tempo-
re habebat penes se quidam de presbyteris eius-
dem monasterij nomine Thridedus, qui nunc
ipsius monasterij abbas est. Qui cum die quadā
ingressus ecclesiam aperuisset thecam reliquia-
rum, ut portionem earum roganti amico præ-
staret, contigit & ipsum adolescentem, cui oculi
languiebat, in eadem tunc ecclesia adesse:
cumq; presbyter portionem (quantam uoluit)
amico dedisset, residuum dedit adolescenti, ut
suo in loco reponeret. At ille salubri instinctu
admonitus, cum accepisset capillos sancti capi-
tis, apposuit palpebre languenti, & aliquandiu
tumorem illum infestum horum appositione
comprimere ac mollire curabat. Quo facto, reli-
quias ut iusserat, sua in theca recondidit, ere-
dens suum oculum capillis uiri Dei, quibus ac-
tactus erat, oculus esse sanandum. Neque enim
eum sua fides lesellit. Erat enim, ut referre est so-
litum, tunc circiter horam secundam diei. Sed
cum alia quæq; dies illa exigebat, cogitaret &
faceret, imminente hora ipsius diei sexta, rep-
tè contingens oculum illa sanū cum palpe-
bra inuenit: ac si nihil unquam in-
eo deformitatis ac tumo-
ris apparuis-
set.

QUARTI LIBRI FINIS.

Ecclesiastica Historia gentis Anglorum,

LIBER V.

*Vi Aedilualdum sacerdotem Cudberti in anachoretica uita
laborantem, in mari fratribus tempestatem orato
do solauerit. Cap. I.*

SUCCESSIT autē uiro do-
mini Cudberti in exercen-
da uita solitaria, quam in in-
sula Farne, ante episcopatum
sui tempora gerebat, uir uen-
erabilis Aedilualdus, qui
multis annis in monasterio,
quod dicitur Inripum, acceptum presbyteras-
tus officium, condignis gradu ipso consecrabat
actibus. Cuius uir meritum uel uita qualis fue-
rit, clarescat certius, unum eius narro miracu-
lum, quod mihi unus e fratribus, propter quos
& in quibus patratum est, ipse narraui: uide-
licet Gudfridus uenerabilis Christi famulus &
presbyter, qui etiam postea fratribus eiusdem
ecclesie Lindisfarnensis, in qua educatus est,
abbatis iure præfuit. Veni, inquit, cum duobus
fratribus alijs ad insulam Farne, loqui deside-
rans cum reuerendissimo patre Aedilualdo:
cumq; allocutione eius resecti & benedictione
petita domū rediremus, ecce subito politis no-
bis in medio mari interrupta est serenitas qua
uehebamus, & tanta ingruit tamq; fera tempe-
stas hyemis, ut neq; uelo neq; remigio quicquid
proficere, neq; aliud quam mortem sperare uar-
leremus. Cumq; diu multum cum uento pela-
goꝝ frustra certantes, tandem post terga respi-
ceremus si fortè uel ipsam, de qua egressi era-
mus insulam aliquo conamine reperiere posse-
mus, inuenimus nos undiq; uersum paritē tempe-
state præclusos, nullamq; spem nobis in nobis
restare salutis. Vbi autem longius uisum leuau-
imus, uidimus in ipsa insula Farne egressum
de latibulis suis amantissimū Deo patrem Aer-
dilualdum iter nostrum inspicere. Audito etenim
fragore procellarum, ac seruentis Oceanū,
exierat uidere quid nobis accideret: cumq; nos
in labore ac desperatione positos cerneret, fle-
bat genua sua ad patrem domini nostri Iesu
Christi, pro nostra uita & salute deprecaturus.
Et cum orationem compleret, simul tumida æ-
quora placauit, adeo ut cessante per omnia ser-
uitia tempestatis, secundi nos uenti ad terram
usq; per plana maris terga comitaretur. Cumq;
euadentes ad terram nauiculam quoq; nostram
ab undis exportaremus, mox eadē que nostrā
gratia modicum siluerat tempestas, redijt, & to-
to illo die multum furere nō cessauit: ut palam
daretur intelligi, quòd modica illa que proue-
nerat euasione gratia cœlitus donata esset.
Manuit itaq; idem uir Dei in insula Farne duos
decim

decim annis, ibidemq; defunctus est: sed in insula Lindisfarneſi iuxta præſatorum corpora epiſcoporum in eccleſia ſancti Petri apoſtoli ſepultus eſt. Geſta uerbũ ſunt hæc temporibus Alfridi regis, qui poſt fratrem ſuum Ecgfridũ genti Nordan Humbrodr decẽ & octo annis præſiuit.

Vi episcopos iuuenes mutum benedicendo curauit. Caput III.

HVIUS regni principio, defuncto Eata episcopo, Ioannes uir sanctus Hagustaldenſis eccleſiæ præſula tum ſuſcepit: de quo plura uirtutum miracula, qui cum familiariter nouerũt, dicere ſolent, & maxime ut reuerendiſſimus ac ueraciſſimus Berethus, diſcipulus quondam eius, nunc autem abbas monaſterij quod uocatur Inderauuda, id eſt, in ſylua Deirorum: qui bus aliqua memorie tradere, commodum diuiniſt eſt. Autem manſio quædam ſecretior, ne more raro, & uallo circumdata, nõ longẽ ab Hagustaldenſi eccleſia, id eſt, unius ſerme milliarij & dimidij ſpacio, interfluente Thino amne ſeparata: habens cœmeterium ſancti Michaëlis archangelij, in qua uir Dei ſepius, ubi opportunitas ardebat temporis, & maxime in Quadrageſima manere cum paucis, atq; orationibus ac ſectiori quietus opẽ dare cõſueuerat. Cumq; tempore quodã incipiente Quadrageſima ibidem manſurus adueniret, iuſſit ſuis querere pauperem aliquem, maiore inſirmitate uel inopia grauatum, quem ſecum habere illis diebus ad faciendam elemoſynam poſſet (ſic enim ſemper facere ſolebat). Erat autem in ulla non longẽ poſita quidam adoleſcens mutus, epiſcopo notus (nam ſepius ante illum percipiendæ elemoſynæ gratia uenire conſueuerat) qui ne unũ quidem ſermonem unquã proſari poterat: ſed & ſcabiẽ tantam & furſures habebat in capite, ut niſi unquam capillorũ ei in ſuperiori parte capitis naſci ualeret, tãtum in circuitu horridi crines ſtare uidebantur. Hunc ergo adduci præcepit epiſcopus, & ei in conceptis eiũdem manſionis paruum tugurium fieri, in quo manẽs quotidianã ab eo ſtipem acciperet. Cumq; una Quadrageſimæ eſſet impleta ſeptimana, ſe quẽtĩ Dominica iuſſit ad ſe intrare pauperem. Ingreſſo linguam proſerre ex ore, ac ſibi ostendere iuſſit, & apprehendens eum de mento, ſignum ſanctæ crucis lingue eius impreſſit, quĩ 10 lignatam reuocare in os, & loqui illum præcepit. Dicit (inquienſ) aliquid uerbũ, dicto gea: quod eſt, lingua Anglorum uerbum aſſirmandi & conſentiendi, id eſt, etiam. Dixit ille ſtatim ſoluto uinculo lingue quod iuſſus erat. Addidit epiſcopus nomina literarum. Dicit: addixit ille: Dicit: b dixit ille b. Cumq; linguam literarum nomina diceret epiſcopo reſponderet, addidit & ſyllabas, ac uerba illi dicenda proponere. Et cum in omnibus conſequenter reſponderet, præcepit eum ſentẽtias longiores dicere, & ſecit. Nequũtã ceſſauit tota die illa, & nocte ſequente, quantum uigilarẽ potuit (ut

Bedæ tom. 3.

ſerunt qui præſentes ſuere) loqui aliquid, & acana ſuæ cogitationis ac uoluntatis, quod nunquam antea potuit, alijs oſtendere: in ſimilitudinem illius diu claudij, qui curatus ab apoſtoliſ Petto & Ioanne, exiliens ſtetit & ambulabat, & intrauit cum illis in templum, ambulans & exiliens, & laudans Dominum: gaudens nimis uti officio pedum, quo tanto tempore erat deſtitutus: cuius ſanitati congaudent epiſcopus, præcepit medico etiam ſanandæ ſcabiedinis capitis eius curam adhibere. Fecit ut iuſſerat, & iuuante benediſtione ac precibus antea ſitis, nata eſt cum ſanitate cutis, ueniſta ſpecies capillorum. Factusq; eſt iuuenis limpidus uultu & loquela promptus, capillis pulcherrime criſpis, qui antea fuerat deformis, pauper & mutus: ſicq; de percepta lætitia ſoſpitate, oſtendente ei etiam epiſcopo, ut in ſua familia manendũ locum acciperet, magis domum reuerſus eſt.

Vi idem puellam languentem orando ſanauit. Caput III.

NARRAUIT idem Berethus & aliud de præſato antea ſite miraculum. Quia cum reuerendiſſimus uir Vuilfridus poſt longum exitum in epiſcopatum eſſet Hagustaldenſis eccleſiæ receptus, & idem Ioannes, defuncto Boſa, uiro multæ ſanctitatis & humilitatis, epiſcopus pro eo Eboraci ſubſtitutus, ueniret ipſe tẽpore quodam ad monaſterium uirginum, in loco qui uocatur Vetadũ, cui tunc Herberg abbatilla præſuit. Vbi cũ ueniſſemus, inquit, & magno uniuerſorũ gaudio ſuſcepti eſſemus, indicauit nobis abbatilla, quoddã quædam de numero uirginum, quæ erat ſilia ipſius carnalis, grauifſimo languore teneretur (quia phlebotomata eſt) nã per in brachio) & cum adhuc eſſet in ſtudio, tacta eſt inſirmitate repẽtini doloris: quo mox 10 increſcente magis grauatum eſt brachium illud uulneratum, ac uerſum in tumorẽ, adeo ut uix duabus manibus circumplecti poſſet: ipſaq; iacens in lecto præ nimietate doloris tam moritura uideretur. Rogauit ergo epiſcopum abbatilla, ut intrare ad eam ac benedicere illam dignaretur: quia crederet eam ad benediſtione uel tactum illius mox melius habituram. Interrogans autem ille, quando phlebotomata eſſet puella, & ut cognouit, quia in luna quarta, dixit, Multum inſipiebat & indocte ſeciſtis, in luna quarta phlebotomando. Memini enim hæc memorie Theodorum archiepiſcopum dicere, quã periculofa ſit ſitis illius temporis phlebotomia, quando & lumẽ lunę, & reuma Oceani in cremento eſt. Et quid ego poſſum puellæ, ſi moritura eſt, facere? At illa inſtãtius obſecrans pro ſilia, quam oppido diligebat (nam & abbatillam eam pro ſe iacere diſpoſuerat) tãdem obſtinuit, ut ad languentem intraret. Intrauit ergo meſecum aſſumpto ut uirginem, quæ iacebat multo, ut dixi, dolore conſtricta, & brachio in tantum groſſeſcente, ut niſi priuſ in eubitu flexionis haberet, aſtans dixit orationem ſua

h per

per illā, ac benedicens egressus est. Cumq; post hæc hora cōpetente consideremus ad mensam, adueniens quidam clamauit me, ducēs foras & ait: Postulat Coenburch (hoc enim erat nomen uirginis) ut ocyus regrediaris ad eam. Quod dum facerem, reperi illam ingrediens uultu hilariorē, & uelut sospitū similem. Et dum assiderem illi, dixit: Vis peramus bibere? Et ego, Volo (inquā) & multū delector, si potes. Cūq; oblatro poculo biberemus ambo, coepit mihi dicere, quod ex quo episcopus orationē pro me (benedictione completa) fecit, & egressus est, statim melius habere incipio: nec dum uires pristinas recepi, dolor tam en omnis, & de brachio ubi ardētior inerat, & de toto meo corpore, uelut ipso episcopo foras eū exportāte, lunditus ablatu est, tamēti tumor adhuc in brachio manere uideatur. Abuentibus autem nobis inde, continuo sugatū dolorē membrorum, fuga quoq; tumoris horrendi secuta est, & epta morti ac doloribus uirgo laudes Domino saluatori, unā cum cæteris, qui ibi erant, seruis illi fatur, & crebat.

Ut coniugem comitis infirmum aqua benedicta curauerit. Caput IIII.

Aliud quoq; non multum huic dissimile miraculum, de prelosto antistite narrat idē abbas dicens: Villa erat comitis cuiusdam, qui uocabatur Puch, nō lōge à monasterio nostro, id est, duorū ferme milium spacio separata, cuius cōiunx quadraginta ferme diebus erat acerbiſſimo languore detenta, ita ut tribus septimanis nō posset de cubiculo in quo iacebat, foras efferri. Contigit autem eo tempore uirum Dei illō ad dedicandam ecclesiam ab eodem comite uocari: cumq; dedicata esset ecclesia, rogauit comes eum ad prandendum domum suam ingredi: reuoluit episcopus, dicens se ad monasterium quod proximum erat, euerit debere. At ille obnixius precibus instans, uouit etiam se de elemosynas pauperibus daturū, dummodo ille dignaretur ea die domum suam ingrediens, festinū soluere. Rogauit & ego unā cum illo, promittēs etiam me elemosynas in alimoniam in opum dare, dum ille domum comitis præsurus, ac benedictionem daturus intraret. Cumq; hoc tardē ac difficulter inpetrauerimus, intrauimus ad reficiendum. Miserat autem episcopus mulieri, quæ infirma iacebat, de aqua benedicta, quā in dedicationē ecclesiæ consecrauerat, per unum de his qui mecum uenerant fratribus, precipiēs ut gustanda illi daret, & ubi uicq; maximum ei dolorē inesse didicisset, de ipsa eā aqua lauaret. Quod ut factum est, surrexit statim mulier sana, & nō solū se infirmitate longa carere, sed & perditas dudū uires recepit: se sentiens, obtulit poculū episcopo, ac nobis: coeptumq; ministeriū nobis omnibus propinandi, usq; ad prandium completū non omisit: imita ta sacri beati Petri, quæ cum sebrum fuisset ardoribus fatigata, ad tactū manus Dominiq; surrexit, & sanita te simul ac uirtute recepta ministrabat eis,

Ut puerum comitis orando à morte reuocaret. Caput V.

Alio itē tempore uocatus ad dedicandam ecclesiam comitis, uocabulo Addi, cū postulatū compleret ministerium, rogatus est ab eodē comite intrare ad unum de pueris eius, qui acerima ægritudine premebatur, ita ut deficiente penitus omnium membrorū officio iam iamq; moriturus esse uideretur. cui etiam loculus iam tunc erat praparatus, in quo defunctus condi deberet. Addidit autem uir etiam lachrymas precibus, diligenter obsecrans ut intraret oraturus pro illo, quia multum necessaria sibi esset uita ipsius. crederet uerō, quia simile ei manum imponeret, atque eum benedicere uoluisset, statim melius haberet. Intrauit ergo illō episcopus, & uidit eum mortis omnibus iam morti proximū, positūq; loculum iuxta eum, in quo sepeliendus poni deberet: dixitq; orationem, ac benedixit eum, & egerdiens dixit solito consolantium sermone. Bene conualescas, & citō. Cumq; post hæc sederet ad mensam, misit puer ad dominum suum, rogans sibi poculum uini mittere, quia sitiret. Gauius ille multū quod bibere posset, misit ei calicem uini benedictum ab episcopo: quem ut bibat, surrexit continuo, & ut cetero infirmitatis discusso, induit se ipse uestimentis suis, & egressus inde intrauit & salutauit episcopum & conuiuias, dicens quod ipse quoque delectaretur manducare & bibere cum eis: lussit eum se dere secum ad epulas, multis gaudentes de sospitate illius. Residebat, ueluebatur, bibebat, letabatur, quasi unus e conuiuiis agebat, & multis post hæc annis uiuens, in eadem quam acceperat, salute permansit. Hoc autem miraculum memoratus abbas nō se præsente factū, sed ab his qui præsentes fuerūt, sibi ghibet esse relatū.

Ut clericum suum colendo contritum, orando ac benedicens à morte reuocaret. Caput VI.

Neq; hoc silētio prætereundū arbitror, quod famulus Christi Heribaldus in seipso ab eo factū solet narrare miraculū: qui tunc quidē in clero illius cōuersatus, nūc in monasterio quod est iuxta hōstium Vulnri fluminis, abbatis iure præfuit. Vitam, inquit, illius (quantum hominibus æstimare fas est) quam præsens optime cognoui, per omnia episcopo dignam esse comperi: sed & cuius meriti apud eternum iudicem habitus sit, & in multis alijs & in meipso maxime expertus sum. quippe quem ab ipso (ut ita dicam) mortis limite reuocā, ad uitam uitæ suæ oratione ac benedictione reduxit. Nam cū primæuo adolescētis meæ tempore in clero illius degere, legendi quidem canendiq; studiū traditus, sed non adhuc animū perfectē à iuuenilibus cohibens illecebris, conigii die quadam nos iter agēs cum illo deuenisse in uitam planam & amplam, atq; cursui equorū aptam: corperatq;

peruntque iuvenes qui cum ipso erant, maxime laici, postulare episcopum, ut cursu maiore eos quos suos inuicem probare liceret. At ille primò negauit, ociosum dicens esse, quod desiderabant: sed ad ultimum multorum unanimi intentione deuictus, Facite, inquit, si uultis ita tam, ut Herebaldus ab illo se certamine abtineat. Porro ipse diligentius obseruans, ut & mihi certandi cum illis copia daretur, sivebam namque eo quo, quem mihi ipse optimum donauerat) nequaquam impetrare potui. At cum saepius huc atque illuc spectante me & episcopo, edecitatis in cursum equis reuenterentur, & ipse lasciuio superatus animo, non me potius cohibere, sed (prohibente licet illo) ludentibus me miscui, & simul cursu equi contendere corpi. Quod dum agerem, audiui illum post tergum mihi cum gemitu dicentem: Quàm magnam uis facis mihi sic equitando. Et ego audiens nihilominus coepit in istis ueritis. Nec mora, disseruens equus quoddam itineris concauum ualentiore impetu transiit, lapsus decidit: & mox uelut emorissens sensum penitus motumque omnem perdidit. Erat namque in loco illo lapsus terræ qualis, ob rectos cepisse tenuit: nequillus alter in tota illa campis planicie lapsus inueniri poterat. Casusque euentus, uel potius diuina prouisione, ad puniendam inobedientiam meculpa, ut hunc capite ad manum quam capiti ruens supposueram, tangerem, atque infra collo pollice, capitis quoque iura dura solueretur, & ego, ut dixi, similis mor tuo fierem. Et quia moueri non poteram, tenebant ibidem papilionem. In quo iacerem. Erant autem circiter horam diei septimam, à qua ad uesperam usque quiescebat, & quasi mortuus per manens, tunc paululum reuiuisco, ferorque domum à socijs, ac iacitus tota nocte perduro. Volebam autem sanguine, eo quod & interanea essent ruendo conuulsa. At episcopus grauissimè de casu & interitu meo dolebat, eo quod me speciali diligeret affectu. Nec uoluit nocte illa iuxta morem cum clericis suis manere, uerum solus in oratione persistens noctem ducebat peruisilem, pro mea (ut reor) sospitate superne pietatis supplicans. Et mane primo ingressus ad me, & dicta super me oratione, uocauit me nomine meo, & quasi de graui somno excitatum interrogauit, si nossem quis esset, qui loqueretur ad me. At ego speries oculos aio, Eius: Tu es amicus meus amicus. Pores, inquit, uiuere: Et ego: Possum (inquam) per orationes uestras, si uoluerit Dominus. Qui imponens capiti meo manum cum uerbis benedictionis rediit ad orandum. Er post pusillum me reuissens inuenit sedentem, & iam loqui ualentem, corpitem me interrogare (diuino, ut mox patuit, ad monitum instigatus) an me esse baptizatum absque scrupulo nossem. Cui ego, absque ulla me hoc dubitare scire responsò, quod saluari fonte in remissionem peccatorum effem ablutus, & nomen presbyteri, à quo me baptizatum noueram, dixi. At ille, Si ab hoc, inquit, sacerdote baptizatus es, non es rectè baptizatus. Noui namque

Bedæ tom. 3.

eum, & quia cū esset presbyter ordinatus, nullatenus propter ingenij tarditatem potuit eatechizandi uel baptizandi ministerium discere: propter quod & ipse illum ab huius præsensione ministerij, quod regulariter implere nequebat, omnino cessare præcepit. Quibus dictis eadem hora me catechizare ipse curauit: factumque est, ut exultante illo in faciem meam cōselsim me melius habere sentirem. Vocauit autem medicum, & dissolutam mei cranij iuncturam componere atque alligare iussit: tantumque mox accepta eius benedictione conualuit, ut in crastinum ascendere equum cum ipso iter in alium locum facerem. Nec multo post plenè curatus, uitalis etiam unda perflusus sum. Mālit autem in episcopatu annis triginta tribus, & sic coelestia regna confendens, sepultus est in episcopatu sancti Petri, in monasterio suo quod dicitur In sylua Deiorum, anno ab incarnatione Domini septingentesimo uicesimo primo. Nam cum præ maiore senectute minus episcopatu administrando sufficeret, ordinato in episcopatu Eboracensis ecclesie Vuilfrido presbytero suo, cessauit ad monasterium præfatum, ibique uitam Deo digna conuersatione compleuit.

In Ceadalla rex occidentalium Saxonum baptizandus Romam uenerit: ex utroque foris ad eadem beatissimum apostolorum laudis deuotus adiit.
Capit. VII.

Anno autem regni Aldfridi tertio, Ceadalla rex occidentalium Saxonum cum gessisset duobus annis strenuissimè præfector, relicto imperio propter Dominum regnumque perpetuum, uenit Romam: hoc sibi gloriæ singularis desiderijs adipisci, ut ad limina beatorum apostolorum fonte baptismatis ablueretur, in quo solo didicerat generi humano parere uia coelestis introitus: simul etiam sperans, quia mox baptizatus, carne solutus ad æterna gaudia iam mundus transiret. Quod utrumque ut mente disposuerat, Domino adiuvante completum est. Etenim illo perueniens pontificatum agente Sergio, baptizatus est die sancto sabbati paschalis, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo octuagesimo nono, & in albis adhuc positus, languore correptus duodecimo Kalendarum Maiarum die solutus est à carne, & beatorum est consortio sociatus in coelis. Cui etiam tempore baptismatis papa memoratus Petri nomen imposuerat, ut beatissimi apostolorum principis (ad cuius sacratissimum corpus per longa locorum interualla pio ductus: more uenerat) etiam sanctissimum nomen referret: qui in eius quoque ecclesia sepultus est. Et iubente pontifice, epitaphium in eius monumento scriptum est: ut & memoria deuotionis ipsius fixa per secula maneret, & legentes quoque, uel audientes exemplò facili ad studium religionis accederet.

Scriptum est ergo hoc modo:
Culmē, opus, sobolē, pollētā regna, triūphos,
Exuuias, proceres, moenia, castra, lares:

h. a. Quixd

Quæ patrum uirtus, & quæ congefserat ipse,
Ceadual armipotens liquit amore Dei.

Vi Petrum sedemque Petri ex cerneret hospes,
Cuius fonte meras fumeret almus aquas:

Splendescumq; iubar radianti carperet haustu,
Ex quo uisibilis fulgor ubiq; fluit.

Percipiensq; alacer rediditq; præmia uitæ,
Barbaricam rabiem nomen & inde suum.

Conuersus conuertit ouans, Petrumq; uocari
Sergius antistes iussit ut ipse pater.

Fons renascens, quæ Christi gratia purgans,
Protinus ablatus uexit in arce poss.

Mira fides regis, clementia maxima Christi,
Cuius conuilium nullus adire potest.

Sospes enim uenit supremo ex orbe Britanni,
Per uarias gentes, per freta, perq; uias,

Verbum Romulæ uidit, templumq; uerèdum,
Aspexit Petri mystica dona gerens.

Candidus inter oues Christi sociabilis ibit,
Corporè nam tumultu mente superna tenet.

Cōmutasse magis læpiorum insignia credas,
Quem regnum Christi promeruisse uides.

Hic depositus est Ceadualla, qui & Petrus,
rex Saxonum, sub die duodecim Kalendarum

Maiarum, indictione secunda, qui uixit annos
plus minus triginta, imperante Domino lusti-

antano pristino augusto, anno eius consilatus
quarto, pontificante Apostolico uiro Domino

Sergio papa, anno secundo. Abeunte autè Ro-

man Ceadualla successit in regni Hui, de stir-

perregia, qui cum triginta & septè annis impe-

rium tenuisset gētis illius, & ipse relicto regno
a iunioribus commendato, ad simina beatorū

Apostolorū Gregorio pontificati tenete pro-

fectus est, cupiens in uicinia locorum sancto-
rum ad tēpus peregrinari in terris, quo familiaris i

sanctis recipi mereretur in cælis: quod his tem-

poribus plures de gente Anglorum nobiles i-

gnobilesq; laici & clerici, uiri ac femina: certa-

tim facere consueverunt.

De obitu Theodori archiepiscopi. Cap. VIII.

ANNO autem post hunc, quo Ceadualla Ro-

man defunctus est proximo: id est, sexcēsi-

mo nonagesimo incarnationis Dominicæ, Theo-

dorus beate memorie archiepiscopus senex

& plenus diebus, id est, annorum octoginta & o-

cto, defunctus est: quem se numerum annorum

ante habebat, ipse iam dudū somni reuelat-

us edocui, suis prædicere solebat. Misit au-

tem in episcopatu annis uiginti duobus, sepul-

cratus est in ecclesiæ sancti Petri, in qua omnium

episcoporum Dorouernensium sunt corpora de-

posita. De quo unū cum conforribus eiuidē sui

gradus recte & uera ceter dici potest, quia cor-

pora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eo-

rum uiuet in generatione & generationes. Ve-

bus Heroicis triginta & quatuor palam ac lu-

cide cunctis illis uicentibus pandit: quorum

primi sunt hi,

Hic facer in tumba pausat cum corpore præful-

Quæ Theodorū nunc lingua Pelagius uocat:

Princeps pōsticum, felix, summusq; sacerdos,

Limpida discipulis dogmata diseruit.

Vitimi autem bi:

Namq; diē nonā decimā Septembris habebat,

Cum carnis claustra spiritus egreditur.

Alma noue scandens felix consortia uitæ,

Cluibus angelicis iunctus in arce poli.

Vi Theodoro defuncto archiepiscopus gradum Berchtuual-

di susceperat, & inter plures, quos ordinauit, etiam

Tobiam uirum doctissimum & honestissimum

fecit antistitem. Cap. IX.

SUCCESSIT autē Theodoro in episcopatu Be-

rechtuualdi, qui erat abbas in monasterio

quodam iuxta ostiū aquilonæ fluminis Gen-

lade posuit, quod Racuulnuncupatur. Vir

& ipse scientia scripturarum imbutus, & eccle-

siaistica simul ac monasteriali disciplina sum-

mè instructus, tamen prædecessori suo minime

cōparandus: qui electus est quidem in episc-

patum anno Dominicæ incarnationis sexcen-

tesimo nonagesimo secundo, die primo mensis

Iulij, regnātibus in Cælia Vukthredo & Sueb-

hardo. Ordinatus autem anno sequente, tertio

die Kalendarū Iuliarum Dominicæ, à Goduul-

no Metropolitano episcopo Galliarū, & sedit

in sede sua pridie Kalendarum Septembris Do-

minica: qui inter multos quos ordinauit anti-

stites etiam Gebmund Rhosensis ecclesie præ-

sule defuncto, Tobiam pro illo consecrauit, uir-

um Latinæ, Græcæ & Saxonica lingua, atque

eruditione multiplici instructum.

40 Vi Egbertus uir sanctus ad prædicandam in Germaniam ueni-

re uoluerit, nec ualuerit: & ut Willbertum adiri uideret,

sed quia nec ipse aliquid profecisset, rursus in Hy-

berniam unde uenerat, rediit.

Caput X.

ET tēpore uenerabilis, & cum omni honori-

ficientia nominandus famulus Christi, & sa-

cerdos Egbertus, quem in Hyberniam insula pe-

reginam ducere uisū pro adipiscenda in cælia

patria renatus, proposuit animo plurib.

prodesse: id est, inuito opere Apostolico uerbū Dei

aliquibus earū, quæ nondū audierant, gentibus

euangelizando committere, quarū in Germania

plurimas nouerat esse nationes, à quibus An-

glī uel Saxones, qui nunc Britannia incolunt,

genus & originem duxisse noscuntur: unde ha-

cienus à uicina gente Britonum, corrupte Ger-

mani nūcupantur. Sunt autē Frefones, Rugin,

Dani, Huni, antiqui Saxones, Boruchtuarij:

sunt etiam alij per plures rēdē in partibus popu-

li pagani adhuc ritibus seruientes, ad quos ue-

nire præfatus Christi miles circūnauigata Bri-

tannia disposuit, si quos forte ex illis ereptos sa-

thanz

thianæ ad Christum transire ualeret: uel si hoc fieri non posset, Romam venire ad uidēda atq; adoranda beatorum apostolorum, ac martyrum Christi limina cogitauit. Sed ne aliquid horum perficeret, superna illi oracula, simul & opera resistunt. Siquidem electi socii strehuitissimis, & ad prædicandum uerbum idoneis, utpote actione simul & eruditione præclaris præparatis, omnibus, quæ nauigantibus esse necessaria uidebantur, uenit die quadam mane primo ad eum unus de fratribus, discipulus quondam in Britannia, & minister Deo dilecti sacerdotis Bosilii. Cum esset idem Bosilii præpositus monasterij Mailrosensis sub abbate Eata, ut supra narrauimus, referens elusione m. quæ sibi ea de nocte apparuisset. Cum expleta (inquit) hymnis matutinalibus in lecto membra deposuisset, ac leuis mihi somnus obrepisset, apparuit mihi quondam meus & nutritor amantissimus Bosilii, interrogauit me an eum cognoscere possemus. Etiam: Tu es enim Bosilii. At ille, Ad hoc, inquit, ueni, ut responsum Domini saluatoris Ecgberti afferam, quod te tamen referente oportet ad illum venire. Dic ergo illi, quia non ualet iter quod proposuit, implere: Dei enim uoluntas est, ut ad Columbæ monasteria magis docenda pergat. Erat autem Columba primus doctor huius Christianæ Transmontanis Prædicti ad Aquilonem, primusq; lundator monasterij, quod in Huius insula multis discipulorum Prædictorumq; populi uenerabile manet. Qui uidelicet Columba nunc à nonnullis, compositus à cella & Columba nomine, Colum celli uocatur. Audiens aut uerba uisionis Ecgbertus, præcepit fratri, qui retulerat, ne cuiquā hæc alteri reuclaret, ne forte illud forsitan esset uisio. Ipse autem tacitus rem considerans, ueracem esse timebat, nec tamen à parando itinere, quo ad gētes docēdas iret, cessare uolebat. At post paucos dies rursum uenit ad eum prædictus frater, dicens, quia & ea nocte tibi post expletā matutinas Bosilii per uisum apparuerit dicens, Quate tam negligenter ac tepide dixisti Ecgberti, quæ tibi dicenda præcepi. At nunc uade, & dic illi, Quia uelit noluit, debet ad monasteria Columbæ venire, quia aratra eorum non recte incedunt. Oportet autem eum ad rectum hæc transire reuocare. Qui hæc audiens, de nouo præcepit fratri, ne hæc cuiquam pateficeret. Ipse uero tametsi certus esset factus de uisione nihilominus tentauit iter dispositū cum fratribus memoratis incipere. Cumq; iam nauim posuissent, quæ tanti itineris necessitas poscebat, atque opportuno aliquot diebus uentos expectarent, facta est nocte quadam tam fixa tempestas, quæ perditā nonnulla ex parte his quæ in nauem erant rebus, ipsam in latus facientem inter undas relinqueret. Saluati sunt tamen omnia, quæ erant Ecgberti & sociorum eius. Tunc ille quasi propheticum illud dicens, quia proper me est tempestas hæc, subtraxit se illi protectioni, & remanere domi passus est. At uero unus de sociis eius, uocabulo Vicbertus, est

Bedæ tom.,

effect & ipse contemptum mundi, ac doctrinæ sciētia insignis (nam multos annos in Hybernia peregrinua anachoreticam in magna perfectione uitam egerat) ascendit nauē, & in Frelia perueniens, duobus annis continuis genti illi, ac regis illius Radbedo uerbum saluati prædicabat: neque aliquem tanti laboris fructum apud barbaros inuenit auditores. Tunc reuersus ad dilectū locum peregrinationis, solito in silentio Domino uacare cepit: & quoniam exterius prodesse ad fidem nō poterat, suis amplius ex uirtutum exemplis prodesse curabat.

Vi Vailbrordus in Frelia prædicans multos ad Christum conuertit, & ut socii eius Heuualdi sint memoriam possi. Caput XL

VT autē uidit uir Domini Ecgbertus, quia nec ipse ad prædicandum gentibus uenire permittebatur, retentus ob aliam sanctæ ecclesiæ utilitatem, de qua oraculo fuerat præmonitus, nec Vailbertus illas deueniens in partes quicquam proficiebat, tentauit adhuc in opus uerbi mittere uiros sanctos & industrios. In quibus eximius Vailbrordus presbyteri gradu & merito præfulgebatur. Qui cum illis aduenissent (erant autem numero duodecim) diuerntes ad Pipinum ducem Francorum, gratia ab illo suscepti sunt: & quia nuper citiorum Frelsiam, expulso inde Radbedo rege, ceperant, illō eos ad prædicandum misit. Ipse quoque imperiali auctoritate iuuans, ne quis prædicantibus quicquam molestia inferret, multaq; eos qui fidem suscipere uellent, beneficiis auxilia. Vnde factum est opulante gratia diuina, ut multo in breui ab idololatria ad fidem conuerterent Christi. Horum secuti exempla duo quidā presbyteri de natione Anglorū, qui in Hybernia multo tempore pro æterna patriā exulauerant uenerunt ad provinciam antiquorum Saxonū, si forte aliquos ibidem prædicando Christo acquirere possent. Erant autem unus ambo sicut deuotionis, sic etiam uocabuli. Nam uterque eorum appellabatur Heuualdus: ea tamē distinctione, ut pro diuersa capillorum specie, unus niger, alter albus Heuualdus dicebatur. Quorum uterque pietate religionis imbutus, sed niger Heuualdus magis sacrarum litterarum erat scientia instructus. Qui uenientes in provinciam intrauerunt hospitium cuiusdam uillici, petieruntq; ab eo, ut transmitteretur ad satrapam, qui super eos erat, eō quod haberent aliquod legationis & causæ utilitatis, quod deberent ad illum perferre. Non enim habet regem huius antiqui Saxoniae, sed satrapas plurimos suæ genti præpositos, qui ingruente belli articulo mittunt aequaliter sortita, & quemcunq; fors ostenderit, hunc tempore belli ducem omnes sequuntur, & huic obtemperant: peractō autem bello, rursum æqualia potentia omnes sunt satrapæ. Suscepit ergo eos uillicus, & promittē se mittere eos ad satrapam, qui super se erat, ut periebant) aliquot diebus secum retinuit. Qui cum

cum cogniti essent à barbaris, quòd essent alterius religionis (nam hymnis & psalmis semper, & orationibus uocabant & quotidie sacrificiis Deo uicissima salutaris offerbant, habentes se cum uascula sacra, & tabulam altaris uice deditam) suspecti sunt habitusque si peruenirent ad satrapam, & loquerentur cum illo, auerterent illum à dijs suis, & ad nouam Christianæ fidei religionem transferrent: sicq; paulatim omnis eorum prouincia ueterem cogeretur in nouam mutare culturam. Itaque rapuerūt eos subito, & interemerunt alium quidē Eleuualdum ueloci occisione gladij: nigellum autem longo suppliciorum cruciatu, & horrenda membrorum omnium dissectione, quos interemptos in Rhenum proiecerunt. Quod cum satrapa ille, quem uidere uolebat, audisset, iratus est ualde, quòd ad se uenire uolentes peregrini nō permitterentur: & mittens occidit uicinos illos omnes uiciniq; incendio consumpsit. Passi sunt autem præfati sacerdotes & famuli Christi quinto nonarum Octobrii die. Nec martyri eorū coelestia de se uere miracula. Nam cum perempta eorum corpora, anni (ut diximus) à paganis essent iniecia, contigit ut hæc contra impetum fluij decurrentis per quadraginta ferme milia passuum, & ea usq; loca ubi illorum essent socij, transferrentur. Sed & radius lucis permaximus, atque ad cælum usque altus, omni nocte supra locum fulgebant illum, ubique ea peruenisse contingeret: & hoc etiam paganis, qui eos occiderant totuēbus. Sed & unus ex eis in uisione nocturna apparuit cuidam de socijs suis, qui nomen erat Tilmont, uiro illustri, & ad seculum quoque nobili, qui de milite facilius fuerat monachus, indicans quòd eo loci corpora eorum posset inuenire, ubi lucē de cælo terris radiaisse conspiceret. Quod ita completo est. Louenta namque eorum corpora iuxta honorem martyribus condignum, recondita sunt: & dies passionis uel inuentionis eorum, congrua illis in locis ueneratione celebratur. Deniq; gloriosissimus dux Frācorum Pipinus ubi hæc comperit, adducta ad se eorum corpora condidit cum multa gloria in ecclesia Coloniensi ciuitatis iuxta Rhenum. Fertur autē, quia in loco in quo occisi sunt, fons ebullierit, qui in eodem loco uisus hodie copiosa fluenti sui dona persudat.

*Ut uiri uenerabiles Suidbertus in Britanniâ, Vuilbrordus
Romæ in Friesiam sui ordinati episcopi,
Cæpi. XII.*

Primis sanè temporibus aduentus eorum in Friesiam, mox ut comperit Vuilbrordus datam sibi à principie licentiam ibidem prædicandam, accelerauit uenire Romam, cuius sedi Apostolicæ tunc Sergius papa præerat, ut cum eius licentia & benedictione desideratum euangelizandi gentibus opus iniret simul & reliquis beatorū apostolorū ac martyri Christi ab eo se sperans accipere, ut dum in gente eius prædicaret, destruc-

eret, destrucis idolis ecclesias institueret, haberet in promptu reliquias sanctorum quas ibi introduceret, quibusq; ibidem depositis consequenter in eorum honorem, quorum essent loca singula, quæq; loca dedicaret. Sed & alia per plura; quæ tanti operis negotium quærebat, uel ibi discere, uel inde accipere cupiebat. In quibus omnibus cum sui uocis compos esset effectus, ad prædicandū rediit. Quo tempore fratres qui erant in Friesia uerbi ministerio mandati, elegerunt ex suo numero uirum modestum moribus, & mansuetum corde Suidbertum, qui eis ordinaretur adfuit: quem in Britanniā destinatum ad petitionem eorum ordinauit reuerendissimus Vuilfridus episcopus, qui tunc fortē patriā pulsus in Merciorum regionibus exulabat. Non enim eo tempore habebat episcopus Cnā Defuncto quidē Theodoro, sed necdū Berthualdo successore eius, qui trans mare ordinandus ierat, ad sedem episcopatus sui reuerso: qui uidelicet Suidbertus accepto episcopatu de Britanniā regressus, nō multo post ad gentem Boruchtuariorū secessit, ac multos eorum prædicando ad uitam ueritatis perduxit. Sed expugnatis non longo post tempore Boruchtuariis, à gente antiquiorum Saxonū, dispersi sunt quolibet hi, qui uerbū receperāt: ipsiq; antistes eum quibuscum Pipinum petiit, qui interpellante Sichelredio de coniuge sua, de die et loco mansionis in insula quadam Rheoi, quæ lingua eorum uocatur Inltor: in qua ipse constructo monasterio, quod hæcenus hæredes eius possident, aliquodiu continentissimam gessit uitam, ibiq; diem clausit ultimum. Postquam uero per annos aliquot in Friesia qui aduenerant, docuerunt, misit Pipinus, fauente omnium consensu, uirū uenerabilem Vuilbrordum Romā, cuius adhuc pontificatum Sergius habebat, postulans ut ei dem Friesonum genti archiepiscopus ordinaretur. Quod ita ut petierat, impleti est, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo sexto. Ordinatus est autem in ecclesia sanctæ martyris Cecilie, die natalis eius, impositū sibi à papa memorato nomine Clementis, ac mox remissus ad sedem episcopatus sui, id est, post dies quatuordecim, ex quo in urbem uenerat. Donauit autem ei Pipinus locum cathedre episcopalis in castello suo illustri, quod antiquo gentium illarum uocabulo Vuilburg, id est, oppidum Vuilbordi, lingua autē Gallica Traiectum uocatur: in quo ædificata ecclesia, reuerendissimus pontifex longè lateq; uerbū fidei prædicans, multosq; ab errore reuocans, plures per illas regiones ecclesias & monasteria nondūla construxit. Nam non multo post alios quoq; illis in regioibus cōstituit ipse antistes, ex eorum numero fratrum, qui uel secum, uel post se illi ad prædicandū uenerant: ex quibus aliquantū iam dormierunt in Domino: ipse autē Vuilbrordus cognomēto Clementis, adhuc superest, hōgiam uenerabilis ætate, uirpote tricesimum & sextum in episcopatu habens annum, & post multipl-

multiplices militiæ celestis agones ad præmia remunerationis supernæ tota mente susprens.

*Vi quidam in provincia Nordan Humbrothum à mortuis resurrex-
gens, multa & tremenda & dissimulanda que uide-
re, narrabit. Cap. XIII.*

His temporibus miraculum memorabile, & antiquiorum simile in Britannia factum est. Namq; ad excitationem uiuentium de morte animæ, quidam aliquandiu mortuus ad ultimam resurrexit corporis, & multa memoratu digna quæ uiderat, narrauit: è quibus hic aliqua breuiter perstringenda esse putau. Erat autem paterfamilias in regione Nordan Humbroth, quæ uocatur Incunigun, religiosam cum domo sua gerens uitam: qui infirmitate corporis tactus, & hac crecente per dies, ad extrema perductus, primo tempore noctis defunctus est: sed diluculo reuiuiscens, ac repente resurgens, omnes qui corpori flentes affiderat, timore immenso perculsus in fugam conuertitur: uxor tantum quæ eum amplius amabat, quam uis multum tremens & paulatim remansit. Quam ille consolatus, Noli, inquit, timere, quia iam uere resurrexi à morte, quæ tenebræ, & apud homines sum iterum uere permixtus: non tamen ea mihi, quæ ante consueueram conuersatione, sed multum dissimili ex hoc tempore uiuendum est. Statimq; surgens abiit ad uisulam oratorium, & usq; ad diem in oratione persistens, mox omnem quam possederat substantiam, in tres diuisit portiones: è quibus unam coniugi, alteram filijs tradidit, tertiam sibi ipsi retinens, sicut in pauperibus distribuit. Nec multo post seculi curis absolutus ad monasterium Maistrors, quod Tuidi fluminis circumflexu maxima ex parte clauditur, peruenit: acceptaq; consilia, locum secretae orationis quam præuiderat, abbas intrauit, & ibi usq; ad diem mortis in tanta mentis & corporis contritione durauit, ut multa illum quæ alios laterent, uel horrenda uel desideranda uidisse (etiā si lingua sileat) uita loqueretur. Narrabar enim hoc modo quod uiderat: Lucidus, inquit, aspectus, & clarus erat indumento, qui me ducebat. Incedebamus autem tacentes (ut uidebatur mihi) contra ortum solis solstitialem: cumq; ambularemus, deuenimus ad uallem multæ latitudinis ac profunditatis, in finitæ autem longitudinis, quæ ad leuam nobis sita unum latum flammis seruentibus nimum terribile, alterum furenti grandine ac frigore niui omnia perflante atq; uerrente non minus intolerabile præferebat: utrumq; autem erat animabus hominum plenum, quæ uicissim hinc inde uidebatur quasi tempestatis impetu tactari. Cum enim uim feruoris immensis tolerare non possent, proleuerebunt miseræ in medium frigoris infestæ: & cum neq; ibi quippiam requies inuenire ualerent, resiliabant rursus uerendæ in medium flammarum interextinguibulum. Cumq; hac infelici uicissitudine longè lateq; prout aspicere poteram, sine ulla quiete intercedidine innumerabilis spiri-

tuum deformium multitudo torqueretur, cogitare cepti, quod hic fortasse esset infernus, de cuius tormentis intolerabilibus narrare superius audiui. Respondit cogitationi meæ ductor, qui me præcedebat. Non hoc, inquiens, suspicaris: non enim hic infernus est ille, quem putas. Ac cum me hoc spectaculo tam horrendo perterritum paulatim in ulteriora produceret, uidi subito ante nos obfcurari incipere loca, & tenebris omnia repleri. Quas cum intraremus, in tantum paulisper condensati sunt, ut nihil præter ipsas aspicere, excepta diuaxat specie & uelle eius qui me ducebat. Sic cum progredemur sola sub nocte per umbras. ecce subito apparet ante nos crebris flammarum tartarearum globis ascendentes quasi de puteo magno, rursusq; decedentes in eundem. Quò cum perductus essem, repente ductor meus disparuit, ac me solus reliquit in medio tenebrarum & horrendæ uisionis. At cum eidem globi ignium sine intermissione modò alia peterent, modò alia barathra repeterent, cerno omnia quæ ascendebant fastigia flammarum plena esse spiritibus hominum, qui instar fauillarum cum summo ascendenti, nunc ad sublimiora projicerentur, nunc retractis ignibus relaberentur in profundum. Sed & sector incomparabilis cum eis dem uaporibus ebulliens, omnia illa tenebrarum loca replebat. Et cum diutius ibi pauidus consistere, utpote incertus quid agerem, quò ueterem gressum, qui uic mihi finis maneret: uadio subito post terga sonitum immanissimifletus ac miserimi, simul & cachinnum crepitantem, quasi uulgi indocti capitis hostibus insistentia. Ut autem sonitus idem clarior redditus ad me usq; peruenit, considero turbam malignorum spirituum, quæ animas hominum moerentes eluantesq;, ipsa uerò multum exultans & cachinnans, medias illas trahebat in tenebras. E quibus uidelicet hominibus, ut dignoscere potui, quidam erat attonitus ut clericus, quidā laicus, quidam femina. Trahentes autem eos maligni spiritus, descendentes in medium barathri illius ardentis. Factumq; est, ut cum longius subeuntibus eis, fletum hominum & risum demoniorum clare discernere nequirem, sonitus tamen adhuc promiscuum in auribus haberet: interea asfunderunt quidam spirituum obfcurorum de abyssu illa flammis uoma, & accurrentes circūdederunt me, atq; oculis flammantis, & de ore ac naribus ignem putidum efflantes, angebant. Forcipibus quoq; igneis quos tenebant in manibus, minitabantur me comprehendere: nec tamen me ullatenus contingere, tamedii terrere præsumebant. Qui cum undiq; uersum hostibus & cæcitate tenebrarum conclusus, huc illucq; oculis circumferrem, forsitate alicunde quid auxilij quò saluaret, adueniret, apparuit retro uiam quæ ueneram, quasi ualgori stellæ micantis inter tenebras, qui paulatim crescens, & ad me ocyus se illas ubi appropinqua uis, dispersi sunt. & aufugerunt omnes qui me forcipibus rapere querēbāt spiritus infestissimi.

le autem qui adueniens eos fugauit, erat ipse qui ante ducebat: qui mox conuersus ad dexterum iter, quasi extra ortum solis brumalem me ducere coepit. Nec mora, exemplum tenetibus in auras me serenæ lucis eduxit. Cumq; me in luce aperta duceret, uidi ante nos murū per maximum, cuius neq; longitudini hinc uel inde, neq; altitudini ullus esse terminus uideretur. Corpi autem mirari, quare ad murum accederemus, cum in eo nullam sanuam, uel fenestram, uel ascensum alicubi conspicerem. Cum ergo peruenissemus ad murum, statim, nescio quo ordine, sumus in summitate eius. Et ecce, ibi erat campus latissimus ac latissimus, tanq; fragrantia uernantium flosculorū plenus, ut omnem mox fetorem tenebrosæ fornacis, qui me perualerat, effugaret admirandū huius suauitatis odoris. Tanta autem lux cuncta ea loca perludera, ut omni splendore diei, siue solis meridiani radijs uideretur esse præclarior. Et tanq; in hoc campo innumera hominum albarum conuenticula, sedesq; plurimæ agminū latentium. Cumq; inter choros feliciū incoslarum medios me duceret, cogitare corpi, quidd hoc fortasse esset regnum celorum, de quo prædicari sæpius audiui. Respondit ille cogitanti meo: Non, inquiens, hoc est regnum celorum, quod autumas. Cumq; procedentes transissemus, & has beatorum mansiones spirituum, aspicio ante nos multo maiorem luminis gratiā quam prius, in qua etiam uocem cantantiū dulcissimam audiui, & odoris fragrantia miri tantā de loco effundebatur, ut is quem antea degustans quali maximum rebar, iam permodicus mihi odor uideretur: sicut etiam lux illa campi florentis eximia, in comparatione eius quæ nūc apparuit lucis, tenuissima prorsus uidebatur & parua. In cuius amornitatem loci eūm nos intraturos sperare, repente ductor substituit, nec mora gressum retorquens, ipsa me uia qua uenimus, reduxit. Cumq; reuersi perueniremus ad mansiones illas lætas spirituum candidatorum, dixit mihi Scis quæ sint ista omnia, quæ uidi disti? Respondi ego, Non. & ait, Vallis illa quæ aspexisti flammis seruētibus & frigoribus horrenda rigidis, ipse est locus in quo examinandæ & castigandæ sunt animæ illorum, qui differentes conuerti & emendare scelera sua quæ fecerunt, in ipso tandem mortis articulo ad poenitentiam confluunt, & sic de corpore exeunt, qui tamen quia confessionem & poenitentiam uel in morte habuerunt, omnes in die iudicii ad regnum celorum peruenient. Multos autem preces uiuentium, & elemosynæ, & ieiunia, & maxime celebratio missarum, ut etiam ante diem iudicii liberentur, adiūuit. Porro puteus illi flammiosus ac putidus, quæ uidisti, ipsum est os gehennæ, in quo quicunq; semel incidet, nunquam inde liberabitur in æuū. Locus uerò ille florifer, in quo pulcherrimam hanc uiuentem in locundari ac fulgere conspicis, ipse est in quo recipiuntur animæ eorum, qui in bonis quidem operibus de corpore exeunt, non

tamen sunt tante perfectionis, ut in regnū celorum statim mereantur introduci: qui tamen omnes in die iudicii ad uisionem Christi, & gaudio regni celestis intrabunt. Nam quicunq; in omni uerbo, & opere & cogitatione perfecti sunt, mox de corpore egressi ad regnum celestis perueniunt. Ad cuius uicinia pertinet locus ille, ubi sonum cantilenæ dulcis cum odore suauitatis ac splendore lucis auditur. Tu autem quia nūc ad corpus reuertis, & rursum inter homines uiuere debes, si alius tuos curiosos discutere, & mores sermonesq; tuos in rectitudine ac simplicitate seruare studueris, accipies & ipse post mortem locum mansionis inter hæc, quæ cernis, agmina lætæbunda spirituum beatorū. Namq; ego cum ad tempus abscessissem abs te, ad hoc feci, ut quid de te fieri deberet, agnoscerem. Hæc mihi cum dixisset, multum de testatus sum reuerti ad corpus, deestatus nimis suauitate ac decore loci illius quem intuebar, simul & consortio eorum, quos in illo esse uidebam. Nec tamen ductorem meum aliquid rogare audebam: sed inter hæc, nescio quo ordine repetē inter homines me uiuere cerno. Hæc & alia quæ uiderat idem uir Dominū non omnibus pæsim delictiosis, ac uitæ suæ incuriosis reserere uolebat, sed illis solummodo, qui uel tormentorum metu perterriti, uel ipse gaudioium perennium delectati, profectum pietatis ex exultis uerbis baurire uolebant. Deniq; in uicinia cellæ illius habitabat quidam monachus, nomine Henigila, presbyteratus etiam (quem bonis operibus adornabat) gradu præminēs, qui adhuc superest, & in Hybernā insula solitarii ultimam uitæ ætatem pane cibario & frigida aqua sustentat: hic sæpius ad eundem uirum ingreditens, audiuit ab eo repetita interrogatio, ne, quæ & qualia essent, quæ exuit corpore uiderat: per cuius relationem ad nostram quoque agnitionem perueniret, quæ de his pauca perstrinximus. Narrabat autem uisionem suam etiam regi Alfrido, uirō undecunq; doctissimo: & tam libenter tamq; studiose ab illo auditus est, ut eius rogatu in monasterio supra memorato inditus, ac monachica sit tonsura coronatus, atq; ad eum audiendum sæpissimè cum illas in partes deuenisset, accederet. Cui uidelicet monasterio tempore illo religiosæ ac modellicæ uitæ abbas & presbyter Edilualdus præerat, qui nunc episcopalem Lindisfarnensis ecclesiæ cathedræ condignis gradu astitus tenet. Acceptit autem in eodem monasterio locū mansionis secretiorum, ubi liberius cōtinuis in orationibus famulatus sui conditoris uacaret. Et quia locus ipse super ripam fluminis erat situs, solebat hunc crebrò ob magnum castigandi corporis affectū ingredi, ac sæpius in eo supermanibus undā immergi, sicq; ibidem quæ diu sustineri posse uidebatur, psalmis uel precibus insistere, si xūq; manere, ascendente aqua fluminis usque ad lumbos, aliquando & usque ad collum, atque inde egrediens ad terram, nunquam ipsa uestimenta uida uel algida deponere curabat, donec

audire noluisse, tolerabatur tamen ab eis long-
 quiteriorum, erat enim fabrilis arie singularis. Ser-
 uilebat autem multum ebrietati, & ceteris uitę
 remissioris illecebris: magisq; in officina sua
 die noctęq; residere, quā ad psallendum atq;
 orandum in ecclesia; audiendumq; cum fratribus
 uerbum uitę concurrere consuevit. Vnde
 accidit illi (quod solent dicere quidā) quia qui
 non uult ecclesię sanam sponte humilitas in-
 gredi, necesse habet in sanam inferni nō spon-
 te damnatus inroduci. Percussus enim languo-
 re, atq; ad extrema perductus, uocauit fratres,
 & multum moriens ac damnaio similis cepit
 narrare, quia uideret inferos apertos, & satanā
 immersum in profundū tartari. Caiphā quoq;
 cum ceteris qui occiderunt Dominum iuxta
 eum flammis utricibus contraditū: in quorum
 uicinā, inquit, eu misero mihi, locum aspicio
 æternę perditionis esse preparatum. Audien-
 tes hæc fratres, ceperunt diligenter exhortari,
 ut uel tunc posius adhuc in corpore poeniten-
 tiam ageret. Respondens ille desperans, Non
 est mihi modo tempus uitam mutari, cum ipse
 uiderim iudicium meum iam esse completum.
 Talia dicens sine uitacio salutis obiit, & corpus
 eius in ultimis est monasterij locis humatū: ne-
 que aliquis pro eo uel missas facere, uel psal-
 mos cantare, uel saltem orare præsumebat. O
 quā grandi distantia distitit Dominus lucē &
 tenebras. Beatus promartyr Stephanus pas-
 surus mortē pro ueritate uidit celos apertos,
 uidit gloriam Dei, & lesum stantem à dextris
 Dei: & ubi erat futurus ipse post mortem, ibi o-
 culos mentis ante mortem, quo lætior occu-
 beret, misit. At contrā sibi tenebrasq; men-
 tis & actionis, imminēte morte uidit aperta tar-
 tara, uidit damnationem diaboli & sequacium
 eius: uidit etiam suum infelix inier tales carce-
 res, quo miserabilis ipse de sperata salute pe-
 risset, sed uiuentibus qui hæc cognouissent, cau-
 sam salutis suę perditione relinqueret. Factum
 est hoc nuper in provincia Berniclorum, ac lon-
 ge latēq; dissimulat multosq; ad agendam, &
 non differendam scelerum suorum poenitudi-
 nem prouocauit. Quod utinam exhibere etiam
 nostrarum hęclectione literarum.

*Vt plurima Scotorum ecclesie instante Adamnano catholicorum
 pascha suscepit: atq; idem librum de locis sanctis
 scripsit. Caput XVI.*

Quo tempore plurima pars Scotorū in Hy-
 bernia, & nonnulla etiam de Britionibus
 in Britannia, rationabile & ecclesiasticum pas-
 chalis obseruantię tempus, Domino donante
 suscepit. Siquidem Adamnanus, presbyter &
 abbas monachorum qui erat in insula Hu, cum
 legationis gratia missus à sua gente uenisset ad
 Alfridum regem Anglorum, & aliquandū in
 ea provincia moratus uideret ritus ecclesię ca-
 nonicos, & à pluribus qui erant eruditiores, es-
 set solerter admonitus, ne contra uniuersalem

Ecclesię morem, uel in obseruantia paschali,
 uel in alijs quibuscq; decretis cum suis paucis
 mis, & in extremo mundi angulo politis uiue-
 re præsumeret, mutatus mente efflatus ut ea quę
 uiderat & audierat in ecclesijs Anglorum, hęc
 suorumq; consuetudini libentissime præferret.
 Erat enim uir bonus & sapiens, & scientia scri-
 pturarum nobilissimē instructus. Qui cum do-
 mū rediisset, curauit suos qui erant in Hu, quā-
 ue eidem erāt subditi monasterio ad eum, quē
 cognouerat, quemq; ipse ex toto corde suscep-
 rat, ueritatē callem perducere, nec ualuit. Na-
 uigauit itaque in Hyberniam, & prædicans eis
 ac modesta exhortatione declarās legitimū
 paschæ tempus, plurimos eorum, & pene om-
 nes, qui ab Hiberniam erant dominio hiberi, ab
 errore correctos, ad unitatem reduxit catholi-
 cam, ac legitimū Paschæ tempus obseruare
 perdocuit. Qui cum celebraio in Hybernica ca-
 nonico Pascha, ad suam insulam reuerisset, su-
 isq; in monasterio catholice temporis paschalis
 obseruantiam instantissime prædicaret, nec
 tamen perficere quod conabatur, posset, contig-
 it cum ante expletum anni circulum migras-
 se de seculo, diuina utique gratia disponente,
 ut uir unitatis & pacis studiosissimus ante ad
 uitam raperetur æternam, quā redeunte te-
 pore paschali grauiorem cum eis, qui eum ad
 ueritatem sequi nolebant, cogeretur habere dis-
 cordiam. Scripsit idem uir de locis sanctis li-
 brum legendibus multum utilissimū, cuius au-
 ctor erat docendo ac discendo Galliarum epis-
 copus Arculfus, qui locorum gratia sancto-
 rum uenerat Hierosolymam: & lustrata omni
 terra repromissis in his, Damascum quoque, Con-
 stantinopolim, Alexandriam, multasq; maris
 insulas adierat, patriamq; nauigio reuertens,
 ut tempestatis in Occidentalia Britannię litora
 delatus esset: ac post multa ac memorata Chris-
 sti famulum Adamnanum perueniens, ubi do-
 ctus in scripturis, sanctorumq; locorum gna-
 rus esse comperus est, libentissimē est ab illo
 susceptus, libentius auditus: adeo ut quę ille
 se in locis sanctis memoratu digna uidisse iesta-
 batur, cuncta mox ille literis mādare curauerit.
 Fecitq; opus (ut dixi) multis utile, & maximē
 illis qui longius ab eis locis, in quibus Patriar-
 chę & Apostoli erant, secreti, ea tantum de his
 quęlectione didicerint, norunt. Porrexit autē
 librum hunc Adamnanus Alfrido regi, ac per
 eum est largitionem etiam minoribus ad legen-
 dum contraditus. Scriptor quoque ipse multis
 ab eo muneribus donatus, in patriam remissus
 est. De cuius scriptis aliqua decerpere, ac nos-
 trę huic historię inserere commodum fore le-
 gentibus reor.

*Quę in eodem libro de loco Dominicę natiuitatis, pas-
 chę, & resurrectionis continetur, et cetera.
 Caput XVII.*

Scripsit ergo de loco Dominicę natiuitatis
 in hunc modum: Bethleem ciuitas David, in
 dor-

dorsifosa est angusto, ex omni parte uallibus circumdata, ab occidente in oriente mille passibus longa, humilis, sine turribus muro per extrema plani uerticis instructis in cuius orientali angulo, quasi quoddam naturale semiantrum est, cuius exterior pars ostendit in Dominice fuisse dicitur locus, interior præsepe Domini nominatur. Hæc spelunca tota interiori precioso matrem tecta, supra locum ubi Dominus natus, specialius traditur, sanctæ Mariæ grandem gestat ecclesiam. Scriptis item hoc modo de loco passionis & resurrectionis illius: Ingressus à septentrionali parte urbem Hierosolimam, primum de locis sanctis per conditione platearum diuertendum est ad ecclesiam Constantinianam, quæ Martyrium appellatur. Hanc Constantinus imperator, eo quod ibi crux Domini ab Helena eius matre reperta sit, magnifico & regio cultu construxit. Dehinc ab occasu Golgora uidetur ecclesia, in qua etiam rupis illa apparet, quæ quondam ipsa infixa Domini corpore crucem Domini tulit argenteam, modo pergraudem sustinens crucem, pendente magna desuper greca rota cum lampadibus: infra ipsum uerò locum Dominice crucis excisa in petra crypta est, in qua super altare per defunctis honoratis sacrificium offertur, positus interim in platea corporibus. Huius quoque ad occasum ecclesiæ anastasis, hoc est, resurrectionis Dominice rotunda ecclesia tribus cincta parietibus, duodecim columnis sustentatur, inter parietes singulos latè habet spatium uiae, quæ tria altaria, in tribus locis parietis medijs continet: hoc est, australi, a quilonali & occidentali. Hæc bis quæ ternas portas, id est, introitus, per tres regiones parietes habet, quibus quatuor ad Vulturum, & quatuor ad Eurum spectant: huius in medio monumentum Domini rotundum petra excisum est, cuius culmen intrinsecus stans homini manu contingere potest: ab oriente habet introitum, cui lapis ille magnus appositus est, quod intrinsecus serratamentorum uestigia usque in præsens ostendit. Nam extrinsecus usque ad culminis summitatem totum marmore tectum est: summum uerò culmen auro ornatum, auream magnam gestat crucem. In huius ergo monumenti aquilonari parte, sepulchrum Domini in eadem petra excisum est, longitudinis septem pedum, trium mensura palmarum paulamento altius eminet: introitum habens à latere meridiano, ubi die noctuque duodecim lapides ardent: quatuor intra sepulchrum, octo super in margine dextro. Lapis qui ad ostium monumenti politus erat, nunc fissus est, cuius pars minor quadratum altare ante ostium nihilominus eiusdem monumenti stat: maior uerò pars, in orientali eiusdem ecclesiæ loco, quadrangulum aliud altare sub lineamentibus extrat. Color autem eiusdem monumenti & sepulchri, albo & rubicundo permixtus uidetur.

Quæ item de loco ascensionis Dominice, & sepulchri patriarcharum scripta sunt. Cap. XVIII.

DE loco quoque ascensionis Dominice præfatus auctor hoc modo refert: Mons Oliuarum altitudine monti Sion par est, sed latitudine & longitudine præstat, exceptis uerticibus & ollis: raræ serax arboris, frumeti quoque & herbei fertilis. Neque enim brucosa, sed herbosa & florida solus illius est qualitas: in cuius summo uertice, ubi Dominus ad cælos ascendit, ecclesia rotunda grandis ternas per circuitum cameratas habet porticus desuper tectas. Interior namque domus propter Domini corporis meatum camerari & regi non potuit: altare ad Orientem habens Augusto culmine protectum, in cuius medio ultima Domini uestigia cælo desuper patente ubi ascendit, uisuntur. Quæ cum quotidie à credentibus terra collatur, nihilominus manet, eandem adhuc speciem ueluti impressis signatam uestigia seruat. Hæc circa ærea rota iacet, usque ad ceruicem alta, ab occasu habens introitum, pendens desuper in trochleis magna lampade, totaque die ac nocte lucente. In occidentali eiusdem ecclesiæ parte sunt fenestras octo, totidemque regione lampades in sinibus pendentes, usque Hierosolimam per uultrum fulgent: quarum lux corda intuentium cum quadam alacritate & compunctione pauescere dicitur. In die ascensionis Dominice, per annos singulos missa peracta ualidis flammis procella deiursum uenire consuevit, & omnes qui in ecclesia aduerint, terræ prosternere. De situ etiam Hebron, & monumentis patrum ita scribit: Hebron quondam ciuitas & metropolis regni David, nunc ruinis tantum, quid tunc fuerit, ostendens: uno ad Orientem stadio speluncam duplicem in ualle habet, ubi sepulchra patriarcharum quadrato muro circumdantur, capitibus uersis ad Aquilonem: & hæc singula singulis tecta lapidibus, instar basilicæ dotatis trium patriarcharum candidis. Adam obscurioris & uisitoris operis, qui haud longè ab illis ad Borealem extremamque muri illius partem pausat. Trium quoque cæminarum uisiores & minores memorie cernuntur. Mambre etiam collis mille passibus est à monumentis, bis ad Boream uersus ualde & floridus, campetrem habens in uertice planiciem: in cuius Aquilonari parte quercus Abraham duorum hominum altitudinis truncus, ecclesia circumdata est. Hæc de opusculis excerpta præstat scriptoris ad sensum quidem uerborum illius, sed breuioribus strictisque comprehensis sermonibus nostris, ad utilitatem legentium historiis indere placuit. Plura uoluminis illius, si quem scire delectat, uel in ipso illo uolumine, uel in eo, quod de illo dudum strictim excerptimus, epitomate requirat.

VI *Australis Saxones episcopos acceperint Eadbertum & Eoban, Occidentales Danielem & Aldhelmum, & de scrip-
tis eiusdem Aldhelmi. Cap. XIX.*

ANNO Dominicæ incarnationis septingente-
simo quinto, Alfridus rex Notdan flum-
brotum defunctus est, anno regni sui uicesimo,
necdum impleto: cui succedens in imperiū si-
lius suus Otfredus, puer octo circiter annorum,
regnavit annis undecim. Huius regni princē-
pio antistes occidentalium Saxonū Heddicus
celestem migravit ad uirā. Bonus quippe erat uir
ac iustus, & episcopalem uitam sue doctrinam
magis insito libi uirtutum amore, quā lectio-
nibus institutus exercebat. Deniq; reuerendiss-
mus antistes Petribelmus, de quo in sequētibz
loco suo dicendum est, qui cum successore eius
Aldhelmo multo tempore adhuc diaconus sue
monachus fuit, referre est solitus, quod in loco
quo defunctus est, ob meritum sanctitatis eius,
multa sanctorum illius patrata miracula: homi-
nesq; provincie illius solitos ablatum inde pul-
uerem, propter languentes in aquam mittere,
atq; huius gustum sue asperionem multis sani-
tatem ægrotis & hominibus & pecoribus con-
ferre: propter quod, frequentī ablatione pulve-
ris sacri, solia sui ibidem sacra non minima. Quo
defuncto episcopatus prouincie illius in duas
parochias diuisus est. una data est Danielem, quā
usque hodie regit: altera Aldhelmo, cui annis
quatuor strenuissimē præsuit: ambo & in rebus
ecclesiasticis & in scientia scripturarū sufficien-
ter instructi. Deniq; Aldhelmus cum esset ad-
huc presbyter & abbas monasterij, quod Mail-
dū uirbem nomināt, scripsit iubente synodo sue
gentis librum egregium aduersus errorem Bri-
tonum, quo uel pascha non suo tempore cele-
brant, uel alia per plura ecclesiasticæ castitati &
paci contraria gerunt: multosq; eorum, qui oec-
cidenalibus Saxonibus subditi erant Britones,
ad catholicam Dominicæ paschæ celebrationē
huius lectione perduxit. Scripsit & de uirgini-
tate librum eximium, quem in exemplū Sedulij
geminato opere, & uersibz hexametris, & pro-
sa composuit. Scripsit & alia nonnulla, utpote
uita undecunq; doctissimus: nam & sermone ni-
tidus, & scripturarum (ut dixi) tam liberalium
quā ecclesiasticarum erat eruditione spirans.
Quo defuncto pōsticatum pro eo suscepit
Forthere, qui usque hodie supersit, uir & ipse in
scripturis sanctis multum eruditus. Quibus epi-
scopatum administrantibus statutum est syno-
dali decreto, ut prouincia Australium Saxonū,
quæ eatenus ad ciuitatis Ventang, cui tunc Da-
niel præerat, parochiam pertinebat, & ipsa se-
dem episcopalem ac proprium haberet episco-
pum: consecratusq; est eis primus antistes Ead-
bertus, qui erat abbas in monasterio beate me-
morie Vuilfridi episcopi, quod dicitur Selesus
quo defuncto Ceolla suscepit officium pontifi-
catus. Ipso autem ante aliquot annos ex
hac luce subtrahō, episcopatus
usq; hodie cessauit.

VI *Coenredus Merciorum, & Offa Orientalium Saxonum rex
in monachio habito Roma uicem finierint: & de uita
nel obitu Vuilfridi episcopi. Cap.
pui XX.*

ANNO autem imperij Hofredi quarto Coen-
redus, qui regno Merciorū nobilissime tē-
pore aliquanto præsuerat, nobilissimū multo sce-
ptra regni reliquit. Nam uenit Romā, ibiq; at-
tonsus, pontificatum habente Constantino, ac
monachus factus, ad limina Apostolorū in pre-
eibus, ieiunijs & elemosynis usq; ad diem per-
manans ultimum: succedente in regnum Coen-
redo filio Eadiredi, qui ante ipsum Coenredum
idem regnum tenebat. Venit autem cum illo &
filius Sigheri regis Orientalium Saxonum, cu-
ius supra meminimus, uocabulo Offa, iuuenis
amississimē ætatis & uenustatis, totaq; sue ge-
ti ad tenenda seruandaq; regni scepra exopta-
tissimus. Qui pari ductus deuotione mentis re-
liquit uxorem, agros, cognatos & patriam, pro-
pter Christum & propter Euāgelium, uir in hac
uita centuplum acciperet, & in seculo uenturo
uitam æternam. Iti epse ergo, ubi ad loca sancta
Romam perueniunt, attonsus, & in monachū
eo uitam habitu complens, ad uisionem beato-
rum Apostolorum in celis diu desideratā per-
uenit. Eodem sane anno, quo hi Britannia re-
liquere, antistes eximius Vuilfridus post qua-
draginta & quinque annos accepit episcopatus
diem clausit extremum, in prouincia quæ uoca-
tur Inundalum, corpusq; eius loculo inditum,
perlatum est in monasterium ipsius, quod dicitur
Inshypum, & iuxta honorem tanto pontifi-
ci congruum in ecclesia beati apostoli Petri se-
pultum. De cuius statu uitæ (ut ad priora repe-
dantes, paucis quæ sunt gesta, memoremus)
cum esset puer bonæ indolis, atq; uitam in pro-
bis moribus transigens, ita se modeste & circū-
specie in omnibus gerebat, ut merito à maiori-
bus quasi unus ex ipsis amaretur, & ueneraretur.
Vbi quartumdecimum ætatis contigit an-
num, monasticam seculari uitā prætulit. Quod
ubi patri suo narrauit (iam enim mater obie-
rat) libenter eius uoris ac desiderijs celestibus
annuit, eumq; ceptis insistere salutaribus ius-
sit. Venit ergo ad insulā Lindisarnensem, ibiq;
monachorum famularū se contradens, diligē-
ter ea quæ monasticæ castitatis ac pietatis erāt,
& discere curabat, & agere. Et quia acris erat
ingenij, didicit citissimē psalmos & aliquot co-
dices, necdum quidem attonsus: uerum his qui
consilia maiores sunt uirtutibus, id est, humil-
tatis & obedientie nō mediocriter insignitus:
propter quod & à senioribus & coætaneis suis
iusto colebatur affectu: in quo uidelicet mona-
sterio cum aliquot annis Deo seruiret, animā
uertit paulatim adolefens animi sagacis, mind-
mē perfectam esse uirtutis uiam quæ tradebat-
tur à Scottis: proposuitq; animo uenire Romā,
& qui ad sedem Apostolicam rursus ecclesiasticā
sue monasteriales seruarentur, uidere. Quod
cum fratribz referret, laudauerunt eius propo-
situm,

litum, eumq; id quod mente disposuit, perficere suadebant. At ille consensum ueniens ad reginā Eanlfledam, cui notus erat, eiusq; cōsilio & susfragiis prefato fuerat monasterio sociatus, inde cauit ei desiderium sibi inesse beatorum Apostolorum limina uisitandi: quæ delectata bono adolescentis proposito, misit eum in Cantia ad regem Erconbertū, qui erat filius auunculi sui, postulans ut eum honorificè Romam transmitteret. Quo tēpore ibi gradū archiepiscopatus Honorius unus ex discipulis beati papæ Gregorij, uir in rebus ecclesiasticis sublimiter institutus, seruabat. Vbi eum aliquandū demoratus a dolescens animi uiuacia, diligēter his quæ inspiciebat, discēdis operam daret, superuenit illo alius a dolescens ngmine Biscep, cognomēto Benedictus, de nobilibus Anglorum, cupiens & ipse Romā uenire, cuius supra meminimus. Huius ergo comitatus rex sociauit Vuilfridū, atq; solum secum Romā perducere iussit. Qui cum Lugdunū peruenisset, Vuilfridus à Dalfino ciuitatis episcopo ibi retentus est, Benedictus ceptum iter gnauiter Romam usq; compleuit. Delectabatur enim antistes prudentia uerborum iuuenis, gratia uenusti uultus, alacritate actionis, & constantia quæ maturitate cogitationis. Vnde & omnia quæ necesse habebat, abundanter ipsi cum socijs suis (quandū secum erāt) donabat: & insuper offerebat, ut si uellet, partem Galliarum non minimam illi regendā committeret, & siliam fratris sui uirginem illi coniugē daret, eumq; ipse loco adoptiui haberet. At ille gratias agēs pietati, quam erga eum (cum esset peregrinus) habere dignaretur, respondit, propositum se magis alterius conuersionis habere, & ideo patriā relicta Romam iter agere cepisse. Quibus auditis antistes misit eum Romam, dato duce itineris, & cunctis si mul, quæ nec essitas poscebat itineris largiter subministratis, obsecrans sedulo, ut cum in patriā reuertetur, per se iter facere meminisset. Veniens uerō Vuilfridus Romam, & orationibus ac meditationis rerum ecclesiasticarum (ut animo proposuerat) quotidiana micipatus instituta, peruenit ad amicitiam uiri sanctissimi ac doctissimi, Bonifacij uidelicet archidiaconi, qui etiam consiliarius erat Apostolici papæ: cuius magisterio quatuor Euāgeliorum libros ex ordine didicit, computum paschæ rationabilē, & alia multa, quæ in patria nequiquauerat, ecclesiasticis disciplinis accommodata, eodem magistro tradente percepit. Et cum mēses aliquot ibi studijs occupatus felicibus exegisset, rediit ad Dalfinum in Galliam, & tres annos apud ipsum cōmoratus, attonsus est ab eo, & in tanto habitus amore, ut hære dem sibi illum facere cogitaret. Sed ne hoc fieri posset, antistes crudeli morte præreptus est, & Vuilfridus ad lux potius, hoc est, Anglorum gentis episcopatum reueruatus. Nam Brunehilda regina missis miliibus episcopū iussit interficere, quem ad locū quidē quo decollatus erat, secutus est Vuilfridus clericus illius, desiderans cum eo (tamen ipso multum

Bedæ tom.)

prohibente) pariter occumbere. Sed hunc ubi peregrinum atq; orisundum de natione Anglorum cognouere, carnisfices pepercere illi, neq; eum trucidare cum suo uoluerit pontifice. At ille in Britannia ueniens, cōiunctus est amicitijs Aldfridi regis, qui catholicas Ecclesie regulas sequi semper, & amare didicerat. Vnde & illi, quia catholicum eum esse comperit, mox donauit terram decem familiarum, in loco qui dicitur Stanford: & non multo post monasterium triginta familiarum, in loco qui uocatur Inrhy pum, quem uidelicet locum dederat pridē, ad construendum inibi monasterium, his qui Secos sequebātur: uerū quia illi postmodū optio ne data maluerūt loco cedere, quā pascha catholicum, ceterosq; ritus canonicos iuxta Romanæ & Apostolicæ ecclesie consuetudinem recipere, dedit illi, quem melioribus imbutum disciplinis ac moribus uidit. Quo in tēpore ad iussione præfati regis presbyter ordinatus est in eodem monasterio, ab Agilberto episcopo Gesslorum, cuius supra meminimus, desiderante rege, ut uir tantæ eruditionis ac religionis sibi specialiter indiuiduo comitatu sacerdos esset ac doctor. Quem non multo post, detecta & eliminata (ut supra docuimus) Scotorum secta, in Galliam mittens cum consilio atq; consensu patris sui Osui, episcopum sibi rogauit ordinari: cum esset annorū circiter triginta, eodem Agilberto tunc episcopatu agente Parisiacæ ciuitatis, cū quo & alij undecim episcopi ad dedicationem antistitis cōuenientes, multum honorificè ministerium impleuerūt. Quo adhuc in Trāsmarinis partibus demorante, consecratus est in episcopatum Eboracæ ciuitatis, ubi regis Osui Ceadda, uir sanctus, ut supra memoratum est: & tribus annis ecclesiam sublimiter regens, de hinc ad monasterij sui quod est in Linsingari, curam secessit, accipiente Vuilfrido episcopatum totius Nordan Humberum prouinciae: qui deinde regnante Ecgfrido pulsus est episcopatu, & alij pro illo consecrati antistites, quorū supra meminimus, Romamq; iturus, & corā Apostolico papa causam dicturus, ubi nauē conscendit, stante Fauonto pulsus est in Freliam, & honorificè susceptus à barbaris ac regis illorum Aldgislo, prædicabat eis Christum, & multa eorum milia reuocauit ueritatis institutis, à peccatorum suorū fordibus fonte saluatoris abluit: & quod postmodum Vuilfridus reuerendissimus Christi pontifex in magna deuotione compleuit, ipse primus ibi opus Euangelicum cepit. Ibi ergo hyemem cum noua Dei plebe feliciter exigens, hic Romā uenienti iter repetiit, & ubi causa eius uelutata est præsentie Agathone papa, & pluribus episcopis, uniuersorū iudicio abiq; crimine accusatus fuisset, episcopatu esse dignus inuētus est. Quo in tēpore idem papa Agatho cum synodo congrega-
tet Romæ centum uiginti quinq; episcoporum, aduersus eos qui unā in Domino saluatore uoluntate atq; operatione dogmatizabāt, uocari iussit & Vuilfridū, atq; inter episcopos conse-

dentem

denſe dicere fide ſua, ſimul & provincie ſue in-
ſulſe de qua venerat: cuius catholicis fide cū ſuis
eſſet inuētus, placuit hoc inter cetera eiufdē ſy-
nodi geſtis inferi ſcriptūq; eſt hoc modo: Vuil-
fridus Deo amabilis epīſcopus Eboracēſis ciui-
tatis, apoſtolica ſede de ſua cauſa appellans, &
ab hac poteſtate de certis incertiſq; rebus abſo-
lutus, & cū alijs n. coepiſcopis in ſynodo in ſu-
dici ſede coſtitutus, & pōmī aquilonari par-
te Bruāniæ & Hybernici inſulis, quæ ab Anglo-
rū & Britonū, necnō Scotorū & Pictorū genti-
bus incolūtur, uerā & catholicā fidem confeſ-
ſus eſt, & conſcriptione ſua corroborauit. Poſt
hec reuerſus in Britannia, provinciā Auſtraliā
Saxonū ab idololatriæ ritibus ad Chriſti fidem
cōuertit. Veſtig quoq; inſulę uerbi miniſtros de-
ſignauit, & ſecūdo anno Aldfridi, qui poſt Ege-
fridū regnauit, ſi dem ſua & epīſcopatū ipſo re-
ge inuitate recepit. Sed poſt quinq; annos de-
nuo accusatus ab eodē ipſo rege & plurimis e-
piſcopis, præſulatu pulſus eſt: ueniensq; Romā
cū præſentibus accuſatorib; acciperet locum ſe-
deſcendēdi, cōſeſcentibus epīſcopis pluribus cū
apoſtolico papa loāne. omnī iudicio probatū
eſt. accuſatores eius nōnulli in parte falſas con-
tra eū eſſe machinatos calūnias. Scriptūq; eſt à
preſato papa regib; Anglorū Edlredō & Ald-
frido, ut eum in epīſcopatū ſuū (eo quod in iu-
ſtie fuerit condēnatus) laceret recipi. Iuuit autē
cauſam abſolutiōis eius lectiō ſynodi beate me-
morie papæ Agathonis, quæ quondā ipſo præ-
ſente in urbe atq; in eodem cōcilio inter epīſco-
pos relidente, ut prædiſimus, acta eſt. Cū ergo
cauſa exigente ſynodus eadē corā nobilibus &
frequēta populi iubente apoſtolico papa die-
bus aliquot legeretur, uentū eſt ad locū ubi ſcri-
ptū erat: Vuilfridus Deo amabilis, epīſcopus
Eboracēſis ciuitatis, apoſtolica ſedem de ſua
cauſa appellans, & ab hac poteſtate de certis in-
certiſq; rebus abſolutus. &c. quæ ſuprà poſui-
mus. Quod ubi lectū eſt, ſupior apprehendit au-
diētes, & ſācte lectore corpeſcit alterutrū requi-
rere, quis eſſet ille Vuilfridus epīſcopus. Tum
Bonifacius conſultarius apoſtolici papæ, & alijs
perplures, qui eum tēporibus Agathonis papæ
ibi uiderūt dicebāt ipſum eſſe epīſcopū, qui nu-
per Romā accusatus à ſuis atq; ab apoſtolica ſe-
de iudicandus, aduenerat. Qui iſtudū, inquit,
atq; accuſatus huc adueniens, mox audita ac-
cuſa dicata cauſa & cōtrouerſia utriuſq; partis,
beate memorie papæ Agathone probatus eſt,
cōtra falſā ſuo epīſcopatu repulſus: & ita apud
eū habitus eſt honor, ut ipſum in cōcilio quod
cōgregarat epīſcoporū, quaſi uirū incorruptę
fidei, & animi probi relidere præciperet. Quib;
uocis auditis dicebāt omnes unā cū ipſo pontifi-
ce, uirū tantę autoritatis, qui per quadraginta
prope annos epīſcopatu ſungebatur, nequaquā
dīnari debere, ſed ad integrū culpis accuſatio-
nū abſolutū, patriā cū honore reuertī. qui cum
in Britannia remeſis in Galliarū partes deueniſ-
ſet, uictus eſt inſirmitate repēтина, & ea creſce-
te adeo preſſus, ut neq; equo uchi poſſet, ſed ma-

nibus miniſtrorū portaretur in grabato Sic de-
ſatus in ciuitatē Meldū Gallię, quatuor diebus
ac noctibus quaſi mortuus ſacebat, halitu tantū
perueni, quia uixit de moniſtris. Cūq; ita ſu-
ne cibo & potu, ſine uoce & auditu quatuorū
perſeueraret, quinta demū illuceſcente die, quaſi
de graui expereſtus ſomno, exurgens reſedit,
aperitiſq; oculis, uidit circa ſe choros paſſentū
ſimul & ſilentū ſtratū ac modicę ſuſpirās inter-
rogauit ubi eſſet Acca preſbyter. qui ſtatim uo-
catus intrauit, & uidens eū melius habentē ac
loquū ſi ualentē, flexis genib; gratias egit Deo,
cū omnibus qui aderant fratribus. Et cum parū
conſeſſent, ac de ſupernis iudicijs trepidi ali-
quantū fabulari coepiſſent, iuſſit pontifex cate-
ros ad horā egredi, & ad Accan preſbyterū ita
loqui exorſus eſt: Viſio mihi modō tremēda ap-
paruit, quā te audire ac ſilentio tegere uolo, do-
ne ſcitiſ, quid de me fieri uelit Deus. Aſſiſit em̃
mihi quidā candido præclarus habitus, dicēs ſe
Michaēlem eſſe archangelū, & ab hoc, inquit,
miſſus ſum, ut te à morte reuocet. Donauit enī
tibi Dominus uſq; per orationes ac lachrymas
diſci pulorū & fratrorū tuorū, & per inſeſſor
nē ſuę beate genitricis ſemperq; uirginis Ma-
rię. Quapropter dico tibi, quia modo quidē ab
inſirmitate hac ſanaberis: ſed paratus eſto, quia
poſt quadrienſiū reuertēs uſitabo te in patriā
uerō perueniēs, maximā poſſeſſionē tuarū quę
tibi ablata ſunt, portionē recipiēs, atq; in pace
tranquilla uitā terminabis. Conualuit igitur
epīſcopus cunctis gaudentibus & Deo gratias
agentibus, corporeq; ſitente in Britannia uenit.
Lectis autē epīſtolis, quas ab Apoſtolico Papa
aduexerat, Bertuualdus archiepiſcopus, & E-
diredus quondā rex, tunc autē abbas, libentiſ-
ſime ſauerūt: qui uidelicet Ediredus accēſit ad ſe
Conredū, quē pro ſe regē fecerat, amicū epīſco-
poſicri petiit & impetrauit: ſed Aldiredus Nor-
dan Humbrodr rex eum ſuſcipere contempſit,
nec longo tēpore ſuperſuit. Vnde factū eſt, ut
regnante Ofredo filio eius, mox ſynodo ſacta
iuxta fluuiū Nidd, poſt aliquantū utriuſq; par-
tus conſuectū, tandē cunctis ſauentibus in præſe-
latū ſit ſuę receptus eccleſiā. Sicq; quatuor an-
nis, id eſt, uſq; ad diē obitus ſui uitā duxit in pa-
ce. Deſunctus eſt autē quarto idus Octob. in mo-
naſterio ſuo, quod habebat in provincia Vnda-
lū, ſub regimine Cudbaldi abbatis, & miniſter-
rio fratrorū perlati in primū ſuū monaſterium, qd
dicitur Inrhypū, poſitusq; eſt in eccleſia beati
apoſtoli Petri iuxta altare ad Auſtrū, ut & ſuprà
docuimus, & hoc de illo epitaphiū eſt ſcriptū:
Vuilfridus hic magnus regiclit corpore piſul,
Hanc Dominō, qui aulā ductus pietatis amore
Fecit, & eximio ſacrauit nomine Petri:
Atq; auro ac Tyrio deuotus uſteſcit oſtro.
Quin eriam ſublime crucis radiante metallo,
Hic poſuit trophæum, necnon & quatuor auro
Scribi Euangelij præcepit in ordine libros:
Ac thecā erutilo his condignā condidit auro,
Paſchalis qui etiam ſolemnia tempora curſus,
Catho-

Catholici ad iustum correctio dogma canonis, Quem statuere patres, dubioq; errore remoto Certasque genti ostendit modera mina ritus: Inq; locis istis monachorum exaripina crebra Colligit, ac monitis cauit que regula patrum Sedulus instituit, multisq; domiq; forisq; laetatus nimium per tempora longa periculis: Quindicies ternos postq; egit episcopus an- Trāsiq; & gaudes coelestia regna petiuit, nos.) Dona Iesu ut grex pastoris calle sequatur.

Vit religiofo abbati Adriano Allium, Vulfrido in episcopa- tum Acca successit. Caput XXI.

ANno post obitum præfati patris proximo, id est, quinto Osredi regis, reuerendissimus pater Adrianus abbas, cooperator in verbo Dei Theodori beate memorie episcopi, defun- dus est, & in monasterio suo in ecclesia beate Dei genetricis sepultus: qui est annus quadra- gesimus primus, ex quo Vitaliano papa dire- ctus est cum Theodoro: ex quo autem in Bri- tanniam venit, tricesimus nonus. Cuius doctri- na, simul & Theodori, inter alia testimonium perhibet, quod Albinus discipulus eius, qui mo- nasterio ipsius in regimine successit, in tantum stupida scripturarum institutus est, ut Græcam quidem linguam non parua ex parte, Latinam uero non minus quam Anglorum, quæ sibi na- turalis est, nouerit. Sucepit uero pro Vulfrido episcopatū Hagustaldensis ecclesie Acca præ- byter eius, uir & ipse strenuissimus, & coram Deo & hominibus magnificus: qui & ipsius ec- clesie suæ, quæ in beati Andree apostoli hono- rem consecrata est, ædificium multisario decore, ac mirifica ampliauit operibus. Dedit nan- que operam (quod & hodie facit) ut acquisitis undecunq; reliquijs beatorum Apostolorum & martyrum Christi, in uenerationem illorū poneret altaria, distinctis porticibus in hoc ipsum intra muros eiusdem ecclesie. Sed & histo- rias passionum eorum unā cum cæteris ecclæ- siasticis uoluminibus summa industria congre- gans, amplissimam sibi ac nobilissimam biblio- thecam fecit. Nec non & uasa sancta & lumina dia, aliq; bululosiq; quæ ad ornatum domus Dei pertinent, studiosissime parauit. Cantorē quoq; egregium nomine Mabam, qui à successo- ribus discipulorum beati papæ Gregorij in Cæ- sia fuerat cantandi sonus edoctus, ad se suosq; instituendos accersit, ac per annos duodecim tenuit, quatenus & ea quæ illi non uouerāt, car- mina ecclesiastica doceret: & ea quæ quondam cognita longo usu uel negligentia inueterate exeperant, huius doctrina in priscum renouaretur statum. Nam & ipse episcopus Acca canta- tor erat peritissimus, quomodo etiam in literis sanctis doctissimus, & in catholicæ fidei confes- sione castissimus, in ecclesiasticæ quoque insti- tutionis regulis solertissimus extiterat, & usq; dum sua præmia pie deuotionis acciperet, exi- stere non desistit: uirpote qui à pueritia in clero sanctissimè ac Deo dilecti Bosa laboracensis epi- Bedæ tom.,

scopinutritus atq; eruditus est. Deinde ad Vulf- ridum episcopum spe melioris propositi adue- niens, omnem in eius obsequio usq; ad obitum illius expleuit ætatem: cum quo etiam Romam ueniens, multa illic quæ in patria nequiquerat ec- clesie sanctæ institutionis, utilia didicit.

Vt Cœlfridus abbas regi Piclorum archiepiscopus ecclesie, simul & episcopus de catholica pacifica, & transfusa mia ferit. Caput XXII.

EO tempore Naitanus rex Piclorum (qui Se- prentionales Britannæ plagas inhabitat) admonitus ecclesiasticarum frequenti medita- tio ne scripturarum, abrenunciavit errori, quo- estenus in obseruatione pasche cum sua gente tenebatur: & se suosq; omnes ad catholicam ob- seruantiā, Dominicæ resurrectionis tempus celebrandū perduxit. Quod ut facilius & maio- ri auctoritate perficeret, quæsiuit auxiliū de gen- te Anglorum, quos iam dudum ad exemplum sanctæ Romanæ & Apostolicæ ecclesie suæ res- igitur instituisse cognouit. Siquidem milit- legatarios ad uirum uenerabilem Cœlfridum, abbatem monasterij beatorum apostolorū Pe- tri & Pauli, quod est ad ositum Vuyri amnis, & iuxta amnē Tinā, in loco qui uocatur Ingridū, cui ipse post Benedictū (de quo supra diximus) gloriosissime præfuit, postulans, ut exhortato- rias sibi literas mitteret, quibus potentius con- sultare posset eos, qui pascha non suo tempore ob- seruare præsumerent: simul & de tōtura modo uel ratione qua clericos insigniri de cetero exce- pto quod etiam ipse in his non parua ex parte esset imbutus. Et architectos sibi mitti petiit, qui iuxta morem Romanorum ecclesiarum de la- pide ingenti ipsius sacerdoti, promittens hanc in honorem beati apostolorum principis dedi- canda: se quoq; ipsum cum suis omnibus mo- 40 re sanctæ Romanæ & Apostolicæ ecclesie sem- per imitaturum, in quantum duntaxat iam lon- ge à Romanorum loquela & natione segregatū hunc ediscere possent. Cuius religiosi uotis ac precibus fauens reuerendissimus abbas Cœl- fridus, milit architectos quos petebat, & literas scriptas in hunc modum: Domino excellentis- simo & gloriosissimo regi Naitano, Cœlfridus abbas in Domino salutem. Catholicam sanctā paschæ obseruantiam, quam à nobis rex Deo de- uote religioso studio quesisti, promptissime ac libentissime tuo deiderio, iuxta quod ab Apo- stolica sedē didicimus, patefacere satagimus. Scimus namq; cœlitus sanctæ Ecclesie donatū, quotiens ipsi rerū Domini discenda, docenda, custodienda: ueritati operam impendū. Nam & uerè omnino dixit quidam seculari scripto- rum, quod felicissimo mundi statu ageretur, si uel reges philosopharentur, uel regnaret phi- losophi. Quod si de philosophia huius mundi uere intelligere de statu huius mudi, meliō di- ligere potuit homo hunc mundum: quanto ma- 50 gis ciuibus patriæ cœlestis in hoc mundo pere- grinantibus oprandum est, & totis animi uiri- bus sup-

buis supplicandum, ut quo plus in mundo quis
 ualent, eo amplius eius, qui super omnia est, iu-
 dicii mandatis auscultare contendant, atq; ad
 hæc obseruanda secum eos quoq; qui sibi com-
 missi sunt, & exemplis simul & autoritate insti-
 tuant. Tres sunt ergo regulæ sacris in dicitur
 literis, quibus paschæ celebrandi tempus nobis præ-
 scriptum nulla priorum humana licet autoritate
 mutari: id quibus dux in lege Moysi diuinitus
 statuit, tertia in Euangelio per effectum Domini
 nix passionis & resurrectionis adiuncta est. Pre-
 cepit enim lex, ut pascha primo mense anni, &
 tertia eiusdem mensis septimana, id est, à quinta
 decima die usq; ad uicesimam primam fieri de-
 beret. Additumq; est per institutionem Aposto-
 licam ex Euangelio, ut in ipsa tertia septimana
 diem Dominicam expectare, atq; in ea temporis
 paschalis initium tenere debeamus. Quam
 uidelicet regulam triformem si quis rite custo-
 dierit, nunquam in adnotatione festi paschalis
 errabit. Verum si de his singulis enucleatius ac-
 titus audire desideras, scriptum est in Exodo,
 ubi liberandus de Aegypto populus Israel pri-
 mum pascha facere iubetur: quia dixerit Do-
 minus ad Moysen & Aaron: Mensis iste uobis
 principium mensium primus erit in mensibus
 anni. Loquimini ad uniuersum cœtum filiorum
 Israel, & dicite eis. Decima die mensis huius tol-
 lat unusquisq; agnum per familias & domos
 suas. Et paulo post, Et seruabitur eū usq; ad quar-
 tamdecimam diem mensis huius. Immo labitq;
 eum uniuersa multitudo filiorum Israel ad uespe-
 ram. Quibus uerbis manifestissimè constat, q-
 uia in obseruatione paschali mērio sit diei quar-
 tædecimæ, ut non iam in ipsa die quartædecimæ
 pascha fieri præcipitur, sed adueniente tã
 dem uespera diei quartædecimæ, id est, quinta-
 decima luna, quæ initium tertiæ septimanæ fa-
 ciat, in cœli faciem prodite. Agnus immolari iu-
 beatur. Et quod ipsa sit nox quartædecimæ lu-
 næ, in qua percussus Aegyptiæ. Israel est à lōga
 seruitute redemptus, Septē, inquit, diebus azy-
 ma comeditis. Quibus iterū uerbis tota tertia
 septimana eiusdem primi mensis decernitur so-
 lennis esse debere. Sed ne putaremus eadem se-
 ptem dies à quartadecima usq; ad uicesimā esse
 computandas, continuū subicit, In die primo
 non erit fermentum in domibus uestris. Qui-
 cunq; comederit fermentū in domibus uestris,
 peribit anima illa de Israel. A die primo usq; ad
 diem septimum, & cetera, usq; dum ait: In ea-
 dem enim ipsa die educam exercitum uestrum
 de terra Aegypti. Primum ergo diem azy-
 mæ appellat eum, in quo exercitum eorū esset
 educurus de Aegypto. Constat autē, quia non
 quartadecima die, in cuius uespera azy-
 mus est immolatus, & quæ proprie pascha siue Phasē di-
 citur: sed quintadecima sunt educi ex Aegyp-
 to, sicut in libro Numerorum apertissimè scri-
 bitur: Profecti igitur de Rameße quintadeci-
 ma die mensis primi, altera die ceciderunt Phasē
 filij Israel in manu excelsi. Septē ergo dies azy-
 mæ, in quarum prima educus est populus

Domini ex Aegypto, ab initio (ut diximus) ter-
 tiæ septimanæ, hoc est, à quinta decima die me-
 sis primi usq; ad uicesimā primam eiusdē men-
 sis diem completa non computari oportet. Porro
 dies quartus decimus extra hunc numerum se-
 paratum, sub paschæ titulo prænotatur, sicut
 Exodi sequentia patet edocent. Vbi cum di-
 ctum esset, In eadem enim ipsa die educat ex-
 ercitus uestrum de terra Aegypti, protinus addi-
 tum est: Et custodietis diem istum in generatio-
 nes uestras ritu perpetuo. Primo mense quarta
 decima die mensis comeditis azy-
 ma usq; ad diē
 uicesimam primam eiusdem mensis ad uespe-
 ram. Septem diebus seruatum non inuenie-
 tur in domibus uestris. Quis enim non uideat,
 à quartadecima usq; ad uicesimam primam, nō
 septem solummodo, sed octo potius esse dies, si
 & ipsa quartadecima annumeretur: Sin autem
 (ut diligentius explorata scripturæ ueritas docet)
 à uespera diei quartædecimæ usq; ad uespe-
 ram uicesimæ primæ computauerimus, uidebi-
 mus profectō, quod ita dies quartadecimæ
 uesperam suam festi paschalis initium porrigat,
 ut non amplius tota sacra solennitas, quam se-
 ptem tantūmodo noctes, cum totidem diebus
 comprehendat. Vnde uera esse probatur nostra
 distinctio, quæ tempus paschale primo mense an-
 ni, & tertia eius hebdomada celebrandum esse
 diximus. Veraciter enim tertia agitur hebdo-
 mada, quod à uespera quartædecimæ diei inci-
 pit, & in uespera uicesimæ primæ completur.
 Postquam uerò pascha nostrum immolatus est
 Christus, diemq; nobis Dominicam, quæ apud
 antiquos una uel prima Sabbati siue Sabbatho-
 rū uocatur, gaudij suæ resurrectionis fecit esse
 solennem, ita hanc nunc Apostolica traditio se-
 stis paschallibus inseruit, ut nihil omnino tem-
 pore paschæ legalis præoccupandum, nihil mi-
 nuendum esse decerneret: quin potius statuit,
 ut expectaretur luxta præceptū legis idem pri-
 mus anni mensis, expectaretur quartadecima
 dies illius, expectaretur uespera eiusdē. Et cum
 hæc dies in sabbatum fortē incideret, tolleretur
 unusquisq; agnum per familias & domos suas,
 & immolarent eum ad uesperam: id est, præpa-
 rarent omnes ecclæ per orbem, quæ unā ca-
 tholicam faciunt, panem & uinum in mysteriū
 carnis & sanguinis agni immaculati, quibus
 sit peccata mundi, & præcedente cōgrua lectio-
 num, orationum & cœremōniarum paschaltum
 solennitate, offerrent hæc Domino in spem fu-
 turæ suæ redemptionis. Ipsa est enim eadē nox,
 in qua de Aegypto per sanguinem agni Israeli-
 tica plebs crepta est: ipsa est, in qua per resurre-
 ctionē Christi liberatus est à morte æterna om-
 nis Dei populus. Mane autem illucescere die
 Dominica primū paschalis festi diem celebra-
 re. Ipsa est enim dies, in qua resurrectionis suæ
 gloriam Dominus militario piæ reuelationis
 gaudij discipulis patefecit. Ipsa prima dies azy-
 mæ, de qua multū distinctè in Leuitico scri-
 ptum est, Mense primo quartadecima die men-
 sis huius, ad uesperā phasē Domini est, & quin-
 tadecima

tridecima die mensis solennitas azymo-
rum Domini est. Septem diebus azyma comes-
detur, dies primus erit celeberrimus sanctusq[ue].
Si ergo fieri posset, ut semper in diem quintum
decimum primis mensis, id est, in lunam quintam
decimam Dominica dies incurreret, uno sem-
per eodemq[ue] tempore cum antiquo Dei popu-
lo, quanquam sacramentorum genere distincto,
sicut una eademq[ue] fide pascha celebrare posset-
mus. Quia uero dies septimang nō equalis est lu-
na tramite procurrit, decreuit Apostolica tra-
ditio, quæ per beatum Petrum Romæ predica-
ta, per Marcum euangelistam & interpretem
ipsius Alexandriæ confirmata est, ut aduenient
se primo mense, aduenient in eo uespera diei
quartadecimæ, expectetur etiam dies Domini-
cæ à quintadecima usq[ue] ad uicesimam primam di-
ei eiusdem mensis. In quacumq[ue] enim hæc inuen-
ta fuerit, merito in ea pascha celebrabitur: quia
nimirum hæc ad numerum pertinet illarum sep-
tem dierū, quibus azyma celebrari iubetur.
Itaq[ue] sit, ut nunquam pascha nostrū à septima-
na mensis primi tertia in utramq[ue] partem de-
clinet: sed uel totam eam, id est, omnes septem
legalium azymorum dies, uel certe aliquos de
illis teneat. Nam etsi salte unum ex eis, hoc est,
ipsum septimum apprehenderit, quem tam ex-
cellenter scriptura commendat: Dies autem, in
quiens, septimus erit & celebror & sanctior, nul-
lumq[ue] seruile opus fiet in eo: nullus arguere nos
poteris, quod nō recte Dominicum paschæ diē,
quem de euangelio suscepimus, in ipsa quam
lex statuit, tertia primi mensis hebdomada cele-
bremus. Cuius obseruantie catholica ratione
patefacta patet: et contrario error irrationabi-
li eorum, qui prefixos in lege terminos nulla
cogente necessitate uel anticipare uel transce-
dere præsumunt. Namq[ue] sine ratione necessi-
tas alicuius anticipat illi tempus in lege præ-
scriptum, qui Dominicum paschæ diē à quar-
tadecima mensis primi usq[ue] ad uicesimam pu-
tant lunam esse seruandum. Cum enim à uespe-
ra diei tertiadecimæ uigilias sanctæ noctis cele-
brare incipiunt, claret quod illum in exordio
sui paschæ diē statutum, cuius nullam omnino
mentionem in decreto legis inueniunt. Et cum
uicesima prima die mensis pascha Dominicum
celebrare resurgunt, patet profectio quod illam
per omnia diem à sua solennitate secerunt, quā
lex maioræ præ cæteris seruauit memorabi-
lem. Sæpenumero commendat. Sicq[ue] diē pas-
chæ ordine peruerso, & aliquando in secunda
hebdomada totam compleant, & nunquam in
hebdomadæ tertie die septimo ponant. Rur-
sumq[ue] qui à sextadecima die mensis septē di-
cti usq[ue] ad uicesimam secundam pascha celebra-
ntur magis autumant, non minore uique erro-
re (tamen altero latere) à recto ueritatis trami-
te diuerunt, & uelut naufragia Scyllæ fugien-
tes, in Charybdis uoraginem submergendi de-
eidunt. Nisi cum à luna decimas sextas primi men-
sis oriente, id est, à uespera diei quintadecimæ
pascha incipiendum doceant, nimirū constet,

Bedæ tom. 1.

quod quartadecimam diē mensis eiusdem,
quam lex primitus & præcipue commendat, à
sua prorius solennitate secludunt: ita ut quinte
decimæ, in qua populus Dei ab Aegyptiaca ser-
uitute redēptus est, & in qua Dominus suo mi-
serum sanguine à peccatorum tenebris libera-
uit, in qua etiam sepultus ipse nobis post mor-
tem beate quietis tribuit, uix uespera tangant.
Idemq[ue] peccatum erroris sui in semetipsis reci-
pientes, cum in uicesimam secundam diē mensis pa-
schæ diē statuant Dominicum, legitimos utri-
que terminos paschæ aperta transgressionem uiol-
lant: utpote qui ab illius diei uespera pascha in-
cipiunt, in qua hoc lex consummari & perfici
debere decreuit. Illam in pascha diē assignat
primam, cuius in lege mentio nulla usquam re-
peritur, id est, quartæ primam septimanæ. Qui
utriq[ue] non solum in distinctione & computo
lunaris ætatis, sed & in mensis primi nonnun-
quam inuentione falluntur. Quæ disputatio ma-
ior est, quàm epistola hæc uel ualeat compre-
hendi, uel debeat. Tatum hoc dicam, quod per
æquinoctiū uernale semper inerrabiliter pos-
set inueniri, qui mensis iuxta computum lunæ
primus anni, qui esse debeat ultimus. Aequino-
ctium autem iuxta sententiam omnium orien-
talium, & maxime Aegyptiorum, qui præ cæ-
teris doctoribus calculandi palmam tenent,
duodecimo Kalendarum Aprilium die proue-
nire consuevit, ut etiam ipsi borologica inspe-
ctione probauimus. Quæcumq[ue] ergo luna ante
æquinoctium plena est, quartadecima uideli-
cet uel quintadecima existens, hæc ad præcedē-
tis anni nouissimum pertinet mensem, ideoq[ue]
paschæ celebrando habilis non est. Quæ uero
post æquinoctium, uel in ipso æquinoctio suum
plensilium habet, in hac absque ulla dubie-
tate, quia primi mensis est, & antiquos pascha
celebrare solitos, & nos ubi Dominica dies ad
uenerit, celebrare debere, noscēdum est. Quod
ita fieri oportere, illa nimirum ratio cogit: quia
in Genesi scriptū est, quod Deus fecit duo ma-
gna luminaria. Luminare maius, ut præset
diei, & luminare minus, ut præset nocti. Vel
sicut alia dicit editio, Luminare maius in inchoa-
tionem diei, & luminare minus in inchoatio-
nem noctis. Sicut ergo prius sol à medio proce-
dens orientis æquinoctium uernale suo præfixo
exit exoritur, deinde luna a sole ad uesperam occi-
dente, & ipsa plena à medio secuta est orientis:
ita omnibus annis idem primus lunæ mensis eo-
dem necesse est ordine seruari, ut nō ante æqui-
noctiū, sed uel ipso æquinoctio die (sicut in prin-
cipio factum est) uel eo transiens plensilium
habere debeat. Et si uno saltem die plensilium
tempus æquinoctii præcesserit, nō hanc primo
mense anni incipientis, sed ultimo potius præ-
teritū lunam esse ascribendā, & ideo festis pa-
schalibus inhabilem, memorata ratio probat.
Quod si mysticam quoque uos in his rationem
audire delectat, primo mense anni, qui etiam
mensis nouorum dictus est, pascha facere iuber-
mur: quia renouato ad amorem cœlestium spi-
ritu

ritu mentis nostræ, sacramenta Dominicæ resurrectionis, & ereptionis nostræ celebrare debemus. Tertia eiusdem mensis septimana facere præcipimus, quia ante legem & sub lege promissus tertio tempore seculi cum gratia uenit ipse, qui pascha nostrum immolaretur Christus: quia tertia post immolationem suæ passionis die resurgens à mortuis, hanc Dominicam uocari, & in ea nos annuatim paschalia eiusdem resurrectionis uoluit festa celebrare. Quia nos quoque ita solum ueraciter eius solennia celebramus, si per fidem, spem & charitatē pascha, id est, transitum de hoc mundo ad patrem cum illo facere curamus. Post equinoctium ueris plenilunium mensis præcipimus obseruare paschalis, ut uidelicet primò sol longiorem nocte faciat diem, deinde luna plenum suæ lucis orbem mundo præsentet: quia primò quidem sol iustitiam, in cuius penitis est sanitas, id est, Dominus Iesus per resurrectionis suæ triumphū cunctas mortis tenebras superauit, ac sic ascendens in celos, missio desuper spiritu, ecclesiam suam, quæ sæpe lunæ uocabulo designatur, inter oæ gratiæ luce repleuit: quem uidelicet ordinem nostræ salutis prophetæ conplatus aiebat: Ele uatus est sol, & luna stetit in ordine suo. Qui ergo plenitudinem lunæ paschalis ante æquinociūm provenire posse contenderit, talis in mysteriorum celebratione maximorum à sanctarum quidem scripturarum doctrina discordat: concordat autem eis, qui sine præueniente gratia Christi, se saluari posse confidunt: qui ei uera lux tenebras mundi moriendo ac resurgendo nunquam uicissit. perfectam se habere posse iustitiam dogmatizare præsumunt. Itaque per equinoctialem solis exortum post plenilunium primi mensis hunc ex ordine subsequens, id est, post completam diem eiusdem mensis quartam, decimam, quæ cuncta ex lege obseruanda accepimus, expectamus adhuc, monente Euangelio, in ipsa hebdomada tertia tempus diei Dominicæ, & sic demum uotua paschæ nostræ festa celebramus: ut indicemus nos non cum antiquis excussum Aegypti seruitutis iugum uenerari, sed redemptionem totius mundi, quæ in antiqui Dei populi liberatione præfigurata, in Christi autem resurrectione completa est, de uota fide ac dilectione colere, ut de resurrectionis etiam nostræ, quam eadem die Dominica situram credimus, spe nos certissima gaudere singnemus. Hic autem, quem uobis sequendum monstramus, computus paschæ decennouenalis circulo cōtinetur, qui dudum quidem, hoc est, ipsi Apostolorum temporibus tam seruari in Ecclesia cepit, maxime Romæ & Aegypti, ut supra iam diximus: sed per industriam Eusebii, quia beato martyre Pampilio cognomen habet, distinctus in ordinem compolitus est, ut quod eatenus per Alexandriæ pontificem singulis annis per omnes ecclesias mandari consueuerat, tam deinde cōgesta in ordinem serie lunæ quartæ decimæ, facillime posset ab omnibus fieri. Cuius computus paschalis Theophi-

lus Alexandriæ præsul, in centum annorū tempus Theodosio imperatori cōposuit. Item successor eius Cyrillus seriem nonaginta & quinque annorum, in quingdecennouenalis circulis comprehendit: post quem Dionysius exiguus totidē alios ex ordine pari schemare subnexuit, qui ad nostra usque tempora pertinebant. Quibus termino appropinquantibus tanta hodie calculorum exuberat copia, ut etiam in nostris per Britanniam ecclesiis plures sint, qui mandatis memoriz ueteribus illis Aegyptiorum argumentis facillime possint in quolibet spacia temporum paschales protendere circulos, etiam ad quingentos usque & triginta duos uoluerint annos: quibus expletis, omnia quæ ad solis & lunæ, mensis & septimanæ consequentiam spectant, eodem quo prius ordine, recurrunt. Ideo autem circulos eosdem temporis instantium uobis mittere superfedimus, quia de ratione tantum temporis paschalis instrui quærentes, ipsos uobis circulos paschæ catholicos abundare probatis. Verum his de pascha facientes, ut petitis, stricte, commemoratis, tonsuram quoque (de qua pariter uobis literas fieri uoluimus) hortor: ut ecclesiasticam & Christianæ fidei congruam habere curetis. Et quid scimus, quia neque Apostoli omnes uo eodē sunt modo attenti, neque nunc ecclesia catholica sicut una fide, spe & charitate in Deum contenta etiam una atque indissimili totum per orbem tonsuræ sibi forma congruit. Denique ut superiori, id est, patriarcharum tempora respiciamus, lob exemplar patientiæ ingruente tribulationum articulo caput torondit: probauitque, quia tempore felicitatis capillos nutrire consueuerat. At Ioseph & ipse caluitatis, humilitatis, pietatis, cæterarumque uirtutum exercutor ac doctor eximius, cum esset seruitio absoluentus, attonsus esse legitur: patet profecto, quia tempore seruitutis innotuit in carcere & notibus manere solebat. Ecce uterque uir Dei diuersum ab altero uultus habitum uis præmonstrabat, quorum tamen intus conscientia in patri uirtutum sibi gratia concordabat. Verum si profiteri nobis liberum est, quia tonsuræ discrimen non noceat, quibus pura in Deum fides & charitas in proximū sincera est, maxime cum nunquam patribus catholicis, sicut de paschæ uel fidei diuersitate confictus, ita etiam de tonsuræ differentia legatur aliqua fuisse controuersia. Inter omnes tamen quas uel in ecclesia, uel in uniuerso hominum genere reperimus tonsuras, nullam magis sequendam nobis amplectendamque iure dixim ea, quam in capite suo gestabat ille, cui se contenti Dominus ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & quæcūque inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni celorum. Nullam uero magis adominandam detestandamque merito cunctis fidelibus crediderim ea, quam habebat ille, cui gratiam sancti spiritus comparare uolente dicit ille Petrus, Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum

Dei

Dei existimasti pecunia possideri. Nō enim est tibi pars neg foris in sermone hoc. Neque uerō ob id tantum in coronam attondimur, quia Petrus ita attonsus est: sed quia Petrus in memoriam Dominicæ passionis ita attonsus est, idcirco & nos, qui per eandem passionē saluari desideramus, ipsius passionis signū cum illo in uertice, summa uidelicet corporis nostri parte, gestamus. Sicut enim omnis ecclesia, que per mortem sui uiuificatoris ecclesia facta est, signū sanctæ crucis eius in fronte portare consuevit, ut crebro uexillis huius munimine à malignorum spirituum defendatur incuribus, crebra huius admonitione doceatur, se quoque carnem suam uitijs & concupiscentijs crucifigere debere: ita etiam oportet eos, qui uel monachi uocati, uel gradum clericatus habentes, arclioribus se necesse habent, per Domino continentia frangere. Formam quoque coronæ, quam Iesus in passione sua spinam portauit in capite, ut spinas ac tribulos peccatorum nostrorum portaret, id est, exportaret & auferret à nobis, suo quoque in capite per nosuram preferre: ut se etiam irrationes & opprobria per illo libenter ac prompto animo sufferre ipso etiam frontispicio doceantur: ut coronam uitæ æternæ, quam re promissit Deus diligenti bus se, se semper expectare, propter huius perceptione & aduersa se mundi & prospera contemnerent designent. Ceterum nosuram eam, quam Magum seruit habuisse Simonem, quis ergo fidelium non statim cum ipsa magia primo detestetur, & merito exuisset. Quæ aspectus in frontis quidem superbie coronæ uidetur speciem præferre, sed ubi ad ceruicem cōsiderando peruenieris, decuratum eam quam te uidere parabas, inuenies coronam. Vt merito talem simoniaciæ, & non Christiæ habitum conuenire cognoscas, qui in præfenti quidem uita à deceptis hominibus putabantur digni perpetuæ gloria coronæ: sed in ea quæ hanc sequitur uitam, non solum omni specie coronæ priuati, sed æterna insuper sunt pœna damnati. Neque uerō me hæc ita persecutum æstimes, quasi eos qui hanc tonsuram habent, cōdemnandos iudicem, si fide & operibus unitati catholiceauerint: imò cōfidenter profiteor, plurimos ex eis sanctos ac Deo dignos extitisse: ex quibus est Adamnans abbas, & sacerdos Columbenius egregius, qui cum legatus fugientis ad Aldridum regem missus nostrum quoque monasterium uidere uoluisset, miramque in moribus ac uerbis prouidentiam, humilitatem, religionem ostenderet, dixit illi inter alia colloquens: Obsecro sancte frater, qui ad coronam te uitæ, quæ terminū nesciat, rendere credis: quid contrario tux fidei habitu terminatū in capite coronæ imaginem portas? Etsi cōsortium beati Petri queris, cur eius quem ille anathematizauit, tonsuræ imaginem imitaris: & nō potius eius, cum quo in æternum beatus uiuere cupis, etiam nunc habitum te, quantum potes, diligere monstras? Respondit ille, Scias pro certo fratrem mi dilecte, quia etsi Simonis tonsurā ex con-

suetudine patriæ habeam, simoniacam tamen perhidiā tota mente detestor ac respuo: beatissimi autem Apostolorum principis, quatum mea paruus sufficit, uestigia sequi desidero. At ego, Crede do (inquam) uere, quod ita sit, sed tamē indicio sit, quod ea quæ Apostoli sunt Petri, in abditio cordis amplectimini, si quæ eius esse non sitis, etiam in facie tenetis. Namque prudentiam tuam facillimè djudicare reor, quod apertius multis sit eius, quem toto corde abominaris, cuiusque horrendam faciem uidere refugis, habitum uultus à tuo uultu Deo iam dicato separare: & e contra eius, quem apud Deum patrem habere patronum queris, licet facta uel monita cupis sequi, sic etiam morem habuit te imitari, condeat. Hæc tunc Adamnano dixi, qui quidem quantum cōspectus ecclesiarum nostrarum itatutis profecisset, probauit, cum reuerfus ad Scotiam multas postea gentis eiusdem turbas ad etholicam temporis paschalis obseruantiam sua prædicatione correxit: tametsi eos qui in Ely insula morabatur monachos, quibusque speciatim rectoris iure præerat, nec dum ad uiam situi melioris reducere ualebat. Tonsuram quoque si tantum sibi autoritatis subesse, commendare meminisset. Sed & nunc tuam prudentiam rex admoneo, ut ea quæ unitati catholice & Apostolice ecclesie cōcunctant, unā cum gente, cui te Rex regum, & Dominus dominorum præfexit, in omnibus seruare contendas. Sic enim sit, ut post acceptam temporalis regni potentiam, ipse beatissimus Apostolorum princeps celestis quoque regni tibi suisque cæteris electis libens pandat introitum. Circa te regis æterni longiori tempore regnarent ad nostram omnium pacem custodiat incolumē, dilectissime in Christo fili. Hæc epistola cum præfente rege Nasiano, multisque uiris doctioribus esset lecta, ac diligenter ab his qui intelligere poterant, in linguam eius propriam interpretata, multum de eius exhortatione gauisus esse perhibetur: ita ut surgens de medio optatum suorum concessu genua flecteret in terram, Deo gratias agens, quod tale munusculū de terra Anglorum mereretur accipere. Et qui dem & antea noui, inquit, quia hæc erat uera paschæ celebratio, sed in tantum modō ratio nem huius temporis obseruandum cognosco, ut parum mihi omnino uidear de his antea intellexisse. Vnde palā profiteor, uobisque qui assidetis præsentibus protestor, quis hoc obseruare tēpus paschæ cum uniuersa mea gente perpetuo uolo, & hanc accipere debere tōsuram, quam plenam esse rationis audiui mus, omnes qui in meo regno iuxta clericos decerno. Nec mora, quæ dixerat regia autoritate perfecit. Statim namque iussu publico mittebatur ad transiludum, discendum, obseruandum per uniuersas Pictonū prouincias circuli paschæ decenouena les, oblitteratis per omnia erroneis ochrogina et quatuor annorū circulis. Attendebantur omnes in coronā ministri altaris ac monachi: & quasi nouo se discipulatus beatissimi apostolorum

principis Petri subditam, eiusq; tutandam par-
tracinio gens correctâ gaudebat.

*Wijnesen monachi cum sibi subiectis sibi monasterij canonicum,
predicante Egbertio, celebrare Pascha ceperunt.*

Capit. XXIII

N^Ec multo post illi quoq; qui infulam Hii in-
colebant monachi, Scoticæ nationis, cum
his quæ sibi erant subditi monasterij, ad ritum
Paschæ, ac tonsuræ canonicum, Domino pro-
curatæ, perducti sunt. Si quidem anno ab incar-
natione Domini, septingentesimo sexto, decimo
quo Osredo occiso Coenredus gubernacu-
la regni Nordan Humberorum suscepit, cum ue-
nisset ad eos de Hybernia Deo amabilis, & cū
omni honorificentia nominandus pater ac sa-
cerdos Egbertus (cuius superius memoriam
sepius fecimus) honorificè ab eis, & multo cū
gaudio susceptus est. Qui quoniam & doctor
suauissimus, & eorum quæ agenda docebat, er-
at exceptor deuotissimus, libenter auditus ab
uniuersis, immutauit p̄s ac sedulos exhortatio-
nibus inueteratam illam traditionem parentū
eorum, de quibus apostolicum illud licet pro-
ferre sermonem, quod emulationem Dei habe-
bant, sed non secundum scientiam: catholicosq;
illos atque apostolico more celebrationem (ut
diximus) præcipue solennitatis sub figura coro-
næ perpetuè agere perdocuit. Quod mira di-
uine constat factum dispensatione pietatis, ut
quoniam gens illa, quæ nouerat scientiam di-
uinæ cognitionis, libenter ac sine inuidia po-
pulis Anglorum cōmunicare curauit: ipsa quo-
que postmodum per gentem Anglorum in eis,
quam minus haberat, ad perfectam uiuendi
normam perueniret. Sicut enī Britones,
qui nolebant Anglis eam quam habebant, fidei
Christianæ notitiam pandere, credētibus iam
populis Anglorum, & in regula fidei catholicæ
per omnia instructis, ipsi adhuc inueterati &
claudicantes à semitis suis, & capita fieri sine
corona prætendunt, & solennia Christi sine Ec-
clesiæ Christi societate uenerantur. Susceper-
unt autem Hiienses monachi, docente Egber-
to, ritus uiuendi catholicos, sub abbate Duum-
chado, post annos circiter octoginta, ex quo ad
predicationem gentis Anglorum Aidanū mi-
serant auititrem. Mansit autē uir Domini Egbertus
annos tredecim in præfata insula, quam
ipse uelut noua quadam relucente gratia eccle-
siasticæ societatis & pacis Christo consecrauerat:
annoq; incarnationis Dominicæ septingen-
tesimo uicesimo octauo, quo Pascha Domini
cum octauo kalendarum Maiarum die celebra-
batur, cum missarum solennia in memoriâ eius-
dem Dominicæ resurrectionis celebrasset, eor-
dem die & ipse migravit ad Dominum, ac gau-
dium summæ festiuitatis quod eum fratribus,
quos ad unitatis gratiam conuerterat, inchoa-
uit, cum Domino & Apostolis ceterisq; cœli
ciuius cōpleuit, imò idipsum celebrare sine fir-
me nō desinit. Mira autē diuine dispensatio pro-

uisionis erat, quod uenerabilis uir non solū in
Pascha transiit de hoc mundo ad patrē: uerū
etiam cum eo die Pascha celebraretur, quo mun-
quam prius in eis locis celebrari solebat. Gau-
debant ergo fratres de cognitione certa, & cas-
tholica temporis Paschalis: lætabantur de pa-
tracinio pergentis ad Dominū patris, per quē
fuerant correcti. Gratulabatur ille quod eter-
nus in carne seruatus est, donec illum in Pascha
diē suos auditores, quæ semper ante uitabant,
suscipere ac secū agere uideret. Sicq; certus de
illorū correctione reuerēdisimus pater exulta-
uit, ut uideret diē Domini uidit, & gaudius est.

*Quæ sit in præfati status gentis Anglorum uel Britannie totius,
cum recapitulatione chronica totius operis. Cap.
ps. XXIII*

A^Nno Dominicæ incarnationis septingente-
simo uicesimo quinto (qui erat annus septi-
mus Osrici regis Nordan Humberorū, qui Co-
enredo successerat) Vicedrus filius Egberti,
rex Cantuariorū defunctus est, nono die kalen-
darū Maiarum: & regni quod per triginta qua-
tuor & semis annos tenebat, filios tres, Edilber-
tum, Eadbertū & Aldricū reliquit hæredes: an-
no post quē proximo Tobias Rhoenensis eccle-
siæ præful defunctus est, uir (ut supra memini-
mus) doctissimus. Erat enim discipulus beatæ
memoriæ magistrorū Theodori archiepiscopi,
& abbatis Adriani, unde (ut dictū est) cum eru-
ditione literarū uel ecclesiasticarū uel genera-
lium: ita Græcæ quoq; cum Latina didicit lin-
guam, ut tam notas & familiares sibi eas, quàm
natiuitatis suæ loquelam haberet. Sepultus ue-
rō est in porticu sancti Pauli apostoli, quem in-
tro ecclesiam sancti Andreæ sibi ipsi in locum se-
pulchri fecerat. Post quem episcopatus officiū
Alduulfū Bertualdo archiepiscopo consecran-
te suscepit, Anno Dominicæ incarnationis se-
ptingentesimo uicesimo nono, apparuerunt co-
metæ duo circa solem, multum intuentibus ter-
rorem incutientes. Vnus quippe solem præce-
debat mane orientē, alter uespere sequebatur
occidentem, quasi orienti simul & occidenti
re cladis prælagi: uel certe unus diei, alter no-
ctis præcurrebat exortum, ut utroq; tempore
mala mortalibus imminere signarent. Porta-
bant autem faciem ignis contra aquilonē, quasi
ad accendendum accliuem: apparebantq; men-
se Ianuario. & duabus ferme septimanis perma-
nebant. Quo tempore grauissima Saraceno-
rum lues Gallias misera cæde uastabat, & ip-
si non multo post in eadem prouincia dignas
sue perfidie pœnas luebant. Quo anno sanctus
uir Domini Egbertus, ut supra commemorauimus,
ipso die Paschæ migravit ad Dominum:
& mox peracta Pascha, hoc est, septimo iduum
Maiarum die, Osric rex Nordan Humberorum
uita decessit, cum ipse regni, quod undecim
annis gubernabat, successorem fore Ceolul-
fum decreuisset, fratrem illius qui ante se re-
gnauerat Coenredi regis: cuius regni & prin-
cipia

cipla & processus totæ tantis redundare re-
rum aduersantium moribus, ut quid de his scri-
bi debeat, quem uic habitura sint finem, singula
nece dum fieri ualeat. Anno Domini incarna-
tionis septingentesimo tricesimo primo, Bert-
ualdus archiepiscopus longa consumptus æ-
tate, defunctus est, die quinto iduum Ianuariarum,
qui sedit annos triginta septem, menses
sex, dies quatuordecim. Pro quo anno eodem
factus est archiepiscopus uocabulo Tacuine,
de provincia Merciorum, cum fuisset presby-
ter in monasterio quod uocatur Bruidum. Con-
secratus est autem in Dorouernensi ciuitate, à
uiris uenerabilibus, Daniele Ventano & In-
gualdo Londoniensi, & Alduino Lucidfelden-
si, & Alduino Rhosensi, antistitibus, die decima
Iunii mensis Domini, uir religione & pruden-
tia insignis, sacris quoque literis nobiliter in-
structus. Itaque in presenti ecclesia Cantuari-
um Tacuine & Alduulfus episcopi præfunt.
Porro provincie Orientalium Saxonum In-
gualdus episcopus, provincie Orientalis An-
glorum Eadbertus & Hadulacus episcopi, pro-
uincie Occidentalium Saxonum Daniel & For-
there episcopi, provincie Merciorum Aldul-
nus episcopus: & eis populis qui ultra amnem
Sabrinam ad Occidentem habitant, Vualto-
dus episcopus: provincie Huietiorum Vuil-
fridus episcopus, provincie Lindisfarorum Cym-
bertus episcopus præest: episcopatus Vectæ
insulæ ad Danielem pertinet episcopum Ven-
etæ ciuitatis. Prouincia Australium Saxonum
iam aliquot annis absque episcopo manens, mi-
nisterium sibi episcopale ab Occidentalium Sa-
xonum antistite querit. Et hæc omnes prouin-
ciæ cæteræ que Australes, ad confinium usque
Humbre fluminis, cum suis quoque regibus,
Merciorum regi Edilbaldo subiectæ sunt. At
uero provincie Nordan Humbrorum, cui rex
Ceolulf præest, quatuor nunc episcopi præ-
sulatum tenent: Vuilfridus in Eboracensi ec-
clesia, Edilualdus in Lindisfaronensi ecclesia,

Acca in Hagustaldensi ecclesia, Pectihelmus in
ea quæ Candida casa uocatur, quæ nuper mul-
tiplicatis fidelium plebibus, in sedem pontifi-
catus addita, ipsum primum habet antistitem.
Pictorum quoque natione tempore hoc & sædus
pactis cum gente habet Anglorum, & catholi-
cæ pacis & ueritatis cum uniuersali Ecclesia
particeps existeri gaudet. Scotti qui Britan-
niam incolunt, suis contenti finibus, nihil con-
tra gentem Anglorum insidiarum moluntur,
aut fraudum. Britones, quamuis & maxima
ex parte domestico sibi odio gentem Anglo-
rum, & totius catholice ecclesie statum Pa-
scha, minus rectè, moribusque improbis impu-
gnent, tamen & diuina sibi & humana prorsus
resistente uirtute, in neutro cupitum possunt
obtinere propositum: quippe qui quamuis ex
parte sui sint iuris, nonnulla tamen ex parte
Anglorum sunt seruitio mancipati. Et eriden-
te pace ac serenitate temporum, plures in gen-
te Nordan Humbrorum, tam nobiles quam
priuati, se suisque liberos depositis armis fata-
gunt magis accepta tonsura monasterialibus
ascribere uotis, quam bellicis exercere studiis.
Quæ res quem sit habitura finem, posterior æ-
tas uidebit. Hic est in præfandorum uniuersæ
status Britannicæ: Anno aduentus Anglo-
rum in Britanniam, circiter ducentesimo octo-
gesimo quinto: Dominiæ autem incarnationis
anno septingentesimo tricesimo primo: in
cuius regno perpetuò exultet terra, & congra-
tulante in fide eius Britannia, latentur in-
sulæ multæ, & consiteantur me-
moriz sanctitatis
eius.

ECCELESIASTICAE HISTO-
RIÆ GENTIS ANGLORUM
VYM LIBRI QVIN-
TI FINIS.

EPITO-

EPITOME SIVE BREVIARIUM TOTIVS PRÆ-

cedentis Historiæ Anglorum, per eundem venerabilem Bedam Anglosaxonem.

ERVM EA QUAE TEM-

porum distinctione latius digesta sunt, ob memoriam conservandam breuiter recapitulari placuit.

Anno igitur ante incarnationem Dominicam sexagesimo, Caius Iulius Cæsar, primus Romanorum, Britanniam bello pulsauit, & ult, nec tamen ibi potuit regnum obtinere.

Anno ab incarnatione Domini quadragesimo sexto, Claudius secundus Romanorum, Britanniam adiens, plurimam insulæ partem in deditiōnem recepit, & Orchadas quoque insulas Romano adiecit imperio.

Anno ab incarnatione Domini centesimo sexagesimo septimo, Eleutherius Romæ presul factus, quindecim annos ecclesiam gloriosissime rexit, cui literas rex Britanniae Lucius mittens, ut Christianus efficeretur, petijt & impetravit.

Anno ab incarnatione Domini centesimo octogesimo nono, Severus imperator factus, decem & septem annis regnavit, qui Britanniam uallo à mari usque ad mare præcinxit.

Anno trecentesimo octogesimo primo, Maximus in Britannia creatus imperator, in Galliam transiit, & Gratianum interfecit.

Anno quadringentesimo nono, Roma à Gothis fracta est, ex quo tempore Romani in Britannia regnare cessarunt.

Anno quadringentesimo tricesimo, Palladius ad Scotos in Christum credentes à Cælestino papa primus mititur episcopus.

Anno quadringentesimo quadragesimo nono, Martianus cum Valentiniano imperiū suscipiens, septem annis tenuit. Quorum tempore Angli à Britonibus accessiti, Britanniam adierunt.

Anno quingentesimo uicesimo octauo, eclipsis solis facta est decimoquarto calendarū Martiarum, ab hora prima usque ad tertiam.

Anno quingentesimo quadragesimo, eclipsis solis facta est duodecimo calendis Iulij, & apparuerunt stelle penè hora dimidia ab hora dici tertia.

Anno quingentesimo quadragesimo septimo, Ida regnare cepit, à quo regalis Nordan Humbrorū prosapia originem tenet, & duo decim annis in regno permansit.

Anno quingentesimo sexagesimo quinto, Columba presbyter de Scotia uenit in Britanniam ad docendos Pictos, & in insula Hiberna nasterium fecit.

Anno quingentesimo nonagesimo sexto, Gregorius papa misit in Britanniam Augustinū

cum monachis, qui uerbum Dei genti Anglorum euangelizarent.

Anno quingentesimo nonagesimo septimo, uenire in Britanniam prelati doctores, qui fuit annus plus minus centesimus quinquagesimus, aduentus Anglorum in Britanniam.

Anno sexcentesimo primo, misit papa Gregorius palkum in Britanniam Augustino episcopo iam factu, & plures uerbi ministros, cum quibus & Paulinum.

Anno sexcentesimo tertio, pugnatum est Addeglastane.

Anno sexcentesimo quarto, Orientales Saxones fidem Christi perceperunt, sub rege Gerberto & antistite Mellito.

Anno sexcentesimo quinto, Gregorius papa obiit.

Anno sexcentesimo decimo sexto, Edilbertus rex Cantuariorum defunctus est.

Anno sexcentesimo uicesimo secundo, Paulinus à Iusto archiepiscopo, ordinatur genti Nordan Humbrorum antistes.

Anno sexcentesimo uicesimo sexto, Eanfleda filia Eduini regis baptizata est, cum duodecim in sabbato Pentecostes.

Anno sexcentesimo uicesimo septimo, Eduinus rex baptizatus est cum sua gente in Pascha.

Anno sexcentesimo tricesimo tertio, Eduino regereperemto, Paulinus in Caniam redijt.

Anno sexcentesimo quadragesimo, Liabaldus rex Cantuariorum obiit.

Anno sexcentesimo quadragesimo secundo, Osualdus rex occisus est.

Anno sexcentesimo quadragesimo quarto, Paulinus quondam Eboraci, sed nunc Rhofensius ciuitatis episcopus, migravit ad Dominū. Osuine rex occisus, & Aidan episcopus defunctus est.

Anno sexcentesimo quinquagesimo tertio, Midadilangli sub principe Penda, fidei mysterijs sunt imbuti.

Anno sexcentesimo quinquagesimo quinto, perijt Penda. & Mercij facti sunt Christiani.

Anno sexcentesimo sexagesimo quarto, eclipsis solis facta, Earcombertus rex Cantuariorum defunctus, & Colmanus cum suis ad Scotos reuersus est, & pestilentia uenit. Et Ceadda ac Vuillridus Nordan Humbrorū ordinantur episcopi.

Anno sexcentesimo sexagesimo octauo, Theodorus ordinatur episcopus.

Anno sexcentesimo septuagesimo, Osualdus rex Nordan Humbrorum obiit.

Anno sexcentesimo septuagesimo tertio, Ecgbertus rex Cantuariorum obiit. Et synodus facta est ad Herudforda præsentente Ecgrido rege, præsidente uero Theodoro archiepiscopo, utilissima decem capitulorum.

Anno sexcentesimo septuagesimo quinto, Vulfher rex Merciorum, postquam septendecim annis regnauerat defunctus, Edlilredo fratri reliquit imperium.

Anno

Anno sexcentesimo septuagesimo sexto, *Edil-*
redus uastauit Cantiam.

Anno sexcentesimo septuagesimo octauo, co-
meta apparuit: Vuilfridus episcopus à sede
sua pulsus est ab Egfrido rege, & pro eo Bo-
fa, Eata & Eadhedus consecrati antistites.

Anno sexcentesimo septuagesimo nono, Eliaui
ni occisus est.

Anno sexcentesimo octogesimo, facta est syno-
dus in campo Hedfelda, de fide catholica,
præsidente archiepiscopo Theodoro, in qua
adfuit & Ioannes abbas Romanus, quo an-
no Hilda abbatissa in Streaneshale obiit.

Anno sexcentesimo octogesimo quinto, Egfrid
rex Nordan Humbrorum occisus est.

Anno eodem Loheri rex Canuariorū obiit.

Anno sexcentesimo octogesimo octauo, Cead-
walla rex Occidentaliū Saxonum Romā
de Britannia pergit.

Anno sexcentesimo nonagesimo, Theodotus
archiepiscopus obiit.

Anno sexcentesimo nonagesimo septimo, Olf-
da regina à suis, id est, Merciorū primatibus
interempta est.

Anno sexcentesimo nonagesimo octauo, Ber-
thredus dux regius Nordan Humbrorum à
Pictis interfectus est.

Anno septingentesimo quarto, Ediredus post-
quam triginta & unum annos genti Mer-
ciorum præsuit, monachus factus, Conredo
regnum dedit.

Anno septingentesimo quinto, Aldfridus rex
Nordan Humbrorum defunctus est.

Anno septingentesimo nono, Coredus rex Mer-
ciorum postquam sex annos regnauit, Ro-
mam pergit.

Anno septingentesimo undecimo, Berthfridus
præfectus cum Pictis pugnauit.

Anno septingentesimo decimo sexto, Ofredus
rex Nordan Humbrorum interfectus est. Et
rex Merciorum Ceolredus defunctus est. Et
uir Domini Egbertus, Hieneses monachos
ad catholicum Pascha, & ecclesiasticam cor-
rex it tonsuram.

Anno septingentesimo uicesimo quinto, Vuich-
tredus rex Cantuariorū obiit.

Anno septingentesimo uicesimo nono, comete
apparuerunt, sanctus Egbertus transijt, Olf-
tichus mortuus est.

Anno septingentesimo tricesimo primo, Berth-
uualdus archiepiscopus obiit.

Anno eodem, Taruini consecratus est archie-
piscopus.

Anno ab incarnatione Domini, septingentesi-
mo tricesimo secundo, Egbertus pro Vuil-
frido Eboraci episcopus factus. Cymbertus
episcopus Lindisfarorū obiit.

Anno septingentesimo tricesimo tertio, eclipsi
facta est solis, decimo octauo kalend. Septē-
bris, circa horam diei tertiam, ita ut penē to-
tus orbis solis quasi nigerrimo & horrendo
scuto uideretur esse cooperitus.

Anno ab incarnatione Domini, septingentesi-

mo tricesimo tertio, Taruini archiepisco-
pus, accepto ab Apostolica autoritate pal-
lio, ordinauit Aluicū, & Sigfridum epis-
copos.

Anno septingentesimo tricesimo quarto, luna
sanguineo rubore perfusa, quali hora inter-
gra secunda, kalendarum Februararum, cir-
ca galli cantum, dehinc nigredine subsequen-
te, ad lucem propriam reuerfa.

Anno ab incarnatione Christi, septingentesi-
mo tricesimo quarto, Taruini episcopus
obiit.

Anno ab incarnatione Domini, septingentesi-
mo tricesimo quinto, Nothelmus archiepi-
scopus ordinatur: & Egbertus episcopus,
accepto ab Apostolica sede pallio, primus
post Paulinum in archiepiscopatum confir-
matus est, ordinatusq; Fruidbertū & Fruid-
uualdum episcopos.

Anno septingentesimo tricesimo septimo, ni-
mia siccitas terrā fecit infecundam, & Ceol-
uulfus sua uoluntate attonsus, regnum Ead-
bertoreliquit.

Anno ab incarnatione Christi, septingentesi-
mo tricesimo nono, Edilhartus Occidenta-
lium Saxonum rex obiit, & Nothelmus ar-
chiepiscopus.

Anno ab incarnatione Domini, septingentesi-
mo quadragesimo, Cudbertus pro Nothel-
mo consecratus est. Edilualdus rex Mer-
ciorum per impiam fraudem uastabat par-
tem Nordan Humbrorum, eratq; rex eorū
Eadbertus occupatus cum suo exercitu con-
tra Pictos. Edilualdus quoq; episcopus ob-
ijt, & pro eo Conuulfus ordinatur antistes.
Aruuini & Eadbertus interempti.

Anno septingentesimo quadragesimo primo, sic-
citas magna terram occupauit. Carolus rex
Francorum obiit, & pro eo filij Caroloman
& Pippin regnum acceperunt.

Anno septingentesimo quadragesimo quinto,
Vuilfridus episcopus & Inualdus Lundon-
niæ episcopus migrauerunt ad Dominum.

Anno septingentesimo quadragesimo septimo,
Herefridus uir Dei obiit.

Anno septingentesimo quinquagesimo, Cud-
retus rex Occidentalium Saxonum, surre-
xit contra Edilualdum regem & Oengus-
sum. Theneorus atque Eanredus obiit. Ead-
bertus campum Cyl cum alijs regionibus
suo regno addidit.

Anno septingentesimo quinquagesimo sexto,
anno regis Eadberti, postea idus Ianuarias,
eclipsi solis facta est: postea eodem anno &
mense, hoc est, nono kalendarum Februarii
luna eclipsim pertulit horrendo & nigerrimo
scuto.

Anno septingentesimo quinquagesimo quar-
to, Bonifacius qui & Vuilfridus Francorū
episcopus cum quinquaginta tribus marty-
rio coronatus est, & pro eo Redgerus conse-
cratur archiepiscopus à Stephano papa.

Anno septingentesimo quinquagesimo septi-
mo,

mo, Edilbaldus rex Merciorum, à suis tutoribus noctu morte fraudulenta miserabiliter peremptus occubuit, Beornredus regnare coepit, Cymuuulfus rex Occidentalium Saxonum obiit. Eodem etiam anno, Offa fugato Beornredo Merciorum regni suo Oluiulfo toquelluit gladio.

Anno septingentesimo quinquagesimo octavo, Eadberrus rex Nordani Humbrovi, Dei amoris causa & coelestis patriæ, uolentia ac cepta sancti Petri coniura, filio suo Oluiulfo regnum reliquit.

Anno septingentesimo quinquagesimo nono, Oluiulfus à suis ministris facinorose occisus est. Et Edilualdus anno eodem à sua plebe electus, intrauit in regnum: cuius secundo anno magna tribulatio mortalitatis uenit, & duobus ferme annis permansit, populus tantibus duris ac diuersis ægri tudinibus, maxime tamen dysenteria languere.

Anno septingentesimo sexagesimo primo, Oenagus Piclorum rex obiit: qui regni sui principium usque ad finem facinore cruento tyrannus perduxit carnifex, & Osuini occisus est.

Anno septingentesimo sexagesimo quinto, Aluredus rex susceptus est in regnum.

Anno septingentesimo sexagesimo sexto, Ecgbertus archiepiscopus profapia regali ditatus, ac diuina scientia imbutus, & Erithbertus uerè fideles episcopi ad Dominum migraverunt.

Act de Historia Ecclesiastica Britannorum, & maximè gentis Anglorum, prout uel ex litteris antiquorum, uel ex traditione maiorum, uel ex mea ipse cognitione scire potui, Domino adiuuante, digressi Beda Dei famulus & presbyter monasterij beatorum apostolorum Petri & Pauli, quod est ad Uirimu-

dam & Ingerium. Qui natus in territorio eiusdem monasterij, cum esset annorum septem, cura propinquorum datus sum educandus reuerendissimo abbati Benedicto, ac deinde Ceolfredo, cunctumq; ex eo tempus uitæ in eiusdem monasterij habitatione peragens, omnem meditando scripturarum operam dedi, atque inter obseruantiam disciplinæ regularis & quotidianam cantandi in ecclesia curam semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui.

Decimonono autem uitæ meæ anno diaconum, tricesimo gradum presbyteratus, utrumque per ministerium reuerendissimi Episcopi Ioannis, iubente Ceolfredo abbate, suscepi. Ex quo tempore accepti presbyteratus, usque ad annū ætatis meæ quinquagesimum nonum, hæc in scripturam sanctam meæ meorumq; necessitati ex opusculis uenerabilium patrum breuiter annotare, siue etiam ad formam sensus & interpretationis eorum superadjicere curauit.

ORATIO BEDAE

AD CHRISTVM.

TE deprecor bone IESU, ut cui propitius donasti uerba tuæ sapientiæ uel scientiæ dulciter haurire: dones etiam benignus aliquando ad te omnis sapientiæ fontem peruenire, & apparere semper ante faciem tuā, qui uiuīs & regnas Deus per omnia secula seculorum, Amen.

DOMINO

DOMINO SANCTO

AC BEATISSIMO PATRI ED-

*frido Episcopo, sed et omni congregationi fratrum, qui
in Lindisfarneſi inſula Chriſto deſeruiunt,**Beda fidelis uerſer conſeruus,
Saluam.*

Quia ſuſcepſiſti dilectiſſimi, ut
libro quem de uita beate me-
morie patris noſtri Cuthber-
ti, ueſtro rogatu cõpoſui. præ-
ſationẽ aliquam in fronte iux-
ta morem præfigerem, per
quam legentibus uniuerſis & ueſtre uoluntatis
deſiderium, & obediſionis noſtræ pariter aſſen-
ſio fraterna clareſcere placuit in capite præſa-
tionis & uobis qui noſtis ad memoriam reuor-
care, & eis qui ignorant hæc, forte legentibus
notum facere: quia nec ſine certiſſima exqu-
ſitione rerum geſtariũ aliquid de tanto uiro ſcri-
bere, nec tandem ea quæ ſcriperam, ſine ſubri-
li examinatione teſtium indubiorum, paſſim
tranſcribenda quibſdam dare præſumpſi: quin
potius primò diligenter exordium, progreſſum
& terminum glorioſiſſimæ cõuerſationis ac ui-
tæ illius ab his qui nouerant, inueſtigans. Quo-
rum etiam nomina in ipſo libro aliquotiens ob
certum cogniſce ueritatis indicium apponenda
iudicaui, & ſic deum ad ſchedulas manu miſ-
tere incipio. At digeſto opusculo, ſed adhuc in
ſchedulis retento, trequenter & reuerendiſſi-
mo fratri noſtro Herefrido præſbytero huc ad-
uentanti, & alijs qui diutius cum uiro Dei con-
uerſati, uitam illius optimè nouerant, quæ ſcri-
pli legenda, atq; extempore præſtiti retractan-
da, ac nonnulla ad arbitrium eorum, prout ui-
debantur, ſedulus emendauit, ſicq; ablatiſ omni-
bus ſcrupulorum ambagibus ad purum, certã
ueritatis indaginem in ſimplicibus expliciſſi ſer-
monibus commendare membranulis, atque ad
ueſtræ quoq; fraternitatis præſentiam aſporta-
re curaui, quatenus ueſtræ auctoritatis iudicio
uel emendarentur falſa, uel probarentur uera
eſſe quæ ſcripta ſunt. Quod cum Domino adi-
uante patrarem, & coram ſenioribus ac docto-
ribus ueſtræ congregationis libellus biduo le-
geretur, ac ſolertiſſimè per ſingula ad ueſtrum
penſaretur examen: nullus omniſmodi inuen-
tus eſt fermo, qui mutari debuiffet, ſed cuncta
quæ ſcripta erant, comuni conſilio decernebã-
tur abſq; ulla ambiguitate legenda, & his qui
religionis ſtudio uellent ad tranſcribendũ eſſe
tradenda. Sed & alia multa nec minora his
quæ ſcripſimus, præſentibus nobis adinuicem con-
ferentes, de uita & uirtutibus beati uiſi ſuperin-
uiſiſti, quæ prout memoria digna uideban-
tur, ſi non deliberato ac perfectio operi noua in-
terferere uel ſupradicere minus congruum atq;
indecorum eſſe conſtare. Dehinc admonendũ
ueſtræ almitatis coronã ratus ſum, ut ſicut ipſe
manus obediẽtiæ meæ, quod iubere eſtis di-
gnati, promptus ſoluere nõ diſtuli: ita uos quoq;
Beda tom. j.

que ad reddendum mihi ueſtræ interceſſionis
præmium pigri non ſitia, ſed cum eundem libellũ
relegentes pia ſanctiſſimi patris memoria ue-
ſtros animos ad deſideria regni cœleſtis arden-
tius attollitis: pro mea quoq; paruitate memi-
niſus diuinam exorare elementiam, quatenus
& nũc pura mente deſiderare, & in futuro per-
fecta beatitudine merear uidere bona Domini
in terra uiuentium: ſed & me deſuncto pro res-
demptione animæ meæ quali prout familiaris &
uernaculi ueſtri orare, & miſſas facere, & no-
men meũ inter ueſtra ſcribere dignemini. Nam
& cum ſanctiſſime antiffite, hoc te mihi promi-
ſiſſe iam retines, in cuius etiam teſtimonium ſu-
curæ conſcriptionis religioſo fratri ueſtro Gud-
frido Manſionario præcepiffi. ut in albo ueſtrę
ſanctę congregationis meum nunc quoq; no-
men apponeret. Sciãt aut ſanctitas ueſtra, quia
uitam eiufdem Deo dilecti patris noſtri, quam
uobis proſa editam dedi, aliquiſto quidem bre-
uius, ſed eodem tamen ordine, rogantibus qui-
buſdam e noſtris fratribus herocia dudum uer-
ſibus edidi. Quos ſi uos habere delectat, à nobis
exemplar accipere poteſtis: in cuius operis præ-
ſatione promiſi me aliàs de uita & miraculis
eius latius eſſe ſcripturum: quam uidelicet pro-
miſſionem in præſenti opusculo, prout Deus
dederit, adimplere ſatago. Orantem pro nobis
beatitudinem ueſtram Dominus omnipotens
cuſtodire dignetur incolumem dilectiſſimi fra-
tres, & domini mei, Amen.

Cuthberti Episcopi &
confessoris uita.*Quemodo pater Dei Cuthbertus per infanſem ſu prædiſſo
epiſcopatu admonuit. Caput I.*

PRINCIPIUM nobis ſer-
uẽdũ de uita beati Cuthber-
ti. Hieremias propheta con-
ſecrat, qui a nãchoreticæ per-
ſectionis ſtatum gloriſicana
ait, Bonum eſt uiro cum por-
tauerit iugum ab adoleſcen-
tia ſua: ſedebit ſolitaria & tacebit, quia leuabit
ſe ſuper ſe. Huius namq; boni dulcedine accen-
ſus uir Domini Cuthbertus, ab ineunte adole-
ſcentia iugo monachicę institutionis collum
ſubdidit: & ubi oportunitas iuuuit, arrepta etiã
eõuerſatione a nãchoretica, nõ pauco tempo-
re ſolarius ſedere, atq; ob ſua uitam diuine
contemplationis ab humanis tacere delectaba-
tur alloquũ. Sed ut lege in maiore ætate poſſet
ſuperna illi gratia ad uiam ueritatis paulatim
à primis iam pueritiæ incitauerat annis: ſiqui-
dem uſq; ad octauum ætatis annum, qui poſt in-
fantiam pueritiæ primus eſt, ſolis paruulorum
ludis & ſcãciũ mentem dare nouerat, fra ut il-
lud beati Samuẽlis tunc de ipſo poſſet teſtimo-
nium

nium dici. Porro Cuthbertus necdum sciebat Dominum, neq. reuelatus fuerat ei sermo Domini: quod in preconium laudis dictum est poëta illius, qui ætate maior perfectè iam cognitus erat Dominum, ac sermonem Domini reuelata cordis aure percepturus. Oblectabatur ergo ut diximus, locis & uagantibus, & iuxta quæ ætatis ordo poscebat. paruulorum conuenticulis interesse cupiebat, ludentibus colludere de siderabat: & quia agilia natura atq. acutus erat ingenio, contendentibus ludo sæpius præuolare consueuerat, adeo ut selsis nonnunquam ceteris ille indefessus adhuc, siquis ultra secum uellet certare quasi uictor lætabundus inquireret. Siue enim saltu, siue cursu, siue luctu, seu quolibet alio membrorum sinuamine se exerceret, ille omnes æquos, & nonnullos etiam maiores à se gloriabatur esse superatos. Cum enim esset paruulus, ut paruulus sapiebat, ut paruulus cogitabat: qui postmodum factus uir, plenis mi ea quæ paruuli erant, deposuit: & quidem diuina dispensatio primis elationem animi puerilis digno se pedagogo compescere digna est. Nam licet beatæ memoriæ Trumuuine episcopus ab ipso Cuthberto sibi dictum perhibebat, dum quadà die solito luctamine in campo quodam non modica puerorum turba insisteret, interisset & ipse, & sicut ludentium leui solæ solet contra congruum naturæ statum uariis flexibus membra pleriq. sinuare, repente unus de paruulis triennis sermè ut uidebatur, accurret ad eum, & quasi senili constantia coepit hortari, ne locis & oculo indulgeret, sed stabilitati potius mentis simul & membra subiugaret. Quo monita spernente, iugiter ille corruens in terram, & faciem lachrymis rigans. Accurrunt consolaturs ceteri, sed ille persistat in stertibus. Interrogant quid haberet repentinum, unde tantis afficeretur lamētis. At ille tandem exclamās, consolanti se Cuthberte. Quid inquit, sanctissime antistes & presbyter Cuthberte hæc & nature & gradui tuo contraria geris? Ludere te inter paruulos non decet, quem Dominus etiam maioribus natu magistrum uirtutis cōsecrauit. Audiens hæc bonæ indolis puer, fixa intentione suscepit, illo nimirum spiritu interius eius præcordia docente, quiper os infantis extrinsecus eius auribus infonuit. Nec mirandum cuiquam paruuli lasciuia per paruulū potuisse Dominum agente coluberi, qui ad prohibendam prophetæ insipientiam ore subigilis mudi, ratio, uerba, cum uoluit edidit, in cuius laude ueraciter dictum est. Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.

Quomodo genu dolente claudis sui effectus, et angelo meo ducante sine mora salutatus. Caput 11.

Verum quia omni habenti dabitur & abundabit, id est, habenti propositum amore, uirtutum harum copia superno munere donabitur: quoniam puer Domini Cuthbertus, qui per hominē accepit hortamenta, sedulo corde

retinebat, etiam angelico uisu & affatu confortari promeruit. Nam subito dolore genu correptus illius acriter coepit tumore grollescere, ita ut neruis in poplite contractis, pedem primo altera suspensum claudicans portaret, dehinc ingrauescente molestia, omni penè priuatore incelsu. Qui die quadam deportatus foras in ministris, atq. sub diuo recumbens, uidit repente uenientem delongè equitem ab his indutum uestimētiis & honorabilem uultu: sed & equum cui insidebat incōparandi decoris. Qui cū adueniens mansuetio illum saluaret alioquo, addidit quali peritocum inquirere, si aliquid tali hosti præbere uellet obsequium. At ille, iam, inquit, promptissimè tuis cupere n. astare deuotus obsequijs, si non exigentibus culpis huius corpore languioris retinerer. Diu namque est quod molestia genu tumentis oppressus, nulla cuiuslibet medicorum industria possum sanari. Qui de illius equo, ac genu languidum diligentius consideras: Coque, inquit, trisiccam in lacte farinam, & hac confectione calida tumore superunge, & sanaberis. Et his dictis, ascendens equum, abijt. Ille iussis obtemperans, post dies paucos sanatus est, agnouitq. angelum fuisse, qui hæc sibi monita dedisset, mittente illo qui quondam Raphaelē archangelum ad sanandos Tobie uisus designare dignatus est. Quod si cui uideretur incredibile, angelum in equo apparuisse, legat historiam Machabeorum, in qua angeli in equis & ad lude Machabei, & ad ipsius temporis defensionem aduenisse memorantur.

Quomodo uentis oratione mutatis rates Oceano delapsæ reuocari aditum. Caput 11.

Ab hoc autē tēpore deuotus Domino puer, sicut ipse postea familiaribus suis attestari solebat, sæpe in angustijs se uallantibus orans Domini, angelica meruit opibulatione defendi: nec non etiā pro alijs in periculo constitutis, quia benigna pietate supplicabat, exaudiebat. Turbatus illo qui clamantem pauperem exaudire, & ex omnibus tribulationibus eius consueuit eripere. Est deniq. monasterium non longe ab hostio fluminis Tini ad meridiem situm, tunc quidem uirorum, nunc autem mutato, ut solet, per tempora rerum statu, uirginum Christo seruicium nobili examine pollens: qui uidelicet famuli Christi dum ligna monasterij ulibus apta per memorati alueum fluminis de ongè ratibus ueherent, itaq. eregione eiusdem monasterij uehendū deuenirent, ac rates ad terrā educere conarentur: ecce uentis subito ab occasu inrepestiuis affurgens abripuit rates, atq. ad ostium fluminis trahere coepit. Quod uidentes monasterio fratres, emissis in fluitio nauiculis, eos qui in ratibus laborabāt adiungere nitentur: sed uis fluminis ac uentorum uolentia superati, nequaquam ualebant: unde facta desperatione humani adiutorij, confugerūt ad diuinū. Egrediens namq. de monasterio, & labentibus in oceanum ratibus, collecti in proxima obice flebant

Stabant genua, supplicantes Domino pro his quos in tantum mortis discrimen iam iamq; irruere cernebant. Sed prouisione diuina, quam uis diu precatium uota sunt dilata, ut uidelicet quanta esset in Cuthberto uirtus precandi, pateficeret. Stabat enim in altera amnis ripa uulgaris turba non modica, in qua stabat & ipse: quæ cum aspectantibus cum iustitia monachis raptas porro per mare cernebat rates, adeo ut quasi quinque uisus paruulæ quinque enim erant rates iundis inuenientes apparerent, cepit terrore uitam conuersationis eorum, quasi metito talia pateretur, qui communia mortalium iura spernentes, noua & ignota darent statuta uiuendi. Prohibuit probra deridentium Cuthbertus. Quid agitis inquit, fratres, maledicentes his quos in lethum iam trahi uidetis? Nonne melius esset & humanitas, Dominum pro eorum deprecari salute, quam de illorum gaudere periculis? At illi rustico & animo & ore stomachistes aduersus eum, Nullus, inquit, homini pro eis roget, nullus eorum misereatur Deus, qui & ueteres culturas hominibus regere, & nouas qualiter obseruare debeant, ne mo nouit. Quo accepto responso, ipse oraturus Dominum genua flexit, caput in terram declinauit, statimq; rectora uis uentorum rates cum his qui ducebant gaudentibus integras ad terram eiecit, & iuxta ipsum monasterium in loco opportuno deposuit. Videntes autem iusticiæ erubescere de sua infidelitate: iidem uero uenerabiles Cuthberti extunc laude digna predicabant, & deinceps prædicare nullatenus cessabant, adeo ut frater quidam nostrum monasterij probatissimus, cuius ipse hæc relatione didici, sese hæc ab uno ipsorum rusticæ simplicitatis uiro, & simulandi protius ignaro, coram multis sæpe assidue audisse narrauerit.

Quomodo cum pastorem posset, animam sancti Aidani Lindisfarnensis episcopi ad coram ferri ab angelis afferret. Cap. IIII.

AT ubi gubernatrix uite fidelis gratia Christi uoluit famulum suum arctioris propoliet subire uirtutis, altioris præmij gloriam promereri, contigit eum remota in montibus cõmissorum sibi pecorum agere custodiam: qui dum nocte quadã dormiensis focis ipse iuxta uerem peruigil in oratione duraret, uidit subito fulsum de coelo lumen, medias longe noctis interruptisse tenebras, in quo celestium choros agminum terras petisse, nec mora rapta secum anima claritatis eximij supernam redisse ad patriam. Compunctus est multum hoc uisu Deo dilectus adolefcens ad subeundum gratiam spiritus exercitij, ac promerendæ inter magnificos uiros uite felicitatisq; perennis, cõsistentisq; Deo laudes gratiarumq; referens actiones, sed & socios ad laudandũ Dominũ fraterna exhortatione prouocans: Heu miseri, inquit, qui somno & inertie dediti, non meremur semper uigilantium ministrorum Christi cernere lucem. En Bedæ tom.

ipse cum modico noctis tempore peruigil oraret, tanta Dei magnalia conspexit: aperta est tanua coeli, & inductus illuc angelico comitatu spiritus cuiusdã sancti, qui nunc nobis in infima caligine uersantibus supernæ mansionis gloriam, ac regem illius Christum perpetuò beatum inuenerit: & quidem hunc uel episcopum quemlibet sanctum, uel eximium de fidelium numero uirum fuisse existimo, quem tantis splendore lucis, tot ducentium choris angelorum coelos alatum uidit. Hæc dicens uir Domini Cuthbertus, non parum corda pastorum ad reuerentiam diuine laudationis accendit, agnouitq; mane factio antistitem Lindisfarnensis ecclesie Aidanum magnæ utiq; uirtutis uirum, per id temporis quo uiderat raptum de corpore celestia regna petisse, ac statim cõmendas suis pecora quæ pascibat dominis, monasterij petere decreuit.

Quomodo iter faciens cibos Dominum procurante perciperet. Caput V.

CVmquã noui uite continentioris ingressum sedulo iam corde meditaretur, assuit gratia superna, quæ animam eius arctius in proposito firmaret, ac manifestis edoceret indicij: quia querentibus regnum Dei & iustitiã eius, ea quæ ad uitam corporis pertinent, beneficio diuine prouisionis adiunguntur. Quadã namq; die dum iter solus ageret, diluxit hora tertia in nullam, quàm eminus positam forte reperit, intrauitq; domum cuiusdã religiose matris familiã, paululum ibidem quiescere desideras, & iumento potius cui infedebat, quã sibi alimentũ potere curans. erat enim tempus incipientis brumæ. Suscepit ergo eum mulier benignè, rogauitq; sollicitè, ut prandium parare, atq; illum reficere liceret. Negauit uir Domini, Non possum, inquit, adhuc mādūcare, quia dies ieiunij est. Erat namque sexta sabbati, qua pleriq; fidelium ob reuerentiam Dominiq; passionis usq; ad nonam horam solent protelare ieiunium. Perstitit in rogando mulier hospitalitatis studio deuota, Ecce inquit, itinere quo uadis, nullum uiculum, nulla hominum habitacula reperies, & quidem longum restat iter, neq; ante soles occubium ualer consummari: unde precor anteq; egrediaris, accipias cibos, ne tota die ieiunium iustineres, uel etiam procraftinare cogaris. At ille, quam uis multum rogante sexmina, rogantis instantiã religionis amore deuincens, ieiunium uiam respectq; ieiunium diem duxit ad usq; iteram: cumq; instante iam uespere cernebat se iter, quod proposuerat, eodem die non posse finire, neq; ultra in proximo hominũ hospitio ubi manere posset, adesse: ecce subito iter facies uidit iuxta pastorum tuguria, quæ iussu infirmè polita esse, iam deserta patebant. Huc propter mandum ingrediens, equum in quo uenerat, alligauit ad parietem, collectumq; licet fasciculum, quem tercio uentus abstulerat, edendũ illi apposuit, ipse orando horã ducere cepit. At subito inter pulchrum uidit equum elato sursum capite testa

casæ carpentem ore ussumq; trahentem, atq; in
ter cadentia fœna recti inuolutum pariter deci
dit lintheum: uolensq; dinoscere certius quid
esset, finita oratione accessit, & inuenit inuolu
tum lintheo dimidium panis calidi & carnem,
que ad unam sibi refectionem sufficere possent:
laudemq; decantans beneficij coelestibus, Deo,
inquit, gratias, qui & mihi pro eius amore ieiun
anti, & meo comiti carnem providere digna
tus est. Dissulit ergo fragmen panis quod inue
nit, partemq; eius dimidiam equo dedit, reli
quum suo elui referauit, atque ex illo iam die
promptior factus est ad ieiunandum: qui nimir
um intellexit eius dono sibi refectionem pro
curatam in solitudine, qui quondam Isaiam so
litarium, quia nullus hominũ dederat qui mini
straret, eiusmodi cibo per uolucres non pau
co tempore pasci, cuius oculi super timentes
eum, sperantes autem in misericordia eius, ut
eripiatur morte animas eorum, & alat eos in sa
me. Hec mihi religiosus nostri monasterij, quod
est ad ostium Vuirifluminis, presbyter nomine
Inguual, qui nunc longæ gratiæ senectutis ma
gis corde mûdo coelestibus, quam terrena carnali
bus contemplatur aspectibus, ab ipso Cuthberto
iam tunc episcopo se audisse perhibuit.

*Quale sit testimonium uenienti ad monasterium Bosilius,
uir sanctus in spiritu perhibetur.*
Caput VI.

I N terea uenerabilis Domini seruus relictis se
cultis rebus monasterialem operatur subire di
sciplinam, uisipote coelestis uisionis ad appetenda
perpetuè gaudia beatitudinis incitatus, ad tole
randam pro Domino esurientissimq; tempora
lem epulis inuitatus coelestibus: & quidẽ Lin
disfarnensem ecclesiam multos habere sanctos
uiros, quorũ doctrina & exemplis instrui pos
set, nouerat, sed fama præuerti Bosiliũ sublimi
uitutem monachi & sacerdotis, Mailros pete
re maluit: casusq; cõtingit, ut cum illo perueniens
equo desilisset, ingressurusq; ad orandum eccle
siam, ipsum pariter equum & hastam, quam te
nuerat manu, ministro dedisset (nec dum enim
habitu deposituerat secularẽ) Bosilius ipse præ
sortibus monasterij consistens, prior illum uide
ret, pergensq; in spiritu, quantus conuersatio
ne esset futurus quem cernebat, hoc unum di
xit altantibus, Ecce seruus Dei imitatus illum,
qui uenientem ad se Naihana ad intuitus, Ecce,
inquit, uerè Israelita, in quo dolus non est, sicut
religiosus ac ueteranus Dei famulus, & pres
byter Sigfridus solet attestari, qui eidem Bosili
o hæc dicenti inter alios asstabat, tunc in ipso mo
nasterio adolefens primis adhuc monachicæ
utq; rudimentis institutus, nunc in nostro, id est,
Gyruensi monasterio perfectum in Christo a
gens uirum, & inter ægra spiritus extremi su
spira lætum uitæ alterius litiens introiit. Nec
plura loquens Bosilius, peruenientem mox ad
se Cuthbertum benigne suscepit, causamq; ite
neris exponentem, quia uidelicet monasteriũ

seculo prætulerit, benignius secum retinuit. Er
rat enim præpositus eiusdẽ monasterij. Et post
dies paucos adueniente uiro beatæ recordatio
nis Eata tunc presbytero & abbate monasterij
ipsius, postea Lindisfarnensis ecclesiæ simul &
eiusdẽ loci antistite indicauit ei de Cuthber
to: & quia boni propositi animum gereret, ex
posuit, obtinuitq; apud eum, ut accepta tôfura,
fratrum iungeretur consortio. Et ingressus mo
nasterium, confestim æqualem ceteris fratri
bus uitæ regularis obseruantiam tenere, uel et
iam archioris disciplinæ studiũ supergredi cura
bat, legendi uidelicet, operandi, uigilandi, atq;
orandi solertior: sed & iuxta exemplum Sam
sonis fortissimè quondam Nazareĩ ab omni quod
inebriare potest, sedulus abstinebat: nõ autem
tantam escarum ualebat subire continentiam,
ne necessarijs minus idoneus efficeretur opera
bus. Erat enim robustus corpore, & integer ui
ribus, atq; ad quæcunque uolebat, aptus exer
citiæ laboris.

*Quomodo angelum hospitium suscipiens, dam panem quatuor
ministrare terrenum, coelesti ab eo remunerari
meruerit. Caput VII.*

C Vmque post aliquot annos regi Alchricdo
placeret pro redemptione animæ suæ locũ
quendam regni sui, qui uocatur Inrhyppum, ad
construendum ibidem monasterium Eata ab
bati donare, tollens idem abbas quosdam & fra
tribus secum, in quibus & Cuthbertum, condi
dit ibi, quod petebatur, monasterium, atque
eisdẽ quibus antea Mailros institutus discipli
næ regularis imbuir, ubi famulus Domini Cuth
bertus suscipiendorum quorũ prepositus hospiti
um probandæ suæ gratiæ deuotionis, angelũ
Domini suo suscepisse fertur hospitio. Exiens
enim primo mane de interioribus monasterij
ædibus ad hospitium cellulã, inuenit inibi quen
dam sedentem iuuenem, quem hominem æsti
mans, solito mox humanitatis more suscepit.
Nam lauandis manibus aquam dedit, pedes i
pse abluit, lintheo extersit, fouendos humiliter
manibus suo in sinu composuit, atq; ut horam
diei tertiam etiam cibo reficiendus expectaret,
rogauit, ne si ieiunius iret, fame pariter & frigo
re lassaretur hyberno. Putabat nanque homi
nem nocturno itinere simul & statibus defe
sum nuceis, illo requiescendi gratia dulcilo
diuertisse. Negauit ille, & se citò iurum, quia
longius esset mactio, ad quam properaret, re
spondit. At Cuthbertus diu multumq; rogana
tandem adiuratione addita diuini nominis, ad
manendum coegit: statimq; ut expletis horæ
tertiæ precibus uescendi tempus ad erat, appo
suit mensam, sumendas obtulit escas, & obser
crote, inquit, frater reñcias, dum rediens panẽ
calidum assero. Spero enim, quia iam cocti sint.
At ubi rediit, non inuenit hospitẽ, quem eden
tem reliquerat. Explorat uestigia quæ iret, sed
nulla usquam inuenit. Reces autem nix terram
texerat, quæ facillimè uiantis iter proderet, &
quo

quò declinaret mōstraret. Stupescit ergo uir Dei, & secum querens de factio, reposuit ergo fam in conclau. Quod ingressus, continuo obuiam habuit miri odoris fragrantiam: circumspiciens autē unde esset orta tanta nidoris suauitas, uidit iuxta portus tres panes calidos insolis et andoris & gratia, pauensq; talia secum loquitur, Cerno quòd angelus Dei erat quem suscepit, pascere, non pasci ueniens. En panes at tulit, quales terra gignere nequit. Nam & lilia candore, & rosas odore, & mella præcellunt sapore: unde constat, quia non de nostra tellure orti, sed de paradiso uoluptatis sunt allati. Nec mirum quòd epulas in terra fumere respuerit humanas, qui æternæ uitæ pane fruitur in cœlis. Itaq; uir Domini de ostensa miraculi uirtute compunctus, maiorem ex eo uirtutum operibus curam impendebat: crescentibus autem uirtutibus, creuit & gratia cœlestis. Deniq; sapius ex eo tempore angelos uidere & alloqui, sed & esuriens cibis speciali munere à Domino præparatis meruit refecti. Nam quia affabilis & iocundus erat moribus, plerumque dum ad exemplum uiuendi præsentibus patrum præcedentium gesta referret, etiā quid sibi doni spiritus huius superna pietas contulerit, humiliter interserere solebat. Et aliquando quidem palam, aliquando solum uelate quasi sub persona alterius id facere curabat. Quod tamē qui audire, quia de seipso dixerit, intelligebant, iuxta exemplū magistri Gentium, qui modo sub prætextu alie uis persone loquitur dicens, Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim raptum usque ad tertium cœlum, & cætera illius loci.

Quomodo sanato à Longeque Cuthberto Boissium moriturus omnia, quæ erant uirtute prædixit.
Caput VII.

Inter ea quia fragilis est, & more freti uolubilis omnis seculi status, instantē subito turbine præfatus abbas Eata cum Cuthberto & ceteris, quos secum adduxerat, fratribus domum repulsi est, & locus monasterij, quod condiderat, alijs ad incolendum monachis datus. Nec memoratus athleta Christi, mutatione loci mutauit mentem ab accepto semel proposito illius uel cœlestis, uel eum diligētissimē iuxta quòd & ante facere consueuerat, beati Boissii dictis pariter auscultabat, & actis. Quo tempore sicut Hæresidus familiaris eius presbyter & abbas quondam monasterij Lindisfarnēsis ipsum referre solitum testatur morbo pestilentie, quo nunc plurimi per Britanniam longē lateq; desolabatur, correptus est. At fratres monasterij illius totam pro eius uita & salute præcantes, du xere noctem peruiigilē. Omnes enim quasi homines sancti necessariam sibi eius adhuc in carne præsentiam rebanant. Quod dum ipsi manē quidā de illis indicaret (nam nescio eo fecerāt) respondens statim, Et quid iaceo, inquit. Neg enim dubitandum est, quia tot taliumq; uirorū preces Deus non despicere. Date baculum &

Bedæ tom. 2.

caligas. Statimq; exurgens cepit tectare incesum, baculo innitens, & crescente per dies uirtute, sanitate quidem recepit: sed quia tumor, qui in femore apparebat, paulatim à superficie de tumescens corporis ad uiscerū interiora per lapsus est, toto pene uite suæ tempore aliquantulum interaneorum non cessabat sentire dolorem, uidelicet ut iuxta Apollonium uirtus in infirmitate perficeretur. Quem cum famulus Domini Boissius à ualitudine sanari cerneret, ait, Vide frater, quia liberatus es à molestia, qua laborabas, & dico tibi, quòd ea iam ultra tangendum nō es, neq; hoc moriturus in tempore: simulq; moneo, ut quia me mors uicina præstolatur, dicere à me aliquid quando docere ualeam, nō omittas. Non enim pluiquam septem dies sunt, quibus mihi ad docendū sanitas corporis, & lingue suppetat uirtus. Respondit Cuthbertus, nihil helitās de ueritate dictorum illius. Et quid rogo optimū mihi est legere, qd̄ tamen una ualeam consummare septimanā? At ille, Johannem, inquit, euangelistam. Est autem mihi codex, habens quaterniones septem, quos singulis diebus singulos possumus Domino adiuvante legendo, & quantum opus est, inter nos conferendo percurrere. factumq; est, ut dixerat. Quam ideo lectionem tam citissimē complere ualebat, quia solum in ea fidei, quæ per dilectionem operatur, simplicitatem, non autem questionum profundam tractabat. Completa ergo post dies septem lectione, memorato morbo arreptus uir Domini Boissius diem peruenit ad ultimū, & hoc magna cum exultatione transiit so ad gaudium perpetuæ lucis intrauit. Ferunt illum his septē diebus omnia Cuthberto, quæ ei futura restabant, exposuisse. Prophetici nāque, ut dixi, & miræ sanctitatis erat homo. Deniq; præfate acerbitate pestilentie, triennio priusquam ueniret, Eata abbas suo prædixit fuisse iururam, nec se illa tollendum celauit: ipsum uerò abbatem suum, non ea moriturum, sed illo potius morbo, quem dysenteriam medici appellant, ueridico, ut terū exitus docuit, sermone præmonuit. Sed & Cuthberto inter alia, quia episcopus esset ordinandus, insinuaui, unde idem Cuthbertus postmodum in secessu anachoretico positus, dicere quidem nulli uolebat, quia episcopum eum prædixerat futurū: sed tamen uisitanti bus se aliquoties fratribus solebat multo cum dolore perterritari, quia etiā si fieri possit, ut incaute per modicā domunculam habens delitescat, ubi circūferentes me undigluus oceanus tumescens à cunctis mortalium uisu pariter & cognitione secludit, nec sic quidem liberum me ab insidijs mundi fallentis æstimo, sed ibi quoq; quia qualibet ex causa phylargia me tētas, abripere possit, uereor.

Quam sedulo erga ministrum uerū Cuthbertus extiterit. Caput IX.

Post obitum uerò dilecti Deo sacerdotis Boissii, memoratum præpositi officij Cuthbertus suscepit, & per aliquot annos spiritali, ut

k 3 sanctum

sanctum decebat exercens industria: non solum
 factum monasterio regularis uite monita, simul &
 exemplum præferrebat, sed & vulgus circūpo-
 situm longe lateq; a uita stultæ cōsuetudinis ad
 celestium gaudiorū conuētere curabat amor-
 rem. Nam & multi fidem quam habebant, in
 quā profanabāt operibus, & aliqui etiam tem-
 pore mortalitatis negligētia fidei, quo imbuti
 erant sacramento, ad erraticā idolatriæ medica-
 minā concurrēbant, quasi misam à Deo condi-
 tore plagam per incantationes uel alligaturas,
 uel alia quolibet demoniacæ artis arcana cōhi-
 bere ualerent. Ad utrorumq; ergo corrigēdum
 errorē crebrō ipse de monasterio egressus, ali-
 quotiens equo sedens, sed sæpius pedes ince-
 dens circumpositas ueniebat ad uillas: & uiam
 ueritatis predicabat errantibus, quod ipsum
 etiam Boetius suo tempore facere cōsueuerat.
 Erat quippe moris eo tempore populis Anglo-
 rum, ut ueniēte in uillam clerico uel presbytero
 cuncti ad eius imperium uerbum audituri
 confluerent, libenter eaque dicerentur, audirent,
 libentiusq; quæ audire & intelligere po-
 rant, operando sequerentur. Porro Cuthberto
 tanta erat docendi peritia, tantus amor persua-
 dendiq; quæ cōperat, tale uisus angelici lumen,
 ut nullus præsentium latebras ei sui cordis cēla-
 re præsumeret, omnes palam quæ gesserant, eō
 sitendo proferrent, quia nimirum hæc eadem il-
 lum latere nullo modo putabant, & confessi di-
 gnis, ut imperabat, pōnēntē fructibus abster-
 gerent. Solebat autē eā maxime loca peragra-
 re, illis prædicare in uiculis, qui in arduis alpe-
 risq; montibus procul positi alijs horrore erant
 ad uisendum, & paupertate pariter ac rusticita-
 tes uel doctorem prohibebant accessum: quos
 tamen ille pio libenter mancipatus labori, tan-
 ta doctrinæ excolebat industria, ut de monaste-
 rio egrediens, septē hebdomada integra, aliqui-
 do duabus uel tribus, nonnunquam etiam men-
 se pleno domum non rediret, sed demoratus in
 montanis plebem rusticā uerbo prædicationis
 simul & exemplo uirtutis ad cœlestia uocaret.

*Quomodo animalis maris, in quo pernox arauerat, illi egresso
 præbuerunt obsequium: et frater qui hæc uidebat, præ
 timore languescens, eius su oratione reu-
 creatus. Caput XL*

Cum uero sanctus uir in eodem monasterio
 uirtutibus signisq; succresceret, tamq; ope-
 rum eius circumquaq; crebresceret, erat sancti
 monialis femina & mater ancillarum Christi
 nomine Ebbe, regēs monasterium, quod est in
 loco quem Coludi urbem nuncupant, religio-
 ne pariter, & nobilitate cunctis honorabilis:
 namq; erat soror ueterina regis Osiuini. Hęc ad
 uirum Dei mittens, rogauit ut se suumq; mona-
 sterium gratia exhortationis inuillere digna-
 retur: nec negare posuit, quod ab eo caritas ex-
 ancillæ Dei corde poposcit. Venit igitur ad so-
 cum, diesq; aliquot ibi permansit, uiam iustitiæ
 quam precabatur omnibus, actū pariter & ser-

uonem pandebat: qui cum more sibi solito quies-
 centibus noctis ceteris ad orationem solus exi-
 ret, & post longas intermissione noctis, uigiliis
 tandem instante hora communis synæxeos do-
 mum rediret: quadam nocte unus ē fratribus
 eiusdem monasterij cum egredientem illum si-
 lentio cerneret, clanculo secutus eius uestigia,
 quō ire, quid uel agere uellet, dinoscere quere-
 bat. At ille egressus monasterio, sequente ex-
 ploratore descendit ad mare, cuius ripæ mona-
 sterium idem superpositum erat: ingressusq; al-
 titudinem maris, donec ad collum usq; & bra-
 chia unda tumēs assurgeret, peruiigiles undiso-
 nis in laudibus tenebras noctis exegit: appro-
 pinquante autem diluculo, ascendēs in terram,
 denus cepit in litore flexis genib; orare. Quod
 dum ageret, uenere continuo duo de profundo
 maris quadrupedia, quæ uulgo lutre uocantur.
 Hæc ante illum strata in arena, anhelitu suo pe-
 des eius fouere cōperunt, ac uisio satagebat
 extergere: completiq; ministerio, percepta ab
 eo benedictione, patrias sunt relapsæ sub uen-
 das. Ipse quoq; mox domum reuersus, canonici
 eos cum fratribus hymnos hora competente
 compleuit. At frater qui eum de speculis præ-
 stolabatur, percussus pauore ingenti uix præ-
 angustia premente, domū nutante gressu per-
 uenit: primiq; mane accedens ad eum, sese in
 terram strauit, ueniētem de reatu stultis ausus
 lacrymis flagitauit, nil dubitans illum nosse
 quid ipse nocte egerit, quid uel pateretur. Cui
 ille, Quid, inquit, habes frater? Quid fecisti? Nō
 nostrum iter nocturnum lustrando explorare
 tentasti? Sed ea solum conditione tibi hoc in-
 duigeo commissum, si promiseris te, quæ uidi-
 sti, nulli ante meum obitum esse dicturum: in
 quo nimirum præcepto eius secutus est exem-
 plum, qui discipulis in monte gloriam fugmaie
 litatis ostendēs, ait, Neminī dixeritis uisionem,
 donec filius hominis à mortuis resurgat. Pro-
 mittentem ergo quæ iusserat, fratrem benedi-
 xit, pariterq; culpam & molestiam quam teme-
 rarius incurrerat, absterlit: qui uirtutem quam
 uiderat, ipso uiuente silentio tegens, post obitum
 eius plurimis indicare curabat.

*Quomodo nauis tempestate præclusa strenum mare ad
 certum prædixerit, et orando cibos impo-
 strauerit. Caput XL*

Cœpit interea uir Dei etiam prophetiæ spiri-
 tu pollere, uentura prædicare, presentibus
 absentia nunciare. Quodam etenim tempore
 pergrē de suo monasterio pro necessitate cau-
 se accidentis, ad terram Piclorum, qui Niduari
 uocantur, nauigando peruenit, comitantibus
 eum duobus et fratribus, quorum unus postea
 presbyterij sanctus officio, uirtutem miraculi,
 quam ibidem uir Domini monstrauit, multo-
 rum notitiæ patefecit. Venerunt autem illi
 post natalis Domini diem, sperantes se, quia
 undarum simul & aurarum aridebat tempe-
 ries, citius esse redituros, idcirco nec cibaria se-
 cum

cum tulere, tanquam ocyus rueretur: sed longe aliter quam putabant, euenit. Nam mox ut terram tetigere, tempestas fera suborta est, quæ iter eis omne remeandis precluderet: cumq; per dies aliquot ibidem inter famis & frigoris pericula lacerent, quo tamen tempore uir Dei non marida luxu ocula gerere, nec somnis uacare uolebat inertibus, sed pernox in oratione persistere satagebat, aderat sacratissima Dominice apparitionis dies. Tum ille sociis blando, ut incundus atq; affabilis erat, sermone alloquitur, Quid rogo tanta ignauia torpemus, & non quia cunque iter salutis inquirimus? En tellus niuis, nebulis cædū horrefcit, ær flatibus, aduersus furit fluctibus æquor, ipsi inopia delicimus, nec adest homo qui reficiat: possemus ergo Dominum precibus, qui suo quondam populo maris rubri uitam aperuit, eumq; in deserto mirabiliter paut, orantes ut nostri quoque misereatur in periculis: credo si non nostra fides titubet, non uir: nos hodierna die ieiunio permanere, quæ ipse per tot ac tanta suæ miracula maiestatis illustrare curauit: precorq; eamus alicubi; quæ scientes quid nobis epularum in gaudium suæ sefuitatis præstare dignetur. Hæc dicens, eduxit eos subripam, quo ipse oculus per uigil orare consueuerat. Vbi aduenientes inuenerunt tria frusta delphininæ carnis, quasi humano ministerio secta & preparata ad cocturam, flexisq; genibus gratias egerunt Domino. Dixit autē Cuthbertus, Videtis dilectissimi, quæ sit gratia confidendi & sperandi in Domino: ecce & clibaria famulis suis preparauit, & ternario quoque numero quot diebus hic residendum sit, nobis ostendit. Sumite ergo munera, quæ misit nobis Christus, & abeuntis reficiamus nos, maneamusq; intrepidī, ceruissima enim nobis post triduum serenitas cæli & maris adueniet. Factum est ut dixerat, manente triduo tempestate perualida: quarto demum die tranquillitas promissa secuta est, quæ illos secundis flatibus in patriam referret.

Quomodo iter faciens aquila ministrum uaticum & percepturum se esse prædixerit, & perceptum.
Capit. XII

Quadam quoque die, cum prædicaturus iuxta consuetudinem suam populis, de monasterio exiret uno comite puero, iamq; diu gradiendo fatigatis non parum adhuc restaret itineris, quo usq; ad uicū, quo tendebant, peruenirent: ait ad puerum tentans eum, Dic age fodalīs ubi hodie refici disponas, an habeas aliquid in uia, ad quem diuertere ualeas hospitum? At ille respondens: Et hæc ipsa, inquit, mecum tacito in corde tractaui: quia nec uaticis sturi uilissimus nobiscum, neq; aliquem in itinere notum habemus, qui nos suo recipere uelut hospitio, & non parum adhuc itineris superest, quod ieiunij sine molestia cōplere nequimus. Cui uir Domini, Disce, inquit, filiole fidem semper & spem habere in Domino: quia nunquā

fame perit, qui Deo fideliter seruit. Et sursum aspiciens, uidensq; aquilam in alto uolantem, Cernis, inquit, aquilam illum porro uolantem? etiam per huius ministerium possibile est Dominum nos hodie reficere. Talia consabulantes, agebant iter iuxta flumini quendam, & ecce subito uidens aquilam in ripa relidenē: dixitq; uir Dei, Vides ubi nostra quæ prædixi, ministræ residet? Curte rogo, & quid uobis epularum Domino mittente attulerit inspicere, & citius affer. Qui accurrens attulit piscem non modicū, quem illa nuper de fluuio prehenderat. At uir Dei, Quid, inquit, fecisti fili? quare ministræ suæ partem non de disti? Seca citius medium, & illi partem, quam nobis ministrando mereatur, remitte. Fecit ut iusserat, sumptaq; secū parte reliqua, ubi tempus reficiendi aderat, diuerterunt ad proximum uicū: & dato ad assandum pisciculo, se pariter & eos ad quos intrabant, gratissimo refecere conuiuio, predicante Cuthberto uerbū Dei, atq; eius beneficia collaudante: & quia beatus uir, cuius est nomen Dominus ipse eius, & non respexit in uanitates & in infanias falsas. Ac sic resumpto itinere, ad docendū eos quos proposuere, processerunt.

Quomodo prædicans populi sententiam subito ignem diaboli, & prædicanti uenturam, & uenientem extinxerit. Cap. XIII

Eodem tempore dum congregatis in quadā uillula per plurimos uerbū uitæ prædicaret, præuidit subito in spiritu antiquum hostem ad retardandū opus salutis adesse: moxq; eius iostidias quas futuras intellexit, docendo præoccupare curauit. Namq; inter ea quæ disputauerat, repente huiusmodi monita inseruit, Oportet charissimi, ut quoties uobis mysteria regni celestis prædicantur, intento hæc corde & sensu semper uigilantissimo audiat, ne forte diabolus, qui mille nocendi habet artes, superuacuis uos curis ab æternæ salutis auditione præpedit. Et hæc dicens, denuo sermonis, quæ inter miserat, ordinem repetiit: statimq; hostis ille ne quisimus fantasticum deferens ignem, domū iuxta positam incendit, ita ut uiderentur faces ignis totam uolitare per uillam, ac iussu uento fragor æra cōcutere. Tum exiliens quasi ad extinguendum ignem turba penē tota, quidō cebat (nam paucos ipse manu missa retinuit) certatim aquas iactabat: nec tamen unda uera falsas potuit restinguere flammās, donec orante uiro Dei Cuthberto, fugatus auditor falsalaciarum sicca secum incendiā uacuas reportaret in auras. Quod uidens turba multum salubriter erubuit, rursusq; ad uirum Dei ingressa, flexis genibus instabilis animi ueniam precabatur, consensens se intellexisse, quia diabolus ab impedienda salute humana, ne ad horam uacaret. At ipse confirmans inconstantiam fragilium, rursus quæ ceperat uicē monita, exequitur.

k 4

Quomodo

*Quomodo flammam domus cuiusdam uero igne ardentis
orando resinxerit. Cap. X. llll.*

*Quod dicit demonium ab uxore profecti, necdum adu-
nient eiecit. Cap. X. V.*

N^Ec tantum ignem fantasticum, sed etiam uerum, quem multi frigidis fontium undis minime ualebant extinguere, ipse solis seruen-
tis lachrymarum riuulis compressit: siquidem dum more apostolorum gratia salutiter instructionis in uersa pertransiret, deuenit die quadam in domum cuiusdam deuote Deo ser-
minæ, quam crebrius inuifere curabat, quia & bonis operibus intentam nouerat, & ipsa eum primis pueritæ nutrebat ab annis, unde & ma-
ter ab eo cognominari solebat. Habebat autem domum in occidentali parte uiculi: quam eum uir Domini Cuthbertus uerbum semina-
turus intraret, repente in orientali plaga eiusdem uici per culpam incurrit domus incensa, uehementer cepit ardere. Nam & uentus ab eodem climata allurgens non modicus, abrupiebat ignitos sceni tecti fasciculos, & totam latè lactantem per uillam: lactantes aquam qui aderant, fortior flamma repulit, longiusq; fuga uit. Tum præfata Dei famula cucurrit concita ad domum, in qua uirum Dei receperat, obsecrans utorandum succurreret, priusquam domus ipsius & tota simul uilla periret. At ille, Ne timas, inquit, mater, anima quior esto. nō enim tibi tuis uē hæc quamlibet ferox flamma nocet: statimq; egressus, ante ostium sternitur in terram. Quo adhuc orante, mutatur flatus uentorum, spiransq; ab occasu totum tantū incendij periculum ab inuisione uillule. quam uir Domini intrauerat, reiecit. Sicq; in duobus miculis, duorum patrum est uirtutes imitatus, in fantasticis quidem præuili & euacuatis incendijs uirtutem reuerendissimi & sanctissimi patris Benedicti, qui simulatum ab antiquo hoste quasi ardentis coquina incendium ab oculis discipulorum orando pepulit: in ueris uero æque uictis ac retoris ignium globis uirtutem uiri uenerabilis Marcellini Anthonitani antisistis, qui ardente eadem ciuitate ipse contra ignem positus, orando flammam compescuit, quas tanta ciulsum manus aquam proficiendo nequiuert. Nec mirandum perfectos & fideliter Deo seruientes uiros tantam contra uim flammarum accipere potestatem, qui quotidiana uirtutum industria, & incentiua suæ carnis edomare, & omnia tela nequissimi ignea norunt extinguere. Quibus apostolicè congruit illud propheticum, Cum transieris per ignem, non combueris, & flamma non ardebit in te. At ego & mei similes proprix fragilitatis & inertie conscij, certi quidem sumus, quia contra ignem materiale nil tale audeamus: incertum autem, an ignem illum inextinguibilem future castigationis immunes euadere queamus. Sed potens est & larga pietas Saluatoris nostri, qui indignis nobis & nunc ad extinguenda uitiorum incendia, & ad euadendas in futuro poenarum flammam gratiam suæ protectionis impendat.

V^Erim quia paulo superius, quantum idem uenerabilis Cuthbertus aduersum simulas-
tias diaboli fraudes ualuerit expofuimus: nūc etiam quid aduersum uerum apertumq; eius furorē ualeat, explicemus. Erat præfatus Egfridi regis Hildmer nomine, uir religiosus cum omni domo sua deditus operibus: ideoq; a beato Cuthberto specialiter dilectus, & cum itineris propinquitas congrueret, crebro ab eo uisitat. Cuius uxor eum elemosynis & cæteris uirtutum fructibus esset intenta, subito correpta à dæmone acerrimè cepit uexari, ita ut stridendo dentibus uoces miserabiles emitendo, brachia uel cætera sui corporis membra in diuersa raptando, non minimum cunctis inuentibus uel auditibus incuteret horrore. Cumq; faceret explosa, & tam iamq; uideretur esse mortura, ascendit uir eius equum, & concinus uenit ad hominem Dei, precatusq; est eum dicēs, Obsecro, quia uxor mea male habet, & uidetur iam proxima morti, ut mittas presbyterum, qui illam priusquam moriatur, uisitet, eiq; Domini ei corporis & sanguinis sacramenta ministrer: sed & corpus illius hic in locis sanctis sepeliri permittat. Erubescit enim eam consisteri insanam, quā uir Domini sobriam semper uidere consueuerat: qui cum parumper ab eo diuerteret uisurus, quē mitteret presbyterum cum illo, cognouit repente in spiritu, quia non communi infirmitate, sed demonis infestatione premeretur cōiunx, pro qua supplicabat. Reuersusq; ad eum, Non, inquit, alio mittere, sed ipse ad uisitandam eam tecū pergere debeo. Cumq; agerent iter, cepit flere homo, & dolorem cordis profluentibus in maxillam prodere lachrymis. Timebat enim, ne cum eam demoniosam inueniret, arbitrari inciperet, quia non integra Domino, sed ficta fide seruisset: quem uir Domini blande cōsolatus, Noli, inquit, plorare, quasi inuenturus sim coniugem tuam, qualem nō uelim. Scio enim ipse, quamuis te dicere pudeat, quia dæmonio uexatur: scio etiā, quia priusquā illo peruenerimus, fugato dæmonio liberabitur, ac nobis aduenientibus cum gaudio occurret, has ipsa habenas sanissima mente excipiet, nosq; intrare citius obsecrans, ministerij quod consueuerat, nobis sedula impendit. Neque enim tali tormento soli subiiciuntur mali, sed occulto Dei iudicio aliquoties etiam innocentes in hoc seculo non tantum corpore, sed & mente captiuntur à diabolo: dumq; hæc & huiusmodi uerba in consolationem & eruditionem illius perorante Cuthberto appropinquarent domui, fugit repente spiritus nequam aduentum spiritus sancti, quo plenus erat uir Dei ferre non ualens. Cuius soluta uinculis mulier quasi graui expurgata de somno surrexit cōtinuō ac utro Dei gratulabunda occurrenti, iumentum quo sedebat, per frenū tenuit. Maxig ad integrum recepto uigore mentis & corporis,

ris, eum citò descendere, atq; ad benedicendam domū suam precabatur ingredi, deuotumq; illi ministrari prebens, testabatur palam, quomodo ad primū freni eius tactum omni se molestia priscæ uexationis absolutam sensisset.

Qualiter in Lindisfarnensi monasterio uixerit uel docuerit. Caput XVI.

Cum ergo uenerabilis domini famulus multos in Maistrofeli monasterio degēs annos, multis uirtutum spiritaliū claresceret signis, transiit eum reuerēdisimus abbas ipsius Eata, in monasterium quod in Lindisfarnensi insula sitū est, ut ibi quorū regulā monachicā perfectionis & prappositi autoritate doceret, & exemplo uirtutis ostenderet. Nam & ipsum locum tunc idē reuerēdisimus pater abbas iure regebat: neq; aliquis iuretur, quod in eadē insula Lindisfarnē cō. permodica sit, & supra episcopū, & nunc abbas & monachorum esse locum dixerimus, reuera enim ita est. Nam usque na eademq; seruum Dei habitatio utroq; simul tenet. Imo omnes monachos tenet. Aidanus quippe, qui primus eiusdem loci episcopus fuit, monachus erat, & monachicam cum suis omnibus uitam semper agere solebat: unde ab illo omnes loci ipsius antistites usq; hodie sic episcopale exercēt officium, ut regente monasterium abbatē, quod ipsi cum consilio fratrum elegerint, omnes presbyteri, diaconi, cantores, lectores, ceteriq; gradus ecclesiastici monachicam per omnia cum ipso episcopo regulam seruent. Quam uiuendū normā multum se diligere probauit beatus papa Gregorius, cum scilicet tanti per litteras Augustino, quem primū genti Anglorum episcopum miserat, qualiter episcopi cum suis clericis conuersari debeant: respondit inter alia Sed quia tua fraternitas monasterij regulis erudita seorsum heri non debet à clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ Deo auctore nuper adhuc ad fidem perducta est, hanc debet conuersationem instituire, quæ in intentione ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his quæ posidebant, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Igitur ad Lindisfarnensem ecclesiā suū monasterium uir Domini adueniens, mox instituit monachica fratribus uiuendo pariter & docendo tradebat: sed & circumquaq; morantem uulgū multitudinem, more suo crebra uisitatione ad celestia querenda ac promerenda succedebat. Necnon etiam signis clarior effectus, plurimos uariis languoribus & tormentis comprehensos orationū instantia priscæ sanitati restituit: nō nullos ab immundorum spirituum uexatione non solum præsens orando, uel certe eorum sanationē prædicando curauit, in quibus erat & illa præfecti uxor, de qua supra reuimus. Erant autem quidam in monasterio fratres, qui priscæ suæ consuetudini, quā regulari mallent, obtemperare custodire: quos tamē ille modesta patientiæ suæ uirtute superabat, & quo

tidiano exercitio paulatim ad meliora propoliti statu cōuertebat. Deniq; sepius in cœtu fratrum de regula disputans, cum acerrimis cōtradictentiū fatigaretur iniurijs, exurgebat tepere, & placido uultu atq; animo egrediens dimittebat cōuentum: ac sequente nihilominus die, quali nū obiectionis pridie sustinisset, eadem quæ prius monita eiisdē dabat auditoribus, donec illos paulatim, ut diximus, ad ea quæ uellet, cōuerteret. Erat namq; uir patientiæ uirtute præcipuus, atq; ad perferenda fortiter omnia quæ uel animo uel corpori aduersa ingerebantur, inuictissimus: nec minus inter tristia, quæ cōtingissent, faciem prætendens hilarem, ita ut palam daretur intelligi, quia interna spiritus sancti consolatione pressuras cōtemneret extrinsecas. Sed & uigiliatū atq; orationis ita studiosus exsistebat, ut aliquotiens tres uel quatuor noctes cōtinuas per uigil trāsēgisse credebatur, cū per tantū temporis nec ad lectū propriū, nec extra dormitoriū fratrum locum aliquē, in quo pascere posset, haberet. Siue enim locis secretioribus solus orationi uacabat, siue inter psallendum operabatur manibus, torporemq; dormiendi laborando propellebat, seu certe circubabat insulam, quomodo se singula quæq; haberent plus explorator inquires, pariter & longitudine sibi psalmodicæ uigiliarū incedendo alleuians. Deniq; arguere solebat pusillanimitatem fratrum, qui grauius ferrent, si qui se nocturnæ uel meridianæ quietis tempore importuna forte inquietudine suscitarent. Nemo, inquit, mihi molestiam facit me excitando de somno, sed potius laetificat me qui excitat. Facit enim me, discusso torpore somni utilitatis aliquid argere uel cogitare. Tantum autem cōpunctionū erat deditus, tantum coelestibus ardebat desiderijs, ut missarū solennia celebrans nequaquā sine profusione lachrymarū implere posset officium. Sed congruo suis ordine dum passionis Dominicæ mysteria celebraret, imitaretur ipse quod ageret, se ipsum uidelicet Deo in cordis contritione mactando, sed & astantes populos sursum corda habere, & gratias agere domino Deo nostro, magis ipse cor quā uocē exaltando, potius gemendo quā canendo admoneret. Erat zelo iustitiæ seruidus ad arguendū peccantes, erat spiritu mansuetudinis modestus ad ignoscendū poenitentibus, ut nonnunquā conuersentibus sibi peccata sua his qui deliquerant, prior ipse miserans infirmos lachrymas funderet, & quid peccatori agendum esset, ipse iustus suo præmonstraret exēplo. Vestimentis utebatur cōmunibuscita tēperanter agens, ut horum neq; munditijs neq; foribus esset notabilis: unde usq; hodie in eodem monasterio exēplo eius obseruatur, ne quis uarij aut preciosi coloris habeat indumentū: sed ea maxime uestiū specie sint contenti, quā naturalis ouidū lana ministrat. His & huiusmodi spiritalibus exercitijs uir uenerabilis, & honorū quorūq; ad se imitandū prouocabat affectū, & improbos q̄q; ac rebelles ulcerali regulari pettinacia sui reuocabat erroris.

Qualiter

*Qualiter sibi in insula Perne pulsus demonibus habitatio-
nem fecerit. Cap. XVII.*

*Quomodo precibus aqua de erica prodierit, vel qualiter ipse
in anachoreis uixerit. Cap. XVIII.*

AT postquam in eodem monasterio multa an-
norum curricula expleuit, tandem diu con-
cupita, quædam ac petita solitudinis secreta, co-
mitate præfati abbatris sui simul & fratrum gra-
tia multum letabundus adiit. Gaudebat namque
quia de longa perfectione conuersationis acti-
ua, & odium diuine speculationis iam mereret
ascendere. Lætabatur ad eorum sortē se per-
tingere, de quibus canitur in Psalmo, Ambula-
bunt de uirtute in uirtute, uidebitur Deus deo-
rum in Syon. Et quidem in primis uite solitarię
rudimentis secessit ad locum quandam, qui in
exterioribus uisus est celsę partibus secretior appa-
reret. Ac cum ibidem aliquandiu solitarius cum ho-
ste inuisibili orando ac ieiunando certaret, tan-
dem maiora presumens, longinquiorē ac remo-
tiorē ab hominibus locū certaminis petiit. Far-
ne dicitur insula medio in mari posita, quæ non
sicut L. indissimulatum iocularū regio, bis quo-
tidie accedente zephy Oceani, quæ reum a uocē
Græci, sit insula, bis reuocata abeunte reuma-
te litonibus conigua terre redditur: sed aliquot
millibus passuum ab hac seminsula ad Eury secre-
ta, & hinc altissimo, & inde infinito clauditur
Oceano. Nullus hic facile ante famulū Domi-
ni Cuthbertum solus ualebat inhabitare colo-
nus, propter uidelicet memorantū ibi phanta-
sias demonū: uerū intrante eam milie Christi
armato galea salutis, scuto fidei, & gladio spiri-
tus, quod est uerbum Dei, omnia tela equisimi-
ligna extincta, & ipse nequissimus cō omni
scilicet suorū turba porro lugatus est hostis: qui
uidelicet miles Christi, ut deuicta tyrannorum
acie, monarcha terre quā adierat, factus est: cō-
didit ciuitatē suā aptū imperio, & domos in hac
æque ciuitatē cōgruas erexit. Est autē ædificium
situ penitus rotundū, à muro usque ad murū mēsurā
quatuor ferme siue quinq; perticarū distantū,
murus ipse desoris aliorū longitudine stans ho-
minis. Nā intersecus uiuā cedendo rupē mul-
to illū fecit altiorē, quatenus ad cohibendā ocu-
lorū siue cogitationū lasciuiam, ad erigendā in
superna deueria totā mentis intentionē, pius
incola nil de sua malione præter cœlū posset in-
stueret: uidelicet murū nō de secto lapide uel
laterē & cæmētō, sed impolitissimis prorsus lapidi-
bus & cespitē, quē de medio loci fodiendo tula-
rat, cōposuit. Equibus quiddā tantæ erāt grandī-
tatis, ut uix à quatuor uirīs uiderentur poruisse
leuari: quos tamē ipse angelico adiutus auxilio
illuc attulisse aliūde, & muro impoluit reperi-
tus est. Duas in mansionē habebat domos, ora-
torū scilicet & aliud ad cōmunes usus aptū ha-
bitaculū: quorū parietes quidē de naturali ter-
ra multū intus forisq; circūdodiendo siue ceden-
do consecit, culmina uero de lignis informibus
& cæno superposuit. Porro ad portam insulæ
maior erat domus, in qua uisitantes cum fratre
suscipi & quiescere possent, nec lōgē ab ea fons
eorundem uilibus accommodas.

AT uerō ipsa eius mansio aque erat indiga,
utpote in durissima & prope saxea rupe cō-
dita: accitis ergo uir Domini fratribus, nec dum
enim se ab aduenientibus feculerat aspectibus,
Cernitis, inquit, quia fontis inops sū mansio,
quam adijcedi rogemus obsecro illum qui con-
uerit solidam petram in stagnū aquæ, & rupes
in fontes aquarum emanat, ut nō nobis, sed nomini suo
dans gloriā, de hac quoque rupe saxosa nobis ue-
nam fontis aperire dignetur: fodiamus in me-
dio tuguriū oculi mei, credo torrente uolupta-
tis suæ porabit nos. Fecerunt ergo foueam, quā
in crastinū emanat, nec hauriendo nouit
debicere, ita moderata gratia largitoris, ut nec
necessitati accipientis superflueret, nec susten-
tandæ necessitati copia deesset. Facta ergo sus-
uantibus se fratribus mansionē ac domibus præ-
fatis, incipit habitare solus uir Domini Cuth-
bertus, & primò quidem uenientibus ad se fra-
tribus de sua cella egressi, eiq; ministrare sole-
bat: quorum dum pedes aqua calida deuotus la-
uaret, coactus est aliquotiens ab eis etiam se di-
scalciare, suosq; pedes illis ad abluendum præ-
bere. Namq; in tantum à cultu sui corporis ani-
mus sustulerat, atq; ad animæ solius cultū con-
tulerat, ut semel calcatus tibratis, quas pel-
leas habere solebat, sic menses perdurare inte-
gro. Aliquando etiam calcatus in pascha, non
nisi post annum redeunte pasche tempore pro-
pter lauatiōnem pedum, quæ in cœna Domini
heri solet, se discalcasse dicitur: unde ob cre-
bras preces incuruationesq; genuum, quas cal-
ciatus exercebat, callum oblongum, nec exilē
in confinio pedum & tibrarum habuisse depre-
hensus est. Deinde incrementē studio perfectio-
nis includitur in suo monasterio, atq; ab homi-
num remotis aspectibus, solitariam in seinijs,
orationibus & uigilijs discit agere uitam, rarū
cum aduenientibus deintus habens colloquiū,
& hoc per fenestram: qua primitus aperta & us-
deri à fratribus, & fratres quos alloquebatur,
ipse uidere gaudebat: exinde procedente tēpo-
re & ipsam ocelluit, nec nisi dandæ benedictio-
nis uel alterius cuiuslibet certę necessitatis gra-
tia referabat.

*Qualiter à messe quem sua manu feruerat, uero
bo uoluerit abegit. Cap.
p. XXI.*

ET primū quidem per modicum ab eis pa-
nem, quo uesceretur accipiebat, ac suo bibe-
re fonte: postmodum uerò proprio manu-
um labore iuxta exempla patrum uiuere ma-
gis aptum ducebat. Rogauit ergo afferri si-
bini.

bi instrumenta, quibus terram exerceret, & trititum quod fereret. Sed seminata uerno tempore terra, nullus usque ad medium ætatis reddidit fructus: unde uisitantibus se iuxta morem fratribus aiebat uir Dei, Forsitan aut telluris huiusce natura, aut uoluntas Dei non est, ut hoc in loco mihi trititum nascatur: asserit rogo hordeum, si forte uel illud fructum facere possit. Quod si nec illi Deus incrementum dare uoluerit, satius est me ad conuictum reuerti, quam alieno hic labore sustentari: allatumque hordeum, dum ultra omne tempus ferendi, ultra omnem spem fructificandi terræ commendaret, mox abundanter exortum fecit fructum copiosum: quid dum mature scire coepisset, uenere uolucres, & huic depascendo certatim insisterent. Ad quos pressissimus Christi seruus approprians, sicut post se referrebat: solebat enim sepe, quia læti uultus & affabilis erat, ad confirmandam fidem audientium, aliqua etiam de eis quæ ipse credendo obtinuerit, in medium proferre: Quid tangetis, inquit, sata, quæ non profuerit? An forte uos plus me his opus habetis? Si tamen à Deo licentiam accepistis, facite quod ipse permisit: sin autem, recedite, neque ulterius aliena lædatis. Dixerat, & ad primam iubentis uocem, uersa uolucrum multitudo recessit, seque per omnia deinceps ab eiusdem mensis inuasionem continuit. Et hic quoque uenerabilis Christi famulus in duobus miraculis duorum patrum est facta secutus: in aqua uidelicet et elicta de rupe, & eodem modo legitur fecisse miraculum: sed idcirco uberius, quia plures erant, qui a quæ inopia laborarent. Porro in arcensibus à messe uolatilibus, reuerentissimam & sanctissimam patris Antonij sequebatur exemplum, qui à latione hortulæ quem ipse plantauerat, uno onagros sermone compescuit.

Quomodo corui inierant quem uiro Dei intulerant, precibus exmanere purgauerint. Cap. XL.

Ibet etiam quoddam beati Cuthberti, in exemplum præfati patris benedicti factum narrare miraculum, in quo auium obedientia & humilitate palam contumacia & superbia condemnatur humana. Erant siquidem corui multo ex tempore eiusdem insulæ sedibus assueri: quos eum die quadam uir Dei iudicantes hospitium fratrum, de quo præfatus sum, rostro lacere, ablatosque culmos quibus teclum fuerat ad fabrica nidi ore ferre conspiceret, coërcuit eos leui protensione dextere, atque à laxura fratrum iam cessare præcepit: sed illis imperiū spernentibus, in nomine, inquit, Iesu Christi abite quæ roctus, neque in loco quem lædatis, ultra manere præsumatis. Vix uerba cōpleuerat, & cōfessim tristis abire: peractio autē triduo, unus et duobus uis rediit, & sordidè reperit famulus Christi, sparsis lamentabiliter pennis, & summissio ad pedes eius capite, atque humiliata uoce quibus ualcat indicens, ueniam precabatur. Quid in-

telligens uenerabilis pater, dedit facultatē remeandæ: at ille impetrata redeundi licentia, mox sodalē adducturus abiit. Nec mora, redeunt ambo, & secū digna munera ferunt, dimidia uidelicet æxungia porcinam: quæ uir Domini aduentibus postea fratribus sæpius ostendere, atque ad ungendas sealigas præbere solebat, coniectis eis quanta hominibus obediētē, quanta firmitate humilitatis habenda, cum aui superbißima iniuriā, quam uiro Dei intulerat precibus, laudis & muneribus festinauit abluere. Denique ad dandum hominibus exemplū correctionis, multos deinceps annos in ipsa insula manebat & nidificabant, neque aliquid molestiæ cuiquam irrogare audebat. Nulli autem uideatur absurdum à uolatilibus formam discere uirtutis, cum Salomon dicat, Vade ad formicam obpiger, & considera uias eius, & discet sapientiam.

Qualiter eius necessitati etiam mare seruierit.

Capit. XL.

Non sola autē ætris, sed & maris animalia, iam & ipsum mare sicut & aer & ignis, iuxta quod in superioribus exposuimus, uiro uenerabili præbuerunt obsequium. Qui enim author omnium creaturarū fideliter & integro corde famulatur, non est mirandum, si eius imperijs ac uotis omnis creatura deferuiat. At nos plerumque ita circa subiecta nobis creatura deominis perdimus, quia Domino & creatori omnium ipsi seruire negligimus. Et ipsum, inquit, mare præputum famulo Christi, ubi opus habuit, impendebat officium. Disponebat namque paruulus in mari in suo monasterio, sed cotidiana necessitatibus aptam eondere casulam, cui à parte maris, quæ alluisione frequentum gurgitum excavata ruptis altissimum, nec breuem fecerat hiatus, basis supponenda erat, & hæc iuxta latitudinem duodecim pedes longa. Rogauit ergo fratres, qui se uisitari aduenerant, ut eum redire uellet, lignum sibi longitudinis duodecim pedum ad faciendam domuncule basim deferrent: qui promiserunt se libentissime facturos, quod petijt: sed accepta ab eo benedictione, ubi domus sunt reuersi, fugit mentem petitiō patris, reuersique die debito ad eum, non attulere quod rogabant: quibus ille benignissime receptis, & oratione solita Deo commendatis, Vbi est, inquit, lignum quod uos asserere rogabam? Tum illi reminiscētes petitionem eius, suamque cōfidentes obliuionē, ueniam de admissio præcabantur. At uir mississimus blando illos sermone consolatus, usque ad mane in insula manere & quiescere præcepit, dicens, Credo quia Deus non obliuiscatur meæ uoluntatis & necessitatis. Fecerunt ut dixerat, & exurgentes mane uiderūt, quia nocturnus Occani gitus lignum memoratæ longitudinis attulit, & in ipso insuper loco deposuit, ubi in edificium desuper erat imponendum. Videntes autem, mox & uiri uenerabilis sanctitatem mirabantur, cui etiam elementa seruierunt, & sue mentis tarditatem des-

bito.

bito cum pudore culpabant, quos etiam infensibilis elementum, quam sit sanctis obtemperandum doceret.

Quomodo multi ad se venientibus, monita deo salutis fragiles exposuerit, antequam hostes infidias.
Capitulum XXII.

Venerant autem multi ad usum Dei, non solum de proximis Lindisfarnensium finibus, sed etiam de remotioribus Britannie partibus, fama nimis uirtutum eius acciti, qui uel sua quæ commisissent errata, uel demonum, quæ patèrentur, tentamenta profitentes, uel certe communia mortalium quibus affigerentur, ad uersa patefacientes, à tante sanctitatis uiro se cõsolandos sperabant. Nec eos sefellit spes. Nam nullus ab eo sine gaudio consolationis abibat, nullum dolor animi, quem illo attulerat, redeuntẽ comitatus est. Nouerat quippe mortuos pia exhortatione resouere, sciebat angustias gaudia uitę celestis ad memoria reuocare, fragilia seculi huius & prospera simul & aduersa monstrare, didicerat tentatis multisarias antiqui hostis pandere uersutias, quibus facile caperetur animus, qui uel fraterno uel diuino amore nudatus existeret: at qui integra fideroboratus incederet, infidias aduersarij Domino auxiliante, quasi casset transire et araneę. Quotiens, inquit, me ipsum de alta rupe per præceptis misere, quotiens quasi ad interficiendum me lapides iactabam, sed & alij aliquę sanitasiarum tenamẽtis me appetentes deterere, ac de loco huius certaminis conabantur eliminare, nec tamen ullatenus uel corpus meum læsura aliqua uel mentẽ timore cõtaminare ualebant. Hoc quoque fratribus solebat crebrius intimare, ne conuersationem eius quasi singulariter celsam mirarentur, quia contemptis secularibus curis ferretus uiuere malle: sed iure inquit, est cœnobitarum una miranda, qui abbas per omnia subiiciuntur imperijs, ad eius arbitrium cuncta trigilandi, orandi, ieiunandi atq; operandi tempora moderantur, quorum plurimos noui paruitatẽ meam longẽ & mundiã mentis, & cui mine gratię prophetis ancie: e quibus est uenerabilis & cum omni honorificentia nominandus seruus Christi Bosillus, qui me in Maïrosensi monasterio quondam senex adolecentem nutrebat, & inter enutriendũ cuncta quæ mihi erant uentura, prophetica ueritate prædixit, & unum cõtummodorẽ stat ex omnibus ab eo mihi prædictis, quod ut inam nunquam impleatur: hoc autem dicebat, quia prætatus Christi famulus episcopatus eum gradu significabat esse futurum, cuius perceptionẽ ipse nõ parum de eliderio uitę secretioris horrebat.

Quomodo Elfred abbatissa et puella eius per zonam ipsius flectente. Capitulum XXIII.

NEq; uerò sanitatum miracula per hominẽ Dei, tamen longe ab hominibus positum

fieri cessabant: quidẽ uenerabilis ancilla Christi Elfred, quæ inter gaudia uirginitatis nõ paucis famularum Christi agminibus maternę pietatis curã adhibebat, ac regalibus itemmata nobilitatis potiori nobilitate summę uirtutis accuulabatur, multo uirum Dei semper excolebat amore. Hæc eo tempore, sicut ipsa postea reuerendissimo Lindisfarnensis ecclesię presbytero Herefrido, & ille mihi referebat, grauiter cõfusa lãguore, ac diu uexata, pene uisa est puenisse ad mortem. Cui cum nil curationis possent adhibere medici, subitò diuina intrinsecus gratia curante paulatim morti subtracha est, nec tamẽ plenẽ sanata. Nam dolor quidem interaneus abscessit, membrorum uigor redijt, sed facultas standi uel ambulandi prorsus defuit: quia nec ad stidum erigi, nec nisi quadrupes ualebat ingredi. Coepit ergo tristis aeternã timere debilitatem: nam & de medicorum auxilio iam prædũ fuerat facta desperatio: cui cum diẽ quadam inter angustias tristitum cogitationum ueniret in mentem beata & quieta conuersatio reuerendissimi patris Cuthberti, Vinam, inquit, habere rem aliquid de rebus Cuthberti meis, scio certẽ, & credo & confido in Domino, quia cito sanarer. Et non multo post aduenit, qui ei zonam suam ab eo missam deferret: quæ multum gauisaf de munere, & desiderij suum uitro sancto iam cœlitus patefactum intelligens, succinxit se illa, & mane mox erecta aditandum, tertia uerò diẽ plenẽ est reddita sanitati. Post dies autem paucos coepit ægrotare: quædam de uirginibus monasterij ipsius, dolore capitis intolerabilis quæ cum ingrauescente morbo per dies uideretur esse moritura, intrauit ad uisitandum eam uenerabilis abbatissa: cumq; eam grauitè afflictam cõspiceret, tulit memoratam uiri Dei zonam, & hac illi caput circumligare curauit: quæ eodem mox diẽ ab eunte dolore curata est, tollensq; zonam, sua cõdidit in capsã. Quam cum post dies aliquot abbatissa requireret, neq; in capsã eadem, neq; uspiam prorsus potuit inneneri. Quod diuina dispensatione factum intelligitur, uidelicet ut & per duo sanitatis miracula Deo dilecti patris sanctitas appareret creditibus, & deinceps dubitandi de sanctitate illius occasio tolleretur incredulis. Si enim eadẽ zona semper adesset, semper ad hanc concurrere uoluissent ægroti: & dñi fortẽ aliquis ex his non mereretur à sua infirmitate curari, derogaret impotentię nõ saluanti, cum ipse potius esset salutis indignus. Vnde prouida, ut dictum est, dispensatione superne pietatis, postquam fides credentium confirmata est, mox inuidiæ perfidorum materia detrahendi est prorsus ablatã.

Quid sciendi cõdem Elfred de uita Regis regis et opia scopatu suo prædixerit. Capitulum XXIII.

ALio item tempore misit eadem reuerendissima uirgo & mater uirginũ Christi Elfred, rogauitq; uirum Dei, adiutrans in nomine Domini ut eum uidere, & de necessarijs mereretur

tur alloquitur qui ascensa cum fratribus nauis, uenit ad insulam, quæ Coquedi fluminis ostio præfacens ab eodem nomen accepit, & ipsa monachorum coetibus insignis. Nam præfata abbatissa illo eum sibi occurrere rogauerat: cuius potius colloquiis cum multa ab eo quæ sciscitabatur, audiret, ecce repente in medio sermone ad uolupta pedibus eius, adiurauit eum per nomen illud terribile ac uenerabile superni regis & angelorum eius, ut diceret illi quum longo tempore uisurus esset Egridus frater illius, & regnum gubernaturus Anglorum. Scio enim inquit, quia prophetæ spiritu quo polles, etiam hoc dicere potes, si uis. At ille expauit ad iuramentum, nec tamen uolens aperte quod petebatur, reuelare secretum: Mirum inquit, quare sapiens femina & in sanctis erudita scripturis, longa uocare uelis humane tempora uitæ, dicere palam ista. Quia anni nostri sicut aranea meridiantur: & cum moneat Salomon, si uanis multis uixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, meminisse debet teuebrosi temporis & dierum multorum, qui cum uenerint, uanitates arguuntur præteritis: quanto magis is cui unus solus anni uita superest, breui uidetur tempore uixisse, ubi mors affuerit in ianuam. Hæc audiens illa, suis lacrymis præfagia dira dessebat, exterrita facie, rursus audacia formidat ad iurauit per maiestatem summæ diuinitatis, ut diceret, quem habiturus esset heredem regni, cum filijs careret & fratribus, qui parum silens, Ne dicas, inquit, quia cares, habebis enim successorem, quem germana, ut ipsum Egridum, dilectione complectaris. At illa, Obsecro, inquit, dicas quibus in locis sis ille. Qui ait, Cernis hoc mare magnum & spaciosum, quot abundet insulas? Facile est Deo de aliquâ harum sibi providere, quem regno præficiat Anglorum. Intellexit ergo, quia de Aldrido diceret, qui sebrebat filius fuisse patris illius, & tunc in insulis Scottorum ob studium literarum exulabat. Sciebat autem, quia Egridus proponeret eum consilium & episcopum, uolensque dinoscere si proposuisset sequeretur effectus, ita querendo exorta est. O quum uaria incertione diuiduntur corda mortalium. Quidam adeptis gaudens diuitijs, alij amantes diuitias, semper egent, tu gloriâ mundi, quamuis offeratur, respulsa, etiam ad episcopatum pertingere possis, quo sublimius apud mortales nihil est: cui claustra deserti huius gradus præferes? At ille, Scio me, inquit, tanto gradu dignum non esse, nec tamen iudicium super ni gubernatoris usquam effugere queo: qui si tanto oneri me subijciendum disposuit, credo quia post modicum liberum reddet, & fortasse non amplius quam duobus annis exactis solitam me me solitudine remittet ad requiem. Precepit autem tibi in nomine Domini & saluatoris nostri, ne cui ante meum obitum, quæ à me audiuit, referas. Cumq; illi hæc & multa alia quæquebat, exponeret, atq; tam de quibus opus habebat, instrueret, reuersus ad insulam & monasterium suum, solitariam, ut coepat, agebat

Bedæ tom.

sedulus uitam. Nec multo post congregata synodo non patua sub præsentia piissimi ac Deo dilecti regis Egridi, cui beatæ memoriæ Theodorus archiepiscopus præsiderebat, unanimo omnium cōsensu ad episcopatum ecclesiæ Lindisfarnensis electus est: qui cum multis legationibus ac literis ad se præmissis nequaquam suo loco posset erui, tandem rex ipse prætatis unâ cum sanctissimo antistite Trumwine, nec non & alijs quamplurimis religiosis ac potētibz uiribus ad insulam nauigauit, genu flectunt omnes, ad iurant per Dominum, lacrymas fundunt, obsecrant donec ipsium quoq; lacrymis plenum dulcibus extrahunt latebris, atq; ad synodum pertrahunt. Quò dum perueniret, quibus multum renitens unanimo omnium uoluntate superatur, atque ad suscipiendum episcopatus officium collum submittere compellitur. Nec tamē statim ordinatio, sed peracta hyme, quæ imminet expleta est: atq; ut uerbis eius prophetis per omnia satis fieret, Egridus post annum Piclorum gladio trucidatur, & Aldridus in tegnum frater eius notus substituitur, qui non paucis ante temporibus in regionibus Scottorum lectioni operam dabat, sibi ob amorē sapientie spontaneum passus exilium.

Quomodo electus ad episcopatum seruum comitis
longum æque per se benedictus
uenerit. Caput
XXV.

Cum ergo electus ad episcopatum uir Domini Cuthbertus suam remeasset ad insulam, atque aliquantulum temporis secretus Domini solita deuotione militaret: euocauit eum uenerabilis episcopus eius Eata, atque ad suum colloquium Mailros uenire præcepit. Quò expleto colloquio, dum domum redire cœpisset, occurrit illi comes quidam Egridi regis, rogauitq; obnixè, ut ad benedictionem dandam in uillulam suam domumq; diuerteret. Quò cum peruenisset, & gratificò omnium susceptus esset officio, indicauit ei uir de infirmitate famulati sui, Deo, inquit, gratias sanctissime pater, quòd nos uidere, nostramq; domum intrare dignatus es: & uerè credimus, quia maximè nobis lucrum & mentis & corporis præstet adiutor tuus. Est autem nobis famulus pessima diuinitus infirmitate cruciatus, & in tantum doloris hodie perductus, ut morienti similior, quàm liguenti appareat. Extrema namq; corporis parte præmorta, per modicum ore & naribus statum trahere uidetur: qui confestim benedixit aqua, & dedit ministro comitis nomine Baldhelmo, qui nunc usque superest, & in ecclesiâ Lindisfarnensi præbyterij gradum officio renens, moribus implet, uirtutesq; uiri Dei cunctis scire uolentibus referre melle dulcius habet qui & mihi hoc ipsum quod refero, miraculum narrauit. Huius ergo datus aquam benedictam uir Dei, Vade, inquit, & gustandam præbelanguenti. Qui dictis parcas, attulit aquam

agros

regrotanti: quam dum tertio ori eius infunderet, continuo contra morem se quietum dimisit in soporem. Erat enim iam uespera: qui cunctis silentio transiegit noctem, & uisitanti se Dominus suo saluus mane apparuit.

*Quod liter in episcopatu uixerit,
Capitulum XXXVI*

SVsceptum autem episcopatus ordinem uenerabilis uir Domini Cuthbertus, iuxta precepta & exempla Apostolica uirtutum ornatu operibus. Commisit namque sibi plebem & orationibus protegebat assiduus, & admonitionibus saluberrimis ad celestia uocabat, & quod maxime doctores iuuat, ea quae agenda docebat, ipse prius agendo premonstrabat. Eri plebat in opem de manu fortioris eius, egenis & pauperem à repentibus eum: tristes ac pusillanimes consolari, male autem gaudentes ad tristitiam, quae secundum Deum est, reuocare curabat: solitam sibi parisoniam sedulus exercebat, & inter frequentiam turbarum monachicæ uitæ rigorem sollicitus obseruare gaudebat: esurientibus alimenta, indumenta præbebat algentibus, ceterisque uitæ pontificalis insignibus nit decoratus incedebat. Cuius interitis, id est animi uirtutibus, ea quoque quibus foris esset uisus, miraculorum signa testimonium dabat, ex quibus aliqua breuiter memorie commendare curauimus.

*Quomodo interitis Egfridi regis ex militie eius, quem prædixerat, absenti uideri in spiritibus.
Capitulum XXVII*

Igitur dum Egfridus rex a uisu temerario exortum in Pictos ducere, eorumque regna atroci ac feroci scutia deuastare, sciens uir Domini Cuthbertus adesse tempus, de quo anno præterito interroganti eius forori prædixerat, non eum amplius quam uno anno esse uicturum: uenit ad Lugubalia ciuitatem, quæ à populis Anglorum corrupte Luel uocatur, ut alloqueretur reginam, quæ ibidem in monasterio suæ fororis euentum belli expectaret, disposuit. Postera autem die deducens eum ciuibus, ut uideret mœnia ciuitatis, fontemque in ea miro quodam Romanorum opere extructum, repente turbatus spiritu, ut stabat super baculum mox iam faciem deflexit ad terram, rursusque se erigens, atque ad celum oculos attollens, ingemuit grauiter, & non grandi uoce ait, Fortè modo discrimen factum est certaminis. At presbyter, qui astabat, intelligens de quo diceret, in eam uelocitate ductus, respondit & dixit, Vnde sis? Nolens autem ille amplius de his, quæ sibi erant reuelata, patefacere, Nonne uisus inquit, quàm mire mutatus ac turbatus sit aer? Et quis mortaliū sufficit inuestigare iudicia Dei? Attamen confestim intrauit ad reginam, & secreto eam alloquens (erat autem dies sabbati) Vide inquit, mature illi uescens secta

da sabbati ascendas currum, quia dñe Dominico curru ire non licet, uadasy & regiam ciuitatem citissime introcas, ne forte occisus sit rex. Ego autem, quia crastina die ad uicinum monasterium ob dedicanda mihi ecclesiam uenire rogatus sum, expleta dedicatione te cōtinuò subsequor. Veniente autem die Dominico prædicans uerbum Dei fratribus eiusdem monasterij, finito sermone, & sauentibus cunctis qui aderant, rursus ita cepit, Obsecro dilectissimi iuxta Apostoli monita uigiletis, itetis in fide, uirtutibus agatis, & confortemini, ne forte superueniens aliqua tentatio uos imparatos inueniat: sed memnes potius semper illius Dominici præcepti, Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Putabam autem, quia non multo ante pestilentie clades & eos & multos circumquaque lata crade strauit, eum de huiusmodi plaga iam reditura fuisse locutum. At ille rursus assumpto sermone, Quondam inquit, cum adhuc in mea demorarer insula solitarius, uenerunt ad me quidam de fratribus die sancto Dominicæ natiuitatis, rogabantque ut de mea casula & mansione egredieris, sollemnem cum eis & latum diem tantæ uenerationis transigerem: quorum ego precibus deuotus acquiescens egrediebar, & confedimus ad epulas. At in media forte refectioe dixi ad eos, Obsecro fratres caute agamus, & uigilemus, ne per incuriam forte & securitatem inducamur in tentationem. At illi responderunt, Obsecramus hodie latum agamus diem, quia natale est Domini nostri Iesu Christi. Etego, Sic inquam faciamus. Cumque post hæc aliquidui epulis, exultationi, ac libalibus indulgeremus, rursus admonere ceppi, ut solliciti existeremus in orationibus & uigilijs, atque ad omnes tentationum incursum parati. Et illi bene, inquit, & optimè doces: sed tamen quia abundanti dies ieiuniorum, orationis, & uigilijs, hodie gaudeamus in Domino. nam & angelus nascente Domino euangelizabat pastoribus gaudium magnum, quod illi esset omni populo celebrandum. Etego Bene inquit, faciamus sic. Sed cum epulantiibus nobis & diem latitudinentibus, tertio eiusdem admonitionis uerba repeterem, intellexere illi, quia non frustra hæc tam studiose fugerem, & expauescentes dicebant, Faciamus ut doces: quia necessitas magna nobis incumbit, ut contra insidias diaboli, & omnia tentamenta semper accincti spiritualiter uigilemus. Hæc dicens ego, ne sciebam sicut nec illi aliquid nobis occurrurum nouæ tentationis: sed tantum instinctu mentis admonitus sum aduersus subitas tentationum procellas statim eorū semper esse muniendum. Sed ubi reuersi hæc manē ad suum, id est Lindisfarne monasterium redierunt, ecce quendam de suis morbo pestilentie obisse reperiunt. Et crescente ac fruescente per dies, immò etiam per menses, & annū penè totum eadem clade, nobilissimus ille patrum fratrumque coetus spiritualium penè uniuersus migravit ad Dominū. Et nunc ergo fra-

res uigilate & uos in orationibus, ut siquid uobis tribulationis ingruerit, uos iam paratos inueniat. Hæc dicente uenerabili antistite Cuthberto, rebantur ut præfatus sum, quia de re ditu pœnitentiae diceret. Sed post unum diem adueniens, qui iugerat è bello, occulta uiro Dei uariis cinia miseris exponebat eloquijs: probatumque est ipsa die eademque hora quia uiro Dei iuxta puteum stanti reuelatum est, cælis circumtutoribus regem hostili gladio fuisse prostratum.

*Quomodo Heriberto anachoreta obitum suum prædixit, comitatumque illius à Domino precibus obtinuit sine mora. Cdo
pat XXVII.*

Non multo post tempore idem famulus Domini Cuthbertus ad eandem Luguballam ciuitatem rogatus aduenit, quatenus ibidem sacerdotes consecrare, sed & ipsam reginam dario habitu sanctæ conuersationis benedicere deberet. Erat autem presbyter uitæ uenerabilis, nomine Heribertus iam dudum uiro Dei Cuthberto spiritualis amicitie fœdere copulatus, qui in insula stagni illius pergradis, de quo de Orouentianis sinujs primordia erumpunt, uitam solitariam ducens, annis singulis ad eum uenire, & monita ab eo perpetuè salutis accipere consueuerat. Hæc cum audisset eum illa in ciuitate demoratur, uenit ex more cupiens solariis eius exhortationibus ad superna desideria magis magisque inflammari: qui dum sese alterutrum cœlestis sapientie poculis debrarent, dixit inter alia Cuthbertus, Memento frater Heriberte, ut modo quicquid opus habes, me interroges, mecumque loquaris: quia postquam ab inuicem digressi fuimus, non ultra nos inuicem in hoc seculo carnis oculis uidebimus. Certe sum enim, quia tempus meæ resolutionis instat, & uelox est depositio tabernaculi mei. Qui hæc audiens prouoluit eius pedibus, suscitans eum gemitu lachrymis, Obsecro inquit, per Dominum, ne me derelinquas, sed tui sodalis memineris, rogesque supernam pietatem, ut cui pariter in terris seruimus, ad eius uideam claritatem pariter transeamus ad cœlos. Nosti enim, quia ad tui oris imperium semper uiuere studi, & quicquid ignoratiam uel fragilitate deliqui, quæ ad tuæ uoluntatis arbitrium castigare curauit. Incubuit precibus episcopus, statimque edoctus in spiritu impetrasse se quod petierat à Domino: Surge inquit, frater mi, & noliplorare, sed gaudere gaude: quia donauit nobis superna clementia, quod rogauimus eam. Culus promissus & prophetie ueritate sequens rerum finis astruxit, quia & digredientes ab inuicem, non amplius se corporaliter uiderunt & unius eiusdemque momento temporis egredientes è corpore spiritus eorum, mox beata inuicem uisione coniuncti sunt, atque angelico ministerio pariter ad regnum cœlestis translata. Sed Heribertus diutina prius infirmitate decoquitur, illa fortassis dispensatione Domini

Bedæ rom.

et pietatis, ut si quid minus haberet meriti beato Cuthberto, suppleret dolor continuus longæ ægritudinis, quatenus equatus gratia suo in tercessori, sicut uno eodemque tempore cum eo de corpore egredi, ita etià una atque indissimili sede perpetuè beatitudinis mereretur recipi.

Quomodo uxorem comitis per presbyterum suam aqua benedicta sanauerit. Caput XXXIX.

Quadam autem die dum parochiam suam circumiens monita salutis omnibus ruriculis & uiculis largiretur, nec non etiam nuper baptizatis ad accipiendam spiritus sancti gratiam manum imponeret: deuenit ad uillulam cuiusdam comitis, cuius uxor male habebat, quæ si proxima moriturus facebat. Cui iam ueniendi occurrentes ipse comes flexis genibus, gratias egit Domino de aduentu filius, & introducens illam benigno recepit hospitio: cumque lotis more hospitalitatis manibus & pedibus resedisset antistes, coepit referre illi uir de languore coniugia desperatæ, obsecrans ut ad spargendam eam aquam benediceret, Credo inquit, quia mox aut sanitati Deo donante restitatur, aut si moritura est, perpetuam de morte transeat ad uitam, citiusque moriendo compendium tam miserabilis ac diutinae uexationis accipiat. Annuit deprecanti uir Dei, & allatam benedicens aquam dedit presbytero, præcipiens ut super languidam aspergeret. Qui introgressus cubiculum, in quo illa exanimi simillima lacebat, aspersit illam & lectulum eius: sed & uos illius aperiens, gustu saluiferi haustus immisit. Res mira & uehementer stupenda. Mox ut eam aqua benedicta tetigit languentem, & quid erga eam ageretur prorsus ignorantem, ita plenam & mentis & corporis sanitatem recepit, ut confestim respiciens benediceret Dominum, gratiasque referret ei qui tales tantisque hospites ad se uisitandam curadumque destinare dignatus sit. Nec mora exurgens, ipsi suæ sanitatis ministris ministerium sana præbuit, pulchroque spectaculo ipsa prima de tota tanti uiri familia episcopo porro refectionis obtulit, quæ per ipsius benedictionem poculum mortis euasit, secuta exemplum focrus apostoli Petri, quæ curata à febribus per Dominum, continuo surgens ministrabat illi ad discipulis eius.

Quomodo puellam oleo perunctam à dolore capitis liberari curauerit. Caput XXX.

Neque huc distans le sanitaris miraculum à uenerabili antistite Cuthberto factum, multique præfentes fuere, testari sunt: ex quibus est religiosus presbyter Edilualdus, tunc minister uiri Dei, nunc autè abbas cenobij Mailrosensis. Dum enim more suo pertranfuerit uidens docendo, deuenit in uicem quemdam, in quo errant semine sancti moniales non multæ, quibus timore barbarici exercitus à monasterio suo profugis, ibidem manendæ sedis uiri Domini pau-

lo an

lo ante donauerat: quarum una quæ erat cognata prefati sacerdotis Edilualdi, grauissimè tenebatur languore depressa: per integrum namque annum intolerabilis capitis & totius lateris alterius dolore uexata, funditus à medicis erat desperata. Indicantibus autem de illa uiro Dei, & pro sanatione eius obsecrantibus his qui uenerat cum eo, miseratus ille miseram unxit oleo benedictio: quæ ab illa mox hora meliori incipiens, post dies paucos plena sospitate conualuit.

Quomodo per panem ab eo benedictum infirmus suscitatus. Caput XXXI.

Nec silentio prætereundum arbitramur miraculum, in quod eiusdè uiri uenerabilis uirtute, quamuis ipso absente patratur cognouimus. Meminimus supra Hildmeri præfecti, cuius uxor em uiro Dei ab immundo spiritu libera uerit. Idem ergo præfectus postea decidit in lectum grauissima pressus infirmitate, adeo ut crescente molestia per dies, iam iamque uideretur esse moriturus. Aderant multi amici, qui ad consolandum uenerat languentem: cumque lecto iacentis assiderent, repente unus eorum intulit, quia secum haberet panem, quem sibi nuper uir Domini Cuthbertus benedictionis gratia dedisset: & Credo inquit, quia huius gustu posuit, si tamen fidei nostre tarditas non obstitit, medellam recipere salutis. Erant autè laici omnes, sed religiosi. Conuersi uero ad inuicem, confitebantur singuli, quia absque ulla dubietate crederent per eiusdè benedicti panis communionem eum posse sanari: implentesque calicem aqua, immiserunt pauillulum panis illius, & dederunt ei bibere. Quis statim uti uscula gustus ille aque per panem sanctificatus attigit, fugit dolor interaneorum omnis, fugit exteriorum tabitudo membrorum. Nec mora expeditus à languore utrum salus subscecata confirmauit, atque ad laudandam famuli Christi sanctitatem & ad mirandam fidei non fictæ uirtutem, merito & ipsum & omnes qui celeritate tum inopinate salutis uidere uel audire, sustulit.

Qualiter oblatum sibi in itinere inuenit morientem a tanto remotum ad suum sine omni mora. Caput XXXII.

Quodam quoque tempore dum sanctissimus gregis Domini pastor sua iustrando circueire ouilia, deuenit in mōiana & agrestia loca, ubi multi erant de circumpositis late uisuli, quibus manus erat impoenda. Ne tamē in montibus ecclesia uel locus inueniri potuit aptus, qui pontifici cum suo comitatu suscipere. Teienderunt ergo ei tentoria in uia, & celsa de uicina syluam uisulicis, sibi quique tabernacula ad manendum, qualia potuere, fixerunt: ubi dum confluensibus ad se turbis uir Dei uerbum biduo prædicaret, ac spiritus sancti gratiam nuper regeneratis in Christo per

manus impositionem ministraret, ecce subito apparuerunt mulieres ferentes in grabbato iuuenem lōgæ eggritudinis acerbitate rabelasitū, ponentesque in exitu syluæ, miserunt ad episcopum, rogantes, ut ad accipiendam benedictionem ad se hunc afferri permitteret. Quem cum ad se perductum acerrimè uexatum conspiceret, iussit omnes secedere lōgius: & ad solita orationis arma cōsurgens, data benedictione populi pestem, quam sollicita medicorum manus pigmentorum compositione nequiebat. Denique eadem hora surgens, & accepto cibo confortatus, reddita Deo gratiarum actione regressus est ad eas, quæ se portauerant feminas: licet factum est, ut quæ eum illo tristis languidum aduexerant, cum eis inde gaudentibus, & ipse sospes ac letabundus domum rediret.

Quomodo tempore mortalitatis morientem puerum matris suam reuocauit. Caput XXXIII.

Eodem tempore pestilentia subito exorta illis in partibus grauissima nec incubuit, ita ut in magnis quodam, & electisque habitatoribus nullis ac possessionibus uix paruæ raræque reliquæ, & interdum nullæ reliderent. Unde sanctissimus pater Cuthbertus diligētissime famulans parochiam, eisdem minimis, quæ suis persuere reliquiis ministerium uerbi, & necessariz consolationis opem ferre non desit. Adueniens autem in uiculum quēdam, ibidemque omnibus quos inueniret auxilium exhortationis adhibito, dixit ad presbyterum suum, Putas ne, superest quispiam his in locis, cui nostra uisitatione & allocutione opus sit, cum cunctis qui male habebat uisus, iam ad alios transire licet. Qui circumspiciens omnia, uidit mulierem eminus stantem, quæ extincto paulo ante filio, fratrem eius, iam morti proximū, tenebat in manibus, lachrymisque faciem rigantibus præteritum pariter & præsentem testabatur ærumnam: quam cum uiro Dei ostenderet, nil moratus accessit ad eam, & benedicens dedit osculum puero, dixitque ad matrem, Ne metus nec moesta sis, sal uabitur enim, & uiuet infans, neque ullus ultra de domo tua hac mortalitatis peste deficiet: uisus prophetæ ueritati, ipsa cō filio mater multo exinde tempore uisus testimonium dabat.

Qualiter animam cuiusdam qui de arbore cadendo mortuus est, ad caelum ferri conspexerit. Caput XXXIII.

Interea dum præficus uicini sui obitus uir Domini Cuthbertus iam decreuisset animo, deposita cura pastoralis officij solitudine externa inter libera orationum & psalmodiæ studia diē mortis, uel potius uitæ cœlestis præstolaretur ingressum: uoluit prius non solum sua circueita parochia, sed & alijs circa fidelium mansionibus uisitationis, cunctos necessarij exhortationis uerbo confirmare, ac licet ipse desiderate solitudinis

dinis gaudio refoueri. Quod dum ageret, rogatus à nobilissima & sanctissima uirgine Christi Elise abbatisa, cuius superius memoratam se ei uenit ad possessionem monasterij ipsius, qua tenus ibidem & ipsam uidere atque alloqui, & ecclesia dedicare deberet. Nam & ipsa possessio non paucis famulorum Christi examine pollebat: ubi dum hora refectionis ad mensam con-sedissent, subito uenerabilis pater Cuthbertus auersam à carnalibus epulis mentem ad spiri-
tuali contemplanda conuulsit: unde lassatis ab officio suo membris corporis, mutato colore faciei, & quasi a tonitruis contra morem oculis, cul-
tellus quosq. quem tenebat, decidit in mensam. Quod dum presbyter eius qui astant & minist-
rabat, aspiceret, inclinatus ad abbatissam, dixit silentio. Interroga episcopum quid uiderit. Scio enim, quia non sine causa manus eius tre-
mefacta culcellum deseruit, uultusq. mutatur il-
lus: uidit aliquid spirituale, quod nos ceteri uidere nequimus. At illa statim cōuersa ad eum, Obsecro inquit, Domine mi episcopo, di-
cas quid uideris modo: neque enim frustra lassata tua dextera culcellum, quem tenebat, amisit. Qui dissimulare conatus uidisse se quippiam secreti, locose respondit, Num tota die manduca-
re ualebam: nam aliquando quiescere debui. Illa autem diligentius adiurante ac flagitante, ut exponeret uisionem, Vidi inquit, animam cuiusdā sancti manibus angelicis ad gaudia regi-
ni coelestis ferri. Rursus illa, De quo inquit, lo eo assumpta est: Respondit, De tuo monasterio. Adiecit nomen inquirere. Et ille, Tu mihi in-
quit, die crastino missas celebranti nomen eius indicabis. Hec audiens illa, conestum misit ad maius suum monasterium uidere, qui nuper ra-
ptus esset ex corpore. At nūctus omnes ibidem saluos incolumescq. reperiens, postquam mane factio reuerti ad Dominum excepit, obuios ha-
buit eos qui corpus defuncti fratris sepeliendū
in carro deferrent, interrogansq. qui esset, didi-
cit quia quidam de pastoriis bonæ actionis uir incautus in arborem ascendens deciderat deorsum, & contrito corpore ipsa hora spiritus
exhalauit, quia hunc uir Domini ad coelestia du-
ctum uidebat. Quod dum rediens abbatissa re-
ferret, statim illa ingressa ad episcopū, iam tunc dedicantem ecclesiam, stupore semineo quasi nouum aliquid incertumq. nuntiatura, Precor
inquit, Domine mi episcopo, memineris ad
missas Hæduardū mei (hoc enim uir erat no-
men) quia ueri cado de arbore defunctus est. Tunc liquido omnibus patuit, quia multi for-
mas prophetie, spiritus ultri sancti precordij in
erat, qui & in presenti occultum animæ raptū uidere, & quid ibi in futuro ab alijs indicandū
esset, potuit præuidere.

Quomodo aquem gustando in uini seipsum conuertit. Caput XXV.

[N]de peragratis ex ordine superioribus locis, uenit ad monasterium uirginū, quod nō lon-
Bedæ tom. 1.

gè ab ostio Tini fluminis sita, suprà docuimus: ubi à religiosa, & ad seculum quoque nobilissima famula Christi Verca abbatissa magnificè suscepit, postquam de meridiana quiete surrexerunt, sitire se dicens, ut biberet rogauit. Quæ rebant quid bibere uellet, rogantes ut uinum si ue cerullā afferri liceret, Aquā inquit, date mihi qui hausam de fonte aquam, & obulerunt ei. At ille data benedictione, ubi paululū gustauit, dedit astanti presbytero suo, qui reddidit minist-
stro. Et minister accepto poculo, Licet inquit, mihi bibere de potu, de quo bibit episcopus? Respondit, Etiam. Quare non liceat? Erat autem & ille presbyter eiusdem monasterij. Bibi-
bit ergo, & uisa est ei aqua quali in saporem uini conuersa. tantūq. sibi testem uolens adhibere miraculi fratrem, qui proximè astant, porrexit ei poculū: qui cum & ipse biberet, etus quo-
que palato pro aqua uinum sapiebat. Aspectabant autem mirantes à diuicem, & ubi uacuum
tempus ad loquendum acceperunt, confiteban-
tur alterutrum, quia uiderentur sibi nunquam melius uinum bibisse: sicut unus ex ipsis postea in nostro monasterio, quod est ad ostium Vuri fluminis, non paruo tempore demoratus, ibi-
demq. nunc placida quiete sepultus, sua mihi relatione testatus est.

Quomodo inobedientes ei quosdam fratres tempestat maris per septem dies obfuderit. Caput XXXVI.

D]Vobis igitur annis in regimine episcopatus transactis, sciens in spiritui uir Domini Cuthbertus appropinquare diem sui transitus, abiicit pondus curæ pastoralis, atque ad dilectum eremiticæ conuersationis agone[m] quantocius remeare curauit, quatenus in insula sibi sollicitudinis mundanæ spineta liberior p[re]fice compunctionis flamma consumeret. Quo tem-
pore sepius ad uisitantes se fratres de mansionibus sua egredi, eosq. præsens solebat alloqui. Libet autem referre quoddam tunc ab eo factum miraculum, quo clarius eluceat, quantum uir sanctus obtemperandum sit etiam in his, quæ negligentius imperare uidentur. Quadā die dum uenissent quidam, egressusq. ille exhortatorio ut illos sermone reuerteret, post ad monitionē cōpletam subiunxit dicens, Iam hora est, ut ad missionem meam regrediar, uos autem, quia proficisci disponitis, primò sumite cibos, & aucam illam (p[re]debat enim aucā in pariete) coquite & eomedit, & sic in nomine Domini nauem ascēdit, ac domum redite. Dixerat hæc, & data oratione & benedictione suam mansionem introiit. Illi autē ut præceperat sumptum cibos: sed quia abundabant aures, quos secum attulerāt, aucam, de qua præceperat, tangere non curabant. At cum resecti nauiculam uellent ascēdere, exorta subito tempestas fera omnem eis nauigandi facultatem abtulit: factumq. est ut septem diebus feruente unda cōclui, tristes in insula residerent, nec tamen culpam inobediē-
tiae,

lit, pro qua huiusmodi carcerem patiebantur, ad memoriam reuocaret: qui cum sedulo ad patris colloquium reuerſi, ac de redditu ſui diſpendio conqueſti patienti ab illo monita perſeuerant: ſeptima tandem die egreſſus ipſe ad eos, uolebat moroſitatem eorum, gratia ſue uiliſtatioris & conſolationis pie, uerbo lenire. Ingreſſus autem domum, in qua manebant, ut uſuſtaucam non fuiſſe comellam, placido uultu & leuotius ſermone redarguit eorum inobedientiam, Nonne iniquiſſima, in comella adhuc pendet auca? Et quid mirum ſi uos mare non ſi uit abſit? Citeſſimè ergo mittit eam in caldarium, coquit & comedit, ut poſſit mare quieteſcere. & uos domum remittere. Fecerunt ita ut ſuſſerat, contigitq; miro ordine, ut eſſet præceptum uiri Dei coctura in caldario foco agente ſeruere ceſſiſſet, eadem hora unda in mari eſſantibus uentis ſua ſeruore quieteſceret. Expleta itaq; reſolutione uidentes mare placidum, aſcenderunt nauem, & ſecundis ſtibus eum gaudio ſimul & pudore domum remeauerunt. Pudebat namq; eos inobediencia & ſenſus tardioris, quo uerebantur ſuum etiam inter flagella conditoris diſnoſcere & emendare reatum. Gaudēbāt, quia intellexere tantam fuiſſe Deo curam de ſideſi ſuo famulo, ut contemptū eius etiam per elementa uindicaret. Gaudēbāt, quia uidere tantam fuiſſe curam ſuo fuiſſe creatori, ut etiam manifeſto miraculo ipſorum errata corrigere. Hoc ſane quod retuli miraculū, non quolibet auctore, ſed uno eorum qui interfuere narrante cognoui, utiq; uidelicet uenerabilis monacho & preſbytero eiufdē monaſterij Cyneundo, qui plurimis latē fidelium longinquitatē utiq; gratia iam notus exiſtit.

Quarta agrotus tentamenta perſeuerat, quid ſe de ſua ſua pulſura mandauerit. Cap. XXXVII.

Repetiit autem Inſulam manſionemq; ſuam uir Dei Cuthbertus, mox peracto die ſulſenit natiuitatis Domini: cumq; eum nauem aſcenſurum caſtera fratrum circumſtaret, inter rogauit unus ex eis ueteranus & uenerabilis utiq; monachus, ſortis quidem fide ſed dyſenſe rize morbo corpore ſam ſacſus imbecillis: Dic nobis inquit, Domine epifcope, quando reditum tuum ſperare debemus. At ille ſimpliciter interroganti, ſimpliciter & ipſe, quod uerū nouerat, pandens: Quando inquit, meum corpus huc referetis. Qui cum duos ferme menſes in magna repetitū ſue quatenus exultatione traſſigeret, multo conſuetē diſtinctionis rigore corpus mentemq; conſtringeret, atreptus infirmitate ſubſua, temporalis ſigne doloris ad perpetuū cepti beatitudinis gaudia præparari: cuius obitum libet uerbis illius cuius relatione diſci, deſcribere. Hæreſiſ uidelicet deuote religionis preſbyteri, qui etiam tunc Lindiſarneſi monaſterio abbas iure præſuit. Tribus inquit, hebdomadibus eſſentis infirmitate decoctus ſic ad extrema peruenit: ſiquidem quarta

ſeria cepit agrotare. & rursus quarta ſeria ſinita ægitudine migravit ad Dominum. At cum mane primo inchoate infirmitatis uenirent (nam & ante triduum cum ſatribus inſulam adierat) cupiſſet ſolite benedictionis & exhortationis ab eoſolaria percipere, ut dato iuxta morem ſigno me adueniſſe prodici, proceſſit ad ſeneſtram, & ſalutē ſe mihi ſuſpirium pro reſponſo reddidit. Cui ego, Quid habes inquit, Domine miſ epifcope, an ſortis nocte hac tuus te languor tetigit? At ille, Etiam inquit, liſguor me tetigit nocte hac. Putabam quia de ueteri ſua infirmitate, eulus quotidianā penē moleſtiſſa conſueuerat excoqui, non autem de noua & inſolita diceret. Nec plura interrogans, Da inquam, benedictionem nobis, quia iam tempus nauigandi, ac domum remeandi deſt. Faſcit inquit, ut dicis, aſcēdite nauem, ac domum ſulſi redite. Cum autem Deus fuiſſe cepit animā meam, ſepelite me in hac manſione iuxta oratorium meum, ad meridem contra orientale plagam ſanctæ crucis, quam ibidem erexit. Eſt autem ad aquilonalem eiufdē oratorij parietē ſarcophagus terre ceſpite additū, quod olim mihi Cudda uenerabilis abbas donauit: in hoc corpus meum reponite, inuoluſcitis in ſindone, quam inuenietis ibiſit. Nolui quidem ea uiuens indui, ſed pro amore dilectæ Deo ſozmine, que hanc mihi miſit, Verce uidelicet abbatiffæ, ad obuioluſum corpus meum referuare curauit. Hæc ego audiens, Obſecro inquam, pater, quia infirmum & moriturnum te audio, aliquos de ſatribus hic ad miniſtrandum tibi remanere permittas. Aſſile, Ite inquit, modo, tempore autem opportuno redite. Cumq; diligentiſſe obſecrans, ut miniſtrum ſuſciperet, nequaquam imitari ualerem, tandem interrogauit, quando deberemus reuerti. Qui ait, Quando Deus uoluerit, & ipſe uobis oſtenderit. Feemus uſi fuiſſe rat, conuocatiſq; mox in eccleſiā ſatribus cum eis, ſulſi orationē fieri ſine intermiſſione pro eo: quia uideatur, inquit, mihi ex quibusdam uerbis illius appropinquare diem, quo ſit exitus tuus ad Dominū. Eram autē ſolicitus de redditu propter infirmitatē eius, ſed quinq; diebus obſtitit tēpeſtas, ne redire poſſemus: quod diuinitus diſpenſatū fuiſſe rei probauit euenus. Ve enim omnipotēs Deus famulū ſuum ab omni lahe miſerandæ fragilitatis ad purū caltigaret, utq; aduerſariis eius, quā nūl cōtra fidelē uirtutē ualens, oſtenderet, uolui eum tanto tempore ſegregatū ab hominibus & ſue carnis dolore, & antiqui hoſtis acriori certamine probari: ut autem redditū tranquillitate inſulā reperiuiſſemus, inuenimus eū ſuo monaſterio egreſſum ſedere in domo, in qua nos manere ſolebamus: & quia neceſſitas quædā poſcebat, fratres qui mecum uenerant, reuauigare ad proximū lius, ipſe remanens in inſula, conſeſſim patri miniſterium præbere curauit. Si quidem caleſcens aquam abluēti pedem eius, qui gratia diuini amoris iam tunc uelut habebat, ac profluente ſanctæ cura indigebat: ſed & unum caleſcēti artulū eumq;

eumq; gustare rogavi. Videbam nanque in facie eius, quia multum inedia simul & languore erat defessus. Completa curacione, resedit quietus in litrato, resedi & ego iuxta eum: cumq; sileret, dixi, Video domine episcopo, quia multum uexatus es ab infirmitate, postquam recessimus à te: & mirum, quare nolueris, ut aliquos nostrum, qui tibi ministraret, hic dimitteremus abeuntes. At ille, Dei, inquit, providentia & uoluntate gestum est, ut presentia & auxilio destitutus humano, aliqua paterer aduersa. Postquam enim à me digressi estis, continuò cepit languor ingrauescere: ideoq; de mea mansione egrediens hic intraui, ut quicumq; uestrum mihi ministratura aduenirent, hic me possent inuenire, nec meam mansionem necesse haberent ingredi. Ex quo autem ingrediens hac in sede membra cōposui, non moui me hinc, sed quinque diebus his & noctibus hic quietus permanui. Cui ego, Et quomodo, inquam, domine mi episcopo, sic uiuere potuisti? Num absque cibi perceptione tanto tempore mansisti? Tum ille recte loquens, cui super se debat, ostendit tibi cepas quinque reconditas, & ait, Sic mihi uictus erat: his quinque diebus. Quotienscunque enim os ariditate ac siti nimia aruit & ardebat, hæc gustando me recreare ac refrigerare cutavi. Videbatur autem una de cepis minus quam dimidia parte corrossa. Insup̄ ait, Et cōcertatores mei nunquam per omne tempus ex quo in hac insula conuertiari cœpi, tot mihi periculis, quot in his quinque diebus intuleri. Non audebam interrogare, quæ essent rationes, de quibus dixerat, tantum rogauit ministrum suscipere. Annuit ille, & quod à nostrum secum retinuit, in quibus erat maior Beda presbyter, qui ministratio eius familiariter semper adesse cōsueuerat, ideoq; donationum acceptionumq; eius omnium cōsciū erat indubiis: quem ob id maxime secum manere uoluit, ut si cuiuslibet acceptis muneribus digna compensacione nō respondisset, illius admonitione recoleret, & priusquam obiret, sua cuique restitueret. Sed & alium quandam de fratribus specialiter, ut tunc ministros sibi adesset designauit: qui longo quidem uentris fluxu grauius quidem ægroi abbat, neque à medicis poterat curari: sed merito religionis, prudentiæ & grauitatis dignus existerat, qui testis esset uerborum quæ uir Dei ultima diceret, uel quod ordine ad Dominum migraret. Interea rediens domum narraui fratribus, quia uenerabilis pater in sua se insula sepeliri iuberet: & uidetur, inquam, mihi iustus esse multo, & dignius imperare ab eo, quatenus uir transferri corpus suum, & iuxta honorem congruum in ecclesia condi permittat. Placuerunt illis quæ dixeram, & uenientes ad episcopum rogabamus cōtinentes: Non ausi sumus domine episcopo, cōtinentere iussione tuam, quæ te hic tumulari mandasti: & tamen rogandum uidebatur nobis, ut te ad nos transferre, & nobiscum habere mereamur. At ille, Et me, inquit, uoluntatis

erat, hic requiescere corpore, ubi quantumcumq; pro Domino certamen certauit, ubi cursum consummare desidero, unde ad coronam iustitiæ subleuandum me à pio iudice spero: sed & uobis quoq; commodius esse arbitror, ut hic requiescam: propter incurtionem profugorum uel noxiōrum quorūlibet. Qui cum ad corpus meum sortē cōfugerint, quia qualiscūq; sim, fama tamen exiit de me, quia famulus Christi sim, necesse habetis sepius pro talibus apud potentes seculi intercedere, atque ideo de presentia corporis mei multum tolerare laborem. At nobis multum diu precantibus, laboremq; huiusmodi gratum nobis ac leuem fore asseuerantibus, tandem cum consilio locutus uir Dominus: Si meam, inquit, dispositionem superare, & meum corpus illo reducere uultis, uidetur mihi opimum, ut in interioribus basilicæ uestre illud tumuletis, quatenus & ipsi cō uultis, meū sepulchrum uisitare possitis, & in potestate sit uestra, analiqui illo de aduenientibus accedat. Gratias egimus permissioni & consilio illius flexis in terram genibus, ac domum redeuntes, frequenter illum exinde uisitare non desistimus.

*Quomodo ministrum suum à profusio uentris suu
sanctū ægroi uir beatū. Caput
XXXXVIIII*

Cumq; inrescente languore uideret tempus suæ resolutionis inkare, præcepit se in suam mansuiculam ægoratorum refferri, erat autem hora diei tertia. Portauimus ergo illum, quia præ molestia languoris ipse non ualebat ingredi: at ubi ad portam peruenimus, rogabamus ut alicui nostrum liceret ad ministrandum ei pariter intrare. Non enim per annos plurimos quāpiam illuc, præter ipsum intrauerat: qui circumspēctis omnibus, uidit fratrem, cuius supra meminī, uentris fluxu languentem, & ait, Vualchistod ingreditur mecum, hoc enim erat nomen fratris. Qui cum ad nonam usque horam in eum illo maneret, sic egrediens uocauit me. Episcopus, inquit, te iussit ad se intrare: possum autem tibi rem referre no uam permirabilem, quia ex quo ingrediens illuc tetigi episcopum, deducturus eum ad ægoratorum, continuò sensi me omni illa longæ infirmitatis molestia carere. Non autem dubitandū superne pietatis hoc dispensacione procuratum, ut qui multos antea sopites adhuc ualens que curauerat: hunc quoque moriturus curaret, quatenus hoc quoque indicio pateret, etiam corpore infirmatus uir sanctus, quantum spiritu ualeret. In qua profecto curacione sequebatur exemplum sanctissimi & reuerendissimi patris Aurelij Augustini episcopi, qui dum pressus infirmitate, quæ & mortuus eum decumberet, uenit quidam cum suo ægroto, rogans ut eidem manum imponeret, quo sanus eile posset. At ille, Si, inquit, aliquid in his posset, mihi hoc utiq; primitus præstulsem.

Rurſus iſ qui uenerat, Te, inquit, uilitare ſuſſuſ ſum: liquidem in ſomnis dictum accepi, Vade ad Auguſtinum epiſcopum, ut eidem manum imponat, & ſaluſ erit. Quo ille audito, mox agrotanti manū benedicena impoſuit: nec mora, ſanatum ad propria remiſiſ.

*Que ultima fratribus mandata dederit, erat perceptio
matico inter uerba orationis ſpirituſ
reddiderit carli. Cap.*

XXXIX.

Iſtraui autem, inquit ad eum, circa horū diei circiter nonam, inueniſ eum recubentem in angulo ſui oratoriꝝ contra altare: aſſidere eon pi & ipſe. Nec multa loquebatur, quia pondus egreditur ſiſ facilitatē loquendi minorauerat: uerum me diligentiſ inſiſtente, quem hæreſ ditarium ſermonem, quod ultimum uale fratribus relinqueret, cepit diſſerere pauca, ſed fortia de pace & humilitate, cauendiſq; eiſ qui hiſ obluſari, quā obluſari mallent. Pacem, inquit, inter uoſ ſemper, & eharitatē cuſtodite diuinam: & cum de uelſto ſtatu conſiliū uoſ agere neceſſitaſ popoſcerit, uidete attentiuſ, ut unanimē exiſtatiſ in conſiliſ: ſed & cum aliſ Chriſti ſeruiſ mutam habetote concordiaſ, nec ueniētiſ ad uoſ hoſpitalitatiſ gratia, do melitoſ fidei habeatiſ contempui: ſed familiariter ac benignē taleſ ſuſcipere, tenere, ac diſmittere curate, oequaquam uoſ melioſeſ arbitranter ceteriſ eiſdem fidei & uitæ conſortibꝫ. Cum illiſ autē qui ab unitate catholice paſciſ, uel Paſcha nō ſuo tempore celebrando, uel peruerſe uiſuendo aberrant, uobiſ ſit nulla communio: ſciatiſq; ad memoria retineatiſ, quia ſi uoſ unum ē duobꝫ aduerſiſ eligerē neceſſitaſ coēgerit, multo pluſ diligo, ut euenienteſ de tumulto, tollenteſq; uobiſcum mea oſſa, recedatiſ a hiſ lociſ, & ubi cuq; Deuſ prouiderit, incoſe maneat, quā ut ulla ratione conſentienteſ iniquitatiſ, iſchiſmaticoſum ſugo colla ſubdatiſ. Catholica patrum ſtatuta diligentiſſimē diſcere atq; obſeruari cootendite, ea quoq; quæ per meum miniſterium uobiſ diuina pietatiſ inſtituit a uitæ regulariſ dare dignata eſt, exerceſ ſolliciti. Scio enim, quia etiſ quibuſdam contempſibiliſ uixi, poſt meum tamen obitū quatiſ ſuerim, quā mea doctrina non ſit contempnenda, uidebitiſ. Hæc & hiſ ſimilia uir Domini per interualla locutus, quia uiſ, ut dixiſuſ, inſiſtentiſ poſſibilitateſ loquendi ademerat, quietum expectatione ſuſcitæ beatitudiniſ diē duxit ad ueſperam: cui etiā peruigilem quietiſ in precibꝫ continuauit & noctem. At ubi conſuetum nocturnę orationiſ tempuſ aderat, acceptiſ a me ſacramentiſ ſalutaribꝫ exitum ſuum, quem iam ueniſſe cognouit, Dominiſ corporiſ & ſanguiniſ communionē municiſ atque eleuatiſ ad cœlum oculiſ, extenſiſq; in altum maniſbꝫ iocentam ſuperniſ laudiſ bus animam, ad gaudia regni cœleſtiſ emiſit.

*Quomodo iuxta prophetiam Pſalmi, quon eo moriente
cantauerat, Lindiſfarnienſi ſiſ impoſuit,
ſed Domino uiuente iterum prout
teſti. Cap. XL.*

At ego ſtatim egreſſuſ, nūciaui obitū eiſ fratribꝫ, qui & ipſi noctem uiſigando atq; orando tranſegerant: & tunc fortē ſub ordine nocturnę laudiſ dicebant Pſalmum quinquageſimum nonum, cuiuſ inſinituſ eſt, Deuſ reparaſti noſ, & deſtruxiſti noſ: iratuſ eſt, & miſertuſ eſ nobiſ. Nec mora, curſuſ ueniſ ex eiſ, accendiſ duas candelas, & utraq; teoena manu, aſcendiſ eminentioſem locum ad oſtendendum fratribꝫ, qui in Lindiſfarnienſi monaſterio manebant, quia ſancta illa anima iam migratiſſet ad Dominum. tale nanque inter ſe ſignū ſanctiſſimi eiſ obituſ conſiderat. Quod cum uideret frater, qui in ſpecula Lindiſfarnienſi inſulæ longē de contrā euentuſ eiſdem peruigil expectauerat horam: cucurſit citiuſ ad eccleſiam, ubi collectuſ omniſ fratrum cœtuſ nocturnę Pſalmodiſ ſoleniſ celebrabat: contigitq; ut ipſi quoque intrante illo præſentem canerent Pſalmum, quod ſuperna diſpenſatione procuratum rerū exituſ oſtendiſ. Sepulto liquidem uiro Dei, tanta eccleſiam illam tentationiſ aura concuſiſ, ut pluriſ eſt fratribꝫ loco magiſ cedere, quā talibuſ uellent inſtereſſe periculoſ. Attameo poſt anoum ordinatum uiro, & in ſcripturiſ nobilitet erudito, maximeq; elemoſynarum operibuſ dedito, ſugatiſ per turbationum proceſſuſ, ut ſcripturę uerbiſ utar, ædificauit Ieruſalem, id eſt, uiſionem paciſ Dominuſ, & diſperſioneſ Iſraē congregauit. Sanauit contritoſ corde, & alligauit contritioneſ eorū: ut palam daretur intelligi, quid ſignificauerit Pſalmuſ cum cognita beati uiſiſ morte cantatuſ: quia uidelicet poſt eiſ obitū repellendi ac deſtruendi eſſent eiſ elueſ, ſed poſt oſtentionem itæ minantiſ cœleſtiſ protinuſ miſeratione reſouendi: cuiuſ ſequentiſ quoque Pſalmi eidem ſenſui concordare, quiſ retrahat, intelligit. Impoſituſ autem naui uenerabile corpus patriſ, ad inſulam Lindiſfarnienſium retulimꝫ: quod magno occurrentiā agmine, choriſq; canentium ſuſceptum eſt, atq; in eccleſia beati apoſtoli Petri ad dexteraſ aliaris petriſ in ſarcophago repoſitum.

*Quomodo puer Demoniaci ſiſ terno, cui lauſerunt
corpoſ eiſ inſuſuſ eſt, in aquam miſiſ
ſe, ſeruat. Cap.
put. XLI.*

Sed nec deſuncto ac tumultato Chriſti famulo ſigna ſanitatiſ, quæ uiuēſ exercuerat, ceſſare potuerunt. Contigit nanque puerum quendam in territorio Lindiſfarnienſium atrociffimo dæmone uexari, ita ut ſenſuſ rationiſ fundituſ amiſſo clamaret, eiularet, & uel ſua

em.

membra, uel quicquid attingere posset, morsu
brachia dilaniare niteretur. Missus est ad Euer-
gumenum presbyter de monasterio: qui cum
solitus fuisset per exortum gratiam immundos
fugare spiritus, huc tamē obfesso prodesse nil
prorsus ualebat. Unde dedit consilium patri illius,
ut impositum carro puerum ad monasteriū de-
ferret, atque ad reliquias beatorum martyrum
quæ ibi sunt, Dominum pro illo precaretur. Fe-
cit ut moneretur, sed noluerit sancti Dei marty-
res ei peccatam reddere sanitatem, ut quàm cel-
sum inter se locum Cuthbertus haberet, osten-
derent. Cum ergo infans ululando, ingemi-
scentido & frendendo dentibus nimio cuncto-
rum uisus & auditus horrore concuteretur, nec
esset qui aliquid remedium genus excogitare qui
uisset, tum ecce quidam de presbyteris edocuit
in spiritu, per opitulationem beati patris Cuth-
berti, illum posse sanari, uenit clanculo ad lo-
cum, ubi nouerat effusam fuisse aquam, quæ cor-
pus eius defunctum fuerat lotum: tollensq; mo-
dicæ humi particulam, immisit in aquam: quæ
deferens ad patientem, insudit in ore eius. Quo
horribiliter hians, uoces diras ac flebiles emit-
tebat. Statim autem ut attigit aquam, cōtinuit
clamorem, clauit os, clauit & oculos, qui san-
guinei & furibundi patebant, caput & corpus
totum reclinauit in requiem. Qui etiam placido
sopore noctem translegit, & mane de somno
simul & uesania confurgens, liberatum se à de-
monio, quo premebatur, beati Cuthberti meri-
tis & intercessione cognouit. Mirandum, &
bonis omnibus delectabile spectaculum cum
uideres filium cum patre solipitem loca sancta
circumire, sanctorum auxilio gratias sanissima
mente referre, qui pridie præ infania mentis
nec seipsum, qui esset, uel ubi esset, poterat ag-
noscere. Qui ubi tota fratrum cæteris altan-
te, uidente & congratulante ad reliquias mar-
tyrum genibus flexis dedit laudem Deo, Do-
mino & saluatori nostro Iesu Christo: iam & ab
hostis uerberibus liberatus, & in fide firmior, quæ
fuerat effectus, ad propria rediit. Ostenditur
usque hodie fossa illa, quæ memorabile insulsum
est lauacrum, quadrato schemate facta, ligno
tandique circumdata, & lapillis intus impleta.
Est autem iuxta ecclesiā, in qua corpus eius
requiescit, ad partem meridianam: factumq; est
ex eo tempore, ut plures sanitarum operatorum
per eosdem lapides uel eandem terram Do-
mino donante fierent.

Quomodo corpus ipsius post undecim annos sit sine cor-
ruptione repperit. Cap. XLII.

Volens autem latius monstrare diuina dis-
pensatione, quæ in gloria uir sanctus post
mortem uiueret, cuius ante mortem uita subli-
mis crebris etiam miraculorum patebat indi-
ciji, transactis sepulchre eius annis undecim,
immisit in animo fratrum, ut tollerent ossa il-
lius, quæ more mortuorum consumpto, iam &
impuluerem redacta, corpore reliquo sicca in-

uenienda rebantur, atque in leui arca recondi-
ta, in eodem quidem loco, sed supra paumen-
tum dignæ uenerationis gratia locarent. Quod
dum libi placuisse Eadberto antistiti suo medio
sermē quadragesimæ tempore referrent, an-
nuit consilio eorum, iussitq; ut die depolitionis
eius, quæ est tridecima Kalendarum Apri-
lium hoc facere meminissent. fecerunt autem
ita. Et aperientes sepulchrum, inueniunt cor-
pus totum, quali adhuc uiueret integrum, & fle-
xibilibus artuum compagibus multo dormien-
ti quàm mortuo similis: sed & uestimenta om-
nia quibus indutum erat, non solum intempe-
rata, uerumetiam prisca nouitate & claritudi-
ne miranda parabant. Quod ubi uiderunt, ni-
mio mox timore & tremore sunt percussi, adeo
ut uix aliquid loqui, uix audere intueri mira-
culum quod parebat, uix ipsi quid agerent, nos-
senti. Extremam autem indumentorum eius par-
tem pro ostendendo incorruptionis signo tol-
lentes (nam quæ carni illius proxima aderant,
prorsus tangere timebant) scissuram referre
antistiti quod inueniant: quoniam forte in re-
mortore à monasterio locorectus undique ma-
ris fluctibus cincto solitarius manebat (in hoc
etenim semper Quadragesimæ tempus agere,
in hoc quadragesima ante Dominicæ natale
dies in magna continentis, orationis & lachry-
marum deuotione ducere consueuerat) in quo
etiam uenerabilis præcessor eius Cuthbertus,
priusquam Farnē peteret, sicut & supra docui-
mus, aliquandiu seuerus Domino misitabat.
Attulerunt autem & partem indumentorum,
quæ corpus sanctum ambeant. Quæ cum il-
le & munera gratanter acciperet, & miracula
libenter auderet (nam & ipsa indumenta, quæ
si patris adhuc corpori circumdata, imo deo
seculabatur affectu) Noua, inquit, indumenta
corpori pro bis quæ iulius circumdat, & sic
reponite in thecam, quam parastis. Scio au-
tem certissime, quia non diu uacuas remane-
bit locus, qui tanta celestis miraculi uirtute
consecratus est. Et beatus est multum, cui in eo
sedem quiescendi Dominus ueræ beatitudinis
author atque largitor concedere dignatur: ad-
ieci que mirando, quæ quondam uerbis di-
xi, & ait,

Quis Domini expedit celestia munera dictis,
Vel Paradisiacæ, quæ capit auris opes?
Dum pius infestis disrupto pondere lethi,

Viuerē uidere a semper in arce dabit.

Mortua nūc tanto, qui mēbra decorat honore,
Pulchraq; perpetua pignora præstat opes:
Quicquid beata domus, sub tecto q̄ hospite fulget,
Nescia quæ nati lumine letet micæ.
Nec tibi difficile omnipotēs mādare sub aruo,
Ne deposta uoret funera labes edax.
Qui triduo seruus ceteri sub uiscere uatem,
Lucis iter pandens, mortis ab ore tuo:
Qui ignibus in medijs insona mēbra tueris,
Ne Elebræ lædat Chaldaea flamma decus.
Dena quæ uer renouas p̄ frigora plebis amictus,
Quæ pharlam suglens iniqua leuat burnum:

Qui

Qui rediuita leuem formas in membra sauiſſi,
Cum tremet angelicus mundus ab axe rubi.
Hæc ubi multis cum lachrymis, ac magna com-
punctione pontifex tremente lingua comple-
uit, fecerunt fratres ut iuſſerat, & inuolutum
novo ſmictu corpus, leuiſq; in theca recondi-
tum, ſupra paumentu ſanctuarij cõpoſuerunt.

*Quomodo corpus Eadberti episcopi in tumulo uiri Dei
positum, ſeraphicus illius deſuper poſitus
runt. Caput XLIII.*

IN terea Deo dilectus antistes Eadbertus mor-
bo corripitur acerbø, & eſcēſcente per dies,
multumq; ingraueſcente ardore languoris; nõ
multo poſt, id eſt pridie nonas Maias, etiam ipſe
migravit ad Dominum, impetrato ab eo
munere, quod diſſentiſſimè petierat: uideli-
cet ut non repentina morte, ſed longa exco-
ſtus ægitudine tranſiret e corpore. Cuius cor-
pus in ſepulchro beati patris Cuthberti ponen-
tes, appoſuerunt deſuper arcam, in qua incor-
rupta eiufdem patris membra locauerant: ubi
nunc uſque, ſi petendum fides exigat, miracu-
lorum ſigna fieri nõ deſinunt. Sed & indumen-
ta, quæ ſanctiſimum corpus eius, uel uiuũ uel
ſepultũ ueſtierant, à gratia curandi nõ uacant.

*Qualiter ægrotus ad tumbum eius orando ſit ſecus
tus. Caput XLIIII.*

DEniq; adueniens tranſmariniſi è partiſbus
clericus quidam reuerendiſſimi & ſanctiſ-
ſimi Vuilbrordi clementis Freſonum genetiſ
epiſcopi, dum aliquot dies ibidem hoſpes mora-
retur, decidit in infirmitate grauiffimam, ita
ut inualeſcente per longum tempus ægritudi-
ne iam deſperatus faceret: qui cum uictus dor-
tare, uideretur ſibi nec mori nec uiuere poſſe,
inuento ſalubri cõſilio, dixit miniſtro ſuo, Ob-
ſecro perducas me hodie poſt celebratas miſ-
ſaſ, adorare ad corpus ſacraſſimum uiri Dei
(erat enim dies Dominica) ſpero per gratiam
interceſſionis eius hiſ cruciatibus eripiar, &
uel ſanatus ad præſentem uitam redeam, uel
deſunctus perueniam ad æternam. Fecit ille ut
rogauerat, baculoq; innitẽtem ægrotum in ec-
cleſiam non paruo cum labore perduxit. Qui
cum ad ſanctiſſimi, ac Deo dilecti patris ſepul-
chrum genua curuaret, caput in terram dimi-
teret, pro ſua ſolpitate rogaret, tantas cõtinue
uires ſuum corpus de incorrupto illius corpo-
re accepiſſe perſenſit, ut abſq; labore ipſe ab or-
ratione reſurgeret, abſque adminiculo uel mi-
niſtri ducentis uel baculi ſuſtentantiſ ad hoſpi-
tium rediret: qui poſt dies paucos roborata ad
integrũ uirtute, uiam quã diſpoſuerat, peregit.

*Quomodo peralyticus per uiaſ cõſiderata ſit ſan-
natus. Caput XLV.*

ERat in monaſterio quodam non procul in-
de poſito adoleſcẽſ, æa quã Circei para-

lyſin uocant, infirmitate, omni membrorum
officio deſtitutus: unde abbas ipſius ſciens in
monaſterio Lindiſameli medicos eſſe peritiſ-
ſimos: miſit eum illõs, rogans, infirmanti ſi quid
poſſent, curationis conſerrent. Qui cum ſuo
quoque abbate & epifcopo iubentibus diligẽ-
ter illi aſſiſteret, & quicquid noſſent erga eum
induſtrix medicinalis impenderent, nihil om-
nino proficere ualebant: quin potius creſce-
bat quotidie morbus, & paulatim in deterio-
ra uergebat, adeo ut excepto ore nullum per-
nẽ membrum poſſet loco mouere. Cum quẽ
a carnalibus medicis diu fruſtra laboratibus de-
ſperatus ac deſertus faceret, conſugit ad diui-
num medicũ celeſtis auxillium, qui in ueritate
petitus propitiuſ fit omnibus iniquitatibus no-
ſtris, qui ſanat omnes languores noſtros. Ro-
gauit nanque miniſtrum ſuum, ut aliquam ſibi
portiunculam de incorruptiſſimis iacri cor-
poris afferret exuiũs, quia crederet per huius
ſe uirtutem ad gratiam ſanctiſſis Domino lar-
gente reuerſurum. Qui conſulto abbate attu-
lit calceamenta, quæ uiri Dei in ſepulchro per-
des induerant, & ea pedibus diſſolutis ægroti
circumdedit: ſiquidem primò à pedibus cum
paralyſis apprehenderat. Fecit autem hoc no-
cũs initio, cum tempus requieſcendi ad eſſet:
ſtatimq; ille placidum dimiſiſ in ſoporem, pro-
cedente intempeſta noctiſ ſilentio, cepit alter-
niſ palpitare pedibus, ut paſſim qui uigilabant,
& uidebant, miniſtri animaduertent, quia do-
nata per reliquias uiri ſancti uirtute medica-
di, ſanitas optata à planta pedum per cætera
membra eſſet tranſitura. At ubi conſuetum in
monaſterio nocturnũ orationiſ ſignum inſo-
nuſ, excitatus ſonitu reſedit ipſe. Nec mora,
ſolidatiſ interna uirtute neruiſ, artuumq; com-
pagibus uniuerſis, & dolore fugato, ſanatum
ſe eſſe intelligens ſurrexit, & in gratiarum ac-
tione Domino omne nocturnũ lue matuti-
næ pſalmodiæ tempus ſtando perſoluit: ma-
ne autem iam factio, proceſſit ad eccleſiam, ui-
dentibusq; & congratulantiſbus uniuerſis, cir-
cumuiuit loca ſancta orando, & ſuo Saluatori
ſacrificium laudiſ offerendo. Factum namque
eſt, ut pulcherrima rerum conuerſione, ſi qui
diſſolutuſ toto corpore illuc in uehiculo perla-
tuſ fuerat, inde ſtrictiſ firmatiſq; membris om-
nibus domum per ſe rediret incolumiſ. Vnde
meminiſſe iuaui, quia hæc eſt immutatio dexte-
ra excellẽtiſ, cuius memoria ab initio mirabi-
lia mundo fulgere non ceſſant.

*Qualiter anachorita Feſtildas operimento parietis cuiſ in-
nuluſ ſit mundatus. Caput XLVI.*

NEc prætereundum arbitror, quid miracu-
lũ celeſtiſ etiam per reliquias ſanctiſſimi
oratoriſ, in quo pater uenerabiſ ſolitariuſ
Domino militare conſueuerat, diuina pietas
oſtenderit: quod tam en utrum m erici eiufdem
beati patris Cuthberti, an ſuccelloriſ eius E-
dibualdi, uiri æque Deo dediſ, aſcribendum
ſit.

sis, internus arbitri nouerit. Neque aliqua ratio uetat utriusque merito factum credi, co-
 mitante etiam fide reuerendissimi patris Fel-
 gildi, per quem & in quo miraculum ipsum,
 quod refero, sanationis completum est. Ipse
 est, qui tertius eiusdem loci & militie spiri-
 tualis haeres hodie maior septuagenario in ma-
 gno uitaе futuræ desiderio terminum praesen-
 tis expectat. Cum ergo uiro domini Cuthberti
 10 ad coelestia translatio, Edilualdus eiusdem
 insule & monasterij colonus existeret coepisset,
 qui & ipse multos antea per annos in mona-
 chiea conuersatione probatus, rite gradum a-
 nachoretice sublimitatis ascenderat, reperit:
 quia parietes praefati oratorii, qui tabulis mi-
 nus diligenter coapratris erant compositi, lon-
 ga essent uetustate dissoluti, & separatis ab in-
 uicem tabulis, facilem turbidinis praebuissent
 ingressum. Sed uir uenerabilis, qui coelestis æ-
 dificij magis quam terreni decorem quaerebat,
 sumpto feno uel argilla, uel quicquid huius-
 modi materię reperisset, stipauerat rimulas ne
 quotidianis imbrium siue uentorum iniurijs ab-
 orandi retardaretur instantia. Cum hæc igitur
 Edilualdus ingressus locum uidisset, postula-
 uit à frequentantibus se fratribus pelliculam
 uituli, eamque in illo angulo quo & ipse & præ-
 decessor eius Cuthbertus sæpius orans, stare,
 uel genu flectere solebat, clauis affixam uiolen-
 tijs procellarum opposuit. At postquam ipse
 15 quoque expletis ibi duodecim conuinis an-
 nis, gaudium superæ beatitudinis intrauit, ac
 tertius locum eundem Felgildus incolere coe-
 pic, placuit reuerendissimo Eadrisfarnensis ec-
 clesie pontifici Eadlindo, dissolutum uetustate
 oratoriũ illud à fundamenti restaurare. Quod
 dum esset opus expletum, & multis deuota res-
 ligione à beato Christi athleta Felgildo posui-
 sare, quatenus aliquam illis particulam de
 reliquijs sancti ac Deo dilecti patris Cuthberti,
 20 siue successoris eius Edilualdi dare debuisset,
 usum eiusdē diuinam particulam memo-
 ratam pelliculam petentibus dandam: sed da-
 turus eam alijs prius in se ipse, quid hæc uirtu-

tis haberet, expers est. Habebat namque uul-
 tum deformē rubore, limul & tumore periur-
 sum, cuius quidem iuxta in eo languoris, &
 prius eum adhuc communi inter fratres uita
 degeret, aspicientibus in facie eius signa pate-
 bant. At cum in solitudine remouit minorem
 corpori cultum, maiorem adhiberet continen-
 tiam, & quasi diutino carcere inclusus rarius
 uel soti solis uel aëris ueretur aliatu, excres-
 uit languor in maius, faciemque totam tume-
 ri ardore repleuit. Timens ergo, ne lorte ma-
 gnitudine huiusmodi infirmitatis tolerantia de-
 lerere uisam, & communem necesse esset con-
 uersationem repetere, fidelis usus est praesum-
 ptione, sperauitque se illorum ope curandum,
 quorum se mansionem tenere, & uiram gau-
 debat imitari. Mittens enim praeiata pariem
 pelliculae in aquam, ipsa aqua lauit faciem su-
 am, statimque tumor omnis, qui hanc obse-
 rat, & scabies foeda recessit. iuxta quod mi-
 25 hi & primò religiosus quidam presbyter huius
 monasterij Gyruensis indicauit, qui se uul-
 tum illius, & prius tumentem ac deformem
 noisse, & postea mundatum per lencitram ma-
 nu palpiisse referebat: & ipse postmodum Fel-
 gildus retulit, astruens, quia res ita ut presby-
 ter narrauerat, esset expleta & quod ex eo tem-
 pore eum inclusus per multa annorum curia
 eula maneret, ut prius immunem ab huiusmo-
 di molesta uultu semper haberet, agente gra-
 tia Dei omnipotentis, quæ & in praesentibus
 30 & in futuro cordis & corporis nostri lan-
 guores sanare consueuit: satiansque in boni-
 tatis desiderium nostrum, suā nos in
 in perpetuum misericordia
 & miseratione cor-
 ronant.

CUTHBERTI EPISCOPI
 ET CONFESSORIS
 VITAE, FI-
 NIS.

Beati

Beati Felicis confessoris uita.

FELICISSIMUM beati Felicis triumphum, quem in Nola Campanie ciuitate Domino adiuvante promeruit. Paulinus eiusdem ciuitatis episcopus, uersibus hexametris pulcherrime ac plenissime descri-

psit: qui quia metricis potius quam simplicibus sunt habiles lectoribus, placuit nobis ob plurimorum utilitatem eandem sancti confessoris historiam planioribus dilucidare sermonibus, et usque imitari industriam, qui martyrium beati Calasani de metrico opere prudenti in commune, apertumque omnibus eloquium transtulit. Igitur Felix natus est in Nola quidem Campanie, sed patre Syro, nomine Hermia, qui de oriente Nola ueniens, ibidemque quali indigena inhabitans, genuit filium Felicem, etque deus eius reliquit hereditatem substantie locupletis, cui tamen ipse promissum in celestibus hereditatis dona proposuit. Habuit autem et fratrem cognomine filii patris, id est, Hermiam, cum quo patrimonium diuideret terrenum, qui longe a Felice moribus agens, atque ideo felicitate indignus perpetua effectus est. Nam terrena solummodo bona diligere fluuium, et Caesaris potius quam Christi esse miles elegit: contra, Felix nominis sui mysterium factus exequens, mox a puero se diuino famulatu subiicit, et crescentis gratia uirtutum, primo lectoris officium in ecclesia suscepit, ac post ad exorciste gradum prouectus, immundus ex obfessis corporibus spiritus eicere cepit. Cumque et in hoc ministerio uirtutibus clarus extitisset, non mora condignum meritis presbyterii gradum subiit. Nec minor gradu, mente et opere remansit, sicut et iam adueniens tentationum turbo probauit. Nam tempore eodem exorta infidelium persecutio, graui ecclesiam certamine pulsauit: nec tamen portae mortis portas filix Syon, ab annunciantia laude sui creatoris auertere potuerunt. Cumque magistri auctoresque perdidit, primum suae uersantis consuetudinem contra ipsos uersitatis ac fidei Dominice magistris intendissent, primosque episcopos uel presbyteros ecclesiarum ad terrorem minorum, aut morti tradere, aut ad negandam fidem cogere conspirassent: factum est, ut ministris erroris, et insectis furoris, Nola quoque peruenisset, episcopum urbis illius nomine Maximum, uirum doctrina, pietate atque uetate uenerabilem, ad tormenta querebant: quod ille animaduertens, memor Dominici precepti, quoddam est, Cum uos persecuti fuerint in ciuitate ista, fugite in aliam: petit ad tempus secessum loci remotioris, relicto ad tuitionem ciuitatis Felice presbytero, quem filij loco amplexabatur, atque heredem suae sedis accipere desi-

derabat. At persecutores ubi episcopum inuenire nequiverunt, nihil morati manus in Felicem mittere contendunt, eumque primum quasi maximum post episcopum urbis, arcem a constantia famose suae uirtutis deicere, uel blandiendo promissis, uel penis terrendo satagunt. Comprehensus igitur Felix ab aduersariis suarentibus, sed ipse multo de interna spiritus sancti consolatione confusus, mittitur in carcerem tenebrarum, manus simul et collum ferrea uincula stringunt: neruo pedes arctantur, fragmenta quoque testarum subter eum sternebantur, ne inter horrorem, et frigora longe noctis ligatus, uel somnum, uel requiem capere aliquam, continuo horum acumine compunctus inieretur. Interea episcopus, qui ad momentum latibula hostem fugiendo fecerant, et ipse non minore martyrium passionem gerebat, quam si ferro uinctus, aut testis superpositus, uel flammis esset datus uentibus. Verebatur namque animum illius curas maxima sui gregis: urebat et corpus fames, una cum gelidi rigore hyemis, qui intra spem sine tecto et alimentis iacens, noctem una cum die peruigil sollicitis continuabat in precibus. Nec difficile membra senilia, et longis exhausta ieiunijs, tanta uis malorum comprimens, ad mortem usque coegit: sed ut superbia pietas aperitissimè, quam la cura uix ille dignus esset, ostenderet, mittitur ex caelo angelus, qui beatum Felicem confessorem, uinculis exemptum, ad querendum, recreandum, ac domi reuocandum, antilitem ocyus uenire precipiet. Erant autem plures eodem in carcere clausi, sed angelus adueniens soli Felici, qui pietatis gratia uinctus erat, apparuit, luce splendens coruscus, et ipsam quoque domum gratia lucis adimplens, cuius uoce simul et luce Felix motus intremuit. Ac primum quidem se somnij imagine illud putauit: at angelus surgere illud, et se sequi excedo precepit: qui stupens ad imperium tubentis, causabatur se exire non posse, quia et uinculis, et claustro carceris, et custodum diligentia teneretur. Porro angelus litera uoce surgere illum prope nihil obstitentibus uinculis iussit, et dicto citius eamque de manibus et collo eius, et compedes cecidere de pedibus. Duxit autem illum foras miro rerum ordine, aperta sibi quidem sanas carceris: sed ceteris clausa, ita ut per ipsos custodes, quibus claudabatur, ignaros rerum iter agerent, ipso angelo instat columen Mosaicum, et ducatum Felici, et lumine usque dum hostium manus euaderet, praesentiae suae fulgore prebente. Vt autem peruenit beatus confessor Felix ad locum deserti, quo episcopus secesserat, inuenit eum zgra suspensum tenui statu trahentem: et quidem gressibus, quod cum uiuentem inuenerat, contritiarius uero est multum, quod inuentum morti proximum uidit. Itaque amplexus et osculatus est patrem, coepit tangere, si forte crebro anhelitu sui oris et sui foris corporis, aliquid caloris posset gelidis eius artubus asserre. Cum uero la boris, neque clamando, neque tangendo aliquid sensus uitalis in eius possit

posset uel animo excitare, uel corpore: sed neq. ignem aut alimentum in proximo, quo eum rigentem ac tabescentem recrearet, haberet: tan dem inuenio salubri consilio, flectit genua sua ad patrem Domini nostri Iesu Christi, suppliciter obsecrans, ut ipse coelestis eum iuaret, quo ministrum pietatis, quod iussus erat erga patrem suum, explere ualeret. Nec mora exauditus, uidit dependente uicinis in sentibus uiam: & illius esse munus agnouit, qui naturarum conditor atque auctor omnium, & aquam de petra produxit arida, & ipsam cum uoluit in uinum conuerit. Latatusq. multum hoc munere diuina pietatis, tulit racemum, atq. ad os episcopi morientis admouit: sed quia ille stricis demibus instat mortui, utpote & omni sensu & cordis & animæ carens, oblatum sibi gustum prorsus accipere nesciebat, tandem sanctus presbyter Felix felici manuum suarum luctamine aperuit arida eius labia: & sic ori eius resoluta uia, quæ tunc posuit, succi salutaris infudit. Quo gustato, mox pater sensum & animæ recepit, & corporis aperientur oculi, lingua que siccis hærebat faucibus ad loquendum soluta est: ubi plenè reuiuiscens Felicem esse, qui ad se querendum uenisset, agnouit, paternam illum pietate complexus, & quare tam serò ueniret conquestitus. Vbi inquit, tamdiu demoratus es filie? Nam te iam dum Dominus ad me uenturum promiserat. Vides autem, quia si fragilitate uictus corporis ad horam cessi, solidam iam eni animi fidelis constantiam seruauit. Sic etiam loci huius, ad quem secessisti, status indicat. Poterā quidem ad uicem aliquē siue aliam urbem, ubi ab hostibus essem tutus intrare, si mihi uisus fides, & chara hæc uita fuisset: nunc autem cuncta hominum refugia declinans, ad desertam uerbò montium confugiens, diuine tantum me gratie tuitioni credidi, ut uidelicet me ipse quocumq. modo uel ordine uellet, aut in hac uita conseruaret, aut in futuram transferret. Neque uerbò me spes quæ in Deum erat, sefellit, sicut tuo manifestè probatur aduentu, per quem ab ipso, ut ita dixerim, limine mortis sum reuocatus ad uitam. Vnde nate mi, comple re festinus conceptum pietatis opus curato, & impositū me humeris domum reportare iussa. Quibus dictis Felix celeritè quod iubebatur, expleuit: reuertiq. in humeris antistitem suam ad domum retulit, quam unica seruabat anus. In tantum namque antistes uenerabilis mundi erat rebus alienatus, ut illi de omni turba domus, & summa census, anus una superesset. Pulsatis ergo foribus hæc suscitauit Felix, surgentiq. ac sanam aperientem dedit & commendauit episcopum. Tunc episcopus pro impensio sibi officio pietatis, beato Felici debita gratiarum retulit actionem, & imposita capiti eius dextera, paternam illum benedictione donauit: qui egressus inde, paucis diebus & ipse in domo sua, donec persecutionis turbo cessaret, delituit. Quod dum fieret deferuit latebram, & latantibus de suo aduentu ciuibus sese lætum reddidit: ac per omnia di-

Bedæ tom. 3.

gressus, solabatur & confortabat uerbo exhortationis animos singulorum, qui acerbitate præmissæ tempestatis non modicum fuerant conturbati. Nec solum uerbo, sed & suo illos docebat exemplo, & prospera mundi, & aduersa despicere, sola æternæ patris gaudia querere, solam superni iudicis iram formidare. Rursus mota persecutione queritur Felix, ueniuntq. hostes usque ad habitaculum eius, illum ocyus rapere, ac morti tradere sistentes, qui tum fortè ab ædibus suis absens in medio ciuitatis cum amicis consistebat, sibi solito uerbum fidelis circumstantibus turbis prædicabat: quem eo loci esse audientes aduersarij, mox stricis gladijs adcurrunt: sed peruenientes ad eum, mutato diuina prouisione aut uultu ipsius, aut corde illorū, nequaquā eum quem oprime nouerant, agnoscerere ualebant. Interrogantibus ergo ipsum, ubi esset Felix: inrellexit uir prudentissimus, diuinitus actum esse, ne eum cognosceret, nidensq. inquirentibus, Nescio inquit, Felicem, quem queritis. Nec prorsus sefellit: nemo enim felpsum sacre nouit: qui statim relinquentes eum, diuerterunt alio: & quos fortè obuios habebant, interrogabant, ubi esset Felix: è quibus unus causæ prorsus ignarus, & furere eos credens, cepit obiurgare eos demeritis, qui præsentem non possent cognoscere eum, cum quo loquebantur: pariterq. eis quò disceret ille, quem quærebant, ostendit. qui graueli furentes, statim uestigia beati Felicis insequuntur. At ille adpropinquantibus ad se eis, admonitus tumultu præcurrente ciuitatis, & clamoribus attonitis, adueniunt hostium uulgi secessit in secretiorem locum: qui nū quidem muniti mentis firmioris habens, semiruti tantū muri erar fragmine præceptus, sed mox ut uisum Dei recepit, miro diuina manus est opere tutatus, repentinò etenim rudere concreuit ibidem ager, qui eundem locum præcluderet: sed & aranea diuino nutu, cui omnis creatura deferuit, consensim nuntantes ipso in loco, telas suspēdit. quò cum peruenissent, obstupuerunt hostes, & pressio gradu loquebantur mutuo, dicentes, Nonne stultum est nos hic hominem querendo ingredi, cum liquido appareat, neminē hic præstare: quia si quispiam intrasset, nequaquam hic aranearum hila integra remanerent, quæ etiam muscæ perumpentes minimæ nonnullam scindere solent. Constat ergo, quia qui huc secessisse Felicem dixit, astu scitis, ut nos ab eius inuentione longius abstraheret: ergo recedamus, ac dimittamus hic hominis laterbras scrutari, ubi ipsa loci facies neminem intrasse præmonstrat. sic delusa solitudine querentium, discedunt propter frementes: & non minus quā in felcem rabida mēte frēdentes, in eum qui se in loca talia suis dolis induxerat, ubi multa claruit sapientia pñ conditoris ac pro rectoris nostri. Certe nonnullam muri urbiū altissimi ac munitissimi, ciues suos obidentibus aduersarijs produnt, magis quā liberant: & humilem Christum famulo suum persequen-

m

tibus

tribus armatis hostibus, tremulis araneorum ca-
libus ne inueniri uel capi possit, abscondit, uerè
ut uenerabilis pater Paulinus de his loquens
ait, Vbi uenit Christus adest nobis, & aranea,
murus fiet: cui Christus abest, & murus, ara-
nea fiet. Dicit esset ergo incumbens iam ue-
spera hostes: & Felix illis abeuntibus, liberfor-
alias petit latebras, gaudens de adiutorio diu-
ni protectionis, secum decantans: Nam et si
ambulem in medio umbræ mortis, non time-
bo mala, quoniam tu mecum es. Die autem sa-
cta, secessit in locum inter ipsa ædificiorum te-
cta secreuere, ubi sex mensibus continuè ab
hominum quidem notitia omnino segregatus,
sed diuinx præsentis gratia fretus manebat ab-
sconditus, uidelicet iuxta uocem psalmistæ, In
abdito uultus eius à conturbatione hominum:
qui etiam miro illum, atque hominibus inusita-
to ordine, tanto temporis spacio paut. Mane-
bat namque in uicinis redibus quædam deuota
Deo mulier, cuius ministerio nescientis, scien-
ter ipse totius scientiæ fons & origo Dominus
utabatur. coquebat enim panes mulier, coque-
bat alias escas in cibaria domus suæ: & facta in
excessu eo loci inerebat has, ubi Felix con-
fessor latebat, ibique sumendas illi ponebat, ita
ut neque hoc fe inuasisse, neque redisse unquam
scire possit: sed preparatas escas domi se cre-
dens, ita semper abibat ponendas memor: &
polita mox immemor exire. sic beatum Felicem
seruati sex, ut dixi, mensibus in eisdem latebris
obscure & angustis reclusisse ab humana quide-
m societate seclusum. sed nunquam ciuium
superiorum præsentia desertum: & parco nimi-
rum uictus, sed coctus ministratur. uitam duxis-
se Felicem, quo tempore perhibetur etiam di-
uinx colloctionis dono sepius dignus fuisse
habitus. hærebatur autem iisdem, in quibus mor-
rabatur habitaculis, cisterna uetus de qua ipse
in primis ponim paruum hauriebat: sed hæc
quamuis nimio ætatis esset siccata calore, non
tamè beato confessori uidebatur. defuit, et
nimis pius conditor ac prouisor salutis nostræ, qui
quondam sicco aëre cætero, unum solum modo
uellus pluuiæ cælestis perludit. ipse confessori si-
lente prorsus, & sereno aëre, pro ut opus habe-
bat, oculis roris gratiam, qua sitiens recrearetur,
ministravit. Completo autè hoc tempore, a
demonitis est oraculo diuino procedere de la-
tebris, eo quod ut repentinus turbo per-
transisset: qui ut repentinus apparuit in publi-
co, grauisimè ab omnibus quasi paradiso uen-
iens, suscepius est: cepitq; ex tempore fidem
confirmare omnium, quæ seculis rempessatis
erat nimium cõuulsa. Interea Deo dilectus an-
tistes Maximus longa prouectus ætate, diem
clausit ultimum. Nec mora Felix in episcopatu
omnium iudicio eligitur, qui & confessor inui-
ctissimus, & doctor extitit suauissimus: & quæ
ore docebat, ipse cuncta opere compleuit. Ver-
um Felix ut etiam humilitatis quædam in cor-
de haberet sublimitatem, infirmaret, uerecun-
da fe uoce ne hunc gradum suscipere deberet,

excusauit dicens: Cõpresbyterum suum quon-
tum, multo dignius honorem præfati gradus
posse subire, eo quod is septem diebus, ante-
quam ipse ad ordinem præbiterij fuisset pro-
mouus, quod ita ut postulat, expletum est
suscipit: episcopatus officij, ita idem quia-
tus administrauit, ut humiliter beatissimo con-
fessori submissus illum pro fe ad populum ser-
monem facere iuberet: & ipse plebem officio,
Felix doctrina regeret: qui uidelicet Felix cõ-
fessitatis cõfessionis, & uirtute ualde preclarus
esset, humilitatis etiã summus uoluntariæ pau-
peritatis amator extitit. Possederat namque ex
paterna hereditate prædij multa, domusq; ac
diuitias plurimas: sed tẽpore perfectionis pro-
scriptus cuncta amiserat. At uerò pace ecclesiæ
reddita, cõ possit sua iura repetere, nequaquã
ultra uolebat: sed amicis suadentibus, ut debi-
ta sibi iura reposceret. Quæ recepta cum sermo-
re magnæ mercedis dispergere, ac dare pauperi-
bus possit, nullatenus id facere cõsentens, for-
ti sententia suggestionis eorum repellere, di-
cens, Omnia mihi licent, sed non omnia expen-
diunt. ablit enim ut res, quæ causa cõfessionis
perdidit, repeti: ablit ut terrenas opes, quæ co-
lestium bonorum contemplatione semel con-
tempsi, quasi hæc minus sola sufficiant, ulla ra-
tione reposcam: quin potius pauper spiritu ser-
uar cõlum, quod opulentijs regni cõlorum do-
na præcipiam: nec dissidum, quin ille qui me
& uinculis tenebris diri carceris eripuit, &
ab hominibus seculum tanto tempore paut,
etiam cætero uitæ meo spacio, iactantem in se
cogitatum meum, ipse me enutrit. hunc refe-
rens animum beatus confessor, tria tantum lu-
gera ruris modici, & hæc conductæ, & uni ho-
rulum proprii iuris, unde uiueret, habuit. Sed
hæc utraq; ne uno quidem famulo adiutus,
propria manu coluit: fructum autem eiusdem
sux melsis, uel horuli adules cum pauperibus
semper communicare gaudebat. Eandem autè
& in habitu parimoniam uir beatissimus secta-
batur, ita ut simplici tantum uestimento, & qui
nonnunquam uix sibi sufficeret, esset cõtentus:
si quid uerò superesset, pauperibus erogaret: &
si forte aliunde contigit, ut geminum haberet
indumentum, mox nudum meliore refovit. Tali
uiuens pietate uir & nomine & merito Felix,
plenus dierum atq; operum bonorum defun-
ctus est: ac uiam patrum secutus, æternam est re-
ceptus in gloriam, sicut etiam signa quæ in ec-
clesia in qua sepultus est, sunt facta, per plura tes-
tificantur. Erat enim ibi quidam rusticus pauper
rebus, sed fide integer, qui angustiam pauperiæ
duorum solummodo bouum possessione susten-
tabat, uel ipse uidelicet his utens, uel uicinis u-
tendos, pacta mercede commutans: quos cum
multa inops cura diligeret, atque seruaret, qua-
dam nocte furto ablatos perdidit, ac mane fa-
cto, cum eos furatos certissime comperisset, a-
missa omni spe suæ quaestitionis, uel inuentio-
nis petit rapido cursu ecclesiam sancti Felicis,
sibi demq; adueniens, ante fores domus sanctæ
prostitit.

prostermitur, fixoque in terram uultu implorat
& obsecrat sanctum Felicē, reddere sibi boues,
quas perdididerat: testatus multum cum lachry-
mis, nunquam seipsum, si non boues reciperet,
exiit. Quod dum de toto uoce quidem ru-
stica, sed fidelissima mente fecisset, superueni-
te uespere, electus est uiolentia turbæ, & sacris
propulsus ad ædibus, uenit autem domum,
nec omittit continuis in lamētis noctem ducere
peruigilem, uerum quia omnis qui petit acci-
piat, & qui querit inueniat, & pulsanti aperietur,
& sicut psalmista ait, desiderium pauperum ex-
audiuit Dominus: medio noctis tempore cum
ceteris hominibus, ac rebus omnibus quietis,
ipse solus excitante suo dolore, ac paupertate
peruigil iaceret: mirum dictū, uenit subito ad
hostium eius boues, quos querebat, diuino ul-
delicet nutu, & prædonibus erepti, ad domum
Domini per loca auiæ inter tenebras noctis et
roris reuocati: pulsantesq; cornibus hostia e-
ius, in quo manebat tuguri, iam sese aduenisse
signabant: sed ille mulem tremens, nō iam bo-
ues suos, sed fures sibi rursus adesse credēs, diu-
tius fores aperire tardauit, donec idem boues,
quali causam Domini tardantis intelligentes,
mugitu quoque et mīssu se esse, qui ad olīa do-
mestica pulsassent, demonstrarent: receptis au-
tem bobus rusticus, non fuit sed doctē ac si-
deliter agens, festinauit primo mane debitas
redditori suo grauas rependere: assumēs enī
reddidit boues, uenit ad ecclesiam sancti Felicis,
omnibus & illo iter faciens, & ibidem perue-
nissē, beneficia quæ à sancto confessore perce-
pissē, præbunda uoce replicans, & ostendens:
& quia multū plorans uel inquirendo suos bo-
ues, uel in recipiendo præ gaudio oculorū quo
que aciem non minimum læserat: & huius de-
trimenti solariū à beato Felice querens, acce-
pit: sicq; domum rediit, duplici gratiæ celestis
munere repletus. Cumq; in honorem eiusdem
beati confessoris, augustior ecclesiā fabricaretur,
erant in proximo ipsius ecclesiæ duo rustici
cædificia importuna situ, simul & deformia ui-
su, quæ omne decus ecclesiæ non parum sua ob-
scuritate sædabāt. Volens autem uenerabilis,
ac Deo dilectus sanctus Paulinus tolli hæc ædi-
ficia, & emundari loca, in quibus sita fuerant,
postulauit eos, ad quorum possessionem perti-
nebant, hanc beato Felici præbere reuerentiā,
ut ad illustrandum decorandūq; locum eccle-
siæ eius priuata sua tecta paterentur auferri. At
illi preces eius rustica obstinatione spernētes,
magis se animas dare, quā suas possessiones
relinquere posse dicebant. Cumq; episcopum
raderet rusticos rixa uincere, uicti sunt diuinæ
potentiæ manu. nam nocte quadam quiescenti-
bus cunctis, subitus ignis ex una cellarum earū
dem exorients, uicina paulatim ædificia petere
corpsa, ita ut magis magisq; suis incrementis ad

Bede tom. 1.

auctus, & propē & longe posita habitacula cū-
cta consumpturus esse uideretur. Tunc tantis
excitatiis fragoribus & globis ignis, ciues ac
currerunt, ut uel incendium, si possent, omne a-
quas fundendo extinguerent: uel de suis singu-
li domibus, quæ possent, igni præripientes, au-
ferrent. Cumq; se nil ualere posse conspicerent,
ceperunt querere diuinum, ubi humanū cessa-
bat auxilium: aduolant ergo duce episcopo ad
ecclesiam sancti Felicis, fleunt genua, super-
ne auxilia protectionis implorant: diuertunt in-
de ad ecclesiam beatorum Apostolorum, quæ
contigua erat ecclesiæ beati Felicis: & inde per
intercessionem Apostolicam celestis præsidij
dona flagitantes. ubi postquam oratum est, re-
diit domum episcopus, sumptamq; deligno Do-
minicæ crucis non grandem assulam, misit in
medium incendiij furentis, statimq; immensa il-
la uolumina flammarum, quæ tanta uirorum
manus, aquas spargendo nequiebat, ipse lignū
addendo restinxit. tanta etenim sanctæ crucis
erat uirtus, uel fide natura relinqueret: & ignis
qui omnia solet ligna deuorare, ipse ligno Do-
minicæ passionis uelut exustus, absumeretur.
Vbi uero tempestas tanta sopita, & manere
deunte ciues dira noctis opera cōsiderare uene-
runt, credunt non parua tantis incendijs dama-
na esse per se ipsos inuentum est autē nihil potius
exultū, nili quod debebat aduri. ex illis ete-
nim domibus duabus, de quibus prædiximus,
quas & homines consumere atq; auferre dispo-
suerant, unam flammis absumptam uidebant.
Quo facto multum erubuit rusticus ille, qui sua
tecta contra decorem sanctorum ædificiorum
stolida obstinatione defenderat, cernēs se inui-
tum nulla mercede perdidisse, quæ in gratiam
sanctorum sponte nolebat amittere, & mox i-
pse quod igni superluerat de ædibus, proptia
corpsa manu abolere, quatenus oculis om-
nis circa ecclesiam beati confessoris locus con-
grua sanctis claritate ac luce redderetur insi-
gnis. ablata autem omni sordiditate ruderum ac
sordium earundem peribat beatus amicus
Paulinus ecclesiam, quam ceperat ad perse-
ctum deducere: cuius ædificium omne uisibus
annis perfectū, & in picturis atque omni orna-
tu suo debito fine conclusit: in qua felicissima
beati Felicis uita & passio in æternum memo-
rabilis celebratur, qui die quartadecima mens-
is Ianuarij consummato cursu certamē-
tis gloriose percepit coronā uitæ,
quam repromisit Deus di-
ligentibus se.

EXPLICIT LIBER DE VITA ET
CONFESIONE SANCTI FELICIS, quem ego famulus
Christi Bede de metrico opere beati epis-
copi Paulini simplici sermo-
ne transiuli.

m. 1. Sancti

Sancti Vedasti uita.

Quomodo uir Dei sanctus Vedastus regi Alamanico
adhaerens esset. Caput I.

POST QUAM Deus & Domi-
nus noster Iesus Christus or-
uem quarere perditā de cō-
lis in hunc mundum per uir-
ginalem uenerat uterum, &
tota suę dispensationis, & no-
strę salutis, perfecta plenitu-
dine cum triumpho glorię, ad sedem paternę
maiestatis reuersus, ut tetricę ignorantię tene-
bras toto depelleret orbe, multa sanctorum lu-
mina doctorū Euangelicę prędicationis luce
fulgentia, toto diuiserāt mundum: ut sicut cœlum
fulgentibus ornatur stellis, quę tamē omnes ab
uno illustrantur sole, sic & lata terrarum spacia
sanctis splendescerent doctoribus: qui tamen
ab æterno sole illuminati, diuina pręueniente
gratia cæcos ignorantię tenebris uerę fidei sul-
gore, & glorioso Christi nomine illustrarēt, ut
eis ministrantibus longa ab initio seculi esuries,
æternę uitę epulis satiaretur. De quorum nu-
mero sanctus Dei sacerdos Vedastus, & prædi-
cator egregius temporibus fortissimę regis tūc
temporis Frācorum Hluthuici, in hac diuina
dirigente gratia, ob multorum salutem perue-
nit regiones, quatenus supernę pietatis sufful-
tus auxilio, populū diabolica fraude deceptū,
& errorum laqueis captiui, tñtiam dirigeret
salutis æternę, & uerę quię in Christo est, liber-
tati restitueret: sed ut hoc acceptabili secundū
Apostolum fieret tempore, quālis, Ecce nunc
tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: Do-
minus Iesus, qui uult omnes homines saluos fie-
ri, eomperit enim suo famulo pręuidebat cau-
sam, quomodo opportune ad ministerium uer-
bi Dei peruenire ualuerit. Coniugit uerō præ-
fatum Francorum regem Hluthuicum Ala-
manni bella inferre, qui tunc temporis regno
suo per se potius sunt: sed non eos ita offendit
imparatus, ut uoluisset. Nam fortissima collecta
manu, regi circa ripas Rheni fluminis obuia-
runt unanimes bellica uirtute patriam defen-
dere, uel libera manu pro patria mori. & fortissi-
me utrinque decertauit: est: bñ ne triumphū
gloriam, nisi ne patrię perderent libertatem in
mutuam cōcurrentes cœdem. Igitur rex nimio
turbatus terrore, dum inimicos uidit fortiter
pugnare, & suos penę ad interuentionem uinci,
maiestatis caput de salute desperare, quā de ui-
ctoria sperare: est: necdum uoluntate renatus
esset in Christo, ramen necessitate cogente ad
Christi confugit auxilium. Et quia reginam ha-
buit religiosam, baptismi sacramentis initiā-
tam nomine Hluthile, oculos cum hac uoce ad
cœli leuauit: O Deus unicę potestatis, & sum-
mę maiestatis, quem regina Hluthile cōstituitur,
& adorat, cōcede mihi hodie de inimicis meis
uictoriam. Nam ex hac die tu solus mihi eris

Deus, & uenerāda potestas: tu mihi triumphū
pręstas, & ego tibi promitto sempiternum serul-
tium. Mox diuina operante pietate terga uertit:
runt Alamanni, uictoria celsit regi & Francis.

Quomodo rex festinauit post uictoriam ad baptismum, &
sibi sanctum Vedastum socium effecit, cum deo
datus sibi sacramentis suscepit.
Caput II.

OMNIA omnipotentis Dei clementia, o in-
estimabilis bonitas, qui sic exaudiet, & nun-
quam derelinquet sperantes in se: quanta fide
Christiani illius inuocare misericordiā debēt,
dum paganus rex ad unius precis effectum tan-
tam promeruit uictoriam: Cui ex antiquis huius
diuine pietatis auxilium adrequere debe-
mus, qui ob unius momenti lachrymas tam ce-
lebrem uenarum suo ferro cōtulit triumphum:
nisi Ezechie regi, qui angustia tribulationis or-
na tantummodo petitione promeruit, non so-
lum a pręsentī uisitacione ciuitatē superna pro-
tectione defendi, sed etiam in eadem nocte, qua
preces in diuinis effuderat aures, centum & or-
toginta quing. milia hostium lætus & liberat-
us occidi uiderat. Hæc uero uictoria, de qua an-
tē diximus, regi populorū suo causa fuit salutis
eternę, & ne lucerna, sanctus scilicet Vedastus
iub modio lateret absconditus, sed supra candē-
labrum positus, exemplis uel prędicationibus
in domo Dei lucens, ab errore idolatrię, & calli-
gine ignorantię, in uiam plurimos educeret ue-
ritatis: igitur superatus hostibus, & rebus in pace
compositis, & Alamannis sub fugitiosis dicto-
ni, rex ouans, cum laude triumphans, in patriā
redijt: & ut fidelis tantę sibi glorię largitor
sponsor appareret, festinauit seruatorum Christi
sacra imbui prędicatione, & sancti baptismatis
ablui sacramentis: uenitque ad Tullum oppidū,
ubi sanctū agnouit Vedastū laudabili religio-
ne soli seruire Deo, & dulcissimos cōteplari
uitę carpere fructus. Hunc uerbō ad sanctum Re-
medium Christi clarissimum sacerdotē ad Re-
manam properans ciuitatem, sibi socium ad-
sumpsit, quatenus per singulos itinera sul gres-
sus saluberrimis ab eo imbueretur doctrinis, &
catholicę fidei firmis iniaretur fundamentis,
ut paratus fide, & uirtutum scientia, a tanto pō-
tifice spiritali ablueretur lauacro, & ab illo do-
nis cœlestibus cōfirmaretur, quod ab ipso prius
diuina pręueniente gratia, Euangelicis corpū
fuerat prędicationibus. Hic ad fontem uitę ses-
tinantem deducebat regem, ille in fonte salutis
æternę uenientem aluebat, ambo propē-
modum pari pietate pares: hic doctrina fidei,
ille baptismatis unda, utriusque æterni regni
temporalem, munus obtulerunt acceptabile.
Hi sunt duæ oliuę, duo candelabra lucētia, a qui-
bus rex pręfatus in uia Dei eruditus, & dia-
bolici catenis erutus miserante Deo, portam per-
petuę lucis ingressus, cū fortissimę gentē Fran-
corum credidit Christo: & facta est gens sancta,
populus acquisitionis, ut annuncietur in eo
uirtus.

uirtutes illius, qui eos de tenebris uocauit in admirabile lumen suum.

Quomodo presens regis et populi uir Dei Vedastus eorum illuminauit. Cde

put 111.

SACRAGITUR Euangelicæ auctoritatis narrat historia, Dominum Iesum Hiericho pergentem ad confirmanda in fide suæ maiestatis corda populi presentis, cuiusdam ego ad se clamantis, lumen reddidisse oculorum, ut per corporale unius illius cæci lumen, spiritualiter multorum illuminarentur pectora: ita & Vedastus sanctus, Deo Christo donante per cuiusdam illuminationem cæci fidem, quam uerbo prædicauit in corde regis miraculo confirmauit: ut rex ipse intelligeret, tam sibi esse necessarium cordis lumen, quam cæco oculorum illustrationem: & quod diuina operata est gratia, per preces famuli sui in oculis exca nocte castigatis, hoc per sermones eiusdem famuli, eadem operante potentia, per spiritualis intelligentiam lucis in suo pectore perficeretur. Nam regia excellentia condigno comitatu cum multitudine maxima populi iter agentibus illis, uenerunt in quandam pagum, qui incolarum terræ illius consuetudine Vungilepagus dicitur: prope Regulaciæ uiam, quæ sua est super florigeras Axæ fluminis ripas: & ecce eiusdem pontem rege transeunte, cum multitudine populi, obuius illis cæcus quidam huius diutius in me solaris expertus luminis, forte nec sui cæcitæ culpa, sed ut manifestarentur opera Dei in illo, & per illius illuminationem præsentem plurimorum illuminarentur corda spiritualiter: qui cum intellisset à præteruentibus sanctum Vedastum Christum seruum in eodem iter agere comitatu, clamauit, Sancte & electe Deo Vedaste, miserere mei: & supernam pio pectore diligentius deprecemur potestatem, ut meæ subueniat miseræ: non aurum posco, nec argentum, sed ut mihi lumen per sanctitatis tuæ preces restituar oculorum, sensis itaque uir Dei uirtutem sibi adesse supernam, non ob illius cæci tantummodo, sed plus propter presentis populi salutem, totum se in sacras effudit preces: in diuina fideus pietate, dexteram cum signo crucis posuit super oculos cæci dicens, Domine Iesu qui es lumen uerum, qui aperuisti oculos cæci ad te clamantis, aperis oculos & istius: ut intelligat populus iste præsens, quia tu es solus Deus, faciens mirabilia in celo & in terra. mox ille cæcus lumine recepto gaudens perrexit uiam suam, in quo loco tempore sequenti à religiosis uiris ædificata est ecclesia in testimonium miraculi istius, in qua orantibus & credentibus usque hodie beneficia præstantur diuina.

Bedæ tom. 3.

Quod rex iherosolymicus ad baptismum, ubi in Remis ciuitate pium Dei Vedastum sancto commensauit Remensis pontifici.
Caput 1111.

Igitur rex à uiro Dei Euangelicis apprime imbutus doctrinis, & huic præsentis miraculo in fidem firmiter confortatus, nil moratus in uia, nil dubitans in fide: sed magna alacritate animi, magna festinatione itineris, sanctissimum pontificem Remedium uidere properauit, ut illius sacratissimo ministerio spiritui sancto operante, in remissionem peccatorum, & spem uitæ æternæ catholici baptismatis uiuo ablueretur fonte. Cum quo aliquantisper moratus diebus, ut ecclesiasticis satisfaceret sanctionibus, & prenitentia secundum Apostolicum preceptum prius ablueretur lachrymis, dicente beato Petro principe apostolorum, Penitentiam agite, & baptizetur unusquisque uestrum in nomine Domini nostri Iesu Christi: & sic in nomine sanctæ trinitatis coelestis mysterij baptismum susceperet. Sciens uero beatus pontifex apostolum dicere Paulum, Omnia ueltra honesto cum ordine fiant, statuit diem, quo rex ecclesiam intraret, ad suscipiendam diuine pietatis sacramenta. Quale fuit tunc sanctus Dei gaudium, qualis in ecclesia Christi letitia, cum uiderent regem Ninux ad prædicationem lonæ de solio maiestatis suæ descendisse, & in cinere sedisse penitentis, & sub pia Dei sacerdotis dextera, suæ excellentiæ caput humilicare. Baptizatus itaque rex cum optimatibus suis, & populo, qui diuina preueniente gratia salutaris lauacri gaudebat suscipere sacramentum: utrumque & uictoria ex hostibus, & suæ salutis uoti compos ad se præ regni regenda reuerlus est, sanctumq; Vedastum beato pontifici commendauit Remedio, qui sibi moratus, uitæ meritis, & uirtutum claruit exemplis: omnibus amabilis & uenerabilis factus est. fuit enim morum dignitate religiosus, caritate præcipuus, fraternæ dilectione iocundus, humili pietate eximius, orationum uigilanti assiduus, sermone modestus, corpore calvus, teiunio sobrius, miserorum consolator: non de crastino cogitans, sed semper de Dei confidens clementia, omnes ad se uenientes, æternæ uitæ pane pascens. Nullum in sua despiciens angustia, sed pie consolationis uerbo reficiebat moestos, nemini uel uerbo nocuit, sed fraterno amore cunctis prodesse satagebat, unde & à plurimis illustribus frequenter uisus, ut illius sacratissimo alloquio, & in tristitia cuiuslibet sollicitudinis susceperent consolationem, uel in religione ecclesiasticæ exercitationis ab eo puram audirent ueritatem. Vnde & illius pia deuotione multi à diaboli laqueis liberati, & uiuæ uitæ perpetua super na adiuuante pietate sunt ingressi.

m 3 De

*De conuersatione uiri Dei in Remis, & de miraculo
ibi gesto. Caput V.*

Scilicet multi, ut supra diximus, ob celeberrimam sanctitatis famam nobilissimam uel plebilissimam uirum Dei uisitare solebant, ut consolaretur per gratiam, quæ abundabat in labijs illius: & quia ex abundantia cordis eo loquitur, & quia fraterno amore omnes diligebat, omnesbas se affabilem præstabat, aliorum salutem summam reputans lucrum: nec Dominicæ talentum pecuniæ pigritiæ obruit humo, sed quotidiano charitatis sudore multiplicare studebat ne uinculus reuertente Domino suo in conspectu appareret illius. Igitur quidam uir nobilissimus & religiosissimus inter alios famulum uenit uisitare Christum, ut per eum celestis doctrinæ efficeretur melles: & dum sermo dulcissimus alloquutionis in longum traheretur, & sol mediæ cœli transiens centrum, crescentes duplicauit umbras, nolebat uir Dei hospitem suum ab ipso charitatis dimittere uitatico: mandauit puero, ut si quid illi remansisset uini, charo pocula portaret amico, quatenus utrumque uel anima relectus, uel corpore confortatus, domum rediret: sed propter hospitum frequentiam, & uiri Dei largam hominibus munificentiam, non arida parris caritate, aridum inuenit uasculum, in quo uinum seruari solebat: mox tristis, tacito murmure hoc ipsum puer paternis intumuit auribus: qui uerecundæ rubore perclusus, caritatis tamen dulcedine abundans corde in prece consilijs suffragijs, tacitas pauli auxilij deo quæ effudit: nil de diuino dubitans auxilio, nil de suæ petitionis hæsitans effectus, totus in eius credens clementiam, qui de arida petra sitienti populo fontem aquæ uiuæ produxit: uel in Cana Galilææ aquam in mirabilis uini conuertit saporē. Dixit puero: Vade, in Dei confidens bonitatem, & quodcumque inuenieris, in uasculo, matura nobis afferre. Qui celerat, sermo obediens præcepto cucurrit, & uas uino optimo superaffusus inuenit: gratias agens Deo, alacri animo suis focijs propinquauit, & uenienti amico, qui duplici roboratus charitate remeauit in propria. Sed famulus Christi ne uanis instantiæ uerbis, uel rumigero populi celebraretur fauore, sub magna attestatione præcepit puero, omnibus diebus uitæ suæ hoc tacere miraculum: plus Deo soli cognitus esse cupiens, quam hominibus: certissime sciens omniū esse uirtutum ueram in humilitate custoditi: & hac esse, quæ caritatis gradibus altissima cœli regna confendat, ipsa dicente ueritate, Omnia quæ se humiliat, exaltabitur.

Vir uir Dei à sancto Remedio episcopo ordinatus est, & Attrebatæ ciuitati missus est uerbum Dei prædicare, & in ciuitate illi introitus eorum & claudum caruit. Cap. VI.

Dumque uir Dei celeberrima uulgaretur fama, & caritatis in eo munificentia & religiositas uitæ, & uerbi Dei instantia longe lateq; ab omnibus celebraretur, uisum est beatissimo pō-

tifici Remedio tam præclaram Christi lucernam melius esse supra candelabrum ponere, ut splendidissimo suæ sanctitatis fulgore latius ad salutem luceret multorum, quam sub uisus socii latebris propemodum abscondita latuisset. Diuina dispensatione & salubri sacerdotum consilio ordinauit eum episcopum, & ad prædicandum uerbum uitæ Attrebatæ eum direxerat urbi, quatenus populus diu in antiquis malæ consuetudinis erroribus faciens, Deo auxiliante per assiduam facit prædicationis instigationem, per illum in uiam ueritatis, & agnitionem filij Dei deduceretur inque pōtificatus gradu, & prædicationis officio suscepto, concitus ad præfatam tam perrexerat urbem, sed in auspicio futuræ prosperitatis & salutis, Deus cuiusdam miraculi testificatione eius ciuib; portæ fecit introitum. Igitur in ipsa ciuitatis porta duos habuit obuiam sibi egenos & inermes: cæcum scilicet, & claudum, miserabili à uiro Dei uoce supplicia postulantes, mox sacerdos Christi illorum condolens miseriam, secum tractans quid illis solati præstare potuisset: & dum apostolicus prædicator pecuniā in sacculis se non habuisse sciret, in diuina confidens clementia, & sanctorum apostolorum Petri & Ioannis confortatus, exemplo ait, Aurum & argentum non est meum: quod autem habeo, id est charitatis officia, & pietatem orationis ad Deum, hoc uobis præstare non differo. & in hoc uerba seruus Dei ex timore cordis affectu pro illorum lachrymas fudit miseria: & cum huius puritate opem illis poscebat diuinā, uel pro illorum corporali, uel pro populi presentia spiritali salute. Nec tam pietas, & tam necessaria preces inefficaces esse potuerunt, sed ab illo qui per Isaiam inquit propheta: Tempore opportuno exaudiui te, & in die salutis adiuui te. mox ambo in conspectu multitudinis operam receperunt sanitatem: hic luminis claritate ditatus, ille pedum uelocitate lætatus: ambo supernæ gratias agentes pietati, maiora quam sperauerunt munera portantes, domum reuerii sunt: sed & hoc miraculum sanctitatis in illis plurimis fuit causa salutis æternæ, uidentes celestis uirtutis uerba cōsequi sacerdotis Dei, relictis idolatriæ sordibus, in Christum credentes uiuo sacri baptismatis fonte purgati sunt.

Quomodo ciuitatis loca peragrans, & uix ecclesie uisigia inter ruinas uerorum reperit, & infra feruorem tantum ibi esse conspexit. Caput VII.

Præfati uero miraculi testificatione uir Dei fauore populi suffultus, singula ciuitatis loca peragrans, quæsiuit inter ruinas ædificiorū, si quolibet ecclesiæ signum inuenire ualuisset. Nam antiquis ferme teporibus sacre in illis locis fidei floruisse religionem agnouit: sed propter peccata habitatorum terræ illius oculo Dei iudicio, sed iustissimo tradita est cū ceteris Galliæ uel Germaniæ ciuitatibus pagano & perfido Hunnorum regi Artyla urbs quoque illa depredata: qui propter nimiam animæ suæ sequitatem, nec

sacerdotibus Dei honorem, nec ecclesijs Christi reuerentiam impendere sciebat, sed omnia quasi tempestas immanissima, ferro uastauit, & igne. Tunc in similitudine Hierosolymitanæ passionis, quæ ab impio Babylonie rege facta est, Venerunt gentes in hereditatem Dei: & pollutis manibus profanauerunt sacraria Christi, effundentes sanguinem seruatorum Dei circa altaria altissimi regis. Non hæc paganorum fecit sortitudo, sed populi Christiani promeruerunt peccata. Inuenit uero famulus Christi antiquæ ruinas ecclesiæ inter murorum fragmenta, uaprium quæ crescere densitates, ubi quondam psallentium chori, ibi iustra & latibula ferarum uisa sunt stercorebus & immunditijs omnia plena, ita ut uix uestigium aliquod remansisset murorum. hæc cernens intimo cordis dolore ingemuit, dicens: O domine, hæc omnia uenerunt super nos, quia peccauimus eum patribus nostris iniuste egimus, iniquitatem fecimus: sed tu Domine memor esto misericordie tue, & nostris parce peccatis, & ne obliuiscaris pauperum tuorum in finem. Dum hæc itaque lachrymosis murmuraret querelis, ecce subito ex ruinoso speluncos urfus profluit, cui uir Dei cum indignatione præcepit, ut in desertum secederet loca, nec ultra illius fluminis ripas transiret: qui mox tali terribili natione fugit, nec unquam postea illis uisus est in partibus. O mira omnipotentis Dei in sanctis suis potentia, quibus bestie ferocissimæ obedire sciunt. O miserabilis hominum audacia, qui salutem prædicationis uerba à sanctis pro lata doctoribus contemnere non meruunt. irrationabilis bestia in obtemperando sanctioris præceptis quodammodo ratione utitur humana: homo uero ad imaginem Dei conditus, ratione præditus, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus illis, honorem suum non intelligit.

*Quomodo in conuicio apud Hlotharium regem uir
Dei signo sanctæ crucis diabolica molina
euenescere fecit. Cap.
p. VII.*

Dum uero cõperisset uir Dei ecclesijs Christi desertas, cor populi idololatriæ erroribus infectum, ignorantie tenebris obsecratum, gemino se pietatis subditis labori: populum sedulâ intentione ad agnitionem ueri luminis perduxit, ecclesiæ ad culmen summi decoris erexit, presbyteros & diaconos sibi in adiutorium per diuersa ecclesiarum disposuit loca: & ubi prius speluncæ fuerunt latronum, ibi orationum domos construxerat, magisque inuendit eas diuinis ornare laudibus, quam pompaticis seculi diuitijs comere: fuit uero pauperibus largus, diuitibus affabilis: quia tenus omnes uel largitate munerum, uel iucunditate uerborum in uiam deduceret ueritatis. Sciens itaque nullatenus superba secularis potentie colâ ad Christianæ religionis humilitatem inclinari,

nisi per suauissimas pietatis admonitiones, apostolico instructus exemplo, omnia omnibus factus, ut omnes lucrificeret. Seniores honoribus præuocans, iuniores paternâ dilectione admonens, ubique per officia charitatis non sua querens, sed quæ Dei sunt, Christi secutus uestigia, potentium conuiuia non contemplit: non luxuriæ causa, sed prædicationis obtentu, ut familiaritate concordie facilius uerbum Dei conuiuantium infunderet cordibus. Igitur quidam nobilis Francus, potentia clarus, Hlocinus nomine, regem Hlotharium prædicti regis Hlothuici filium, qui tunc temporis Francorum regni nobiliter rexerat sceptrâ, uocauit ad prandium, quod magno apparatu in domo sua regi & suis parauerat optimatibus. Rogatus quoque est sanctus ad conuiuium. Vedastus, qui domum intrans more sibi solito de xtera extenta, omnia sanctæ crucis uexillo signauit. Quidam uero uascula, ubi cerussæ stabant, impleta, sed male gentili errore demonicis incantationibus infecta, quæ mox ob potentiam sanctæ crucis destructa crepuerunt, & quicquid liquoris habuerunt, in terram effuderunt. Territus uero rex & optimates illius huius uisionis miraculi, sciscitabatur pontificis causam repentini prodigij. Cui uisibus respondit episcopus, Per quasdam maleficiorum incantationes, ad deceptandas conuiuiarum animas, diabolica in his latuit liquoribus potentia: sed uirtute crucis Christi terribis, sic inuisibiliter de domo effugit illa, sicut uisibiliter consideratis liquorum effundi in terram. Hæc uero res multis proficiebat in salutem. Nam pluri mi oculis diabolice fraudis catenis absoluti, auguriorum uarietate sprete, incantationum consuetudine relicta, ad ueræ religionis conuolauerunt puritatem, intelligentes diuinæ potentie efficaciam in suo famulo facere signa, nihil contra eius sanctitatem antiqui serpentis ualere machinamenta: & quod ille ad perditionem parauerat aliorum, hoc Christi gratia ad redemptionem conuertit plurimorum.

*De infirmitate, ob qua & sepultura sancti uiri, & quomodo illi se de igne eadem domus mansisset,
in qua sanctus uir obiit. Cap.
p. IX.*

Rexerat igitur præfatus Dei sacerdos ecclesiam Christi, diuina auxiliante gratia, annis circiter quadraginta, sub magna Euangelicæ prædicationis deuotione, sub magno pietatis amore: ac per idem temporis multitudinem populi catholico dogmate ad Christianæ fidei conuertit sanctitatem. Claruit ubique diuinæ cognitionis legis, sanctissimæ Christi nomen cunctis audiebatur in ore, floruit in moribus castissima uix honestas, ardebat in pectoribus singulorum celestis patris amor, populus statutis diebus ad ecclesiâ concurrebat, festa cum magno gaudij nostri Saluatoris opportunitate celebrabatur diebus, elemosynæ circa domos uberrime

pauperibus dispertiebantur, uerbum Dei quotidie per loca singula populis predicabatur, hymnificas laudes Deo horis canonicis clerus cantabat in ecclesia: Beatum dixerunt populi cantabat, beatus populus cuius est Dominus Deus eorum. Omnes enim in pulchritudine pacis quiescebant. In agnitione ueritatis gaudebant, in sanctitate Christiane religionis letati sunt. Postquam uero pius predicator, & sanctus Dei sacerdos meritis maturus, & annis premix sui laboris Deo dispensante accipere debuit, in eadem Atrebat civitate ualida infirmitatis febre correptus est, diuina prouidente misericordia, ut ubi plurimum in Dei sudauit seruitio, inde ad palmam eternae beatitudinis perueniret: & inter charissimorum manus filiorum animam suo redderet creatori. Vt uero sui obliti famuli Dei designaret, uisa est nocte quaedam clarissimae columna lucis à culmine domus, in qua sanctus iacebat sacerdos, usque ad summum coeli horarum sermè spacio duratur stare fastigium. Quod cum uiro Dei diceretur, intellexit illum hoc signum suum demonstrare obitum: uocauitque suos ad se filios, ut eorum precibus suam fideli conditori commendaret animam. Et post dulces paternae pietatis admonitiones, & extremae charitatis uerba, sacrosancti corporis & sanguinis Christi confirmatus uitatico, inter manus lachrymantium spiritum emisit. O dies sancto letissima sacerdoti, sed cum clero mortissima populo, quæ tantus subito corporali uitae deseruit pastor: quem tamen spiritus si nunquam deseruit intercessionem, si sacrae illius admonitionis uerba, & probatissimae uitae uestigia sequi non desistit. Conuenerunt itaque ad ultima uenerandi uiri ex equa clerus & populus copiosus, aliarumque ecclesiarum sacerdotes, presbyteri & diaconi: sed mirum inter lachrymantium uoces in terra psallentium, ut ferret à quibusdam religiosis uiris, coetus audiebantur in coelo: & dum digno honoris officio feretrum, in quo iacebat corpus paratum, staret in medio, accedentes mouere eum non ualebant. Quid uero agerent, ambebant: quo se uerterent, nesciebant: sciscitabantur à Scopilio he archipresbytero, uiro equidè religioso, qui secretarius fuerat sermonum sancti Dei, si aliquid de sua eum testari sepultura memoraret, timentes, ne forte illis hoc ideo accidisset, quia intra murum eiusdem ciuitatis illum sepelire disponeret. quibus ille respondit, Sæpius eum audire dicentem, quod nullus intra muros ciuitatis sepeliri debuisset: quia omnis ciuitas locus debet esse uiuorum, non mortuorum: consilioque ab eo accepto, foras ciuitatis in oratorio, quod sibi ipse parauerat, sepeliret patrem: qui mox facillimè leuantes feretrum, portabat sanctum corpus cum luminibus, laudibus & hymnis ad locum sibi placitum, sepeliret eum cum magno honore iuxta altare eiusdem oratorii: nobilem terræ condentes thesaurum, in quo loco diuina præstante pietate usque hodie solent miracula fieri, quæ magis cernentium ore nar-

rantur, quam distantis stilo scribantur. Superueniente itaque tempore, domus in qua Deus dilectus diem obiit, flammis arrepta ardere coepit: sed uidente quadam religiosa femina, Habita nomine, sanctus a dueniens Vedastus flammam à domo discussit: & ita incolumis remansit cum seculo, in qua uir uenerabilis sanctam ad celestia regna animam emisit, ut omnes agnoscerent, quanta illius esset beatitudo in coelis, cuius seculi domus in terris ardere non potuit, pro cuius meritorum quoque sanctitate, diuina operante pietate, quotidie uel uetera narrantur miracula, uel noua uidentur. Felix equidem Adrebatensis ciuitas, tam excellenti munia patrono, etiam murorum ruinis uilescat, illius tam meritorum nobilitate clarificet: totusque pro eius sanctitatis intercessione gaudeat populus, omnipotenti Deo æternas referat laudes, qui tam clarum illi perdonauit doctorem, cuius prædicatione uiam agnouit ueritatis, cuius precibus si in fidei firmitate, & uitæ sanctitate consilii, ab omni aduersitate cura permanferit, & usque ad perfectam beatitudinis gloriam perueniret. præstare Domino nostro Iesu Christo, qui est pater & spiritus sancto regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Homelia in die natalis sancti Vedasti pontificis, dicta ad populum. Caput X.

Gaudete dilectissimi fratres in Domino, qui ad sanctissimi patris & protectoris nostri sancti scilicet Vedasti solennia conuenistis: & spiritali iucunditate letamini, & ex intimo cordis affectu clementiæ Domini nostri Iesu Christi collaudate, qui nos ab idololatricæ erroribus ad agnitionem sui sancti nominis per huius sancti sacerdotis prædicationem perducere dignatus est: sequamur unanimiter tam sancti doctoris uestigia, non simus tanti patris degeneres filii, sed sanctitatem uitæ illius morum nobilitate imitemur. Abijcimus ergo à nobis opera tenebrarum, & induamus arma lucis, sic ut in die honeste ambulemus: quia nox ignorantie recessit, & ueræ sciendi nobis lumen illuxit, ut filij lucis in omni castitate & pietate ambulemus. Non sint alicuius nequitie uel malitiæ occultata in cordibus nostris semina: quia homo uidit in facie, Deus autem corda considerat, nec aliquid illius omnipotentis oculis occultari potest. Præparemus nos in omni bonitate, ut præclarus pontifex & pius prædicator noster Vedastus, gaudens nos ante tribunal summi iudicis in die ultimo deducat: quatenus ex numero filiorum, illius cumuletur gloria, & nos cum illo desiderabilem audire mereremur sententiam, Venite benedicti patris mei: percipite regnum, quod uobis paratum est ab origine mundi. Ille de celesti patria pijs orationibus nostrum quotidie agone adiutare non desistit, desiderans suos charissimos filios, quos paternae pietate genuit in Christo, ad gloriam perpetuæ peruenire beatitudinis. Quapropter charissimi

riusim fratres, unusquisque in suo ordine secundum uirium facultatem fortiter diabolicis resistat suggestionibus, ut æternam triumphum coronam cum pio parente nostro accipere dignus efficiatur. Non sunt enim condignæ, ut ait Apostolus, passionibus huius temporis ad superueniendam gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Igitur breue laboris tempus diuina nobis uoluit esse pietas, & agonis nostri retributionem esse perpetuam, & pro temporali tribulatione permanentis gloriæ mercede gaudere. Audiuimus itaque, cum Deo dilecti sacerdotis uita legeretur, quantam in omni bonitate habuit deuotionem, quomodo per abstinentiæ rigorem suum castigauit corpus, qualiter per charitatis officia omnibus prodesse contendit: incedamus cum omni alacritate mentis, & tota uirium facultate illius uitæ uestigia, ut beatitudinis, in qua regnat cum Christo, consortes effici mereamur. Nulla carnalis concupiscentia, nulla secularis ambitio impediatur iter nostrum: curramus per opera pietatis ad celestis patriæ portas, expectantes nos ciues æternæ ciuitatis, & rex ipse qui uult omnes homines saluos fieri, nostram cum sanctis suis uehementer desiderat salutem. De cet enim nos illius esse cooperatores in salute nostra, qui nos in tantum dilexit, ut proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Diligamus eum, quia ille prior dilexit nos: faciamus illius uoluntatem, quia uoluntas illius felicitas est nostra: habeamus semper in mente, quod ipsa ueritas cuidam diuinitus respondit in Euangelio, Si uis uitam ingredi, serua mandata, quæ sunt mandata, nisi charitas Dei, & dilectio proximi in his duobus præceptis tota lex pendet, & propheta. Dilectio itaque proximi, in operibus misericordiæ comprobatur. qui seculi habear substantiam, auxiliatur non habenti: qui doctrinæ habeat scientiam, corrigat errantem, dicente apostolo Iacobo, Qui conuertit peccatorem ab errore uicæ suæ, cooperetur multitudinem peccatorum suorum. Scire debemus charissimi fratres, quia quot animas quisque lucratus fuerit Deo, tantum accipiturus erit mercedis à Deo. Quantam gloriam habere putatis sanctum Vedastum in celesti regno cum Christo, qui tam innumerabile populum sedula predicatione Christo in terris acquiritur, uel quantam sit gloria animæ illius speratus inter angelos, dum tantum honorem habet corpus illius inter homines: uel quid non potest pietatis precibus impetrare in cælis, qui tamis in mundo claruit miraculis: sed omnibus miraculis maior est Euangelicæ predicationis instantia, & sanctæ charitatis in corde flagrantia. Valde enim uiriliter accepta Domini cæ pecuniarum talenta multiplicare studuit: ideo

felicitè sibi Dominum audiet dicentem, Euge serue bone & fidelis, quia supra pauca fuisse fidelis, supra multa te constituiam, intra in gaudium Domini Deitui. Parua sunt præsentis uitæ bona, comparatione futurorum honorum: sed qui in his fideliter laborat, in illis feliciter requiescit. Ille sanctus, ad cuius concurrere festi uoluistis, pro multorum laborauit salute, & deo plurimorum præmia in die iudicii suscepturus erit. Seipsum abstinentiæ macerauit rigore, alius per predicationis proliuit sedulitate: ideo laudabilis omnibus extat, iuxta uocem sapientissimi Salomonis, Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescit. dum uita iustorum laudabilis, iniquitas impiorum quasi sterus derelictus ab omnibus. Quid est felicitus, quam in bona conuersatione à Deo perpetua promereri beatitudinis gloriam, & omnium ore laudari: Cogitemus quotidie, qua fiducia ueniamus ante tribunal summi iudicis, quid boni operis nobiscum deferamus: æquitas illius nullius accipiet personam, sed unicuique reddet secundum opera sua: & qui plus laborat in opere Dei, plus mercedis accipiet in regno Dei. Unusquisque in qua uocatione uocatus est, in ea uiriliter suam operetur salutem. Omnibus celestis regni ianuæ patefuit, sed meritum qualitas alium introductum, alium expellit. Quam miserum, hominem à gloria excludi sanctorum, & æternis cum diabolo deputari flammis: peccatorum sarcina animam lubemert in tartara: iustitix abundantia ad celestem euertit gloriam. frequentemur sæpius ecclesiæ Christi, audiamus in ea diligentius uerba Dei: & quod aure percipimus, hoc corde retineamus, ut boni operis fructum seramus in patientia, & fraterno amore unusquisque alium adiuuare studeat, habemus præclara sanctissimi patris nostri abundanter exempla in omni charitatis officio, in fidei seruire, in spei longanimitate, & perseverantia totius bonitatis illius, quem tanta celebramus laude, & tanto diligamus amore, tota mentis intentione in omni conuersatione sancta eius sequamur uestigia, quatenus uitam uitæ illius currentes, æternæ beatitudinis cum illo gloriam accipere mereamur, auxiliante nobis rege æterno Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

SANCTI VEDASTI VITA
TAE FINIS.

PROLOG.

PROLOGVS IN VL

TAM SANCTI CO-
LUMBANI.

REVILANTEM, atq; eximio
fulgore micantem sanctorum
præfolum atq; monachorum ui-
tam, solertia nobilium cōdidit
& conscripsit doctorum, scilicet,
ut & posteris alma redole-
rent præfcorum exempla. Egit hoc à seculis rerū
fator æternus, ut suorum famulorum famam cō-
mendaret perennem, utq; præterita gesta lin-
querent futuris exempla: & de præcedentium
meritis, uel imitando exempla, uel memoriz
commendando, uentura soboles gloriaretur.
Quorum beatus Athanasius, Antonij, Hieronymus
Pauli & Hilarij, uel ceterorum, quos cultus
bonæ uitæ laudabiles reddebat. Posthumianus
uero, Seuerus & Gallus, Martini egregij præ-
fulus, nostris memoriam dimiserunt seculis, pleriq;
aliorum, quos aut fama, aut bonorum operum
exempla, uel uirtutum commendarunt moni-
menta, ut sunt columbarum & ecclesiarum. Hilarius,
Ambrosius, Augustinus, qui in er tot seculi tur-
bines fluctuante mundo, itatum ecclesie susten-
tarunt: nec flaru aduersante iniquo, ac hæresi-
corum procella quatiente, ueram fidem aduer-
sitas macularat. Quorum nos exempla temera-
rio conatu secuti, qui nec meritorū supplemen-
to, nec sacundie flore suffultis, nec elucubran-
te scientie fonte, tanti patris nostris seculis re-
fulgentis Columbani aggregamur texere gesta.
Erit tamen nostrorum arbiter doctorum, uirtu-
tū largitor immensus, qui illi & gratiæ suæ mu-
nera, & uitæ perennis largitus est coronam.

sodalium suorum munimine, cultu uberi secun-
daretur. Sed priusquam lucem uitæ præsentis
caperet, quid ante eius ortum actum sit, non est
silendum. Nam cum eius genitrix alio gauida
teneretur, subito per intempestam noctem so-
pore depressa, uidit è sinu suo rutilantem solem,
& nimio fulgore micantem procedere, & mun-
do magnum lumen præbere. Postquam autem
sopor membra laxauit, & cæcæ surgens tene-
bras aurora fugauit, intra semetipsam pensare
cepit quæ uiderat: & accipit gaudij, tantæ ui-
sionis uim sagaci animo trutinans, solaminis
supplementum à uicinis petit, quos doctrina so-
leries reddidit, quærens ut tantæ uisionis myste-
rium sapienti corde rimarentur. Tandem peri-
torum libramine responsa recepit, se egregie
indolis utero concepisse uirum, qui & lux salu-
ti utilis, & proximorum prouideret utilitati op-
portuna. Quem mater postquam edidit, tanta
custodia seruauit, ut uix eum uel cognatus, uel
aliorum moribus crederet, quoadusq; uita pue-
ri ad boni cultus operis, ducere Christum, sine quo
nihil boni agitur, aspiraret. Nec immeritò so-
lem fulgentem è sinu suo mater prodire conspe-
xit, quia hic in matris uniuersorū ecclesie mem-
bris, instar Phœbi fulgore micuit, Domino di-
cente, Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno pa-
tris eorum. Sic Debbora supplicij uoce ad Do-
minum spiritu sancto monente, olim loqueba-
tur, dicens, Qui autem diligunt te, sicut sol in or-
tu suo splendet, sic rutilabunt. Aethereus eter-
nim axis siderum distinctione flauescens, sicut
de frequentia celebris lucis speciosior est, sicut
dies lux. Phœbi aucta splendor, mundo amæ-
na resurgit: ita corpus ecclesie cum conditoris
sui datatum opibus, sanctorum augmentato nu-
mero, scientie religionis nitescit, ut ex frequen-
tia doctorum pullulent lucra subsequendum.
Et ut sol uel luna astrag; omnia noctem & diem
suo nitore nobilitant, ita sanctorum merita fa-
cerdorum, ecclesie munimenta roborant.

Sancti Columbani ab-
batis uita.

CAPVT I.

COLUMBANVS igitur, qui
& Columbe ortus est in Hy-
bernia insula, quæ est in ex-
tremo oceano sita, & spectat
Titanis occasum, dum uer-
titur orbis, & lux occiduas
pontis descendit in umbras:
unde denuo peracto cursu noctis, irradiat totū
rediuuio lumine mundum. Insule huius situs, ut
fertur, est amoenus, ac aduersantium exterarum
carens bello nationum. Hanc & Scotorū gens
incolit, gens quamquam absq; reliquarum gen-
tium legibus, tamen in Christiani uigoris do-
gmate florens, omnium uicinarum gentium su-
dum prepollet. Natus ergo hic inter primordia
fidei gentis illius est, uir iste beatus, ut fides, q̃
initio cunctam ex parte gens illa habebat, suo ac

CAPVT II.

PERACTIS itaq; infantie annis, in pueritæ æta-
te pubescens, liberalium literarum doctrinis
& grammaticorum studijs, ingenio capacida-
re cepit laborem, quem per omne pueritæ &
adolescencie tempus exercens, usq; ad uirilem
ætatem uberi intentione defixit. Sed cum eum
elegantia formæ, præsertim corporis candor &
pubertas nobilis omnibus grati redderet, coe-
pit tandem contra eum antiquus hostis lathi-
fera tela relaxare, ut quem tanto ingenio cre-
scere cerneret, suis habenis ualuisse, irretire.
Aggressus est igitur lasciuarum puellarum in
eum suscitare amorem, præcipue quas forma
corporis, perfunctorio decore, borrendo desi-
derio in miserorum animos solet immergere.
Sed cum se egregius miles tantis telis undique
urgere conspiceret, & micantem sicam callidi
hostis se contra erigi conspexisset, expertus fra-
gilitatem humanam cito ad proelia labendo
demergit,

de mergi, ut Lúius ait, Nihil esse tam sanctum
religione, tamq[ue] custodia elatum, quò penetra-
re libido nequeat: euangelicū clypeum tenens
leua, enseiq[ue] accipitem ferens dextra, contra
immanea cuneos hostium pugnaturos coepit
pergere, ne frustrato labore, quo potissimò in-
genio sudauerat in grammatica, thetorica, geo-
metria, & diuinarum scripturarum serie, secur-
li illecebris occuparetur, datur scilicet adhuc sti-
mulus urgendi. Cum hæc tam penes se uolue-
ret, uenit ad cuiusdam religiosæ ac Deo dicatæ
cellulam sœmæ, quam cum prius humili uoce
salutasset, postea castigare illam iuuenili ut po-
terat hortamine est aggressus. Quæ uidens in
adoléscente uigore, Ego, ait, utcumq[ue] potui,
ad bellum progressi exiui: in duodecim tem-
pora uoluuntur, quo & domo carui, & hunc
peregrinationis locum expeti, & nunquam de-
inceps Christo præfule, manu lituiam tenens, re-
trorsè pexi: & nisi fragilis sexus obstaret, mare
transiis, potioris peregrinationis locum petis-
sem, tu uerò adoléscentiæ flammis æstuans, na-
tale solum incolis, & ad fragiles uoces, uelis no-
lis fragilitati aurem accomodas, & utilitate
semineum sexum liberè credis. Non remini
sceris suasu Euxæ Adam distapsim, Samsonem à
Dalila seductum. Dauid à priuina iusticia pul-
chritudine Bersabæ corruptum, sapientissimū
Salomonem mulierum amore deceptum. Perge,
inquit, ita iuuenis, perge, euade ruinam, per
quam multos comperia corruisse: declina uisū,
quæ inseri ducit ad ualua. Huic ergo dictis sti-
mulatus adoléscent, & ultra quàm adoléscentem
terrè credere gratas tales increpanti re-
fert: & sodalibus ualedicens iter arripuit, mar-
terq[ue] eius dolore stimulat, precatur ut se non
relinqueret. At ille, Non, inquit, audisti, qui a-
mat patrem aut matrem plus quàm me, non est
me dignus. Obstanti matri & limini ostij inhæ-
renti, postulat ut se ire sinat: illa autem euilans,
& paulimento prostrata, denegat se permisit-
ram. Ille enim lamen maremq[ue] transiit, pos-
scitq[ue] matrem se lictam habeat illum nunquam
deinceps in hac uita uisurum, sed quocumq[ue] sa-
luta uiam iter pandat, se progressurum. Reli-
cto ergo natali solo, quod Lagenorum terram
incolæ nuncupant, ad uisum uenerabilem no-
mine Senile perrexit, qui eo tempore singula-
ri religione, & scripturarum sacrarum scientiæ
flore inter suos pollebat. Quem cum uisus
suis ingenij sagacis esse uidet, omnium diui-
narum scripturarum studiis imbuit: ita tamen
ut fieri assolet, cum ludendo magistri discipu-
los sciscitari consuevit, ut de illorum ingenio co-
gnoscant, uel flagrantem ubertate sentium, uel
negligentiæ somno torpentem, coepit ab eo ex-
difficilium questionum materia sensus quære-
re. At ille pauido quamquam, tamen sagax è
pectore, ne inobediens magistro appareret: nò
xenodochiz audiens uisio, sed magistro paren-
do, uersa uice obiecta sibi elucubrabat, memot
illius Psalmographi præconijs. Aperi ostium, et
ego adimplebo illud. Tanti in eius pectore di-

uinatum thesauri scripturarū conditi teneban-
tur, ut intra adoléscentiæ ætatē decerent, pas-
siorū librum elimato sermone exponeret, mul-
taq[ue] alia quæ uel ad cantum sunt digna, uel ad
docendum utilia, condidit dicta.

CAPVT III.

Dedit deinde operam, ut monachorum ne-
ceteretur societas, ac monasterium, cuius
uocabulum est Benchor, petiit, in quo præful-
uitutum ubertate cluebat beatus Congellus,
egregius inter suos monachorum pater, quicq[ue]
& religionis studio, & regularis disciplinæ cul-
tu præcipuus habebatur. Ibi solis orationibus
& ieiunijs uacare coepit, & Iugum Christi, quod
seruentibus leue est, super se ferre, semetipsūq[ue]
sibi abnegando, ac crucem suam tollendo, Chris-
tum sequi: ut qui aliorum doctor futurus erat,
ipse quod doctrina didicerat, in suo corpore
mortificatione ferendo, uberius exemplo mon-
straret, quod alijs implendum fore docuisset.
Peractis itaq[ue] annorum multorum in monas-
terio circulis, coepit peregrinationem desidera-
re, memor illius Domini imperij ad Abraham,
Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de do-
mo patris tui, & uade in terram quam monstra-
uero tibi. Cōfessus igitur uenerabili patri Con-
gello cordis ardorem, & ignitum igne Domini
desiderium, de quo igne Dominus in Euan-
gelio loquitur, ignem ueni mittere in terram,
quem uolo ut ardeat: ardentem patrē facie
bat affectū, sed non ita patri repērebat respon-
sum: ut sua petito anhelabat. erat enim uenera-
bilis Congello arduum tanti solaminis pati dis-
pendium. Tandem tamen aspirare coepit, &
cordi antepone, ut non plus suæ necessitati
studeret, quàm aliorum utilitati opportuna pa-
raret: nec line omnipotentis arbitrio fiebat, qui
tyronem suum ad bella futura erudiebat, ut de
eius uictorijs gloriosos reserret triumphos, lau-
tamq[ue] supellectilem de cæzorum hostium repot-
raret phalangis: uocatoq[ue] eo tristēm licet sibi,
tamen alijs utilem depromit sententiam: se &
pactis uinculum, & solamina supplementum,
comitesq[ue] itineris, quos religio claros reddet
bat, largiurum. Collecto sane fratre cæceto, or-
minum orationum suffragia postulat, ut futuro
itineri solamen largitor pietatis tribuat. Vi-
cesimum ergo ætatis annum agens, arrepto iti-
nere cum duodecim comitibus, Christo duce
ad litus maris accedunt: ibi omnipotentis mi-
sericordiam præstolantur, ut si fug uolunt in spi-
hæreant, concepti consilij effectus persiciant,
clari, agnoscantq[ue] secum clementis iudicis uolun-
tatem a deesse: carina mox ingressi, dubias per fre-
ta ingrediuntur uias, & misce salum propter an-
bus zephyrorum flabris, pernici cursu ad Bris-
tannicos perueniunt sinus. Paulisper ibidē com-
morantes, uires resumunt, accipit que animo,
anxia cordis consilia trutinantur. Placet tan-
dem arua Gallica planta terere, & mores ho-
minum seruent alicui sciscitari: & si salus ibi
serenda.

ferenda sit, quantisper commorari: si autem obduratas caligine arrogante mentes reperiant, ad uicinas regionum nationes pertranlire.

CAPVT IIII.

A Britannicis ergo finibus progressi, ad Gal-
lias tendunt, ubi tunc uel ob infrequentia ho-
stium externorum, uel negligentiam presulum
religionis uirtus penè aboluta habebatur, si-
des tantu manebat Christiana. Nam poeniten-
tiæ medicamento, & mortificationis amor, uix
uel paucis in illis reperiebatur locis. Agebat
autem uenerandus uir, ut ad quæcumq; loca pro-
grediretur, uerbum Euangelicum annuntiaret.
Erat enim gratum hominibus, quia quod facun-
dè cultus adornabat, elucubrante prædicatione
doctrina, simul & exempla uirtutum confir-
mabant. Tanta enim erat humilitatis uertitas,
ut uersa uice, sicut de honoribus homines secu-
li conantur querere dignitates, ita ille cum so-
dali-
bus suis de humilitatis cultu alter alterum
niteretur præuenire: memores præcepti illius,
Qui se humiliat, exaltabitur: & illud Isaiæ, Ad
quem respiciam, nili ad humilem & quietum,
& trementem sermones meos. Tanta pietas,
tanta charitas omnibus inerat, ut unum uelle,
& unum nolle esset omnibus: modestia atq; so-
brietas, mansuetudo & lenitas, quæ in omni-
bus redebat. Exce-
rabatur ab his delictis atq;
discordiæ uitium, arrogantis aut elationis sus-
picionis duris castigandis ictibus seriebatur,
iræ ac liuoris noxa sagaci intentione pelleba-
tur. Tanta itaq; patientiæ uirtus, charitatis affe-
ctus, lenitatis cultus aderat, ut mixtum in medio
eorum Dominum parue non ambigeres habi-
tare. Si quæquam in his labi in uitium reperis-
sent, simul omnes æquo iure negligentem cor-
reptionibus cedere studebant: communia om-
nia omnibus erant. Si quispiam aliquid proprii
usurpare tentasset, cæterorum consortio segre-
gatus, poenitentis ultione uindicabatur: nullus
proximo contrarietatem rependere, nullus as-
perum sermonem audebat proferre, ita ut in hi-
mana conuersatione angelicam uitam agi crede-
res. Tanta in beato uiro gratia redundabat, ut
in quorūcūq; domibus quæuis cōmoraretur,
omniū animos ad religionis cultum defligeret.

CAPVT V.

Peruenit ergo fama beati Columbani ad au-
lam Sigeberti regis, qui eo tempore duo-
bus regnis Austrasiorum Burgundionumq; in-
clynus regnabat Francis, quorum eximium no-
men præ cæteris gentibus quæ Gallias incolunt,
habetur. Ad quem cum uir sanctus cum suis ac-
cessisset, gratius regi & aulicis ob egregiam do-
ctrinam copiam reddidit. Cœpit tandem ab eo
ex querere, ut intra terminos Galliarum resi-
deret, nec ad alias gentes transiens se relinque-
ret, omnia quæ eius uoluntas poposcisset se pa-
surum. Tunc ille ait regi, Nō se aliarum opo-

fore cupidum, sed Euangelicis præconiis, in quan-
tum carnis fragilitas non obstat, sectatorem
exempli: Qui uult, inquit, post me uenire, ab-
neget semetipsum sibi, & tollat crucem suam,
& sequatur me. Qui talia obijcens, rex præbet
responsum, Si Christi crucem tollere, & ipsum
se qui desideras, potioris eremi sectare quietē,
tantum ne nostræ ditionis solo relicto, ad uici-
nas pertranseas nationes: uidet & tui præmij aug-
mentum, & nostræ salutis prouidentia opportuna.
Data itaq; optione, obtemperans regis persuas-
ionibus eremum petit. Erat enim tunc uasta e-
remus Vosagus nomine, in qua castrum olim
dirutum, quod antiquorum traditio Anagras-
tes nuncupabat. Ad quem cum uir Dei uenis-
set, licet aspera essent uastitate solitudinis, &
scopulorū interpositione loca, ibi cum suis re-
sedet paruo alimentorum solamine contentus:
memor illius uerbi, Nō in solo pane hominem
uiuere, sed uerbo uitæ satiatos affluēti dape ab-
dare, quæ quicq; sumpta, esuriē nesciat in xui,

CAPVT VI.

EO ergo in loco uiro Dei cum suis commo-
rante, subito unum ē fratribus, uel ob pro-
bationem, uel qualibet culpa attrahente, uis se
brium cepit flagellare: sed cum nulla alimen-
torum solamina adessent, nisi corticum & her-
barum pabula præberentur tantummodo, cœ-
pit omnium animis aspirare, ut pro ægri fratris
sospitate, ieiunio omnes & oratione uacarent.
Tertio die iam peractio ieiunio, nihil habentibus
unde sessa corpora reficerentur, subito con-
spiciens uirum quandam cum panum supple-
mento, uel pulmentorū equos oneratos habentē,
ante fores astare: qui se referebat subita cordis
admonitione actum, ut eis ex suis substantia
subueniret, qui tantam pro Christo egestatem
in eremo sustinerēt. Oblatis itaq; uiro Dei quæ
detulerat, cepit cum cordis humilitate depo-
scere, ut uir sanctus pro coniuge sua deprecaretur
Dominum, quam per anni circulum tantus
ignis febrium urebat, ut iam crederetur superis
reddi. Humili ergo & anxio corde poscenti, no-
luit uir sanctus denegare solamen, adhibitisq;
simul fratribus, pro ea Domini misericordiam
deprecatur: cumq; ille cum suis orationem cō-
plexisset, statim ea quæ periculum mortis in pro-
patulo habebat, sanitati est reddita. At uerō cū
uir eius largita sibi à uiro Dei benedictione do-
mum remeasset, inuenit coniugem suam domi
sedente miserā: sciscitatusq; qua hora eam uis domi
reliquisset, reperit ea hora sanata fuisse. Quia
uir Dei pro ea Domini deprecatus esset. Trā-
cto itaq; deinceps paruo temporis intervallo,
quo plā capiti Christo placamenta ac plāmina
mentis, per conuersionem carnis, iniuriarūq; sa-
mis, mortificata Deo membra offerrent, ac in-
uiolata religionis flammæ seruire studebant, du-
ris acerbioribus omnis frangeretur uoluptas:
ut uidelicet prædo uirtutū omnium explorator
crimīnum foret, nouū iam transierunt dies, quo
uir

uir Dei cum suis nō alias dapes caperet, quā arborum cortices, herbasq; salutas. Sed temperauit eicā ariditatem, pietas uirtutis aternæ: monuit per uisum abbatem quendam, nomine Carantocum, qui monasterio cui Salicis nomen est, præerat, ut famulo suo Columbo, in ira eremi uasitate consistenti, necessaria dederet. Expergefectus igitur Carantocus cellarium suum Marchulfum nomine, uocat, eiq; admonitæ rei causam narrat. at ille, Fac inquit, ut imperatum est tibi. Iubet ergo Marchulfum ire, & omnia quæ posset, parare, & beato Columbano deferre. Oneratis ergo Marchulfus uehiculis, iter arripuit: sed cum solitudinis ora attigisset, uiam sibi pandi itineris nequaquā reperit. Fuit autem tandem consiliū, ut si in hoc Dei esset imperium, præmissis equis, imperantis potētia uiam aperiret. Mira itaq; uirtus, antecedentes equi ignorati iter ungula callem terunt, rectoq; itinere ante fores beati Columbani ad Anagrates perueniunt. Mirans ergo Marchulfus, eorum uestigia subsequutus, ad uirum Dei peruenit, & quæ detulerat, præsentat. Ille autem grates conditori rependit, qui sic famulis suis in deserto parare mensam non distulit. Accepta ergo Marchulfus ab eo benedictione, calle quo uenerat, repedit, omni-
busq; relictæ causam patefecit. Cœpit namq; exinde frequentia populi & infirmantium cohortes, ob sanicatem redintegrandam cum se querant, & omnium infirmitatū suffragia querere: quorum uota cum reuocare à se nequirit, omnium petitionibus parens, orationum adiumento cunctorum ad se ueniendum infirmitates, diuino fultus auxilio, curādo subueniebat.

CAPVT VII.

Idem in locis euenit, ut per opaca saltus, inter deuia idem uir Dei deambulare: & librū humero ferens, de scripturis sacris secum dispartaret: subita cogitatio in mentem ruit, quid de duobus eligeret melius, in hominum iniurias incidere, quā hominum rabiem sustinere. Cumq; urgeret cogitationem innata seueritas, crebro frontem signo crucis armans, atq; orans intra se ait, melius esse ferocitatē bestiarū absq; alio, no peccato, quā hominum rabiem sustinere eum damno animarum. Dumq; hæc animo uolueret, conspicit duodecim lupos aduenire, & de extra latusq; sibi affare, manebatq; immobilis, atq; dicens, Deus in adiutorium meum intende. Domine ad adiuuandum me festina. Propterea autem illi accedunt, atq; ora uestimentis suis iungunt: cumq; ille constans affaret, intadium relinquunt, saltumq; peragantur. Hæc tēratione in securitatem traiecit, iter per saltum capitis: cumq; haud procul abisset, audit uocem multorum Sueuorum per uia oberrantium, qui eo tempore nōdem in locis latrocina exercebant. Sicq; daemon per constantiam traiectione, populi aduersitatem: sed hoc utriusq; diaboli fallacia sinxerit, an rei ueritas gesserit, patule non agnouit. Rursusq; secessit à cellula, longioriq; uia eremi uasta penetrata, reperit

Bede tom. j.

saxum immane, præruptaq; rupis latera, aspera scopulis terga, auiā hominibus, ibiq; conspicit concauum in caute sinum: aggressusq; abdita perferutari, reperit in interiore sinu, uisū habitaculum, ipsumq; interiori residencem. Misit ergo serā iubet abire, Nec deinceps, inquit, hos repetas calles. Abijt autē sera mitis, nec prorsus elausa repeditare: distabatq; ab Anagrate locus ille plus minusq; septem milibus.

CAPVT VIII.

QVodam in tempore cum in eadem concauitate scopuli solitariam uitam duceret, ille eius erat consuetudinis, ut cum Dominici festi uel quorumlibet sanctorum sacræ solennitatis appropinquaret aduentus, ab aliorum societate segregatus, & abditis locis receptus, longioris spaciū eremi secrete utaretur, ut solida mente, & absq; curarum inquietudine solus orationi uacaret, & religioni omni conatu intēderet: erat cibus eius attenuatus, ita ut uix eil uiuere crederes, nec aliud penitus, quā aggregitium herbarum exigua mensura, uel pomorū paruulorum, quæ eremus illa ferebat, quas etiā Bulgulas uulgo appellant: potus illius aqua erat, ut qui sæpe in aliorū curis occupatus, hæc æquē agere nequirit, saltem per interualla teporum pro parte mentis uota patraret. eratq; in monasterio eius puerulus quidam nomine Domualis, qui cum certa opportunitas monasterij euenisset, solus patri renūciaret, ac fratribus obseruanda referret. Positus ergo in prætorio sinu eminētis saxi, qui aliunde penē aditum denegabat, multis cum iam inibi diebus resideret, cœpit supradictus puerulus subsiliū uoce conquerere, cur in promptu aquam non haberet, sed gradū labore per montis ardua suis poplitibus deferret. Cui Columbanus inquit, Fili, paulisper saxi terga sciscite, memeto populo Israel Dominum de caute latices produxisse. At ille patri obediens, rupem cadere aggressus est. Saxus itaq; uir statim genibus prouoluit, orationibus deprecatur, ut suæ necessitati tribuat opportuna. Tādē eius precibus parens, ple petiti largi subuenit potestas: moxq; latices productio, fons cœpse manare perennis, qui usq; in hodiernum diem manat. Nec immerito misericors Dominus suis sanctis tribuit postulata, qui ob suorum præceptorum imperij proprias crudeliterit uoluntates, tantum hie pollentes, ut qui eius misericordiam postulauerint, impetrare nō dubitent, quia ipse promissit dicē, Si habueritis fidē sicut granū synapis, dicetis mōti huic transi, & transiet. & nihil impossibile erit uobis. Et alibi, Omnia quæcūq; orātes petitis, credite: quæ accipietis, & eueniet uobis.

CAPVT IX.

CVmque iam multorum monachorū societate densaretur, cœpit cogitare, ut potioris loci spaciū quæreret in eadem eremo, quo monasterium construxisset. Inuenit autem castrū firmissimo olim fuisse munimine cultum, à supradicto loco distans plus minus oclio milibus: quem locum Luxouii præca tempora nunc n

pauerant.

pauperant. Ibi aquę calidę culu exinio construa-
ctę habebantur, ibi imaginum lapidearum den-
sitas uicina salus denfabat, quas culu miserā-
bili ritusq; prophano, uenusta paganorum tem-
pora honorabant, quibusq; execrabiles cęre-
monias litabant. Solę ibi bestię ac fere urfordi,
bubalorum, luporum multorum frequentabāt.
Ibi relidens uir egregius, monasteriū construe-
re cepit. Ad cuius famam plebs undiq; concur-
rere, & se cului religionis dicare curabat, ita
ut plurima monachorum multitudo adunata,
uix unius cœnobij collegio consistere ualeret.
Ibi nobilium liberi undiq; concurrere niteban-
tur, ut spreis phaleramentis seculi, & presentib;
pompa faculatū contententes, æterna præ-
mia caperent. Quod beatus Columbanus cer-
uens, undiq; ad penitentię medicamina ple-
bem cōcurrere, & unius cœnobij septa tantam
conuersantium cohortem, absq; difficultate nō
continere: quamuis mēre una & corde uno,
tamen conuersationi tantę multitudinis inco-
gruum, aliud experimento locum querit, quę
aquarum irriguitas adornabat. aliudq; mona-
sterium construxit, cui ad fontanas nomē indi-
dit, deditq; gubernatoris præpositos, de quorū
religione nihil dubitabat. His ergo in locis
monachorū plebibus constitutis, ipse uicissim
omnibus intererat, regulamq; quam tenerent,
spiritui sancto repletus condidit. in qua autem
qualis & quantę disciplinę uir sanctus fuerit,
prudens lector, uel auditor agnoscat.

CAPVT X.

Eo itaq; tempore quidam frater nomine Au-
ciernus pulsare aures uiri Dei cepit, ut per-
reginadi causa in Hyberniam perueniret: cui
Columbanus ait, Pergenies in cretū, uolun-
tatem Domini probemus, utrum desideratum
arripias iter, an in cœtu fratrum permanes.
Pergenies ergo simul, tertium adolefcētem no-
mine Soniarium, qui adhuc superis iunctus est,
in comitatū sumpturunt: & ad destinatum in e-
remo locum uenerunt, unius panis tantum ci-
bo contenti. Cumq; iam duodecimus transis-
set dies, nec quicquam panis fragmenti reman-
sisset, horaq; refectionis appropinquaret, impe-
ratur a patre, ut per prærupta ruris eant, atq;
ad imauialis perueniant. & quicquid ad cibum
opportune reperiant, deserant. Quantes illi
per concaua uallis, Moscellatenus peruenerūt,
capturamq; piscium olim a pastoribus consu-
tam, & undis oppositam cernunt: accedētēsq;
quinq; magnos reperit piscēs, sumētēsq; tres
qui adhuc uiuerent, patri præsentandos uelūt.
ad ille, Cur inquit, non quinq; deuulstis? Respo-
dent, mortuos reperisse duos, proinde reliquis-
se. et ille, Nequaquā ait, ex his comedetis, nisi
quos dimissis, uenerint. Ad illi miraculo per-
culli de prouidentia diuinę gratię, perniti cur-
su locum repetunt, pisces relictos deserunt, in-
crepantur cur reperiunt manna reliquissent. &
sic cibos parare iubetur: nempe spiritu sancto
uir Deo plenus, nouerat libi à Domino pascim
dapes paratas. Alia quoq; uice, cum in eadem

solitudine morarentur, nō tamen eo in loco, iam
quinquaginta dies transierunt, unusq; tantum
de fratribus cum eo erat, Gallus nomen cuius
le imperat, ut ad Bruscum eat, piscēsq; capiat.
Ille abiit, rerinq; duxit, ut ad Ligonem amnē
pergeret. Quō cū peruenisset, retēq; in aluē
taclauisset, aspiciē tantam multitudinem adue-
nire, nec prorsus à reti teneri, sed uelut in pa-
rietem impingerent, retro reuertit. Laborauit
itaq; per totum diem, nec uel unum capere quō
uit. Reuersus itaq; renunciat patri destruatū
laborem: ille inobedientem increpat, cur non
ad denunciatum locum properasset: aitq; de-
nuō, Vade citō, & ad denunciatum perge lo-
cum Perucnit itaq; & undis rete opposuit, tan-
taq; piscium copia impleuit eū rete, ut uix pre
multitudine trahi potuisset. Hęc nobis supradī-
ctus Gallus sepe narrauit.

CAPVT XI.

MOrabatur autē alia uice in supradictō scor-
puli sinu, à quo ursum expulerat, diuq; ibi
oratione & ieiunio corpus affligerat. Cognō-
uit ergo per reuelationē, fratres qui penes Lu-
xouū crant, diuersis morborum generibus ue-
xari: nec amplius remansisse, quā quā agrotis
ad ministrabant. Egressus itaq; de specu, ad Lu-
xoum uenit. Cūq; omnes alicūq; cerneret,
imperat ut omnes surgant: atq; ad mensem in a-
rea uirgas cœdant. Surrexerunt ergo, quorum
consentit obediētie ignis urebat, ad arēsq;
uenientes, uirga mensem cœdere cum fidei gra-
tia aggressi sunt. Videns ergo pater fidem in fi-
lijs & obediētie gratiam abundare, ait, Sini-
te, inquit, seisa agritudine membra à labore re-
ficere. Miratur de sospitate obediētis, nullo do-
loris uestigio remanente, mensasq; parare iu-
bet, ut uberi gaudio omnes reseruerent. Incre-
pantur deinde inobedientes, ignauia fidei ar-
guitur, longitudo agritudinis eis denunciatur.
Mira ultio: nam supra metam anni inobediē-
tes agritudinis poena ita uehementer exulsit,
ut uix morē euaderent, impluerūtq; mensurā
penitentię de suscepto inobediētie tempore,

CAPVT XII.

IInterea tempus uenerat, ut copia segetū hor-
reis conderetur, nec prorsus uis uentorū nu-
bes compilare cessabat. Urgebat sane necessi-
tas, ne mature mensis spicę in stipula germine
missi perirent. Erarq; uir Dei apud Fontanas
cœnobium: ubi & mensū copiam nouus ager
locupletem tenebat. Iruebat enim uentorum
sabra cum uehementia imbrum, nec omnino
nubila cœli dare terris pluuiam quiescebant.
Quid inrer hæc uir Dei ageret, anxio corde pē-
sabat. Armavit mentem hies, docuit impetra-
re opportuna: accesseruntq; omnes, ac segetem
præcidi iubet. Mirantur illi patri imperium,
nec tamē quicquam patri cogitatum depromit.
Venerūt ergo omnes, silicēq; inter dissuisiones
imbrum secant segetem, patremq; quid agat
conspiciunt. Ille autem quatuor plenos religio-
ne uiros, per quatuor angulos mensi præponit,
Cominūm & Eunocum, ac Acquonum, etc
Scotorum

Scotorum genere, quartumq; Gorganum, genere Britonem. His ordinatis, ipse cum reliquis messim in medius præcedebat. Mira uirtus: fugiebat imber à segete, & undique pluuia diffundebatur: medios tamen mellores solis ardor torrebatur, æstusq; uehemens, quousq; messim conderent, affluat. Sic fides & oratio meruit, ut pulsa pluuia æstum inter imbræ haberet.

CAPVT XIII.

ERat enim tunc temporis dux quidam, nomine Vualdenus, qui gentes quæ inter alpiß septa, & Iurani saltus arua incolunt, regebat: huic soboles nulla erat, ut Iuuenius de Zacharia & Elisabeth ait, Gratus ut donum iam de sperantibus esset. Hic cum coniuge sua Flauia nomine, & genere & prudentia nobili, ad beatum Columbanum ex Vesocionensi oppido pergit, precantes simul, ut pro eia Domini deprecaretur, dicentesq; se multis opibus esse ditatos, sed cui bæreditatem post obitum relinquerent, bæredē non haberent. Quibus uir sanctus, Si inquit, uoti ueluti est, ut largitoris donis, eius nomini consecretis, mihiq; ex lauacro suscipiendum tradatis, pro uobis Domini clemētiā implorabo, ut non solum eum, quem Domino uoueritis, habeat: sed etiam quanta uolueritis, post pignora suscipiatis. At illi læto animo promittunt, se eius imperijs paraturos: ita, men pro ipsius Domini misericordiam non desinunt implorare. Spondet uir Dei muneribus plenus, se in promptu haberet: tantum ne pacti scodus studeat uiolare. Mirum dictu, uix domum remeant, donum creatoris alio gauida, mater futura expectat. Edictum autem puerum ad uirum Dei desert, sua orationibus largitum munus demonstrat, grates eonditori agit, qui sic ad petitione famulorum suorum, quælibet dona largitur. Quem uir sanctus suis manibus receptum sacrauit, sacroq; lauacro ablutum ipse suscepit: donatumq; nomen imponit, matriq; ad nutriendum reddit. Qui post alitus, in eodem monasterio nascitur, Vesocionensis pontifex est: præfectus, nunciusq; superest eandem cathedralē regens. Qui post in amore beati Columbanus, ex ipsius regula monasterium uiuorum construxit, quod Palatum nuncupat, ob ueretur munimenta murorum. Addidit post eum bonitatis largitor famuli sui promissum, alium filiū Ramelenum nomine, qui nobilitate & sapientia pollēs, post obitum patris in eius honorem est successus: quamuis seculari habitu, tamen in creatoris amore uigil. Nā & ipse in amore beati uiri, in saltu Iurenli, super Nouifonam fluuiolum monasterium ex eia regula cōstruxit, in quo Agrium abbatem præfecit: addiditq; ad huc duas filias pristino muner, & seculo nobilitas, & Christi timori deditos. Post ista munera mater ipsorum Flauia, post mariti obitum, monasterium puellarum construxit in supradicta urbe Vesocionia, & omni munimine roboras, multarum puellarum concione adunauit. Tanta autem in eis uiri Dei gratia flagrauit, ut omnia phalærenta præsentis uitæ continentes,

Beda rom.,

ad omnipoentis Dei cultum anhærent.

CAPVT XIII.

Hic uero aliqua inferere nitimur, quæ licet parua hominibus uideantur, erūt obrecta torum latratibus patentia, conditoria tamen largitio æque in minimis, ut in magnis miseri, eorditer aspirat: nec differt in modici aurem pietatis accommodare, sicut in maximis exaudiuota petentis. Quada etenim die, cum uir egregius Columbanus ad præcedendā messim cum fratribus penes Calmē, quam Banlarici uocant, uenisset, & blando commodiq; austro stante, salce segetem secarēt, euenit ut unus eorum Theodegillus nomine, digitum falce præcideret, nec prorsus hareret, præter parux pella retentaculi. Itaq; stantē uir Dei Theodegillus cernens à longe, imperat, ut cum sodalibus ceptū opus perficiat. At ille rei gestæ causam promittit, celer autē ille ad ipsum properat, digitūq; illitum salua, relinquit statim sanitati restituit, imperatq; ut celer ad ceptū opus uires augeat. Cœpit ergo cum gaudio geminare robore, ac præ cæteris ad præcedendā stipulam uberius urgere, qui dudum de præcisō membro animi morori subdiderat. Hæc nobis ipse Theodegillus narrauit, digitumq; monstrauit. Et in supra dicto cornobis Luxouio tale quid uice alla gestisimile. Nam quidam presbyter ex parochianis, pater Boboleni, qui nunc Bobienli cœnobio præest, Vinnicosia nomine, ad beatum Columbanum uenit: eratq; ille in saltu cum fratribus ob lignori opportunitates parandas. Cūq; supradictus Vinnicosius superuenisset, mirasq; aspiceret, quanta uix truncum quercus cuneis arietes partiret, elapsus ē trunco cuneus, mediam frontem secuit, ac uenarum proflus sanguinis undas produxit. Vides autem uir Dei Columbanus detectum os, sanguinem fluentē, statim in terram orana ruit, surgensq; salua illitum, sanum reddidit, ut uix cicatricis uestigiū remaneret. Alia uice cum ad cibum capiendū ueniret beatus Columbanus in spē lato cœnobio Luxouio, tegumenta manuū, quæ Galli Vuanos, id est, chirothecas uocāt, quos ad operis laborem solitus erat habere, supra lapidē qui ante fores refectorij erat, deposuit. Moxq; quiete reddita, corua alæ rapax aduolauit, uinumq; ex eis rostro ferens abstulit. Peracta autem refectoris hora, foris uir Dei rediēs, tegumenta manuū requirit. Cumq; omnes inter se conquererent, quis abstulisset uir sanctus ait, nullum alium esse qui sine cōmætu aliquid præsumeret cōtingere, nisi alitē, quā Noë dimissus, ad archam nō remeasset: addiditq; se nullo modo suos pullos aliturum, si rapax sursum celeri uolatu non referret. Expectantibus autē omnibus fratribus in medio eorum, coruus aduolat, malē sublatum sursum rostro reportat, nec se pennigera conatur eripere: fuga: sed miris ante omnium conspectum, nobilitas herocitatis, ultionem expectat. Quem uir sanctus abire imperat. O mira æterni iudicis uirtus, qui tanta suis famulis præstat, ut nō solum hominum hor-

n s noribus,

noribus, sed etiam auium obedientia clarescit.

CAPVT XV.

Patrum deinceps aliud miraculum, quod per beatum Columbanum, & eius cellerarium factum fuit refero. Cum iam hora refectionis appropinquaret, & minister refectionis ceruicem administrare conaretur, quæ ex frumenti & hordei succo excoquitur, quamq; præ ceteris in orbe terrarum gentibus præter Scordifcas & Dardanas gentes, quæ oceanum incolunt ulstant, id est Gallia, Britannia, Hybernica, Germanica, ceteraq; quæ ab eorum moribus non desistant, eas quod Tyrum nuncupant, ad cellerarium deportat, & ante eas quod ceruicis condita erat, apponit, tractoq; ferraculo, meatum in Tyrum currere iussit. Quæ subito beati Columbani patris imperio, alius e fratribus uocatus, At ille obedienter igne ardens, oblitus meam obferre, perniti cursu ad beatum uirum pergit, ferraculum, quem Duculionem uocant, manu deferens. Postquam autem sibi uir Dei, quæ uoluerat imperata deprompsit, recordatus negligentia, celeriter ad cellerarium rediit, conficiens nihil in uase, de quo ceruicis recurrebat, remanisse: intuitusq; est supra Tyrum ceruicem creuisse, & ne minimam stillam foris cecidisse, ut crederes in longitudine Tyrum geminatum esse, ut qualis & quanta rotunditate infra Tyrum inerat corona, talis in altum creuisset urna. Quantum imperantis imperium, quanta obedientia obsequentis, ut sic utriusq; tristitia Dominus uoluisse auertere, ne si fratrum subitantiā, & imperantis & obedientis ardor diminuisse, ambo se à licitis alimentis abdicassent. Sicq; æquus arbiter occurrit, ut utrosumq; culpas ablueret, quas illi si casu uenient, uel Domino permittere fuissent patratæ, ambo suis noxiis eueniisse auerterent.

CAPVT XVI.

Eodem in tempore actum est, ut per dēsa salus uberna frumentum solitudinis amator, quæ propter Fredemungiacas culmen erat, uir Dei ambularet, reperitq; cadauer cerui, quem luporū feritas peremerat, ursum deuorare uelle: cuius iam sanguinem lambens, exiguum pacem carnis uorauit. Ad quem uir Dei accessit, increpans ne corium, quod ad usus ealciamenorum necessarium erat, laederet. Tunc bestia oblita ferocitatis, mitis esse coepit, & contra naturam absq; murmure blandiens, atq; colla submittens, cadauer reliquit. Quod uir Dei ad fratres rediit indicauit, in quem locum ut irent, & de cerui cadauere corium auellerent. Abeuntes ergo fratres, reperit undiq; rapacium alium procul multitudinem abesse, nec ad cadauer supra uiri Dei interdictum accedere audeat, diuq; expectantes à longe, si uel fera uel auis audaci conatu prohibita exire urgeretur prædam capere, conspicuit ad odorem cadaueris lupos aduentare, & procul adstantes, ac si moris æthelæthe aliquid euitare, & celeri fuga omittere. Morantesq; alia uice penes Luxouit Columbanus, Vuinicosus presbyter, cuius fas-

perius fecimus mentionem, ad eum uenit, sequebaturq; Vuinicosus Colābæ uestigia, quocumq; iret ueneruntq; ad horreū quod frumenta condebantur, aspiciensq; Vuinicosus paruipendens copię exiguitatem, ait se non habere panis abundantiam, quo tanta multitudo alatur, eiq; segnicia torpeat querendi frumenta, inire repar. Cui beatus Columbanus respondit, Si rite conditori sup̄ defuerint plebes, nunquam per xum elurim sciencie enim præconuentis uox psalmigraphi concelebrat. Non uel di iustum derelictum, nec semen eius querens panem. Perfacile farre horreum replet, qui de quinq; panibus quinq; milia hominū fabauit. Manente denique nocte illa ibi Vuinicosus, uiri Dei fide & oratione horreum repletum est: maneq; confurgens Vuinicosus, iuxta horreū transiens inopinatō horreum cernit apertum, clauigerumq; simul ante ostium astantem. Sciscitatur autem, quis hoc direxerit, aut quæ plaurum congeries hæc frumenta deuexerint. Cui horrei custos ait, Non ita est, ut putas. nam cerne, si uestigia plaurorum, uel iumentorum telluri impressa appareant: nequaquā enim clauis à me hac nocte discesserunt, sed obferato horrei ostio, diuino salamine, frumento repletū est horreum. Cæpit autem ille de industria intentis oculis terram respicere, & deferentium uestigia diligenti examinatione cognoscere. Cumq; nihil horū simile quid reperisset, ait, Potens est Deus ferulis suis parare mensas in deserto. Traiecho autem exinde tēporis intervallo, uenit beatus Columbanus ad Fontanas cornubium, reperitq; fratres sexaginta sarculorum colere, & semini futuro confectū glebis aruā parare: edq; uidisset eos magno labore glebas scindere, ait, Sit uobis o fratres à Domino collata relectio. Quo audito, minister ait, Pater mi, nō sunt nobis amplius quā duo panes, & parum ceruicis ille, Vade, inquit, & defer huc. Cōcito ille gradu perrexit, duosq; panes & parum ceruicis detulit. Inuens autem celos sanctus Columbanus, ait, Christus Iesus, unica spes orbis, tu hos panes & hunc potum multiplica, qui de quinq; panibus quinq; satiasti milia hominū in deserto. Mira res. Satiati sunt omnes, potusq; haulto, pro ut uoluntas cuius fuit, dupli minister fragminum spolia recolligit, potusq; duplicate mensuram: sicq; intellexit plus mereri fidem, digna diuini muneris lucra, quā desperatōnem, quæ solet diu inuere etiam collata. Cum ergo quodā in tempore in eodē conuio Luxouio uir Dei commemoraretur, accidit ut unus e fratribus nomine & ipse Columbanus, febri correptus, atq; in extremis positus, felicē postulare exiit. Cumq; iam ulsimo halitu caueri uellet, sidens de celesti munere, quod longofamulatu quaesierat, uidit ad se uirum fulua luce amictū accedere, libiq; dicere, Non te moro à corpore ducere possum, quia orationibus & lachrymis patris tui Columbani prepedior. Cumq; hæc Columbanus audisset, miserans ac si somno euigilasset, suum ministrum Theodogistum,

glisum, cuius superius fecimus mentionem, uocare coepit: Felina, inquit, perge, & patrē cōmunem Columbanū ad me uenire compelle. Concito ergo gradu ille uenit, ac beatum Columbanum in ecclesia posuim scilicet reperit, postulatq; ut ad agrosuū festinus accedat. Venit ergo perniciter, & quid uellet interrogauit. At ille causam obijcit, Cur me, inquit, tuis orationibus in hac arumosa uita detines? Nam adsum qui me ducere uoluisti, tuis precibus & fleatibus non praeceptantur. Retentionis solue obstatula, ut mihi iam pateant coelestia regna. Tum metu Colūba percussus, signo tacto omnes adesse imperauit, sancti Solalis amissionē gaudio temperauit, corpus Christi abeuntē de hac uita, uiaticū praebebat, ac post extrema oscula, defunctionis cantus impleuit. Erat enim ex eodem genere quo beatus Colūbanus, unoq; cōmēatu & nomine, ex Hybernia processerant. Quomodo autem bestiae ac uolucres uiri Dei parentem imperio, non est silendum. Nam Chagnoaldum Lugdunū pontificem, qui eius mīssit & discipulum fuit, nouimus referenē, qui se testabatur sēpē uidisse, cum in eremo uel ieiunio, uel oratione uacans deambulare, esse sēpē solitū seras bestias, ac aues accerere: quae ad imperium eius statim ueniebant. Quas manu blandiens attrēbat, & ita serg, auesq; gaudens ac ludens iactitia uheri, ueluti catuli solent dominis adulari, exultabant. Et seruicū iam, quam uulgō homines Squirium uocant, sēpē de arduis arborum culminibus accersit, manuq; receptam, suos collo positam, & finis ingredientem ac exeuientem, sēpē se uidisse suū pradiū suū testabatur.

CAPVT XVII.

Creuerat namq; iam passim iam sancti uiri in uniuersas Gallias, & Germaniae provincias, eratq; omnium rumore laudabilis, omniū cultu uenerabilis, in tātū, ut Theodericus rex, qui eo regnabat in tempore ad eum sēpē ueniret, & orationum suarum suffragiū omni cum humilitate deposceret. Sigebertus etenim, eius superius fecimus mentionē, apud Victuriā cum uillam publicā, quā in suburbano Atrā uentis urbis sita est, Halpici germani sui dolo, qui apud Turnacum oppidum tūc erat, quē Sigebertus usq; ad internicionem persequebatur, interfecit. Perempto itaq; Sigeberto, Hildebertus filius eius, regni sceptrā suscepit annuente matre Brunchilde. Mortuo deinde Hildeberto, infra adolescentiae annos regnaue rūt Hildeberti duo, Theodebertus & Theodericus, cū autē iam Brunchilde Regno Burgundionum Theodericus posset, regnum Austrasiorum Theodebertus suscepit regendum. Theodericus ergo, quia in terminis regni sui beatum Columbanū haberet, gratulabatur nō minime. Ad quem cum sepius ueniret, coepit eum de Dei Incrare, cur concubinarum adulterij miseretur, & non potius legitimi coniugij solamine frueretur, ut regalis proles ex honorabili regina prodiret, & nō potius ex

Bedæ tom. 2.

lupanaribus uideretur emergi. Cumq; iam ad uiri Dei imperium regis sermo obtemperaret, & se ab omnibus illicitis segregare rēponderet, mentem Brunchildis auit, secunduū ut erat Iezabelis antiquis anguis adiit, eamq; contra uirum Dei stimulatā superbīe aculeo excitat, quia cerneret uirum Dei Theodericum obedire. Verebatur enim, ne si abieciū concubinis, regnam aulē praeferret, & dignitatis atq; honoris sui modum amputasset.

CAPVT XVIII.

Enitit ergo, ut quadam die beatus Columbanus ad Brunchildem ueniret (erat enim tūc apud Brocoriacū uillam) cumq; illa eum in aula uenisse cerneret, filios Theoderici, quos de adulterinis permixtionibus habebat, ad uirum Dei adducit. Quos cū uidisset, sciscitatur quid sibi uelint. Cui Brunchildis ait, Regis sunt filij, tu eos tua benedictione roboras. At ille, Nē, quaquam inquit, istos regalia sceptrā suscepturos scias, quia de lupanaribus emerserunt. Illa furē, paruulos abire iubet. Egrediens ergo uir Dei regiam aulam, dum limitē transiret tam gorgē exortus, totam domum quatiēs, omnibus terrore incutit: nec tamen misere foeminae furorem compescuit. Parat deinde infidias moliri, uicinisq; monasterijs per nuncios imperat, ut nulli eorum extra monasterium iter pandatur, neq; receptacula monachis eius, uel quolibet subditi tribuantur. Cernens autem beatus Columbanus regios animos aduerum se per motos, ad eum properat, ut suis monitis misere pertinae in tantū frangat: erat enim tunc temporis apud Spisiam uillam publicā. Quō cum iam sole occumbente uenisset, regi nunciant uirum Dei inibi esse, nec in regis domibus metari uelle. Tunc ait Theodericus, melius esse utrum Dei opportunis subditi honorare, quā Dominum ex seruatorum eius offensa ad iracundiam prouocare. Iubet ergo regio cultu opportuna parare, Deiq; famulo dirigat. Itaque uenerunt, & iuxta imperium regis oblata offerunt. Qui cum uidisset dapes & pocula cultu regio administrata, inquit, quid sibi uelint ista. Audit illi, sibi à rege esse directā. Abominatus autem ea, ait, Scriptum est, munera impiorum reprobat altissimus: non enim dignum est, ut famulo rum Dei ora cibis eius pollutantur, qui non solum suis, uerum etiam aliorum habitaculis, famulis Dei aditum denegant. His dictis, uascula omnia in frusta disrupta sunt, uinaq; ac sicera solo diffusa, & cetera sepe iam dispersa. Pauca est autem ministri, rei gestae causam regi nunciant. Tunc ille pauore percussus, cum à uia diluculo ad uirum Dei properat: precantur de commissio ueniam, se in postmodum emendare pollicentur. His placatus promissis, ad monasterium rediit: sed polliciti adimonij iura non diu seruata uiolantur: exerceantur miseriarum incrementa, solitūq; à rege adulteria parantur. Quo audito, beatus Colūbanus literas ad eum uerberibus plenas direxit, comminaturq; excommunicationem, si emendare dilatat non uellet.

n 3 uellet.

ucllet. Ad hæc rursus permota Brunchildis, regis animi aduersus beatum Columbani exacerbat, omnibus coactu perturbare contendit: orabatque proceres aulicos, oprimat omnes, ut regis animi contra uirum Dei perturbarent. Episcopus autem sollicitare adgressus est, ut de eius religione detrahendo, statum regulæ, quam suis custodiendum monachis indiderat, macularët. Obtemperantes igitur aulici persuasionibus miseræ reginæ, regis animum contra uirum Dei perturbant, cogentes ut accederet, ac religione probaret. Coactus itaque rex ad uirum Dei Luxouilli uenit, conuersusque est cum eo, cur a cõprouincialium moribus, discederet, & intra septa secretiora, omnibus Christianis aditus non pateret. Beatus itaque Collobanus, ut erat audax atque animo uigens, talia obijcienti regi, respondit se cõsuetudine non habere, ut secularibus hominibus & a religione alienis, famulorum Dei habitatorum pandat introitum, se & opportuna aptaque loca ad hoc habere parata, quo omnium hospitum aduentus suscipiatur. Ad hæc rex, Si inquit, largitatis nostræ munera, & solaminis supplementum capere cupis, omnibus in locis omnium patet introitus. Vir Dei respondit, Si quod nunc usque sub regularis disciplinæ habentis constructum fuit, uoluntate conaris, nec tuis muneribus, nec quibuscumque subsidiis, me fore a te scias sustentatum: & si hanc causam tu hoc in loco uenisti, ut seruorum Dei cõnobii destruas, & cõgulatæ disciplinæ macules, scito tuum regnum funditus raturum, & cum omni propagatione regia demergenda. Quod postea rei probauit euentus: iam enim temerario conatu rex recessit. Non ingressus fuerat. His ergo terminis dictis, soras celeriter pedat. Duris post hæc uirum Dei increpationibus cex urgetur. Contra quæ Theodericus ait, Maritimi coronam a me tibi inserendam speras: Non esse ait tante demeritis se, ut hoc tantum patra ex seclus: sed quæ sunt potioris cõsiliū se agere, & uoluntate paraturus: ut quia ab omnium secularium moribus defecit, quæ uenerat, ea uia respedare studeat. Aulicorum simul cõsona uoce uota prorumpunt, se habere non uelle his in locis qui omnibus non societur. Ad hæc beatus Collobanus se dicit de cõnobio septis non egressum, nili uolenter abstrahatur. Discessit ergo rex, relinquens uirum quendam procerem, nomine Laudolfum. Is enim cum remansisset, uirum Dei a monasterio pellit, & penes Wefocionensem oppidum perducit ad exulandum, quo ad usque regalis sententia, ex eo quid uoluisset decerneret. Cõmorans ergo inibi, audit carcerem eo in loco plenum esse damnatorum hominum, mortis diuina expectantium. Ad quæ uir Dei properat, ingressusque ostium nullo obstaculo, uerbum Dei damnatis depromit: spem denique illis si liberaretur emendaturus, & de cõmissa noxa poenitentia acturus. Beatus itaque Collobanus, post hæc ministro Domoali, cuius superius fecimus mentionem, imperat, ut manu feruorum cõpedes urenti erant, atque innexi, apprehendant ac trahant. Quod ille apprehensum trahit, & ueluti frutex puer cælum, per partes cõ-

minuitur, egrediens carcerem damnatorum solutus cõpedibus iubet. Peracto autem euangelico cultus officio, pedes lauit, inter eosque abstergit: imperatque deinde ut ecclesiæ petat, & cõmissi sceleris poenitendo, ac fletibus abluendo culpas lauet. Propterantes ergo illi ecclesiæ fores obsecratæ reperiunt. Tribunus igitur militum cõm duxit uirum, ut Dei per beatum Columbani damnatorum pedes trachos, & uacuum sibi tantummodo relicto ergastulo, insequi calces damnatorum ac si a somno excitatus cõ militibus coepit. Illi uero post tergum appropinquare satellites uidentes, & loca ecclesiæ obsecratæ cernentes, gemina uallati angustia, uirum Dei cõpellant ut eruantur. Ille autem anxio anhelitu sursum caput attollit, precaturque Dominum, ut sua uirtute ereptos e loco non sinat denuo tradi satellitum nexui. Nec morata auctoritas bonitas, fores firmis obsecratæ claustris cferat, atque in angustia positus aditum pandit, pernitiens cursu ingreditur ecclesiā. Fores autem post damnatorum introitum in oculis militum absque humana manu obserantur, ac si cultus usus elauiger, pernitiens & reserasset & obsecrasset. Perueniens ergo beatus Collobanus cõ suis, simulque & tribunas cõ militibus, fores obsecratæ repperit: Aspalumque nomine custodem querit, ut clauas largiatur. Qui cum uenisset, clauiger rogatus usus fores reserare uoluisset, ait, se nunquam diligētius obsecratæ claustra inuenisset. Nec quisquam post ausus est damnatus iniuriā inferre, quos diuina uirtus eruerat.

CAPVT XIX.

Post hæc uir Deleternensis quod nullis custodiis angeretur, a nulloque molestia sustineretur: uidebant enim omnes in eo Dei uirtutem flagrare. Ideoque omnes ab eius iniurijs segregabatur, ne socij culpam forent: ascendit Dominica die in uertice ardui cacuminis montis illius: ita enim situs urbis habetur, cum domorum densitas, indissuso latere proclui montis sita esset, prorumpunt ardua in sublimibus cacuminibus, qui undique abscisi fluminis Douæ alueo uallante, nullo latenus cõmentibus uiam pandit: ibique usque ad mediū diē expectat, si aliquis iter ad monasterium reuertendi prohibeat. Et cū nullus contra rursus existeret, ipse per mediū urbem cum suis ad monasterium regreditur. Quo audit Brunchildis ac Theodericus, quod scilicet ab exilio reuertisset, atrocioribus iræ aculeis stimulantur, iubentes militum cohortem ut rursus uirum Dei abstrahant, & ad pristinum prorsus exilium reuocent. Venientes ergo milites cum tribuno, peragrat septa monasterii, uirumque Dei perquirunt. Reledebant autem ille in atrio ecclesiæ, librum legebat. Vbi cum sepe uenissent, & prope eum transiret, ita ut nonnulli in eius pedibus offenderet, & ue sitimētis suis eum tangerent, sed obsecratis luminibus ipsum nequaquam uiderent, erat speculaculum pulcherrimum. Ille autem ouans cernebat querentes, nec omnino uidebatur: illi in medio eorum positi, cum uiderentur ab eo, non uidebant: uenientesque tribunos, interitusque per fenestram, uirum Dei uidit inter ipsos latum reiedere &

re & legere: cernensq; uirtutem Dei ait, Quid tam intentē atria ecclesie peragatis, nec omni non reperitis? Nequaquam amplius infanz errore cor uestrum decipitur: non enim uos poteritis eum inuenire, quem uirtus diuina tegit. Redite ab hac intentione, & regl' properemus nōciare, quia eum minime reperitis. Datur autem manifeste intelligi, tribunal militum nō sponte ad parandum uiro Dei iniuriam uenisse, & ideo ad eum uidendum lumen meruisse. Renunciatis ergo illis auriibus regis, ille audivit furore miserę intentionis, Bertharium comitem ad eum requirendum attentus uirorum eum p̄sidio, simulq; & Baudolfum, quem super direxit, destinavit. Quō cum uenissent, beatum Columbanum in ecclesia positum p̄salentem, ac orationi dedit, cum omni congregatione fratrum reperirent: sicq; uirum Dei alloquuntur, Vir Dei precamur, ut tam regis, quam etiā nostris p̄ceptis obediās, egressusq; pergas eo itinere, quō primum his aduentasti in locis. At ille, Non enim, inquit, reor placere editori, semel natali solo ob Christi timorem relicto, denuo repedare. Cumq; nullatenus cerneret sibi uirum Dei obedire, relicto quibusdam quibus ferocia animi fortior erat, Bertharius abscessit. Hi uerō qui remanserant, uirum Dei hortantur, ut illis miseretur, qui ad tale opus patrandum infeliciter fuerant relicti, eorumq; periculo consulere, qui si eum uolentes non abstraheret, mortis periculum incurrent. At ille ait, iam sapius testatum esse, nisi ubi abstraheretur, se nō discessurum. Illi autem gemino uallati periculo, undiq; urgente formidine, pallium quo indutus erat, attingunt: atq; genibus prouoluti, cum lachrymis precantur, ut pro tanti sceleris culpa illis ignosceret, qui non suis desiderijs, sed regis obtemperarent p̄ceptis. Videns itaq; uir Dei periculum aliorum fore, si suę seueritati suisaceret, cum omnium ciuitatu atq; morore egreditur, deputatis a rege custodibus, qui quousq; ditionis suę regno pelleretur, non eum relinquerēt, sed pariter cum illo ambulare. Inter quos primus Ragamundus erat, qui cum uniuersis fratribus uelut finis subsequenteris, Nam metis eum usq; perduxit. Anxius itaq; pater tantorū membrorum dispendio, coelos respicit, Aeternę itaque conditor rerum, tu nobis locum p̄parā oportuū, quo tibi tunc famulentur in secula plebes. Consolatur deinde uniuersam simul cohortem, ut spem nō p̄pediant, sed omnipotentē Deo immensas fauces rependant: se hoc non ob dispendium suum, uel suorum patris, sed ob multiplicandas monachorū plebes hāc esse datam occasione: q̄ quicunq; se sequi uelint, promptissimo animo ad sustinendas iniurias conuenirent: qui uerō in supradicto conuicio remanere uoluerint, securi in hoc loco remanent, cito Dominum de eorum morore uenitionem daturum. Sed cum xquo animo de uictoria pastoris segregari nollent, custodes regis inquirunt, nequaquam hinc se sequi alios per-

missuros, nisi eos quos sui ortus terra dederat, uel qui ē Britannici aruis ipsum secuti fuerāt, ceteros qui Gallico ortu forent solo. p̄ceptis esse regis inibi remansuros. At cum egregius pater cerneret uirū se sua membra discerpī, tā suus quā etiam membrorū suorū dolor multiplicabatur: & pro tanti sceleris pondere Dominum omnino consolatore deprecatur, ut quos a se regia pertinacia segregabat, ipse sua custodia tueretur. Inter quos uenerabilis uir, q̄ p̄buit in eodem monasterio pater exitit Eustatius, discipulus & minister sancti uiri, uiolēter auelitur, iocundē super eum Nugetio auunculo eius, qui Lingonice ecclesie pontifex erat. Egressus ergo uir sanctum cum suis, ut celimo an no post incolatum eremii illius, per urbem Veronionum Augustinodunū, ad Auallonē castrā peruenit. Sed priusquam ad Auallonē perueniret, in uia ei cultus equorū Theoderici occurrit, laceratq; uirū Dei transire uoluit, sed maleuolā animā ultio mox digna proueniens Nam dextera, quam aduersum uirū Dei leuauerat, torpente, lanceam ante pedes suos humo delixit: ipseq; à demonio correptus, ante uestigia uiri Dei ruit. Quē ille cernens ultione diuina per eum, die illa nocteq; penes se tenuit. Cumq; sequens rursus dies illuxisset, ad se accersit, Deoq; fauente curatus à peste, ad propria remeuit. Deinde ad Carā fluuiū properans, ad domum cuiusdam nobilis & religiosi ſœminę Theodemadę peruenit. Quō cum perueniret, occurrerunt ei uiri pleni rabido demone, surrentes atq; ruentes in terrā: quos uir Dei protinus oratione curauit. Eadem autem die ad uirum, quem Corā uocant, uenerunt ibiq; quinque uiri phrenesi uexati obuenerunt, ubi & mox iam nati sunt. Et in Autisiodorum properauit, ibiq; allocutus est Ragamundum, quia ipse eum uia, qua ibat, ducebat. Memento, inquit, Ragamunde, quod Chlotharium, quem nunc spernitis, intra triennium dominum habebitis. At ille, Cur inquit, talia domine mihi, ais? Illeq; ait, Videbis prorsus, quæ dixi, si tunc uisam cum superis feras.

CAPVT XX.

Progressus ergo exiit ab Autisiodoro, conspiciens inueniē à demonio correptum, pernici ex aduerso currere cursu: etenim multis totis uiribus cucurrerat. Quo uiso subleuit, quousq; faucibus demonis arte ueniret ueniensq; ante uirum Dei, ruit se discerpens. Quem uir Dei orationibus curauit, patriq; spiritem reddidit. Deinde ad Niuernēse oppidum uenit, custodibus antecedentibus ac subsequentibus, ut Ligeris scapha reciperetur, Britannicorūq; sinu redderetur. Vbi etiam cum uenissent, & tardo conamine scapham insilirent, quidam ē custodibus arrepto reuē, unum eorum qui Lux dicebatur, percussit uirū sanctissimum, & omni religione deiecit. Vir autē Dei intuenti suā coram se membra cedi, Cur in-

quid, crudelis addis moerori moerorem? An nō
 sufficit ad uestram ruinam patrati sceleris ma-
 lum? Cur sessa Christi membra credis? Cur con-
 tra mitem immitis appares? Cur scutilla in man-
 suos pretenditis? Memento te diuina ultione
 in hoc loco percutiendum, in quo Christi mem-
 brum furens percussisti. Probauit autem illatæ
 sententiæ poenam, ultio mox subsecuta. nam ut
 subsequenti uice rediens ad eundem portū trā-
 siturus uenit, diuinitus percussus, in eodem est
 loco demersus. Quid causæ fuit, ut iustus arbi-
 ter eandem ultionem in postmodum distulisset,
 nisi ut tunc sancti obitus, de uindicta eius non
 macularentur? Inde ad Aurelianensem urbem
 uenerunt: quod cum nec aditum ecclesiarum sibi
 ex regis præceptis p̄di uideret, cū grandis mœ-
 rore super ripam Ligeris, tentorijs contentus
 paulisper quiescit. Cumq; iam sumptus neces-
 sarii indigerent, duos in urbē direxit, ut neces-
 saria quærerent: quorum unus erat Potentinus
 nomine, qui adhuc superest, & in Armoricano
 loco, in suburbano Constantiæ urbis monacho
 coheriē adiuuauit. Sed cum iustrantes
 urbem illi nibil reperissent, quia regio timore
 omnium corda percussa manebant, uia qua ur-
 bem intrauerant, repedabant: obuiamq; habet
 mulierem in platea ex genere Syrorum: quæ cū
 eos uidisset, sciscitata est quidnam essent. Illi re-
 ueritate digesta, ait: se necessaria quæsisse, nec
 profusus reperisset. Illa autem inquit, Accedite do-
 mini mei, ad metatum famulæ uestræ, & quæ
 sunt necessaria uobis dū uehitis. Nam & ego ad-
 uena sum, ex longinquo orientis solo. Illi in-
 ouantes, eam sunt calce secuti, ueneruntq; ad do-
 mum eius: sellasq; posita, quæ uenerunt donec de-
 tulit quod eis esset ad uitum: eratq; simul in cō-
 sessu uir eius, olim iam luminibus orbat: de
 quo sciscitasti sunt, quæ esset. Illa autem inquit,
 Vir meus est ex eodem genere Syrorum, sicut
 & ego, quem per multorum circulū annorum
 lumine priuatum traho. Illi inquit, Si Chri-
 sti famuli Columbæ obitibus præsentaretur,
 eius interuentu orationum lumen posset reci-
 pere. At ille promissi muneris, fideiq; nexibus
 mentem roborat, surgensq; eorum est prosecu-
 tus eum duce uestigia. Narrauit ergo Potenti-
 nus hospitalitatis munus in peregrinis. Nec
 proptus uerba impluerat, cæcus altabat, preca-
 turq; Dei uirum, ut suis orationibus ei lumē re-
 stituat. Videns itaq; illius fidem, omnes poscit
 ut pro cæco orent: pronusq; diu supra humum
 facit, surgensq; manu oculos attingit, ac post
 crucis signum postulatū lumen reddidit. Gau-
 dens ergo ille reddito lumine, domum remeas-
 sit, ut uidelicet qui interiore lucem non am-
 ferat, exteriori non careret. Sicq; exinde turba
 obfessorum, quos demones borrido furore tor-
 quebant, ad uisum Dei curandi gratia proper-
 rabant: daturq; salus largita à Domino omni-
 bus per uisum Dei beatorum Columbanum. His
 namq; uirtutibus populus urbis permotus, uir-
 um Dei suis facultatibus latenter atque hono-
 rifice falciebat; non enim manifeste propter

custodes quicquam præbere audebant, ne re-
 gis irā incurrerēt: deinde arreptū iter peragat.

CAPVT XXXI.

Nauigantes ergo per Liguriam, ad Turonen-
 sem perueniunt urbē: ubi uir sanctus custo-
 des precatur, ut scapha portui appropinquet,
 seq; ad sepulchrū beati confessoris Christi Marti-
 ni ire sinant. Quod abnuentes custodes, nauig-
 are ueloci conatu compellunt, remigerosq;
 urget, ut omni uirtute cursu celeri portū trans-
 eant: gubernatori imperant, ut medio fluminis
 alueo scaphā teneat. Quod uidens beatus Co-
 lumbanus, moestos uultus ad cælum erigit, cō-
 pellans se tantæ molitini subdi, ut ne sancti
 sepulchra uisere permittatur. Vrgentibus er-
 go omnibus, mox ut contra portum uentū est,
 uelut quibuscūq; anchoris defixis, scapha stare
 coepit, & ad portum caput dirigere. Quod cum
 custodes obitare non ualerent, inuiti scapham
 quō uelit ire sinunt: mirum in modum ē medio
 fluminis chilos ad portum ceu pennigero uolatu
 peruenit, portusq; recepto, uirō Dei uiam par-
 dit. Gratias autem ille regi refert æterno, qui
 suis sic obtemperant non designatur feruis. Eg-
 gressus sanē ad sepulchrū beati Martini con-
 fessoris Christi accedit, totaq; ibi nocte in ora-
 tione excubat. Illucescente uerō die, à Leupa-
 riourbis illius episcopo inuitatus ad eum, ire non
 abnuuit: præsertim ob suorum requiem fra-
 trum, moratusq; est eodie cum supradicti pon-
 tificis: qui cum hora refectionis cum eo ad men-
 sam relideret, interrogatus cur retrō ad patrē
 repedaret, respondit, Canis me Theodericus,
 à meis fratribus abegit. Tunc unus e consulis,
 Chrodaldus nomine, qui amicum Theodor-
 bert regis in coniugium habebat, regi tamen
 Theoderico fidelis erat: hic uirō Dei humiliter uo-
 ce respōdit, esse melius lac potare quā absyn-
 thium. Cui uir Dei ait, Cognosco enim te regis
 Theoderici sordidis tura seruare uelle. At ille
 facetur se sœdus fidei promissæ, quam diu uale-
 ret obseruare. Cui beatus Columbanus respō-
 dens, Si inquit, regis Theoderici uinctus es so-
 deri, amico tuo & domino lætus eris à me lega-
 tus directus. Hæc ergo eius auribus infer, & ip-
 sum & suos liberos intra triennij circulum
 esse delendos, radictusq; eius stirpem Domi-
 num esse eradicatorum. Cur inquit, supradictus
 uir, famulæ Dei talia promisit? At ille, Non e-
 nim quo silere, quæ mihi loquenda Dominus
 tradit. Quod in postmodum omnes nationes
 Galliæ sensere impletum, confirmauitq; hoc su-
 perius ad Ragam undum sententia illata. Subla-
 to deinde domino, uir Dei ad scapham remeas-
 sit, reperitq; suos multa tristitia depressos: inquit
 renasq; inuenit præterita nocte, quæ in scapha ba-
 buissent, furto se perdidisse, simulq; aureos quos
 in pauperes non erogauerat furto ablatos. Quo
 audito ad sepulchrū beati Martini repedit,
 questusq; est, se non iccirco ad eius excubias
 ille, ut ille sua, suorumq; sineret damna patrari
 frarum. Nec mora, ita qui sacellum cum au-
 reis furatus erat, coepit inter flagella corporis
 poenasq;

poenasque clamare & dicere, illo & illo in loco se a reos occultatos habere. Quod uidētes socij, omnes currunt, furtoque sublata omnia reddunt: & uirum Dei precantur, ut tanti sceleris culpas ignoscat. Quod miraculū omnibus terrorem incutit, ut deinceps quicumque ista audissent, uelut sacra omnia, quæ ad uirum Dei pertinebant, attingere non auderent. Prebens itaque necessaria Leuparius uiro Dei ualedicit. Naua li ergo itinere ouans usque ad Nammetensem oppidum uenit, ibique aliquandisper commoratus est. Quod cum quadam die quidam egenus ante fores cellule, in qua uir Dei metatus erat, clamaret, illo uocato ministro, ait, Præbe cibos alimoniam petenti. At ille, Non est nobis panis, ait, nisi paululum tantum farinæ. At ille, Quantum inquit, habes? Testatus est ille amplius se non habere, ut rebus, quam farinæ modium. Dicit ergo, Da totum, nec quicquam reserues in crastinum. Obediens autem minister, totum simul pauperi tribuit, nihil ad necessitatem communis referuans. Ieiunantibus ergo illis, tertia dies illuxerat, nihil penes se habentibus præter spei & fidei gratiam, unde se his ieiunio membris subuenirent. Subito autem audiuit quendam fores ligno terere: cumque ostiarius sciscitaretur, cuius rei necessitas posceret, sono fragoris fratris aures inquietariis qui fores terebant, ait se à domina sua Procula nomine, esse directum, quæ diuinitus admonita, ut sumptus uiro Dei Colubæ atque comitis eius, qui apud Nammetensem oppidum morarentur, dirigeret, haberique in proximo: seque ideo pruenisse, ut uasa quo reciperebantur pararent, centum dicens modia esse uini, ducentaque frumenti, sed & bractæ centum modia: quod ostiarius celeri cursu pariter indicare properat. At ille, Sine inquit, intrumque cœtum adunari precipit, ut simul positi pro largitate Domini precarentur, simulque grates referat conditori, qui suos consolari non desinit famulos in omnibus necessitatibus. et post hæc munus oblatum recipiunt. O mira conditoris pietas: egere sinit, ut sua dona egentibus largiendo demonstret: tentari permittit, ut in tentatione subueniens, suorum in se corda uberrus excitet famulorumque sua membra suis lacrandæ tradit, ut circa sanandorum medicamina multiplicata dilectio cōfirmetur. Alia simul nobilis lexamina & religiosi, nomine Dola, directi ducentia frumenti, ac promiscue centum modia. Quæ causa maximam uerecundiam, urbis illius pontifici excitauit, nomine Soffronio: à quo cū nihil muneris impetrauissent, nec quicquam commutando capere potuerit. Ibi cū moraretur quidam mulier, diuinitus peste plena, cum filia itidem tali atrocitate repleta uenit, quas cum Columba uidisset, communem pro eis Domini exora uit, sanitatque post redditas, metatui suo redire præcepit.

CAPVT XXII.

Post hæc Soffronius Nammetensis urbis episcopus, iuncta cum Theodaldo comite, iuxta regis imperium beatum Columbanum naue

susceptum, ad Hyberniam destinare properabant: uir autem Dei inquit, Si nauis, quæ finibus Hyberniz reddatur adest, omnem suppellectilem, comitesque suscipiat: ego uero interim scapha recepta. Ligeris undò uehar, quo usque ad maris alta deferat. reperta ergo nauis, quæ Scottorum commercia uexerat, omnē suppellectilem, comitesque suscepit. Cumque iam remigera ad prosperantis zephyris, nauis ad alta perlagi tenderet, undarum moles obuenerat, nauemque ad litus redire coegit: planoque terris falso depulsam reliquit. Collecto itaque fluctu in sinus equorum quiescit, mansitque per triduum absque unda carina. Intellexit ergo dominus nauis, ob uiri Dei suppellectilem, comitesque receptos se esse detentum. Fuit tandem consilium, & reiecit omnia à nauis finibus, quæ ad uirum Dei pertinebant. Nec mora, undarum moles adfuit, carinamque ad alta prouexit. Mirantes itaque omnes, cognouere non esse uoluntatem Dei, ut retrò amplius repedaret. Ad metatum ergo fuit, quo prius fuerat, rediit nullo iam obstante. quo uellet ire: sed magis prout quisque poterat. uirum Dei honoribus ac sumptibus fulciebat. Nec defuit quicquam præsidij, dum in omnibus conditoris manebat auxilium: quia prius nunquam obdormiet, qui sub alarum suarū umbra Israel degit. Sic nepe omnibus omnia largiendo demonstrat, ut ab omnibus pro munere suorum glorificetur largitione.

CAPVT XXIII.

Moratus ergo paululū fidem, post ad Clotharium Helperici regis filium, qui in Austrasijs Francis regnabat, in extrema Gallia ad Oceanum positus pergit. Porro Clotharius audierat, quantis qualibusue inquiris uirum Dei Brunehildis ac Theodericus fatigauerant: cum uidisset, uelut colesse munus recepit, oransque precatur, ut si uelit, intra sui regni terminos reideat, seque, prout uoluerit famulaturū. At ille, Nequaquam ait, his in locis se consistere uelle, uel ob suam peregrinationem augendam, uel illis inimicitiarum occasione sedandam. Tenuit ergo eum Clotharius quantis potuit penes se diebus, castigatusque ab eo pro quibusdam erroribus, quibus uix aula regia careret, spondet se Clotharius iuxta eius imperium omnia emendaturum. Erat enim Clotharius solers in amore sapientiæ: inuentum ergo optatū munus gratificabatur. Morante igitur eo penes Clotharium, lis oritur inter Theodebertum & Theodericum, disceptantibus utrisque de regni termino: & utrique ad Clotharium legatos dirigit, uterque aduersus alterum auxilium postulat. Quod Clotharius beato Columbano insinulare procurat, consulens ut si uideretur eius consilio, se uni consentiendo, contra alium dimicare. Ad quem ille propheticum repletus spiritu ait, neutris eum fore paritum consilijs, suam autem intra triennij tempus in dicto nem, utrorumque regna uenire. Videna autem Clotharius à uiro Dei talia sibi propheta

pheticis ore dici, neutri parere uoluit: sed promissum sibi tempus fideliter expectans, post positus est triumpho uictoriarum.

CAPVT XXIII.

Post hæc egit apud Clotharium uir Dei, ut sibi salumen largiretur, quatenus per Theodeberti regnum suauiter, ad Italiam, alpium uia transcendens perueniret. Datis ergo comitibus, qui eum usque ad Theodebertum perducerent, itinere arripito, ad Parisium urbem peruenit. Quo cum uenisset, occurrit ei homo in portu, habens spiritum immundum, debacchans ac discerpens & garrulans, querulo sciscitatur uirum Dei assamine. Quid his uir Dei agis in locis? Raucoq; anhelitu a longe beatum Columbanum uenire iam dudum clamabat. Quem cum uir Dei uidisset, ait, Egredere pestifer, egredere, nec corpora Christi lauacro abluta, diu oblidere præsumas. Cede uirtuti Dei, & Christi nomine inuocato contere misce. Sed cum diu spoliatus uiribus oblatret, uir Dei manū ori eius infecit, linguamq; attriebat, & in uirtute Dei imperat, ut egrediatur. Tunc horrida ui discerpsit eum, ita ut uix nexibus teneretur, cum uiscerum motione, ac uoluntate motu progressus, tantum foetorem adstantibus dedit, ut sulphureos se crederent facilius tolerare odores.

CAPVT XXV.

Deinde autem ad Meldensem oppidum properat: quod cum uir quidam nobilis, nomine Chaonerius Theodeberti conuicia, uir sapiens, & consilij regis grauis, & nobilitatis sapientia uallatus inesset: is uirum Dei miro gaudio recepit, seq; habere curam spondet, qualiter ad Theodeberti accederet aulam, non esse necesse alios comites: est regio latere cum habere. Ad hoc enim aliorum diserebat subsidium, ut uirum Dei secum quomodo ualeret, teneret, & eius doctrina sua domus nobilitaretur. Benedixit ergo uir Dei domum suam, siliamq; eius nomine Burgundis, quæ infra infantis annos erat, benedicens Domino uouit, de qua postea in subsequentibus narrabimus. Progressus autem inde, uenit ad uillam quandam Vulciacum, quæ supra anmem Matronam sita est: ibi receptus est a quodam uiro, nomine Authario, cuius coniunx Aiga dicebatur, etateq; his filij intra infantie annos detenti: quos mater ad benedicendum uiro Dei obtulit. Videns ergo ille matris fidem, infantulos sua benedictione sacravit: qui postmodum ut pubescere coeperunt, Clothario regi primū, ac deinceps Dagoberto gratissimi habiti sunt. Sed postquam seculi gloria fuerant illustrati, anhelare coeperunt, ut per gloriam seculi, non carerent æternæ: quorū maior natus, Ado nomine, semet uoluptatibus abdicauit, postq; intra lani salutus, monasterium ex beati regula Columbani construxit: iuniorq; nomine Dado, intra Brie-

gensum saltum, supra fluuiolum Resbacem, ex supradicti uiri regula monasterium construxit. Tanta autem in uiro Dei gratia redundabat, ut quocumq; sacret, in boni cultus perseuerantia dies suprema inuenisset: illiq; iure dictum sit, ut quos de industria monuisset, gauisus sint postea se impunitatem meruisse. Nec immerito tanta uiri sultus adminiculo, paris gratiæ potitus est supplemento: qui eius doctrinis inuicem, noluit a iustis uite tramite deuiare.

CAPVT XXVI.

Exinde ad Theodeberti regem uenit: quæ cum Theodebertus uidisset, quans suis sedibus recepit. Iam enim multi fratrum post eum ex Luxouio uenerant, quos ille uelut ex hostili præda ereptos suscipiebat: pollicitusq; est Theodebertus, se reperire intra suos terminos loca uenusta, & famulis Dei ad omnem opportunitatem congrua, proximisq; ad prædicandū nationes undique haberi. Ad hæc inquit uir Dei, Si pollicitationis tue adminiculum præbes, & uadimonio falsitatis noxa non opponitur, aliquid quantisper me commoraturum promitto, ac probaturum, si in cordibus gentium fidem ferere ualeam. Dedit ergo rex optionem, ut quacunque in parte uoluisset experimento quæreret locum, qui sibi suisq; placuisset: inquisitūq; locum inuenerunt, quem fauor omnium reddebat laudabilē intra Germaniæ terminos: Rheino tamen uicinum oppidum, olim dirutum, quod Brigantium nuncupabant. Sed quid tunc uiro Dei, dum per alueum nauigare, actum sit, silendum non est. Dum quodam die per Rheinū, ut diximus, alueum scapha ueberetur, ad urbem quam Magontiacum ueteres appellauerūt, perueniunt: quo cum uenisset, remigari qui in comitatu uiri Dei à rege directi fuerant, uiro Dei adiuncti se habere amicos in urbe, qui necessarios sumptus præberent: iam enim defecerant longo itinere stipendia sumptuum. Quibus uir Dei ait, Ite. Qui cum abissent, nihil repererunt: reuerſiq; uiro Dei interroganti responderunt, se nullatenus aliquid ab amicis impetrare potuisse. Ad hæc ille, Sinite me, inquit, ad meum abire amicum. Mirantibus illis unde hic illo in loco, quo antea non uenerat, amicum haberet, progressus ad ecclesiam pergit: quam ingressus, pauimento inhiarens, longe orationis protractione suum dominum pietatis postulat auiorem. Nec mora, episcopus urbis illius domum progressus ad ecclesiam uenit, repertumq; beatum Columbanum sciscitatur quis esset. At ille scietur se peregrinum esse, cui ille, Si, inquit, necesse est sumptuum copiam capere, prope ra domum, & quantum necesse fuerit, tecum defer. At ille, cum gratias simul conditori, qui sibi hoc inspirauerat, ac illi qui optatam necessitatibus copiam offerebat, referret, attentius ille coegit ac imperat, ut omnia opportuna summat: pueros que festine ad nauem ipse dirigit, ut omnes ueniant; præter custodem unum dimissum,

missam, & quæque uellent, se cum deportent. Quod ne cui casu euenisse uideatur, solitus erat poitea idem episcopus proleptari, nunquam se antea sic attentum in tribuendo necessaria suisse: & se ab alijs alia opportunitate ob beati Colli banti meritū, diuina admonitione ad ecclesiam non uenisse. Deinde autem ad destinatum perueniunt locum: quem peragrans uir Dei, Non suis placere animis ait, sed tamen ob fidem in gentibus ferendam, inibi paulisper moraturum se spopondit. Sunt etenim ibi uicina nationes Sueuorum. Quo cum moraretur, & inter habitatores loci solius progredieretur, reperit eos facrisculum prophanū libare uelle: uasq; magnū quod uulgo Cupam uocant, quod uiginti modia amplius nec minus capiebat, ceruisia plent in medio positum. Ad quod uir Dei accessit, se scitaturus quid de illo heri uellet. Aiuunt illi, Se Deo suo Vadono nomine, quem Mercurium, ut alij aiunt, autumant esse, litare uell. Ille autē pestiferum opus audiens, uas insufflat, microq; modo uas cum fragore dissoluitur, & per frustra diuiditur, uasq; rapido cū liquare ceruisia poturumpit: manifeste datur intelligi, diabolum in eo uale fuisse occultatum, qui per profanum liquorem caper et animas sacrificantium. Videntes autem barbari stupescunt, aiunt magnū uirum Dei habere halitum, qui sic posse dissoluere uas ligaminibus munitum. Castigatos itaque Euangelici discunt, ut ab his segregarentur sacrificij, quodammodo redire imperat. Multi enim eorum tunc per beati Columbani suadum, uel doctrinam ad Christi fidem conuersi, baptisimū sunt consecuti: alioqui quos iam lauacro ablutos error detinebat, prophanus ad cultū Euangelicæ doctrinæ monitus fuit, ut bonus pastor ecclesiæ, sinibus reducebat. Eo itaq; in tempore Theodericus atq; Brunehildis non solum aduersus Columbanum insaniebāt, uerum etiam & contra sanctissimum Desiderium, Viennensis urbis episcopum aduersabantur. Quem primo exilio damnatum, multis iniurijs affligere nitebatur: ad postremum uerō glorioso martyrio coronatur: cuius gesta scripta habentur, quibus & quædam aduersitatibus gloriosos apud Dominum meruit habere triumphos. Vagante itaq; beato Columbano cum suis penes Brigantiam urbem, durum egessit tempus obuenit. Sed quamuis alimonie deessent, manebat tamen in temerata atq; inconcussa fides, quæ necessaria apud Dominū impetraret. Cumq; iam tridui ieiunio fessa corpora terreni, euenit tanta copia alitum, uelut Israelitarum castra coturnix olim operuit, ita ut omnem paginam loci illius alitum multitudo oppleret. Intellexit enim uir Dei ob suam suorumq; necessitatem, has dapes terere diffundi, nec prorsus alibi obuenire, præter eo quo ipse moraretur in loco. Labet ergo suos prius grates laudesq; rependere conditori, sicq; alitum dapes capere. Erat enim mirum & stupendum miraculum. Capiebantur aues, prout patris imperium urgebat, nec abscedere penitus fuga nitebantur. Manibz

go alitum manna per triduum diffusa. Quaito deinde die, quidā pontifex ex uicinis urbibus, frumenti copiam diuina monitus aspiratione beato Columbano direxit: sed mox omnipotens, qui penuriam pauperibus aligeros præbuerat cibos, ut farris ad epa aduenit, alitū phalangas imperauit abire. Nam Eustasius hoc cognouimus referent, qui eo tempore inter reliquos sub uiri Dei obedientia ibidem tenebatur adnexus, quod nullus in ea fuerit caterua, qui ante tallum genera alitum se uidisse referret: & tantus sapor in cibo aderat, ut regias dapes uinceret. Omirum diuinx potentie donū, quando terrenæ dapes cultoribus Christi desunt, nunc demum celestia tribuuntur: sicut de Israël dictum est, Panē coeli dedit eis cum aure terrenæ opes subuenerint, tunc grates amouetur illarū. Ipso itaq; tempore, cum sub quodam scopulo, inter uasta eremi seiniū corpus conficeret, & nihil aliud præter ruris poma, quorum superius sectimus mentionem, in cibos caperet: uenit ad sueta abditi uoracitatis uisus, copitūq; necessarijs declamare cibos, ac passim poma ore detrachere. Cumq; hore refectionis aduenisset, Magnos alim in sinistram direxit, ut conluetam mensuram pomorū deferret. Qui cum abisset, uisum inter ruris fructus, rubosq; peruari, ac poma sibi dū carpete conspicit, & stitit: redijt patriq; indicauit. Ille autem imperat ut eat, partemq; fruticum in cibos fere dimittat, aliamq; partē sibi reseruare iubet. Abijt ergo Magnos alidus, ac iussa patris impleuit: diuinitq; uirga fructus, rubosq; quæ poma ferebant, & partem suam luxta imperium uiri Dei, ait, ut fere comedat, aliamq; partem in usus uiri Dei reseruet. Uir in fere obedientia. Nequaquam ex prohibita sibi parte ausa est carpere cibos: sed in segregata & permilla sibi fruticum parte, tantummodo pabula requisiuit, quoad usq; uir Dei in eo loco commemoratus est. Interea cogitatio in mentem ruit, ut Veneticorum, qui & Sclau dicuntur, terminos adiret, cæcas quæ mentes Euangelica luce illustraret, ac ab origine per deuia oberrantibus, ueritatis uiam panderet. Cumq; hoc uotis patrandū inesset, angelus Domini per uisum apparuit, paruūq; ambitu uelut paginali solent stilo orbis describere ciculum, mundi compagē monstrauit: Cernis, inquit, quod maneat totus orbis deferendus? Perge dextra leuāq; qua eligis, ut laboris tui fructus comedas. Intellexit ergo ille, non esse gentis illius in promptu fidei profectus: qui uenit in loco, donec aditus ad Italiam uiam pandat.

CAPVT XXVII.

Interea inter Theodericū Theodebertumq; ius firmatur, ac quisq; aduersus fratrem usq; ad interuicem descendit, utriq; gentium robore superbientibus: inter quæ uir Dei ad Theodebertum accedit, etq; suadet, ut coarctat arrogantia supercilium depouat, seq; clericum faciat: & in ecclesia positus, factus subderetur religiosus, ne

ni, ne simul cum damno presentis regni, æternæ pateretur uitæ dispendia. Quod & regi & omnibus circumstantibus ridiculū excitat, alienos se nunquam audisse merungum in regno sublimatum, uoluntarie clericum fuisse. Deterantibus ergo omnibus, beatus Columbanus ait. Si uoluntarius nullatenus clericatus honorum sumit, in breui inultus clericus exiit. His ergo dictis, uir Dei ad cellulam remeāt, moxq; prophetici dicti euentum, res nō diu dilata affirmat. Nec mora, Theodericus Theodebertum ad bellū prouocat, & propter Tullum de uicū fugat, postq; collecto exercitu robore persequitur. Simili modo gentium multarum Theodebertus robore uallatus, ad Tulbiacense castrum pugnatuſ occurrit: ibi prælio inito, innumeræ gentium phalanges ex utroque exercitu perierunt, & uictus tandem Theodebertus fugit. Eo igitur in tempore uir Dei in eam rem morabatur, contentus tantum unius ministri Chagnoaldi famulatu. Ea hora ergo qua apud Tulbiacum commissum est bellum, supra quercus putrefactum truncum, uir librum legens reſidebat: quem subito sopor oppressit, & quid inter duos reges ageretur, uidit. Moxq; excitatus, ministrum uocat, cruentamq; regum pugnam indicat, ac multum humanum sanguinem suum suspirat. Cui temerario conatu minister ait. Pater mi, Theodeberto tuis precibus præbe suffragium, ut communem debellet hostem Theodericum. Ad hæc beatus Columbanus ait. Suum, ac religioni alienum cōsiliū adminiſtras. Non enim Dominus ita uoluit, qui nos pro inimicis nostris orat præcepit. Inquisiuit ergo post mīſter temporis diē & horam, reperitq; ita fuisse, sicut uir Dei fuerat uelatum. Persecutus est ergo Theodebertum Theodericus, & suorum proditiōe captum, ad auiam Brunchildem direxit: quē cum auiā recepiſſet, quia Theoderici partibus Brunchildis fauens erat, lurenſ Theodebertum fieri clericum rogauit. At non post multos dies, impienimis post clericatum perimī iussit.

CAPVT XXVIII.

Porro Theodericus penes Metense moras oppidum, diuinitus percussus, interflagrans ignis in cendia mortuus est: post quem Brunchildis filium eius Sigebertum in regnū successit. Itaque Clotharius memor prophetiæ uiri Dei, collecto exercitu, fines regni, quæ suæ ditioni debebāt, conatur recipere. Contra quē Sigebertus cum hostiū cunei pugnatuſ aduenit: quem Clotharius captum peremit, fratresq; eius quinque Theoderici filios cum auiā Brunchildē cepit: pueros separatim peremit: Brunchildem uerō primo ignobiliter camelis impositam, hostibus gyrādo monstrauit: postq; in domitorū equorum caudis irretitā, miserabiliter uita priuauit. Funditus ergo radicatusq; deſecto Theoderici stirpe, Clotharius potius est trium regnorum solus monarchia. Quo fa-

cto beati Colibæ prophetia in omnibus impleta est, uno intra trienniu cū omni stirpe deſecto funditus, alio uiolēter clerico factio, tertio triū regnorū possessione ac dominatione dilatato.

CAPVT XXIX.

Beatus ergo Columbanus cum uidisset, ut superius diximus, deſectū à Theoderico Theodebertum, relicta Gallia atq; Germania, Italiā ingreditur, ubi ab Egilolfo Langobardorū rege honorifice receptus est: qui largita opione, ut intra Italiā, quocunq; in loco uoluisset, habitaret, Dei consulti actum est, dum ille penes Mediolanum urbem moraretur, ut hæreſis eorum fraudes, id est Arianzæ perſidiæ, scriptura cauterio discerpere ac disseccare uellet: contra quos etiam libellum florentis scientiæ edidit. Vir quidam nomine Locundus ad regem uenit, qui regi indicat, se in solitudine ruribus Apenninā basilicam beati Petri apostolorū principis scire, in qua uirtutes expertus sit, fieri: loca ubertate fecunda, aquis irrigua, piscium copiam. Quem locum ueterum traditio Bobium nuncupabat, ob riuum in eo loco hoc nomine fluentem: amnēq; alium profluentem, nomine Treuiam, super quem olim Hannibal hyemans, hominum, equorum, elephantorū, atrocissima damna senſit. Vbi cum uir Dei uenisset, omnium intentione basilicam inibi semirutam reperiens, præſco decori renouans redidit, in cuius reſtauratione mira Domini uirtus panditur. Nam cum per præruptos saxorū scopulos trabes ex abietibus inter densa silua, locis inaccessibilibus caderentur, uel alibi caſſe, in ibi caſu elapſe aſpero, aditum plauſtorū denegarent, mirum in modum trabem, quā uix triginta uel quadraginta plano terræ positam, solo uehete ualebant: ibi cum duobus uel tribus, prout ardui callis meatus patebat, uir Dei accedens, suis ac suorum humeris immane pondus imponebat: & ubi antea pro aſperitate itineris, liberogreſſu uix graderetur, onerati mox trabium pondere ſeſtini gradiebantur: ut uerſa uice qui onera ferrent, ac ſi ab alijs ueherentur, firmis ueſtigijs, uelut ocio uacantes, ouantes ſerent. Videns itaq; uir Dei tantū auxilij ſupplementum, ſuos hortatur, ut arripere opus læti perficiant, animoq; roborati eo conſiſtere in eo remouerent. Deiq; hoc uoluntatis eſſe affirmat. Seſto itaq; tempore culmine, murorū reſtaurat uinas, cæteraq; quæ ad monaſterij neceſſitatem pertinent, conſtruere parat. Interea me moratur Clotharius uiri Dei prophetiæ eſſectum in ſe ſeſſiſſe impletum, cernens uenerabile Euaſium, qui eius in loco Luxouienſe monaſterium regebat, ad ſe uenire imperat: quē pio affamine rogat, ut ſibi cum ſupplemento publicæ legatione ſungi curet, focioſq; quos uel le nobiliſ uitorum haberet, qui ſui uadimonij arbitri eſſent, poſſeq; beatum Columbanū peregerent, quocūq; reperirent in loco: elegantiq; ſuaſu ad ſe uenire hortarentur. Perrexit itaq; uenera-

uenerabilis discipulus, magistri uestigia profectus: qui cum ad eum uenisset, Clorbarij uerba depromit. Viso ergo Eustasio, beatus Columbanus gaudens, recepti muneris aditu gratulabatur: retentumq; penes se aliquantisper, horratum ut sui laboris reminisceretur, cohortē fratrum disciplinē habens erudiret, multorumq; collegio Christi plebem adunaret, suisq; institutis educaret. Dimissum ergo post hanc ad Clorbariū ire iubet, talibusq; responsis regia mulcere imperat aures, seq; retrō repedare nullatenus ratum duceret: tantummodo poscere, ut sodales suos, qui Luxouii incolabant, regali adminiculo ac præsidio foueret, & literas castigatorem effamine plenas regi dirigit. Gratissimum autem munus rex uel pignus fœderis ultri Deo iuans recepit, nec eius petitioni obliuionis noxam præponit, omni præsidio supradictum monasteriū munire studet, annuis censibus ditat: terminos undiq; prout uoluntas uenerabilis Eustasij erat, augere, omnib; conatu ad auxilium inibi babitanum, ob uiri Dei amorem intēdit. Porro beatus Columbanus expleto anni circulo, in antedictio cœnobio Bobien-
se, uita beata functus, animam membris solutā celo reddidit, ix. calend. Decembris. cuius stremitatem si quis nosse uelit, in eius dictis reperiet. Reliquæ autem eius eo habentur in loco conditæ, ubi & uirtutum decore pollent, præse
Christo, cui est gloria per omnia secula seculorum, Amen.

SANCTI COLUMBANI
VITAE FINIS.

Sancti Attalæ abbat- tis uita.

Cum uenerabilis patet Columbanus de hac luce migrasset, omni religione laudabilis Attala in locum eius subrogatus est, cuius post magistrum uirtutes clare fulserunt: qui Burgundionum ortu genere, nobilibus natione, sed nobilitate sanctitate, perfectē uestigia magistri secutus est. Huius autem beatū uiri rudimenta, qualiter inter ipsa fidei primordia uberrimē a Domino profectum inuenerint, prætermittendum nō est. Ignitur dum a patre nobili liberalibus literis imbutus fuisset, Artigio quondam pontifici ab ipso genitore commendatus est. Sed bonæ indolis puer, nihil ibi utilitatis, aut disciplinæ spiritualis se agere dolens, cepit mente ac spiritu ad potiora tendere, & ad altiora anhelare: dedit ergo operam, ut præpositis totius mundi phaleramentis, monachorum iungereetur cohorti. Clam tamen, & a sodalibus progressus, duobus pueris coti

Bedæ tom. j.

tentus, ad Lirinensē cœnobium uenit. Quo in loco aliquandū degens, uita mēq; suam, qua potuit innocētia custodiens, cum cernebat monachos eiusdem cœnobij nequaquam regulari disciplinæ colla submittere uelle, cepit anxio corde trutinare, quō potioris consilij aditus pandere retur ei. Progressus ergo inde, ad beatū Columbanum Luxouium uenit: quem uir sanctus cū ingenij sagacis solertem esse cernebat, suo ministerio coniunxit, atq; in omnibus diuinis eruditionibus informare, & ad perfectum instruere cepit. Cumq; beatus Attala in omni religione iamiam perfectus ad unguem, egregie ac strenue post magistrum patremq; suum Columbanum supradictum cœnobium regeret, & in omnem disciplinam regularis tenoris mentes fratrum prouocaret, cepit contra eum antiqui hostis uersuta leuitas discordiæ uirus noxiis actibus laxare, & insurgens aduersus eum aliquorum corda subditiorum fratrum, qui mulstando, ac sacræ religioni derogando, dicebani se nimiam austeritatem seruoris nō posse ferre, & arduæ disciplinæ rigore portare non ualere. At ille, ut etiam sacro semper animo diuina moderamina gestans, pia fomenta præbere, & salutaris antidoti, quo sanies putrefacta amputaretur, potum dare statuens, tumētia corda mollire nitēbatur: multis precibus exorans eos, ut se nō relinquerent, sed ardui itineris callem fortiter tenerent: reminiscētes, quia sancti patres per mortificationem carnis & contemptum præsentis uitæ regna celorum possiderent. Tandem cum nihil se proficere cernebat, nec eos sanctorum patrum exemplis ad regularem disciplinā insecutere posset, finit eos pertinaces abire. Postq; ergo segregati sunt ab eo, alij eorum marinis sinitibus recepti sunt, alij locum eremi ob libertatem habendam perituerunt, & temeritatis intenti inibi positi, arrogantiz suæ mox damna senserunt. Nam cum in eisdē locis morarentur, & uisum Dei suis detractionibus laniarent, unus eorum qui Roccolanus dicebatur, qui & iurgiorum incrementa ministrauerat, subito itū tebrilium igneo accensus, inter poenarum incendia clamare cepit, se sua lussit, ad beatum Attalam uenire uelle, & admitti criminis damna penitentiz medicamentis lenire. Nec mora, uix hæc dicere licuit, statimq; obmutuit, ac extremum halitum dimisit. Ast hi qui aderant, uidentes uiri Dei iniuria diuina ultione uindictari, plurimi eorum ad uisum Dei remeabant, suarq; noxas confitentur, se in omnibus, uix recipiantur, emendatos pollicentes. Quos uir sanctus miro gaudio, ac si e luporum ore liberatos oues recepit, & suis in locis singulos eorum restituit. At uerō alij, qui uerecundia præueniente, uel arrogantiz uicio maculati redire noluerunt, & datum penitentiz locū contempserunt, diuersis moribus sunt direpti: ut manifeste daretur intelligi, socios eos fuisse eius, ad excitanda contumaciæ incrementa, quem ultio diuina perculserit, ac propterea cum cæteris ueniā non meruisset. Nam

o unus

unus eorū Theodemundus nomine, securi per
cussus interijt: alius dum parui fluminis aluei
trāsirearet, irretitus populitibus, per paruulā
undam necatus est: tertius uerō, qui Theoda-
rius dicebatur, cum se carinæ credidisset, in ma-
ri demersus est. Vident es hec, qui adhuc supere-
rant, uerecundia submota, ad beatum patrem
Attalā repeditā: quo mox benignē suscepit,
ac saluati sunt. Plura post hæc ab eo patrata mi-
racula omnium in supradicto monasterio fra-
trum testimonio approbantur, inrer quos ego
politus & beati uiri ministerio deputatus, tene-
bar, de quibus etiā nunc aliqua disserere ten-
tabo. Quodam tempore fluuiolus Bobius no-
mine, turbidis aquarum molibus ac rapaci cur-
su uiolenter defluens, ut solent torrentes ex al-
pium cacuminibus dilapsi, & imbrium effusio-
nibus aucti, saxorum rupes & arborum cōge-
neris nimia ut tumescens, coaceruabat, molendi-
numq; monasterij impetu ualido suffodere, &
totam iam officinam quātenus demergere nite-
batur. Quo fragore auditō, cultos molendini
nomine Agibodus, ad molendinum uelociter cu-
rrit, ut uideret titanij fragoris moles inibi
dispendij damna generaret. Vbi cum uenisset,
uidit nisi celeri auxilio subueniret, cōcisa depri-
ri Festinus igitur parui Attalæ nunciandū cre-
didit, ut solamina præbebat, quatenus ex aqua,
rum fluuius saltem ædificia molendinæ libe-
rari queat. Ad quem uir Dei ait, Vade, uoca mi-
hi Sinoaldum diaconum: tu uerō stratu tuo re-
ceptus, somnum cape, nec metu aliquo deten-
tus sis. Aut morori mentem subijcias. erat enim
mane, priusquam aurora funderet grata lumi-
na terris. Vocatus ergo Sinoaldus, uenit ad ui-
rum Dei: cui beatus pater Attalā ait, Appre-
hensio baculo, quo sustentor, uade ad Bo-
bium, imperanti isq; uoce dicito ei signo Domi-
nicæ crucis prælibato, ut istas desinat perfode-
re ripas, nec presumptæ audaciæ modum sup-
pleat, sed ad alia cēdēs litora, ista sinat illæsa, im-
perijq; Domini se agnoscere recessurum. Tunc
Sinoaldus diaconus imperio patris obediens,
cum fidei admīniculo pergit: impositiq; ripe
baculo, imperat fluuiō ex uiri Dei præceptis. an-
nuente diuina potentia, ab illo loco citius pro-
moueri, aliq; collis latera uiolento conatu pe-
tere. Mox obediens fluuius, relicto alueo, col-
lis ad latera cēdēs, fluendo per ardua uelut stridi-
tis ripis laucis sustentabat, quousq; concaua
aluei paterent, quo sustinenti eliquido fluere-
nt, iamq; prorumpens sol, mundo ut lumen pande-
ret, surgebat, cœpitq; Sinoaldus infra semeti-
psum cogitans dicere, Vadam, & uidebo si ui-
ro Dei uiolētia fluminis huius obediā: uenitq;
ad ripam aluei, ubi stetit prius pleno tūc fluctu:
& cernēs iam subitō uacūū litus, spectabat qua-
liter ad alterius collis latera ex imperio patris
cederet, ut sibi alueum, quo fluere posset, aper-
ret, festinusq; ad uirum Dei uenit, parte uictō-
riæ trophæum nunciāuit. cui uir Dei, Nullate-
nus inquit, me in hoc seculo uiuente ulli dicer-
e præzimas, ne forte proculdubio fauor adul-

torum corda plena uirtutibus maculet. Quod
ultimum quamuis diuersis sint uirtutibus dita-
ti, ab omnibus tamen sanctis est studiose uitā-
dum atq; fugiendum. Nam callidus hostis, dum
in maioribus culpis sanctos Dei maculare non
ualet, saltem in minoribus & occultis tentat ut
polluat. Deinde cum in aliquo tempore una
monachorum Fraterius nomine, ad frumen-
ta seminanda uomerem tellurem excoleret, mox
stiuæ firmitatem, glebæ firmitas fregit. Quam
cum prædictus frater componere conaretur,
subitō in cippo leuato ferramento pollicem de
l'ea amputauit, soloci conditum superposita
gleba sepulture tradidit: relictoq; uomere ad
monasterium pergit, patriq; factum in confes-
sione humo prostratus prodit. Quod uidēs uir
Dei, Vbi est, inquit, pars abscissi pollicis: at ille
fatur eam esse terræ conditam, soloci sepulci.
Male ille ait, secisti. Cur eam ad me non detul-
isti: Concito ergo gradu, nulli causam indicans
perge, sumptamq; eandem pollicis partem huc
deporta. Egressus ille pergit ad locum, effos-
samq; pollicis portionem detulit ad uirum Dei
Attalā. Porro uir Dei suscipiens damna pos-
sitis, suisq; saluis ambo frustra liniens simul cō-
iunxit: statimq; pollex carnis glutino compas-
tus, uelut antē fuerat, sanus libi adhasit, mar-
turiq; & operi quolibet aptissimè redditus est.
Tunc pater sanctissimus imperato illi silentio,
ne alicui hoc proderet, ut abiret, opusq; incor-
ptum perficeret, iussit. O mira uirtus omnipoten-
tis Dei, quæ sic sanctos in terris glorificat, ut
frigida abscessa:q; membra, eorum interuentu
priusq; sanitati atq; decori reddat. Idem etiā
sanctissimus uir, cum quoda m tempore ad ur-
bem Mediolanensem uenisset, quidam ibi pue-
rulus in extremis febriū anxietatibus positus,
uir tantum expectabat exitum: cuius patres
audio beati Attalæ aduentu, festino ad eū pro-
perant cursu, eumq; supplici prece, ut eis subue-
niat, deposcunt. At uir Domini, cum distimus-
lare & se excusare uoluisset, illi cum steribus &
terribilibus sacramentis compellebant, ut citi-
us puero moribundo subueniat, priusq; uim
noxius ardor supremo hiatu uitallibus priuet
auris. Anxius ergo pater sanctissimus, ut est
sanctarū mentū prudēs & cauta circūspectio,
ne uidelicet popularis fauor bona opera uirtu-
ti polluat, Ite inquit, ego si potero, quoscūq;
uos prosequar. Pergens ergo basilicas marty-
rū ac sanctorū loca circuit, & pro infirmo pue-
ro precatur, ut meritis eorū sospitati reddatur.
Deinde ut promissæ fidei impleat effectum, ad
infirmū festinus, uenit: sed ne quis largitori salu-
tis prece existeret laudis, latet domū ingres-
sus, infirmum attigit, moxq; uirtus diuina san-
ctis fauens precibus sanitati priusq; ægræ red-
didit: uerū quia lūmē in tenebris abscondi nō po-
tuit, patres pueri in laudibus erupunt, gratias
simul cōditori referunt, qui ad suorū petitione
famulorum pietatis suæ aures accommodat. Erat
nimis beatus pater Attalā singularis cuiusdā
seruoris, singularis alacritatis, singularis carita-
tis in

etis in pauperibus & peregrinis. Nouerat super
his relistere, humilibus subditus esse, sapienter
bus condigna pendere, simplicibus mystica
aperire, in soluendis ac componendis quæstio-
nibus sagax, aduersus hæreticorum procillas
uigens ac solidus: foris in aduersis, sobrius in
prosperis: temperatus in omnibus, discretus in
eunctis, redundans amore & timore in subditis.
Redolebat eius doctrina in discipulis, nullus
inter eos uel merore terrebaratur, uel nimia læ-
titia extollebatur. Cum ergo iam seruum suum
ab ærumnis seculi rerum conditor liberare uel-
let, monstrari sibi per uisionem uoluit, ut de mō-
do egressurus, paratum in omnibus iter habe-
ret, quinquaginta dierum spacio suspensio, quo
pararet iter uenturū. Verum animus uiri Dei
non cognouit apertē, an istud esset exitus uitæ
eius, an ad alium locum esset progressurus. Pre-
parat itaq; diligentī cura septa monasterij, re-
gimenta renouat, omnia roborat, ut si abiret, nō
libi imbecille dimitteret. Vehiculā ad iter agen-
dum componit, libro sili-gaminibus firmat, sup-
pellectilia ablu, dissilia alui, corrupta renoua-
ri, calciamēta præparari, ut in omnibus his nul-
la sit tarditas, sed ad manus præsto esse omnia
iubet. Ipse uero se uigilijs ac ieiunijs afficit, ita
ut nunquam intentius antea in oratione persis-
teret. Et ne cuiquam incredibile uideatur quod
refero, apertē narro quid in me idem sanctissi-
mus pater peregit. Cum iam nouem annorum
per ciuili in monasterio conuersatus fuisset,
& sæpe parentem me posuisset, ut eos ex
uoluntate uisitare, nec impetrare uol-
uissent, quadam postea die nullo exinde men-
tione faciente, ait: Vade hinc festinus, & ma-
trem fratremq; uisita, & nulla mora præpedien-
te quantocyus euenire. Cum autē ego disces-
sem, & temporis opportunitatem euenire in
proximo dicerem (erat enim tempus nimij scri-
ptoris, tempus uidelicet Februarij mensis) ille
respondit. Accelera iter quod dixi. Nam igno-
ras, utrum in posterum liceat illud agere tibi.
Datis ergo comitibus Blidolfis presbytero, &
Ermenado diacono uiris religiosi, ad destina-
tum peruenimus locum, à monasterio distantē
centum & quadraginta millibus. Vbi cum ueni-
mus, gratuita pietate à genitrice post tantorū
intervallo annorum susceptus sum: sed non
diu genitrix optato fruiui dono. Nam eadem
noctē febre correptus, inter incendia clamare
cepit, me uiri Dei precibus torqueri, ne inibi
cōtra interdīctum quamuisper moram facerem:
& si non me citō submouens, quocumq; com-
namine potuissim, ad monasterium repedare,
me citō morte præsumptum. Mater ad hæc, me-
lius esse mihi sanū scire, quam iuxta se mori.
Fateor longum fuit diei expectare aduentum.
Vix trumpente aurora, ad monasterium repe-
dere studuimus. Nequaquam ego cibi per tri-
duum quicquam cepi, donec medij penitus itine-
ris loca pertringerem. Festinans ergo ac
urgētib; me socijs, sospitatem rursus recepi:
uenientesq; ad monasterium, patrem nostrum

Bedæ tom.

Attalam iam febribus detentum reperimus, ac
morti proximū inuentū lugebamus: ipse uer-
o uisus nobis gauisus est. Sicq; apertē cognoui-
mus, uiri Dei in hoc præualuisse preces, ut me-
uis febrium urgetet, citō ad monasterium ante
eius exitū redire: qui cum adhuc ingēs halitus
superesset, iussit se foris cellam fratrum admi-
niculo perducī. Vbi dum monachorum susten-
tacula fuisset cōstitutus, aspiciens crucem, quā
ipse in eodē loco poni præceperat, ut ingredies
egrediesq; cellulam eius intuitu frōtem suam
& cor muniret, cepit moestas lachrymas fun-
dere, ac trophæū crucis, Christiꝝ passionis sti-
gmata commemorare: Aue inquit, alma crux,
quæ mundi precium portasti, quæ uexilla fers
æterna: tu nostrorum uulnorum medicinā am-
tulisti, tu cruore eius illita es, qui ut humanum
genus saluaret, de celo in hanc lachrymarum
uallem descendit: qui in te primū Adæ rugam ex-
tendit, & secundum Adam sanctus, maculā gene-
ris humani lauacro baptismatis, & cruore suæ
passionis abluit. Cum hæc & his similia oraret
sanctus Attala, rogat fratres ut se recederent,
sibiꝝ paulisper locum secretū præberēt. Abes-
sibus ergo omnibus, unus tantū frater nomine
Blitmundus post tergum uiri Dei tanto anhel-
tate desiderio stetit, ut cogitaret, si uiri Dei po-
pulus secessos orationibus labefacti ui-
disset, se ad suscipiendū eū paratū esse. Cum er-
go nullū superesse sanctus pater putaret, cepit
cōditoris clementiā cum lachrymarū ubertate
flagitare, ut largitatis suæ sibi acili indigno sa-
mulo suo dona largiretur, & ueteres maculas
delens omnia saluti redintegraret: ac antiquā
misericordiā exercens, se à cœlesti munere non
abdicaret. Inter hæc moesta suspiria & fluentes
lachrymas, cœlos intus, iudici sibi eos apertos:
quos multarū horarum spacio affectuose inspi-
cēs, uberes cordis rugitus emisit. Gratias dein
dereferēs omnipotēti Deo, qui sibi ianuās cœli
apertos adhuc uiuenti in carne demonstrauit,
quas post paululū corporis mēbris depositis pe-
netraturus esset, facto signo, ut fratres adueni-
rent, præcepit ut eū cellę domicilio reportarēt.
Hæc nobis supradictus frater eadem die enulit,
quantæ cōsolationis certitudinē Dominus sa-
mulo suo ostenderit, ut extrēmū halitū securus
de futura uita ouans ad cœli dimitteret. Quod
uir Dei libenter occultare uoluisset, si supradic-
tus Blitmundus abdicē post eius dorsum nō re-
misisset. Altera die ualefaciēs omnib; fratrib;
uir Domini sanctus Attala, exhortabatur eos, ut
cepit iter sacre religionis nō relinquerēt: ied
ut meliorib; actibus roborati, quorū de perseue-
rādo firmarēt. Cōsolatis ergo cūctis, uitæ pres-
entis nexibus absolutus, animū cœlo feliciter
reddidit. Merito itaq; rerū conditor, & humani
generis reparator sanctos suos uirū cōpia ad-
ornat, sicut scriptū est in libr. Sapientiū. Spiritus
eius ornauit cœlos: quia illi ad cœlestē uitā an-
helantes, eius præceptis parerē & semper studēt,
ut de labore obediētis fructū recipiāt palmam
uitę æternę, per Christi Dominū nostrū, Amē.

Beati

Beati Patricii primi prædicatoris & episcopi totius Britannia, uita & actus, Liber I.

SANCTVS Patricius, qui & Sochet uocabatur. Brito natione: in qua etiam multa aduersa in adoleſcētia perpeſſus, omni genti suæ ac patriæ factus est in salutem. Hic in Britannia natus est à patre Calpurnio datcono, qui fuit filius Potiti presbyteri: & matre Cōcessa nomine, de uico Bannaug, Tyburniæ regionis haudprocul à mari occidentali, quem uicū indubitanter comperimus esse Nentrix prouinciz, in qua olim gigantes habitasse dicuntur. Qui cū esset puer annorum 11. cum ceteris alijs multis captus ad barbarorū insulam deuectus est. & apud quandam gentilem immittem regem in seruitute detentus. Quam captiuitatem sanctus Patricius secundum psalmistæ præceptum cum tremore & timore Domino seruientis, in uigilijs & orationibus multis exegit. Centes enim in die & nocte similiter orabat, libenter reddēs quæ Dei sunt Deo, & quæ Cæsaris Cæsari: incipiebatq; semper in melius timere & amare Dominum omnipotentem, unde & spiritus sancti gratia seruebat in eo. Quotidie autem pecora pascerebat cum ceteris leruis regis, nec tamē quicquā minuit de opere diuino. Frequenter enim psalmos & hymnos rumīnabat, & ad ueniās facien-
 10 das surabatur boras. Vnaquæque die laborabat ad opus Dei, & noctibus similiter. proprio non parcens corpori, ita ut in syluis & montibus manens, ante lucē absconſe surgeret ad orationem. Per niuem enim & gelu, per pluuiā & pruina laborans nihil mali sentiebat. neq; ulla pigritia erat in eo. In tali ergo labore positus, quadam nocte in somnis audiuit uocem dicentem sibi, Bene ieiunas & oras, cito iturus es ad patriam tuam. Deinde post paruū tempus audiuit uocem dicentem sibi, Ecce nauis tua parata est. Et ita inuenit mane, ut dictum est ad eū. Accurrit igitur mane cōtra mare 100. milia passuum, ut ueniret ad nauē, & uenit ubi nunquā antea fuerat, nec ubi notum quenquam habebat, relinques homines cum quibus fuerat, captiui septem annis. Sic ergo currens in uirtute Dei, qui uia eius dirigebat, nihil metuebat, donec ueniret ad nauem à Deo sibi præparatā. Et ipsa die qua uenit, profecta est nauis de loco suo. Nauiculus uero cum locutus esset ad eū de mercede nauis, ille respondisse non habere. Quod uerbum gubernatori satis displicuit, & grauiter eum, quod sine nauulo suam ingressus fuerat nauim, cum indignatione corripuit, & denauim mox profurbaui, dicens, Nequaquam

tunobiscum ibis sine nauulo. Hec audiens & sentiens, ac patienter perferens, separauit se ab illis cum gemitu & lachrymis, orās ad Dominū, ut sui mileretur, & iter eius dispo-
 20 nere dignaretur. Sed antequam orationē consummasset, audiuit unum ex illis fortiter exclamātem post eum, & dicentem, Reuertere iuuenis, quia uocante homines isti. Qui statim Deo gratias agens reuersus est. Et exoptat nauæ dicere ad eum, Veni nobiscum iuuenis, & esto nobis in auxilio: uidemus enim uirtutem Dei tui rectū esse. Quapropter ex fide recipimus te, ut facias nobiscum amicitiam contra incommoda & pericula maris, ac uasitatem longæ solitudinis, quam transire sumus. Eadem die cepit Patricius prædicare nauis uerbum Dei, & timorem eius. Nā sperabat illis ad fidē Christi uirtutes, quia gentes erant: & hoc ordine cōuersatus ēd illis, accipiebat ab eis fructū predicationis, ut cū uidelicet suæ necessitas. Nauigātes ergo per uasū æquor, post triduum ceperunt terrā cōtra solitudinē: itatimq; exeuntes de nauis, dies ambulauerunt per desertū, & cibus defuit illis, famisq; afflictio inualuit super eos. Tunc cepit gubernator dicere ad Patriciū, Quid est nunc Christiane? Tu dicis, quia Deus tuus magnus est & omnipotens, & timenissus eum, nīhil deest: quare ergo nō potest nos saluare a periculo famis, quæra fidei eius per tuā predicationē suscepimus? In dubio est enim, ut aliquē hominē unquā uideamus, sed potius in hac solitudine fame omnes moriamur. Quos statim beatus Patricius cōsolās, sic allocutus est, Nolite desperare fratres, sed conuertimini ex toto corde de infidelitate uestra ad Dominū Deū meū, quem prædicaui uobis, quia nihil est impossibile ei. Confidite ei, & orate ex corde, ut hodie eū mittat sufficientem in uiam uestram, quia omnium bonorum abundantia est illi. Nam eius est orbis terræ, & plenitudo eius: & ipse potest ubiq; terrarū, spes omnium finium terræ, & in mari longē. Clamantibus autē illis & oratibus, & se credituros esse uota facientibus, ecce subit grex porcorū in uia ante oculos eorū apparuit. Quod uidentes ceperunt laudare Dominum, & credidit Christo per beatū Patriciū: & expletis laudibus multis interfecerunt porcos: excussoq; igne de silicibus coxerūt eam, & comederūt ad saturitatē, siccentesq; alias de tulerunt secū, usq; ad puerueniētiā ad ciuitates, ad quas pergere uolebāt. Dum autē adhuc essent in solitudine, iter agentes cum Patricio, inuenerunt mel syluestre, quod offerentes ei, rogauerunt ut ipse ex hoc gustaret: nam carnes ipsæ nō comedebat. Et post hoc summas gratias egerūt Deo, sed & Patricius honorificatus est sub oculis eorū. Eadē nocte cū dormiret Patricius, grauiter tenuit eum satanas, fingēs saxa ingētia, & quasi cōinuēntia omnia membra eius. Dixitq; ad eum, Quare Patrici auentis tu me homines istos? Ecce morte morieris tu, & non uiues. Expergefactus ergo Patricius signo culo crucis consignauit se, & surgens ad orationem,

nem, solito more prostravit se ad uentis soas. Et cum trina uoce inuocasset Christum uerū solē, statim ortus est ei sol, qui resurgens expulit omnes caliginē tenebras, & restituta sunt uires eius, & terrores demonum insidiasq; eorū amodo non pertinuērūt. Veniens igitur cum prefatis nauis ad ciuitates eorū, predicauit ibi uerbū Dei, & multum populū conuertit ad Christū. Post multos autē annos sanctus Patricius captione i et erum ab alienigenis perculit. In qua captione dum ductus esset in terrā longinquā, & linguae suae prorsus aliena, in una nocte audire meruit diuini responsū, dicens sibi, Noli time re Patrici, sed esto fidelis in tentationibus tuis: duobus tantum mensibus eris in captiuitate, & post hoc ad patriā uenies: sed & ibi cum paruo tempore furis demoratur, tertio captiuitatē patieris, deinde Romam uenies: exinde reuer sis, omnē terram hanc subiugabis mihi, reges & principes subieci erunt tibi, Scotiā atq; Britanniā, Angliā & Nortmanniā, ceterasq; gētes insularū baptizabis, & post hac cum honore assumā te mihi. Quod & ita factū est. Sexagesima enim die liberauit eum Dominus de manibus barbarorū: & fugiens cū alijs captiuis saluatus est per misericordiā Dei, qui & praedixit ei & cōmiserat suis cibum & ignem ac siccitatem quotidie, donec decima die peruenirent ad homines patrie suae. Per paucos autē annos apud parentes suos requiescens, rogatus est ab illis obnoxie, ut uel adhuc post tantas tribulationes & tentationes de reliquo uitae nunquā ab eis discederet. Porro ille non consensit petitiō nibus eorū. Interim ostense sunt ei multae uisio nes spirituales. Erat iam tunc incipiens quasi annorū 70, occurrentes secundū Apostolū in uel rum perfectū, in mensuram gratiae plenitudinis Christi. Cumq; adhuc esset in patria cum patre Calpurnio & matre Cōcessa, fratre etiā Ruchi, ac sorore Mila nomine, in ciuitate eorū Arimuric, facta est seditio magna in partibus illis. Nā siq; Rethmit regis de Britannia ualantes Ar murie, & alia circumposita loca iuglau erunt Calpurniū, & uxore eius Cōcessam: filios autē eorum Patricium & fratrem eius Ruchi unā cū sorore captiuos adducentes Hyberniam ingressi sunt: & uendiderūt Patriciū Milchoni regi. Ruchi uero fratre eius ac sorore alteri principib; & post multū tēporis data est fratri suo Ruchi in coniugium. At ille sciens esse sororem suam, nō tetigit eam, mansit tamē cum ea in continē tia. Post hac uenit angelus Domini ad beatum Patriciū iuxta petriā mōtis Egli, & dixit illi, Va de ad hereditatē tuam, de qua uenisti. Qui statim fugiens de captiuitate, peruenit it er unius diei, nūq; dū ueniret ad domū cuiusdā uirini Ar gennae ciuitate. De cuius domo cum exiret, suscepit eum uir in nauim suam, & uendidit eū in Galliā, & portauit precii eius domū, solidos scilicet 7. Suscepientes ergo Galli beatū Patri cium, duxerunt eum in nauim in terrā suam: qui cum nauigare cōpessens, sunt illi uentus cōtra rius multis diebus. Rogauit autē sanctus Patri cius Dominū, & dedit illi uentū congruū, De

Bedae tom. 4.

inde uenit cum Galliis post dies 7. ad Brosgalū, inde Traiectū, ubi ē uenisset beatus Patricius, absolutus est à Christianis de captiuitate. Et sa gliens inde, peruenit ad Martinū episcopū Tur roni, & quatuor annis mansit cum eo: & tōtū capite ordinatus est ab eo in clericum, & tenuit sectionem & doctrinam ab eo. Peractio uerō quadriennio, apparuit ei angelus Domini, & dixit illi, Vade ad plebē Dei: uade est eremitas & solitarios nudis pedibus, & cōuerfatur cum eis, ut probetur per aliquod tēpus. Et tēnē in so litudinem, & mansit cum eremitis per octo an nos. Venit iterum ad eum angelus Domini, dixitq; ad eū, Vade ad illos, qui sunt in insula in ter montes & mare. Exiēs igitur de solitudine, uenit ad insulas, sicut praecipit ei illi: & fuit uita quotidiana eius Domino dispōnēte di midius panis. Cumq; mēsisset inter insulas illos, & longotēpore labore pro Christo susti nisset, dixerūt insulari illi, Non potest homo habitare nobiscū, qui non possit portare aquā nobis de fonte. Erat enim bestia magna iuxta fontē in circuitu per totū annū, nisi in uno men se, id est Maio. Tūc orauit ad Dominū sanctus Patricius, & fugata est bestia de fonte: sicq; permisit cū insulari illis nouē annis, habitus ab eis in magna ueneratione. Rursus angelus Do mini apparuit sancto Patricio dicens, Vade ad sanctū Seniore episcopū, qui est in monte Her mō in dextro latere maris oceanī, & uallata est ciuitas eius septē muris. Cumq; uenisset illuc, mansit eum eo per aliquot dies. Deinde ordina uit eū episcopū ille in sacerdotē, & lectione cum eo multis tēporibus. Dum autē ibi mora retur, nocte quadā audiuit in uisione uoces puerorū de sinu & de uentre matris, qui fuerunt in Hyberniam dicentiū, Veni sancte Patrici, saluos nos fac ab ira uentura. Eadē quoq; hora dixit angelus ad eū, Vade ad Hyberniam, & eris apo stolus insulę illius. Patricius respondit, Non pos sum ire, quia mali sunt homines qui habitant in ea. Angelus dixit, Vade: Patricius econtra, Nō possum aut, nisi uidero Dominū. Dicit ei ange lus, Ascēde cacumen montis Hermon, & uide bis ibi Dominū. Exiuit ergo Patricius cū nouē uiris, & uidit Dominū. Dixitq; Dominus ad eū, Veni ad dexteram meā. Et iuit Patricius ad dex terā Domini. Tunc ait illi Dominus, Vade in Hyberniam, & predica in ea uerbū salutis eterne. Patricius respondit, Tres petitiones postulo a te Domine, ut homines uidelicet Hybernię di uites sint in auro & argento, & ego sim patro nus eorū, & post hanc uita sedeam ad dexterā tuā in celo. Ait illi Dominus, Habebis Patrici, sicut rogasti: & insuper qui cōmemora uerit te in die uel in nocte, nō peribit in eternū. Surgēs igitur Patricius uenit in Hyberniam, statimq; uaticinati sunt prophete Hybernię, quod dimisset Patricius illuc. Cū autē predicantē illū dicbus 44 ac noctibus sperneret insulari, qui tamē resiste re nō poterant Dei ordinationi, sanctus Patri cius sudit ad Dominū huiusmodi preces, Domine Iesu Christe, qui iter meū per Galliās atq; per Italiā ad has insulas direxisti, perduc me ob

secro

secro ad sedē sancte Romanę ecclesię, ut acce-
pta inde autoritate prædicādi cum fiducia uer-
bum tuum, sicut Christiani per me populi Hy-
berniorū. Nec multo post progressus ad Hyber-
niā uir Domini Patricius, uenit ad caput, ut po-
stularat, omnium ecclesiā Romani ibiq; be-
nedictione apostolica petita & accepta, reuer-
sus est itinere, quo uenerat illuc. Transnauigauit
uero mari Britannico & arrepto uersus Gallias
ut itinere, uenit, ut corde proposuerat, ad homi-
nem sanctissimum ac probatissimum in fide &
doctrina, omnium pene Galliarum primatē exi-
mum, Germanū uidelicet, Autisiodorensis ec-
clesię episcopus, apud quem non paruo tēpore
demoratus est in omni subiectione, et patetita,
obediētia, caritate, castimonia, & omni tā spīri-
tus q̄ animę mundicia, uirgo manēs in timore
Dñi, ambulans in bonitate & simplicitate cor-
dis omnibus diebus uite sue. Interim autē dum
ibi per multos dies demoraretur, angelus Dñi,
qui ei indelēnenter apparuerat, et ita modo cre-
bris uisionibus uisitauit eū, dicens tam adesse tē-
pus, ut ueniret in Hyberniam, & Euangelio ore
nationes feras ac barbaras, ad quas docendas
destinatus fuerat, conuerteret ad Christū. Na-
tus ergo tēpus opportuni, comitante consilio
diuino aggreditur iter, ad quod illū Dominus
uocare dignatus est: misit eū illo sanctus Ger-
manus presbyterum nomine Regiū, ut testē
& comitē cum haberet idoneū in omnibus uis-
& operibus suis. Nec dum tamē uir Domini Pa-
tricius ad pōtēficālē gradum fuerat promotus:
quod ideo nimis distulerat, quia sciebat quod
Palladius archidiaconi Calestini papę, qui
quadragessimus quintus a sancto Petro Aposto-
lice sedis præerat, ordinatus ab eodē papa dī-
ctus fuerat ad hanc insulā, sub brumali rigore
positus, conuertendū, sed prohibuit illum Deus
conuētere gentē illā, quia nemo potest acce-
pere quicquid in terra, nisi datus fuerit ei de celo.
Imites enim & feri homines recipere nōle-
bant doctrinā eius, neq; ipse longū uoluit transi-
gere tēpus in terra non sua, sed reuertī dispo-
suit ad eum, qui misit illū. Cumq; aggressus Pal-
ladius mare transisset, & ad hines Pictorum
peruenisset, ibidē uitā decessit. Audientes itaq;
de morte Palladij archidiaconi, discipuli ipsius
qui erant in Britannia id est, Augustinus, Bene-
dictus & ceteri, uenerunt ad sanctū Patriciū in
Euborā, & mortē Palladij ei denunciabant. Pa-
tricius autē, & qui cum eo erant, declinauerūt
iter ad quendam mirę sanctitatis hominem, sum-
mū episcopū, Amatōrē nōmine, in propinquo
loco habitantē: ubiq; sanctus Patricius sciens,
quod superstructura esset illi, episcopali gradu ab
eodem archiepiscopo Amatōre sublimatus est.
Sed & alij nonnulli clerici ad officij inferioris
gradus ordinati sunt. Eodem uerō die, quo san-
ctus Patricius sacris benedictionib; cōsecratus
est, conuenienter hoc psalmiste cantici in cho-
ro psallentium clericorū decantatum est, Tu es
sacerdos in æternum, secundum ordinem Mel-
chisedech. Tunc uenerabilis sacerdos Domini
Patricius nauem celeriter ascendit, & peruenit

in Britannia, omnisq; omnibus ambulandū in-
fractus, cum omni uelocitate prospero fluctu
mare nostrū in nomine sanctę trinitatis adiecit.
In diebus illis fuit quidā rex in ipsē regionis
magnus, ferox & gentilis imperator barbarorū
hominū, regnās in Themoria ciuitate, ubi etiā
tunc regni Scotorū erat caput. Logareus nomi-
ne, filius Nel, origo stirpis regie insule illius:
hic tunc secum magos & aruspices ac incanta-
tores & omnis malę artis inuētores habuit, qui
omnia præfagia more gentilitatis scire & pro-
uidere se posse affirmabant. Ex quibus tres præ-
exteris præfēbātur, quorū nomina sunt hæc,
Locri, Egliū & Mel. Isti tres magi arte sua ma-
gicia crebrius prophetabāt regi & cunctis opti-
matibus suis, quendā prophetam exteri adue-
nturum fore cum ignota ac noua quadam doctri-
na molesta ac dura, de longinquis regionibus
trans maria aduectū, a paucis optatū, ante mul-
tis suscepit, ab omni suo honorandū, regna sub-
uersurum, resistētes reges occidendū, turbas po-
pulorum sedendū, omnesq; deos eorum de-
struendū, & ecclēsię omnibus artibus & opibus
in secula regnaturū. His & alijs uerbis magi isti
concitauerūt tam regem, quā omne populū
in odium sancti Patricii episcopi, & prophetę
do præcinebant quasi in modū cantici lyrici
modo compoliti, ante aduentū sancti uiri duo-
bus aut tribus annis decantātes de eo. Hęc sunt
autem uerba cantici secundū linguę illius idio-
ma in Latinum translata, nō tamen manifestā:
Adueniet artis caput, cum suo ligno præcursū
cipite: ex eo omnis domus erit capite perfora-
ta: incantabit nefas ex sua mensa, ex anteriorē
parte domus suę respondebit ei sua familia rō-
ta, fiat fiat. Quod nostris uerbis potest mani-
festius exprimi: Adueniet totius artis magister
cum signo suę crucis, & quod omne eorū homi-
num compungitur, & de altari sacramentorum
conuerteret animas ad Christum, & omnis popu-
lus Christianorū responderet, amen. Quādo e-
runt hęc omnia, tūc regnū nostrū gentile nō sta-
bit. Quod si totū postea completū est. Eueris
enim in aduentu Patricij idolorū culturis, fides
Christi oia nostra loca ad aduentū sanctissimi
spīritus repleuit. De istis in hoc loco sufficiat.
Nam in cōsequentijs de maiorū istorū con-
tūplenis exequemur. Cōsummato igitur nauis
uigio ac labore sanctus Patricius episcopus, or-
nerata nauē cū spīritu lib. thesauri, id est cū ar-
matura sanctę predicationis, in optatū portū re-
gionis Euolenorū portū utiq; apud nos claris-
simū delatus est: ubi uisum est ei nihil prius se fa-
cturū esse, quā ut se ipsum primitus redimeret,
statimq; ad illū gentiliē regē Milconem, apud
quem quondam in captiuitate uenditus fuerat,
iter direxit, portans ei seruitutis precii, terre-
num utiq; ac coeleste mercimoniū: ut de capti-
uitate æterna liberaret illū, cui antea captiuus
seruierat. Cumq; uenisset Patricius, & qui cum
eo erant, ad interiorem insulam, que eius no-
mine usq; hodie Milcon appellatur, abscende-
runt nauiculā, & perrexerunt ambulantes in
terra per regionē. Qui cū requiesceret in quo-
dam

ad loco, inuenit eos Porcarius Diconis cuiusdam
 utriusque natura non hideo boni habitus ibi, ubi nunc
 est Patricij horreum, suo nomine usque hodie co-
 gnominaturo. Porcarius uero putans eos fures
 aut latrones, uenit & indicauit domino suo Di-
 conis, quod inuenisset homines ignotos: & indu-
 xit illi super eos ipsi ignorantes. Qui statim
 ueniens cum armis suis, uolebat occidere eos: sed
 dicens uerba faciem sancti Patricij, compunctus est
 eorum: eduxit enim subito Dominus Deus co-
 gitationes eius, & induxit eos in domum suam.
 Tunc sanctus Patricius cepit predicare illi si-
 dem Christi, & requieuit apud illum non multis
 diebus. Credidit ergo homo ille primus omnium
 insularum cum omni domo & familia sua, uo-
 lens autem sanctus Patricius ire, ut uisitaret pre-
 dictum hominem Milcon, & portare ei seruiti-
 tis sue precium, relicta ibi nauis apud Diconem, ce-
 pit cum suis per terram dirigere iter suum in re-
 gionem Cruthenorum, donec perueniret ad mon-
 tem Egli: de quo monte multo ante tempore,
 quidam ibi caprius fuerat, pressio uestigio in pe-
 tra, uidit angelum Domini in conspectu suo as-
 cendere in celum. Audiens uero Milcon ser-
 uum suum Patricium ad se uenientem, ut morem
 quem uolebat, in fine uite sue ab eo susciperet, do-
 luit uehementer, & indignabatur ne seruo suo
 subiectus fieret, & ne ille sui dominaretur om-
 ni nisu detestabatur. In fine itaque diaboli, igni
 se sua sponte tradidit, & in domo sua congrega-
 to ad se omni instrumentum substantie sue ince-
 sus est. Mans autem sanctus Patricius in supradic-
 to loco à dextero latere montis Egli, ubi pri-
 mum regionem illam ingressus fuerat, uidit ro-
 gum, ubi nunc usque crux posita uidetur ad pri-
 mum signum illius regionis. Videns uero san-
 ctus Patricius rogum incendij prefati regis Mil-
 conis, suspensus est: suspensusque ac gemens, &
 lachrymas emittens, hec uerba protulit. Hic ho-
 mo miserrime periit, qui licet rex esset, & impe-
 rio uti potuisset, semetipsum igni tradidit, ne
 crederet in fine uite sue, & ne seruiret Deo per-
 terno. Idcirco de filiis eius nemo sedebat super
 sedem regni eius a generatione in generationem,
 insuper & semen eius seruilius erit in sempiternum.
 His dictis orans & armis se signo crucis, com-
 uertit iter suum per eadem uestigia, quibus uene-
 rat: rursumque peruenit in campum prefati Dico-
 nis, & mansit ibi diebus multis, predicans homi-
 nibus regionis illius cum omni fiducia uerbum Dei,
 & multos eorum conuertens ad fidem Domini nostri
 Iesu Christi. Ad premissa iterum recurrit oratio.
 Angelus Domini ad eum in omni septima die se-
 per uenire consueuerat, & sicut homo cum ho-
 mine loquitur, ita colloquio eius Patricius ser-
 uatur, etiam cum in sexto ætatis sue anno capti-
 uus teneretur. Insequamur, angelus uiginti uicibus
 in loco, quo tunc morabatur, apud Diconem
 scilicet, quem ad fidem Christi conuertebat, appa-
 ruit ei, ubi & nunc fidelium preces sancti scilicet
 eiusdem obtinent, in oratorio inibi constructo.
 Appropinquauit autem Pascha, quod primum
 in hac insula, non sicut quondam in terra Giesen
 celebratum est, sed sicut Dei filius in cena sua cum

discipulis corpus & sanguinem suum in redem-
 ptionem nostram consecrauit. Et interuenit con-
 silium Patricij & discipulorum eius, ubi primum hoc
 ipsum Pascha in gentibus, ad quas illos misit
 Deus, celebrarent. Multis ergo iuper hac re con-
 silijs habitis, postremo diuinitus inspirato san-
 cto Patricio, iustum est casum, hanc maximam re-
 rectionis Domini solennitatem, quasi caput o-
 mnium solennitatum celebrari debere in cam-
 po Breg maximo, qui est iuxta Themoriam ci-
 uitatem regis Logareni, ubi erat maximum reg-
 num nationum illarum, & caput omnis gentilitatis
 & idolatrie: ut iuxta Psalmistam uocem caput
 draconum confringeret Dominus, quatenus hoc
 in loco capite totius idolatrie destructo, non pos-
 set ulterius diabolicus error aduersus Christum
 fidem insurgere, & ita casum est. Eleuata deni-
 que nauis ad mare, & dimissa in fide plena & pa-
 cebona prefato Diconem, migrantes de regio-
 ne illa, & ad dexteram manum dimittentes om-
 nia loca in portum, qui uocatur Colbidi, bene
 & prosperè delati sumus: ubi relicta nauis pedes
 itinere uenerunt in campum illum maximum Breg
 nuncupatum, fixoque ibi tentorio, debita Pasche
 uota in sacrificij laudis, cum omni deuotione
 sanctus Patricius cum suis omnibus altissimo
 Deo secundum prophetam uocem reddidit. Contin-
 git uero eodem tempore, ut rex Logareus ma-
 ximam ageret solennitatem idolatrie in Themo-
 ria, quam gentiles multas incantationibus, & ma-
 gicis inuentionibus, & sacrificiorum superstitio-
 nibus summo studio celebrare solebant. Con-
 gregatis ergo tunc regibus & optimatibus po-
 puli, ducibus, principibus, satrapis & magistra-
 tibus, insuper & magis atque incantatoribus, aru-
 spicibus, & omnis artis inuentoribus ac docto-
 ribus: Logareus rex cogitabat solennitatem illam
 in Themoria, uelut quondam Nabuchodonosor
 in Babylonia cum canticis & citharis, si-
 stris & lyris, & omnis generis carminibus cele-
 brare. Eadem ergo nocte qua sanctus Patricius
 sacrum Pascha illic celebrare decreuit, contigit
 etiam à predicto rege, cum omnium gentilium
 congregatione, quam prefati sumus solennita-
 tem celebrari. Erat tunc quidam mos apud gen-
 tiles illos per edictum regis omnibus annis im-
 peratus, ut quicunque in cunctis regionibus sue
 procul siue iuxta, nulla nocte incendisset ignem,
 antequam in domo regis, id est in palatio Themo-
 riæ succenderetur, periret anima illa de po-
 pulo suo. Sanctus uero Patricius diuinum Pascha
 celebrans, accendit sacrum ignem antequam in domo
 regis, ualde lucidum & benedictum, qui in nocte re-
 fulgens, à cunctis penitus per planities cipi habitan-
 tibus uisus est. Accidit etiam ut in Themoria ciui-
 tate uideretur: quæ uidens rex & omnes qui cum eo
 erant, admirati sunt, conuocatisque senioribus & ma-
 ioribus natu, rectoribus quoque, nec non & magis
 ad regem dixit ad eos rex, Quid est hoc: quis est
 qui hæc tanta ausus est facere in regno meo?
 Perat ille de populo suo. Respondentibus autem
 re omnibus senioribus & maioribus natu regi
 se nescire illum qui hæc fecerit: magi respon-
 derunt, Rex in sempiternum uiue. Hic ignis

quem uidemus, qui in hac nocte succensus est, anteq̃ succederetur ignis in domo tua, scilicet in palatio Themorie, nisi extinctus fuerit hae nocte, nō extinguetur in aeternū: insuper & omnes ignes nostrī cōsuetudinis superexcelet, & ille qui incēdit eum, regnū tuum dissipabit. Superabit em̃ omnes nos & te, & homines regni tui seducet, & cedent ei omnia regna, & implebit doctrina sua omnia loca, & regnabit in secula seculorū. His auditis cōtributus est rex Logareus ualde, & omnis ciuitas Themoria cum eo; & respondens dixit, Non sic eris, sed ipsi nos ibimus, ut uidemus exitum rei: & occidemus eos, qui faciūt tantū nefas in regno nostro. Iunctis ergo ter nouē curribus, secundum responsa deorū, & assumptis duobus magis Ligimail & Loeri, in fine noctis illius perrexit de Themoria ad campū Breg. Euntibus autē illis, dixerūt magi ad regē, Rex, tu nō ibis ad locum in quo ignis succensus est, forē adoraueris illi qui incendit sed eis foris iuxta locū, & uocabitur ad te ille, ut ipse te adoret, & tu ipsius dominemur: nosq̃ sermocinabimur ad inuicē in conspectu tuo, ut ille uincatur a nobis. Respondens ad haec rex ait, Bonum inuenistis consiliū, sic facietis, ut locuti estis. Et perueniunt ad praefinitum locū: descendentesq̃ de curribus & equis suis, nō intrauerunt in circuitū loci incensi, sed federunt iuxta locū. Tunc uocatus est sanctus Patricius ad regē extra locum incensi ignis, dixeruntq̃ magi ad suos, Non surgamus in aduētū uiri istius: nam quicumq̃ surrexit ad aduentum eius, credet ei, & postea adorabit eum. Surgens deniq̃ sanctus Patricius uenit ad eos, & uidens multos currus & equos eorum, hunc Psalmistae uersiculū nō incongruē in labijs & in corde decantabat. Hi in curribus & in equis, nos autē in nomine Domini Dei nostri magnificabimur. Illi uerō nō surrexerunt in aduētū eius, sicut antea consiliati sunt: unus tamen a Domino instigatus, noluit obedire dictis magorū, nomine Bereg, filius Dego, cuius reliquiae nunc uenerant in ciuitate quae uocatur Hylane. Hic inquit surrexit & benedixit Patricio, & credidit per eum Deo aeterno: incipientibus autē illis sermocinari ad inuicē, unus magorum nomine Loeri procax erat in conspectu sancti Patricij: qui audens detrahere Deo aeterno, & fidei catholice, tumultuosius uerbis cōtendebat blasphemare, quae praedicabat beatissimus episcopus. Quē intuens toruo oculo talia promittens uir: Parece contentioni atq̃ blasphemiae contra Deum coeli, quia ecce adest tēpus uindictae & iudicij eius. Et sicut quondam Petrus & Paulus contra Simonē magum dimicauerant, sic beatus Patricius episcopus cum fiducia & clamore magno orauit & dixit, Domine, qui omnia potes, & in tua potestate sunt omnia, quicūq̃ misisti nos huc ad destruendos errores iniquorum, iudica nunc causam tuam ab homine iniquo & doloso. Eleuetur ergo nūc impius iste, qui blasphemauit nomen tuum a tua potentia, & foras proiciatur: citōq̃ moriatur. His dictis eleuatus est magus in aëra, & iterū dimissus est mortuus, &

foras cōsiliū proiectū est: cadauer eius: quod uidētes gentiles timuerunt ualde. Iratus autem rex cum suis, cogitauit occidere beatū Patriciū super hac re: & dixit ministris suis, Inseque manus in hominē istum perdentem nos & amicos nostros. Vidēs ergo sanctus Patricius, quod iruerēt in eum, surrexit & dixit clara uoce, Exiit gau Deu, & dissipauit inimici eius. Quo dicto, Dei iudicio statim irruerunt in seipsos gentiles, & cōmotio quaedā horribilis facta est inter eos: & expugnauerunt impj semetipsos, alter aduersus alterum insurgēs: & terramotus factus est magnus, ita ut praecipitarent sese currus & equi per planiciē campi maximā, & uix pauci ex omnibus mortē euaderent. Deniq̃ prostrati sunt ibidem corā regē septies septē uiri. Porro ipse rex cum septē tantum hominibus remansit illatus, uxor uidelicet sua & duobus regibus, necnō & quatuor uiris. Veniens ergo regina ad sanctum Patriciū dixit, Homo iuste & potens, noli perdere regē. Nam ipse ueniēs ad te, fleclet genua sua, & adorabit Deū tuū. Haec ea dicēte, superuenit rex timore coactus, & flecēns genua corā sancto Patricio, finxit se adorare quē nolebat. Et postq̃ separauerunt se ab inuicē paululum iter gradiētes, uocauit rex sanctum Patriciū simulato uerbo, uolens interficere eum. Sciens autē sanctus Patricius cogitationes regis pessimas, benedictiō ac consignatio in nomine Domini socijs suis, uisū uidelicet uiris & puero, uenit ad regē: numerauitq̃ eos rex ad se uenientes cum iniqua & pessima ira, uolens occidere omnes. Statim ergo nō cōparuerunt, sed sublati sunt ab oculis regis, & pro eorū personis uiderūt gentiles, qui parati erāt ad interficiendū eos, uisū. ceruus cōtinnuō euntes, & quasi ad desertū cōdētes. Rex uerō Logareus mortuus tumidusq̃ & ignominiose cōfusus, cū paucis qui mortē euaserāt, ad Themoriā reuersus est. Sequenti etiā die suae solennitatis, hoc est in die sancto Paschae, nostrae summe festiuitatis, recumbētibus simul regibus & principibus, & magis totius Hyberniae apud Logarenū regē, festus enim dies maximus ab eis tunc agebatur Themorie, māducantibusq̃ illis & bibentibus uinum cum iucunditate, tum pro festiuitate regis, tum quia mortē euaserāt perinde, sermocinantibus alijs, & alijs cogitantibus de his quae facta fuerāt a sancto Patricio, repetē inter omnes ipse sanctissimus pontifex eum duobus tēpōribus, ut cōtenderet de fide sancta, & uerbum Dei praedicaret in Themoria corā omnibus nationibus, Hybernensib; itūc illic cōtēctis, oblijs clausis, secundū hoc quod de Christo legitur, apparuit. Eo igitur intrāte carnalium Themorie nemo de omnib; ad aduētū eius surrexit: praeter unū, hoc est Dubtag poētā optimū, apud quē tunc tēporis erat quidā adolescēs poëta, nomine Phég, qui postea mirabilis episcopus factus est in Themoria, cuius reliquiae nunc uenerant ibidē. Hic uidelicet Dubtag solus exiit illi die ob honore sancti Patricij surrexit: unde & benedixit ei uir dñi Patricius, crediditq̃ deo prius in illo die, & reputatum est ei ad iustitiam.

Vocatus est autē sanctus Patricius à gentibus ad uocandum cum eis, ut probarent eum in futuris rebus. At ille per spiritum intelligens quæ uentura essent, non renuitire cum illis. Conuocans ergo omnes, prædixit magus Ligimail, qui fuerat in nocturna conficiatione quæ prædiximus. Sollicitus erat, extincto socio suo conuigere aduersus sanctum Patricium: qui tamen ut inuitum eausse haberet, inuentibus alijs immiscuit aliquid de uase suo in poculum uiri Dei, ut probaret quid faceretur. Videns uero sanctus Patricius hoc genus probationis, orauit ad Dominum, & uidentibus cunctis, benedixit poculum suum, uersusque est liquor in gelu, & conuerso uase, cecidit guttula illa, quæ immiserat magus. tunc iterum benedixit poculum, & conuersusque est liquor in naturam suam, & mirati sunt uniuersi. Frustratus in hoc ausu magus ille, uertitur ad alia dicens, Faciamus signa in campo isto. Respondens sanctus Patricius dixit, Quæ Ego, inquit magus, inducā tuū super terrā uidentibus cunctis. Sanctus Patricius dixit, Noli contraria uolūtatē Dei inducere. Magus dixit, Ego inducā ut dixi. Tunc inuocatione magica tuū induxit super totū illud campū, & intueus oēs admirati sunt. Sanctus autē Patricius dixit ad magum, Ecce uidimus ea quæ fecisti, fac ergo nūc ut amoueatur nix quæ induxisti. Dicit ei magus, Ante hæc horā crastinus in nō possum amouere nūc istā. Sanctus Patricius dixit, Ut uideo malū potes facere, & nō bonū: ego autē nō sic. Tunc benedixit eo per circuitū totū campū, dictio citius absque ulla pluuia, aut nebulis aut uento euaniuit nix: quo uiso exclamauerūt urbe, & mirati ualde, cōpuncti sunt corde. Paulo post inuocatis demonibus, induxit magus densissimas tenebras super terrā, & mutmurauerūt omnes. At autē sanctus Patricius ad magū. Expelle tenebras. Quod cum ille nullatenus facere potuisset, sanctus Patricius orauit ad Dominū, & sacro signo crucis, pulsæ sunt tenebræ, & resulit sol: & exclamauerūt omnes, & gratias egerunt, quod à tenebris densissimis liberati sunt. His ergo omnibus in cōspectu regis mirabiliter gestis inter magū & Patriciū, ait ad eos rex, Libros uestros in aquā mittite, & illi cuius libri illi est euaserint, adorabimus. Respondit sanctus Patricius, Paratus sum ego hoc facere. Respondit magus, & dixit ad regē, Nolo ad iudiciū aquæ cū ipso ire: aqua enim Deū habet. Audierat enim baptisma à Patricio per aquā dātū esse, & ideo timuit aquā, ne fortē incideret in baptismū. Tunc ait rex, Mittite in ignē. Sanctus Patricius dixit, Præptus sum. Nec hoc quidem uolens, magus dixit, Hic homo uersa uice in alternos animos agitatus, nūc aquā nūc ignē ueneratur. Sanctus Patricius dixit, Non sic erit ut tu uisidisti in ignē, & unus ex pueris meis ibit tecū in separatā & clausam domū, & meū apud te, & tuū apud meū puerū erit uestimentū, sicque simul incēdemini, & iudicabimur in cōspectu altissimi. His uerbis uiri Dei cōsensit magus, & edificata est eis domus dimidia ex materia uiridi, & dimidia ex arida: mīssusque est mar-

gus in partē domus uiridē cū casula Patricij, & unus ē pueris Patricij, Beneneus nomine, cum ueste magica in partē domus aridam. Conclusa itaque domo extrinsecus, corā omni turba incēsa est ex omni parte, orāteque beato Patricio, factū est eadē hora, ut cōsummeret flamma ignis magū eū uiridi parte domus. Patricij casula permānente intacta. Beneneū autē cū arida parte domus, secundū quod de tribus pueris dictū est, nūc tetigit ignis, neque contristauit, nec quicquid molestie intulit, uestimēto magi quod circa eū ueratur, nūc sine Dei nutu exulso. Iratus est itaque rex ualde aduersus Patriciū de morte magi sui, & uoluit eum occidere: sed prohibuit illū Deus. Ad prece[m] denique Patricij descendit ira Dei in populum impiū, & perierūt multi ex eis. At ergo sanctus Patricius ad regē, Nūc iam nūc credideris, morieris, quia descendet ira Dei in uerticē tuum. tunc extimuit rex uehemēter, & omnis ciuitas cum eo: cōgregatisque senioribus & omni populo, dixit ad eos rex, Melius est enim mihi credere, quam mori. Consilio igitur inito cōoptimatibus suis, conuersus est rex ad dñm Deū germanū, & alij multi crediderunt eodē die. Et ait sanctus Patricius ad regē, Quia reuististi doctrinā meam, & sustinisti eandem mihi, licet prolongentur dies regni tui, nullus tamē erit ex semine tuo rex in æternum post te. Hæc ita gestis, sanctus Patricius secundū præceptū Domini nostri Iesu Christi docere disposuit omnes gentes baptizandas in nomine patris, & filij & spiritus sancti, professus est à Thémoria, & prædicauit ubique in Hybernia, Domino cooperante, & sermonem confirman- te sequentibus signis.

De miraculis & transitu S. Patricij, Lib. II.

DOMINI & Apostolici uiri, patris nostri Patricij, cuius laborum & itinerū mentionē fecimus in priori libello, nunc miraculorum & transitus eius seriem, prout possumus, enarrare proponentes. opulenti parulū Deo adiun- te aggrediamur cōtexere: in cuius initio quoddā miraculū, quod ei & Stephano puero con- gisse legitur, breuiter relatu retexā. Quoddā tēpore cum orationis causā ad locū solitum per nocturnā spacia comite prædicto puero pergeret. uir- dit magnū in celo miraculum, sumum charis- mum ac fidelē probare uolens sanctū puerū dixit, Fili mi dilectissime, dic mihi quæso, si sen- tis aut uides ea quæ ego senio & uideo. Tunc prædictus puer Stephanus, qui & Benignus, incunctanter dixit, iam pater charissime, de tuis meritis præsumenti ex Domini gratia cogni- ta sunt mihi ea quæ sentis & uides. Nam uideo eolum apertum, & siliū Dei in maiestate resi- dentem, & angelos eius corā eo. Tunc sanctus Patricius

Patricius dixit. Jam te fili meum successorem dignum esse sentio futurum. Nec mora, gradu cō cito, ad consuetum locum orationis pervenerunt. His uerò in oratione in medio fluminis alveo constitutis puer dixit. Pater adiuvā me, nā algorem aquaticum sustinere non possum. erat enim illa aqua nimis frigida. Dicit ei Patricius. Descende fili charissime de superiori loco ad inferiore: & nihilominus ille ibi dū præstare non potuit. Nam aquam nimis calidam se sentire testabatur. Tum ille non sustinens in eo loco dū stare puerum, exiit de aqua cum eo super terram. Fuit homo quidam dives & honorabilis in regionibus orientalium, cui nomen erat Daire: quem rogans sanctus Patricius petiit ab eo, ut aliquem locum daret ei, ubi monasteriū constitueret, & sanctæ conversationis religiose uluentibus mansionem præpararet. Respondit dives ille, dicens ad sanctum Patricium, Ecce terra coram te est. Dic ergo mihi, quem locum desideres ad inhabitandum? Peto, inquit sanctus Patricius, ut illam altitudinem terre, quæ nominatur Saileg, donec mihi ad inhabitandū, ut cōstruam ibi locum ad cultum divinum. At ille noluit dare sancto uiro terram altam quam peterat, sed dedit illi locum altum in inferiori terra: & habitavit ibi sanctus Patricius cum suis. Post aliquot dies uenit eques Dairi, diuitis præfati, ducens equum domini sui satis opimum, ut pasceretur in herboso loco Christianorum: & offendit Patricium talis depastio equi in loco suo, dixitq; Stulte fecit Daire, mittens bruta animalia turbare locum paruum, quem obtulit Deo. At uerò eques non attendit uerbis illa sed dimisit ibi equo nocte illa, discersit: crastina uerò die ueniens uidere equum, inuenit eum iam mortuum: reuerfusq; ad dominū suum cum festinatione dixit ei, Ecce Christianus ille occidit equum tuum, offendit enim illum turbatio loci sui. Et dixit Daire seruis suis, Dignus est morte homo iste, qui reddidit nobis malū pro bono: ite ergo occidite eum. Euntes uerò seruis ad interficiendum eum, dicto citius repentina mors irruit super Daire: dixitq; uxor sua, Causa Christiani est hæc mors. Eat quis citò, & portentur ei beneficia nostra, & reuocentur qui exterius occiderent eum. Exeuntes ergo duo uiri ad sanctum Patricium, dixerunt ei, Ecce infirmatur Daire: portetur illi aliquid à te, si forte sanari possit. Sanctus autem Patricius sciens quæ facta sunt, benedixit aquam, & dedit eis, dicens, Ite aspergite dominum uestrū, & equum eius hac aqua. Et fecerunt sicut præcepit eis sanctus uir, sanatusq; est Daire, & reuoluit equus asperzione aque sanctæ. Venit ergo Daire ut honoraret sanctum Patricium, portis secum æneum cyphū mirabilem ac preciosum, eapientē metretas ternas: dixitq; Daire ad sanctum Patricium, Ecce hic æneus sit tecum ob memoriam meam. Et ait ei sanctus Patricius, Grazagam. Reuersus autem Daire domum, dixit ad suos, Stultus est homo, qui nihil aliud mihi respondit, cum darem ei æneum uas precio-

sum, præter solum uerbū Grazagā. Addiditq; Daire dicens militibus suis, Ite reportate nobis æneum nostrum, quia ingrātē accepit eum homo ille. uenerunt itaq; ministri Dairi, & dixerunt patricio, Misit nos dominus noster, ut reportemus ei æneum suum, quia ingrātē accepit illum. Et illa uice sanctus Patricius nihil aliud dixit, præter Grazagam. Reportantibus autē illis, interrogauit Daire seruos suos, dicens, Quid dixit Christianus ille, quādo reportastis æneū? At illi dixerūt, Grazagam, Et ille respondens dixit, Mirabilis est homo iste, qui nihil aliud dixit, q̃ Grazagam in dato, Grazagā in ablato. ut uidetur bonum est eius dictū Grazagā, & non malum. Reportetur ergo illi rursum æneū uas. Et remisit illi rursum cyphum argenteū, dicens ei, Sit tecum æneus tuus: constans enim & incommutabilis homo es, & uerbū bonū, nō malū proferis. Insuper & partem illam agri, quam olim petisti, do tibi nunc, quā meliorem habeo, ut inhabites eam. Accepit ergo ab eo sanctus Patricius prædium opatū & placitū sibi, & ædificauit in eo monasteria, & habitationes religionis uirorum. In quo loco nunc ciuitas est Arithmache nominata, ubi sedes episcopatus & regiminis est Hybernæ. Et exierunt ambo, sanctus Patricius episcopus & Daire, ut considerarent prædium illud, optabile uidebatur & beneplacium oblationis munus. Ascendentes igitur altitudinem terre, quam considerare uenerant, inuenerunt ibi ceruam cum suo hinnulo, lactentē in loco, in quo nunc est altare sinistralis ecclesiæ in Arithmache. Videntes autē comites beati Patricij ceruā & hinnulū, uoluerunt tenere & occidere: sed sanctus Patricius prohibuit eos, & cōprehendens uitulum, portauit eum in alterū saltū densissimū memoris, sequente cerua uelut oue mississima ac mansuetissima, ubi usq; hodie signa eius & uirtutes monstrantur. Erat homo quidā in regionibus Ultoni, tēporibus beati Patricij episcopi. Macsil nomine: hic homo erat ualde impius, uerbis intemperatus, ac spiritu malignus, menteq; crudelis, ita ut quod die in montuoso asperoque loco sedens, tyrannidem suā exerceret, & transuentes peregrinos crudeliter interficeret. Is ergo cum sanctū Patriciū claro fidei lumine radiantē, & miro quodam celestis gloriæ odemate fulgentē uideret foris prope se transiuntē cum incōcussa doctrina fiducia, cogitabat eum interficere dicens, Ecce seductor ille & peruersor hominū uenit, cui mos est facere præstigia, ut decipiat homines, multisq; seducat: eamus & tentemus eum, ut sciamus si aliquid habet potestatis ille Deus, in quo se signa facere gloriatur. Tētauerūt itaq; sanctū Patriciū hoc modo: posuerūt quandam ex suis sanctū in medio eorū sub fago, inhirmitatē mortis simulantē, ut probarent hominē Dei in huiusmodi fallacia. Adueniente uerò sancto Patricio cū discipulis suis, prædictus ille tyrannus & alij gētiles qui cū eo erāt, dixerūt ad eū, Ecce unus ex nobis infirmatur, accede & canta super eū aliquas incantationes fecit tuæ, si forte sanari

et sanati possit. Sanctus uero Patricius sciens do-
los omnes & fallacias eorum, constanter & intre-
pide ait, Non est mirū si infirmus es, quia iam
moritur. Quo dicto socii releuantes faciem eius,
qui simulauerat infirmitatem, iam eum mortuū
inueniunt: & obstupescit admirantesque tale
miraculū, dixerūt inter se gementes, Vere Dei
homo est iste, male fecimus tentantes eum. San-
ctus aut Patricius cōuersus ad Machi ait, Qua-
re me tentare uoluisti? Respondens ille crude-
lis tyrannus ait, Pœnitet me domine facti hu-
ius, & quodcumq; mihi praeceperis, faciam, tra-
dens me nunc in pœnitentiam Dei tui. Sanctus
Patricius ait, Contere primū peccata tua, &
credens Domino meo Iesu Christo baptizare
in nomine patris, & filij & spiritus sancti. Con-
uersus igitur eadem hora Machi, baptizatus
est, & egressus de lauacro regenerationis, dixit
ad hominē Dei, Contere tibi domine mi Pa-
trici, quod proposui interficere te: iudica ergo
quantū debeam puniri pro tanto crimine. dicit
ei sanctus Patricius, Non ego, sed Deus iudica-
bit: attamen si consiliū meū habere uolueris, e-
grede te nunc inermis ad mare, & transi ueloci-
ter de regione hac Hybernix, nihil tollens tecū
de omni substantia tua prae ter uile & paruū ue-
stimentū, quo possis corpus tuum tegi: nihilq;
comedens aut bibens de fructibus huius insulę,
abstine signa peccata tua in capite tuo: & post-
quam peruenieris ad mare, colliga pedes tuos
compede ferreo, & projice compedis clauē in
mare, immitteq; te in nauem unius pellis abſq;
gubernaculo, & quocumq; te duxerit uentus,
esto paratus ire ad terram, in quam te deferat
diuina providentia, ut exerceas ibi diuina man-
data. Respondens autem Machi, cum lachry-
mis ait ad beatū episcopum Patricium, Faciam
domine sicut praecepisti, ueruntamen rogo ut o-
res pro me, ut suscipiat Deus pœnitentiam meā.
Sed de uero hoc mortuo quid facies? Dicit ei
beatus Patricius, Noli timere, quia resurget si-
ne dolore. Et statim suscitauit eum Patricius e-
piscopus, reuixitq; sanus, & laudicatus sunt om-
nes. Tunc migravit Machi secundum uerbum
sancti Patricij ad mare, habēs fiduciam magnā
in Domino, colligabatq; se in litore, proiciens
clauem uinculorum suorum in mare, sicut iussus
fuerat. Cumq; esset super mare in nauē pel-
lea, aspīrante aquilone, proiecitus est in insulam
Euaniam nomine: quō cum diuino gubernaeu
lo peruenisset, inuenit ibi duos uiros mirabiles
ualde in fide & doctrina fulgētes, qui primi do-
cuerunt uerbum Dei, & baptisimū in Euonia, et
per eos conuersi sunt homines insulae ad catho-
licam fidem. Sancti ergo predicatorēs Christi,
quos praefati sumus, quorū nomina sunt Conā-
drus & Romulus, cū uidissent uirū huius habi-
tus, mirati ac miserti eius eleuauerunt eum de
mari, suscipientes pœnitentiam illius cum gau-
dio. Igitur Machi ubi suscepit est ab eis, ad re-
gulam eorū corpus & animam suam exercita-
uit, & totū uite tēpus apud istos duos sanctos
episcopos exegit, usq; dū successor eorū in eo-

dem episcopatu Deo cooperante fieri prome-
ruit. Hic est Machi episcopus clarus ac sanctus,
postmodū effectus in Euonienſium ciuitate, cu-
ius nos adiuuent sancta suffragia. Quadā uerō
die requiescens sanctus Patricius supra mare,
iuxta salſuginē, quē est ad aquilonē plagam:
uenit ad eum locū, quī Collū uolū nūcupatur,
distantē a mari nō magno spacio, audiuitq; soni-
tum intemperatū gentilium, in die Dominica
agriculturalib; borantium: quos cōuocans ad se
Patricius prohibuit ne laborarent in die Domi-
nico. At illi nō consentientes uerbis sancti pon-
tificis, deridebant eum. Et ait sanctus Patricius
ad eos, Modebroth: quod interpretatur, Quod
laboratis, non proderit uobis. hoc etiam statim
completū est. In sequētē enim nocte uentus ual-
lidus a Deo missus, turbauit mare, ita ut ebulli-
ret, & omnes agros pertransiret, & ita omne op-
pus gentilium tempestas maris secundū uerbū
uiri Dei destruxit. Venit igitur quando sanctus Pa-
tricius episcopus per alueū fluminis Synone,
per ualū cantū audiū secedens in campū Hair.
Audientes autē duo magi regis Themorix filij,
scilicet Nel, Caplis & Caplid nūcupati, qui nu-
trierāt duas filias Logareni regis, Aethne albā,
& Fethlen rufam, omnia quae facta sunt regi, &
magis cūctisq; qui in capō Themorix a sancto
Patricio ceciderūt, indignati sunt ualde, & timē-
tes ne praelata filij regis quas nutrierāt, mores
Christianorū acciperēt, induxerūt densissimas
tenebras, & noctuales caligines super totū cam-
pū Hair suis magicis artibus, necio cuius pote-
statis permisiōe: sed notū est omnib; Hybernio-
rū populis, quia nox illa triū dierū & tot noctū
erat. tūc sanctus Patricius uidēs malitiā illorū,
arripuit arma spiritalia. Ite iunū, uigilias & ora-
tiones, & tribus noctib; cū ceteris uenijis, ac pre-
cibus assiduū perdurans. Deū regū rogabat, ut
discuteret omnē grauitatē magicæ caliginis a
capō Hair. Exaudiuit dñs preces beati Patricij,
& discussit oēs tenebras illas, resulsitq; filij super
terrā, & legati sunt homines gētis illius. Hoc cū
uidisset beatus Patricius, gratias egit Deo: de-
inde sanctissimus episcopus Patricius uenit ad
fontē, qui dicitur Debach, in laterib; Crochon
cōtra ortū solis, cū trib; episcopis & multis cle-
ricis, ut haberēt cōciliū de Ecclesiasticis rebus,
& sederūt iuxta fontē. Et ecce dux filij, quas p-
diximus Logareni regis, Aethne albā, & Fethi-
rū, ad fontē illū more mulierū, mane ad lauan-
dū uenerūt, & sancta synodū episcoporū cū Pa-
tricio iuxta fontē inueniunt: sed unde esset, aut
de qua plebe uel regione, nō cognouerūt, estimā-
tes eos de orū terrenorū sacerdotes aut phantā
sua esse. Quā ppter interrogauerūt eos dicētes,
Vnde estis, & unde uenistis? Sanctus Patricius
respondit, Melius erat uos deo nostro cōfiteri, q̃
de genere nostro interrogare. Prima filia dixit:
qs est deus, & ubi est deus, & cuius est deus, & ubi
est habitaculū eius? si habet filios & filias, au-
rū & argētū, si uiuit semp, si pulcher: si filiū eius
nutrierunt multi, si filij eius elax & pulchrior-
es sunt hominibus mundi: si in coelo est, an in

terra, in xquore, in fluminibus, in montanis, in conuallibus edicto nobis. Quomodo uidebitur, quomodo inuenitur, in iuuentute an in senectute? Respondens ad hæc sanctus Patricius, plenus spiritus fati dicit, Deus noster, Deus omnium hominum, Deus coeli & terræ, maris & fluminum, Deus solis & lunæ, omniumq; siderum, Deus est montium sublimium, ualliumq; humilium, Deus super cælos & in cælis, & sub cælo habet habitaculum. Ergo cælum & mare, & omnia quæ in eis sunt, inspirat, omnia uiuificat, regit omnia, gubernat omnia: solis lumen illuminat, lumen noctis splendore suo perlustat: fontes fecit in arida terra, & insulas siccas in mari, & stellæ in ministerium omnium hominum poluit, cœternum etiam consiliumq; sibi genuit filium, qui tamen filius nō minor est patre, nec pater filio senior, & spiritus sanctus spirat in eis: nec abinuicem separatur pater, & filius & spiritus sanctus, quomodo hæc tres personæ, unus & uerus Deus est: quem & ego fidelialiter annuncio uobis, hortans & obsecrans, ut ad noticiam nominis eius fideliter accedatis. Responderunt ambx filix regis, quasi ex uno ore dicentes, Doce nos diligentius, quomodo ad noticiam nominis eius pertingentes, uerum Deum habere possimus, uel qualiter credere debeamus in eum, & quicquid dixeris nobis, faciemus. Sanctus Patricius dixit, Creditis in Deum post patris & matris peccatum? Responderunt, Credimus. Creditis alitiam post mortem? Responderunt, Credimus. Creditis resurrectionem in die iudicii? Responderunt, Credimus. Creditis unitatem sanctæ ecclesiæ? Responderunt, Credimus. Tunc baptizauit eas sanctus Patricius, & induit eas ueste alba & candida. Quæ cum essent baptizate, postulauerunt uidere faciem Christi. Lit dixit eis sanctus Pater eius episcopus, Nisi gustaueritis de corpore & sanguine Christi, & nisi mortem corporis senseritis, non potestis Christum uidere in gloria sua. Dixerunt, Da nobis sacrificium corporis & sanguinis Christi, ut soluamur à corruptione carnis, & uideamus sponsum nostrum qui in cælis est. Tunc missam celebrante sancto Patricio, communicauerunt filix regis cum spe magna & fide perfecta: & cum communicassent, statim requieuerunt in pace. Posita sunt autem corpora eorum in lectulo uno, uno uestimento cooperta: feceruntq; plantum magnum amicarum. Venit ergo magnus Caplid, qui nutrierat primam filiam regis: cui cum prædicaret sanctus Patricius uerbum Dei, credidit ipse Dominus noster Iesu Christo, & capilli capitis eius ablati sunt à sancto episcopo, in testimonium prioris infidelitatis illius. Frater etiam eius Caplis, qui filiam alteram nutrierat, uenit & dixit, Ecce frater meus Caplid credidit Patricio, sed de me ira non erit: nam ego faciam eum reueri ad gentilitatem. Et conuersus ad Patricium, protulit uerba dura & blasphemata aduersus eum: sanctus autem Patricius patrener pertulit blasphemiam ab eo illatam, prædicauitq; etiam ei

uerba salutis & uitæ, & conuertit illum in penitentiam & compunctionem cordis. Tunc iubente sancto Patricio, ablati sunt capilli capitis eius, id est norma magica quæ prius in capite illius uidebatur. Completi sunt itaq; dies luctus filiarum regis, & sepulcre sunt iuxta fontem Clebach, feceruntq; eis soliam rotundam in similitudinem petre incisæ: quæ solia consecrata est à sancto Patricio cum sanctarum uirginum orationibus, & celebrata est eorum memoria ab eodem sancto uiro, & ab hæredibus eius episcopis post se in secula. Nam ecclesiam uirginum cōstruxit in eodem loco. Post hæc perrexit Patricius episcopus ad montem Crocaneqli, ut ieiunaret in illo quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Moylaica tenens disciplinam, & Hellacam atq; Christianam. Ibi cum moreretur auriga illius, sepeliunt eum in loco qui dicitur Crocaneqli: congregauitq; lapides contra sepulchrum eius, & dixit, Hic anima requiescet, & uiuabitur à me in nouissimis diebus. Tunc ascendit Patricius ad cacumina montis Crocaneqli, & multitudo auium uenit circa illum, ita ut nō posset uidere faciem cœli & terræ ac maris, propter aues. Maniit ergo sanctus Patricius in monte quadraginta diebus orans, & responsa diuina frequenter accipiens. Exinde facta est consuetudo omnibus sanctis Hyberniorum, ut ascenderent super eundem montem, dicente ad eos Domino, Ascendite ad sancti mei super montem hunc, qui imminet cælo, & altior est omnibus montibus qui sunt ad occidentem, ad benedicendos Hyberioꝝ populos. Ut ergo uideret sanctus Patricius fructum laboris sui, ascendit in montem hunc, & chorus seniorum omnium Hyberniorum uenit ad eum, quasi ad patrem eorū charissimum uisitandum. Hæc sunt tres petitiones sancti Patricij, quas petijt à Domino Deo cœli, in monte Crocaneqli. Prima est, ut unusquisq; fidelis homo Hyberniorum, per poenitentiam & confessionem Deo satisfaciens, licet in extremo uitæ suæ spatio, ab ipso clementer suscipiatur. Secunda est, ne barbari irruptionem in eos facientes, dominentur in sempiternū illis. Tertia est, ne aliquis Hyberniorum superuoluit in hac uita usq; in diem iudicii, quia delectatur omnia æquora quarto anno ante diem iudicii. Post hæc uenit sanctus Patricius per campos regionis ad locum qui Dicitil appellatur, & sepulchrum magnum miræ magnitudinis, immē itaq; longitudinis inuenit in eodem loco: quod eum uidissent socij ac discipuli qui erant cū eo, mirabantur nimis, atq; stupebant, metientes in lōgitudine sepulchrum illius pedes quasi xxx. dixeruntq; ad beatum Patricium, Non credimus hominem aliquem huius longitudinis extitisse. Respondit eis sanctus Patricius, dicens, Si uolueritis, uidebitis illum. Et dixerunt, Maxime ac libentissime uolumus. Tunc sanctus Patricius percussit lapidem sepulchri baculo suo, iuxta eaput scilicet hominis sepulchri: signauitq; sepulchrum signaculo crucis, & dixit, Aperi Domine sepulchrum uiri huius: & statim diuina

uina uirtute apertus est, & ecce uir magnus surrexit sanus, dixitq; ad beatum Patriciū, Bene sit sibi uir bone & sancte, quod suscitasti me, ut una hora requiescam à laboribus & pœnis meis. Hec dicens fleuit amarissime, & dixit, Si ambulabo uobiscum: Respondit ei sanctus Patricius, & dixit, Nō poteris ambulare nobiscū, quia non possunt homines uidere faciem tuam propter timorem tui sed potius crede Deo corli, & baptisum Domini accipe, & sic reuertaris in locū ubi sepultus eras: in die tamē prius nobis, cuius ciuias antea fueris. Et dixit, Ego sum maculae carnis macula. quod potest dici, ego sum maximus uirorum in insulanorū, qui sui Porcarius Ricrote regis: & iugulauit me dormientem feminae magus in anno chorbei nuorifer, qui est annus centesimus usque hodie. His dictis baptizatus est à beato Patricio, facta confessione, dictoq; symbolo fidei ac Domini ca oratione, prædicente sancto episcopo atque mergente eum in aqua profundissima ter, in nomine sanctæ trinitatis. Cūq; fuisset baptizatus, læto animo intrauit sepulchrum suum, & requieuit in pace. Venit iterum sanctus Patricius in alium campum in regionibus maritimis, & insulis Hyberniæ, inuenitq; in eo loco signaculum crucis Christi iuxta duo sepulchra noua inscriptum, & de curru suo proclamans dixit, Quis est sepultus hic? Respondit ei uox de sepulchro dicens, Ego sum gentilis homo, & paganus. Cur, inquit, iuxta te crux Christi in hunc est? Iterum respondit ei uox de sepulchro Quia, inquit, uir qui sepultus iuxta me est, Christianus fuit, rogauitq; mater eius ut hoc signum crucis poneretur iuxta sepulchrum filij sui: sed uir quidam fatuus & insensatus posuit illud iuxta me. Quod audiens Patricius, exiit de curru suo, auferensq; crucem de gentilis tumulo, iniecit eam sepulchro baptizati: ascenditq; iterum super currum suum, & recessit, orans Deum pro anima baptizati: & decantans aperte Domini cam orationem. cūq; dixisset, Libera nos à malo, interrogauit illum auriga illius, & dixit, Quare non reuicisti isti & istum hominem paganum, ut per baptisum posset saluari? Quare iste non fuit prior per baptismum poterat saluari? Et non respondit ei Patricius. Puto enim ideo reliquit illum non suscitatum & non baptizatum, quia Deus illum saluare noluit, si uir priorem. Cum aliquando uenisset sanctus Patricius in regiones hitorum Amalgit, congregata est multitudo magorum. Ad primum magum Recraidum nomine, rogantes ut ulcisceretur se de inimico deorum suorum: at ille statim surgens ambulauit cum illis, habens erga se artem magicam scriptam in uelamentis suis albis. Cūq; uidissent eos uenientes ad se Patricius & Endeus filius Amalgit, & Conalys filius Endei, dum iam baptizaret Patricius multitudinē barbarorum, arripere arma sua Endeus & filius eius, ut repellent magos à sancto Patricio: uir autem Domini Patricius eleuauit manum suam sinistrā in cælum, & ma-

Bedæ tom. 1.

ledixit Recraidum præfatum principem magorum. Qui statim morte preueniens, cecidit in medio magorum, qui uenerant cum eo, & exultus est ante faciem omnium eorum, & in signū uindicte Dei, terra deglutit eum: quo uiso ceteri dispersi sunt per totum campum Damnon, & territi sunt uehementer à facie Dei collati. Quodam tempore cum tota Britannia incredulitas algore riguisset, & pauci essent qui fidei semina perfectio corde suscipere uellent, beatus Patricius fleuit ad Dominum, & dixit, Domine Deus tolle me, quia frustra prædico uerbū tuū. Nolum enim per me credere homines isti. Cui respondit Dominus, Noli turbari Patrici, quia ego noui quos elegerim. Non enim per te, sed per me credere habent: sed & labor tuus non erit inanis. Crastina enim die audies filiam regis uirginem, sine omni prædicatione perfectē in me credere: quam tu cum baptizaueris, mittere ad me. & ita factum est. Cuiusdam enim regis filia egregia facie & perfecta uirtute, cui nomen tum erat Muneria, spiritus sancti subire repleta est gratia: cuius multi homines ac diuites expetebant amplexus conjugales, & non adquebant eis, licet adhuc non esset baptizata, nec fide imbuta. Nam ad id quod nolebat, à parentibus compelli non poterat: quæ uidelicet cum inter uerbera & crebras increpationes interrogaret matrem & nutricem, si compertum haberent rotæ factorem, cuius luce mundus illumatur: & cum responsum ab eis acciperet, solita factorem esse eum cui cœli sedes est, rogauit ut illi copularetur conjugali uinculo, qui tam decorum lumen possideret in cœlo. Intellexit siquidem uirgo præfata per naturā totius creature factorem, in hoc patriarchæ Abraham secuta exemplum: parentes autem eius quæ uiderent, quod se uerterent nesciebant. Tandem inuito consilio Deo sibi tradito, sanctum Patriciū accersit fecerunt, ut super hac causa consulerent illum. At illo per spiritū sanctum edoctus omnia, statim ad præfatam uirginem accessit, & eleuata uoce dixit ad eam, Si credis in Deū ex toto corde tuo? Puella respondit, Credo. Tum uir Domini Patricius sacro lauacro spiritus & aquæ regenerauit eam. Nec mora solo prostrata, spiritum tradidit in manus angelorū: ubi moritur, ibi & sepelitur. In ipso quoque loco, cellulam postmodum futuram esse sanctus Patricius prædixit, in qua uirgines Deo famularæ cōgregari deberēt. quod & factū est, nō lōgē ab illo tempore: nam eiusdē sanctæ uirginis memoria colitur in eodem loco usque in præsentem diem. Item mirabile quoddam gestum sancti Patricij silentio non transibit. Nunciatum est ei aliquando nequissimum opus cuiusdam Britannici regis, nomine Chairie, in fausti crudelisq; tyranni, qui erat maximus persecutor & intersector Christianorum. Sanctus igitur Patricius per epistolā suam ad uiam ueritatis eum reuocare tenuit, sed ille salutari eius monita deridebat. Quod ubi nūciatum est homini Dehlexis genibus orauit & dixit, Dos

p mine

totum clarum fuit mundum, & ideo minime dubitandum: istud uero miraculum sancti Patricij, quod gestum est in ista prouincia tantum, ad hoc a solis nobis uisum est, ut fideles animarum tantum Hyberniorum his patriis suis sanentur exemplis. nam egerat gentes, similes sancti Patricij miraculū edunt, suorum apostolorum ac predicatorū exemplis ac miraculis credant. Igitur agrotauit sanctus Patricius, ut dictum est, 7. dies, & disposuit pacem & concordiam per omnes ecclesias suas: appropinquante autem hora exitus sui, ab episcopo Thallachulaticum beate memorat mortis accepit: & exinde post mortuos suscitatos, post populum multum ad Christum conuersum, post episcopos & presbyteros in ecclesijs ordinatos, post totum ecclesiasticum ordinem bene ac perfecte compositum, post fratrum annorum, ut ante dictum est, cxxxij peractis omnibus quæ in Deum sunt, ad Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum in uestigijs suorum apostolorum miserat, cum beatis meritis ad beatam & æternam regnam felicissimè profectus est. In prima autem nocte exequiarū eius, sancti angeli excubias uigiliarum ibidem fecerunt, hymnorum atque psalmorum modulationes in omnibus complentes: quicumque uero ad uigilias primæ noctis clericus uel laici uenerant, subito obdormierunt, & angelis excubantibus locum dabant: in exteris autem noctibus homines religiosi orantes, ac psalmos canentes, sancti corporis ex more custodiebant. Sed postquā peractis uigilijs angeli in celos proiecti sunt, odorem suauissimum quasi mellis, & fragrantiam myrrorū dulcedinis, & quasi sporem uini iuxta corpus in terra dimiserunt: ut impleretur quod in patriarchæ Jacob benedictionibus predictum est, Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, quem benedixit Dominus. Porro ut ad iuperiora redeamus, quādo angelus ad eum uenit, & de sepultura sua ei prædixit, hæc quoque inter alia subiunxit, Eleganter duo boues indomitæ, & pergant quocumque uoluerint, in plaustrum portantes corpus tuum: & ubicunque requieuerint, illic ecclesia in honorem corporculi tui ab hominibus ædificetur. Factum est ergo secundum preceptum angeli, & electi sunt duo boues indomitæ, & plaustrum cum gestamine corporis eius impositum est eis: & a loco qui Cloch uocatur, exierunt Dei nutu regente, & ad eum locum ubi sepultus est sanctus Patricius, peruenire. Apparuit autem angelus Domini omnibus quod ad sepulcrum eius conuenerant, & dixit eis, Videte ne reliquæ corporculi huius sanctissimi uiri a terra uobis fuerint auferatur, & ideo profunditate unius cubiti in terra eius corpus obruat, quod quidem Dei iussu necessarium factum, postea demonstratum est. Nam in nouissimis temporibus cum ecclesia super eorum corpus eius ædificaretur, homines humum fodientes, igne de sepulchro eius exurgere uiderunt: quod timore perterriti fodere desierunt, ac rece-

Bede tom. j.

dentes ab hac intentione, maiori ueneratione memoriam eius celebrare coeperunt. In tempore transitus sanctissimi patris nostri Patricij, diuersa quædam belli cōtentione inter orientales Britanniæ populos ex parte una, & inter Vitanos ex altera parte orta est de tollendo corpore eiusdem sanctissimi uiri, in loco qui Collum bouis nominatur: sed meritis beati Patricij, & misericordia Dei, ne sanguis effunderetur Christianorum, seditio ilico sedata est. Conditio enim bellorum die, intumescerebani ultra modum fluctus maris, quod erat inter insulas istos, prohibentes nauas bellicas, ne ad inuicem conuenire ullatenus potuissent. Alio autem tempore cum quiescissent maria, surrexerunt iterum orientales contra Vitanos populos, & acriter ad certamen struerunt, ac certatim armati in bellum hostili impetu, ad locum beati corporis properauerunt, sed felici mirabiliter sunt fallacia seducti. Nam cum tali bello fortitudinis fux confidentes, sanctum corpus orientale, utpote sanctissimi hostes, ab Vitanis expeterent, corpus ilico Dei nuptiis plaustrum cum duobus bobus aduectum ad se quasi uenire conspiciunt: qui nimium gaudijs, sanctum esse corpus putabant, & stimantes se sua hoc uirtute rapuisse, & præcunte eos plaustrum, ut putabant, domum cum festinatione reuerti cupiebant. Sicque cum tali apparatu & armatura usque adsumum, qui dicitur Caubene, cum corpore, ut putabant, perueniunt: quo transitu, plaustrum cum corpore eis ultra non comparuit. Hoc enim Dei pietas ita fieri, ut putamus, permisit, ut de tanto ac tam beato corpore etiam inter pertinaces & contumeliosos pax esset. Nam felix illa fallacia, pia propiciatione bellum prouidentem inter gentem & gentem sedauit, ne quod esset animarum salus innumerabilium, in exitium & mortem conuerteretur plurimorum. Et sicut Syri quondam excacati, ne sanctum Heliseum occiderent, ab eodem propheta diuina prouisione ad Samaritaniam usque deducti sunt: ita etiam hæc seductio ad concordiam, non ad seditionem istorum populorum profuit. Ecce habes frater Pauline, à me humiliter probo postulatam nostræ fraternitatis indicium, quo nos pauperes aliqua tibi de sanctissimi patris nostri Patricij episcopi uirtutibus scribere cupiebas. Peto ergo caritatem tuam, ut pro me Deum rogare digneris, ut meritis beatissimi Patricij meorum consequi merear ueniam peccatorum, & qui nostris culpis præpeditibus eius premiorum non mereamur æquale consortium, sit nobis in præmio æternum euasisse supplicium: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto uiuit, Deus per omnia secula seculorum, Amen.

SANCTI PATRICII VITAE FINIS.

p. Sancti

Sancti Eustasii abbatis uita.

VENERABILIS Eustasius, discipulus sancti Colthaniabbatis apud cenobium, quod uocatur Luxouium: adhuc in carne posito beato Columba¹⁰ non, monachorum ceteras regendas suscepit, quas & paterno affectu, & omni aequitatis moderamine ad instar reuerendi magistri informare curauit. Euenit aliquando; ut pro communi necessitate monasterii, ad regem Lotharium pergeret, qui eo tempore in ultimis Gallie finibus, oceanis maris uicina inhabitabat: in itinere uero constitutus, uenit quadam uespera ad domum cuiusdam Chanerici, cuius uxor Leodegunda dicebatur, Christiana, & bonae mentis lexima, quorum filiam Burgidoforam nomine, beatus Columbanus Domino consecrauerat. Quam uidelicet puellam, cum contra uoluntatem eius pater ad nuptias tradere uoluisset, dolore oculorum percussa, & se febrim igne succensa est, ut uix superis reddere deretur: cumq; uenisset illuc beatus Eustasius, patrem puellae increpat, dicens suam orem esse, quod ipsa tantis exureretur poenis, qui uiri Dei Columbanum interdictum uiolare tentasset: at ille simulata compunctione. Vtinam inquit, sospitati redderetur, ut diuinis famulareretur obsequijs, nec ego ulterius talibus obstitere uotis. Accedens itaq; Eustasius ad stratum puellae, sciscitabat, si uix fuerit assentionis, quod eo tunc beati Columbanum interdictum post uota coelestia rursus iteraret terrena. Cui respondens puella, testatur se talibus uotis nunquam paruisset, ut terrenis coelestia commutaret, sed paratam fuisse & esse beati uiri parere praerogatijs: seq; ait praerogata nocte uidisse uirum similem eidem beato Eustasio, qui oculis suis lumen redderet, & uocem simul audisse dicentem, Quodcumq; tibi dixerit uir iste, fac, & sanaberis. Nunc igitur infer auribus meis, quae mihi sunt custodienda, & tuis orationibus pelle dolorem à Domino illatum. Tunc prostratus humo uenerandus uir Eustasius cum lachrymis postulat Dominum, ut possit cum munus exhibeat: surgensq; cruce super oculos exprimit, & oculos manu palpando, diuinum auxilium ad se deplorat. Ad cuius tactum lumen illico redditur, febrim ignis fugatur: redditamq; sospitati puellam matri commendat, donec à Lothario rege, quod iter arripuerat, rediens, religiosis eam uelutibus subdat. Cum autem pater cerneret filiam suam sospitati redditam, & eam, obliuionis iterum foueam incidens, decernit eam sponso tradere pristina solicitatione: quo puella comperto, unius solium suarum consilio quæsito, & eandem assilumens, se ipsum fugam inierit, & clam elapsa, ad basilicam beati Petri principis apostolorum peruenit. Audiens hoc pater puellae, dirigit

cum furore pueros, iubens ut apprehensam filiam crudeliter perimant: pergens ergo pueros sinibus ecclesiae recepit inueniunt, cui & statim minantur periculum mortis: at illa, si inquit, morte meo somnare putatis, in hoc ecclesiae pauimento probate, nam ego mortem optans fuisse ipso, pro eo qui propter me non dedignatus est mori. Interea peracta legatione sua uenerabilis pater Eustasius remeant, puellam à custodiis liberat patrem terribiliter increpat, religionis uelutem per pontificem urbis illius, Gundoldum nomine, induit monasterium uirginum Christi supra patrum solum inter duos fluuios edificat: fratres, qui edificandi curam habent deputat, germanos puellae Chagnoaldum & Vualdeberium, qui ei postea successit, ut regulam doceant, decernit in quo uidelicet Vualdeberto, quantae uirtutis possumus facere sint, si uita comes fuerit, prosequemur. Reuersus posthac uenerabilis uir Eustasius ad Luxouium, magistri sui preceptum implere parat, ut genes quae uicinis erant, fidei pabulo aleretur. Progressus uero Vualdas praedicando conuertit populos, quorum alij idolatri cultibus dediti, alij Foris haeretici errore maculati erant: ubi cum multum populum ab erroribus diuersis conuertisset ad Dominum, ad Boias, qui nunc Bicarij uocantur, tendit, eosq; multo labore inuitos, ac fidei linimento correctos, plurimos eorum ad fidem conuertit. Vbi cum aliquantisper moratus fuisset, dimisit sagaces uiros, qui cepti laboris in studio desudarent: ipse uero ad Luxouium remeare disponit: & dā iter carperet, uenit ad quandam uirum nomine Gundonum, habitantem in uilla, quae Mosaf, ab amne ibidem praeterfluente uocatur: cuius statim ut ingressus est domum, praemissa benedictione, poscit ut liberos, quos habet, res praesentet. At ille libenter obediens, duos bonae indolis liberos praesentauit. Est inquit, tibi adhuc proles: ille laetatur praeter unam filiam luminibus orbatam, nomine Adelbergam, se amplius non habere: quam praesentat cum uidisset famulus Dei, sciscitatus est ab ea, utrum suauis animus ad cultum diuini timoris aspiicaret. Cumq; illa se paratam esse responderet, sacris praerogatijs obtemperare, per duos ille dies ieiunij corpus afficit, mente fide armat, super oculos benedictionis oleum effudit: sicq; per interuentum famuli suis redintegrat diuina pietas damna luminis eiusdem puellae: quae nunc quoque superest, & diuinis obsequijs dedita, non solum suae utilitati, sed & alijs praerudit oportuna. Progressus inde beatus Eustasius, esse ceptum iter perageret, quandam fratrem Agilum nomine, qui modo Reipacensis cenobij praesul existit, uehementi febrim igne subito correptum interuentu orationis suae sanauit, ac pristinae sospitati reddidit. Deinde perueniens ad supradictum cenobium, tam fratres interius, quam uicinos populos ad Christianam uigoris emolumentum inhiante excitauit, multosq; eorum ad poenitentiae medicamenta per-

traxit. De fratribus uero sub eius regimine constitutis, postea plures ecclesiarum praefiles extiterunt: Chagnoaldus Lugduni, Acharius Viromandorum & Nouiomenis ac Tornacensis episcopus: Rachnarius Augustodoni & Balisae, Audemarus Bononiæ & Tharonensis oppidi. Cumq; iam ab omnibus haberetur gratus, ut nullus se beatum Columbanum perdisse gerneret, qui eius doctrinis imbutus fuisset, omniumq; Francorum procerum honore fulciretur, & precipue Lotharii regis amore ac ueneratione clueret, praefertim eum cernerent in discipulo magistri instituta per omnia manere: exarsit more suo liuidus aduersus sancti uirifamam Chelidrus, excitans contra eum unus e subditis Agrestinum nomine, qui quondam Theoderici regis notarius fuerat, & quadam compunctione cordis tactus, omnia quae possederat relinquens, & Luxouium ueniens, se & sua omnia eidem uenerabili patri tradiderat. Is inquam, ut cuncta replicem, religionis specie in monasterio gestans, post non longum tempus conuersationis eius, arrogantia mentis elatus, postulat ut gentium esse praedicatur permittetur: quem uir sanctus diu oburgans increpat, dicens eum rudem adhuc in religione non debere ad tale opus idoneum se putare, praeprensens ei in exemplum Hieremiam, qui electione Domini praedicatur designatus, se dignum esse denegat dicens, Aa Domine Deus, ecce puer ego sum, & nescio loqui: Moysen quoq; qui electus a Domino rardioris & impeditus linguæ fuisse testatur. His & huiusmodi dissuasionibus cum nihil proficeret, quæ tenere non ualeat, ire peremptus, cum in regionem Baioriorum uenisset, nullum fructum exercens ibi post aliquantum temporis ad Aquilegiam transit. Aquilegienses etenim discordabant à communionem sedis Apostolicæ, de qua Dominus in Euangelio ad beatum Petrum loquitur dicens, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non praualebunt aduersus eam, ob trimum uidelicet capitulorum dissensionem, quæ praesenti operi necessarii non duximus inferre. Itaq; ueniens Aquilensis socius statim schismatis effectus, Romanæ sedis à communionem seiunctus ac deuius est, totius orbis communionem quicumque Romanæ sedis iungeretur damnans, in sola Aquileia Orthodoxam fidem retinere decernens: quo schismate imbutus, epistolam uenenosam & increpatonibus plenam ad beatum Aitalæ Bobienis cœnobij patrem, per Aureum Adaluardi regis Longobardorum notarium dirigit. Quam epistolam beatus Aitala perlectam, & ridículo habitam, mihi tradidit seruandam: quæ ego etiam per multorum spacia annorum abditam penes me habui, & postea mea negligentia perdidit: nec alius utique quilibet eam, sed ipse proprio stilo scripsit. Directa itaq; ad beatum Aitalam epistola, ipse ad Luxouium properat, Eustasium schismatici aculeis tentans, ians mæstem suam uisum corrumperet queat: uenerandus

Bedæ tom. j.

autem uir Eustasius, paternis effaminibus erratē increpat, ut resipiscat, horiat & obsecrat. Cumq; salutaribus monitis & salubri auidodorem pestem corruptam curare nequiuisset, à suo suorumq; collegio segregatū abire coegit. Fugatus igitur ab Eustasio miserabilis Agrestinus, huc illucq; diuertit, ut aliquos sui erroris fautores facere posset: sed cum nihil eius imperitia longo tempore peragere quiuisset, tandē aduersus regulam beati Columbanii liuidodēte garrere coepit. ac uelut cœnosa sus grunniēs, per quoscunq; potuit paritatis suæ similes abominabile murmur excitauit, annuente sibi Appillino Genuenis urbis episcopo, qui ei constantinuitate proximus erat. Hic deniq; Appellinus uicinos episcopos singulatim sibi iungere in auxilium Agrestini nifus est omni studio, ita ut regem Lothariū tentaret, si suæ partis assertor heri uoluisset. At ille sciens, & experimēto cognitam beati Columbanii sanctitatem, & discipulorum eius doctrinam, postquā diu redarguere tentauit grunnientis hæreticis sectam, nec praualebre potuit aduersus eam, statuit synodali examinatione probaretur, non ambigens de auctoritate uenerabilis uiri Eustasii, quin omnes aduersantes sanctę regulę suę prudentia superaret. Tunc emanante regalē auctoritate, multi iam Burgundici episcopi in suburbio Matalconensis urbis conueniunt, inter quos maximus hæreticorum uicarius uacuarius quidā, dum & ipse fieri uellet assentator Agrestianę partis, ipso die quando aduersus Eustasium alteratio futura erat, morte pergens interijt: sed nec eo terrore turbati ceteri confautores aduersę partis, qui conuenierant, deducti in medium Agrestini deprimere cogunt, quid contra regulam Columbanii uir Eustasii obijciū dū haberet. Tum ille trementibus labijs astitēs, & nihil auctoritatis uel elucubratū eloquij habens, ait superflua quædam, & canonicę institutioni contraria in eorum studiis teneri, cochieam uidelicet, quam lambrēt, crucis signo crebrō signari, & in ingressu cuiuslibet domus intra cœnobium, tam introeuntem, quā egredieniem benedictionem postulare: Columbanum etiam à ceterorum ecclesiasticorum more desistere, & sacra missarum solennia multiplicate orationum uel collectarum celebrare. Audis huiusmodi obiectionibus beatus Eustasius conuersus ad suę partis episcopos, dixit, Vos o decus sacerdotij probare debetis, qui in ecclesijs ueritatis ac iustitię seminatium distribuant, & qui ueritati ac religionē aliena tradāt. Quicquid enim à norma ueritatis distulit, extra ecclesię corpus segregari debet: uestrū est discernere obiecta, an sint à scripturā serie aliena. Agrestinus ait, Tu o nobis edicito: nosse enim id te uolumus, quod dignū super hoc responsum reddas. Sanctus Eustasius respondit, Nequaquam, ait, teor contrariū esse religioni, si cochiea, quam Christianus lambit, uel quodcunq; uas aut poculū crucis signo munit, cum per aduentū signi Dominici pellatur

p 1 pectus

Sancti Eustasii abbatis uita.

VENERABILIS Eustasius, discipulus sancti Colibani abbatibus apud cenobium, quod uocatur Luxouilum: adhuc in carne posito beato Columba^{no}, monachorum cateruas regendas suscepit, quas & paterno affectu, & omni aequitatis modocramine ad instar reuerendi magistri informare curauit. Euenit aliquando; ut pro communi necessitate monasterii, ad regem Lotharium pergeret, qui eo tempore in ultimis Gallie finibus, oceanum maris uicina inhabitabat: in itinere uero constitutus, uenit quadam uespere ad domum cuiusdam Chanerici, cuius uxor Leodegunda dicebatur, Christiana, & bonae mentis iuuenina, quorum filiam Burgundolam nomine, beatus Columbanus Domino consecrauerat. Quam uidelicet puellam, eum contra uoluntatem eius pater ad nuptias tradere uoluisset, dolore oculorum percussa, tam to febrium igne succensa est, ut uix superis reddi crederetur. cumq; uenisset illuc beatus Eustasius, patrem puellae increpat, dicens suam esse, quod ipsa tantis exurteretur poenis, qui uiri Dei Columbani interdictum uiolare tentasset: nec ego ulterius talibus obstitere uos^{is}. Accedens itaq; Eustasius ad stratum puellae, sciscitabat, si suus fuerit assentationis, quod contra beati Columbani interdictum post uota coelestia rursus iteraret terrena. Cui respondens puella, restatur se talibus uotis nunquam paruisset, ut terrenis coelestia commuaret, sed paratam fuisse & esse beati uiri parere praeconijs: seque ante^{re}rita nocte uidisse uirum similem eidem beato Eustasio, qui oculis suis lumen redderet, & uocem simul audisse dicentem, Quodcumq; tibi dixerit uir iste, fac, & sanaberis. Nunc igitur infer auribus meis, quae mihi sunt custodienda, & tuis orationibus pelle dolorem à Domino illatum. Tunc prostratus humo uenerandus uir Eustasius eum lachrymis postulat Dominum, ut pollicitur munus exhibeat: surgensq; crucem super oculos exprimit, & oculos manu palpat, do, diuinum auxilium illico redditur, febrium ignis fugatur: redditamq; sospitat puellam matri commendat. donec à Lothario rege, quod iter arripuerat, rediens, religiosam eam uelibus subdat. Cum autem pater cerneret filiam suam sospitati redditam, & eam, obliuionis iterum foueam incidens, decernit eam sponso tradere pristina pollicitatione: quo puella comperto, unius forsalium suarum consilio quæsito, & eandem assumens, scilicet fugam inierit, & clam elapsa, ad basilicam beati Petri principis apostolorum peruenerit. Audiens hoc pater puellae, dirigit

cum furore pueros, iubens ut apprehensam filiam crudeliter perimant: pergentes ergo pueri sinibus ecclesiae receptam inueniunt, cui & statim minantur periculum mortis. At illa, & inquit, moriem me torridare putatis, in hoc ecclesiae paulimento probate. nam ego mortem ouans suscipio, pro eo qui propter me non dedignatus est mori. Interea peracta legatione sua uenerabilis pater Eustasius remeant, puellam à custodia liberat patrem terribiliter increpat, religionis ueltem per pontificem urbis illius, Gundoldum nomine, induit. monasterium uirginum Christi supra paternum solum inter duos fluuios adiacet: fratres, qui edificandi curam habeant deputat, germanos puellae Chagnoaldum & Vualdebertum, qui ei postea succedunt, ut regulam doceant, decernit: in quo uidelicet Vualdeberto, quantae uirtutes postmodum factae sint, fluua comes fuerit, prosequemur. Res uersus posthac uenerabilis uir Eustasius ad Luxouilum, magistri sui praecceptum implere parat, ut gentes quae uicinia erant, fidei pabulo aleretur. Progressus ergo Vuarascos praedicando conuertit populos, quorum alij idolatri cultibus dediti, alij Fotini haeretici errore maculati erant: ubi cum multum populum ab erroribus diuersis conuertisset ad Dominum, ad Boias, qui nunc Bicarij uocantur, tendit, eosq; multo labore imbutos, ac fidei linamento correctos, plurimos eorum ad fidem conuertit. Vbi cum aliquantisper moratus fuisset, dimisit sagacea uiros, qui cepti laboris in studio desudarent. Ipse uero ad Luxouilum remeare disponit: & dum iter carperet, uenit ad quandam uirum nomine Gundoenum, habitantem in uilla, quae Mosabamne ibidem temporis effluente uocatur: cuius statim ut ingressus est domum, praemissa benedictione, polcit ut liberos, quos habeat, respraesentet. At ille libenter obediens, duos bonae indolis liberos praesentauit. Est inquit, tibi adhuc proles: Ille latetur praeter unam filiam luminibus orbatam, nomine Adelbergam, se amplius non habere: quam praesentatam cum uidisset famulus Dei, sciscitatus est ab ea, utrius iuuenilis animus ad cultum diuini timoris aspiraret. Cumq; illa se paratam esse responderet, sacris praeconijs obtemperare, per duos ille dies ieiunijs corpus afflicti, mentem fide armauit, super oculos benedictionis oleum effudit: sicq; per interuentum famuli sui redintegrat diuina pietas damna luminis eiusdem puellae: quae nunc quoque superest, & diuinis obsequijs dedita, non solum suae utilitati, sed & alijs praeuidet opoportuna. Progressus inde beatus Eustasius, ad ceptum iter perageret, quandam fratrem Agilum nomine, qui modo Respacensis cenobij praefatus existeret, uehementi febrium igne subito correptum interuentu orationis suae sanauit, ac pristinae sospitati reddidit. Deinde perueniens ad supradictum cenobium, tam fratres inierius, quam uicinos populos ad Christianam uigoris emolumentum inhiante excitaui, multosq; eorum ad poenitentiae medicamenta per^{traxi},

traxit. De fratribus uero sub eius regimine constitutus, postea plures ecclesiarum præfules existerunt: Chagnoaldus Lugdunæ, Acharius Viromandoræ & Nouiomensis ac Tornacensis episcopus: Rachnacarius Augustodoni & Basileæ, Audemarus Bononiæ & Tharonensis oppidi. Cumq; iam ab omnibus haberetur gratus, ut nullus se beatum Columbanum perdidisse gement, qui eius doctrinam imbutus suis ser, omniumq; Francorum procerum honore fulciretur, & præcipue Lotharii regis amore ac ueneratione clueret, præsertim cum cernerent in discipulo magistri instituta per omnia manere: exaruit more suo laudis aduersus sancti uiri famam Chelidrus, excitans contra eum unumq; subditis Agrestinum nomine, qui quondam Theoderici regis notarius fuerat, & quadam compunctione cordis tactus, omnia quæ possederat relinquens, & Luxouilum ueniens, se & sua omnia eidem uenerabili patri tradiderat. Inquam, ut cuncta replicem, religionis speciem in monasterio gestans, post non longum tempus conuersationis eius, arrogantia mentis elatus, postulat ut gentium esse prædicator permitteretur: quem uir sanctus diu obiurgans increpat, dicens cum rudem adhuc in religione non debere ad tale opus idoneum se putare, præponens ei in exemplum Hieremiam, qui electione Domini prædicator designatus, se dignum esse denegat dicens, A a Domine Deus, ecce puer ego sum, & nescio loqui: Moysen quoq; qui electus à Domino tardioris & impeditæ lingue se esse testatur. Hoc et huiusmodi dissuasiouibus cum nihil proficeret, quæ tenere non ualeat, ire permittit: qui cum in regionem Batauriorum uenisset, nullum fructum exercens ibi post aliquantum temporis ad Aquilegiam transiit. Aquilegienses etenim discordabant à communione sedis Apostolicæ, de qua Dominus in Euangelio ad beatum Petrum loquitur diceo, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, ob trium uidelicet capitulorum dissensionem, quæ præsentis operis necessarium non duximus inferere. Itaq; ueniens Aquileiæ socius statim schismatis effectus, Romanæ sedis à communione seiunctus ac diuisus est, totius orbis communionem quicumque Romane sedis iungeretur dampnans, in sola Aquileianæ Orthodoxam fidem retineri decernens: quo schisma in imbutus, epistolam uenenosam & increpationibus plenam ad beatum Aitalæ Bobienis comobis patrem, per Aureum Adaluardi regis Longobardorum notarium dirigit. Quam epistolam beatus Aitala perlectam, & ridiculo habitam, mihi tradidit seruandam: quæ ego etiam per multorum spaciâ annorum abditam penes me habui, & postea mea negligentia perdidit: nec alius utique quilibet eam, sed ipse proprio stilo scripsit. Directa itaq; ad beatum Aitalam epistola, ipse ad Luxouilum properat, Eustasium schismaticis aculeis rentat, si iam mentem suam usq; corrumpere queat: uenerandus Bedæ tom.

autem uir Eustasius, paternis effaminibus errantem increpat, ut relinquit, hortatur & obsecrat. Cumq; salutaribus monitis & salubri anidoto mentem peste corruptam curare nequiuisset, à suo suorumq; collegio segregatè abire coegit. Fugatus igitur ab Eustasio miserabilis Agrestinus, huc illucq; diuertit, ut aliquos sui erroris fautores facere posset: sed cum nihil eius imperitia longo tempore peragere quiuisset, tandem aduersus regulam beati Columbani laudo de te garrere coepit, ac uelut cenosis suis grunnies, per quoscunq; potuit parilitatis suæ similes abominabile murmur excitauit, annuente sibi Appollino Genuensis urbis episcopo, qui ei confanguinitate proximus erat. Hic deniq; Appellinus uicinos episcopos singulatim sibi iungere in auxilium Agrestini nissus est omni studio, ita ut regem Lotharium tentaret, si suæ partis assentator fieri uoluisset. At ille sciens, & experientem cognitam habens beati Columbani sanctitatem, & discipulorum eius doctrinam, postquæ diu redarguere tentauit grunnientis hæretici sectam, nec præualere potuit aduersus eam, statuit ut synodali examinatione probaretur, non ambigens de auctoritate uenerabilis uiri Eustasii, quin omnes aduersantes sanctæ regulæ suæ prudentia superaret. Tunc emanante regali auctoritate, multi iam Burgundie episcopi in suburbio Mafaconensis urbis conuenerunt, inter quos maximus hæreticorum Vuarnacharius quiddam, dum & ipse fieri uellet assentator Agrestianæ partis, ipso die quando aduersus Eustasium altercationis futura erat, morte præuocatus interit: sed nec eo terrore turbati ceteri confuatores aduersæ partis, qui conuenerant, deducti in medium Agrestinum depromere cogunt, quid contra regulam Columbani uir Eustasii obijciat dum haberet. Tum ille tremantibus labijs assisus, & nihil auctoritatis uel elucubratæ eloquii habens, ait superflua quædam, & canonice institutioni contraria in eorum studiis teneri, coelestem uidelicet, quam lamberet, crucis signo crebro signari, & in ingressu cuiuslibet domus intra coenobium, tam introeuentem, quam egre diem benedictionem postulare: Columbanum etiam à ceterorum ecclesiasticorum more desciscere, & sacra missarum solennia multiplicitate orationum uel collectarum celebrare. Auditis huiusmodi obiectionibus beatus Eustasius conuersus ad suæ partis episcopos, dixit, Vos o decus sacerdotum probare debetis, qui in ecclesijs ueritatis ac iustitiæ seminatium distribuant, & qui ueritati ac religioni aliena tradat. Quicquid enim à norma ueri tramitis distentit, extra ecclesie corpus segregari debet: uelut est discernere obiecta, an sint à scripturâ serie aliena. Agrestinus ait, Tuo ore nobis edicuo: nosse enim à te uolumus, quod dignum super hoc responsum reddas. Sanctus Eustasius respondit, Nequaquam, ait, reor contrariū esse religioni, si eocheia, quam Christianus lambit, uel quodcunq; aus aut poculæ crucis signo muniri, cum per aduentum ligni Domini pellatur

menta redite expectat. Cumq; sibi sapius poenitentia locum datum infelix Agrestinus non cognouisset, ut Eustasij sententia ad iudiciū eum inuocantis praualeret, ante triginta dierum circulum, quā uertentis anni meta completeret, à seruo suo quem ipse redemerat, securi percussus interijt, & occasio criminis dicebatur uxoris permixto. Quod quamuis multi dixerint, & uera asserere uellent, nostrum tamen aliis mare nō est. cuncta etenim iuxta Salomonem, Adducet Deus in iudiciū pro omni reatu, siue bonum siue malum. Et Apostolus dicit, Vniuscuiusq; opus, quale sit, ignis probabit. Hoc solum à nobis liberè dicendum est, iusta eum sententia diuini iudicij percussum, ut & assentatoribus suis à lacerationibus famulorum Dei fugere monstraret, & ille contumaciam suam per meritam ultionem lueret. Post hæc Amatus & Romaricus Eustasij patris indulgentiam postulantes, ab eo recipiuntur, & in pristinum gradum restituuntur. Appellinus quoq; & ceteri Galliarum episcopi, ad roboranda sancti Columbani instituta aspirant: quorum multi in amore eiusdem sancti patris nostri seruantes, secundum eius regulam monasteria construunt, gregem Christo congregant, & religionē monasticā professionis adaptant: inter quos uir ille iulstris Eligius nomine, qui modò Veromandensis ecclesie pontifex præest, iuxta Lemouicensē urbem, monasterium nobile Solenniacum nomine construxit, super fluium Vincennam, distans à supradicta urbe milibus quatuor: & alia multa in ipsē locis coenobia. Sed & in ciuitate Parisiensī puellarum monasteriū, quod de regio munere suscepit, ædificat: in quo Christi uirginem Auream præfecit. In Bethori cense uero urbe, puellarum monasteriū ex beati Columbani regula, Bertrada nobilis generis & religione, sexmina sanctissima construxit. In suburbano etiam Bethoricensis urbis, uir uenerabilis Theodolfus, cognomēto Babelenus, monasteria ex regula Columbani, religione omni pollenti construxit. Primum quoque in insula super fluium Milinandram, ubi religioso rum usorum adunauit cateruam: aliud Gaudiacum nomine, haud procul à fluiolo Albertorium uirginibus ac religiosis femina institutum, in loco Caranthomo supra fluium iam dictum Milinandram: itemq; aliud Christi uirginum, iuxta Niuernensē oppidum sub eadem regula construxit. Beatus ergo Eustasius post has uictorias corrigere mentes delinquentium studeat, ac sua pace, qui remanserant, aduocare decreuit: deinde monachorū sub eius obedientia in sæpe facto coenobio, quā maxima creuerat turba, ut iam multa per uicinia cōstruerentur monasteria, quæ eius successor Vualdebertus firmauit atque ædificauit. Jamq; beatus de hac uita exitum præstolans omni intentione ad contemplanda mysticorum præconiorū documenta defudat, ac soli Deo mente intentissima preces effundere non cessat. Postquam per multorum circulum annorum in hoc ope,

re uacauit intentio, aduenit tempus uocationis eius, daturq; sententia iusti iudicis, ut quod minus annorū circuli diuersis afflictionibus peractū purgauerunt, paucorum dierum corporis infirmitas sanaret: interrogatusq; inter poenitendia per uisionem nocturnam, si quadraginta dierum spacio leuiori poena curari uelit, an triginta seruientiori incendio respondit ille, Melius esse quāuis duris, in breui subiacere flagellis, quā leuibus consumi longius poenis. Expleuit ergo prouisam atque electam corporis poenā, & trigelimo die omnibus ualedicte, eandem diem ultimam esse denuncians: & sumpto uaticinio animam cœlo reddidit, Christorū duce paradisi gaudia penetrauit, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

SANCTI EUSTASII ABBATIS VITAE, FINIS.

Sanctissimi uiri Bertolfi Abbatis Bobiensis coenobii, uita & transi- tus.

Vitam præclaram sunt monumenta iustorum, studuit declarare posteris diligentia scriptorū: quapropter & ea, quæ nostris noscitur patrata scriptoribus, nequaquam negligenter somno torpentes prætermittere debemus: ut sicut nobis præcedentium exempla uberius religionis studia generant, ita nostrorum temporum acta, uirtutum augmenta austeritatis pareant. Venerabilis igitur Bertolfus, Bobiensis coenobij abbas, quis quantusque fuerit, non est omitendum tradere memorie: sed prius qualiter à seculo conuersus sit, memorandum. Fuit enim genere nobilis, licet gentilis, consanguineus beati Arnolfi Metensis urbis pontificis: qui cum præstatum Arnolfum pontificē ad cultum religionis post aliquos honores, post infusas pompasq; seculi ad religionis studia anhelare perspexisset, nūus est & ipse calcando terrena cœlestia desiderare. Postpositū ergo patrem naiale quæ solum & pompas urbis, iuxta Euangelij uocem, post rerum amissionem nudus tollendo crucem, ac libenter ipsi ab-

negando se, secutus est Christum, sanctusq; su-
 pradicti pontifici Arnolfo, cum ipso aliquan-
 tis per commoratus esse deinde ad venerabilem
 virum Eustalium, cuius iam supra vitam descri-
 plimus, Luxouium perrexit, ubi diu subiectus
 sanctæ regulæ, & monasticæ religioni, omni-
 bus inibi conuersantibus gratissimus effectus
 est. Exin aduentante beato Aitala Bobienlis
 cœnobij abbate, ex Ausoniarum patribus, cum vo-
 luntate & pacis uinculo beati patris Eustasij,
 eius societati subiectus est, quia erat illis cor u-
 num & anima una: nec quicquam manebat di-
 scordis, simulat ac uicissim subiectos sibi fra-
 tres commutarent. Abijt ergo post uigilia ue-
 nerabilis Aitalæ, Ausoniarum finibus receptus,
 in Bobienlis monasterio sub obedientia eius-
 dem sancti uiri permansit. Cum autem condi-
 tor rerum beatum patrem Aitalam ad cœlestia
 regna post ærumnas huius seculi transiisset,
 omnis monachorum concio, uoce simul & ani-
 mo præfatum Bertolfum sublimauerunt hono-
 re paterno: qui per tredecim annos omni dili-
 genti studio plebem sibi commissam salubri-
 bus monitis erudit non omisit. Porro quid in
 his temporibus gesserit, memorie tradendum
 est. Cum iam egregia moribus, bonitate, disci-
 plina, & omni uirtutum ornamento polleret,
 cepit antiquus anguis quiddam contrarieta-
 tis aduersus eum machinari. Excitauit enim
 quendam Procum nomine, Cleronenlis urbia
 pontificem: qui ut subiectum sibi præfatum ab-
 batem cum cœnobij supplemento faceret, om-
 ni nisu intendebat, uicinosq; pontifices, & al-
 ios quoslibet primæatæ ad id peragendum mu-
 neribus attentabat. Super eadem quoque re
 adijt regem Auriouardum Longobardij, qui
 eodem tempore regnabat: sed cum nihil aliud
 à rege in responso accepisset, nisi ut ecclesiasti-
 co iure probarent, utrum cœnobija procul ab
 urbibus sita, episcopali debeant ministrare do-
 minio ille omnes causas potius suo iuentui iun-
 git. Cumq; hæc agerentur, unus aliquis ex au-
 la eilm præfato Bertolfo totius machinamenti
 causam per internuncium manifestauit. At ille
 statim experiendi causa quosdam de pueris suis
 direxit ad regem: quibus Aurioualdus in-
 ter alia respondit, Non est meum sacerdotum
 causas discernere, quas synodalis examinatio
 ad purum debet iudicare: scilicet iantur illi qui
 missi fuerant, utrum fautor esse uelit prædicti
 episcopi, an abbatis sui. Ad quod rex, Nequa-
 quam se, ait, illi fauere uelle, qui famulo Dei
 molestias aliquas aut iniurias uellent irroga-
 re. Cum ergo venerabilis Bertolfus regem q-
 uis barbarum, & Arrianæ sectæ credulum tam
 humane de causa sua locutum fuisse cognouis-
 set, poscit ut supplemento ipsius Romam ad se-
 dem Apostolicam uenire queat: quo statim lar-
 ga manibus impenso, Romam iter arripuens
 ad Honorij papam accessit: cui cum rei cau-
 sam patefecisset, ille de industria querit, quæ sit
 consuetudinis suæ regularis disciplina. Cumq;
 cuncta alacri animo in aures præcelsus digestis-

set, placuit beato Honorio ut regularis series,
 religionis cultum ac humilitatis indicia tene-
 ret: at ubi hæc omnia uera relatione perdidicit,
 sanctus papa quodidam affamine uenerabilis
 Bertolfum roborare nisu est, ut corpe itineris
 labore non relinqueret, & Arrianæ pestis per-
 fidiam Euangelico mucrone ferire non abnu-
 ret. Erat enim uenerabilis præful Honorius sa-
 gas animo, uigine consilio, doctrina clarus, dul-
 cedine & humilitate pollens: lætatur e genti-
 bus locum repperisse, cum quo dulcia prome-
 ret effamina: nec prorsus delectabatur, ut citò
 ab eius consortio segregaretur. Sed cum uhe-
 mens ætus quiescendi longum prohiberet spa-
 cium, præbuit optatum munus sanctus papa pa-
 tri memorato Bertolfo, priuilegia scilicet sedis
 Apostolicæ, quatenus nullus episcoporum in
 præfato cœnobio quolibet iure dominari cona-
 retur. Perceptio ergo munere optato, ad patris
 reuersi sumus: cumq; peractio aliquanto itine-
 ris spacio, Tuscanis aruis postpositis, Apenni-
 na rura attingentes, castris, cui nomen Bismar-
 tum est, uenissemus. tanta uis febrium Bertol-
 fum patrem oppressat, ut omni morte præue-
 niri crederet: ur: erat enim uigilia passionis bea-
 torum apostolorum Petri & Pauli. Cumq; iam
 atra nox irrueret, ille inter ignes febrium accer-
 siuit me, ac curia mens dedita de nocturna uigi-
 lia inquisiuit: sed cum ego dicerem omnia iam
 bene esse disposita, ille ait, Et tu ante stratum
 meum per tota noctia metam, quousq; dei pro-
 rum pat crepusculum, excubi. Cum ergo excur-
 bassem, quousq; intempesta nox irrueret, tātus
 sopor oppressit me, ut fursum caput attollere
 non ualerē, omnesq; qui circa tentorium fars-
 nas uel equos custodientes excubabant, simili
 sunt oppressi sopore. Interea beatus apostolo-
 rum princeps Petrus aduenit, ac super stratum
 ægri patris alians, Surge, inquit, & sospes cum
 conuiuatoribus tua abscede. Inquirente autem bea-
 to patre quis esset, qui tali salta iuberet. Ille re-
 spondit, Ego sum Petrus, cuius hodie clara in
 toto orbe celebrantur solennia. & hæc dicens
 abscessit. At ille timore percussus, trepidus cor-
 de sciscitari cepit à me, si audissem uocem, uel
 aspectu alicuius uidissem, ad quod ego respon-
 di. Minime. Non cernis, inquit, iulius lucē, ubi
 Petrus apostolus pergit? Tunc tandē agnoscēs
 quid causæ gestaret interrogatio eius, uix obui-
 nere merui obnoxia precibus, ut mihi res pon-
 deret ueritatē. Quodam tēpore, dum expleto
 plessendi officio unā cum fratribus secūda diei
 hora, de ecclesia beati Petri egredieretur, obuius
 habuit hominē nomine Viatorē, de monis ra-
 bie plens quem intuens, eleuatis ad cœlū oculis,
 conditor omnium postulauit, ut sua uotia
 clemēter ad efferet, & hominē illū de diabolica pe-
 ste liberaret. Cū igitur expleta oratione imper-
 rasset demoni ui exiret, & imaginē Dei ulterius
 maculare nō præsumeret, miserabiliter discer-
 pēs hominē iniqua pestis aufugit, & eadē hora
 salus subsecuta est. Interposito deinde aliquoto
 temporum circulo, infansulus quidam uocabu-

lo Dominicus, filius cuiusdā nomine Urbani, seu dæmonis infestatione oppressus, ad beatū uirum curandū gratia perductus est: quem ille protinus suscepsit ad Dominum prece post increpationem maligni perualoris curauit, & sanū ad propria abire permisit. Quidam etiam leprosus ualida lepra perfulsus, nec prorsus ad recipiendam sospitatem à medicis huiusmodi gerens, ad uenerabilem uirum Bertolum uenit, suisq; orationibus ut opē misericordie mereretur, postulat: quem ubi uir Dei fiducia plenus aspexit, graui ultioni hominem subiacere suspicauit, & ut secū quoad usq; sospes redderetur, maneret imperauit. Mens ergo uirtutum conscia coelos penetrans, ad suas preces rerum conditor exiit, peractisq; biduum ieiunio, olei super hominē ulceribus plenum effudit. Cuius ilico membra leprosa didicere post ulcera putredinem sanitatē puram recipere, & ad pristinū decorem denuo reuerti: & ita sanus exierat effectus est, ut nec uestigiū lepre in eius corpore remaneret. Sic creator omnibus suis famulis fauendo subuenit, ut ubertim uirtutum uigore roborati, calcando secularia, celestia semper studiant adimplere præconia. Plerumq; etiam aliorū monachorū experti sumus flagrare uirtutes, & idcirco ratum duximus, ut ex his aliqua interferamus. Cum aliquo tempore Blidulfus presbyter à beato patre Attala ad Ticinum urbē directus fuisset, ibiq; peruenisset obitum habuit Aurioualdum regem Longobardorum, Arrianæ sectæ credulum: is ergo cum uidisset Blidulfum presbyterū, ait ad suos, De Columbani monachis est iste, qui nobis salutantibus apta denebant respondere: cumq; iam haud procul abesset presbyter, salutauit eum rex ironice tamē. Adhuc Blidulfus, Salutem, inquit, optaret tuā, si tu seductoribus tuis non faueres, & alienis à ueritate Christi doctrinis animū non accommodares. Iustum etenim esset, ineffabilem trinitatem una deitate consistere, non tres potestates, sed tres personas: nec unam trium nominū personam, sed tres in ueritate patris, & filij & spiritus sancti personas: una uoluntate, potestate & essentia. Hec paupersa audiens rex, cū progressus fuisset, iracundia succensus, questus est se nō habere ministros, qui obruente noctis caligine, monachum illum ita contumaciter in conspectu suo locum sollicitarent, & sustibus ac sudibus consiliū mortis traderent. Tunc unus uesanior cæteris, ad hoc patrandum se respondit esse paratum. Dicit ei rex, Si uoluntati meæ satisfeceris in hoc, muneribus te mox illuc efferre die crastino dabo. Progressus itaque pessimus ille, alium sibi sceleris sociū similem sibi assumit, & obortis tetricis tenebris, iam qua monachus à cœna cuiusdam Christiani, qui inuita uerat eum ad hospitium, regredi debuit, uigilanter custodit. Cum ergo monachus inopinate uenisset ad locum custodie, percussus in cerebro, & omni compage corporis collisus, pro mortuo cadauere relictus est ab ipsi satellitibus, nullo de populo id sentiente. Erat enim ab

ditus locus, sed nec uocem dare quauerat, antequam ipatus loco, & immanibus ictibus. Porro is ad cuius domum metatus fuerat, neiciens quidem euentum rei, sed tamen suspicatus hoc ipsum quod euenerat (erat enim & ipse presbyter) arrepto baculo uenit ad locum. reperiensq; faciem, ac si somno depressum excitare conatus est. Ad cuius ille uocem uelut ab stratu incolumis surgit, nec plagarum uestigiis apparere uisus, cū eo pariter ad hospitium pergit, indicans qualiter à laironibus quibusdam comprehensus dirisimis plagis maceratus fuisset, nec tamen aliquid inde sensisset. Peractis deinde caulis pro quibus exierat, ad monasteriū repedauit. Post cuius discessum protinus ille qui se spontaneē ad iniquum opus patrandum indiderat, dæmonio corripitur, & diuersis pœnarum incendijs flagellatur, commissum facinus exitiabiliter confitetur: uersus autem populus in eius cruciatibus timore percussus clamauit & dixit, Quicumque Bobienlibus monachis malum aliquid intuleris, simili ultioni subiacebit: & qui Arrianorum persequutionibus acquiescit, tales iras iusti iudicis merito sustinebit. Videns factus suum infelix Aurioualdus diuinitus mandatum festatum: confusus inde, & metuens ne sibi tale quid eueniat, ipsum quem uis horrida torquebat, cum conuatis ad beatum Attalam dirigit, postulas ut commissum malum ignoscatur, spondens se multum eius obsequio paratum fore, si sua dona dignaretur accipere. Beatus pater Attala respondit, se nunquam in perpetuū Arriani hominis dona susceperum: rogat tamen uniuersos fratres, ut pro pessimo, qui adductus fuerat, orationem ad Dominū fundant: quibus attentius orantibus, pestifer illi sanitati redditur, sed uite lucris nō diu potitur. Nam cum ad propria redire desideraret, correptus igne febrium, inierit pœnales incendijs calamitates uite priuatus est: quem nequaquā iuxta aliorum sepulchra sepelire ausi sunt, sed procul ab hominibus in quodam conspicuo loco posuerunt, quo prætereuntes dicerent, Hic iacet ille miser humatus qui Bobienlibus monachis crudelitatem suam ostendit. Per idem tempus alius monachus Meroueus nomine, ad Therdonam urbem à beato patre Attala directus, ad quandam uillam supra Yram fluuium sitam, peruenit: ubi sanum inter arbores positum uidens, allatum ignem suppositum, ignorumq; congeriem in modum pyre coaceruauit. Quod uidentes cultores sani, Merouē apprehensum, diuq; sustibus casum, & ictibus collisum, in fluitum demergere conantur: sed monachum unda recipere nolebat, quamquam ille omnimodo pro tali causā morti paratus esset. Cum que cernebant non posse demergi, quē Dominus misericordia custodiret, prosterunt super undas Merouem, macerantq; lapidum deluper coaceruant, ut immane pondus corpus eius submitteret undis, relictoq; ut ipsi rebantur, cadauere ad metatus reuertitur. Quibus abestibus, Meroueus nihil mali sentiens, incolumis à fluuiio sur-

git: ac disruptis nexibus Therdonam ingredi-
tur, & peracto negotio suo ad monasterium re-
pedat: continuo diuina ultione prosequente, om-
nes qui ad opus illud patrandum crudeles se
exhibuerant, diuersis poenis afflicti sunt. Alios
namq; cæcitas, alios ignis arcti: alios contractio
publica, alios omnium membrorum debilitas
inuasit, diuersiq; diuersa percipere tormenta:
quorum tamen aliqui ad Bobiense cœnobium
se deduci rogauerunt, & postulata iam uenia,
per poenitentia medicamenta illatas poenas re-
uaserunt, reliqui omnes in eadem ultione mor-
tui sunt. Aliorum uerò monachorum in supra-
dicto cœnobio felicem uitam & feliciorem exitum
uidimus, qui de hac luce exeuntes diuersa
superstitibus exempla reliquerunt: ex quibus
aliqua ponenda sunt, ut uisitatibus, eorumq; ul-
tam imitari uolentibus, adhortatio creascit. Qui-
dam monachus Agibodus nomine, qui sub bea-
to patre Astala molendinum monasterij guber-
nauit, in extremis anxietatibus positus, horam
sui exitus expectabat: cumq; iam irarum cetera
uastaret, quæ exeundi de mundo animæ supre-
mos impenderet honores, atq; ex more ad psal-
lendi officium se præpararet, elapsa illa de coe-
pore, uidit æternam lucem sibi præparatam, so-
lemq; rutilo fulgore micantem. Tunc unus ex
cœlicollis ad eum accersit, sciscitatusq; quid at-
tonitus inueneretur: responsum accepit ab eo, so-
lis se fulgorem uidere micantem. & talem eius
esse splendorem, cui nunquam uideri par. Ille
ait, Noueris te hac die ad nos uenurum esse,
& huius fore lucis habitatorum, septiesq; super
hunc solem noueris animas iustorum choris in-
sertas splendere. Reuersus ergo ualedic fratru
tuorum corni, & sic deinceps redies ad nos. His
dictis frater ille rediit ad superiores, & ultimū uis-
le omnibus fecit: quæ dum unus ex assistentibus
interrogaret, ubi tamdiu antipii exitu moras
tus esset, exponit quid uideri, & quanta sibi cla-
ritas promissa esset, edicens, quod eadem hora
scurus esset denunciat, uaticum tantum cape-
re, & ualedicere fratribus regressis. Sumens itaq;
sacrum Domini corpus, dato pacis osculo
omnibus: postulat ut charitatis officium defe-
cant corpori, animam attentius commendantes
creatori. Tunc a seculo migrans ad promissa
sibi claritatis splendor euolauit, relinquens
posteris exemplum beate conuersationis, ut
qui eius coronam ante exitum promissam co-
gnouissent, puritatis nihilominus eius, & reli-
gionis in omnibus imitatores existerent. Is eie-
nim fuerat a pueritia fide regularis discipline
norma eruditus, sub beato Columbano a seculo
cōuersus, simplex & omni bonitate inter fra-
tres habitus: obediētia & religione pollens, ma-
litia omnino iuxta Euangelium paruulus exis-
stens. Et quid aliud fuerat, quod clementissimus
rerum creator exeundi de mundo uoluit mon-
strare, qualis futurus esset, nisi quod hi qui simili
simplicitate uiuunt, & obediētia ac mortifica-
tioni uoluntarie se subiciunt, similem remun-
erationem expectent, & æterni luminis clari-

tate potiuntur. Alium similem obediētia, pie-
tate ac mansuetudine fratrem, Theoaldum no-
mine, uidimus feliciter de presenti uita segrega-
ri, & cum omni lætitia atq; exultatione ad æter-
na gaudia properare. Nam cum lætus suo faueret
in stratu, rogabat ut omnes ad se uenirent
fratres, omnibusq; ualedicere, iudicans se eadem
hora egressurum: sed qualiter suum uideret exitum,
nobis nequaquā uoluit manifestare. Cūq;
ualedicisset omnibus, uaticum poposcit: quo
sumpto, antiphonam ipse imposuit dicens, Ibi
sancti de uirtute in uirtutem, uidebitur Deus
deorum in Syon. Impleta autē antiphonæ me-
lodia, lætus & omni amicitie repletus, ani-
mam datori reddidit: ut nobis qui astabamus,
apertè daretur intelligi, quæ de diuina gloria,
& promissis præmij lætitia fuisse repletum. Mo-
nachus quidam sub abbate Bertolfo, nomine
Baudacharius, cum tempore uindemæ ordina-
tus esset ut uineam custodiret, ne autem bestia-
rumq; incurtus damnum inferret, euenit tri-
ginta fratres ad eandem uineam deuenirent
at ille charitatis plenus, postulat ut ibi post labo-
rem selsa membra reficiant, quibus multo plura
quæquam ad manus habebat, nisi modicum pa-
nis, quem ad uiuos suos detulerat: quem eū præ-
positus increparet, cur reflectionem his quibus
nihil dare habuerat, præbuisset, ille respondit,
Largæ dapes mecum sunt, quibus multo plura
res latari possunt. Inquirente uerò præposito,
quæ essent illæ dapes, ait, inquit, sibi datam
a domino, quam à nando Anatem uulgò uocat.
Præpositus dixit, Fac sicut dixisti. Ille ergo fra-
ter, qui charitatem amabat, & charitatem cum
fratribus facere uolebat, diuisit cibos quos ha-
bebat per triginta, & fiduciam habens in Do-
mino, desiderabat omnes saturari de modico et
bo. Quod & ita plenarie cooperare gratia Dei
perfectit, ut dicerent omnes, nullo se tempore
uitæ suæ tanta saturitate fuisse repletos. Auxit
enim fides, quod in se non habuerant dapes.
Alius item monachus Leobardus nomine, eū
ad uineam custodiendam aliquando deputa-
tus fuisse, inuenit uulpeculam uuas uorantem:
quam statim comminando corripuit, ac ne am-
plius attingeret, imperando prohibuit. Cumq;
ille abiisset, ad solitum furtum fera regressa esset:
sed cum gustasset prohibuit, in ore cibo haer-
ente, fera expirauit, moxq; Leobardus de stu-
dio uineam circuiens, reperit uulpem mortuam,
prohibitos cibos in ore tenentem. Alia uice
Leobardus idem cum Meroueo, cuius superius
fecimus mentionem, septa uinez ex abbatis
imperio defendebant, atq; muniebant: euenit
autem ut securi arborem succiderent, & de ra-
morum congerie septa defenserunt: cumq; iam co-
lumnæ ramis spoliassent, consilij fuit ut terræ
prostrati dominum postularent, ut ipse augeret
fortitudinem, quatenus ipsam columnam
arboris integram ad sepe uehere potuissent.
Surgentes igitur ab oratione, cum inuocatione
nominis Christi arborem arripuit, & quam
uix multi trahere quierant, duo homines ar-
mat

mati fide leui motu portabant. Hanc ipsam arborem multiposita fratres simul positi mouerentabant, & cum minimè leuare ualerent, eum demum uirtutem omnipotentis Dei circa famulos suos operantis agnoscebant. Sed fortasse nos aliquis reprehendendo, nosq; rodendo, quod talia scripserimus de fratribus nostris, diiudicat atq; condemnat: nos tamen obstricti dum linguas non attendentes, quæ ad diuinam gloriam pertinet, silentio tegere nequimus. Illi diiudicent, utrum hæc conditoris dona sint, aut non sint recipienda: & cum didicerint talia non posse nisi à Deo fieri, laudes & condignas gratiarum actiones referant ipsi, qui semper & ubiq; mirabilis est in electis suis: Iesus Christus Dominus noster, cuius cum Deo patre & spiritu sancto, honor & gloria, in secula seculorum, Amen.

SANCTI BERTOLFI VI-
TAE FINIS.

Sancti Arnolphi episcopi uita.

BEATVS Arnolfus episcopus, profapia gentis Francorum, altus fati & nobilis parentibus, atque opulentissimus in rebus seculi fuit: sed nobilior deinceps & sublimior fide fuit. Huius itaque laudabilia facta quæ gelat, nonnulla ego familiaribus illius narrantibus, pleraq; per memetipsum agnosce, operæ precium reor, ut iam ab ortu natiuitatis eius, locutionis meæ summa exordium. Erat igitur quidam peregrinus seruus Dei, nomine Stephanus, qui à partibus Italiæ ueniens, habitauit in loco coniuo parentibus huius beati uiri. Cumq; reuelata fuisset per spiritum eidem peregrino natiuitas pueri, silentio paulisper interpolito, præfaga tandem uoce sic exoritur est: Sciote omnes, quomodo puer iste qui natus est summis honoribus exaltandus, magnus erit apud Dominum & homines: quod ita rei probauit euentus. Laudabilis enim indolis puer, gratia Dei præueniens, cum literarum studiis imbuendus traditus fuisset, exterius conuersationibus suis sagaci ingenio, & ca paci memoria præcellerat, ac de die in diem per gradus uirtutum ascendendo proficiebat. Cum autem iam bene edoctus ad perfectam uenisset ætatem, Gundolfus subregulo consiliario uidelicet regis, exercitandus in uirtuosis actibus commendatur: quem ille per multa experimenta probatum, Theodeberti regis ministerio dignum adpauit: in cuius seruitio commorans, quantapotentia belligerando præcellerit omnes, quis enarrare sufficiat, præsertim cum sepe phan-

langes aduersariis suo uisiliter abegisset mucrone? Quapropter effectus est in breui omnium primus, ita ut sex provincie, quas extitit & nunc totidem agunt officiales, sub solius eius arbitrio regerentur. Interea cum strenuus miles iste, quæ Dei sunt, redderet Deo sedulo scilicet in oratione in ieiunijs, in elemosynis, & quæ Cesaris sunt Cesaris, scilicet in bello, prouidus in consilio, cogentibus amicis atque parentibus, à nobilissima gente puellam quandam præclaris moribus ornata, duxit uxorem. Quo in facto speciale quoddam munus gratiæ suæ, eidem uirò Dominus indulsit, ut ex eadem uidelicet egregia semina duorum filiorum gaudia suscipere mereretur: qui quasi duarum gemmarum splendidi decus, in mundo postmodum clarescere ceperunt. Temporibus illis erat in ministerio regis, uir egregius, nomine Romaricus, familiaris affectu beato Arnolfo copulatus. Hic cum ex asiduitate secum commanendi, desiderium beati uiri, quo circa monasteria uel loca sancta iugis illi meditatio fuit, agnouisset, habito inter se consilio, disponunt secundum Euangelij præceptum, reliqua quæ omnia sua, & peregrinari pro Christi amore: sed uoluntas Domini obstitit in hac causa propositio utriusque. Nec enim fas censuit fore prouidentia Christi, ut hi duo uiri, qui quædoque ueluti duæ lampades fulgerent in seculo, sub unius modij occultarentur articulo: sed potius super candelabrum positi, lucerent omnibus operatione sua fidei. In illis liquidè tribus accidit, ut ciuitas Metensis uiduata suo pastore, una uoce pariter consensu Arnolfum domesticum atque consiliarium regis, peterent libi ordinari episcopum. Qui licet lachrymans ac multum renitens, compulsiu tandem, quia sic placitum fuit Deo, præfatam urbem gubernandam suscepit. Nec tamen primatum, quem in palatio gerebat, deferere permixtus est. Sublimatus igitur episcopali dignitate, tanta tamperfecta munificentia indigentiam pauperum releuabat, ut etiam de longinquis regionibus fama beati uiri audita, innumerabilis uirorum ac mulierum caterua ad eum refocillanda festinaret. Porro normam abstinentiæ eius quis enarrare ualeat, cum interdum post triduanam, uel etiam amplius protracta ieiunia, inane hordeaceo seu lymphæ poculo uisceraret: Indutus quoque iugiter infra tunicam suam oculo ciclicio, geminum ingerebat cruciatum membris uigilijs atque ieiunijs uehementer excelsis. Inter has asiduas corporis afflictiones, quibus ob amorem celestis patriæ, beatus Arnolfus semet spontanea uoluntate castigabat, multas per eum Dominus dignatus est uirtutum operationes demonstrare, de quibus hic aliquas aggrediar enarrare. Cum in cõtigujs partibus Vosagi in prædij scilicet sancti Stephani patroni Metensis loci, uir Domini moraretur, & mulier quædam, nomine Beccila, à demonio correpta, grauius ante conspectu eius uexaretur, ut erat omni pietate sustulatus, cum altis suspirijs dixit, Hæu

Heu miserum humanum genus, in quo tantum
 praevaluit inimicus, ut domiciliū ipsius existeret,
 quod potius Christus inhabitare debuerat. Et
 hac dicens, dedit se cum lachrymis in oratio-
 ne: qua finita, fugato demonio, sanam illico red-
 dit mulierem. Eo tempore quadriduanum ieiunium
 uniuersalis celebrare consuevit ecclesia,
 uir sanctus extra ciuitatem eum crucibus atque
 promiscuis populi multitudine, orandi gratia
 secundum morem uel processit: & ecce mulier
 ex medijs cateruis uoces emisit in cœlum.
 Quod audiens uir Domini, cum cognouisset
 eam arreptam à dæmonio, opposito crucis ue-
 xillo, liberauit eam ab hoste maligno. Alio quo
 que tempore cum infra urbem orationis causa
 ad basilicā sanctæ Crucis accessisset, ibique puel-
 lam nequirer debacchantem reperisset, miser-
 cordia motus, archidiacono suo ait, Hac nocte
 frater pro ista paupercula uigilias agamus, ut si
 pergerit. Deus sanata fuerit, crastina die laeti
 domum redeamus: & ita factum est. Tunc temporis
 Dagoberti regis, cum in palatio eius mane-
 ret beatus Arnolfus, leprosus quidam clamauit
 ad eum, deposcens uisum siue uestitum: at ille
 statim iussit eum ad hospitium suum duci. Vbi
 cum erga languidum secundum morem fuisse pa-
 ternam exhiberet pietatē, & sciscitatus est ab eo,
 si sacra unda baptismi ablutus esset. Nequa
 quam ait domine mihi nam infelici mihi abiectione
 à populo, quis hanc gratiam tribueret? Sanctus
 episcopus dixit, Modò dilecte frater crede in
 Dominum Iesum Christum, & continuo reci-
 pias corporis animæque medellam. Accepit igitur
 leprosus à beato uiro baptismi sacramento,
 liberatus est ab omni corporis incōmodo: atque
 de reliquo factus est in utraq; substantia sanus,
 qui prius fuerat peccator & maculosus. Posthac
 eadē partes Thuringorū in comitatu prefati re-
 gis sanctus episcopus uenisset, accidit ut quidā
 procerum nomine Nutilo, puerum suum, quē
 satis diligebat, iam extremum spiritum trahen-
 tem, magno eiulatu desleret. Cuius doloribus
 compatiens beatus Arnolfus, cum ille despera-
 tus de salute discessit pueri, nihil aliud intenderet,
 nisi ut amputato capite eius, more gentiliū
 cadauer ignibus comburendum traderetur: ac-
 cessit ad seculum languentis, & facta oratio-
 ne, his eum alloquitur uerbis, Ponere fili si
 quid male gessisti, & restitueris illico pristinae
 sanitati. Quod plura? Promens ille potius sin-
 gulibus, quā uerbis confessionem cuiuslibet
 suæ transgressionis, perunctus est oleo benedi-
 ctio, per manus sacerdotis Christi, atque eadē ho-
 ra ita conualuit, ac si nullam prorsus infirmitatem
 iam pridem passus fuisset. Quidam homo
 seculus nomine Noito, ausus est interrogare cum
 complicibus suis episcopo sancto iniuriam, as-
 ferens scilicet eum non esse cultorem Dei, sed
 potius hominem deditum uoluptati: ad cuius
 lectum nocturnis horis, non solum rex, uerum
 etiam regina, tanquam consilium flagitantes in-
 terdum properarent. Cum ergo uir ille die qua-
 dam alio refectio uino unā cum detractante for-

cio suo strata petisset, iubente Domino, omnia
 uestimenta illorum uallantur undiq; flamma.
 Quibus illico eum ingenti clamore profluentibus,
 & aquam circa nates ac genitalia loca, ubi
 eam illic illorum accerrime cremabantur in incen-
 sibus, nec omnino flammam diuinitus missam
 extinguere ualentibus, tandem ad insular porco-
 rum luto uolubat sese pariter insolvant: &
 ibi diu uociferantes, uix ad ultimum poenam,
 quam merito paenitentium, euasunt. In quibus
 profectō impletum est hoc, quod scriptum est
 in Psalmo, Detrahentem seculo proximo suo
 hunc persequar: in tantū ut & illud diuina cen-
 sura factum esse non ambigamus, quod detrac-
 tores isti uehementissime cremabantur in par-
 tibus illis, ubi libido de qua calumniabantur ui-
 rum iustum, regnare nō dubitatur. Nec multo
 post auctor huius detractationis, praefatus uidelicet
 Notto, in huiusmodi criminibus diffamatus
 apud regem, ut sceleris eius unā cum uita regalis
 gladius amputaret. Necnon & filius eius ei-
 dem sententiæ subiaceret. Per idem tempus et
 beatus Arnolfus iam pene omnes thesauros eccle-
 siæ in usus pauperum erogasset, supererat
 adhuc discus argenteus, habens libras lxxxj.
 Hunc quidam Hugoprinas proceri dato pre-
 cio comparauit, sed omnipotens Deus non pas-
 sus est, ut laicus illo frueretur, qui in honore bea-
 ti Stephani proto-martyris iam olim consecra-
 tus habebatur. Prædicto siquidē Hugone præ-
 peti morte prostrato, discus ille Lothario regi
 allatus est: qui cum referentibus quibūdam co-
 perisset, hunc à beato Arnolfo ob alimoniam po-
 perum uenundatum fuisse, mox tanquam co-
 elitus inspiratus, iubet eum uelociter superposi-
 tis centum aureis, ad Metensem ciuitatem san-
 cto pontifici deferri. Cum igitur quāpiures
 uirtutes per beatum uirum crebrescere coepis-
 sent, soli Deo uacare uolens, remotiora quiddā
 loca iuxta Vosagium expetiit: & ibi retrorsus in
 cellula quadam, diebus ac noctibus cœlum san-
 ctissimis precibus pulsauit. Sollicitari uerbō eo-
 pit interea, ne plebs sibi à Domino credita, eo
 remoto de æterna uitæ pabulo aliquid iam mi-
 nus acciperent: mittensq; per internuncios epi-
 stolas ad regem, rogabat intentissime, ut alium
 loco suo subrogare uellet pontificem, qui prædi-
 cationis uerbō dignus se erudier Christi ple-
 bem. Qua legatione accepta, Lotharius nō mo-
 dicis repletur angoribus: & queritans se ab om-
 ni consilio destitutum, si beatus Arnolfus à fre-
 quentia palatii remotus fuisset, rescribit ei sic in-
 ter cetera: Hoc quod per epistolam ueltram do-
 mine pater rogare uoluistis, ut in loco uestro
 alter substituitur episcopus, nullatenus nostra
 præsumptio facere præsumit: sed potius omni
 deuotione rogamus, ut si in bonorum operum
 exercitio uitam alicubi ducere deliberatis, apud
 populum uobis commissum, sicce coepistis
 conuersando, exemplum ei iustis promerere
 salutis. Nec mirum, quod tanta dilectione Lo-
 tharius rex beatum uirum amplexatus sit, cui
 & filium suum Dagobertū in principatu sub-
 limatum,

limatum, quali propriam sobolem erudiendum commisit: & ipse quamdiu uixit, per eius consilium & providentiam quæque regni negocia disponere satis utile duxit. Defuncto itaque Lothario rege, cum adhuc beatus Arnolfus episcopus eodem desiderio quo prius, conuersandi uidelicet in eremo flagraret, & iterum atque iterum à Dagoberto principe, quem ipse diligētissimè nutrierat, licentiam huius rei postularet, insinatus diaboli commotus aduersus eum rex, cum ei die quadam nimis importunus in petendo fuisset, arrepto mucrone uoluit eum fauciatum hæc remouere. Tunc ille paruipendens iram morturi regis, constanter dixit, Quid agis miser? Mala pro bonis mihi rependere uis? Nunc autem, quandoquidē ita placet, scilicet in me quam uellis: ego pro illius amore mori non dubito, qui mihi uitam dedit, & pro me mortuus est. Hæc eo dicente, cum unus altarium procerum blandis uerbis redargueret temeritatem regis, sedatus est furor ipsius, & mediante gratia Dei, euasit effectus sceleratus affectus. Interea superueniente regina, ut audiuit commotionem, quæ contra uirum Dei sine causa incanduerat, prostravit se uisus cum rege pedibus eius: & ut sui miseretur remittente illatam iniuriam, cum iachrymis postulare dicentes, Perge domine ad eremum, sicut desideras: tantum te placati habeamus, quem insulse offendimus. Data igitur illi uenia, cum egredieretur à palatio beatus Arnolfus episcopus, ecce pro foribus claudorum, cæcorum & uniuersorum pauperum altans multitudo eleuatis uocibus clamabant ad eum dicentes, O sancte pastor, cur nos miseris derelinquis? Quis miseretur nostri, uel quis tribuet nobis uictum sicut uestitum? His & huiusmodi lachrymosis uocibus respondit eis pius pater, & ipse flendo dicens, Nolite contristari filii! dabit enim uobis Deus pastorem, qui uos pascat in miseratione & misericordia. Eito igitur pacati inuolunt, benigni, misericordes, ut dū in hac præsentia uita paupertate & miseria angustiemini, in futura uita felices cum Christo regnare mereamini. & his dictis statim ad orationem pergit certamina. Post hæc pauco euoluto tempore, sanctus Goericus, cognomento Appo, huius successor eligitur, uixit sanctitate admirabilis, & omnibus sibi commissis amabilis. Quo audito, uir egregius Romaricus, scilicet beatus Arnolfum solitariam uitam elegisse à partibus Volsig egressus, pergit ad eum, atque ex cōuenientia utriusque infra ualtes eremi solitudinem, aptum sibi idem præparat locum. Sed antequam urbem exirent, ut ad eremum pergerent, quid miraculi per beatum Arnolfum in eadem urbe sit gestum, silere non debeo. Casu namque contigit, ut in una nocte tam promptuarium regis ignis uorans uexaret, atque eructans flamma domum circumquaque minaciter lamberet. Repente exurgens omnis ciuitas, cum sui uideret exitum, in ciuitatem atque clamorem conuersa est. Quo audito, præpeti gressu ad uiri Dei domum peruenimus, & cum sicut illi iugiter moris erat, psal-

Bedæ tom.,

modi uacantem reperimus. Statim apprehensa manu illius, ait Romaricus, Egredere domine, ecce adiunt pro foribus equi nostri: egredere inquam, ne quod ablit, te in hac urbe ignis iste absumat. Ad hæc ille, Nequaquam inquit dilectissime: sed ducite me illo, & ponite propè ignem, ut uideamus hoc ipsum quod grassatur incendium: & si ita uult Deus, ut ardeam, ecce in manu eius sum. Nos itaque tenentes manus illius, ad larem ardentem peruenimus: & lubente illo, statim in orationem prostrati, capitulo dicto omnes exurgimus. Tum ille eleuans manum, signum crucis contra flammam opposuit, moxque mirum in modum tantumque cælitus percussus, nil alibi nocens, infra parietes totus rectoris ignis interijt. Quod nos uidentes gratias Deo egimus, & dictis matutinis ad lectulos nostros remeauimus. Eadem hora uni & fratribus talis apparuit uisio: intuens in coelum, uidit tanquam flammam ignis depictam signaculum crucis, & uox facta est de cælo dicens: Cernis hoc signum? hæc nocte Arnolfus episcopus per ipsum totam ciuitatem istam ab incendio liberauit. Mirantibus autem nobis omnibus uirtute, quam uidimus de igne superius ab eo extincto, frater ille hanc uisionem narrauit, omnesque nos in maiorem admirationem adduxit. His ita gestis, beatus Arnolfus reliquiis ecclesiæ seculi rebus, & facultatibus suis pauperibus erogatis, iam fidus & securus de thesauro in celo recondito, pauper quidē propter Christum in seculo effectus: sed iam diues de uisite Dei, ueluti nouus Hellas ad eremum properat, & inter bestias & feras quotidianam meditatione laudes Deo personat, acitis secum aliquibus monachis, quibus propriis manibus fidelissimam seruutem iugiter impendebat, calcamenta à pedibus detrahens atque detergens, capita & pedes illorum crebrius abluens, nec non & lectos ipsorum singulis diebus studiosissime componens: coquinæ etiam seruitium non abhorrens, cocus ipse sæpe esuriens, suos contumaces pascere. Sed & lectum stratus ipsius, uilem quidem in oculis hominum, sed pulcherrimum in obritibus angelorum, spreus mollibus & preciosis uestibus, cilicio exornabat. In his igitur atque ceteris innumerabilibus bonis, dum angelicam duceret uitam, iamque Deus omnipotens athletam suum ad destinationem brauium uellet uocare, altate sibi religioso uiro Romarico, familiari suo cum ceteris monachis, & gloriosum eius transitum de hoc seculo præstolantibus, electus Dei pontifex his eos alloquitur uerbis: Amabiles domini, obsecrate Christum pro me. Iam enim adest dies, in quo iudici meo præsentandus apparebo. Quid faciam? Nihil boni gessi in hoc seculo. Omnibus sceleribus & peccatis uallatus coarctor, pro quibus Dominus, ut ueniam merear, obsecro postulare. Interce uenit hora, ut sancta illa anima manibus angelorum ad Christum gestaretur. Fit illico gaudium magnum supernarum uirtutum in celo, sed ingens luctus pauperum Christi, atque monachorum

in seculo. Auditis autem uenerabilis Goericus episcopus transitum beati pontificis Arnolphi, assumptis secum duobus alijs episcopis, & coeuerat ingenti caterua clericorum & laicorum pergit ad eremum, & cum magna reuerentia tollens corpus uiri Dei, regrediuntur ad urbem. Cumq; uenissent ad quendam fluuium, cuius ripa tenera tellus exesa cunctibus lubricum praeparabat meatum, posteriores qui seretrum portabant, lapsi corrunt: sed ut reor, ibidem statim angeli adsunt. Nam priores nullo retardati gressu, libere gradiuntur ante se, donec illi qui lapsi fuerant, euiserint coram omnibus allurgere, & iterum se seretro subiicientes, ministrum sullo eum, sicut antea, suppleuerunt. Accidit & aliud in eodem itinere miraculum. Quidam liquidem homo in pago Caluomoniense, nomine Centa, incestuosus fuit: quem beatus Arnolfus cum in hac uita positus esset, sepius ad emendationem perducere uolens, nec ualens, sine poenitentia reliquit. Venientibus igitur illis, qui beati uiri funus portabant, ad terminos huius incestuosi hominis, repente membra portantium obriguerunt, ita ut ulterius nullo modo procedere possent. Quo uiso facerdoes & uniuersi populi, cum non modicum angustiarum ceperant, quid facerent, quod diuerterent, praefertim cum iam dies declinata esset ad uesperam. Notto dixit, qui unus erat de simul graditibus illis, Manifestum est, quia sanctus iste terram huius incestuosi hominis ingredi despicit: & ideo, si ad mansionem meam, quae aliquantulum hinc remota est, ante quam nox initium sumat, uenire possemus, de his quae mihi de infanti suppetunt, licet dissidatam multitudinem me iam posse recitare, ut pote ex improviso aduentanti, & me prorsus imparatum inuenientem, necessaria ministrarem. His auditis, uniuersus populus arripuit iter uersus oppidum eiusdem ducis: & portito res serenti cuncta sunt urlocitate donati, ut addestinatatum locum ante terminum diei peruenientes, potius semetipsos portari sentirent, quam ipsi portaret. Tunc Notto ait, Quia parum quid in promptu habemus, sanctus Arnolfus nocte hac provideat nobis, cuius fidei uerba secuta est rerum efficacia. Tanta namq; abundantia cibi & potus excreuit, ut medietas illius omnibus ad sufficientiam satis, adhuc in crastinum superesset. posthac cum magna prosperitate & letitia ad urbem perueniunt. Hac fama prouocati ciues, cum crucibus & cereis, atq; ingenti gaudio & admiratione obulam currunt. pastor remq; suam, quem dudum iudicio Dei iugace amiserant, caelo iam regnantem recipiunt, atq; sacrum corpus illius in basilica sanctorum apostolorum cum magna reuerentia recondunt. Quo sepulto, quid apud Christum in eremo mercatus fuerit ciuibz suis, miraculis demonstraui. Nam mulier quaedam nomine Iulita, luminibus olim excaecata, cum ad sepulchrum uiri Dei accedens fiducialiter orasset, absq; mora lumen longo tempore desideratum recepit: atq; per exitum usatum, quos non nisi aliena manu auxilian-

te calcare consueuerat, propria cernens luminibus, ad diuersos iuxta remeabat. Aliud rursum miraculum non sileam, quod nuper narrare uiro religioso Arnegaudio abbate cognoui. Cum per idem tempus mulier quaedam in suburbano drages, Dominica die operari ausa fuisset, iudicio Dei tacta, utraq; manu contracta esset unde illa nimis uallata angoribus ad praedicti abbatem peruenit, miser cordi atq; ab eo sibi litter postulat. Qui mox precepit ei, quatenus ad sepulchrum sancti antistitis cum hie festina ret. Quod cum peruenisset, ostia monasterii clausa inuenit, seque cum lachrymis in orationem dedit. oras sancti Arnolphi, ut se sanaret. Cumq; diutius illa Dominum deprecata fuisset, suffragantibus meritis beati pontificis, contracti digiti resoluuntur: & optata remedia celerissime subsequuntur. Per idem quoq; tempus hominum eio quidam nomine Cero, ita contractos habens pedes, ut ex utroq; latere sustentantibus baculis, miserabilem pederentim egeret gressum, sanatus est ad uiri Dei sepulchrum: & reuertitur ad domicilium suum solidatis plantis naturalibus, qui illuc uenerat non innatis sibi pedibus. Hae pauca de plurimis huius beati pontificis miraculorum exhibitionibus, scriptis, ut cumq; potui, indidimus: ceterum si omnia quae egit, stylo prosequente charis inserere statuissemus, enorme uolumen, & nimis fastidiosum composuissemus. Nunc interim ista sufficiat beneuolae lectori, qui pro beneficiis et ea multorum salutem per meritum sancti praesentis exhibitis benedicat nomen Domini nostri Iesu Christi, cui est potestas & imperium in saecula seculorum, Amen.

SANCTI ARNOLFI EPISCOPI
VITAE FINIS.

Sanctae Burgundoforae abbatissae uita.

BATA Burgundofora monasterium, quod Euoracae appellatur, cui ipsa uenerabiliter praerat, omni intentione ac deuotione secundum regulam sancti Columbani instituit, & ad exemplum sanctorum praecedentum parum cum alijs ancillis Dei religiosam uitam inibi duxit: ubi dum magisterij tempore quanta & qualia rerum faceret, ob eisdem famulae suae merita dignatus sit in monasterio illo demonstrare miracula, non est silentio praeterendum, imo potius ob roborandam spem fidelium, tenaci memorie commendandum. Cum sub regulari disciplina multarum adunatarum secum puellarum egeret Christo dante cohortem: tempore quodam una de subiectis nomine Sindrudis celleraria monasterii, exitum

exitum uitæ per reuelationē agnouit, atq; per
interiectum spacium xl. dierum mores corrigere,
reuitam emendare, & se in omnibus preparare
re monetur & imperatur. Transierant xxxvij.
dies cum omni religione & oratione, cum fluē-
tis lachrymarum uigiliarumq; labore, & ecce
duo iuuenes candidis circumamicti stolis ue-
nientes ad eam, animam a corpore segregant,
quam uacuum ferentes per aërem, multis di-
flectionibus inquilam ad celos deportant: per
mixtamq; angelicis choris, & cœlestium om-
nium insertam multitudini, cohortantur cape-
re lætos de seculo triumphos: cumq; iam ouans
uberi exultatione inter æterna gaudia haberetur
secura, & uirginum choris inserta, excellen-
ti gloria tripudians gauderet, & ante tribunal
clementis iudicis altaret, iubetur reduci in cor-
pus, & tertia die denuo redire ad corpore, quate-
nus se uberior preparatam post triduiū habeat,
ut qua draginta dierum curriculum impleatur.
Reuerfa itaq; in corpus, uenerandam matrem
ancillarum Dei Burgundorā, & omnem so-
rorum cateruam ad se uocat, & orationibus ea-
rum se attentius commendans, tres adhuc dies
sibi uitę concessos esse testatur. Adueniente igitur
tertia die, cum & mater & alię simul sorores
adessent, conspiciat illa duos iuuenes superius
uissos ad se uenire, & si iam abire uellet, sciscita-
ri. At illa, Vadam inquit, domini mei, hinc uad-
am, nec amplius in hac ærumnosa uita detine-
bor, sed ouans fulure luci, de qua redi, reddar.
Sciscitante ergo matre Burgundora, quibus
talita proferret dicta, Non cernis inquit, stola in-
dutos, qui me nudius tertius ad celos uexerāt
uiros, & nunc paratos esse eodem me linere
reducere? Quibus in uerbis mirante matre, &
omnibus circumstantibus ultimum ualefaciē-
tis præsentis uitę terminum clausit: omnes autem
qui eius funeri intererant, choros angelicos au-
dierunt psallere, & dulci modulamine animam
eius in cœlum deferre, metusq; simul & gaudia
omnes perculere. Hanc primam exhortationē
præfati cœnobij, Dominus famulabus suis ideo
uoluit tam euidenter demonstrare, ut quotquot
superstites essent, omni intentione ad cultum
religionis aspirarēt. Alia rursus post hæc oritur
exhortatio. Quedam etenim uirgo Gibitridis
nomine, in genere & religione nobilis, supradic-
tum cœnobium cōuersa, a seculo pemt: quam
uelut munus gratum ouans monasterij mater
Burgundora recepit. Erat enim consanguin-
tate ei proxima, quæ tãti ardoris igne seniebat,
ut in omnibus sancti spiritus gratia uideretur
flagrare. Nam cum adhuc paterina detineretur
domo, & spiritu sancto monente cuius se reli-
gionis dicare uellet, postulat patrē matremq;
ut sibi oratorium, quo suo conditori exhiberet
famularum, construerent: sed cum ægrę paren-
tes serrent petitionem filię (erant enim ambo
genere Francorum nobiles) nec prorsus eo iti-
nere, quod ad regna perducit cœlorum nite-
bantur ingredi, immo fulgere magis seculari-
bus desiderabant phaleramentis, & ob hoc so-

Bedæ tom. j.

bolem magis desiderabant a filia, quàm sua tra-
dere pignora monasterio, nitebantur autem
eius ab hac intentione reuocare. Quorum per
suasionibus cum illa nullatenus acquiesceret,
paruoa admodum ei construunt oraculum: ubi
cum in bona conuersatione per aliquantum
temporis degisset, parentibus per aspirationē
Dei circa uoluntatem filię amplius iam aliquid
inclinat, obtinuit interuentu eorum, ut supra
dicto cœnobio Euoriciac mereretur alioctari:
in cuius reclusionē monasterij cum per multa
annorum spacia religiosa uitam duxisset. Cō-
tigit ut uenerabilis mater Burgundora febri-
bus ualidis correpta, præsentibus uitæ nexibus
credereur absolui. Quod animaduertens uir-
go Domini Gibitridis, basilicā ocyus ingressa,
flebilibus Deum uocibus exorat, ut antiquam
reminiscens misericordiam, matrem monasterij
mori non sinat, sed prius se ac sodales suas su-
scipiens cœlo recondat, & sic demum matrem
subsequi iubeat. Audiuitq; uocem post lachry-
mas desuper dicentem, Vade famula Christi,
quod petisti, obtinuisti. Illa etenim sospes ad-
huc iungetur superis, tu uerò prius carnis uin-
culis absoluens. Nec mora uenerabilis uirgo
morte corripitur, ac supremis functa exequijs
animam reddidit: cumq; iam ab angelis suce-
pra supra æthera ueheretur, & ante tribunal æ-
terni iudicis posita candidatorum, ut ipsa possit
referrebat, cateruis aspicere, auduit a throno
uocem dicentem, Reuerte ad seculum, quia
nec dum illud plenē dereliquisti. Scriptum est
enim, Daie, & dabitur uobis: & alibi in oratio-
ne. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos di-
mittimus debitoribus nostris. Hoc tu nō imple-
uisti, quia sodalibus suis contumelias tibi illa-
tas ab eis, non dimisisti. Reminiscere aduersus
tres cōpares lætos te portasse animos, nec om-
nino medicamine poenitentię uulnus illarum
sanasse: corrige igitur mores, cōpone animos,
quos tempore uel negligentia maculasti. Mox
itaq; reducta est ad corpus, ac pristina reddita
uitæ, tristibus lamentis illatam deprimi sen-
tentiam, reatumq; suum confiteatur: & accessit
sodalibus, contra quas motos animos por-
tarat, ueniam poscit, ne tacita dolositate dama-
na incurreret uitæ æternæ. At postquam inter-
græ redditæ est sanitati, mensibus sex præsentis
uitæ in quo: quibus expletis, febre correpta diē
prædicit exitus sui, & horā de hoc mundo præ-
nunciat abeundi: quæ uidelicet uirgo Domini
tam felicem exitum peregit, ut intra cellulam,
quæ eius corpus iacebat exanime, balsamum
credereur deludare. & hoc omnibus nobis qui
tunc ibidem assuimus, maximum miraculum
generauit. Die autem xxx. cum eius commo-
rationē ex more pristino ageremus, & mis-
simum solennia celebraremus, tanta fragrantia
repleuit ecclesiam, ut omnium uiguentorum
ac pigmentorū copiam putaremus adesse. Me-
ritū enim rerum facit animas sibi dicatas suis
muneribus hic sacris effulgere, quæ ob amorem
eius seculum istud noluerunt diligeri uel amari.

q. a. te.

re. Quædam puella in infantie annis adhuc de-
 renta Erkantrudis nomine, parentibus nobili-
 bus orta, supradictum monasterium conuerſa
 à seculo introiuit: quæ cum uitam religiosam
 ageret, uolens eam iustis arbitris per præſentis
 corporis poenâ probare, tantis teneram ætatē
 flagellis attriuit, ut exemplum in eâ lob ex poe-
 narum immanium multitudine crederes redū-
 dare. Sed mirum in iuuenili ætate patientia repe-
 rebatur, mira uirtus humilitatis, mira mansue-
 tudo, mira pietas, mira lenitas, mira charitas
 pollebat: & inter poenarum incēdia uirtus ani-
 mæ manebat inconcussa, fides stabilis, immobi-
 lis bonitas, & incomparabilis lachrymarum
 ubertas. Quantum enim corpus angebant poe-
 næ illæ, tantum animam laxificabat spes gra-
 diorum, & exultatio uitæ æternæ. hæc tempo-
 re quodam sacri corporis participationem ins-
 terdictam sibi sciens propter illusiones noctur-
 nas, grauius percussa doloribus flere cepit.
 Erat in crastino sacra sollemnitas beati antistiti
 Martini. Petuigilans itaque ea nocte, & ab-
 lutionem culpæ exorans, ne tanti damni incur-
 reret causam, ut à corpore Christi sua culpa se-
 gregaretur, meruit tādē post lachrymas uube-
 res, lucus ac crebra suspiria, uenerabilem à Do-
 mino consolationem habere: Vade inquit, &
 in hac die reconciliare corpori Christi, quia de-
 lictum, pro quo postulasti, dimissum est tibi, ma-
 trici indicans mane patefacto, quod dixi. Quæ
 gaudens & exultans in Domino, summo dilu-
 culo per humilem confessionem, quæ uiderat
 matri patefecit, sacroq; corpori Domini nostri
 Iesu Christi reconciliata, districte aliquid, quā
 antea, iuxit. Post mortuorum autē circulos tem-
 porum cum iam eam creator omnium cœlo cō-
 dēre uellet, igne ualidæ febris arrepta est: cōq;
 iam in extremis esset posita, subito exclamauit,
 Cito currentes unam ē consortio uestro mor-
 tuam segregate, atque deicite. Non enim est di-
 gnū, ut quæ crucifixæ mundo, Christo, non il-
 bi uiuunt, mortuam, & à uita segregatam ha-
 beant inter se. Conquirētib; itaque omnibus
 inter se sororibus, & quidnam dicere uellet sci-
 scitantibus, una earum confusa, ac terrore per-
 cussa solo proſternitur, noxam suam cōfiteatur,
 & in omnibus se de reliquo emendaturam pol-
 licetur. Erat enim feculo uacans, & secularem
 uitam desiderans, nec mortificationi omnino
 prebebat studium, sed tota uiuebat seculo. Post
 hæc Erkantrudis, cum iam nox incumbere,
 in cellula qua iacebat, lumen ignis rogat extin-
 guere: cumq; cæteræ sciscitarentur, quid uellet
 dicere. Non uidetis, inquit, quantus splendor ad-
 uenit, & choros canentium non audiis? Quæ-
 rentes illę, quid cantari audiret. Illa ait, Conſi-
 temini Domino, quoniam bonus, quoniam in
 æternum misericordia eius. Conſitemini Deo
 deorum, & cætera quæ subsequuntur. Hæc, in-
 quit, omnium ora coniunctim. Admirantibus
 ergo omnibus tam matre quā sodalibus, ultu-
 mum uale dicēs, emisit spiritum. Alia quædam
 Christi uirgo in eodem monasterio cum extre-

mos halitus dimitteret, ut pro damno uitæ præ-
 ſentis lucra caperet uitæ æternæ, lætaq; carnis
 nexibus separaretur, similis meruit exiens de
 uo præſenti habere cantus melodiam. Nam
 apertis auribus, quæ procul ab eius excubiis ab-
 erant, audierunt canere cantus, & has uoces
 præſumere, Asperges me byſſopo, & munda-
 bor lauabis me, & super niuem dealbabor. Sed
 dum rerum reperit maiestatis suæ ornamen-
 tum, per animas iustorum innocentie plenas
 munere, per seculorum uices accumulare non
 desineret, uidelicet ut renouādi hortaminis ac
 religionis accreſceret supplementum, eueniret
 ut supradictio in cenobio quædam adolescen-
 tula cum genitrice conuerteretur: multis itaq;
 diebus peractis, ipsius adolescentule genitri-
 cem tentator aggressus est, ut conceptum eius or-
 pus bonum præpediret: sed quantum genitrix
 imbecillitati obtemperabat, tantum uerſa uice
 maloum cōseruationē adolescentis filie cor-
 disſipauit. Cumq; iam per multa temporum
 curricula mens adolescentulæ tota Deo dedita
 uberes fructus redderet conditori, quædam die
 uidit cœlos apertos: & æternarum rerum ſato-
 rem aspectibus contemplata, ad cœlestis clari-
 tatis lumē intentā audire meruit, Veni ad nos
 dilecta. & corporeis nexibus absolutā, æternæ
 ſuſcipe claritatem. Quod cum hæc quæ audie-
 rant, mirarentur, & simul intendentes ad cœ-
 lum oculis aspicerent, nec omnino palpebris
 mouentibus, quid oculi contemplerentur cog-
 noscerent, ait se rursum uocari, & à præſentis
 uitæ nexibus absolutū erat enim dies ſabbati. Il-
 luceſcente ergo in crastino Dominico die, se-
 bre correptā adolescentulā, supremum expe-
 ctat exitum: uidens autem anxīa genitrix in-
 cumbentem unice prolis exitum, interſingul-
 tus ac gemitus filię poſcit, ut ſi ualeat imper-
 trare, ſuperis reddatur: aut ſi ſuæ uitæ metam
 ſuppleat, ſe citō de hac uita poſt ſe ducat, quā
 non poſſit poſt eius uiuere exitum. Ad hæc il-
 la, Carnalibus, inquit, licet adhuc plus iuſto de
 ſideriæ ſtimuleris, ego tamen ſua uolero, tuis ob-
 ſecrationibus ſatis ſaciens, poſt digna poeniten-
 tiæ medicamenta, poſt mette Christo ſauente
 adraham. Nec mora in extremis bonis poſita,
 beatam Burgundoforam uocat: cumq; ſeſtina
 mater ad egreſſuram animam de mundo extre-
 mos honores impendere adueniret, cōſpiciat
 in eam puella ouans graulatur, ac ei & omni-
 bus ualedicens, genitricem commendat, inter-
 imq; ſilentium fieri poſſulat. Facto igitur ſile-
 tio expectantibus omnibus animæ egreſſione,
 illa ait, Date locum, ecce iam creator meus ue-
 nit. ſaluator ad me propeſcit: rogatq; matrem
 ut Dominicam orationem ſymboliq; dicere
 iuberet, quā ipſa tremētib; labijs immobilē
 effamine exprimere uerba nequeſcit: quibus
 peractis, nimia amoenitate ac reſultatione cel-
 ſula renitente, animam cum laudibus reddidit
 creatori. Nec mora genitrix corripitur, quæ
 dragintaq; dierum ſpacio in corpore flagella-
 tur: quo completo præmium terribilib; de mo-
 dum

nō aspectibus territa est, deinde largitoris ope
consolata, ueniam se intercessionē huius suæ me-
ruisse fatetur, animamq; deinceps carnis nexi-
bus solutam cœlo reddidit. Nulli dubium est,
quod aliorum damna plerisque monendo ad
expianda lucra uigilantes reddant. Domini
eo quodam die cum missarum solennia in col-
legio famularum Dei ex more agerentur, &
tam sacri corporis communioni participarentur:
quædam ex his nomine Domina, cum tam
corpus Domini accepisset, ac sanguinem libas-
set, globus igneus candido fulgore rutilans mi-
scabatur in ore ipsius. Quod instantiæ duæ co-
minuæ astantes, quas innocentia reddebatur im-
maculatas conspicantes, nec ea quæ uidebant
scire scientes, dicere coeperunt ad alias soror-
es, Aspiciat globus ab ore sororis nostræ Do-
minæ rutilantem. Audiens hoc uenerabilis mater
Burgundofora, increpando adolescentulas im-
perat siliere, ne uanitas noxa cor eius uiola-
ret, per cuius os affluens gratia Dei lumen red-
debat an cœnum. Nam insinigate diabolo pro-
dolor hoc ita contigit, ut præfagus animus bea-
tæ matris formidolosè prauidit. Mens siquidē
præfate sororis fragilitate conditionis huma-
næ corrupta, cepit post spiritus sancti lucra elati-
onis ac superbæ stimulis pungi, contumaciæ
crimen incurere, arrogantia concilium præ-
ferre, ita ut matrem cōtemneret, sodales despi-
ceret, & omnium monita sperneret. Nec mora
sebre correpta, & ad extremum deducta, nec
se quidem mores suos studuit emendare. adol-
escentulæ uerò illæ quas prædicimus, una ca-
pitis dolore, altera febrium incommodo deten-
ta supremum exitum præstolabantur. Cumq;
iam adesset sodalium cohors, & ad palliū offi-
cium in earum exitu se præpararent, cepit u-
na eard humanis auribus inaudita dulcia mo-
dulamina pio ore canere, orare conditorem mi-
ri sermonibus, inauditis precibus, ineffabili-
bus sacramentis. Odo autem miræ suauitatis
quasi odor balsami totam cellulam replebat, &
ab hora nona usque ad horam nonam sequen-
tis diei unā cum modulamine cantus persevera-
bat. Deinde matrem astantem canere poscunt,
& se iam abitura prædicunt: sicq; reddito spiri-
tu cum earum decessione recessit & odor ira-
grantia. Indubitanter uerò credendū est, quod
gloriam felici exitus, quem scilicet habere merue-
runt, prædicta Domina habuisset, si per elatio-
nis & arrogantia uitium se extollendo non
perdidisset. Virgo quædam Quilinda nomi-
ne, in supra memorato cœnobio conuersatio-
nis institum sumptis: quæ cum per multos annos
uitam religiosam egisset, laborans die quadam
in orto intra monasterij septa, sodalibus locu-
ta est, Cito à nobis quæ in hac area olus exco-
lit, de hac uita exitura est: & ideo paratè simus
per negligetiam sustineamus damna uitæ æ-
ternæ. Quærentibus illis quæ esset, nequaquam
promere uoluit: nec multo post corporis insin-
miratè correpta, cum diuersis anxietatibus an-
geretur, cepit latos ad cœlum uulsiu referre,
Bedæ tom.,

& ignotas sibi dudum scripturarum paginas e-
narrare: exorsaq; à principio libros Moysi cum
eos per ordinem recitasset, & deinceps Euan-
gelij uitalia sacramenta, atque simul Apostolice
documenta, monuit sorores, ne se tristitia
subdant: certum habentes, quia cito de aduer-
sarijs suis Dominus ultionem esset daturus. Er-
rat enim tunc aduersarius monasterij Egon no-
mine, uir in seculo sublimis, cui Dagobertus
moriens filium suum Clodouicum cum regno
commendauit: is ergo aduersabatur supradic-
to cœnobio, terminosq; uiolabat, & omnem
familiam eius circummanentem, quacunque
potuit, occasione persequēbatur: sed non diu ut
ceperat, pertinaciæ potius est uoto. nam mox
post promissam ultionē percussus interijt. Cœ-
pit autem uirgo orationes & deprecationes,
& quævis sacerdotum officia deprecando dul-
ci modulamine canere: unde dum multum ad-
mirarentur astantes, unam de sororibus sic al-
locuta est, Etia, inquit, soror foras iacta quisquili-
as. Cum igitur alij conquirerent, quid sibi uel
lent uerba ista rursus adiecit. Non aspiciis quæ
tis sordibus mentem habeat occupatam & coe-
nosam? Nec enim omnino per confessionē per-
doris uisarem purgatam restituit, quam in se-
culo posita priuigij hic claudereur omni spur-
cia maculauit. Percussa metu, uerecundia cor-
repta, & à lumine spiritus sancti deprehensa cul-
talla dicebantur, solo prostermitur, celatq; ul-
tia matri humillimè cōfiteatur. Cepit post hæc
quæ uitæ exitum expectabat rogare, ut spacio
facto locum ueniensibus darent: obtemperan-
tibus illis sororibus inclinato capite bilari uul-
tu dixit, Benedicite doming meæ. Inquirenti-
bus quæ astabant, quibus salutationis uerbum
exhiberet, respondit, Non agnosceitis sorores,
quæ de collegio uestro ad cœlos migrauerunt.
Cumq; sciscitarentur, si ipsa cognosceret eas,
increpantis uoce ad unam earum Antrudem
nomine, loquitur dicens, Vel tu non agnosceis
sororem tuam Anshildem, quæ dudum ad cœ-
los migrauit candidatorum choris insertam? Hæc ea dicente, anima è carne lapsa est: quæ
gressa, cantus angelicus mox in aere est audi-
tus. Quædam etiam sorores longius à cellula
qua corpus facebat exanime remotæ, audie-
runt angelorum cœtus per aera resurgentes, at
quæ cauentes: ex quo cantu compererunt be-
atam uirginem Quilindam carnis nexibus
absolutam, & illico currentes repererunt mem-
bra defuncta, atque cœtum fororum exequia-
rum obsequia implentem, agnoscentiq; psallen-
tium cantum, quem per auras audierant con-
tereptæ, eius exequiarum supplementum exti-
tisse. Altam uirginem eiusdem monasterij, Leu-
debertam nomine, monitis salubribus ac coele-
stis prosapia documentis beata mater Burgun-
dofora non cessauit assidue monere uel præ-
munire: hæc dum per aliquod spacium tempo-
ris uitam egisset honeste cōuersationis, in som-
nis admonita est, ne à ruerendæ matris super
natis aliquo modo deuiaret, quia cito à superio-
re

segreganda esset. Nec distulit diu promissis largitor munera donum, quod pollicitus erat accumulare, correptamq; uirginem ægritudine soluere dignatus est à corporea mole: cumque iam extremos tant mater, quam sodales rependere altare honores, subitò post longum silentium uocem depromit dicens, Qua hora gloriose apostolorum princeps Petre, uis ut ea musoribus itaque quid diceret, nosse uolentibus, ait, Non uidetis patronum uestrum Apostolorum principem Petrum inter uos stare, & me de hac uita ducere ueller. Vix hæc diceret licuit, læto omnes circumspicit uultus, extremosq; dimisit huius, ac superas linquens auras, ad æternæ uitæ gaudia est prouecta. Nā ideo rerum factor post longa silentia in hanc uocem sibilem promouere linguam permisit, ut alias ad eius uitæ exempla prouocaret, & tantorum munerū copię superis demōstraret, qui sub hac luce in suo timore uel amore migrantes ditare non desinit. Effuerat contra hanc plebem Christi nequitia diaboliæ fraudis, & dum pollere uirtutibus cerneret, aggressus est tentationibus maculare quasdam ex his, quas noua conuersatio nudes reddebat, & à exterarum conuentione nifus reuellere, ac septa monasterij uiolatur, tentauit præcipitare eas, quæ exitiabilem uitam seculi deliderarent, & canonico more reiecto, uiscerum putrimenta deuò sumere uellent. cumq; iam per opacas umbras & silentia fusa nox adisset, & manepescientes consilium aspirarent, sepiusq; monasterij per repagula seale transilire conarentur, subitò è medio dormitorij massa ignis in modum modij egressa totam domum perultrauit, ac illud minauit, & post in res diuisa globos, per ostiorum meatus cum magno tonitrus fragore progressa est: totidem enim ostia domus habebat, per quæ suos ignis globos proferret. Qui tonitrus fragor & dormientes excitauit, & egredientes septa monasterij correxit. Cum autem iam aliquæ earum per uallum pedes traiecissent, & tanto fragore perterritæ intra septa redire uellent, uelut plumbo aggrauatas plantas nequaquam ualebant reducere: quia diabolus ante qua potuit, studebat aggrauare, quas diuina correptione noluit perire. Confusæ ergo culpas suas agnoscunt, matriq; reuerfæ per humilem confessionem lachrymabiliter produnt. Aggressus deinceps duas eiusdem cœnobij sorores antiquæ hostis, quas nouiores æ multo imbecilliores conuersatio reddebat, primum ad hoc impulit, ut nulla hora ueram depromerent confessionem. Erat enim consuetudinis monasterij & regule, ut ter in die per confessionem unaqueque earum mentem purgaret, & qualemeunque rugam mens per fragilitatem attraxisset, pra proditio abluere. In talem igitur labem mentes prædictarū puellarum diabolus miserat, ut nulla confessio uera prodiret ab ore, seu eorum quæ in seculo commiserant, seu quæ quotidiana fragilitas attraherebat, in cogitatione, in sermone uel in operatione

ne, cumq; lethifer angulus paulatim corda obdurando uicis suæ malignitatis insidisset, & mentes earum in omnibus sibi parere compellisset, tunc suggessit, eis ut quadam nocte extra septa monasterij progressæ fugam arripere, & ad propria remearent. Hoc itaq; apud se delibetato, cum per densam noctem abirent, nec prorsus pro densitate caliginis uiam tenere quiuissent, altitit ad laeum diabolus, ac lumen in modum lucernæ arte qua ualuit, asimilans tergiversationi uires auxit, monstrans reducem ad seculum uiam. Postquam autem peruenerunt ad locum destitutum, subsequenibus inquisitoribus ad cœnobium suum rugata fronte regressæ sunt: ubi dum à matre monasterij beata Burgundofora alijsq; sororibus diligenti scrutamina percontarentur, quæ causa coegisset eas discedere, respondent se telis diaboli fuisse stimulas, & ideo mentes nequaquam habere possediret. Cum itaque multum ab omni congregatione oburgarentur, nec tamen aliquid huiusmodi proficeret in eis oburgatio, diuine ultionis gladio percussæ ambe meritis poenas persolvere de tanti uero euentus lue uehementer anxia mater monasterij, hortatur eas indesineret, ut uel adhuc inter supremas horas cœlestiue, facinus suum pandant humilī confessio ne: sed obdurata corda nihil remedi capere ualentia, inter flagella clamare cœperunt, sustine te paululum, sustinere, nec prorsus expectantes arguite. Inquirentibus ergo quæ aderant sororibus, à quibus sustinere rogarent, aiunt illæ, Non aspicias turbas Aethiopum aduentantium, quæ nos rapere & abducere uolunt: scilicet hæc auditis est fragor maximus supra celululam & regumenta personarū, ostiumq; cellululæ ui patellatum est, ita ut nigrescentes umbras stantes cernerent, & claudentes eas nominatim brecciantium sororum audiret, adeo ut uix quæ aderant signo crucis armatæ, & palliō officio detentæ ualere assere. Tanti doloris ac mororis euentu anxia mater Burgundofora urget in extremo constitutas, ut uel adhuc per confessionem pandantur uitæ, & sacramento Christi corporis animæ roborentur. At illæ ut infelices, & à diabolo penitus possessæ audita sacri corporis mentione garrire, dentibusq; frendere cœperunt, & stridentis dicere, Cras, cras: & iterum supradictam uocem repetere, Expectate, sustinete paululum, sustinete. Inter quas uoces extremum hallitum dimiserunt. Quas cum in collegio cæterarum sepelire mater monasterij beata Burgundofora nequaquam ratum duceret, segregatis humandas, ac in extremo loco cœmisterij sepellendas fore iubet: super quarum tumulum globus ignis in modum clypei intra triennium crebris apparuit, maxime Quæ dragelime diebus usq; ad aduentum sancti Pasche, uel etiā ante uigiliā natalis Domini feruentius apparebat, simulq; uoces tumuluantis turbe mulierum personabat. Inter quas duæ uolantes erumpēbat, uelut in tormentis resonare solē, Vix mihi, uix mihi, uix mihi. Cernens itaq; prædicta

dicta mater monasterij iustam sententiam à iusto iudice super iniustas animas illatam, manifestius damnatarum sententiam est aggressa cōperire, accedensq; ad tumulum, experimēto querit, si cadauera quamuis putredine corrupta in sepulchro maneant. Iam mensis, ex quo defuncta corpora fuerant condita, præterierat: & ecce, reperit interius sepulchrum igne exustum, nec quicquam superesse cadaueris, præter fauillæ uestigium. Manis ergo per triennij illatæ sententiæ tanta seueritas, ut terror damnatarum, timor præberet sodalium remanentium, essetq; corruptio uiuentium illata poena mortuorum, & ex negligentia, imò duritia mētis preuentum, salus propagaretur superstitiū. Interposito deinde temporum aliquanto spacio, quædam uirgo nomine Landeberta, cum extremas uitæ præsentis expectaret amittere horas, ualidis ista doloris stimulis, solum uitæ exitum, solum habebat ægritudinis suæ nocte igitur, quæ iam eius imminēbat uocatio, fororibus quæ circa ægram excubare debebāt, sopore depressis, cum una tantum earum Gernomeda nomine, & ipsa ægritudine sessa, per uigilinter sodales esset, nubes subito densa, atq; que rursus quodammodo fulgore permixta, strum prædicte uirginis operuit, simulq; uoces ita eanentiū audire sunt, Canteamus Domino gloriose enim honorificatus est. Quod statim ut audiuit Gernomeda, cepit anxie sodales excitare, sed nulla prorsus earū potuit euigilare: uidit interim illa paulatim nubem à lætio subleuari, & tunc deum intermissi cantu excitatas per clamorē suum sorores, monet & obsecrat, ut super defunctæ uirginis membra debitu exoluerent cantum exequiarum, indicans quæ uiderat & audierat circa stratum illius. Ipsa nihilominus per septem deinceps dies grauib; febribus exagitata doloribus, octauo die uitæ in pace finiuit: post hæc bonitatis ac munerum institutor Deus-rursus pietatis suæ munera largiri non distulit. Nam quædam puella nomine Bithildis, in eodem cœnobio, intra adolescentiæ annos conuersa, cum diu regularis disciplinæ habens confecta, immobilis desiderio cœlestia ad præmia anhelaret, euenit ut iustus arbiter iustam animam, iustitiae copia plenam, cœlo condere uellet: cumq; iam in extremis posita posceret per successiones noctium lumen coram se accendi, & sacre lectionis præconia ante se elegerit, & una assistentium uas quoddam oleo limphæq; repleisset, omnis sopor oppressit sorores, licq; ita ssecta noctis meta, absq; sodalium solamine ægra noctem peregit. Reuertente autem dici crepusculo, cum matutinas laudes Dominus cecinisset, ægra quæ iacebat, inuita lucernam, quæ oleo limphæq; repleta erat, in lac cōmutatam, querit utrum hoc aliqua sodali cōmutasset: ille inquit, An nescis, quia hic lac nō fuerit? Ægra ait, Nequam hoc labore animam meam consumfite, sed quid rei ueritas habet, simpliciter indicare. Assurmantibus itaq; fororibus, quia nil prorsus inde certum habe-

rent, matrem monasterij uocant, & rei causam indicant: at illa prorsus, ut diligētius agnosceret, oleum à lacte separare iubet: cumq; segregatum fuisset oleum, & nihil exinde super specie lactis remansisset, cepit oleum denuo crescere, & uberius à uase manare. Tum demum hæc quæstabant, De uirtutem agnoscentes, omni studio collegerunt oleum illud, & in sacro con-diderunt, ex cuius olei peruncione quædam infirmæ sorores postmodum attactæ pristina sanitate reddite sunt. illa uero quæ felicem expectabat exitum, omni succunditate repleta, cum animam cœlo reddidisset, tanta suauitas odoris cellam repleuit, ut balsamum inibi credenda desudare. Quid autem aliud fuit, ut creatura atq; in lactis speciem uerteretur, uel oleum multiplicaretur, nisi quod miseratio diuina alia ostendere uoluit, qualiter ægram uisitauerit, & dum illa sodalibus noluit indicare quid uiderisset, uestigium uisitationis suæ reliquit. Testes sunt huius rei, uenerabilis mater Burgundofora, pontifex Meldenis urbis, & beatus Vualdebertus, abbas cœnobij Luxouienfis: sicut ob religionis studium, & pie consolationis incrementum præmissa miracula disseruimus, sic ob terrorem duræ & ignauæ mentis aliqua intimare curamus. Quædam puella nobilis genere, ad suprà memoratum cœnobium regulari disciplinæ colla submittere uenit: sed bonæ uitæ conuersationem antiquus hostis aggressus euincere, excitauit in ea gulæ audita, ita ut efusio furtiuo cibo semper exiatiare studeret. quod facinus per longa spacia temporum non deprehensa patrauit, nec prorsus alicui sodalium patefactum est. Cum ergo diu gulæ auditas animam maculasset, dedidit iustus arbiter iustam sententiam super animam in iustam: corripuit grauissimum facinus poena grauiori, ac super secessos artus excitauit odium liciti cibi. Nec alto quoquæ genere ciborum alebatur, nisi fursurib; frondiumq; & herbarum agrestium more per-cudum alimēto. Cumq; iam multis diebus hæc ultio super animam transgressionem decepta maneret, & sibi hora refectionis supradictum cibum adduci postularet, uidit speciem apri magni secum comedere, & morticinofos cibos porci grunnio uentilare. At illa pauefacta, interrogauit quid esset. Respondit quæ uidebatur bestia, & ait, Aper ego sum, cibos quos cibus per transgressionem comedisti, tecum ego comedi, & modo per istius anni circulum hunc cibum habebis. Permanit ergo cibis ille per metam uertentis anni, nec prorsus aliud quicquam edebat, quàm fursures frondescq; borum, atq; herbas agrestes, & quodcuq; ex ceterarum radicum reliquis proficetur. Quid enim fuit, ut diaboli uoce fragilis mens miseræ transgressionis conscia oburgaretur, nisi quia per præsentium poenarum immanitatem non lineret animi postmodum cruciatibus damari. & diuina pietas per eum uoluit impropria cōstitutio de promere, per quæ fuerat transgressio propagata, & hunc habere indicem, cuius

suasionibus malis diu decepta obtemperauerat, & post poenas illatas cognoscere, non dubolo, sed creatori creaturam debere obedire. Similiter alia puella nomine Baracorda, cum diu in supradicto conuicio conuersaretur, & ne quaquam regularis disciplina omni conatu incederet precepta seruare, milit diabolus in mentem transgressionem correptam, ut quæque potuisset, furto rapere occulte comederet: quem cum diu hac transgressionem animam macularet dedit iustam ultionem de ea arbitrii iustus. Corripitur enim repente ignitis febribus, ac inter incendia clamare coepit, Vx mihi, vx mihi. Et post has voces ita sopita iacuit, ut mortua ab omnibus crederetur: cumq; post multum horarum spatium anhelaret, febris ab igne uexata, clamare coepit, Veniat mater, veniat mater. Concito ergo gradu, quæ audierant, matrem monasterij beatam Burgundororū uocant: quæ cum uenisset, agra quæ facebat, tota intentione cordis facinororum suorum cōiecturam per confessionem pandit. Omnes uerò astantes, eū tam finem uitæ expectarent, subito illa diuina miseratione conualescens, melius habere coepit, & ita paulatim subacta periculo mortis beatam uiam post ea duxit. Postquam enumeratæ sanctimoniales sceminæ sub magisterio beate Burgundororæ constitutæ diuerso ac dispersi, uti diximus, pro meritorū qualitate transiit uiam hanc corruptibilem exuerunt, ipsa quoque uenerabilis mater earum celesti uocatione digna, cum multis anhis suprà memorato monasterio Euoricas decentissime præfuerat, corporis tandem infirmitate correpta, (11. non. April. die) clausit extremum, coetibus aggregata uirginum, quæ sequuntur agnū quocunque ierit, celestem uidelicet sponsum, Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

SANCTAE BURGUNDOFORÆ
ABBATISSAE VI-
TAE, FINIS.

Sancti ac beatissimi Iu- stini martyris passio.

Vando Christus Deus noster
Natus est ex uirgine,
Edictum imperiale,
Per mundum insonuit,
Quatenus totius orbis
Fieret descriptio:

Nimirum quia in carne
Tunc ille apparuit,
Qui in coelo uersos
Electos ascriberet,
Quos sacre commendauisset
Fidei professio.

Quam qui digne obseruarint,
Cum bonis operibus, quæ sunt,
Velut quidam census
Domino amabiles,
Ciuitatis describuntur,
Coelestis municipes.
Quos census uterq; sexus,
Omnis ætas exhibet,
Vt testatur plurimorum
Martyrum exercitus:
Non solum constans ex uirgine,
Verum & ex foeminis:
Nec uo tantum maturi
Subibant martyrium,
Sed & multos propter Christum,
Et fidem catholicam,
Legimus fuisse passos
In ætate tenera:
Ex quibus sanctus Iustinus,
Nouennis puerulus,
Qualiter per passionem
Migrarit ad Dominum,
Sequens textus demonstrabit
Scire cupientibus.
Dum crudelis Diocletianus,
Romani imperij,
Simul cum Maximiano
Teneret monarchiam,
Talis est in Christianis
Mora persecutio,
Vt darentur ad poenarum
Vniuersa genera,
Vbi cumq; comprehendi
Aliquem contingeret,
Quem huius professionis
Obligaret titulus.
Et ne quisquam potuisset
Contuari latebris,
Vbiq; componebantur
Hoc modo insidæ,
Quæ cunctes compulissent
In ius idolatriæ.
Non illis emendi quicquam,
Aut uendendi copia,
Nec ipsam haurire aquam
Dabatur licentia,
Antequam thurificarent
Detestandis idolis.
Ea tempestate fuit quidam
Præfectus in Gallia
Perfidus, ferocis, immittis,
Christi nomen odians,
Et in Christianos furens,
Ricouarus nomine:
Quem cum suprà nominati
Principes dirigerent,
Vt sanctos persequeretur
Positos in Gallia,
Cupidus eredis sanctorum
Protinus efficitur.
Et ingressus ciuitatem,
Basilicam nomine,
Qua suos cursus in Rhenum

Infer Ara fluuius;
Multos sibi Christianos
Dimergi præceperat.
Sic per loca uniuersa
Edicium dat impium,
Vt nullus Christianorum
Sinceretur uiuere,
Quibus uitam statuebas
Per tormenta adimū.
Erat ea tempestate
In Autliodoro
Quidam uir bonus & iustus,
Matheus uocabulo,
Illiq; Iustinianus
Et Iustinus filij.
Sed Iustinianus ortu
Carnali præcesserat:
Iustinus uerò etate
Morum antelerat,
Per uitam immaculatam
Senectitem induens.
Qui in breui consummatus,
Longa explet tempora
Meritum eius laude
Manente in secula:
Quia placuisse Deo
Eius constat animam.
Hic antequam nasceretur,
Fratres eius senior,
Iam dictus Iustinianus,
Captur ab hostibus,
Atq; à domo paterna
Longius abducitur.
Beatus uerò Iustinus
Mox à pueritia
Rebus animum diuinitas
Incessanter dederat,
Profectum quotidianum,
Dante Dei gratia.
Qui cum polleret uirtutum
Donis spiritalium,
Inter cætera hoc primum
Illi Deus contulit,
Vt haberet futurorum
Sæpè præscientiam.
Tum per reuelationem
A Deo instruitur
De fraterna seruitute,
Et de eius domino,
Qui appellabatur Lupus,
Ambianis habitans:
Cum hoc illi reuelatum
Fuisset à Domino,
Patri suo hoc narrare
Consesttm studuerat,
Ad redemptionem fratris
Hortans iter arripit.
Ad quod illi pater eius
Taliter responderat,
O, inquit, fili ignoro,
Qua sit eo transitus:
Et propter hoc quid agamus,
Meneclire fateor.

Tunc sanctus puer Iustinus
Animo accenditur,
Atq; omnem peragrabat
Mox Autliodorum,
Sic ubi reperiretur
Dux eis itineris.
Sed cum non inueniretur,
Qui quæsitus fuerat:
Reuersus puer beatus,
Hoc patri annunciat,
Dicens tamen non cessandum
Esse ab itinere.
Nos, inquit, pergamus pater,
Christo nobis comite,
Qui non sinet nos fraudari
Nostro desiderio,
Quod de redimendo fratre
Habemus in animo.
Sed et transeundæ nobis
Christo uite præduce,
Nihil nobis aduersatur,
Nil erit contrarium,
Quin illæsi ambulemus,
Redeamus sospites.
Ad hos filij assatus,
Ista pater reddidit:
Possem ait ego forsân
O fili dulcissime
Sustinere iter tantum;
Qui sum fretus uiribus.
Tibi autem cum sis puer,
Vt non possis timeo,
Ne fortè teneritudo
Læsa tui corporis,
Fatigatum te quod abs te,
Faciât deficere.
Respondens sanctus Iustinus,
Patri suo retulit,
Famulus aicsum Christi,
In quo me confidere,
Et me illi commendare
Semper pater noueris.
Eamus ergo in eius
Adorando nomine,
Illi totum committentes
Effectum itineris,
Et quod illi inde placet,
Sit nobis amabile.
Adque uisit pater istis
Hortamentis filij,
Assumptisq; ad hoc iter
Sibi necessarijs,
Proficisci mox cœperunt
De Autliodoro.
Et cum dies declinare
Cœpisset ad uesperam,
In Milidonenli castro
Recepti hospitio,
Qui euerunt sub eiusdem
Ibi noctis spacio:
Quibus ad portam castelli
Pauper quidam obuiat,
Qui & claudicabat gressu,

Et uisu caruerat,
 Quem atra uexabat fames,
 Pariter & nuditas:
 Cui ut innotesceret
 Iustitiam presentiam,
 Mendicabat, ut donaret
 Illi elemosynam,
 Quo penè extortam fame
 Recrearet animam.
 Tunc beatus puer suo
 Genitori suggerit,
 Alimentum fore dandum
 Eidem famelico,
 Obtentum à patre uisum
 Emendat esurienti:
 Ipse uerò sua sese
 Tunica expollans,
 Nuditatem eius simul
 Operire stultus,
 Geminum præbens egentem
 Taliter auxilium.
 Tunc aduersus illum pater
 Motus aliquatenus,
 Increpare coepit eum,
 Quare ita fecerit:
 Eiusq; tam pium factum
 Vocabat dispendium.
 Non inquit sanctus Iustinus,
 Hoc uoca dispendium,
 Propter quod beatitudo
 Nobis repromittitur
 Spiritu sancto dicente
 Per David Psalmographum,
 Felix qui super egenum
 Intendit, & pauperem,
 Quomodo in die mala
 Deus eum liberat.
 Sed nec ab auditu malo
 Timere compellitur.
 Mala reprobis est dies
 In die iudicii,
 Cum ad æternum damnantur
 A Deo interitum,
 Arsuri igne æterno
 Vnà cum diabolo.
 A malo timent auditu,
 Quibus in iudicio
 Vox à tribunalis Christi
 Sonat terribiliter,
 Ite à me maledicti
 In ignem perpetuum.
 In hac autem die mala,
 Qua damnantur impij,
 Liberari promeretur,
 Qui dat elemosynam,
 Vt non cum ille malus
 Auditus perterrorat:
 Sed magis dicatur ei
 Ore Christi iudicis,
 Vt accedat regno Dei,
 Propter elemosynas,
 Fratribus quas ipse Christi
 Impendebat minimis.

Vides, inquit pater, quanto
 Bono compensabimus,
 Dum ex his quæ nos habemus,
 Subuenimus inopi:
 Et idcirco quod mendico
 Datum est, non querere.
 Igitur in Miledone
 Noctu requieuerant,
 Facto mane iter suum
 Protinus accelerant:
 Et Christo eos ducente,
 Venerunt Parilium,
 Vbi à quodam excepit
 Nomine Hippolyto,
 Ipsi omnem prodiderunt
 Causam, pro qua uenerant,
 Sed tunc quia captium
 Fratrem suum quaerent,
 Proinde satis humanus
 Fit eis Hippolytus,
 Et cum eos resecisset,
 In pace dimiserat,
 Vt coeptum iter egissent
 Cum Dei auxilio.
 Tunc illi profecti, flumen
 Attingebant Iseram:
 Et dum transire per illud
 Ipsos oportuerit,
 Non inueniebant illie
 Aliquam nauiculam.
 Quod cum moleste tulisset
 Pater sancti pueri,
 Ipse beatus Iustinus
 Demonstratum coelitus
 Conturbato genitori
 Protulit præfagium.
 Quamuis ait, nunc in promptu
 Non asit nauigium,
 Non est tamen anxandum
 Nobis de itinere:
 Quia mihi est à Christo
 Ostensum solatium.
 Quidam enim homo nobis
 Cum nauis appropiat,
 Cuius nobis impendetur
 Incunctanter commodum,
 Vt transire ualeamus
 Hunc præsentem fluium,
 Cum adhuc puer parenti
 Loqueretur talia,
 Ecce quidam nauta uenit
 Cum sua nauicula,
 Sicut sanctus prædicebat
 In præfagio spiritus.
 Tunc accedentes ad illum
 Qui cum nauis uenerat,
 Se petebant adiuuari
 Vt transirent fluium,
 Nauigationis iustum
 Offerentes precium.
 Nauta igitur petita
 Satis prompte annuit,
 Ipsi uerò naulum dare

Debitum uolentibus
Non accepit, ille quicquam
Gratis præstans commodum.

Illi autem properantes,
Ambianos ueniunt,
Inquiruntque domum Lupi,
Fratris sui domini:
Qua mox inuenta ad illum
Preces ferunt supplices.

Quem prior sanctus Iustinus
His affatur uocibus:
Venimus ad tuam, aiena
O Lupe clementiam,
Vt captiuum fratrem nostrum
Reddas nobis liberum.

Compertum est enim nobis;
Ipsium subite degere.
Et ad illum redimendum
Nostram substantiolam
Apportauimus donandam
Nunc pro tua gratia.

Tunc Lupus, qui essent illi
Coepit inquirere:
Didicistis quod fuissent
Non ficti Christicolæ:
Et quod habitantes essent
In Autsiodoro.

Frater autem alunt, noster,
Propter quem huc uenimus,
Et quem à captiuitate
Conamur redimere,
Vocatur Iustinianus,
Tuusque est domesticus.

Ego, inquit Lupus, uobis
Præbeo hospitium,
Et quos habeo, ostendam
Omnes meos pueros:
Et si frater uester hic est,
Redimatur precio.

Igitur cum domum Lupi
Inuissent uespere,
Demonstrauit eis suos
Duodecim pueros,
Inter quos non est inuentus
Ille quem quaesierant.

Beatus uero Iustinus
Oculos circumferens,
Vidit quandam extra ipsos
Assistentem puerum,
Culus manibus accensa
Ferebatur lampada.

Hic erat frater Iustini
Gloriosi pueri,
Captus tamen ante eius
Natalis exordium,
Nunquam ante tempus illud
Ei uisus fuerat.

Beatus uero Iustinus
Plenus sancto spiritu,
Nullo homine docente,
Hactenus incognitum
Eundem germanum suum
Agnouit continuo.

Enim uero mens sanctorum
Dum adheret Domino,
De internis & occultis
Ab eo instruitur,
Res ignotas edocetur
Spiritu prophetico.

Ostendit hoc liber, acta
Narrans Apostolica,
Vbi legitur frequenter,
Dixit sanctus spiritus
Sive Petro, sive Paulo,
Seu cuique discipulo.

Hoc modo sanctus Iustinus
Fratrem dum agnosceret,
Lupo qui eum tenebat,
Confestim hoc prodidit:
Meus inquam est frater,
Qui fert manu lampadam.

Pro hoc redimendo ad te
Pater meus uenerat,
Tu nobis ut promissi,
Hinc esto beneuolus,
Vt germano comiat
Repetamus propria.

His auditis frater eius,
Redditur attonitus.
Quod ab eo nunquam uisus
Taliter sit cognitus:
Qui assuerant mirantur
Super re insolita.

Gratulabantur fideles,
Gaudentes in Domino,
Atque pro tanta uirtute
Deo agunt gratias:
Et cum laude Christi nomen
Frequenter ingeminant.

Erant ibi in eodem
Constituti tempore,
Homines retiares,
Supra dicti iudicis:
Qui ut eos Christianos
Elle recognouerant,

Conciti adnunciarunt
Illud suo domino,
Si quid forte uoluisset
De ipsis præcipere,
Iuxta leges promulgatas
Aduersus Christicolas.

Tunc misit confestim iudex
Qui eos adducerent.
Quos si noluisent sequi,
Iussit claudi carcere,
Donec opportune possent
Præsentari libimet.

Interim Lupus, qui illos
Suscepit hospitio,
Sub ipsis nocturnis horis
Eos excitauerat,
Ex abire hortabatur
Inde ante diluculum.

Assuerunt serò, inquit,
Hic præfecti homines,
Qui ut esse Christianos

Vos primum comperant,
Nunciare hoc præfecto
Festini abierunt.
Fratrem ergo quem quaesistis,
Vobiscum adducite,
Redemptionis à vobis
Precium non exigam,
Tantum fugitote illinc
A persecutoribus.
Illis sicut hortabatur
Profectus, uelociter
Superuenerunt ab ipso
Destinati iudice:
Qui si inuenire possent,
Ipsos comprehenderent.
Et cum non inuenirentur,
Qui quaesiti fuerant,
Regressi sunt ad præfectum,
Quos illic direxerat,
Narrantes quod iam digressi
Ab hac domo iuerint.
Tunc præfectus iuberet citò
Equites, ut quatuor
Insequi eos studerent
Cursu uelocissimo:
Atque ad suum tribunal
Mox eos adducerent.
Si reniterentur quicquam,
Lussit eos perimì.
Igitur arreptis equis,
Insequuntur properè,
Quò sanctus puer Iustinus
Cum suis tetenderat.
Locus habet antiquus
Lupera cognomine:
Ad quem cum appropinquarent,
Non longe absuerant
Ipsi à præfecto missi
Crudeles carnifices.
Tunc Iustinianus sanctum
Iustinum alloquitur,
Opportunitatem ait
Ilic cernis affore,
Qua aqua possit hauriri,
Et nos cibo refici.
Si placet, consideamus
Parum panis frangere,
Atque aquæ haustu litis
Ardorem extinguere,
Sicque postea ualeamus
Prohiciisci melius.
Cui beatus Iustinus
Iam futura præfatus,
Si gustare, inquit, istic
Aliquid disponitis,
Erit uobis hoc omnino
Faciendum citius.
Ecce enim appropinquant
Huc legati iudicis,
Qui nos si ualebunt, debent
Iudici adducere,
Et ad poenas subeundas
Eidem contradere.

Vos ergo precor, si uultis,
Festinate refici:
Ego astans speculabor,
Aliquis si uenerit,
Qui insidietur nobis,
Ex mandato iudicis.
Et si quisquam ad hoc nobis
Fortè superuenerit,
Ego colloquar cum illo:
At uos ingredimini,
Et in præsentis speluncæ
Antro uos abscondite.
Ista propheta li more
Puer sanctus loquitur,
Cum ecce mox adimplentur
Ipsius eloquia,
Quæ prædixit de transmissis
Sub carnificibus.
Exenim inter loquendum
Apparebant quatuor,
Quos transmisserat præfectus
Eos comprehendere:
Vel si hoc non potuissent,
Tunc eos occiderent.
Quibus uisus, se in antrum
Ceteri abripunt:
Beatus uero Iustinus
Consistit intrepidus
Ad martyrij à Christo
Destinatus gloriam.
Ad quem ministriales
Accedentes iudicis,
Sessitantur quis fuisset,
Quæ eius confessio,
Quis uel ubi fuisset,
Quos habebat socios.
Quibus ille referebat
Omnia per ordinem,
Ego, inquiens, Iustinus
Appellatus nomine,
Christianum me haberi
Exultans profiteor.
Et quia persecutores
Huius estis nominis,
Ob hoc prodere non possum
Meos uobis compares,
Ne propter me subigantur
Ad poenarum genera.
Nisi alunt, illos nobis
Citius prodideris,
Nostro scias iugulandum
Te iam fore gladio,
Tam quòd abnuis hæc nobis,
Quàm quòd es Christicola.
Respondens sanctus Iustinus,
Dixit carnificibus,
Repromittit quidem sanctum
Nobis Euangelium,
Vt qui propter Christum suam
Animam perdidit,
In uitam æternam uerè
Eandem custodiat:
Et idcirco poenas pat.

Pro illo non timeo,
Dilectu eius malens mori,
Quam offense uiuere.
Quod uero iubetis à me
Prodi meos compares,
Nihilominus hoc sanctum
Verat Euangelium,
Ipso Domino monstrante
Quod hoc nollet fieri.
Nam quando in passione,
Quam pro nobis pertulit,
Suos ipse est exachus
Prodere discipulos,
Mintimè eorum delator
Voluit existere:
Et cum comprehenderetur
A persecutoribus,
Præcepit ut sinerentur
Abire discipuli:
Ne quatenquam ut iam prædixit,
Ex eisdem perderet.
Nunc itaq; noueritis,
Neutrum me facere,
Vt uel Christi nomen sanctum
Metu mortis abnegem,
Socios uel meos prodam
Contra Euangelium.
Aduersum hæc documenta
Irafcuntur nuncij,
Mutuoq; adhortatu
Necem sancto præparant,
Quos uel parum expectare
Vet at iracundia.
Itaq; euaginato
Demum unus gladio,
Amputauit caput eius
Cæteris hortantibus:
Sic cum gloria & laude
Martyr coelos subijt,
Duplici proprietate
Duplex habens brauium,
Quod & in confessione
Christi perdurauerit,
Et usq; ad mortem suos
Proximos dilexerit:
In ipso præceptis Christi
Delectatus dulcibus,
Quod nos iussit ante illos
Nihil fore timidos,
Qui occidunt corpus istud,
Textum uentis laquidus.
In hoc à sancto Iohanne
Suasus apostolo,
Quilicet Christus pro nobis
Animam posuerat,
Sic dicit & nos debere
Facere pro fratribus.
Proinde ad declarandum
Quantæ esset gloriæ,
Idem uenerandus martyr
Occisus pro Domino,
Gloriosum demonstratur
Protinus miraculum.

Bedæ tom. 1.

Amputato enim eius
Sacrosancto capite,
Corpus truncum hoc in suis
Manibus accipiens,
Ante suimetliciores
Steterat immobile:
Cuius mox obstupescit
Terrorè prodigij,
Fugiant persecutores,
Non auli subsistere,
Cum sanctum uiderent tantum
Facere miraculum.
Parentes uero ipsius
Egressi de latebris,
Vident sanctum corpus eius
Consistens immobile,
Mirantq; quod abscissum
Caput ferret manibus.
Varia in mente uersant
De eius martyrio,
Dum talis ei gaudere
Censuisset gloria,
Et rursum flere de illo
Natura suggereret:
Maxime tamen de illo
Fiunt inde anxij,
Qua sepeliendum esset
Sacratum corpusculum:
Mutuaq; inde libi
Conferunt colloquia.
Quæ cum agerent, diuersa
Motione animi
Caput beati Iustini,
Quod gestabat manibus,
Mirum dictu,cepit illos
Absolutè alloqui:
Et docens de sepultura
Sui eos corporis,
Euntes, inquit, ad locum
Quilupera dicitur,
Atq; meum sepelire
Ibidem corpusculum:
Matri uero meæ caput
Hoc meum aduehite,
Vt naturalem affectum
In illud exhibeat,
Et amoris mei secum
Istud pignus habeat:
Ipsa uero li tenetur
Mei desiderio,
Seudeat in paradiso
Me locatum subsequi,
Vbi animæ sanctorum
Quiescunt feliciter.
Tunc illi, ut sanctus martyr
Iustinus præceperat,
Condientes corpus eius,
Ibi sepelierant,
Vbi ipse locum ad hoc
Signauit ex nomine:
Caput uero eius, matri
Ipsius attulerant:
Quod illa gaudens suscepit,

Deo

Deo agens gratias,
 Quia innocentem eius
 Animam ascluerit:
 Tibi dicens Christe, honor,
 Laus & iubilatio:
 Quia dignatus es istum
 Puerum assumere,
 Et associare tuis
 Beatis martyribus.
 Artu beate Iustine,
 Fili mi dulcissime,
 Qui Christi regnum intrasti
 Cum palma uictoriae,
 Ibi mei memor esto
 In tuis suffragiis.
 Hæc ipsius genitrice
 Orante cum lachrymis,
 Mox respenderit lux ingens
 Super habitaculum,
 In quo sanctum caput eius,
 Habebatur positum.
 Hæc autem lux circumquaq;
 Cuncta illustrauerat,
 Ita ut admirarentur
 Qui in urbe aderant:
 Erat autem nox, cum istud
 Fieret miraculum.
 In illis diebus sedem
 In Auxiliodoro
 Rexerat episcopalem,
 Amator uir Domini,
 Quem diuinorum ornabant
 Munera charismatum.
 Hic dum celsitus emissum
 Splendorem conspiceret,
 Ire ad domum Matthæi
 Iussit tres presbyteros,
 Qui de ipso studiose
 Portento inquirerent.
 Quibus omnia Matthæus
 Retulit per ordinem,
 Ut se de sancto Iustino
 Res gesta habuerat:
 Vel de passione eius,
 Vel sepulto corpore:
 Subiungit & de allato
 Martiri eius capite,
 Qualiter lux de cælo
 Hora noctis tertia
 Domum ipsam, in qua erat,
 Omnem illustrauerit.
 Hæc presbyteri ad suum
 Referunt pontificem,
 Qui adesse omnem clerum
 Protinus præceperat:
 Gratias omni potenti
 Agunt pro miraculo.
 Deniq; clarificatur
 Hoc factum per populum:
 Concurrent omnes gaudentes,
 Martyrem glorificant,
 Immo Dominum, qui illum
 Sic miraculauerat.

Interim iubente sancto
 Amatore præfule,
 Caput sanctum collocatum
 Condigne in feretro,
 Cum honore atq; hymnis
 Fertur ad ecclesiam:
 Et in loco, quem parauit
 Sibi met episcopos,
 Ibi illud uenerantur
 Recondi prouiderat:
 Vbi plura martyr sanctus
 Præstat beneficia.
 Nam ad comprobendam eius
 Cum Deo potentiam,
 Sacro capiti dum dignas
 Celebrant exequias,
 Puella quæ cæca uenit,
 Clarè uidens rediit:
 Quæ cum esset in ætate,
 Habens annos sedecim,
 Inter martyris delatum
 Veniens obsequium,
 Adiuua, inquit, beate
 Martyr Christi, adiuua,
 Ut uisum diu negatum
 Tuo patrocinio,
 Domino Christo præstante
 Adipisci merear,
 Quo laudetur nomen eius
 In tuo martyrio.
 Dixit, atq; coram omni
 Populo, continuo
 Restituto, ut petebat
 Oculorum lumine
 In glorificatione
 Martyris tripudiat.
 Iterum plebs omnis gaudens,
 Gratias congeminat,
 Laudem dicens Saluatori
 Iesu Christo Domino,
 Cui sit honor & potestas
 Per æterna secula. Amen.

IUSTINI MARTYRIS,
 FINIS.

Martyrologium.

MENSIS IANVARIVS

HABET DIES XXXI. LYNAM
 TRICESIMAM.

CALEND. IANVARII

IRCVNCISIO Dominus
 nostri Iesu Christi secundum
 carnem, & octaua Domini
 ei natalis. Romæ natale san-
 cti Almachij martyris, qui
 iubente Alipio urbis præ-
 fecto, cum diceret, Hodie octa-
 ua Dominici diei sunt: cessate à superstitioni-
 bus idolorum, & sacrificijs pollutis: hæc de ca-
 u

sa captus, & à gladiatoribus occisus est. Itē Romę sanctę Martine uirginis, quę sub Alexandro imperatore, post multa tormēta gladio est occisa. Eodem die apud Spoletum ciuitatem Thuficę, sancti Cōcordij martiris, qui post plurima tormenta decollatus est. Item Romę uia Appia coronę militum triginta. Apud Africā natale sancti Fulgentij, episcopi Ruspensis ecclēsię, cuius uita uirtutibus plena habetur. Apud Alexandriam sanctę Eufrosinę uirginis. Ipso die sancti Paragodę, septimi Viennensis episcopi, itē sancti Basilij episcopi, & sancti Eugendi abbatia.

B. IIII. NON. IANVARII.

Natale beati Macharij abbatia. & in Ponto ciuitate Thomis irum fratrū: Argei Narcelis, & Marcellini pueri, qui sub Licinio Intererone comprehensius, cum nollet militare, cęsus ad mortem, & diu in carcere maceratus, in mare missus martirium cōsummauit. Corpus eius ad litus delatum, & à religiosis uiris depositum, magna conuersat uirtutibus. Et sancti Lisdori episcopi & martiris.

C. III. NON. IANVARII.

Romę natale sancti Antherij papę & martiris, qui uicissim post beatum Petrum, cum duodecim annis, mense uno, diebus duodecim rexisset ecclēsiam, passus est sub Maximiano, & in cōmenterio Callisti sepultus est uia Appia. In ciuitate Parisiensi sanctę Genouefę uirginis, quę à beato Germano Altissiodorensi episcopo Christo dicata, admirandis uirtutibus latē claruit, & usq; ad octoginta annos in Christi seruitiū consensit. Eodem die sancti Florētij Viennensis episcopi, & martiris octauie eiusdē urbis. Natale sancti Theogenis martyris, & sancti Petri martiris. In Thomis ciuitate natale sancti Filij episcopi, qui post alia tormenta in mare est missus.

D. PRID. NON. IANVARII.

Natale beati Titī, apostolorū discipulī, qui ordinatus est ab apostolo Paulo Cretensiu episcopus: cui scripsit epistolam omni ecclēsię Dei utilissimam idem apostolus. Demum post predicationis officium fidelissime consummatum, beatum finem adeptus: sepultus est in ecclēsia, ubi à beato apostolo fuerat dignus minister constitutus. Apud Africam natale sanctiorū, Aquilini, Gemini, Eugenij, Marciani, Quinti, Theodoti & Triphonis, præclarissimorum martirum, quorum gesta habentur. Eodem die Romę sanctiorum martirum Prisci presbyteri, & Priscilliani clerici, atq; Benedictę religiosissimę forminx, tempore Iuliani impiissimi Augusti, qui gladio martyrium compleuerunt. Itē Romę beatę Dorotheę, uxoris beati Fabiani martiris, quę post damnationē uiri sui primū relegata est exilio, deinde ab impioluliano capite iussa est puniri, & sancti Ferruij martiris.

E. NON. IANVARII.

Romę natale sancti Telephori papę, qui se primus post Petrum apostolum pontifex ordinatus, sedis annis undecim, menses tres,

Bedę tom. 3.

dies uiginti unum. Hic constituit, ut sepē hebdomadibus ante Pascha Ieiuniū celebraretur, & in natiuitate Domini nostri Iesu Christi missę nocte celebrarentur, ac hymnus angelicus, id est, Gloria in excelsis Deo, hora sacrificij missę celebraretur, Illustreq; ad extremum sub Hadriano principe martyriū duxit. Item apud Antiochiam beati Symeonis monachi depositio, qui tertio decimo ætatis suę anno, huic seculo abrenunciā, monasterium expetiit ubi uix septimo die cibum sibi indulgens, psalterium intra quatuor menses didicit: postremò in columnā, usq; ad finem uite sue stetit. Ierosolymę depositio Symeonis prophete, qui Dominum lesū in ulnis portauit.

F. VIII. IDVS IAN.

Epiphanie Domini. Eodem die passio sanctę Marce uirginis. Quā cum Racionarus præfens torqueret, & in ignem præcipitari iussisset, illa permansit. Deinde mamillis abscissis, & squalore carceris aspersa, suppositas aculeissimas & prunas uolutata, orans migrauit ad Dñm.

G. VII. IDVS IAN.

Relatio pueri Iesu ex Aegypto. Et natale sancti Luciani Antiochenę ecclēsię presbyteri & martiris, uiri doctissimi atq; eloquentissimi, qui passus est Nicomedię, sub persecutione Maximini, sepultusq; Helenopoli Bithynię in Antiochia beati Cleri diaconi & martiris, qui post plurima tormenta decollatus est.

A. VI. IDVS IAN.

Neapoli Campanię sancti Seuerini episcopi & confessoris, fratris beatissimi Victorini, clarissimi uiri in miraculis: qui & ipse fratri imitator, post multarum uirtutum perpetratiōnem, sanctitate plenus quiescit: sepultus in loco, ubi priusquam ad episcopatum uocaretur, cōuersatus fuerat. Bellouaci sanctiorū martirū, Luciani & Mesiani, & Timothei in Grecia.

B. V. IDVS IAN.

In Mauritania Cæsariensi sanctę Marcianę uirginis & martiris. Eodem die apud Antiochiam sancti Iuliani martiris, & Basilidę conjugis eius. Hi itaq; sanctissimū uoto casti coniugis, aliquot annos pariter uixerūt, carnem suā uirginem Christo seruantes, & monasterium rebus suis inlitteruerūt, ut ad decem milia monachorum pater beatus Iulianus fieret. Basilidę uero multarum uirginum mater, quarum multitudine cum iam uictricem præmisset ad Dominum, ipsa conuersatione uite probatissima, inter uerba orationis migrauit ad Dominum. Iulianus uerò postmodū à Marciano præside, per innumera bilia tormēta, & cruciatus ad ultimum seriri iussus est, cum Antonio presbytero & Marcionellā, & Celfo puero, filio eius.

C. IIII. IDVS IAN.

Apud Thebaidem natale beati Pauli, primi eremitę, qui à sexto decimo ætatis suę annō, usq; ad cælestium tertium decimum solus in eremo permansit: cuius animā inter apostolorum & prophetarum choros ad cælum ferri ab angelis Antonius uidit. Sancti Iginij papę,

r 2 qui

qui fedit Romæ annos quatuor. Hic constituit clerū, & distribuit gradus. Sepultus est in Vaticano, tertia idus Ian. Apud Cypriū beati Nicenoris, qui unus fuit de fep̄e primis diaconibus.

D. III. IDVS IAN.

Apud Alexandriam natale fanctorum confessorū, Petri, Severi, Leuci, quorum gesta habetur. In Africa natale sancti Saluij. In huius natali S. Augustinus uerbum fecit ad populum Carthagine. Educio Domini de Aegypto.

E. PRID. IDVS IAN.

Apud Achaiā natale sancti Satyri martyris, cuius Arabij, qui trāsiēs ante quoddā idoliū, eū exullassent in illud, signās sibi frōrē, statim corruit: ob quā causam decolatus est. Eodē die sancti Archadij martyris, genere & miraculis clari.

F. IDVS IAN.

Romæ uia Lauicana coronæ militum quadraginta, sub Gallieno imperatore. Pictus sancti Hilarij episcopi & confessoris, qui ob catholica fidem quadienō apud Phrygiā relegatus, inter alias uirtutes seriu quod mortuū suscitauerit. Apud Viēnā sancti Veri episcopi, qui præsedit ecclesiæ post sancti Euanitiū. Treueris sancti Agriij episcopi. & octaua Epiphaniæ.

G. XIX. CALEND. FEBR.

Apud Nolam Campaniæ beati Felicis presbyteri. Hic à Maximiano Nolanurbis episcopo, presbyterij honore prelatus est. Qui cū multa à perdidit pro nomine Christi pateretur, uolentibusq; omnibus eiusdem urbis. ut episcopus leuaretur, non consensit sed alterum eligē ad pontificatū honorem, ipse duodecim post annos, cessante persecutione, Dominica die mysterij coniectis, data pace omnibus se in paumentum oraturus protecit: moxq; beati uiri anima de carnis ergastio egressa, felicia regna ipse uerē felix conscendit: sepultusq; est iuxta urbē ab Helpidio sancto presbytero, in loco qui dicitur Pincis, ubi clari fulget uirtutibus. Apud Viēnam sancti Cadeoldi episcopi.

A. XVIII. CALEND. FEBR.

Bacuc & Miche prophetarum, quorum corpora sub Arcadio imperatore diuina reuelatione reperta sunt. Item beati Macharij abbas, discipuli beati Antonij, uita & miracula celeberrimi. Ipso die beati Iudori, in sanctitate uitæ, fide, ac miraculis præclari. Apud Bituricas ciuitatem, translatio sancti Sulpicii episcopi & confessoris, qui à pueritia sacris literis eruditus, & sanctæ conuersationis luce cōspicuis, etiam laicis uirtutibus clariuit: post etiā coma deposita monachorum pater exiit, atq; inde ad episcopalem prouectus cathedram, uita clari quieuit. Et sancti Mauri abbatis.

B. XVII. CALEND. FEBR.

Romæ uia Salaria in coemeterio Priscillæ, natale sancti Marcelli pape: qui iubente Maximiano imperatore, primò sustinens carus, & à facie eius, quem corripiebat, expulsiu est. Hic fecit coemeteria in uia Salaria, & uiginti quinq; titulos in urbe Roma cōstituit, propter baptismum & poenitentiam multorum, qui cō-

ueriebantur ex paganis, & propter sepulturas martyrum. Post multos itaq; annos in seruitio Dei indutus cilicio defunctus est, & cōditus a romanis à Iohanne presbytero, & beata Lucina, sepultus est in coemeterio Priscillæ. Apud Arelatem sancti Honorati episcopi, cuius uita doctrina & miraculis illustris refultat. Et sancti Furseti confessoris.

C. XVI. CALEND. FEBR.

In Aegypto apud Thebaidem beati Antonij monachi, qui sine ulla sciētia literarū scripturas diuinas & memoriter audiēdo intellexisse, & prudēter cogitādo tenuisse prædicatur, multorumq; monachorū pater uita præclarissimæ uitæ: cuius corpus sub Iustiano imperatore diuina reuelatione repertū, Alexandria delatū est, & in ecclesiā beati Iohannis baptiste humatū. Apud Lingonas natale sanctorū geminorū Speulippi, Euseolippi, & Melesolippi. Qui cum essent uiginti quinque annorum, cum auiua Leonilla, & Lonelia & Neone, martyrio coronati sunt, æpore Aureliani imperatoris: Geminus quidē in una arbore suspensū, ligatis manibus suum, pedibus uerò deorsum ita extēti, ut per nē putarentur ab ipsa membrorū cōpage separari: & post hæc in ignē præcipitū, nec trāsi, inter uerba orationū simul migrabit ad Dñm.

D. XV. CALEND. FEBR.

Cathedra sancti Petri apostoli, qua primū Romæ sedit. Eodē die natale sancti Publij Athenarū episcopi, qui princeps in sūle Miletū, cum nauigantē beati apostoli Pauli Romā, sub custodia detentū, per triidū hospitio recepit. humanē trāstet (ut beatus Lucas refert) patrē ipsius Publij coniectit febribus & dysenteria uexatū facere: ad quē cum intrasset beatus Paulus, & imposuisset illi manus, & orasset, sanauit eum. Quē Publij adherentē sibi beatus Apostolus poitea ordinatū episcopū, ad prædicandū direxit: & præclarus uirtutibus, & doctrina præfulgens, ob Christū martyrio gloriose coronatur. Nā prius Dionysius, inde Publius iste Athenis præfuit. Ipso die natale sancti Priſcæ uirginis & martyris. Et in Ponto natale sanctorum martyrum, Moſei & Ammonij: qui cum essent milites, primò ad metallā deputati, nouissimē igni sunt traditi.

E. XIII. CALEND. FEBR.

In Smyrna natale sancti Germanici martyris. Qui cum primæ ætatis uenustate floreret, per gratiā uirtutis Dei metū corpore fragilitate excludens, sponte preparatū sibi bestidam natus à iudice prouocabat: eius dentibus comminutus. uero panē, id est, Dominū Iesū Christo moriē, post ipso meruit incorporari. Eodē die sancti Potiani martyris. Ipso die natale sanctorum Marij & Marthæ, cum filiis suis, Audifacæ & Abacuc, nobilibus de Persida, qui ad orationē uenerūt Romā tempore Claudio principis: quibus post toleratos fustes, equiueum, ignes, ungues, manuū præcisionem, Marthā in puteum proſecta necata est, ceteri sunt decocti, & aliorum plurimorum.

F. XII.

F. XIII. CALEND. FEBR.

ROMÆ Fabiani episcopi quicum quatuordecim annos, menses undecim, dies duodecim ecclesie præfuit, passus est martyriū, tempore Decij, & in coemeterio Callisti sepultus. Hic regiones diuili diaconibus, & secit septē diaconos, qui septē notarjū præmererent, ut gesta martyriū in integrum colligerent. Eodē die sancti Sebastiani martyris, qui cū sagittis plenus, quasi hereticus stare, putantes eum mortuū, abierūt. Noctē autē ueniens quēdam mulier, nomine Hirenē, tollere corpus, inuenit eum uiuū, & adduxit in domū suā, & curā eius egit: qui ubi conuulsi, multos in fidē cōfortauit. nec mora, ipsi Imperatoribus apparens, hos pro ut digni erāt, corripuit. Tunc iussit eum Diocletianus in hippodromum palatij duci, & fustigari donec dehi ceret: quē mortuū, in cloacā maximā miserunt. Sed ille apparuit in somnis sanctę matronę Lucinę, dicēs, Iuxta circū inuenies corpus meum pendens in unco, hoc sordes nō teigerunt: & dum leuaueris, perduces ad Catacundas, & sepelles me in cryptā, iuxta uestigia apostolorū. Quā ipsa noctē ueniēs cū seruis, torū ita cōpleuit.

G. XII. CALEND. FEBR.

NATALE beatissimę Agnetis uirginis & martyris, quę tertio decimo ætatis suę anno, in urbe Roma passa est. Hęc dum ab scholis reuertitur, à præficti filio adamatur: quā cum nullo modo libi allocare ualuisse, post multa tormētā in gutture eius gladio percussa est. Passa est autē beatā Agnes iub præficti urbis Simphoriani, uicario eiusdem urbis Alpasio. In Hispania ciuitate Tarracona natale sanctorum Fruasoli episcopi, Auguli & Eulogi diaconorū. qui tēpore Gallieni sub Aemiliano præfide primō in carcerē trusi, deinde flammis inieci, exstis uinculis, manibus in modū crucis expāsis, orantes ut uerentur, obtinuerūt, & mox unus ē fratribus & filia præfidis, quę assidebat, uiderunt sanctorū animas cœlū conscendere coronatas. Apud Treca sancti Patrocli martyris.

A. XI. CALEND. FEBR.

IN Hispaniā natale sancti Vincētij diaconi & martyris, qui cū Valerio episcopo suo à Cesar Augusta ciuitate Valentis usq; grauib; nequīs catenis, iubente Daciano, perductus est, lictib; fame & squalore carceris diu maceratus, tormentis equulei, & ungularū horrenda laceratione uexatus, etiā grato ferro diuissimē uisulatus, aruine guttis, & crepitante sale persusus est: post hęc in terrerum carcerē trusus, diuaticatis in neruo cruribus, super acutissima testarum fragmētā proiectus est: ubi noctē lux ingēs apparuit, & uirtute Dei solutus martyrum inter angelos, à quibus uisitari meruit. hymnum canebat, ita ut quibus crederet. Mane autē factio, cum iussisset eum Dacianus in lecto

Bedæ tom. 3.

mollissimō reclinari, ut aliquantulū recreatus acrius denuō torqueretur, insatigabilē spiritū Christo reddidit. Tūc Dacianus corpus eius in cāpi seris & aurius iussit exponi sed mox corpus diuinitus ad custodiā eius datus, nō solum alias aues arecebat, sed & immanē lupū in sancto corpore repulit. Quod cum nunciatū Daciano esset, iussit eum in iudū eulo, in profundū maris cum grauisimo saxi pondere immergi: sed prius uirtute Dei super undas natās ad litus delatus, & harenis cōditus est, quā remiges portum tangere potuissent. Inde cū se sanctus martyr cuidā fideli anui Ionice reuolasset, cessante persecutionis rabie, à Christianis reuerenter sublatu, & in basilica conditus est. In Gallijs ciuitate Ebreduon, sanctorū martyriū, Vincētij, Orontij & Victoris. Romę ad Aquas salinas natale sancti Anastasij monachi, & martyris de Perida, qui post plurima tormēta carceris, uerberum & uinculorū, quę in Cæsaria Palestinę perpeffus fuerat, à Persis post eum in Perside multa pœna affectus, atq; ad ultimum decollatus est à rege eorū Chosro, cū alijs septuaginta. Reliquię corporis eius prius Hierosolymis ad monasteriū suū, deinde Romā delatę, uenerantur in monasterio beati Pauli apostoli, quod dicitur ad Aquas salinas: & sancti Vincētij presbyteri & martyris.

B. X. CALEND. FEBR.

ROMÆ sanctę Emerentię uirginis & martyris, quę erat colla clauis sanctę Agnetis: & dum oraret ad sepulchrum eius, ut eam à gentili lēione defenderet, lapidata est ab eis. Et in Mauritania, ciuitate Neocæsare, natale S. Seueriani, & Aquilę uxorū eius, ignibus combustorum: & in Philippis beati Parmenę diaconi, qui unus fuit de septem diaconibus. Quiraditus gratię Dei à fratribus, in iunctum officium prædicationis pleoa fide consummauit, martyrij gloriā adeptus, Philippis quiescit.

C. IX. CALEND. FEBR.

APud Ephesium natale sancti Timothei discipuli beati Pauli, qui apud Ephesum à beato apostolo episcopus ordinatus, post multos p Christo agones dormiuit: cuius corpus cum reliquijs beati Andreę & Lucę uicemissō Constatiniano Constantinopolim translātū est. Apud Antiochiā sancti Babylę episcopi, qui persecutione Decij, posteaquā frequēter passionibus suis & cruciatibus glorificauerat Dominū, gloriose uitę finē fortius est in uinculis, de quo in decimo ecclesiasticę historię libro grande narratur miraculū. Nam cum Iulianus imperator ad idolorum cultū conuersus, quodā tempore Daphnis in suburbio Antiochię iuxta fontem Castalium litaret Apollini, & nulla ex his quę rebebat, respōsa susciperet, & ausuq; silēt percontaretur à sacerdotibus, responderēt dē mones, Babylę martyris sepulchrum propē assisteret, & ideo respōsa non reddi. Tunc ille uenire Galileos (hoc enim nomine nostros appellare solius erat) & auferre sepulchrum martyris iubet. Moxigitur Christiani cōuenientes magna exulta

exultatione succincti, sustulere arcem martyris, & pfallentes in auribus profani principis, per sex milia passuum summis uocibus. & cum exultatione dicebant, Confundatur omnes, qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis. Et Neocæsaria ciuitate narele sanctorum martyrum, Martioni, Musoni, Eugeni, Mitelli, qui igni traditi sunt, & reliquie eorum in Axio fluuii disperse. Et natale triduum paruulorum, Urbani, Prisdani & Eupoloni.

D. VIII. CALEND. FEBR.

Conuersio sancti Pauli. Eodē die sancti Ananiz apud Damascum, qui beatū Paulū baptizauit. Apud Babilonē ciuitatē sancti Seueri, item natale Presbyteri Auernei episcopi, & natale sancti Gregorii episcopi.

E. VII. CALEND. FEBR.

Natale sancti Polycarpi beati Iohannis apostoli discipuli, qui ab eo Smyrnen episcopus ordinatus, totius Asiae princeps fuit: & post dira tormenta ad ultimum positus in medio rogo, mucrone perfoctus, tam largus profusus est sanguis, ut ignē extingueret. Passi sunt etiam alij duo decem ex Philadelphiā uenientes. Tūc etiam Germanicus, athleta Christi insignis, glorioso martyri agone translatus est. nā cum a iudice damnatus fuisset ad bestias, ultro sibi preparatū bestiam prouocauit, despiciens temporalē mortē, & coronā uitæ æternæ ueloci sine adipiscendi elideret. Eodem die natale sancti Theogenis martyris, & aliorum sex. Apud Bitunicas ciuitatem, sancti Sulpicii episcopi & confessoris.

F. VI. CALEND. FEBR.

Natale sancti Iohannis episcopi Constantinopolitani, cognomento Chrysostomi, qui uerbis atque exemplo plurimū profuit Christianæ religioni. Itē beati Mauri abbatis monasterij Bobacenensis. Et apud Bethleem iudeæ dormitio beate Paulæ matris Eustachij uirginis Christi. Quæ eū esset nobilissima senatorū genere, abrenūcians seculo, & opibus suis in pauperes erogatis, Christi cōsecuta est paupertatem, & apud præfatū oppidū Dominica natiuitate & gloriosum monasterij uirginalis exitit mater. Huius uitæ uirtutibus admirandā S. Hieronymus scribens, testatur eam longo coronatā esse martyrio. Et sanctorum Dori, Iuliani, Vincentij & aliorum.

G. V. CALEND. FEBR.

Natale sanctæ Agnetis secundæ. Et in ciuitate Apollonia, Leuci, Tyrli, Calenicis martyrum, qui tempore Decij imperatoris sub præsidibus Cæbratio, Syluano & Baudo, diuersis tormentorū generibus excruciat. Primum & ultimus ab eis de capitis, mediis celestis uoce euocatus, spiritū reddēs martyriū cōsummauerunt, & in Christo quiescerunt. Apud Alexandriam beati Cyrilli episcopi, qui catholica fidei præclarissimi exiit propugnator. Et in monasterio Leomacendi Iohannis presbyteri, uiri Dei.

A. IIII. CALEND. FEBR.

Romæ natale Papæ & Mauri, militis, tempore Diocletiani, qui uidētes constanti Saturnini & Simij martyrum, conuersi sunt ad

dē, statimq; iussu alij ad Laodiciā urbem præfati, ut os eorum, qui Christū cōfitebantur, cū lapidibus contuderetur, & retruderentur in carcerē: ubi baptizati sunt à beato papa Marcello, quos post dies duodecim educos iussit sterni in terrā, & sustibus cædi: deinde leuatos de terra plumbatis cædi, donec expiraret. Quorū corpora colligēs nocte Iohānes presbyter, sepeliuit uia Numēriana ad nymphas beati Petri, ubi baptizabat. Scriptū est in gestis beati papæ Marcelli, Treueris deposuio beati Valerij episcopi, discipuli sancti Petri apostoli.

B. III. CALEND. FEBR.

Apud Antiochiā passio S. Hippolyti, qui Notati scilicet aliquotulū deceptus, operante gratia Christi correctus, ad charitatē ecclesię rediit, per quā, & in quā, postea illustre martyriū cōsummauit. Hierosolymis beatus Iohannis Mathie episcopi, de quo mira & fide plena gesta narratur, qui multa pro Christo perpeius, ultimū in pace uitā finiuit, qui octauus post Iacobū rexit ecclesiā. Itē beati Alexandri. Hic Deciana persecutione pro cōfessione fidei iudiciū sustinuit, & uinculis carceris tradiuit. Qui cōlongæ gratiæ ueneranda canicie præfulgens, postq; frequenter passionibus suis glorificauerat Dñm, cū de uinculis ad tribunalia, & ad tribunalibus reuocaretur ad uinctus, inter ipsa uicissim sibi succedentia tormenta bono fine quiescit. In Albedio monasterio natale Aldegundæ uirginis, quæ tēporibus Dagoberti regis Francorum ex nobili genere progenita, uirginitatē propolitiū elegit, in quo & permāsi, scriptusq; illi angelica uolū reuelata fuit, exhortans eā, ut ipso proposito permaneret. nouissime uerbū cum magna claritate celestis luminis ad uitam migrauit æternam.

C. PRID. CALEND. FEBR.

Apud Alexandriā natale S. Methrani martyris, quē pagani correptū iubent implā uerbis proferre. Quod illo recusante, omne corpus eius sustibus collisierunt, uultumq; & oculos acutis calamis terebant, extra urbem cū cruciatibus expulerunt, ibiq; quod in eo supererat spiritus lapidibus elecerunt. Item Saturnini, Thyri & Victoris. & apud Tridentinam urbē, beati Vigili episcopi & martyris: & natale sanctorum, Rari, Zotici, Ammonini, & Publij.

FEBRUAR. HABET DIES XXVIII.

Lunæ XXXIX. in bissextis anno dñi XXXIX.

D. CALEND. FEBR.

Apud Antiochiā passio sancti Ignatii episcopi & martyris. Apud Syriam sancti Pionij martyris, qui persecutione Antonini Veri, post insuperabilem responsum constantiam, & squallorē carceris, ubi multos fratres ad martyriū tolerantia suis exhortationib; roborauit, ad ultimū cruciatibus multis uexatus, clauis confixus, & ardētē rogo superpositus, beatū pro Christo uitæ finale sortitus est. Passi sunt etiam alij. Eodem die beati Eusebii Edissenē ecclesię diaconi. Apud Scotiam sanctæ Brigidæ uirginis, cuius

uita

uita mira culla claruit. Quæ cum lignum altaris in testimonio uirginitatis tetigisset, uiride factum est. Et natale sancti Pauli episcopi ciuitatis Tre casing, culus & uita uirtutibus claruit, & mortificosa miraculis cõmẽdatur. In Graecia S. Poly carpi episcopi, & in Raetia S. Seueri episcopi.

E. IIII. NON. FEBR.

P Vrificatio sanctæ Marię, quãdo cum infante representata est in tẽplo. Apud Cæsareā beatissimi Cornelij ceturionis, quẽ beatus Petrus baptizauit: quicquid apud præfatā urbẽ episcopali honore sublimatus, quicquid Romę sancti Apro niani martyris, qui sub persecutione Maximiani imperatoris, cũ præsentasset aspectibus Lao didij præfati beati Silini diaconi eductum de carcere (erat enim Commentariensis) & sub his factā lucẽ uidisset, uocemq; pariter audisset, tremefactus cecidit ad pedes Silini diaconi, dicens. Adiuro te per Christum quẽ confiteris, ne tardes me baptizare, faciasq; me pertingere ad coronā. Quẽ beatus Silinus baptizatum, ad consignandum sacro chrismate Marcello pape obtulit. Quõ præfatus cõperto, iussit eũ capitale subire sententiā. Perductus est itaq; uia Salaria miliario secundo, & truncatus capite, martyrici torij decussit Aurelianus depositio Sicca uirginis deo sacratæ. In foro Sæpronij sancto rui Laurentij, Hippolyti & natale S. Fortunati.

E. III. NON. FEBR.

A Pud Sebastien ciuitatẽ Cappadocię, passio sancti martyris Christi Blasij episcopi, qui sub Agricola præside capite truncatus est cum duobus puerulis, filijs unius mulieris de illis seprem, quæ per predicationẽ eius cõfortatæ, & sub eodem præside sunt martyrizatæ. Lugduni depositio beati Lupicini episcopi. Viẽnẽ sancti Euenij gloriosi episcopi. In Africa B. Celerini diaconi & cõfessoris: & sancto rui martyri Cele rinz uirginis, & Laurẽtini & Ignatii: quõ prior patruus, sequẽs auctulus ipsius fuit. de quõ omnio gloriosis laudib; extat B. Cypriani epistola.

G. PRID. NON. FEBR.

I N ciuitate Aegypti, quẽ appellatur Thmuïs, passio beati Philæ, eiusdẽ urbis episcopi: & Philoromi tribuni militũ Romanorũ, cum quibus etiam innumera multitudo fidelium, ex eadem urbe pastoris sui uestigia sequens, persecutione Diocletiani martyrio coronata est. In foro Symphonij natale Gemini, Gelasij, Mamni, Aquilini & Donati item Themij, Gelasij.

A. NON. FEBR.

I N Patras ciuitate ordinario episcopatus sancti Andreę apostoli. Apud Siciliã ciuitatẽ Caphanenſium passio sanctę Agatę uirginis sub Quintiano consule, tempore Diocletiani: quæ post alapas & carcerẽ, post equuleũ & toriones, post mamillarũ abscissionẽ, sed à Domino sanationẽ post uoluntatiẽ in testibus, & carbonibus, tandem in carcere cõsummata est. Viẽnẽ beati Auiti episcopi, cuius fide & industria atq; mirabili doctrina, iẽpore Gundobardi regis, ab inselatione Arlanx hæreskos Galliz defensione sit. & sancto rui Felicis, Fortunati & Saturnini.

B. VIII. IDUS FEBR.

R Omæ uia Appia in cimiterio eiusdẽ passio sanctę Sotheris uirginis. In Cæsarea Cap padocię natale S. Dorotheę uirginis, & Theophilij sub Apricio præfecto. Quæ cũ cõmendata esset duobus fororibus, id est, Christi & Calistę, quæ à fide nuper apostatarant, uicq; doloribus, ut eã auerteret à Christo, eas iterũ conuertit ad Christũ, ita ut in cupã missę per præfictũ, in cẽ sit ad martyrij palmã peruenierit. Postea uerò Dorothea ducta ad locũ ponarũ, ubi & passa est, cũ à Theophilo quodã scholastico irrideret, qd ad paradisum uadẽs, à sp̃sco suo Christo rosas & mala ei mitteret: quæ statim promittit se esse missurũ. Vbi ergo uentũ est ad locũ, in quo iugulanda erat, paulisper oratione facta, protulit orariũ suũ, & uocato ad se quodã puerulo an norũ sex, misit Theophilo, dicẽs. Dic ei, Dorothea ancilla Dei, mitti tibi mala de paradiso sponſi sui Christi Is accipies, & gratias agēs, q petitionẽ eius impleſſet: cepit libi facie tergere, rãtãq; repente suauitate perſusus est, ut tota mente mutaretur: & cũ grandi exultatione & clara uoce sepius replicaret, Benedicũ nomẽ Dñi mei Iesu Christi, ob hanc confessionẽ mox & ipse tentus, ac suspensus in equuleo rãta crudelitate tortus est, ut omnes circustantes horreſceret, nouissimẽ cẽso capite martyrij cõsummauit. Apud Aruernã urbẽ natale sancti Anatholij martyris. In Gallia ciuitate Aderato, depositio sancti Vedasti episcopi & cõfessoris. Ee in Ellone monasterio depositio sancti Amandi episcopi & cõfessoris. Roma Zotici, Irenzi, Lucinũ & Amantij. In Oniẽte sanctę Sotheris uirginis, quæ grauitur & diuissimẽ alapis cæsa, cẽcentum quoq; penarum genera uicisset, gladio martyrium cõsummauit.

C. VII. IDUS FEBR.

I N Britannijs ciuitate Augusta natale sancti Auguli episcopi & martyris: & sancti Moysẽtis uenerabilis episcopi, qui primò quidẽ in eremo solitaria uita ducẽs, meritũ & uirtutib; ac signis quẽ faciebat per illũ Deus, magnificẽ innouit, qui postmodũ petẽte Manula Saracenorũ regina, episcopus gẽtis illius factus, fidelis catholice custodiuit inemerata cõfortia, & gentẽ cui datus fuerat episcopus, ex grandi parte ad fidẽ Christi conuertit, sicq; in pace quieuit.

D. VI. IDUS FEBR.

R Omæ natale S. Pauli episcopi, & Iulij pape. Apud Armeniam minorẽ natale sancto rui Dionysij, Aemiliani & Sebastiani. Apud Alexandria natale sanctę Cointhę martyris. Hic pagani correpti ad idola perducẽtes, adorare coge bāt. Quæ cũ illa execrã recusatet, uincula pedibus eius innectentes, & per plateas totius ciuitatis eam irruentes, horrendo supplicio discerpserunt. Et sanctę Helenę reginæ.

E. V. IDUS FEBR.

I N Alexandria sanctę Apollonię uirginis, cui persecutores omnes primũ dẽtes excusserũt: deinde cõstruẽdo ac succẽso rogo, cum cõminatũr uiuã se eã incẽsuros, nisi cũ eis impiã uer

ba pferret. At illa ut Bogū uidit esse succensum, paululū quid intra semetipsam deliberans, repente de manibus impiorū prorupit, & in ignē quē parauerant, sponte prostruita ut peterserentur etiam ipsi crudelitatis auctores, quōd promptior inuenta est ad mortē femina, q̄ persecutor ad pēnā. Sueuo apud Cyprium natale sancti Alexandri, Ammonij. Itē Ammonis, & aliorum triginta octo.

F. IIII. IDVS FEBR.

IN Campania natale sancti Syluani episcopi & confessoris. In Bethleem ciuitate ludææ, sub Herode rege passio sancti Andreæ Apostoli. Sanctonis ciuitate depositio sancti Troiani episcopi & confessoris, & Baldegundis abbatissæ. Romæ uia Laucana militum decem, & depositio sanctæ Scolasticæ uirginis.

G. IIII. IDVS FEBR.

ROMÆ Calocerij & Parthemij. Lugduni sancti Desiderij episcopi & martyris. Apud Viennam sancti Simplicis episcopi & confessoris. Item Alexandriæ depositio Eufrolinæ uirginis, quæ in monasterio mira uirtute abstinentiæ, & miraculis elaruit.

C. PRID. IDVS FEBR.

INHispaniæ ciuitate Barcinomæ natale sanctæ Eulaliæ uirginis, quæ passa est tēpore Diocletiani imperatoris, sub præfecto Hispaniarū Datiano: quādo sub eodē apud Barcinomā, sancti Curxupatē, & apud Gerundā sancti Felicē gloriosissimæ ciuitatis martyrij accepisse coronas. In Africa passio sancti Damiani militis. In Alexandria Modesti & Ammonij infantum: & depositio Simplicij episcopi & confessoris.

B. IDVS FEBR.

APud Antiochia natale Agabi prophete, de quo beatus Lucas scribit in Actibus apostolorum. In Militana ciuitate Armeniæ natale sancti Polyocti martyris, qui Lasiñē interpretatur multū orans. Et natale sancti Gregorij papa, qui rexit ecclesiā annos sedecim, Leonis & Constantini imperatorū tēpore. Hic uir castus, & in diuinis scripturis eruditus: hic in Germania per Bonifaciū episcopū uerbū salutis prædicauit: ille quādragesimali tēpore, ut quinta feria ieiunium atq̄ missarum celebritas heret, quod non agebatur, instituit. Lugdunū depositio beati Stephani episcopi.

C. XVI. CAL. MARTII.

ROMÆ natale sancti Valsini presbyteri, qui post multa sanitarū & doctrinæ insignia suisbus cessit, & sic decollatus est sub Claudio Cæsare. Hodē die natale sancti Valentini Interamnenis episcopi, qui tentuā pagani ac uirgis cæsus, post diurnā cædem custodiē manscipatus, cum superari non posset, medio noctis silentio electus de carcere, decollatus est iussu furiosi Placidi, urbis præfecti. Tunc Proculus, Ephibus & Apollonius, discipuli eius transferentes corpus ad suā ecclesiā Interamniæ urbis, noctu sepeluerunt. Vbi cum quotidianis uigilijs incubaret, tentā genibus custodiē sunt traditi cōsulari Leontio: quos ille iussit noctis

medio suis tribunalibus præsentari, & eū à fide reuocari, nec blandimentis nec minis possent, iussit capite cædi: qui nō longē sunt à corpore sancti Valentini sepulti. Eodem die sanctorum martyrum Vitalis, Felicis, & Zenonis. Apud Alexandriā sanctorū Bassi, Antonij, Protolies, qui immeriti sunt mari. Item Cirionis presbyteri, Moseos, Bassiani lecloris, Agathonis exorciste, qui omnes igni combusti sunt. Item Dionysij, Ammonij decollatorum.

D. XV. CAL. MARTII.

ROMÆ sancti Cratonis martyris. Qui cū haberet filiū Cerimonē nomine scholasticū, qui incederet in ægritudine grauissimā, eumq̄ beato Valentino episcopo ad sanandū obtulisset, sub tali conditione: ut si puer sanaretur, ipse cum omni domo sua fieret Christianus. Sanato puero, quod promiserat impleuit: atq̄ cū uxore & uniuersa domo baptizatus, nō multis post diebus martyrio est consummatus. In Gallijs ciuitate Valionense, depositio sancti Quindij episcopi, cuius mortē in conspectu Domini præciosam, miracula crebra testantur. In Antiochia natale sancti Ioseph diaconi, Zenonis Interamniæ natale sanctæ Agapæ uirginis, Saturnini & Castulæ. In ciuitate Prexia sanctorum Faustini & Iouitæ martyrum.

E. XIII. CAL. MARTII.

NATALE sancti Onesimi apostoli, de quo beatus apostolus Paulus Philemoni familes literas mittit. Quem beatus idem apostolus episcopum ordinans, prædicationisq̄ uerbū ei committens, apud Ephesiorum ciuitatem reliquit: cui episcopus post beatum Timotheū & ipse resedit. Hic Romam perducus, atq̄ ibi perdidit Christi lapidatus, sepultus est Christi martyr primum ibi, inde ad loca, ubi fuerat ordinatus episcopus, corpus eius delatum est. Ex his Cumin natale sanctæ Iulianæ uirginis, quæ tempore Maximiani imperatoris primò à suo patre Africano cæsa, & grauiter cruciata, deinde & à præfecto Eleusio quem sponsum habuerat, nuda uirgis cæsa, & à capillis suspensa est, & plumbo soluto capite persusa, & rursum in carcere recepta, ubi palam cum diabolo conflixit, & rursum euocata rotarum tormento, flammis ignis, ollam lenientē superauit, ac decollatione capitis martyriū consummavit. Quæ passa est quidē in Nicomedia, sed post paucū tēpore Deo disponente in Campania translata. Apud Aegyptū Iuliani cum alijs numero quinque milibus.

F. XIII. CAL. MARTII.

IN Babylonia natale Polycronij episcopi eiusdem ciuitatis, qui præsentē Decio persecutore, ore lapidibus cæso, manibus extensis, oculi ad cælum eleuans, emisit spiritum. Scriptū est in passione sancti Laurentij.

G. XII. CAL. MARTII.

HIEROSOLYMIS beati Symeonis episcopi & martyris, qui traditur propinquus Saluatoris secundum carnem fuisse: conlatus tamen quia Cleophas, cuius filius iste fuit, frater erat Ioseph. Eodem die sanctorum martyrum Claudio, &

dij, & uxoris eius Prepedigna, & filiorum Alexā
dri, & Curtia, & fratris Claudij beati Maximi.
Qui cum essent præclarissimi generis, agente
fratre eorum Gabrino presbytero, baptizati sunt
à beato Gaio pontifice Romano, & postmodum
tenet sunt, iubente Diocletiano à iudice impio lu
lio: & Claudius quidē cū uxore sua & filijs des
portatus in exilium, deinde incendio cōcremati
odoriferū sacrificiū martyrij Deo reddiderūt,
ac sic postmodum apud Hostiam in mare iacta
ti sunt, quorum reliquias Christiani perquisi
tas iuxta ciuitatem sepelierunt.

A. XI. CAL. MARTII.

Romæ sancti Gabini presbyteri, patris bea
tissimæ Susanæ: qui à Diocletiano diu in
custodiā vinculis afflictus, preciosa morte cœli
gaudia compauct. In Africa natale sanctorū
Publij, Iuliani, Marubij Item Iuliani, Marcellij,
Tuli, Lampasij, Inuultij.

B. X. CAL. MARTII.

Romæ natale Gaij pape. Et in Cypro natale
Potamiz, Nemerij & Didymi, & alibi Vi
ctoris, martyrij & coronæ, & aliorū uiginti. A
pud Tyrū, quæ est urbs maxima Phœnicis, na
tale beatorū martyrij, quorū numerū Desclen
tia sola colligit, quos iubete Diocletiano Vetu
rius magister militij diuersis tormentorū gene
ribus sibi inuicē succedentibus, occidit. Primò
flagris per omne corpus martyres Deidilania
bātur, posthæc tradebātur ad bestias: adhibebā
tur leones, ursi, pardij, apri, & tauri: sed à nul
lo horū læta, ad ultimū gladij peragūt, quod be
stij nequiuertūt. Hos ducebāt, Tyrānio & Syl
uanus episcopi, qui postea bestiarū moribus
martyrij cōpleuerunt. Pelenus atq; Linus epi
scopi cum plurimis clericis igne cōsumpti, Ze
nobius presbyter capite cæsus.

C. IX. CALEN. MART.

In Africa natale sanctorū Veroli, Seruoli, Se
cundini, Siricij, Felicis Saturnini Fortunati, et
aliorū sedecim. Et depositio Eucherij episcopi.
Apuđ Siciliā sanctorū martyrij 79, qui sub Dio
eletiano per diuersa tormēta cōfessionis suę co
ronā à Christo sibi paratā percipere meruerūt.

D. VIII. CAL. MARTII.

Cathedra sancti Petri, quæ sedet apud Anto
chiā, ubi & primū cognominati sunt disci
puli Christiani. Apud Alexandriā, Abilij epi
scopi, q. post beatū Marcū secundus episcopus,
tredecim annos sacerdotij ministravit. In Iera
soli sancti Papiz episcopi, auditoris Ioānis apo
stoli. Viēnx sancti Palcaij episcopi & cōfesso
ris. Ite beati Antifionis, qui fuit unus de 72 disci
pulis Christi. In Nicomedia natale sancti Teci
e uirginis, discipulæ sancti Pauli apostoli, quæ sub
Nerone imp. pro Christi nomine igni est tradi
ta, sed nō exulta: postea serpentibus atq; bestijs
deputata, sed à morte eorū est laesa: ad extremū
uerò in Seleucia cū uirginitatis martyrio atque
uirtutum bonore per somnum pacis migrauit
ad Dominum. Romæ oia Tiburtina ad sanctū
Laurentium natale sanctæ Concordiz, quam
Deciana persecutio trucidauit.

E. VII. CAL. MARTII.

IN Pannoniā natale sanctorū Seroneti, Anti
gonij, Ruruli, Libi. Ipsodite sancti Poiycarpi
presbyteri & cōfessoris, qui cū beato Sebalta
no plurimos ad fidem Christi cōuertit, atq; ad
martyrij gloriā cohortādo perduxit. Apud Sira
miū natale sancti Syreni monachi, qui tempore
Maximiani imperatoris, cū unus ex domesti
cis eius uxore, hora incōgrua in horto, quæ ipse
sibi excolebat, deambulante, acrius increpado
repulisset, iubete Maximiano cētus, & Christia
nū se esse cōfessus, capite cæsus est. Ite aliorū 22,
q. ibidē passi sunt. Et uigilia S. Marthæ apostoli.

F. VI. CAL. MARTII.

Natale sancti Matthæ apostoli, q. de septua
ginta discipulis, pro luda traditore ab apo
stolis electus, forte in apostolatū subrogatus, in
Iudæa Christi Euangelij prædicauit. Et in uenit
capitis præcursoris, tempore Marciani principis,
quando idē præcursor duobus monachis alis
stis præcepit, ut ad Herodis quondā regis habi
taculū accedentes, caput suū ibi requirerēt, &
inuentū digno honore reconderēt: quod ab eis
inuentū & assumptū, sed non multo post culpa
incurię perditū. Perlatū est Emesam ab alijs, &
in quodā specu in urna sub terra nō pauco tēpo
re ignobiliter reconditū: sed donec denuo sese
fuit caput ostēdit Marcello cuidam religioso
presbytero, dum in eo specu habitaret. Ex quo
tempore corpus in eadē ciuitate beati præcursoris
decollatio ipso die q. caput inuentū huc eua
rit est celebrari. Apud Celsariā Cappadocię natale
B. Sergij martyris, cuius gesta p̄clara habentur.

G. V. CAL. MARTII.

Apud Aegyptū natale sanctorū Victorini,
Victoris, Nicolai, Claudiani, Dioscori,
Serapionis: & Papiz sub Numeriano, agite Sa
bino duce. Quorū primus in pilā ex robore cas
us, & undiq; circumforatū missus, ac per singu
la foramina diuissimè transpunctus, & cum ni
mius sanguis efflueret, eductus, è pilā capiti
cæsus est. Secundus manibus ac pedib; ampu
tis, in eandē pilam missus, prioris tormēta susti
nuit, & nouissimè gladio cæsus est. Tertius cū
ultra in pilā fuisset ingressus, indignatus iude
x tulit eū indeproduci, & super craticulā prunis
substratā aliquantūisper assari & inuerti. Cumq;
in confessione perlisteret, sublati inde minu
tati gladio cōcilijs spiritū reddidit. Reliquo
rū quatuor Claudianus & Dioscorus, sctis in
cenis, Serapion & Papiz gladio consummati
sunt. In Africa natale sanctorū Donati, Iusti, Ro
tuli, Herenæ, Pionis, Pamphili, Nestoris, &
Casti, & sanctæ Vualpurgæ uirginis.

A. IIII. CAL. MARTII.

IN ciuitate Pergen Pamphyliz, natale sancti
Nestoris episcopi, qui sub persecutione Decij
cum die nocteq; orationi inlisteret, postulus ut
grex Christi custodiretur: cōprehensus à quodā
Irenarcho principe ciuitatis, oblatiis est præsidē
Polliō. Et cū nomē Christi cōfiteretur, deos gē
tium dēmonia memoraret, iussus est à p̄side crude
lissimè torqueri. præses uerò stupēs fug tolerantiā
eius

clus dixit ei, Vis nobiscum esse, aut cum Christo tuor. Cui sanctus Nestor cū gaudio magno respondit dicens, Cum Christo meo & eram, & sum, & ero. Tuoc praesens dīclauit sententiam, ut qui Christum crucifixum sateretur, tanquā deuotus Deo suo, crucifixus solueretur à ulla. Ille gratias agēs Deo, cum iam affixus esset patibulo, docebat populum Christianum ut in fide perseverarent. Post haec petēs omnes ut genua flectentes cum eo orarent: expleta oratione, cū dixissent omnes Amē, reddidit spiritum. Eodē die beati Alexandri, Alexandrinæ ciuitatis episcopi, gloriosi senis, qui post beatum Petrū, Arrium presbyterū suum, haeretica impletate deprauatum, & diuina ueritate conuictum, de ecclesia eiecit. Item sanctorum Theonis, Opion, Iulii, Donati, Ampliati, Ingeni.

B. III. CALEND. MARTII.

A pud Hispaniam, in ciuitate Hīspali, natale sancti Leandri episcopi, ad quē beatus Gregorius libros moralium scripsit, cuius praedicatione & industria tota Visigothorum gens ab Arriana impletate conuersa est. Eodem die in Alexandria natale sancti Iuliani martyris. Qui cum ita podagra esset confectus, ut neq. incedere neq. stare posset, in sellula iudici offertur, cum his qui eum portabant, quorum unus negauit, aliter nomine Eunus, cum Iuliano sene in confessione Christi perdurat. Quis iubente iudice camelis imposuit, & per totam circumduci urbem, & flagris hinc inde inspicite populo laiciati sunt, usquequo hōē ipsi uerbis fortiterent. Apud Lugdunum sancti Baldimeri uiri Dei. In Thessalioica natale Alexandri, Androni, Abūdaotii, in Affrica Dionysij, & aliorum uiginti quatuor.

C. PRID. CALEND. MARTII.

In territorio Lugdunensi locis uirētibz beati Romani abbatis, qui primus illic uitam eremiticam duxit, & multis uirtutibus ac miraculis clarus, plurimorum post ea pater extitit monachorum. Venerabile corpus eius positum est in finibus Vefuntionis. In Alexandria sanctorum martyrum Cerealis, Pupuli, Gaij, Serapionis.

MARTIVS HABET DI

ES XXXI. LVNAM

TRICESIMAM.

D. CALEN. MARTII

Ndegauls depositio sancti Albini episcopi. Romæ sanctorum martyrum ducentorum sexaginta, temporibus Claudij, qui uia Salaria arenam fodientes damnati sunt pro

Christi nomine: quos iussit Claudius, ut in singula foris muros Salariae mitterentur, & eo loco conclusi in ciuitatis amphitheatro, mille sagittis interficerentur. Eodem die depositio sancti Suthberti episcopi & confessoris.

E. VI. NON. MARTII.

Romæ uia Latina sanctorum Iouini & Basilij, qui passii sunt sub Gallieno & Valeriano imperatoribus, & Simplicij papæ, qui sedē annos quindecim. Hic Acacium Constantinopolitanum episcopum, & Petrum Alexandrinum episcopum, Eutychanos damouit. Eodē die martyrum plurimorum sub Alexandro imperatore passorum, quos diu cruciati impius Alexander capitali sententia in extremo damnauit. In Caesarea Cappadociae Luca episcopum in Portu Romanæ, Pauli, Secundole, Ianuariz, & sanctorum Lorgi, Hergli & Abfaloni.

F. V. NON. MARTII.

Natale sanctorum martyrum Emitherij & Celidoni, qui primi apud Legionensem Gallie ciuitatem, militis exurgente persecutionis procella, pro confessione nominis Christi plurimis afflictis tormentis, Callacurum usque perducti, atq. ibi martyrio coronati sunt: cumq. capita lictores incidere, miraculum populus magni apparuit. Nam unius anulus, orantibz alterius nube susceptum, & in celos euectum est. Viderunt hæc omnes qui aderāt, & usquequo acies oculorum intendere potuit, fulgorē auri, caudoremq. linteī antonito sequebantur insulcu. Scribit hæc Aurelianus Clemens, in libro coronatorum. Apud Caesarem Palaestinae sanctorum martyrum, militis Marini & Alterij senatoris, sub persecutione Valeriani. Scriptum est in historia Ecclesiastica. Etnatale sanctorum Felici, Lucio, Fortunati, Marciz, Herodis, Antigonij, Ianuarij, Tutellæ, Gabiani, Quirij: item Felici, Floriani, Donati.

G. IIII. NON. MARTII.

Natale sancti Lucij papæ & martyris, qui persecutione Valeriani & Gallieni, ob fidem Christi exilio relegatus, & postmodum diuino nutu ad ecclesiam suam redire permisso, martyrium capitis obruncatione complcuit. positus est uia Appia ad sanctum Sixtum. Sed ait autē In episcopatu annos tres, menses tres, dies tres. Hic præcepit, ut duo presbyteri & tres diaconi, in omni loco episcopum non desererent, propter testimonium ecclesiasticum. In Romæ uia Appia sanctorum martyrum nongentorum, qui sunt positi in cimiterio ad sanctam Cæciliā. Eodem die sancti Gaij Palatini, in mare missi. Romæ depositio Iulij episcopi & Nicomedis, & passio sanctorum Adriani cum alijs numero triginta tribus.

A. III. NON. MARTII.

A pud Antiochiam passio sancti Phocæ martyris, qui post multas, quas pro nomine Redemptoris est passus iniurias, qualiter de antiquo illo serpente triumphauerit, hodie quoque populus declarat. Deniq. in quempiam locum coluber morium stringens, uenena diffuderit, ex templo qui percussus est, ut sanuam Basilicæ martyris credens attigerit, euacua uite tute ueneni saluatur. Itē ipso die sancti Eusebij Palatini, & aliorum nouem martyrum.

B. PRID.

B. FRID. NON. MARTII.

Nicomediae natale sanctorum Victoris & Victorini, qui per triennium cum Claudiano & Balba uxore sua tormentis afflicti, & retrusit in carcerē, ibidem uitae suae cursum impleuerūt. Et deponiti sancti Quiriaci presbyteri.

C. NONAE MARTII.

IN Mauritania, ciuitate Tuburbinatorū passio sanctorum martyrum Perpetuae & Felicitatis, & cum eis reuocati Saturnini & Secundo, quorum ultimus in carcere quieuit, reliqui omnes ad bestias traditi sunt, sub Severo principe, die natalis eius. Quod dum adhuc seruarentur in carcere, & Felicitas parturiret, omnium sanctorum cōmilitonum precibus impetratū est, ut octauo mense pareret. Iam uerō Perpetua inter alia cōcellum est, ut eius mens quodammodo auerteretur a corpore, in quo uacare impetū perulit, ita ut adhuc futurum expectaret, quod in se iam gestum esse nesciret.

D. VIII. IDVS MARTII.

APud Carthaginem sancti Pontiani diaconi, beati Cypriani episcopi, qui usque ad diem passionis eius cum ipso exilium sustinuit, & egressum uoluen uitae ipsius & passionis reliquit, atque Dominum in passionibus suis glorificans coronam uitae promeruit. In Nicomedia Quiruli episcopi & Capitulini. In Africa Rogatus, Felicitas, itē Rogatus Berg, Heremg, Felicitas, Orbani, Cyrilli episcopi, Syluani & Mamuli.

E. VII. IDVS MARTII.

IN Sebaste Armenie minoris quadraginta militum tempore Licinij regis, sub praefide Agricolae, qui post uincula & carceres creberrimos, post caras lapidibus facies, missi sunt in stagnum, ubi gelu constricta corpora eorum non de disrumpebantur, & mane crurum fractione martyrium consummauerunt. Deinde corpora eorum combusta, & in fluiuium proiecta sunt: sed diuina dispensatione reliquiae eorum sunt integre repertae, & honore digno conditae. Erant autem nobiliores inter eos Quirion & Candidus: nomina aliorum, Domitianus, Eunoicus, Silinius, Eractius, Alexander, Ioannes, Claudius, Athanasius, Valens, Helianus, Melion, Beditas, Achacius, Iubianus, Helius, Theodosius, Cyrillus, Flautus, Severianus, Cirion, Valerius, Chudion, Sacerdon, Priscus, Euthirius, Smaragdus, Philocimon, Aetius, Micalius, Litymachus, Dominus, Theophilus, Xetius, Aggus, Leorius, Iulius, Galus, Gorgonius.

F. VI. IDVS MARTII.

Natale sanctorum martyrum Alexandri & Ganij de Eumenia, qui apud Apamiam persecutione Antonini Veri, martyrio coronati sunt, ut scribit Apollinaris Hierosolymitanus, in libro aduersum Cataphrygas. In Persida natale sanctorum martyrum numero 42. In Bobio natale Attale abbatis & coeui. In Antiochia Agapae uirginis, & Mariane: Smyrnae, Phronis. In Nicomedia Palatini, Firmiani & Rustici.

G. V. IDVS MARTII.

APud Nisenam ciuitate sancti Gregorij epi-

scopi, fratris beati Basilij Caesariensis, uiri doctissimi, & eloquentia clarissimi. Apud Barchinonam Patiani episcopi, tam uita, quam sermone elari: qui optima senectute mortuus est, Theodosij principis tempore. In Alexandria, Eracti, Zolimi, Alexandri.

A. IIII. IDVS MARTII.

ROMAE sancti Gregorij pape, qui in lege Deluculentissimus doctor exiuit, & gentem Anglorum per Augustinum & Mellitum atque Ioannem, seruos Dei ad fidem Christi conuertit, qui sedit ibi annos tredecim, menses sex, dies decē. Hic augmentauit in precatione Canonis, Diesque nostros in tua pace dispono. Eodem die beati Innocentij pape, qui rexit ecclesiam annos quindecim, menses duos, dies uiginti unū. Hic constitutus fecit de ecclesia, & Pelagij atque Celerestini hereticos damnauit: & constituit, ut qui natus fuisset de Christiana, per baptismum renascere, quod Pelagius damnabat. Apud Nicomediam beati Petri martyris sub Diocletiano, eo quod de immūis martyris sancti Nomae supplicij causaretur, appendi iussus est, & flagris totū corpus laniari, & uisceribus iam pelle nudis, perfunditur aceto & sale: nouissimē in craticula prunis subterstrata uitam finiuit. Itē Nicomediae natale sanctorum Egdoni presbyteri, & aliorū septem, qui diebus lingulis suffocati sunt, ut ceteris metus incurreretur, & passio sancti Maximaliani martyris.

B. III. IDVS MARTII.

APud Nicomediam natale sanctorum Macedonij presbyteri, & Patriciae uxoris eius, & filiae Modestae. In Nicea ciuitate natale sanctorum martyrum Teufetae, & Floris filij eius, Theodorae, Nymphodora, Marciae, Arabiae, qui omnes igni traditi sunt. Iulij episcopi Alexandriae.

C. FRID. IDVS MARTII.

ROMAE natale quadraginta sepe martyrum, qui baptizati sunt a Petro apostolo, cum teneretur idem Apostolus in custodia Mamerti, cum coaepostolo suo Paulo, ubi nouem menses detenti sunt: qui omnes sub deuotissima fidei confessione Neroniano gladio cōsumpti sunt. In Carthagine sanctorum Donati, Eusebii, Frumini. In Nicomedia natale Felicissimi & Frōtinge.

D. IDVS MARTII.

IN Cappadocia passio sancti Longini martyris, de quo in libello martyrij eius narratur, quod aliquando militans sub centurione Romano, in passione Domini laus eius cū lancea in cruce aperuerit, & uiso terramotu & signis quae fiebant, crediderit in Christum, poenitentiam agens de operibus pristinis: postea monachus factus, per triginta & octo annos Christo militauerit, multos conuertens ad fidem Deitatis extremum uerō martyrium compleuit in Cappadocia sub Octauio praefide, quē propter inderelictatē suam diuino iudicio percussum corporea excitate, post martyrium suū illuminauit. Apud Thessaloniciam ciuitate natale sanctae Maronae: quae cum esset ancilla eustodiam ludae, & oca

& occultè Christum colens, deprehensa à domina sua, & usq; ad mortem casta, incorruptum spiritum reddidit.

E. XVII. CAL. APRIL.

Romæ natalis sancti Cyriaci, qui post longæ carceris macerationem, quam sub Maximiano petiit, cum Silino condiacono suo, & Smaragdo & Largo, post multa facta miracula, in quibus etiam filiam Diocletiani Artemidam ipsius rogatus à demonio curavit ac baptizavit: hanc quoq; Saporis regis Persarum Iobiam, missus illo à Diocletiano pro hoc æque à demonio liberauit ac baptizavit cum ipso rege & alijs quadringentis triginta: & rediens Romam post mortem Diocletiani, tentus est inter alios Christianos à filio eius Maximiano, & in custodiam missus, eo quod fororem suam Christianam fecisset. Deinde præcepit, ut in die processionis sue nudus catenis obligatus, ante rhedam eius traheretur. Et post hoc educus de carcere, cum socijs Largo & Smaragdo & Crescèntiano, per Carpalium uicarium pice reliquatus, caput eius pertusum est: & rursum post dies quatuor educus denub de carcere, in casta extectus ac trahens, crucis & fustibus casus. post dies aliquot subente Maximiano, capite truncatus est: cum Largo & Smaragdo, & alijs uiginti. Scriptum est in gestis Marcelli papæ. Vienne sancti Ilij episcopi.

F. XVI. CAL. APRIL.

IN Scotia natalis sancti Patricij episcopi & confessoris, qui primus ibidem Christum euangelizavit. Eodem die sanctæ Gertrudis uirginis, & natalis Mariæ martyris. Hæc quoq; cum esset ancilla cuiusdam Tertullij præclari uiri, & nollet in natali filij eius prandjs domini sui interesse, sed magis Christianorum more ieiunia operam dare, flagellis atrocibus ab eodem domino suo lacerata est. Sed cum non posset per hoc ab instantia seruitij Christi, ad idolorum cultu euocari, iudici publico ad puniendum tradita est. Vbi dum carnifices eam incendio tradere uoluissent, propter preces populi data sunt ei inducie trium dierum. Tri duo ergo completo, eum iterum puniri deberet, mirabiliter Dominus misericordia erepta est. Nam cum oratione iudicasset ad Dominum, petra ingens, quæ ante eam fuerat, per mediū icibus illam in se recipiebat, & undiq; concludens ostium furoris resistit: ad quam populus concurrens, cum uellet secundum iussu principis ipsum lapidem destrueret, fulmine ac tonitru cælitus emissio, plurimorum interierunt, ita ut duo milia & septingenti ex ipsis diuino iudicio extincti fuerint: pauci uero qui remanserant, conuersi ad Dominum, in Christiana religione permanserunt.

G. XV. CAL. APRIL.

Natalis sancti Alexandri episcopi, qui de Capadocia ciuitate sua uenit, cum desiderio sanctorum locorum Ierosolymam pergeret, & Narcissus episcopus eiusdem urbis, iam senex egeret ecclesiam, ipsi Narcisso & multis clericis eius reuelatum est: altera die mane intrare

ad episcopum, qui adiutor sacerdotalis cathedræ esse deberet. Itaq; re ita completa, ut prædicta fuerat, cunctis in Palæstina in unum congregatis, adnente uel maxime Narcisso Hierosolymitanæ ecclesiæ cum eo gubernaculum suscepit: quij persecutione Decij cum iam longæ uetatis ueneranda canicie præfulgeret, ductus Cæsaream, & clausus carcere, ob confessionem Christi martyrio coronatus est. In Alexandria natalis Coelestici, & in Nicomedia Appollis & Ceruoli.

A. XIII. CAL. APRIL.

IN Spolitana ciuitate natalis beati Iohannis, magnæ sanctitatis uiri & confessoris, qui peregrinus de Sicilia illuc uenit, & in suburbano eius ædificauit monasteriū, & habitauit ibi quadraginta quatuor annis, ubi & requieuit in pace, ubi præstantur beneficia Dei usq; in hodiernum diem. Eodem die apud Surrentum sanctorum, Quinti, Quintilli, Quartilæ, Marci, cum alijs nouem, Lucanæ, Ingenij, & Rogatz & Timothei.

B. XII. CAL. APRIL.

IN Britannia sancti Cuthberti, qui ex anachorita ecclesiæ Lindisfarnensis anstus, totâ à infantia sua ad senium uitam miraculorum signis inclytam duxit: cuius dum undecim annis maneret corpus humatum, incorruptum, quasi eadem hora defuncti simul cum ueste, qua tegebatur, est inuentum.

C. XI. CAL. APRIL.

APud Casinum castrum natalis sancti Benedicti abbatis, cuius uitam miraculis gloriosam in Dialogorum libris beatus papa scribit Gregorius. Eodem die beati Serapionis anachoriti: Et in territorio Lugdunenſi sancti Lupicini abbatis, cuius uita sanctitatis & miraculorum gloria illustris fuit.

D. XI. CAL. APRIL.

IN Gallia ciuitate Narbone sancti Pauli episcopi & confessoris, discipuli apostolorum Christi, quem tradit eundem ipsum fuisse Sergium Paulum proconsulem, uirum prudentem, à quo ipse Paulus sortitus est nomen, quia ipse eum fidei Christi subegerat: quij ab eodem sancto Apostolo cum ad Hispanias prædicandi gratia pergeret, apud præfata urbem Narbonem relicus, prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis coronatus sepelitur. In Africa Saturnini, & aliorum nouem. In Sebastia Decroni & Alionis.

E. X. CAL. APRIL.

IN Africa sanctorum martyrum Victoriani, Frumentij & alterius Frumentij, & duorum Germanorum, qui omnes persecutione Vandalica sub Hunericō rege Arianorum apud Africam pro constantia catholice confessionis immanissimis supplicijs excruciatij, egregie coronati sunt. In Africa natalis Felicis, & aliorum uirginum.

F. IX. CAL. APRIL.

Romæ sancti Pimenij presbyteri. Hic Iulianum apostatam & impium à puero nutritus,

trahit, & literis etiā sacris erudit. Sed factus imperator, culturam pietatis postquā reliquit, audito quod corpora sanctorū martyrum, qui ab eo necabatur, idem Pīgmenius sepeliret, mādauit ei, Perge quod uolueris, hic enim non meretur uita tua: tamē seruitus tuis reddo, nō tibi. Tunc Pīgmenius in Perfidam perrexit, ubi demoratus annos quatuor, factus est cæcus: inde monetur Pīgmenius in somnis, ut reuerteretur Romā. Cumq; post menses quatuor reuersus, diuini sacre uiz cum uno puero stipem petendo confunderet, factum est, ut offenderet Iulianum Imperatorem in rheda aurea se dentem: qui eminus conspiciens Pīgmenium, uocari eum præcepit, dixitq; ei, Gloria dijs deabusq; meis, quia te uideo. Cui uir Dei illicorespondit, Gloria Domino meo Iesu Christo Nazareno crucifixo, quia te non uideo. Ad hanc uocem iratus Iulianus, iussit eum per pontem in Tiberim precipitari. Cuius corpus inuentū & collectum, sepultū est in cimiterio Pontianū, non longē à sanctis Abdon & Senne. Et naturale sanctorū Seleuci & Agabī.

G. VIII. CALEND. APRIL.

A pud ciuitatē Galilee Nazareth annūciatio Dominica: & Ierosolyme ubi Dominus noster Christus crucifixus est. Et in Nicomedia natale Dulce ancille cuiusdam militis pagani, quæ pro castitate occisa est. Romæ Crinī, qui interfectus à Claudio, & in Tiberim iactatus, in insula Licaonia inuentus, & in cimiterio Pontiani conditus est. Et apud Smyrnā natale sancti Irenzi episcopi, qui tempore Maximiani imperatoris, sub prælide Probo, primò tormētis acerrimis uexatus, deinde diebus plurimis in carcere cruciatus, nouissimē absciso capite consummatus est.

A. VII. CALEND. APRIL.

Romæ uia Lauicina, in cimiterio eiusdem natale sancti Castili: qui cum esset ceteris palatii, & hospes sanctorum, à persecutoribus arctatus, & tertio appensus, tertio auditus, in confessione Domini perseuerans, missus est in foueam, & dimissa est super eum massa harenaria, atq; ita cum palma martyrii migravit ad Christum. Apud Pentapolim Libyæ Theodori episcopi, Irenzi diaconi, Serapionis & Ammonii sacerdotum: & apud Sirmium natale sancti Montani presbyteri, qui cum Maxima uxore tentus, & in fluuium præcipitatus est. corpora eorū nō longē ab urbe sub lapide inuēta. Et depositio sancti Lutigeri episcopi & confessoris.

B. VI. CALEND. APRIL.

Hierosolyme resurrectio Domini nostri Iesu Christi. Apud Aegyptum beati Iohannis eremite, admirandæ sanctitatis uiri, qui etiā prophetice spiritui plenus, Theodosio imperatori Christianissimo uictorias de tyrānis prædixit.

C. V. CALEND. APRIL.

A pud Cæsaream Palæstine sanctorum martyrum, Prisci, Malchi & Alexandri, qui persecutione Valeriani, cum suburbanum agellum supradictæ urbis inhabitarent, atq; in ea coelestis

Beda tom. 3.

stis martyrii proponerentur coronæ, diuino si dei calore succens, ultro iudicem adeirent, cur tantum in sanguine piorum defuisset, obliuiscant: quos ille cōtinuò pro Christi nomine beatissimi tradidit deuorandos. Et apud urbem Cablonensem depositio Guntrammi regis, qui ita se spiritualibus actionibus mancipauit, ut reliquis seculi pōpuli thesauros suos ecclesijs & pauperibus erogaret. Romæ Sixti papæ, qui sedit Romæ annos octo. In Africa natale Rogati, Successi, & aliorum sedecim. In Cæsarea sancti Dagalaifi.

D. IIII. CALEND. APRIL.

Depositio Eustasii abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis, qui paterfermē sexcentorum extitit monachorum, & sanctitate uitæ conspicuus, etiā miraculis claruit. Hic criminatorem suū Bassum nomine, nutu diuino mortuum manibus suis cum lanceaminibus & armatibus tractis sepeliuit apud beatum Petrum. Apud Africam sanctorum confessorum Armo gasti, Archinimi & Saryri. Hic tempore Vandalicæ persecutionis sub Gensericho rege Ariano, cum essent lucidissima mēbra ecclesiæ Christi, & prauitatem Arianorum liberate catholici frequenter arguerent, pro confessione uertitū multa & grauia perpessi supplicia atq; opprobria, cursum gloriosi certaminis impleuerunt. Et passio sancti Achattij.

E. III. CALEND. APRIL.

A pud Paphum Tichici apostolorū discipuli in Numidia apud Cirenensem coloniam, natale sanctorum martyrum, Agapii & Secundini episcoporum: qui persecutione Valeriani post longum exilium apud præfatam urbem, in qua tunc maximē gentiliū cæco furore, & officijs militaribus, ad tentandam inuictorum fidem, rabies diaboli insistentis inhiabat, ex illi stri sacerdotio effecti sunt martyres gloriosi. Passi sunt in eorū collegio Aemilianus miles, Tertulla & Antonia sacre uirgines, & quardā mulier cum suis geminis. Et natale Domni, Phisipponij & Lacarij & Nicei episcopi.

F. PRID. CALEND. APRIL.

Romæ sanctæ Balbinæ uirginis, filiz Quinti martiris: qui beatus martyr tollens Boiam de collo Alexandri papæ, secundum iussu nem eius cum pergeret, ut collo filiz fugi strum habentis imponeret, ecce puer subitū cum saccula apparuit, quem constat angelum Domini fuisse, & uenit ad puellam dicens, Saluū esto, & in uirginitate permane, & ego te faciam uidere sponsum tuum, qui pro amore tuo sanguinem suum sudit. Perueniens pater, ut periceret quod de Boia ei iussum fuerat, uidit subitū filiam suam sanam: quæ postmodum à sancto Alexandro baptizata & instructa, in uirginitate plena operibus bonis permansit: quæ tamē post deuictum seculi huius cursum sepelitur iuxta patrem suum Quirinum martyrem. In Africa natale Anesij, & depositio Ambrosij episcopi, & natale septem uirginum.

Aprilis

APRIL. HABET DIES

XXX. LVNAM VICES/
MAMNONAM.

G. CALEND. APRIL

Omne beatissimæ Theodoræ, foro-
ris illustrissimæ martyris Hermæ-
tis, quam beatus Alexander papa
instituit ac baptizauit, atq; hdem
Christi docuit. Quæ sub Aureliano
imperatore martyriū compleuit, sepulta iuxta
fratrē martyre, uia Salaria, nō lōge ab urbe Ro-
ma. Eodē die S. Venantij episcopi & martyris.
Et in pago Viūnoenſe S. Vualarici cōfessoris,
cuius sepulchrum crebris miraculis illustratur.

A. II. III. NON. APRIL.

Natale sancti Niceij episcopi Lugdunēſis,
cuius & uita miraculis clauit, & preciosa
mors nihilominus miraculis commendatur. Et
apud Cæsareā Cappadocię paſſio sanctę Theo-
dosię uirginis, quæ tempore Diocletiani com-
eſſet annorū decem & octo, ultrō se sanctis con-
fessoribus in custodia sociata. tenta est ab urba-
no prefecto. & in equoleo cruciata, deinde ſero-
nonulata, & in carcerem trusa, ubi uirtute Del-
omnia uincula eius diſrupſa sunt. Post hæc saxo
alligata, in mare mersa est: sed mox incolumis
litorib. reddita, beſſis in amphitheatro est pro-
fecta: sed ab his intacta, martyrium capitis ab-
ſcissione promeruit. In Africa, Amphiani, Vi-
ctoris, & aliorū quatuordecim, & alibi Marcel-
li, Saturnini, Satulli, Quicci, reginæ Proculæ.

B. III. NON. APRIL.

Theſſalonice natale ſanctarum uirginū, Aga-
pis & Chionię, sub Diocletiano, quæ pri-
mō in carcere macerata, poſtea in ignem miſſę
ſunt: sed intactæ à flammis poſt orationem ad
Deū ſuſam, animas reddiderūt. Apud Scythiā
ciuitatē Thomis, natale ſanctorū Euagri & Be-
nigni. Apud Tauromeniū Sicilię S. Pancratij.

C. PRID. NON. APRIL.

Mediolani depositio beati Ambrosij episcopi
& cōfessoris, cuius studio inter cetera do-
ctrinæ & miraculorū insignia, tēpore Arianię
perſidię tota Italia ad catholicā fidē cōuerſa eſt.

D. NON. APRIL.

Theſſalonice natale sanctę Hyrenis uirginis,
quæ poſt tolerantiam carceris, ſagitta
percuſſa eſt à Silinio comite, sub quo & ſorores
eius ſimul Agapę & Chionia martyrium com-
pleuerunt. Item apud Aegyptum natale ſancto-
rum Marciani, Nicanoris, Apollonię. Apud Cæ-
ſaream Lycię, natale ſancti Amphiani.

E. VIII. IDVS APRIL.

Romæ sancti Sixti papæ, qui rexit eccleſiā
annos decem, meſes duos, diem unū. Paſ-
ſus eſt autē temporibus Adriani imperatoris.
In Sirmio natale Irenęi episcopi eiusdem loci.

F. VII. IDVS. APRIL.

Egeſippi uiri ſanctiſſimi, qui uicinus apoſto-
lorū temporibus omnes à paſſione Domi-
ni, uſq; ad ſuā etatē eccleſiaſticorū actū texens

hiſtorias, multaq; ad utilitatē legētiū pertinens
tia, hinc inde cōgregans, quinq; libros compo-
ſuit, quibus ſermones implicuit eorū, quorū ui-
tā ſectabatur. Dicēdi quoq; exprimebat refer-
rētē, alleritq; ſe uenſe ſub Aniceto Romę, quid
Decimus poſt beatū Petrum episcopus ſuit, &
perſeuerante uſq; ad Eleutherium eiusdē urbis
episcopum, qui Aniceti quondā diaconus ſue-
rat. Idem quoq; Egeſippus in libris ſuis reſert
de conuerſatione ſua, quā habuit in gentili philo-
ſophia. nam & ego ipſe, inquit, ſecūſ Platonē
eis inſtitutus, audiens infamari Chriſtianos, &
uidens eos impudicos ad ſuſcipiēdam mortem
atq; omne ſupplicium tolerandum, conſidera-
bam quod impoſſibile eſſet, in malitia atq; in li-
bidi- ſe eos conuerſari. Romę Celeftini papæ,
qui rexit eccleſiam annos octo. Hic conſtituit,
ut ſacra myſteria nō tractarentur niſi à ſacris
miniſtris: & quicumq; episcopus euocatus fuiſ-
ſet ad ſedem Apoſtolicam, rediens ad parochiā
ſuam, non reciperetur, niſi ſalutatorias litteras,
hoc eſt formatas à ſede Apoſtolica. plebi detur
liſſet. Hic etiam conſtituit, ut intra actionē miſ-
ſarum, Sanctus, ſanctus, ſanctus decantaretur:
& ut pſalmi Davidici centū quinquaginta ante
ſacrificium antiphonati canerentur. nam an-
tea tantum epistolę recitabantur, & ſancti e-
uangelii. In Alexandria natale Peleuſij preſbyte-
ri. In Nicomedia natale Cyrraci cū alijs decē.

G. VI. IDVS APRIL.

Tyronis sancti Perpetui episcopi admirandæ
ſanctitatis uiri, cuius opera templum ſuper
reuerēda oſſa beati Martini episcopi perfectū
eſt: eiusq; ſacrū corpus de loco ubi primum tu-
mulatum fuerat, ad locum ubi nunc condignē
ueneratur, tranſlatū. In Africa natale Ianuarij,
Maximæ, Macharij, & in Carthagine Cōſeſſę.

A. V. IDVS APRIL.

Apud Sirmium natale ſeptem uirginum, quę
in unum meruerunt coronari. Apud Antio-
chiā beati Prochori diaconi, præclariffimæ fide
& miraculis uiri, martyrio cōſummati: quoniam
ſuit de ſeptē primis diaconib. ibiq; quieſcētib.

B. III. IDVS APRIL.

Ezechielis, pphetę Romę beatorū marty-
rū plurimorum, quos beatus Alexander papa
& martyr baptizauit, cū teneretur in carcere,
& ipſi religati pariter cum illo. Hos omnes Au-
relianus imperator naui uerſit impoſitos, in al-
tū mare deduci, & illi ligatis collis, lapidib.
bus mergi in profundum fecit.

C. III. IDVS APRIL.

Apud Cretam urbem Corting beati Philippi
episcopi, quita & doctrina clauit tēporib.
Antonini Veri & Lucij, Aurelij Cōmodi imp.

D. PRID. IDVS APRIL.

Romæ uia Aurelia miliario tertio. In cœmē-
terio Calepodij, natale S. Iulij episcopi &
cōfessoris, qui ſub Cōſtantino Arriano ſilio Cō-
ſtanti, x. meſib. tribulationes & exilia perpeſ-
ſus, poſt eius mortē cum magna gloria ad ſuā
ſedē reuerſus eſt. Hic conſtituit, ut nullus cleri-
cauſa quālibet in publico ageret, niſi in eccleſia
86

& noticia fidei per notarios colligeretur, & siue cautiones, uel iustumenta, aut donationes, uel commutationes, aut traditiones, uel testamenta, aut allegationes, uel manumissiones à clericis in ecclesia celebrantur. Apud Veronā ciuitate passio sancti Zenonis martyris, de quo beatus Gregorius in libr. dialogorū refert.

E. IDVS APRIL.

Apud Pergamum Afiae urbem sanctoru Carpi episcopi, & Papyrii diaconi, & Agathonice opulmae formae, aliarumque multarum, quae probatis confessionibus martyrio coronatae sunt, cum quibus & uir mirabilis Iustinus philosophus, qui habitu quoque philosophoru incedens, pro religione Christi plurimum laborauit, in tā tum ut Antonino Pio, & filiis eius, & senatus libris contra gentes scriptis daret, ignominiamque crucis non crubesceret. Cumque tam secundum libris successibus praefati imperatoris, id est, Antonino Vero, & Aurelio Commodō, pro religionis nostrae defensione porrexisset, rem ueritatem linguae fidelis martyrii munus accepit. Apud Hispaniā natale Hermingildi, quem pater eius Leouigildis rex, Arianus, Gothorum ob fidei catholicae confessionem in expugnabilem uidentem, in carcerem & uincula coiecit, ubi nocte sancta Dominice resurrectionis iussu per fidi patris securi percussus, regni coelestis pro terreno rex & martyrii intrauit. In ciuitate Chalcedona natale Euphemiae uirginis & martyris.

F. XVII. CALEND. MAIL.

Roma uia Appia in comitio Prætextati natale sanctorum martyrum Tiburtii, Valeriani & Maximi, sub Almachio praefecto, quorum primi fustibus caesi, & gladio sunt percussis, ultimus tamdiu plūbatus uerberatus est, donec spiritus redderet. Inter amicos sancti Proculi martyris. Item sanctae Domnae uirginis, cum sociis uirginibus coronatae. Alexandriae beati Frontonis abbatis, cuius uita sanctitate & miraculis extitit gloriosa, & qui sepe uiginti ferme pater extitit monachorum.

G. XVI. CALEND. MAIL.

In ciuitate Corduba natale Olympiadis & Maximi nobilitis, qui subente Decio fustibus caesi, & deinde plumbatis, ad ultimū capita eorum securibus tusa sunt, donec emitterent spiritum. Et in Hispania ciuitate Cæsaraugusta natale sanctorum martyru, Obdati, Luperi, Succi, Martialis, Urbani, Iulii, Quintiliani, Publii, Frontonis, Felicis, Cecilianus, Euoti, Primitius, Apodemus, & reliquorum quatuor, qui omnes Saturnini uocari esse referuntur. Apud Italiam natale sanctorum martyrum Romanus, Eurychetis & Victorini, quos Aurelianus per uaria tormenta occidi fecit.

A. XV. CALEND. MAIL.

Apud Corinthum Calisti & Carissi, cum alijs septem, omnium in mare merforū. Romae sancti Aniceti pape, qui sedit in episcopatu annos undecim, & temporibus Seueri & Marci martyrio coronatus, sepultus est in comitio Calisti. Hic constituit, ut clericus comā nō nutri-

Bedæ tom.

ret, secundum apostoli praeceptum.

B. XV. CALEND. MAIL.

Apud Africam natale sancti Mappalici, qui cum alijs pluribus martyrio coronatus est. Scribit beatus Cyprilianus in epistola multa de illo. Apud Antiochiam natale sanctorum Petri diaconi & Hermogenis. Viennae sancti Pantagati episcopi. In Africa Fortunati et Marciani.

C. XIII. CALEND. MAIL.

Apud Mesianam Apuliae natale sanctorum martyris Eleutherii episcopi, & Anthie maritis eius. Hic Eleutherius in Aquileia episcopus ordinatus, sub Adriano imperatore Romae passus est. Hic primus Felicem & Corneum comites ad fidem coeuerit Christi, pro quo ipse Corneus percussus est gladio. Na Eleutherius primus uicit seculum ferreum, deinde craticulam, & ignem suppositum, postea sartagine cum pice & adipe ieruentē, dehinc bellas mitigauit, nouissimē uā cū matre iugulari, Romae sancti Apollonii senatoris, qui sub Commodō principe à seruo proditus, quod Christianus esset, & imperatus ut rationem fidei suae redderet, in igne uolumē composuit, quod in senatu legit, & nihilominus sententia senatus pro Christo capite truncatus est.

D. XIII. CALEND. MAIL.

In Armenia ciuitate Militana natale sanctorum Hermogenis, Gaii, Expediti, Aristonici, Rufi, Galathae, una die coronatorum. In Hispania ciuitate Caucoliberi natale sancti Vincenrij martyris. Apud Corinthum beati Timonis, de illis septem diaconibus primis, qui apud Beroā primō doctōr sedit, deinde uerbū Domini disseminans uenit Corinthum, ibique a zelantibus Iudeis, & nomen Christi persecutionibus Graecis traditur, ut primō flammis (ut ierunt) in testus, sed nihil laesus, deinde cruci affixus, martyrium suum impleuit, & sepultus est apud Corinthum gloriose.

E. XII. CALEND. MAIL.

Roma sancti Victoris episcopi, qui tertius decimus post beatum Petrum rex ecclesiae fuit, annis decem, & sub Seuerō principe martyrio coronatur. Hic constituit, ut sanctum pascha die Dominico celebraretur, & à quintade cima luna primi mensis usque ad uicēsimam primum obseruaretur: & constituit ut necessitate faciente, siue in flumine, seu in mari, siue in fontibus, sub Christiana confessione, quicumque hominum ex gentibus uenientes baptizarentur. In Gallia ciuitate Ebreduensis natale sancti Marcellini, primi eiusdem urbis episcopi, & cōfessoris. Romae sanctorum Sulpicii & Seruilliani.

F. XI. CALEND. MAIL.

Roma sancti Soteris pape, qui sedit in episcopatu annos nouē, sepultus est in comitio Calisti. Hic constituit, ut nulla monacha palli sacratam contingeret in ecclesia, neque censum poneret. Apud Persidem natale sancti Simeonis episcopi Seleucia, & Theisdonis regalis ciuitatis, qui persecutione Saporis regis Persarum, iubente eodem tyrāno comprehen-

B. a. f. u.

ful, ferroq; onustus, cū iniquis tribunalibus exhibitus, de Domino Iesu Christo uoce libera & cōstantissima testaretur, prīmum carcerali ergastulo cum alijs cētum, e quibus alij episcopi, alij erant presbyteri, alij diuionum ordinum clerici, longo tēpore maceratus est nouissimē iussus est cum omnibus decollari, ut ceteri cū iugularentur, altaret, & ipse ultimus trucidaretur. Palsi sunt cum eo etiam Vitzadus eunu chus, nutritus regi: & Abdella atq; Ananias, uenerabiles senes: & Pulisius, prapōlitus ariti cum regalium: eo quod uidēs praxiatum senem Ananiam sub iū gladii tremētē, exclamauerit cōsidenter dicens, Psululō o senex, claudē oculos securus, mox Christi uidebis aspectum. Filia quoq; eiusdem Pulisij, uirgo sacra, simul perempta est. Apud Alexandriā natale sancto rum Fortunati, Aratoris presbyteri, Felicia, Si lina, Vitalis, qui in carcere quieuerunt. In Alia natale Maximini martyris, qui tempore Decij post alia tormenta lapidibus oppressus est.

G. X. CALEND. MAII.

R Omē uia Appia in cōemeterio Calisti Gal papae hic constituit ut per omnes gradus primū ascēderet, si quis episcopus fieri mereret, ut esset offitarius, lector, exorcista, subdia conus, diaconus, presbyter. Qui cū ecclesiā undecim annos, menses quatuor, dies duodecim rexisset, martyrio coronatus est sub Diocletiano principe, cū Gabinio fratre & presbytero, Agapitū pontifici, qui sedit Romae menses undecim. Hic iugrellus Constantinopolim ad Iustinianum imperatorem Antemium episcopū Cōstantinopolitanū, qui duas naturas in Christo negabat, deposuit, & in eius loco Mennam catholicum consecrauit. Apud Persidē sancto rum martyrum plurimorum, qui iubente Sapore rege annuo die, quo passionis Dominice memoria celebratur, per totā Persidē regionē tenti, ac pro Christi nomine gladio iugulati sunt. In quo fidei certamine passus est Muleius episcopus, sanctitate & miraculorum gloria insignis. Accepitmas episcopus, cū presbytero suo Iacobo: & Marcas, & Baeor episcopi cum clerici serē ducētis & quinquaginta monachis: etiā cū sacris uirginibus plurimis, inter quas etiā & sororē sancti episcopi Simeonis, nomine Tarbud, cum post seque sua stipitibus alligantes, ferraiq; findentes, crudelissime necauerunt. In Corduba ciuitate natale Parmenij, Helimēnae, & Chrysoliti presbyterorū, & Lueae & Mutij diaconorū de Babylonia, quorū primus pēsa etiā lingua loquebatur. Oēs primo in equo leo suspensi, & nexibus attractati sunt, dein la minis a denibus circa latera appolitis uulsi & unguis lacerati, ad ultimum gladio trucidati sunt, praxente persecutore Decio. Lugdunū Galliae S. Epipodij martyris, sub Antonino Vero, Viennae S. Iuliani episcopi & confessoris.

A. IX. CALEND. MAII.

N Atale sancti Georgij martyris, qui sub Dariano, rege Persarū potētissimo, qui domi nabatur super septuaginta reges, multis mira-

culis claruit, plurimosq; conuertit ad fidē Christi, simul & Alexandriam uxore ipsius Dauianū usq; ad martyriū confortauit: ipse uero nouissimē decollatus martyriū expluit, quāuis gesta passionis eius, inter apocryphas connumerentur scripturas. In Gallijs ciuitate Valētia natale sancto rum Felicia presbyteri, Fortunati & Achil lei diaconorū, q; a beato Ireneo Lugdunēsi episcopo & martyre ad prędictū uerbū Dei missi, cū maximā partē supradicturū ad fidē eō uertissēt, à duce Cornelio in carcerē trasi, dein durissima neruorū flagellatione diuissimē uerberati, post etiā uinctis post tergū manibus, crucibusq; cōfractis, circa rotarū uertiginē alitrici, fuliginis q; amaritudine supposita, die ac nocte cōtinuata equule exiliō & suspēsi, ad extremū gladio consummati sunt. In Fōtella monasterio S. Vulframi episcopi, pręclari in miraculis uiri: & S. Adelberti episcopi & martyris.

B. VII. CALEND. MAII.

L Vgdunū Galliae natale sancti Alexandri, qui tertio post beatū Epipodij die productus ē carcere, primū ita laniatus est crudelitate uerberanti, ut crata soluta costarum, pasciaclis uerseribus secerat animae panderētur, deinde crucis affixus patibulo beati spiritus exanimatus emisit. Palsi sunt cum eo & alij numero triginta quatuor. Eodē die Miletī episcopi depositiō in Britānia, qui tertius post Augustinū episcopū, Dorouernēsem ecclesiā suscepit, rexit annos septulsi in ecclesia beati Petri. Hac die Ananias, Azarias, Misabel, liberati sūt de camino.

C. VII. CALEND. MAII.

R Omē letania maior ad sanctum Petri. Apud Alexandriā natale sancti Marci euangelistae. Hic discipulus & interpretas apostoli Petri Romae rogatus à fratrib. scripsit euangelist. Quod cū Petrus audisset, probauit, & ecclesiā legendū sua auctoritate edidit. Quo assumpto, idem Marcus perrexit in Aegyptū, & primus Alexandriē Christi annuncians, constituit ecclesiā. At postquam constitutus & confirmatus ecclesijs per Libyam, Marmaricā, Ammoniacā, Pentapolim, Alexandriā, atq; Aegyptū inuierat, ad ultimum rētus est à paganis, qui remanserāt Alexandriē, qui uidētis eū di sancto pasche missas facientē, miserit fūne in collo eius, & trahēbant eum ad loca buculi, quae erant iuxta mare, sub rupibus ubi erat ecclesia constructa, & defluebant carnes eius in terram, & saxa inciebantur sanguine. Vespere autem factio miserunt eum in carcerem, ubi circa mediā noctem primū angelica uisitatore cōfortatus est, deinde ipso Domino sibi apparēte, ad ecclesiā regna uocatus est. At mane dum traheretur ad loca buculi, gratias agens & dicens: Domine, in manus tuas commendo spiritum meum &c defunctus est, & à uiris religiosiis sepultus in loco lapidis excelsi cum gloria. Ordinauerat autem pro se Alexandriē episcopum Anianum.

D. VI. CALEND. MAII.

R Omē natale S. Anaclei papae, qui quartus post beatum Petrum cum reuoluit ecclesiā an-

nis nouem, persecutione Domitiani martyrio coronatus est. Hic memoriam beati Petri construxit & composuit loca, ubi episcopi recondentur. Hic presbyter à beato Petro est ordinatus, hic ad sacrificandū ductus sacrificauit, dein de poenitentia ductus, pro confessione ueræ fidei capite truncatur. Hic constituit, ut quotiescūq; euangelica sancta recitātur, sacerdotes nō sedent, sed curui stent. Et natale sancti Marcelini papæ, qui cum ecclesiā nouem annis, & mēsis quatuor rexisset, temporibus Diocletiani & Maximiani, ab eodem Diocletiano pro fide Christi, cū Claudio & Cirino & Antonino capite truncatus est, & post dies triginta quinq; sepultus uia Salaris, in cubiculo à Marcello presbytero, & diaconibus cum hymnis. Quotem pore puli magna persecutio, ut intra unum mēsem 4 milia hominū promiscui sexus, per diuersas prouincias martyrio coronarentur. Venerat sancti Clarentij episcopi & confessoris.

E. V. CALEND. MAII.

Romæ sancti Anastasij papæ, qui post beatū Petrū quadragesimus primus sedet annos tres, dies decē. Hic Manichæos in urbe Romana inueniens damnauit, & cōstitutum fecit, ut nullus Trāsmarinus in clericatū susciperetur, nisi quinq; episcoporum designaret cōtrographū. In Nicomedia natale S. Anthimi episcopi & martyris, qui persecutione Diocletiani, ob confessionē Christi martyrij gloriæ capitis obturbatione promeruit: quē tanquam bonum pastorem uniuersæ penē gregis sui multitudines secutæ sunt, quorum alios præfatus tyrannus gladio obturcari, alios ignibus conflagrari, alios nauiculis impositos immergi pelago fecit. Scriptum est in historia Ecclesiastica.

F. III. CALEND. MAII.

Apod Rauennam natale sancti Vitalis martyris, qui fuit pater sanctorum Geruasij & Prothasij. Hic ergo fuit militans & consularis, & cum Paulino iudice suo Rauennam ingressus est: & cum uideret in conspectu iudicis sui Christianum nomine Vricinum, arte medicū, natione Ligurū, post nimia tormēta capitalē accepisse sententiā, & cum iam uideret eum uenisse ad palmā & expauisse, exclamauit: Noli, noli Vricine medice, qui alios curare cōsueuisti, teipsum æternæ mortis iaculo uulnerare: & qui per passionē nimias uenisti ad palmā, coronā à Domino tibi præparatā perdere. Audiēs hæc Vricinus genu posuit, & spūlatorem ut seriret, hortabatur: agens poenitentis quod expauisset. Utq; martyriū consummauit idē Vricinus, Vitalis intra Rauennatū urbē eum sepe uisit, ad iudicem ultra uenire ipse contemnens. Tentus est itaq; à Paulino cōsulari, ob id maxime factū, quod Vricinū suis exhortationibus roboraſset, & post equulei tormenta iussus est perducī ad palmā (locus autē ubi decollabatur Christiani, hoc habebat uocabulū, eo quod arbores palmæ illuc essent) & facta fouea, quousq; inueniretur aqua, sibi supinus depositus, & terra ac lapidibus est oppressus. Alexandrie sanctæ

Bedæ tom. 3.

Theodoræ uirginis, de qua beatus Ambrosius scribit: quæ sacrificare cōtemnēs, in lupanar eripita, miro Dei fauore est crepta. Astante quæpiam ad ostiū eelle multitudinē iuuentū impudicorū, repensē quidam ex fratribus, Didymus nomine, plenus bde diuinitus inspiratus, sumpto militari habitu, primus lupanar irrupit, & sanctæ uirginis cur uenisset, exponens, illi militares imponit exuuias, ipse uirginali ueste induitur. Sic uirgo egressa, & à nullo agnita, ad ciuitatem fugiens euasit. Didymus prædici exhibitus, & omne factū constanter exponens, Christianum se esse confessus, absciso capite ignitatus est. Beata quoq; uirgo, quæ pro tuenda integritate ex lupanari proſugerat, amore coronæ ad stadiū regressa, simul cum Didymo per euasit, simul coronata est. In Pannonijs sancti Polionis martyris, & sanctorū Aphrodisij, Caralippi, Agapij, & Eusebij martyrum.

G. III. CALEND. MAII.

Apod ciuitatē Sanctonas natale sancti Eutropii martyris, qui à beato Clemente episcopo directus in Gallias, ab eodem etiam pontifici calis ordinis gratia cōsecratus, impleto bulis officij ordine, peracta in incredulis prædicatione, insurgētib; paganis, illis capite uictor occubuit. Deniq; post multa annorū spacia, cum Palladius eiusdem urbis episcopus, & cum eo aliqui Dei corpus eius honoris debiti gratia in basilicam nouam transferrēt, referato sarcophago cōtemplati sunt cicatrice capitis, quæ in parte dexarū fuerat securi acumē. Cumq; sequenti nocte strauissent sacerdotes membra quæui, apparuit eis per uisum dicens, Cicatricē quam cōtemplati estis in capite, cicatore me per eam martyriū cōsummaſſe. Item sanctorū Mariani & Iacobi, quorū prior lætor, sequens diaconus fuit Romę S. Cleti papæ, qui tertius post Petrū Romanæ urbis episcopatum annis 4 habuit, & ibidē martyrio coronatus est, sub Domitiano imperatore. & sancti Maximi martyris.

A. PRID. CALEND. MAII.

Romæ sancti Quirini tribuni & martyris, sub Traiano imperatore: qui cum ex præcepto eius beatum Alexandrū papam, & Hermē præfectum in uincula coniecisset, haberetq; filiam cuius collū struma circumdederat, auditis exhortationib; beati Hermæ de fide Christi, & uisū signis, quæ Dominus in martyribus suis Alexandro & Hermæ operabatur, ipsam eandē filiam suam obtulit eis ad sanandum. Cui dixit beatus Alexander, Tolle Bosam de collo meo, & impone ei. Quod cum pater obediēs exequetur, diuino nutu sanata est subitō. Vocatur autem ipsa Balbina, atq; ita pater eius cum uniuersis, qui in custodia tenebantur, omniq; domo sua baptizatus est. Quod ut nunciavit, Commētariensis Aureliano iudici iratus, iussit ad se adducī Quirinū, & dixit ei, Ego te quasi filium dilexi: tu autem irrisisti me, decerpis ab Alexandro. Dixit ei Quirinus, Ego Christianus sum factus: uis occidere, uis fustigare, uis incendere, aliud non ero. Nam omnes qui

8 3 erant

erant in carcere, feci fieri Christianos, & dimissi eos, & noluerunt usquam ire. Iratus Aurelianus fecit ei linguam abscondi deinde in equuleo suspendi. Qui dum Aureliani non cederet iniurijs, iussit ei manus ac pedes abscondi, & sic eum decollari, & canibus proijci. Sed Christum corpus eius raptum in uia Appia, sepelierunt in coemeterio Prætextati. In Alexandria natale Ephrosinij presbyteri, & aliorum triginta: & uigilia apostolorum Philippi & Iacobi.

MAIUS HABET DIES

XXXI. LYNAM TRI,
CESIMAM.

B CALEND. MAIL

Theremix prophete Et natale sanctorum apostolorum Philippi & Iacobi, filij Mariæ, quæ fuit soror matris Domini. Ex quibus Philippus cum penè Scythiam ad fidem Christi conuertisset, diaconibus, presbyteris & episcopis sibi constitutis, reuersus est ad Asiam, & apud Hierapolim dormiuit in pace. Iacobus uero qui & frater Domini legitur, post passio- nem Domini statim ab apostolis Hierosolymo- rum episcopus ordinatus est. Hic de uero mar- tris sanctus fuit, uinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquā attonsus est, nec unctus unguento, nec usus balneo. bñte so- li lectum erat ingredi sancta sanctorum: siquis- dem uelut bñs laicus non utebatur, sed lineis, so- lusq; ingrediebatur templum, & fixis genibus pro populo deprecabatur in tantum, ut camer- torum duriciam eius genua traxisse uideretur. Hanc Scribæ & Pharisei præcipitauerunt de pinna templi, sullonis in cerebro percussus fu- sit occubuit. Tringenta annos Hierosolymæ re- xit ecclesiæ, iuxta templum sepultus. In Gal- lins sancti Andreæ subdiaconi, sub Seuero Cæ- sare. cuius caput in modum crucis scissum cum ligno est. Agauno passio sancti Sigismundi re- gis, filij Gundebadi regis Burgundionum, qui cum se cerneret non posse Francis resistere, so- lus fugiens, coma deposita habitum religionis suscepit, & leuissis, uigilijs die nocteq; uacans, captus est à Francis cum uxore ac filijs, in pu- reumq; demersus occubuit: postea uero cui- dam abbati reuelatus est, & ab eo reuerenter sepultus. etiam miraculis claruit. Et natale san- ctæ Valspurgæ uirginis. Et in Hierosolymis passio sancti Iude filie Quiriaci episcopi, cui re- uelatum est lignum Dominiæ crucis.

C. VI. NON. MAIL.

Natale sancti patris nostri Athanasij, Ale- xandriæ urbis episcopi & cōfessoris, qui multas Arrianorum perpellus est insidias, qua- dragesimo & sexto anno sacerdotij sui, post mul- tos agones, multaq; patientiæ coronas quiescens

in pace. Et natale sanctorum Saturnini & Neo- politis, qui in carcere quiesceuerunt.

D. V. NON. MAIL.

Hierosolymis inuentio sanctæ crucis, ab He- lena regina. sub Constantino principe, cu- ius & ipsa exiit mater. Romæ uia Numentana, miliario septimo sancti Alexandri cum E- uentio & Theodolo presbyteris, sub Traiano principe iudice Aureliano, qui Romanæ eccle- siæ episcopatum quintus post Petrum annos te- nuit decem, menses duos, dies decem, sanctita- te incomparabilis, fide præclarissimus: maxi- mam partem senatorum urbis conuenit ad Do- minū, qui postuincula carceris equuleum, un- gulas & ignes, pūctis creberrimis per tota mē- bra peremptus est. Sequentes uero post longam carceris continentiam ignibus examinā- ti, ad ultimum sunt decollati. Et natale sancti Iuuenalis episcopi, & depositio sancti Philippi cōfessoris.

E. IIII. NON. MAIL.

In Palæstina ciuitate Gaza natale sancti Syl- uani eiusdem urbis episcopi, qui persecutio- ne Diocletiani cum plurimis clericorum suorum martyrio coronatus. Viennæ sancti Iulii episcopi. In Metallofenensium sanctorum marty- rum quadraginta, qui simul capite cæsi sunt. In comedia natale sanctæ Antonie, quæ nimum torta, & uarijs assiduæ cruciatibus, uno brachio tribus diebus suspensa, & in carcerem biennio trusa, à Priscilliano præfide ad ultimū flammis exulta est. Eodem die in Norico Ripensi loco Lauriaco natale sancti Floriani, qui præfidis Aquilini iussu, ligato ad collum saxo, in flumē Anisi præcipitatus est, & mox omnibus qui e- cum stabant uidentibus oculi præcipitatoris e- ius crepuerunt. Ipso die beati Quiriaci episco- pi & martyris glorio- sub Iuliano imperatore. Et sancti Bothehardi episcopi & cōfessoris.

F. III. NON. MAIL.

Apod Alexandriam sancti Euthymij diacon- ni, in carcere quiescentis. Thessaloniciæ na- tale sanctorum Irenæi & Peregrini, & Hyrenes ignibus combustorum. In Gallijs ciuitate Are- larensi sancti Hilarij episcopi, præclarissimi ui- ri, qui paupertatis amator, & erga inopum pro- uisionem non solum mentis pietate, sed & cor- poris sui labore sollicitus erat. Nam pro reficē- dis pauperibus etiam rusticationem contra ui- res suas, homo genere clarus exercuit: sed nec in spiritalibus neglexit. Nam & in docēdo gra- tiam habuit, & absque personarum acceptio- ne omnibus castigationem ingessit, utramq; sancti Honorati prædecessoris sui composuit. moritur sub Valentiniano & Marciano im- peratoribus.

G. PRID. NON. MAIL.

Natale sancti Ioannis apostoli ante portam Latinam Romæ, qui ab Epheso iussu Do- mitiani fratris Titī, secunda persecutione, quā ipse post Veronem exercuit, ad urbem Ro- mam perductus, præsentem senatu ante portam

Latig

Latinam in feruentis olei dolium missus est: sed beatus Apostolus tam liber à poena inde exiit, quam à corruptionibus carnis fuerat immunitis. Tunc in Pathum insulam relegtus est exilio, ubi Apocalypsin uidit. Ad commendandam ergo ipsius memoriam dignam, & pro fidei apostolica constantiam, Christiani ecclesiasticam uenerationem eius gestantem in supra dicto loco ante portā Latinam præclaro & mirro opere conspexerunt, ubi festiuium concursus pridie nonas Maiusq; hodie faciunt. Eodē die beati Euodij Aniochiz episcopi & martyris, qui primus ab apostolis ibi est ordinatus. Item beati Lucij, qui Cirenensem primus episcopus rexit ecclesiam ab apostolis institutus.

A. NON. MAI.

Dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ uirginis. Et natale sancti Iulianalis martyris, & beate Domitillæ. Quæ cum esset Flauij Clementis consulis ex forore nepis & à sancto Clemente sacro uelamine ob integritatis perseverantiam cōsecrata, persecutione Domitiani ob testimonium quod Christo perhibebat, cum alijs plurimis in insulam Pontiam exilio deportata, longum inibi martyrium duxit: dehinc ad Tarracinam urbem translata, primò Eufrosinam & Theodoram, deinde alios ad hunc Christi cōuerit, nouissime cursum martyrii sui cum prefatis uirginibus consummauit, sub persecutione Traiani, ubi morabantur clausæ in carcere. In facies enim suas prostratæ, orantes Dominū recesserunt: quarum corpora sanctus Cæliarius diaconus in sarcophago nouo simul condens, in profundo terræ sepeluit. In Nicomedia passio sanctorum martyrum Flauij, Augusti, Augustini fratrum. Romæ Benedicti pontificis, qui sedii in episcopatu undi mensem imperante Constantino, apud beatum Petrū sepultus.

B. VIII. IDVS MAI.

Mediolani sancti Victoris martyris, qui natione Maurus, & à primæua ætate Christianus, cum esset in imperialibus castris miles, etiam eamie decoratus, compellente Maximiano, ut sacrificaret idolis, in confessione Domini fortissime perseverans: primò grauiter est cæsus, dein siquenti plumbo perfulsus, sed nihil penitus læsus, nouissimè gloriosi martyrii cursum capitis abscissione promeruit. Quod sanctus Martinus audiens iactum, collegit corpus eius, & in prædicta ciuitate cum honore sepeliuit. Viennæ sancti Dionysij, sexti urbis episcopi.

C. VII. IDVS MAI.

Natale sancti Hermæ, cuius apostolus Paulus ad Romanos scribens meminit. Salutate Phlegonem, Hermen, Patrobam, & qui sunt cum eis fratres. In Perside sanctorum martyrum quadringentorum. Apud Nazanci oppidum beati Gregorij episcopi, qui theologus dicitur nobilis, Acheris cruditi, collegit beati Basilij, Cæsareæ Cappadociæ postea episcopi: quidē cū se tonus Dei ierulico mancipasset, tantū de collega præsumptus, ut sedentem Basilium de dextoris dextera deponeret, ac secum ad mona-

sterium manu iniecta perduceret, ibiq; per annos tredecim omnium Græcorum iccualium libris remotis, solis diuinæ scripturæ uoluminibus operam dabant. Constantinopoli natale sancti Timothei, quando ab Epheso eius sacra ossa delata sunt. In Ariopoli natale Quirilli, Gindei & Genonis. In Tarso Cælicæ Aphrodisij, Romæ sancti Beati celsioris.

D. VI. IDVS MAI.

Natale Iohel prophete. Romæ uia Latina in cœmeterio eiusdem natale sanctorum Gordiani & Epimachi, Iulianus imperatoris postea inter multos Christianos, quos publicis custodijs mancipauit, beatum Ianuarium, senem presbyterum comprehensum cuidam uicario Gordiano ad audiendum tradidit: qui beatum Ianuarium patienter audiens, spiritu Dei illuminatus credere corpus quem proximus beatus presbyter cum uxore Marina nomine, & familiā promiscui sexus, numero quinquaginta tres, & eo amplius baptizauit. Quod audiens Iulianus, iussit in inscriptionibus damnari sanctum Ianuarium presbyterum, & beatum Gordianum, uxorem eius ad aquas salinas manere præcepit, in seruitio rusticorum. Clementianus autem tribunali residens, beatum Gordianum uinctum casenis ibi præsentari fecit. Ille in confessione Christi hucus, diu plumbatis cæditur, in ultimo capite trunçatur. Cuius corpus iussit iniquus iudex ante templum Apollinis iactari, ut à canibus roderetur. Quod nocturno tempore Christiani rapientes, militario uno plus minus ab urbe Roma posuerunt in crypta, ubi iam pridem corpus beati martyris Epimachi sepultum fuerat. Hic Epimachus Alexandriam abiit cum collega suo Alexandro, multo tempore in uinculis & in cruciatibus carceris tortus, ignibus postmodum consumitur, reliquæ ipsius deinde Romam sunt translatae. Romæ natale Calepodij senis presbyteri, sub Alexandro imperatore, qui cum fecit occidit à Lao diceo, & corpus trahi per ciuitatem, atq; in Tyberim iactari, die calendarum Maiarū. Quod inuentum piscatores leuauerunt, & Calisto episcopo narrauerunt. Ille acceptum condidit cum aromatis & linteaminibus, & sepeliuit in cœmeterio eiusdem, militario ab urbe iuncto in crypta, sexto iduum Maiarum. Tunc decolatus est ab Alexandro Palmatius consul, cum uxore & filijs, & alijs promiscui sexus de domo sua quadraginta duobus, cum quibus & Simplicius lenator cum uxore, & filijs & familia sua, promiscui sexus sexaginta octo, & similiter cū uxore sua Blada, qui per doctrinā Calisti papæ, & Calepodij presbyteri nuper fuerat baptizati. Itē Romæ natale sanctorum Quarū & Quinti.

E. V. IDVS MAI.

Romæ uia Salaria, militario uicemimo secundo, natale S. Anthonij, & passio sancti Eulij, qui uidēs passionē sancti Torpetis martyris, & mirabilia quæ fecit, ereditū Christo, quæ antea consiliarius Neronis imperatoris fuit, qualiter Christiani martyrizarentur. Viennæ S. Mamerti

episcopi, qui ob imminens cladem solēnes ante ascensionem Domini letantia instituit.

F. III. IDVS MAII.

ROMAE in cimiterio Prætextati natale sanctorum martirum Nerei & Achillei fratrum. Qui cum essent eunuchi beate Flauie, cum ea apud insulam Pontiam longū pro Christo duxerunt exilium: postmodum uerò ab Aureliano sponte Domitillæ, quæ ipsa ob amorē Christi praeuerat, primò uerbis grauissimis arctati, deinde Memmio Rufo consulari sunt traditi, quo cum equuleo & flammis cōpellerentur ad immolandum, & dicerent se à beato Petro apostolo baptizatos, nulla ratione possēdo his immolare, capite cæsi sunt. Quorū corpora rapuit Auspicius, discipulus eorum, nutritor sanctæ uirginis Domitillæ, & in crypta arena sepeliuit. Item uia Aurelia, miliario secundo natale sancti Pancratij martyris: qui cum esset annorum quatuordecim, sub Diocletiano martyrium capitis obrucatione compleuit, cuius reuerendum corpus Octauilla filius traxit in occultu noctu sublatum, aromatis conditum sepeliuit. Eodem die beati Dionysij patris eiusdem beati Pancratij, cuius studio idem Pancratius & baptizatus, & in timore Dei cōfortatus, ad martyrium animatus est. Apud Cyprum sancti patris nostri Epiphani Salaminæ episcopi.

G. III. IDVS MAII.

NATALE sanctæ Mariæ ad martyres. Phoca imperatore beatus Bonifacius papa in ueteri fano, quod Pantheon uocabatur, ablati idolorum fœdibus, ecclesiā beatæ uirginis Mariæ, & omnium martirū dedicauit, cuius dedicationis sacratissima dies agitur Romæ tertio idus Maij. Ipso die sancti Seruatij episcopi Tungreliæ ecclesiæ, qui tēpore quo Hunni Germani uastabant, ne ciuitatis atq; ecclesiæ suæ uideret excidū, Domini reuelatione cōmōnitus, transiit ad uicū Traiectenliū, ibiq; defunctus, atq; in medio publici aggeris est sepultus. Ob cuius meritū hominibus demonstrandū, cū tēpore hyemis omnia in circuitu nix repleret, nūquā sepiuchrū eius operuit nix nec pluuia, donec à successore suo sancto Munullo episcopo templum magnū in eius honore constructum est. Et natale sancti Gangolij martyris, & sancti Onesij confessoris.

A. PRID. IDVS MAII.

SANCTI patris nostri Pacomij: qui cū esset sancti apostolicæ gratiæ insignis, fundatorq; Aegypti cœnobiliorum, scriptis monachorū regulis, quas angelo dicante didicerat, simul & de tēpore Paschali. In Syria natale Victoris & Coronæ, sub Antonino imperatore, duce Alexandriæ Sebastiano. Erat aut Victor miles à Cilicia, cui Sebastianus in cōfessione fidei cōfite in digitos, & uellus iussit, deinde illū in caminū ignis mitti, ubi triquō permanens, nō est læsus: deinde uenenum bibere iussus, nō est mortuus, sed ueneficus potius ad fidē cōuerit. Deinde iussus est neruos corporis eius tolli, deinde oleū bulliens mitti in pudendis eius, post hoc iussit

lampades ardētes suspensio ad latera applicari: post hoc acetū & calcē simul misceri, & dari ei: deinde oculus erui, deinde triduo uisum capite suspendi: & dum adhuc suspensus esset, uisus ei ex coriari. Tunc Corona, cū esset uxor militis eiusdam, cepit beatificare sanctū Victorem pro gloria martirij. Et dū hoc faceret, uidit duas coronas de celo lapsas, unam Victori, & alteram sibi missam. Cumq; & hoc cunctis audientibus protestarentur, tēta est duce, iussus est duas arbores palmæ curuari à diuicē, & canabinis funibus ligari Coronā in utraq; manibus & pedibus, & sic arbores dimitti. Quod dū fieret, dū uisa est Corona in duas partes: erat aut annorū sedecim. Tunc quoq; Victor decollatur, & ipse uictoriz perennis triumphum meruit.

B. IDVS MAII.

NATALE sanctorū confessorū Torquati & Isefontis. Secundi, Indaletij, Cæciliij, Eutij, Eusebij, qui Romæ à sanctis apostolis episcopi ordinati, ad predicandū uerbū Dei ad Hispanias, tūc adhuc gentili errore implicatas, directi sunt. Cumq; ad ciuitatē Accitā uenissent, & propter laborem itineris modicū quiescentes, & causa uictus emendi discipulo in urbem misissent, mox paganorū multitudo, qui tunc fortē diu suis festa celebrabāt, eos usq; ad fluuiū persecutus est: in quo pona miræ magnitudinis & firmitatis extructus, transeuntibus sanctis, Dei nūquā cū omni insequentium multitudine funditus corruit. Ad quod miraculū cæteri territi, & cuiusdam magnæ senatrici lupariæ, quæ diuinitus inspirata eos benignè suscipiens credidit, exemplum secuti, relicti idolis Christo Domino crediderūt. Post hæc diuersis urbibus euangelizantes, & innumeras multitudes Christi fidei subiugantes, Torquatus Accij, & Isefon Vergij, Secundus Abule, Indaletius Vrci, Cæcilius Heriberti, Elicius Carcesti, Eufasius Eliturgi, quieuerunt Apud insulam Chisā, natale sancti Iliodori martyris. Apud Damascum passio sanctorum Petri & Andreæ, Pauli & Dionysij.

C. XVII. CAL. IYNI.

APUD Iliuriam natale sanctorū Aquilini & Victoriani, quorum gesta habentur. Aut Iliodoro passio sancti Peregrini, episcopi primæ ciuitatis ipsius: & sanctæ Maxime uirginis, quæ multis clara uirtutibus in pace quieuit. In Sirmio natale Timothei, & septem uirginum. In Sardinia natale Simplicij presbyteri, & sanctæ Rosule, & sanctorum Diocletiani & Florentij. Intra Calas depositio Fidoli presbyteri & confessoris.

D. XVI. CAL. IYNI.

IN Tuscia sancti Torpetis martyris, sub Nerone principe. Hic magnus in officio Neronis fuit, & à beato Antonio presbytero baptizatus, & in fide Christi est eruditus. Hunc Nero cum cognouisset esse Christianū, tradidit eum cuidam propinquo suo Satellico, ut impelleret eum sacrificare. Sed cum spiritu Dei confortatus beatus uir immobilis permaneret, fecit eum Satellicus alapis cordi, & ligatum ad columnam

lumnam tamdiu uerbis afficit, quousque sanguis guttatim de corpore ipsius deliueret. Sed subito domus cederetur, columna cadens oppressit iudicem, & quinquaginta cum eo. Inde tenus à ministris, positus est in rota, inde feris obijcitur à filio satelli, nomine Sylio: sed minimè ab his est laesus. Post hæc iubente Sylio foras ciuitatē Pissinam ductus, decollatione capitis martyrium suum compleuit, tertio calendarum Maij huius corpus ministri sceleris imposuerunt penè fractæ & cariosæ nauis, cum quo simul canem & gallum proiecerunt in decursum fluminis. Apparens autē angelus Domini cultam uenerabili forminx, cuius nomen Celerina, monuit, ut perquireret filij martyris corpus, & sepeliret. Quod inuenit cum omni reuerentia sepeliuit, & de facultatibus suis cessante persecutione ecclesiam supra construxit. Agitur festiuitas martyris, & conuentus ciuium sextadecima calendarum Iunij. In Alexandria natale Adronis, Victoris, & Basilæ.

E. XV. CAL. IUNII.

Apuđ Aegyptum sancti Dioscori lectoris, in quem præses multa & uaria tormenta exercuit, ita ut ungues eius efflueret, & lampadis eius latera inflammaret: sed celestis luminis fulgore territi, ceciderunt ministri. Nouissimè laminis ardentibus adustus, martyrium consummavit. Et natale sanctorum Hortalij & Serapionis, & Marci papæ & Potamionis.

F. XIII. CAL. IUNII.

Romæ natale sanctæ Pudencianæ uel Potentianæ uirginis, quæ illustrissimi generis, Pudentis, discipuli beati Pauli apostoli, filia erat: cuius mater Sabinella, soror uero Praxedis, quas pater earum in omni religione Christi erudituit, uirginesque Christo dereliquit. Quæ post obitum sancti patris in omni exercitatio, ne pietatis ita excreuerunt, ut nocte dieque insisterent hymnis & orationibus cum familia sua Domino insisterent, beato Pio urbis episcopo cum eis in laudibus Dei participante. Remunerationem igitur pro pmissis laboribus suis percipiunt: post innumeros agones, post multorum martyrum uenerabiliter exhibitas sepulturas, post omnes facultates suas in uisceribus pauperum inclusas, Christosque fideliter commendatas. tandem de terris ad Christum migrauerunt. Potentiana uenerabilis, quartadecima calendarum Iunij posita in cœmeterio Priscillæ, uia Salaria: Praxedis uero uirgo, quæ sanctissima, duodecima calendarum Augusti, & ipsa cum sorore iuxta patrem sanctum sepulta. Ipso die beati Pudentis patris earum uirginum. Item Romæ natale sanctorum Calocerij & Partemij, uxoris Decij imperatoris eunuchorum: qui cum essent unus præpositus cubilis, alter primicerius, nolentes idolis sacrificare, à Decio occisi sunt. Corpora eorum iuxta uiam Appiam sunt posita. Deposito Domini, Alchuini.

G. XIII. CAL. IUNII.

Romæ uia Salaria natale sanctæ Basilæ uirginis & martyris Christi: quæ cum esset ex

genere regio, & haberet sponsum illustrissimum nomine Pompeium, per beatam Eugeniam, & sanctos Dei Prothum & Iacintum conuersa ad fidem, accusata est à præfato sponso suo, quod esset Christiana. Decreuit continuò Gallienus Augustus, qui tunc Christi persequeretur ecclesiam, ut aut sponsum reciperet, aut gladio interiret. Conuenienter de hoc, respondit se regem regum sponsum habere, qui est Christus filius Dei. Et cum hæc dixisset, gladio transuerberata est. In Galliis ciuitate Nemauso, natale Bauzelij, qui à paganis deorum suorum sacrificia celebrantibus comprehensus, cum sacrificare nollet, & in fide Christi immobilis inter uerbera & tormenta perflueret, martyrij palmâ preciosa morte percepit.

A. XII. CAL. IUNII.

In Mauritania Cæsariense, natale sanctorum Timothei, Polij, & Eutyrii diaconi, quæ apud prælatam regionem uerbum Domini disseminantes, pariter coronari meruerunt. Item apud Cæsaream Cappadociæ natale sanctorum Polij ueti, Victorij, Donati. In Africa Calti & Aemilij, qui per ignem passionis martyrium cõsummauerunt. Scribit Cyprianus in libro de lapsis. Apud Coricam natale sanctæ Iuliz, quæ crucis supplicio coronata est: & sancti Valantis martyris & pontificis, cum tribus pueris.

B. XI. CAL. IUNII.

Romæ natale sanctorum Faustini, Timothei, Venusti. Antiodori depositio sanctæ Helenæ uirginis: & in Rauenna natale sanctæ Marthyre. In ciuitate Antiodoriense beati Vualis præbyteri & confessoris.

C. X. CAL. IUNII.

Apuđ Lingones passio sancti Desiderij episcopi: qui cum plebè suâ ab exercitu Vuanalorū uisitari cerneret, ad regē eorū pro se supplicaturus exiuit: à quo statim singulari iussu, pro ouibus sibi creditis seruicè libenter tetendit, & percussus gladio migravit ad Christum. Percussus uero eius mox a mentia correptus in terris. Sepultus est ibidem beatus martyr in basilica, intra urbis muros. Passi sunt cum eo & plures alij de numero gregis sui, apud eandem urbem conditi. In Viennæ natale sancti Desiderij episcopi, qui passus est in territorio Lugdunensi.

D. IX. CAL. IUNII.

Natale sancti Manahen, Herodis tetrarchæ collaeani, doctoris & prophete sub gratia noui testamenti, apud Antiochiam in Christo quiescentis. Item beatissimæ Iohannæ uxoris Iuxæ, procuratoris Herodis, quam commemorant euangelistæ. In portu Romano natale sancti Vincentij martyris. In Galliis ciuitate Nannetis natale sanctorum martyrum, Donatiani & Rogatiani fratrum. In Histria natale sanctorum Zoeli, Seruilij, Syluani & Diocli.

E. VIII. CAL. IUNII.

Romæ uia Numantina, in cœmeterio Prætextati, natale S. Vebani episcopi & martyris. Hic sedit in episcopatu annos tres, menses decem, dies decem, cuius doctrina sub persecutione Alexan-

Alexandri multi martyrio coronati sunt. Merodiani sancti Dionysii episcopi & confessoris, qui ab imperatore Constantino apud Cappadociam pro fide catholica damnatus, exilio ibidem requieuit. Reliquias corporis eius per sanctum Basilium prefatæ urbis episcopum receptas, beatus Ambrosius condigno honore condidit. Apud Mosiam ciuitatē Dorostoro, natale sanctorum martyrum Pafsicratis, Valentionis, & aliorum simul coronatorum. Item Romæ natale Eleutherii papæ, qui sedit in episcopatu annos quindecim. Hic accepit epistolas à Lucio, Britannico rege, ut per eius mandatum Christianus fieret. sepultus est iuxta corpus beati Petri apostoli.

F. VII. CAL. IVNII.

Natale beati Iacobi apostoli, fratris Ioannis euangelistæ, qui decollatus est ab Herode rege Ierosolymis, ut liber Actuum apostolorum docet. Huius beatissimi sacra ossa ab Hispaniis translata sunt, & in ultimis earum finibus, uidelicet contra mare Britannicum condita. Apud Athenas beati Quadrati episcopi, discipuli Apostolorum. Hic firmavit, ut nulla eisa à Christianis repudiaretur. que rationalis & humana est. Item Quadrati martyr, in cuius solennitate sancti Augustini sermones habui inueniuntur. Romæ beatorum martyrum Simitrii presbyteri, & aliorum uiginti duorum, quos Antoninus imperator gladio pro Christo punire letuit. quorum corpora beata Prædix sepeliuit noctu. Tuderti Tuscæ natale sanctorum Felissimi, Heradii, Paulini. In territorio Autissiodorensi, passio sancti Prisci martyris, cum ingenti multitudine. In Britannia sancti Augustini episcopi & confessoris, qui missus à beato Papa Gregorio, primus genti Anglorum Christi euangelium predicauit, atque uirtutibus & miraculis gloriosus quieuit. Vienne passio sancti Zachariæ, secundi eiusdem urbis episcopi.

G. VI. CAL. IVNII.

Apud Mesiam ciuitatem Dorostorem natale sancti Iulij, qui tempore persecutionis cum esset ueteranus eremite militis comprehensus ab officialibus, & Maximo præditi oblatu, nolens sacrificare idolis, capitali sententia punitus est. Cumque duceretur ad locum cædis implende, Elucius quidam miles cum & ipse ob fidem Christi comprehensus detineretur, rogabat eum dicens, Memor esto mei, nam & ego subsequar te. primum etiam saluta Pafsicratem & Valentionem, qui nos iam per bonam confessionem præcesserunt ad Dominum. Iulius uero osculans Elucium dixit, Frater, festina uenire mandata enim tua iam audierunt, quos salutasti. Sic accepto oratio ligans sibi oculos, marcyri palmam gladio cedente percepit. In Galijs ciuitate Arauca, sancti Eutropi episcopi & confessoris.

A. V. CAL. IVNII.

Natale sancti Ioannis papæ, quo tempore Theodoricus rex duos senatores præci-

ros, & consules Symmachum & Boetium occidit: qui nonagesimo octauo die postquam passus Ioannes interijt, subito defunctus est. Quem quia orthodoxus erat, & à Iustino imperatore orthodoxo Constantinopoli ueniens, gloriose susceptus fuerat, Theodericus rex Arianus reuertentem Rauennam in custodia tentum, ad mortem usque cum alijs æque catholicis uiribus perduxit. Huius meminit sanctus Gregorius in libro Dialogorum. Cuius corpus translatum, sepultum est in basilica sancti Petri apostoli, quinta calend. Ianuarij, Olibrio consule. Apud Parisium sancti Germani episcopi & confessoris, qui post innumeras uirtutes octogenuarius migravit ad Dominum. In Sardinia sancto rum Aemilij, Felicis, Priami, Luciani.

F. IIII. CAL. IVNII.

Romæ uia Aurelia sancti Restituti. Via Tyburtina septem Germanorum. Treueris beati Maximi episcopi & confessoris, à quo Athanasius persecutionem Constantij iugis, honorifice susceptus est. Item passio sancti Cononis martyris, & filij eius sub Aureliano imperatore. In Iconio ciuitate, provincie Isaure, iuxta dice Domitianum. Hic cum esset fide præclarus, exhibitus iudici cum filio suo annorum duodecim, spiritum sanctum habitare in se ueraci confessione manifestauerunt. Inde fixuram passus fuit, & inde suspensus ualido igne sub adhibito, malleo ad extremum ligneo manibus eorum contritis. In laude omnipotentis Dei spiritum emisit. Eodem die natale sanctorum Silinij, Martyrij atque Alexandri, qui in Auguntis partibus persequentibus gentilibus uiris, martyrij coronam adepti sunt.

C. III. CAL. IVNII.

Romæ uia Aurelia natale sancti Felicis papæ. Hic constituit supra memorias martyrum missas celebrari. Qui cum annos quinque rexisset ecclesiam, sub Claudio principe martyrio coronatus est. Turribus Sardinie natale sanctorum martyrum Gabini & Crispulli. In Antiochia sanctorum martyrum Sitini & Palatini, qui multa tormenta propter nomen Christi passi sunt.

D. PRID. CAL. IVNII.

Romæ sanctæ Petronellæ uirginis, quæ fuit filia beatissimi Petri apostoli, quæ post multa miracula sanctiari, eum eam Flaccus comes suo coniugio uellet sociare, triduo inducias postulans, & cum sancta uirgine Felicula collata sua continuè ieiunijs atque orationibus uacans: tertio die celebratis Dominicæ oblationis mysterijs, à sancto Nicomede presbytero, mox ut Christi sacramenta aperiret, reclinans se in seculo emisit spiritum. Apud Aquileiam natale sanctorum martyrum Cantij, Cantiani & Cancianillæ fratrum.

Turribus Sardinie natale S. Cresceti.

IUNIVS HABET DIES

XXX. LVNAM VIGESI/
MAMNONAM.

E. CALEND. IVNII

Romæ dedicatio Nicomedis martyris & presbyteri, cuius martyriū celebratur septimadecima calendarū Octobris. Apud Cæsaream Palæstinae natale sancti Pamphili presbyteri, ubi admittit fidei & sanctitatis, qui sub persecutione Maximini martyrio coronatus est. Fluvius utam Eusebius Cæsariensis episcopus tribus libris comprehendit. Viennæ sancti Claudii, undecim episcopi. Ipso die sancti Caprasij abbatis monasterij Liriniensis. In Thessalonica natale Octavij. In Antiochia Zosimi. Treveris sancti Simeonis reclusi.

F. IIII. NON. IVLII.

Romæ natale sanctorum Marcellini presbyteri, & Petri exorciste, qui multos in carcere ad fidem eruditores, post dura vincula, & plurima tormenta decollati sunt sub iudice Sereno: & qui eos decollavit, vidit animas eorum splendide ornatas ab angelis ferri ad coelos, & poenitentiam agens sub iulio papa baptizatus est in senectute sua, nomine Theodorus Lugdunianæ Blandinæ cum undecim & octo martyribus, cuius à prima luce usq; ad vesperam tormenta semper innovantes, ad ultimum uictos se tortores continentur: quæ & secundo pulsata, cruciata non superavit. Tertio quoque die religata ad spitem, atq; in crucis modum distenta, bestijs pabulum preparatur. Quam cum nulla ex bestijs auderet tangere, rursum reuocatur ad carcerem: quarto etiam uerberibus acta, craticulis exusta, & multa alia perpessa, ad ultimum gladio iugulatur. Tūc & Ponticus puer, annorum quindecim, per omnia tormentorum genera cum ipsa circumactus, & materna eius ehortatione roboratus, ante illam martyrium consummavit. In Campania beati Erasmi martyris & episcopi, sub Diocletiano Imperatore & Maximiano, qui ipsius tempore Diocletiani Imperatoris, primò plumbatis crudeliter cæsus, deinde subitus diuissimè factus, post resina, sulphure, plumbo, pice, cera, oleoq; solutus perussus, ingenti miraculo illæsus apparuit. Quod cum multi uiderent, fidem Christi reiectis idolis suscepunt. Inde immenso pondere ferri cōstrictus, in carcere reclusus sub dura custodia est, de qua angelica uisitatione solutus eripitur. Verum postmodum clarissima ipsius fama uulgata, tētus est ab altero imperatore Maximiano, à quo diuersis supplicijs tortus est in tantum, ut tunica ignita arca ueliretur, iterumq; in olla, quæ plumbo, pice, cera, resina, oleo seruescens erat, missus uirtute Domini omnia superans illæsus exinde progreditur: sicq; tandem ad confirmandū ceteros à Domino seruatus, in Campaniam municipalis angelico solatio peruenit: ubi

cum plurimos siue in fide roborasset, siue ad fidem Christi cōuertisset, uocante Domino martyrio clarus sancto sine ulla uoluit.

G. III. NON. IVNII.

Apod Aretium ciuitatem Tuscie natale sanctorum martyrum Pergentini & Laurentij fratrum, qui persecutione Decij, sub iudice Turcio, cum essent pueri, post dura uincula torrata, & magna miracula ostensa, gladio sunt cæsi, & apud eandem urbem conditi.

A. PRID. NON. IVNII.

Apod Illyricum ciuitatem Sisciam natale sancti Quirini episcopi, qui persecutione Maximini pro fide Christi (ut Prudentius scribit) ligato ad manum molari saxo, in flumen precipitatus est: & circumstantibus diu collocutus, ne eius terrentur exemplo, uix precibus ut mergeretur, obuiuit. Huius reliquæ translatae sunt Romam, & posita in Catacumbas. In Tuscia sancti Laurentij, & aliorū quodringentorū. Aurellanis ciuitate depositio S. Liffardi presbyteri. In Niniae natale Dinofanij, Attali, Camarij, Tyrinj, Iulij & Saraciz, Cyprini.

B. NONAE IVNII.

Sancti Bonifacii archiepiscopi, cuius in Frelsonis martyrij passio pacta est, eū alijs ferulis Dei, Vuinthrux & Vualteræ, Scirpalde, & Bosan, Hamōde & Adelherg, Vuancare & Gildacare, Vuilleheræ & Athaliofæ. Apud Aegyptū natale sanctorum martyrum Martiani, Nicandri & Apollonij, quorum gesta habetur. Eodē die passio sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano & Maximiano, apud Tharsum ciuitate passus, sed Romæ in uia quæ Latina nuncupatur, sepultus. Hic uerò sua domina Aglae à Romana urbe, licet eū ea adulterij perpetrasset, transmissit in loca ubi Christianorum maxima persecutio fuit, ut alius sancti corpus precio acquiri uel sibi asseret. Ipse autem diuina obediens dominæ suæ, perrexit illuc inter Christianos, sicq; comprehensus iussu principis primum oleo seruente cum pice perussus est: sed in nullo læsus, ad ultimum ab ipso corpore percussus est: postea uerò à comitibus suis, qui secum pergebant, post martyrij palmam ad dominam suam reducus est: quæ ipsum accipiens sepeliuit Romæ uia Latina. Beata uerò Aglae abrenuntiata ui mundo, post beneuens uniuersa quæ possidebat egenia ac monasterijs, relaxans uniuersam familiam suam à iugo seruitutis, & tantam gratiam à Domino promeruit, ut in nomine eius uirtutum signis claresceret. Superuixit in habitu sanctimoniali annos tredecim, sepulta apud prælatum martyrem.

C. VIII. IDVS IVNII.

Natale sancti Philippi diaconi, qui fuit unus de septem diaconibus, qui cum beato Stephano statim post ascensionem Domini ab Apostolis sunt ordinati: de quo beatus Lucas in Actibus apostolorum refert, quod signa & prodigia faciendo, predicatione sua Samariam ad fidem Christi conuertit, & Candacis reginæ Aethiopum baptizauit Eunuchū, quicq; apud Cæsaream

faream requieuit iuxta quem tres uirgines, filie ipsius iumulatz iacent. nam quarta filia illius plena spiritu sancto in Epheso occubuit. Rome sanctorum Artemij, cum uxore sua Candida, & filia Paulina. Hic Artemius cum esset custos carceris, & clausum teneret Petrum exorcistam in custodia, essetq; illi filia uxor dæmonio uexata, beati Petri precibus mox sanata est, & ipse cum uxore pariter, & eadem filia Christo credens, à beato Marcellino presbytero baptizatus est, omniscq; domus eius & multi alij, ita ut alijq; mulieribus, uirorum fieret trecentorū numerus. Hoc iudex Serenus audiens factum, Artemium, Candidam, & filiam ipsorum Paulinā sibi presentatos, immenso pondere ruderū iussu obruit. Sicq; Dei sancti perducti ad passionis locum, beatus quidem Artemius gladio percussus est, sancta uerò Candida atq; Paulina per lmina cryptæ precipitatz, lapidib; sunt obrutæ.

D. VII. IDVS IVNII.

Constantinopoli natale sancti Pauli eiusdem ciuitatis episcopi, qui tempore Arianæ perfidie à Constantino imperatore apud ciuitatē iam quandam Cappadociæ Cucufam nomine, ob catholicam fidem pulsus exilio, Arianorum insidijs crudeliter strangulatus, ad celestia regna migravit. In Cæsaria Cappadociæ natale sancti Luciani martyris. In Africa sancti Amanij, Lucij, In Alexandria, Andreæ, Donati & Peregrini, & depositio beati Claudij episcopi.

E. VI. IDVS IVNII.

In Gallia Suefionum ciuitate depositio sancti Medardi episcopi & confessoris, cuius uita plena uirtutibus conscripta est. Nam largus fuit in elemosinis, uirtutibus clarus, prophetice spiritum habuit, ter quinis annis Veromandeniū urbis episcopatum tenuit, ad extremū ad celestia migrans. Tunc ad Suefionum urbem corpus eius translatus est, ibiq; sepultus multis uirtutum ritibus claruit. Andegauis sancti Licinij episcopi & confessoris. Eodem die sancti Carileij confessoris, & sancti Naboris confessoris. In Tharso Ciliciæ martyrum uiginti sub Simplicio iudice.

F. V. IDVS IVNII.

Rome in monte Celso natale sanctorum martyrum Primi & Feliciani, qui sub Diocletiano & Maximiano imperatoribus pro Christi nomine multa tormēta passi sunt. Nam Pro mox prædicti ipsi nequissimi imperatores ad puniendum eos tradiderūt. Qui cum uideret eos nullo modo posse à Christi confessione conuertere, separauit eos abinuicem, & primitus Felicianum octoginta annos habentem, iussit plumbis tundi, postea uerò misit eum in carcerem, & neq; cibum, neq; aquam ei fenebat præbere tribus diebus: deinde Primum similiter iussit sustibus cædi, dehinc uerò in amphitheatro sanctos martyres leonibus tradi præcepit: sed nullo modo ab eis læsi sunt. Quod uidentes turba crediderunt in Christum plus quàm mille quingenti. Nouissimè uerò sancti martyres à prædicto comite decollati sunt: quorum corpora no-

ctua à Christianis fidelibus rapta, sepulta sunt ad arcus Numentanos intra harenarium. In Galilijs ciuitate Agino, loco Pompeiaco, passio sancti Vincentij, Ieuite & martyris. In Scotia sancti Columbæ confessoris.

G. IIII. IDVS IVNII.

Rome uia Aurelia, miliario tertio decimo, natale sancti Basilidis martyris. Tripodis & Mandalis sub Aureliano imperatore, Platone præfide, & aliorum uiginti martyrum. Eodē die beati Gethulij martyris, temporibus Adrianij imperatoris sub iudice Licinio. nam cū esset Christianissimus, & multa bona opera fecisset, traditus est Cereali uicario ad puniendum: sed sanctus Gethulius sana predicatione conuertit ad fidem Christi, sicut fecit Amantium tribuni fratrem eius. Sanctus uerò Sixtus papa baptizauit Cerealem, & confirmauit in fide. Postea uerò cum audisset hoc factum prædictus imperator, tradidit sanctum Gethulium Licinio præfecto suo, ut eum cum socijs suis, si nollet sancti care idolis, mitteret in caminum ignis ardens. Quod cum factum fuisset, nullo modo ab igne læsi sunt. Tunc sustibus illisq; capite martyrium compleuerunt: quorum corpora collegit beata Simphorosa, uxor Gethulij martyris, & sepeluit in prædio suo. In Africa Aresirogati, & aliorum quindecim. In Hispanijs Christophuli relictus. In Nicomedia sancti Zacharij. In Antisiodoro depositio Censarij episcopi.

A. III. IDVS IVNII.

Natale sancti Barnabæ apostoli: qui cum esset Cyprius, cum Paulo gentium apostolus ordinatus est. Hic postea propter Ioannē discipulum, qui & Marcus uocabatur, separatus à Paulo, nihilominus euangelicę predicationis in iunctum sibi opus exercuit. Cuius corpus tempore Zenonis imperatoris, ipso reuelante resumptum est. Apud Corinthum sancti Sosthenes, discipuli sancti Pauli apostoli. In Aquileia natale sanctorum martyrum, Felicis & Fortunati, sub persecutione Diocletiani & Maximiani imperatorū, præfide Eulimio. Qui cum essent germani fratres, fide Christi seruantes, primum in equuleo suspensi sunt, ardentibus lampadibus circa latera appositis, sed mox psallētib; martyribus extinctis, inde per uentrem seruenti oleo superfusi, ad ultimum capite truncantur.

B. PRID. IDVS IVNII.

Rome uia Aurelia, miliario quinto, passio sanctorum martyrum, Basilidis, Cyri, Naboris & Nazarij: quorum Naborem & Nazarium, simul cum Gorgonio martyre transiit à Roma in Galliam Grodegandus Merensis episcopus, permittente Noua cella: sancti quoq; Nazarii in monasterio, quod dicitur Lorelhain, ubi signa & miracula in sanitate infirmorum & debiliū sepius sunt. Mediolani natale

natale sanctorum martyrum Nazarij & Celsi pueri. Sanctus namq; Nazarius à beato Clemēte instructus & baptizatus est, quē Anolinus sub Neronianæ persecutionis rabie diu afflictus in carcere cum Celfo puero, quem ipse nutrebat, gladio ferri iussit, quorum corpora Christiani surati sepelierunt in proprijs hortis, quos beatus Ambrosius Domino reuelante reperit. Et depositio sancti Odolii presbyteri.

C. IDVS IYNIJ.

Romæ natale sanctæ Felicolæ virginis, quæ cum Flaccus comes post excessum Petronellæ uellet ducere uxorem, atq; ad terrendum eam proposuisset dicens, Vnum tibi ē duobus eligere: aut esto uxor mea, aut dñs sacrificia, respōsum ab ea accepit. Nec uxor tua ero, quia Christus sacra sum. Nec immolabo idolis, quia Christiana sum. Tunc Flaccus tradidit eam uicario, qui fecit eam in tenebroso claudi cubiculo, sine cibo per septem dies. Post hæc duxerūt eam ad uirginem Vestæ, ibiq; per alteros septē dies sine cibo permansit: eo quod nulla ratione cibū pateretur de eorum manu accipere. De hinc leuata est in equuleum, & tamdiu torqueri iussa est, donec emitteret spiritum: & sic præcipitata est in cloacam, quam sanctus Nicomedes presbyter tulit, & sepeliuit septimo miliario ab urbe Roma. In Africa, Luciani & Fortunati.

D. XVIII. CALEND. IYLII.

Helisi prophete, qui apud Samariam Palæstinæ litus est, ubi & Abdias requiescit, & quo maior infer oatos mulierum non fuit, Ioannes baptista, ubi multa miracula sunt. Suesionis ciuitate passio sanctorum martyrum, Valerij & Rufini. Apud Cæsaream Cappadociæ sancti Basilij episcopi, fratris Gregorij & Petri. Viennæ sancti Eutherij episcopi.

E. XVII. CALEND. IYLII.

Apud Siciliam sanctorum martyrum Viti, Modesti, & Crescentis. Qui beatus Vitus in puerilitate uirtutibus maturus, primum à patre suo sacerdote Hyla, ut à cultura Dei recederet, tentatus est: deinde à Valeriano iudice catholici celsus, in confessione Christi permansit. Inde redditus patri, cum poenis attingere illum pater meditare, monitu angelici nauem conscendens, comitantibus sancto Modesto & Crescentia nutritoribus, ad Thani Agrinanthi territorium deuenit: inde propter filiū Diocletiani imperatoris demonio uexatam, quæritus & adductus ad eum, eius filiam oratione curauit. Sed cum Imperator impius nequaquam eum ad consensum idolorum persequere potuisset, uinculis ferris ei astrictum in teterrimum induci carcerem iussit, cum Modesto atq; Crescentia: quos postea Diocletianus in ollam resina & picæ, & plumbo succensam iactari præcepit: egressi de olla illi, dimissus eis leo ferocissimus, qui mox pedes eorumingere cepit. nouissimæ uero iuxta fluium, qui dicitur Siler, quiescentes sub arbore, animas suas Domino reddiderunt. Florentia uero femina illustrissima, corpora sanctorum collegit, & in loco qui dicitur Bedæ tom.

clitur Marianus, condita aromatibus sepeliuit. Apud Meliam sancti Elicij, qui sub præside Maximiano martyrio coronatus est.

F. XVI. CALEND. IYLII.

Apud urbem Vesonentionensem sanctorum Ferreoli presbyteri, & Ferrutionis diaconi, & martyris ad prædictum uerbum Dei missi, sub Claudio iudice ad trochleas extēti, & flagellati sunt: deinde inclusi carcere, manē amputatis linguis prædicabant uerbum Dei. Post hæc subulæ triginta utriq; insixæ manibus & pedibus & pedore, ad ultimum gladio feriuntur. Et in ciuitate Maguntiacopaisio sanctorum Aurei & Iustiniæ fororis eius, qui ab Hunia uasitibus Germaniam in ecclesia occisi sunt. Itē in Antiochia sanctorum Ciriaci & Iulitæ matris eius, quorū prior post dira uerbera, etiam calcem cum acerō & linapi in os accepit. Dein de clauis affixi pariter euulsis oculis in carcere trahi sunt. Post hæc decaluit & excocti, super carbonēs in lecto æreo affati sunt: ad ultimum ferris attriti, amputatis linguis martyrij sui cursum obtruncatione capitis impleuerūt. Palsi sunt cum eis & alij quadringenti quatuor. Eodem die depositio sancti Alexii confessoris.

G. XV. CALEND. IYLII.

Romæ sanctorum martyrum ducentorū sexaginta duorū, qui positi sunt uia Salaria ueterē, ad cliuū cucumeris. Eodem die sancti Vultuari confessoris, admirandæ sanctitatis uiri & religionis. In ciuitate Nannetis sancti Similiani episcopi & confessoris. Lugduni depositio S. Aureliani, episcopi Arelatensis. Apud Viennam sancti Domnoli episcopi. In Aurelianis ciuitate sancti Viti presbyteri & moachii, cuius uita miraculis coruscabat. Hic inter alia facta quendam monachum defunctum in ecclesia, cæteris fratribus somno grauatis, oratione fusa ad Dominum à morte suscitauit.

A. XIII. CALEND. IYLII.

Romæ uia Ardeatina natale sanctorum Marci & Marcellani fratrum, præclarissimi generis, Tranquillini & Marcii filiorum, qui primò carcerem pro fide passi sunt, postmodum à Fabiano iudice tenti, & ad stipitē ligati, in pedibus acutos clauos acceperūt. Cum autē trāsisset una dies & una nox, & illi laudantes Deum perseuerarent, lanceis per latera transixi, cum gloria martyrij ad fidere regna migrarunt. In Antiochia passio Marine uirginis, quæ per Olibriū præfectum multa tormenta passa est pro nomine Christi: uincula, carceres, flagella, equuleus, quam & diabolus in draconis specie, similiter & in Aethiopis tentauit, sed per signū sanctæ crucis superatus est. Nouissimæ uero per prædictum præfectum decollata, sacro martyrio uitam finiuit.

B. XIII. CALEND. IYLII.

Mediolanense natale sanctorum Geruasij & Prothasij: qui cum per decē annos in uno conuiculo conclusi, lectionibus & orationibus atq; ieiunijs uacassent, undecimo ad palmam martyrij

tyrj peruenērūt, tēti ab Aſtachio comite. Qui primum tamdiu iuſit plumbatis cōtundī, quā diu exhalaret ſpiritus: ſequens em uerō, id eſt, Prothaſium, ſuſtibus cælum capite truncari. Quorū corpora Philippus, uir religioſus, unā cum filio ſuo ſurtim abſtulit, & in domo ſua in arca marmorea ſepeliuit: quorumq; ſepulchra multo poſt tēpore Theodoſio imperatore Domino reuelante beatus Ambroſius reperit, & ita incorrupta eorum corpora inuenit, ac ſic eorū dem diſſiſſent interempit. Quæ cum in urbē introducereſſent, quidam diu cæcus ſeretri tæſtu lumē recepit. Apud Rauennā ſancti Vſiclini martyris, qui ſub iudice Paulino, poſt nimia tormēta capite cæſus martyrium cōſummauit.

C. XII. CALEND. IULII.

Sylueſtrij pape, qui ſedit Romæ anno uno, qui conſentient e uſtiniano imperatore, à Viſiſario patricio depoſitus, & monachus factus, in exilio conſeſſor moritur. Romæ ſancti Nouati fratris Timothei, preſbyteri, qui à beatis apoſtoliſ erudit ſunt. De quo ſcribit Paſtor in geſſis Pudentianæ & Praxedis uirginū. Et tranſlatio ſancti Zenonis martyris, & ſanctæ Floræ uirginis.

D. XI. CALEND. IULII.

In Mogontia natale ſancti Albani martyris, qui ſub Diocletiano imperatore de inſula Nāſia pergeſſa cum ſancto Theoneſto & Vrſo Mediolanum uenit: indeq; extens auxiliāte Domino peruenit ad Gallias, ibiq; in ſeruitio Dei manens, ad martyriū pro nomine ſaluatoris promptus fuit. Poſtquam autem in Auguſta ciuitate beatus Vrſus martyrium accepit, Theoneſtus cum Albano Mogontiam peruenit: dumq; ibi prædicaret uerbum Dei, Albanus diſcipulus eius martyriū expleuit, & ſepultus eſt ibi iuxta prædictam ciuitatem. Syracuſis natale ſanctorum martyrum Ruſi & Martiz. Romæ ſanctæ Demetrix uirginis, quæ ſuit beati Fauſti filia. Hæc cum ante implium Iulianum pro fide Chriſti introduceſſetur, in conſeſſione ſpiritus emiſſi: ſepulta à beato loſine preſbytero, iuxta matrem ſuam ſanctam Daſſoſam, & ſororem Viſuſanam, iuxta palatium Lucianum.

E. X. CALEND. IULII.

In Briannā ſancti Albini martyris, qui tempore Diocletiani in Verelamio ciuitate, poſt uerbera & tormenta acerbæ capite plexus eſt. Sed illo in terrā cadēte, oculi eius qui cum percuſſiſſent, pariter ceciderunt. Paſſus eſt cum eo etiam unus de militibus. eo quod eum ſerire iuſſus, noluerit: diuino utiq; perterritus miraculo, quia uiderat beatum martyrem ſibi dum ad coronam martyrii properaret, aluē annis interpoſiti orando tranſmeabilem reddidiſſe. In ciuitate Nolana Capantæ natale ſancti Paulini epiſcopi & cōſeſſoris, de quo beatus Gregorius in libro dialogorū narrat. Et depoſitio beati Nicetæ Romanienſis ciuitatis epiſcopi, & Cōſortij uirginis. Et paſſio ſanctorū 10. militū martyrum.

F. IX. CALEND. IULII.

Natale Ioannis preſbyteri, quem impius Iu-

lianus inauditus uſa Salaria uetere ante ſimulachrum ſolis decollari præcepit: cuiusq; corpus à beato Concordio preſbytero collectum & ſepultum eſt iuxta conciliū martyrum. Apud Britanniā ſanctæ Ediltrudis uirginis & reginæ, cuius corpus cum undecim annis eſſet ſepultum, incorruptum inuentum eſt. Et uigilia ſancti Ioannis Baptiſtæ.

G. VIII. CALEND. IULII.

Natiuitas beati Ioannis baptiſtæ præcurſoris Domini, Zachariæ & Eliſabeth hiſq; qui ſpiritu ſancto repletus adhuc in utero matris ſuæ, ad Iſrael cōſortatus, ſpiritu agebatur in deſertis, ueluticus pilis camelorū, habens zonā pelliceam circa lūbos fuos: eſca autem eius erat locuſta, & mel ſylueſtre edebat. xxx. gratia anno, quintodecimo anno imperij Tyberij Cæſaris, cum procurator eſſet in Iudæa Pilatus, ſamq; regnum Iudæorum in quatuor principatus eſſet diuiſum, uenit in omnē regionem Iordanis, prædicans baptiſmum poenitentię in remiſſionem peccatorū. Romæ Piſci, Lucie, cum alijs uirginibus duo. Auguſtino depoſitio S. Simplicij.

A. VII. CALEND. IULII.

Apod Berceā ſancti Soſipatris, diſcipuli ſancti Pauli apoſtoli. Apud Alexandriam ſancti Galliani martyris, qui per prædicationem Ioannis & Pauli ad hęc Chriſti conuerſus, poſt innumera quæ perpetrauit bona, à Rauciano comite percuiſſus gladio migravit ad Chriſtū. Romæ Lucie uirginis. cū alijs uirginibus duobus, & Acetæ regis. Theſſalonice ſanctorū, Bigari, Lantani, & dormitio ſancti Ioſonis euangelizæ.

B. VI. CALEND. IULII.

Romæ Ioannis & Pauli fratrum, quorū primus præpoſitus, ſecundus primicerius ſuit Conſtantix uirginis, filiz Conſtantini. Quicq; omnē die turmas Chriſtianorum recrearet, ex his opibus, quas ſacratiffima uirgo Chriſti reliquerat, peruenit hoc ad Iulianum: qui miſſo Terreniano campi ductore, intra domum propriam decollati ſunt: qui tamē poſtea Chriſtiani facti ſunt. Eodem die ſancti Quadrati apoſtolorū diſcipuli, qui in locū beati Publij Athenarum epiſcopi ſubſtituitur, & eccleſiæ grandi terrore diſperſam fidē & induſtria cōgregauit.

C. V. CALEND. IULII.

Apod Galatiam beati Creſcentis epiſcopi, diſcipuli ſancti Pauli apoſtoli. Apud Tyburtinam urbem Italiz, natale ſanctæ Simphonæ, beati Gethulij uxoris, cum ſeptem filijs quorū mater ſub Hadriano principe maxima cōſtantiā fide mortē paſſa eſt: q; ipſam iuſuſ pamilis cæci, deinde ſuſpēdi criminis. Sed cum ſuperari nullatenus poſſet, iuſuſ eam alligato ſaxo in fluuium præcipitari. Cuius frater Eugenius curiz principalis, colligens corpus eius ſepeliuit. Et mane Imperator ſeptem iuſuſ ſigil ſcriptis, ibiq; filios eius ad troſcleas extendi, & Creſcentem in gutture trāſſigil, Lucianum in pectore, Nemelum in corde, Primitium per umbilicum, Juſtinum per membra diſſectum ſcindī per ſingulos corporis nodos atq; iunctu-

functuras, statim lanceis innumerabilibus, donec moreretur in terra cōfigit. Eugenium hūdiā pectore usq; ad inferiores partes. Altera autem die Adrianus præcepit corpora eorum in foueam altam proijci. Et pontifices temporū posuerunt nomen loci illius. Ad septem bios ha natos. Cordubæ sanctorum Zodi, & aliorū de eem & nouem. In Epheso ciuitate festiuitas celebratur septem fratrum dormitiūm: hoc est, Moaximiani, Malchi, Marciani, Dionysij, Ioannidis, Serapionis, Constanini.

D. III. CALEND. IVLII.

I Leonis papæ, qui post Petrum apostolū quādragelimus septimus in urbe Roma sedit an nos uiginti unū, mensem unum, dies tredecim. Hic cum multis episcopis fidem catholicam exponens, Eutychnam & Nestorianam hæresim damnauit, & sanctissimum conciliū Chalcedonense suā industria congregari fecit. Hic constituit intra actionem dicere sanctum sacrificiū, & monacham nō accipere uelamen capitis benedictum ab episcopo, nisi prius probata illius uirginitas fuerit. Apud Alexandriam sanctorum martyrum Plutarchi, Sereni, Eraclidis, Herosii, item Sereni, Potamiens, Marcellæ, Catechumina, Heræ, Nomia, baptisum martyri cōsecratur. Inter quos præcipue emicuit Potamiens uirgo, quæ post innumeros agones cū uenerabili matre Marcella, ignis supplicis cōsumpta, ē terris migravit ad cælum. Lugduno Galliarū sancti Irenæi episcopi, qui cū omni uere ciuitatis sue populo glorioso coronatus est martyrio, sub Seueri principe, sepultusq; à Zacharia presbytero in crypta basilicæ beati Ioannis Baptistæ, sub altari. Lit uigilia apostolorum Petri & Pauli.

E. III. CALEND. IVLII.

Romæ natale sanctorum apostolorum Petri & Pauli, qui passi sunt sub Nerone, Basso & Tusco cōsulibus. Petrus secundo Claudij anno, post episcopatum Antiochenis ecclesie, & prædicatione dispersionis eorum, qui de circūcisione crediderant, in Ponto, Galatia, Capadocia, Asia & Bithynia ad expugnandum Simonem magum Romam missus est: ibiq; uiginti quinque annos cathedram sacerdotale tenuit, usq; ad ultimum annum Neronis, à quo affixus eruci martyrio est coronatus, capite ad terram uerso, & in sublimi pedibus eleuatis, asserens se indignū, qui crucigeretur ut Dominus suus. Sepultus autē est in eadem urbe in Vaticano, iuxta uia Triumphantē, qui totius orbis ueneratur celebratione. Hic ordinari duos episcopos, Linum & Cleodū, qui præfentialiter omne ministerium sacerdotale in urbe Roma populo uel superuenientibus exhiberent: ipse uerò orationi & prædicationi operam dabat.

F. PRID. CALEND. IVLII.

Eodem anno, quo passus est Dominus, constituit Paulum ad fidem uenisse. Paulus quoq; post passionē Domini uicesimo quinto anno, id est, secundo Neronis: postquam ab Hierusalem usq; Illyricum repleuit euangelij Christi,

Bedæ tom.

Romam uincens missus est, & sicut ipse in secunda epistola ad Timotheum scribit, liberatus de ore leonis, uidelicet serocissimū persecutoris Neronis, euangelij Christi in occidentis quoq; paribus prædicauit. Et hic ergo quartodecimo Neronis anno eodē die quo Petrus Romæ pro Christo capite truncatur, sepultusq; est in uia Ostiensis, anno post passionē Domini tricesimo septimo. Itē beatus Lucius discipulus apostolorū: & Lemouicus S. Martialis episcopi & cōfess. In Agrippina sanctorū Asclepyti, Paphili.

IVLIVS HABET DIES

XXXI. LYNAM TRICESIMAM.

G. CALEND. IVLII

In monte Hor depositio Aaron sacerdotis. Eodem die Taronis sanctæ Monegundis uirginis. Venerat beati Martini, tertiū eiusdē urbis episcopi, ad præfatam urbē ab apostolis missi. In territorio Lugdunensi depositio beatissimi Domitiani abbatis, qui primus illic eremiticam uitam duxit, & natale Arelesii confessoris Et octaua sancti Ioannis Baptistæ.

A. VI. NON. IVLII.

Romæ in cœmiterio Damasi natale sanctorum Procepsi & Martiniani, qui à beatis apostolis Petro & Paulo baptizati & instructi sunt, cum alijs promissus sexus, numero quādraginta septem. Quod cum audisset præfectus Paulinus, misit milites, & tenui eos, iussitq; in custodiam tetrudi, & sequenti die, ut os eorum cum lapidibus contunderetur, deinde in equuleo suspendi, & attrahi, neruis & subitus cædi, dehinc ut flammæ circa latera eorum apponeretur. Post triduum Paulinus arreptus à demonio expirauit. Cæcilius uerò præfectus hæc Neroni intimaui, cui Nero præcepit dicens, Non tardentur, sed celerius extinguantur. Tunc e ducti foras muros urbis Romæ, gladio sunt cæsi. Corpora eorum beata Lucina collegit, & cū aromatibus sepeliuit in prædio suo. Item sanctorum martyrum Aristionis, Crescetiiani, Eutychniani, Urbani, Vitalis, Iustij, Felicitissimi, Felicia, Matææ & Simphoræ, qui omnes apud Campaniam martyrio coronati sunt.

B. V. NON. IVLII.

I Leonis papæ, qui sedit Romæ menses decem. Hic eloquentissimus & diuinus per ipsius suscitauerit instructus fuit, Græca Latinæq; lingua eruditus. Hic sanctam sextam synodum fecit, quæ in regia urbe celebrata est, ubi dñati sunt, Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Maccharius, Stephanus. Polychronius & nouus Symon, qui unam uoluntatem & operationem in Domino Iesu Christo prædicabant. Apud Edessam Mesopotamiæ trāslationē corporis sancti Thomæ apostoli. Cæsaræ Pontis nar

talē

tales sancti Gregorij episcopi & martyris, beati Athenodori episcopi fratris, qui oratio stagnū quoddam conuertit in siccitatem.

C. IIII. NON. IVLII.

O Sex & Aggei prophetarū. Turonis traslatio sancti Marini episcopi & confessoris, & ordinatio episcopatus eius, & dedicatio basilicę ipsius. In Africa sancti lucundiani martyris in mare meris. Apud Sirmium natale sanctorum Innocentij, Sabbatiz, cum alijs triginta. In Biturica ciuitate natale sancti Lauriani martyris, & depositio sancti Dalrici episcopi & confessoris.

D. III. NON. IVLII.

A pud Syriam sancti Domitij martyris, qui uirtutibus suis multa in uiculis beneficia prestat. Romę natale sanctę Zoguxoris beati Nicestrati martyris: quę ad confessionem beati Petri apostoli dum oraret, à paganis ardata, ducta est ad patronum Naumachiz, à quo primū in custodiam obsecrissimam trusa, & per dies sex omni solatio lucis & uictus frusudata. Septimo die demum à collo & à capillis in corpore suspensa, adhibito subter fumo in confessione Domini emisit spiritum. In Sicilia natale Agathonis & Triphinz. Et in Thomis, Marini, Theodoti & Sodephz.

E. PRID. NON. IVLII.

I saie & Ioel prophetarum, & octaua apostolorum, & primus beati apostoli Pauli ingressus in urbem Romam anno secundo Neronis. Item depositio beati Goaris confessoris, qui in provincia Aquitaniz ortus, temporibus Hiltheri regis Francorum, statim ab infantia uerus cultor Dei fuit. Hic postmodum ibi prebyter consecratus, patriam parentesq; deseruit, & in provincia, quę ripis Rheni fluminis contiguous, Trigoria nuncupatur, atq; ad diocelium pertinet Treuitorum, ibi Deo liberē seruire deiecit, usq; in finem uite suę. Romę natale sancti Tranquillini martyris. patris sancti Martini & Marcelliani, qui ad prædicationem beati Sebastiani credens in Dominum Iesum Christum, die octauarum apostolorum dum ad beati Pauli confessionem oraret, tenius à paganis ac lapidatus martyrium consummauit.

F. NON. IVLII.

R omę beatorum martyrum, Nicestrati presbyteri, Claudij commentariensis, Cassij, Victorini, Simphoriani, quos beatus Sebastianus credere Christum docuit, & sanctus Polycarpus presbyter baptizauit. Qui cum corpora sanctorum per ora Tyberina requirunt, teni sunt, & ad urbis prædictum perducti. Erat enim iudex Fabianus, qui eos hortabatur ad sacrificandum, per decem dies minis eos & blanditijs agens, & nullum penitus potuit commouere. Tunc fecit de eis suggestionem imperatoribus, quib; iussere eos terrore torqueri. Cumq; nulla ratione compulsi cederent, iusserunt eos in mare precipites dari. Immenis itaq; ardati ponderibus, pelagi fluctibus dati sunt, ut in loco mundo inter aquas coronam martyrij cele-

brarent. In Alexandria sancti Panteni, uirgilio stolici. Viennę Eooli episcopi. Item in Alexandria natale Parnien, Erachi, Elię Apollonij, Anou, & aliorum decem & nouem. Eodem die sancti Vulsibaldi confessoris.

G. VIII. IDVS IVLII.

I n pago Austriz, & castro, nomine Vuirciburg, iuxta Menum fluium sito, natale sancti Kiliani martyris, & duorum sociorum eius, qui ab Hybernica Scotorum insula uenientes, nomen Christi in prædictis locis prædicauerunt, ibiq; ob ueritatis confessionem sub quodam iudice Gozberto trucidati sunt, & multis postea signis ueri Christi martyres esse clauerunt. In Palestina natale sancti Procopij, qui ab Nicopolis ductus Cæsaream, ad primam responsionē confidentiam, irato iudice Fabio, capite caesus est. Apud Allam minorem sanctus Aquilz & Priscillę uxoris eius, quorum Lucas in actibus Apostolorum meminit.

A. VII. IDVS IVLII.

R omę ad Guttam manantem sancti Zenonis martyris, & aliorum decem milium ducentorum & trium. In ciuitate Tyro natale sanctorum Anatholiz & Audacis, sub Decio imperatore. Quorum Anatholia cum multis in Piceno oppido infirmis, lunaticis, ac demoniacis curasset, ducta est iubente Faustiano, ad ciuitatem Tyrum, & diuersis plagarum generibus uexata: deinde cum serpente tota nocte inclusa, nihil læsa est, quin & ipsum Marium, qui serpentem dimiserat, nomine Audacem, manē à suo serpente deuorandum, eripuit & ad Christum martyriumq; cōuertit. Nam ipse post hæc ob confessionem ueritatis in custodiam datus, nec mora capitali sententia est coronatus. Ipsa quoq; uirgo Christi transuerberata, cum stare extensis manibus in oratione: ita ut per dextrū latus gladius missus, per sinistrū exiret. Sepulta est manē à ciuib; Tyrienlib; quę passa est septima idus Iulij. Audax uerō quia de oriente erat, ab uxore sua & filijs illō translatus est.

B. VI. IDVS IVLII.

R omę septem fratrum, filiorum sancti Felicis: id est, Ianuarij, Felicis, Philippi, Syluani, Alexandri, Vitalis & Martialis, sub præfecto urbis Publico, tempore Antonini principis. E quibus Ianuarius post uerbera uirgarum & carcerem, plumbatis occisus est: Felix & Philippus sub iussibus mactati, Syluanus præcipitio interemptus est, Alexander, Vitalis & Martialis capitali sententia puniti sunt. In Africa natale sanctorum Ianuarij, Marini, Naboris & Felici decollatorum, quorum corpora Mediolanum translata sunt.

C. V. IDVS IVLII.

T ranslatio sancti Benedicti abbatis. Postquam enim, sicut ipse uiuens prædixit, monasterium eius à gentibus uastatum est, Dumis non reuelante reperit est corpus eius, & in Gallias translatum, atq; in monasterio quod uocatur Floriacum, condigne sepultum. Translati est pariter etiam corpus beate Scolasticę, sor-

ris eius, atq; in paribus Cenomanensium religioforum deuotione cõditum. In Armenia milnore, ciuitate Nicopol, nate sanctorũ martyrorũ, Ianuarij & Pelagij, qui in equulo unguis & testarum fragmentis diebus quatuor cruciatũ, martyrium implere. Romæ sancti Pij papa, qui sedit in episcopatu annos dccē & nouē.

D. IIII. IDVS IULII.

Apuđ Aquilegiã nate sancti Hermagoræ, primi eiusdem ciuitatis episcopi, discipuli sancti Marci euangelistæ. Apud Cyprum nate beati Nafonis, antiqui Christi discipuli. In Cæsarea sancti Dijs. Romæ sancti Cleti papæ, qui sedit ibi annos duodecim. Hic ex præcepto beati Petri, uiginti quinque presbyteros in urbe Roma ordinauit: qui sepultus est iuxta corpus beati Petri. Lugduno Galliz deponitio sancti Iuuenicli episcopi.

E. III. IDVS IULII.

Nate sancti Silæ apostoli: qui cum esset unus de primis fratribus, & ab apostolis ad ecclesias gentium destinatus, cum Barnaba & Iuda postea ab apostolo Paulo assumptus, prædicationis officium gratia Domini plenus instanter cõsummauit, atq; apud Macedoniam in passionibus suis Christum clarificans, post modum requieuit. In Antiochia passio sanctæ Margaretæ uirginis.

F. PRID. IDVS IULII.

Apuđ Pontum nate sancti Phocæ episcopi ciuitatis Sinopis, qui sub Traiano imperatore, præfecto Africano carcerem, uincula, ferum, ignem etiam pro Christo superauit: cuius reliquæ in basilica apostolorum in Vienna ciuitate Galliz habentur. Lugduno Galliz nate, Iesanti episcopi & confessoris.

G. IDVS IULII.

Nisi bi nate sancti Iacobi episcopi, magnæ uirtutis uirginitas ut ad eius preces sæpe urbs discrimine liberata sit. Romæ in portu Eutropij, Zolimæ & Bonosæ fororum. In Alexandria sanctorum Philippi, Zenonis, Narsetis, & infantum decem. Eodem die subleuatio corporis sancti Henrici imperatoris. In Carthagine nate sanctorum Florentij, Catulini diaconi, Ianuarij, Iuliz & Iustæ, qui sunt positi in basilica Faustæ, & in Sirmio Agrippini, Secundini, Maximini, Martialis & Iacobi episcopi. Eodem die S. Regis uirginis, & dispersio apostolorum.

A. XVII. CALEND. AVGVST.

In Hostia nate sancti Hilarini, qui sub persecutione Iuliani cõ nollet sacrificare, sustibus cæsus martyrium sumpsit. Apud Antiochiam Syriæ nate sancti Eustachij episcopi & confessoris, qui sub Constantio principe ob catholicam fidem in Traianopolim ciuitatem Thraciæ expulsus exilio, ibidem requieuit.

B. XVI. CALEND. AVGVST.

In Carthagine nate sanctorum Scillitanorum id est Sperati, Narthali, Cythini, Beihum, Felicis, Aquilini, Letacij, Ianuarij, Generosæ, Felizæ, Donatæ & Secundæ, sub Saturnino præfecto, qui post primam confessionem Christi in Bedæ tom.,

carcerem misit, & in ligno confixi, manē gladii decollati sunt. Horũ reliquæ cum olisibus beati Cypriani, & capite sancti Pantaleonis martyris, ex Africa in Gallias translata, uenerunt. Lugduni in basilica beati Ioannis baptistæ, & sancti Alexi confessoris.

C. XV. CALEND. AVGVST.

Apuđ Carthaginē nate sancti Gundenæ, quæ Plautiano & Zeta cõsulis, iussu Rufini proconsulis, quater diuersis temporibus equulei extensione uexata, & unguis rum horrida laceratione cruciata, carceris etiam squalore diuissimè afflicta, nouissimè gladio cæsa est. Apud ciuitatem Metenium sancti Arnoli episcopi & confessoris, qui sanctitate & miraculo rum gratia illustris, eremiticam uitam diligenter beato fine requieuit. & sancti Materni episcopi, & confessoris Mediolano.

D. XIII. CALEND. AVGVST.

Apuđ Thebaidam sancti patris nostri Arsenij, de quo in uerbis seniorum refertur: quia propter redondationem lachrymarum tergendam sudariũ semper in sinu uel in manu habuerat. Apud Hispaniam in ciuitate Hyspali nate sanctorum Iustæ & Rufinæ, quæ à Diogeniano præfide comprehensæ, equulei extensione & unguis rum laniatione uexatæ sunt: inde traxæ in carcerem, inedia & doloribus afflicte. Post hæc iussu præses, ut quocunq; iret ipse, nudis pedibus sequerentur. Tandem Iusta in carcere spiritum exhalauit: corpus eius in puteum proiecctum, & à Sabino episcopo leuatum, in Hyspali cœmeterio conditum est. Rufinæ ceruix cõfracta, & corpus eius ignitratum est: cuius reliquæ à fidelibus curatæ sunt.

E. XI. CALEND. AVGVST.

Nate sancti Epaphrasi, qui à beato Paulo Colossensis episcopo ordinatus, clarus uirtutibus martyrij palmam pro omnibus sibi cõmendatis uirtutibus agone percipit: sepultus in eadem urbe. Et nate beati Ioseph, qui cognominatus est Iustus, quicquid cum beato Marthia, uenerum duodecimũ impleat, ab apostolis statuitur: sed Marthia locum Iudæ præuicatoris implente, beatus Ioseph nihilominus prædicationis & sanctitatis officio insensu, multatq; pro fide Christi persecutionē à Iudæis sustinens, uictoriosissimo fine in Iudæa quieuit, de quo refertur, quod uenenũ biberit, & nihil ex hoc tristes propter Domini fidem pertulerit. In Damasco sanctorum Sabini, Maximini, Iuliani, Marcobij, Celsi, Paulæ, cum alijs decem. In Africa nate Luciani, Petri, Amabilis, Nunzæ, & Thebaide Victoris.

F. XII. CALEND. AVGVST.

Sancti Danielis propheta, Romæ sanctæ Prædix uirginis. Hæc cum sorore sua Potentiana, à beato Pudente patre erudita, in omni castitate & lege diuina, post multas elemosinas & sepulturas sanctorum, quas fecit, beato fine quieuit, sepulta iuxta sororem suam Romæ uia Salariæ. Eodē die passio sancti Victoris Massiliensis episcopi, qui sub Diocletiano & Maximi

iano

miano Imperatoribus, propter fidē Christi per
Ateriū pradiē cruciatus est, simul cō militib.
Alexandro, Feliciano, Longino & Deutherio.

G. XI. CALEND. AVGVST.

Natale sancte Marię Magdalene, de qua,
ut euangelium refert, septem demonia eie
cit Dominus: quę etiā inter alia dona insignia,
Christū à mortuis resurgentē prima uidere me
ruit. Et obdormit beate Syntyche, q̃ Philip
pis dormit sepulta, de qua beatus apostolus Pbi
lippius scribit, Euo dī rogo, & Syntyche de
precor, id ipsum sapere in Dño. Ancyre Gala
tie natale S. Platonis martyris, cuius gesta habē
tur. In Antiochia Cyrilli episcopi, & Andreę.

A. X. CALEND. AVGVST.

A pud Rauennā sancti Apollinaris episcopi.
Hic Romę ordinatus à beato Petro apo
stolo Rauennā directus est. Qui etiam in Ae
milia prędicauit, & partibus Corinthiorum,
& in Myia, & in ripa Danubij, & in partibus
Thracie, in quibus locis exilio relegatus est,
& ubique peruenit. Innumerus uirutes fecit,
& passionēs sustinuit. Nam cū nimia corde ma
ctatus esset, & rursus diutius sustinē. cęsus, ac nu
dit pedibus super primas impositus, rursus cę
sus, & equuleo suspensus, tortus est, & saxo os
eius confusum, & grauissimo ferri pondere in
clusus, in carcere horresco, atq; in ligno exten
sus est, ubi a hominibus quidē neglectus, sed
ā angelo publicē passus est: deinde catenatus
in exilij directus est, in quo rursus diutius su
stibus cęsus, & rursus ligatus à paganis, cęsus
est & uulneratus, & iterum in carcerē missus,
& cęsus martyrium consummauit, sub Vespas
iano Cęsare, Demosthene patricio Rexitece
clesiani annos uiginti octo, dies quatuor.

B. IX. CALEND. AVGVST.

Romę natale sancti Vincentij. Apud Eme
ritam Hispanię ciuitatem natale sancti Vi
loris militaris, qui cum duobus fratribus Tri
chino, & Antinogeno diuersimodē examinatus sup
plicij. martyriū consummauit. In Tyro apud I
taliam, quę est circa Iacom Vullinum, natale
sanctę Christinę uirginis, quę in Christū cre
dens, deos aureos & argenteos Urbani prefecit
patris sui cōfregit pauperibusq; distribuit. Ob
hoc iubenie pare afflicta alapis, uerberibusq;
dilatata, ferro onusta, in carcerem est cōfecta.
Post hæc cum diutissime & crudelissime dil
niraretur, de carnibus suis patri in faciem proie
cit. Cumq; alligata rotę igni supposita & fuso
de super oleo torreretur, erompēs flamma mil
le gentiliū interfecit. Iterum carceri tradita,
angelo uisitante sanata est & relecta: dein cum
magno saxi pondere in mare iactata. angelico
præsidio liberata est. Cum autem propter sceler
a sua pater eius fuisset extinctus, successor eius
Dion milibus ex supplicij affluxit. Nouissime
successor prædicti Iulianus nomine, post forna
candentem, ubi quinq; diebus illaesa per
manet, post serpentes à uenefico immisos, sed
fide Christi superatos, post abscisionem lingue,
sagittis eam configi præcepit, usq; martyriū sui

cursum compleuit, anno xxiatis undecimo. Eo
dem die uigilia sancti Iacobi apostoli.

C. VIII. CALEND. AVGVST.

Natale S. Iacobi apostoli, filij Zebedei. In Ci
licia ciuitate Samon, natale S. Chrittopho
ri martyris, qui sub Digno rege uirgis ferreis
atritus, à flammis astantis incēdij Christi uir
tute saluatus est, a dulcissimo sagittarū ictibus cō
fossus, martyriū capitis obrutacione cōpleuit.
In Hispaniis, ciuitate Barcinona natale S. Cu
cupharis martyris, qui ex ciuitate Scillitana
oriundus fuit, & Barcinonę sub Galerio & Ma
ximiano & Rustino passus, primò grauissime
tortus & cęsus est, dein catenis adstrictus, in cra
ticula in super extensus, aceto & sinape persus
sus est. Cumq; illisus ab igne apparuisset, iterū
ferro uinctus. In custodiam retrusus est: ubi diu
no splendore consolatur, & tunc neruis fer
reis & taurinis crudelissime est cęsus. In ultimo
dictata est sententiā Cucupharē rebe esse gladio se
cti subemus. cuius corpus à Christianis sepeliē.

D. VII. CALEND. AVGVST.

Natale beati Herasii, qui Philippus à beato
Paulo episcopus relictus, ibi martyrio co
ronatus quieuit. Romę in portu lactuclī sub
cōsulari Leotilo, Luxurio primò ciuitatis Ter
racinę tradens, qui missus in ignē nullo modo
lædi potuit. Inde præcipitatus in ualidisissimū
torrentē, in columis electus est ad litus. Nun
tiantur hæc consulari Leoncio, qui missi spicu
latorē cum militibus, ut eum cōprehensum gla
dio ferirēt. Cuius corpus iusta cōseruis suis no
de collegit, & cum honore sepeliuit in prædio
suo, iuxta urbem Romam. In Phrygia sancto
rum Iouiani & Iuliani.

E. VI. CALEND. AVGVST.

A pud Nicomedē ciuit. natale S. Hermola
presbyteri, cuius doctrina beatus Pantaleō
ad fidem conuersus est. Qui tentus à Maxima
no cū duobus germanis suis Hermippo & Her
mocrate, capitali sententiā ob confessionē Chri
sti punitus est. In Sicilia Symeonis monachi. In
ciuitate Nolana, Felici, Iulii & Lucundę. Au
gustinodoro natale sancti Ethernij episcopi.

F. V. CALEND. AVGVST.

Nicomedię passio S. Pantaleonis martyris
qui cum iubente Maximiano arte discere
medicinę, à presbytero Hermolao ad fidē Chri
sti cōuersus, multa miracula fecit parenteq; suū
senatorē Eustorgium Christi fidei subiugauit.
Ob quā causam ictus est ab eodē Maximiano,
equulei pœna, & lampadum exultatione cruci
atus. Sed inter hæc Dominosubi apparēte resis
geratus, tandē iū gladij martyrium consum
mauit. Lugduno sancti Peregrini presbyteri.

G. IIII. CALEND. AVGVST.

Romę sancti Felicii pontificis. Hic declara
uit Constantiū filiū Constantini esse hæreticū
est, cū secundo rebaptizaretur ab Eusebio Nico
medie episcopo: & iuxta præceptū eiusdē Co
stantij Augusti capite detricatur. Sedt autē in
episcopatu annum unū, menses tres, dies duos.
Eodem die passio sanctorum Simplicij, Faustini

af germanorum, qui sub Diocletiano & Maximiano in urbe Romana propter fidem Christi, post multa ac diuersa supplicia decollati sunt: & germana eorum Beatrix nomine, eo quod corpora eorum cum Crispo & Ioane presbyteris sepeluit, à Lucretio præfecto prælocata, tradidit solitari. Lucretius uero ab impundo spiritu arreptus, in conuiuio suo expirauit. Item de deposito beati Lupi episcopi, qui cum Germano uenit in Britanniam, & quinquaginta duobus annis sacerdotio functus est, qui tempore regis Attylix, qui Galliam uastabat, sicut in hymno eius canitur, dà bella cuncta perderet, ordo Treas mutuit. Et deposito beati Properi episcopi.

A. III. CAL. AVG.

Romæ Abdon & Sennen subreguli Persarum, qui cum Corduba ciuitate Persarum uincula paterentur à Decio, ad ultimum duxit eos Romæ catenis obligatos, & diuersis poenis maceratos, ubi primò plumbatis caeli, dein gladio intersecti sunt. Apud Africam ciuitate Taburbo, lucernaria passio sanctarum uirginum, Maximæ, Donatillæ & Secundæ, sub Anylino proconsole: quæ post plurimas quas sustinuerunt pro Christo passionibus, gladio cæse martyrium consummauerunt. Autisiodoro depositio sancti Vrsi episcopi.

B. PRID. CAL. AVG.

Cæsareæ passio sancti Fabij: qui cum ferre uexilla prædicalia recusaret, primum in carcerem trusus est, deinde productus atque interrogatus, in Christi cõfessione perdurat. Qui mox à sortibundo iudice capitali sententia condemnatur. Post hæc corpus reticulo insutum, in mari profunda seorum caput, seorsum cadauer immergitur. Sed Domini uirtute integritati redditum corpus, ad Carenitanum litus euectum, & condigno cultu à fidelibus in basilica tumulatum. In Africa nata sanctorum Democriti, Secundi, Dionysij, Tirsij. Rauennæ translatio sancti Germani episcopi & confessoris.

AVGVSTVS HABET

DIES XXXI. LVNAM VI,

CESIMANNONAM.

C. CAL. AVGVST.

Sanctorum Machabæorum septem fratrum cum matre sua, qui passi sunt sub Antiocho rege. Romæ dedicatio primæ ecclesiæ à beato Petro cõstruæ & consecratæ. Viennæ sancti Vrsi episcopi, qui unus fuit de discipulis apostolorum, & sancti Nectari episcopi. Verceilis Eusebij episcopi, qui mouenribus persecutione Ariani, sub Constantio principe martyrium passus est. Philadelphiam ciuitate natale sanctorum martyrum, Cyrilli, Aquilæ, Petri, Domitiani, Rufi, Menandri una die coronatorum. In ciuitate Gerunda natale sancti Felicis martyris, qui tamdiu iussus est sanari à Rustino, usque dum uita finiret.

D. IIII. NON. AVG.

Romæ sancti Stephani papæ, & martyris, sub Valeriano & Gallieno imperatoribus. Qui cum persecutio sua grassaretur, congregato uniuerso clero suo, hortatur ut pro Christo coronam martyrij alacriter susciperent. Hic constituit ut sacerdotibus & leuitæ uestes sacras in quondiano usu non haberent, nisi tantum in ecclesia. Ordinaretur tunc presbyteros, & septem diaconos, & clericos decem, cum quibus de regno Dei assidue docebat. Beatus igitur Stephanus, post multa quæ operatus est bona, missus à Valeriano militibus, iussus est decollari: qui nientes inuenerunt eum sacrificium Deo offerentem, & decollauerunt eum in eodem loco, Cuius corpus Christiani sepelierunt in eadem crypta, ubi altantis effusus est sanguis eius, in loco qui appellatur cœmeterium Calisti. Sedit autem in episcopatu septem annos, menses quinque, dies tres. Eodem die natale sanctæ Theodotæ, cum tribus filiis suis in provincia Bithynia, ubi hæc Nicæa, tempore Diocletiani, sub comite Leucadio, qui banc ferro uinctum cum filiis, confusari Bithyniæ Nicetio destinauit. At ille filium eius primogenitum Euodiam Christum fiducialiter continens fecit sublimis cardis, deinde illam cum omnibus filiis igne consumi. Scriptum est in passione sanctæ Anastasie.

E. III. NON. AVGVST.

Hierosolymis inuentio corporis sancti Stephani protomartyris, & sanctorum Gamalielis, Nicodemi, & Abibon: sicut reuelatum est à Domino beato Luciano presbytero, septimo Honorij principis anno. Item in Antiochia sancti Stephani proto martyris, ubi haberi dicitur, unus de lapidibus, quibus in brachio percussus est, & multas ex eo uirtutes sanitati heri. Constantinopoli natale sancti Hermeli martyris.

F. PRID. NON. AVG.

Natale beati Aristarchi, de quo beatus Paulus apostolus Colossensibus scribit, Salutate uos Aristarchus concipiens meus, qui eomes indiuiduus Apostolo permanit usque ad eius cõfessionem: qui constitutus Thessalonicensium episcopus, post longos ac beatissimos agones à Christo coronatus quiescit. Romæ in crypta arenaria beati Tertulliani martyris, quem beatus Stephanus baptizatum in Albis presbyterum consecrauit, qui non longè post abscisionem capitis martyrium promeruit: sepultus est à beato Stephano pontifice. Et natale sancti Iustini confessoris. Lugduni aduentus corpora sancti Iulsi episcopi de eremo.

G. NON. AVGVST.

Augustinus S. Cæsariensis episcopi. In ciuitate Catalaunice depositio Memij episcopi et cõfessoris. & alibi sanctorum Florianus & Philistinæ. & natale S. Oluualdi regis, martyrio coronatus.

A. VIII. IDVS AVG.

Romæ in cœmeterio Calisti, ubi Appia natale S. Sixti episcopi & martyris, sub Decio imperatore & Valeriano pfecto: & sanctorum Felissimi & Agapiti diaconorum eiusdem, quæ simul

Iussit Decius ante templū Martis decollari. No-
du uerō uenerūt clerici, & maxima pars Chris-
tianorū, sepelirēt sanctorū corpora cū digno
honore. Decollati sunt cū eis & alij quatuor. ut
in gestis pontificalibus legitur, Ianuarius, Ma-
gnus, Vincentius, Stephanus, subdiacōni. Pas-
sus est cum eis & beatus Quartus, ut scribit san-
ctus Cyprianus. Hic beatus Sixtus apud Athe-
nas natus & doctus, primum quidem philoso-
phus, postea Christi discipulus fuit: sed in epi-
scopatu annum unum, menses decem, dies uig-
inti tres. In Hispaniā ciuitate Compluto, Iustus
& Pastoris fratrum, qui cum adhuc pueriliter
tis imbueretur, proiectus in schola tabulis, spō-
te ad martyrium concurreret: qui mox iussu Da-
ctiani carnificibus iugulati sunt, ubi etiam in
basilica sui nominis quiescunt. Et natale Or-
misidæ papæ, qui sedit Romæ annos decem &
septem. Hic composuit clerum, & psalmos eru-
diuit. Sub huius tempore Anastasius impera-
tor hæreticus percussus fulmine interijt. Sepul-
tus est idem pontifex in ecclesia beati Petri.

B. VII. IDVS AVG.

Apud Tuscanam ciuitatem Aretio, natale san-
cti Donati episcopi & martyris. qui tentus
est tempore Iuliani imperatoris à Quadratio
nō Augustali, simul cum Hilarino monacho,
iussusq; est idolis sacrificare: quo renuente, iussit
Hilarinus tamdiu subitus exdi in conspe-
ctus plius, donec emitteret spiritū, deinde bea-
tum Donatum gladio percuti. Quorum corpora
Christiani uenerabiliter iuxta ciuitatem se-
peliunt. Cuius meminit beatus Gregorius,
quod fractum calicem orando restauraret. Romæ
sanctorum martyrum Petri, Iulianæ, cum
alijs decem & octo. Mediolani sancti Faustini,
tempore Aurelij Commodi martyrizati. Apud
provinciam Rheticam ciuitatem Augustam,
natale sanctæ Alzæ martyris.

C. VI. IDVS AVG.

Romæ iuxta Ostiensem, miliario septimo, natale
sancti Cyriaci martyris. quem beatus Mar-
cellus cum Lucina matrona Christianissima,
cum alijs qui cum eo passi sunt sanctorum cor-
poribus, transfudit in pradium suum, condens
aromatibus, & linteis minibus recondens in sar-
cophagis lapideis, octaua die mensis Augusti.
Beatorum martyrum passionēs, id est, Cyriaci,
Largi & Smaragdi, suis locis notatæ sunt:
hoc est, septima decima calendarum Aprilis.
Apud Viennam natale sancti Seueri presbyte-
ri & confessoris, qui etiam ingentem paganorū
tum multitudinem uerbo & miraculis ad fidē
Christi conuertit.

D. V. IDVS AVG.

Romæ sancti Romani militis, qui confessio-
ne sancti Laurentij compunctus, petijt se ab
eo baptizari, & mox iubente Decio cum suis
bus exhibitus, ac decollatus est. In Verona ci-
uitate passio sanctorū Firmi & Rustici, qui tem-
pore Maximiani imperatoris, & Annolini cō-
sularis passi sunt. Erugilla sancti Laurentij.

E. IIII. IDVS AVG.

Natale sancti Laurentij archidiaconi sub De-
cio, qui post plurima tormētā carceris, uer-
berū, diuersarum laminarū ardentium, ad ult-
mū in craticula ferrea assatus, martyrium com-
pleuit. Manē autē primo adhuc crepusculo ra-
puit corpus eius Hippolytus, & condiuit cō lin-
teis & aromatibus, cum beato Iuliano presbyte-
ro, iam uespertina hora, & sepelierunt in agro
Verano. Romæ militis. Tūc passi sunt Clau-
dius, Seuerus, Crescētius & Romanus ipso die.
F. III. IDVS AVG.

Romæ inter duos lauros natale S. Tyburtij
martyris, qui iussu Fabiani prædicti super
prunas ardentes nudis pedibus succēss, in nul-
lo læsus est. Postea uerō à prædicto Fabiano ma-
chinante Torquato apostata, gladio transuer-
beratus, martyriū expleuit. Item Romæ natale
S. Sufannæ uirginis, quæ fuit filia Gabini pres-
byteri, fratris Caij papæ. Hæc ergo sub Diocle-
tiano imperatore passa est, eo quod nollet Ma-
ximo filio eius in cōiugio sociari, sed in uirgin-
tate permanere, hortante eam Gaio papa, nec
non & Serena Augusta, ut stabilis permaneret
in fide & castitate perpetua. Propter hoc iussit
eam Diocletianus post alia tormenta in domo
propria gladio percuti, & sic martyriū consum-
mauit. Prædicta uero Serena Augusta collegit
corpus sanctæ uirginis, & sanguinē quem fude-
rat, in eodem loco cū suo uelamine terxit, & po-
suit in capsā argentea in palatio suo, ubi die no-
ctūq; furtius uicibus orare nō cessabat. Corpus
autē sanctæ Sufannæ ipse manibus suis ornauit,
cū linteaminib; & aromatibus, & posuit iuxta
corpora sanctorū in cimiterio Alexandri. Et
depositio Gaugerici episcopi & cōfessoris, qui
39. annos Cameracensem rexerat ecclesiam.

G. PRID. IDVS AVG.

IN Sicilia ciuitate Catinensium natale Euph-
idiaconi. Qui cum diuissimè torqueretur, de-
collatus est à Caluliano consulari, tēpore Dio-
cletiani & Maximiani. Eodē die sanctæ Hilar-
iæ, matris sanctæ Alzæ martyris. Quæ cum ad
sepulchrū eius excubaret ibidē pro hīe Christi
à persecutoribus igni tradita est, cum Digna &
Eumentia, & Euprepta, q̄ fuerūt puellæ S. Alzæ.
In Syria natale sanctorum Macharij & Iuliani.

A. IDVS AVGVSTI.

Romæ S. Hippolyti, qui tēpore Decij ligatis
pedibus ad colla indomitōrū equorū, & sic
per carduos & tribulos tractus emisit spiritū.
Et natale Concordiæ nutricis eius, quam ante
ipsum plūbātis cæsam martyrizauit, & aliorū
decē & nouē de domo eius, qui simul decollati
sunt. Eodē die natale S. Castiani Romæ. Qui cū
adorare idola nollet, interrogatus à persecuto-
re, quid aris haberet: respōdit, quā pueros no-
tas doceret, & mox spoliatus uestibus, ac mani-
bus post terga reuinctis, statuitur in medio, uo-
catisq; pueris, quibus docēdo exofus sacrus ue-
rat, data est facultas eū perimendi. At illi quan-
tū doliuerūt dicentes, tantū ue uicisci gauderet
aliq; eū tabulis ac buxis scribāt, aliq; stylis uulne-
rāt, quanto quorū infirmior erat manus, tēto
gratio-

graulorē pōnā martyrij dilata morte faciebāt. Pictaulsciuitate depositio sancte Radegundis regine. In Germania provincia natale S. Vugberti presbyteri & confessoris.

B. XI. CAL. SEPTEMB.

Natale sancti Eusebij presbyteri & confessoris, qui sub Constantio imperatore Ariano machinante Liberio præsule similiter heretico, confessionem suam complevit. Nam à prædicto Constantio includitur in quodam cubiculo domus suæ, habente in satitudine pedes quatuor: ubi multos dies in oratione perseueravit, & nonodecimo calendarum Septembris, post menses septem, adhuc tamē inclusus dormitionem accepit. Cuius corpus collegit Gregorius & Orosius presbyteri, & sepelierunt in crypta iuxta corpus beati Sixti episcopi & martyris, ubi Appia, in cœmeterio Calisti, ubi & titulum ipsius scribentes posuerunt ita: Eusebio homini Dei. Audiens Constantius, quod Gregorius & Orosius sepelissent corpus beati Eusebij, in eadem crypta, ubi illud considerant, præcepit utium includi Gregorium. Hunc semivivum nocte Orosius excepit inde, & post paululum defunctum iuxta corpus sancti Eusebij sepelivit. Factaq; est gravissima persecutio in catholica ecclesia ab Arianis, sedem apostolicam tenente Liberio. Et uigilia assumptionis sancte Mariæ uirginis.

C. XVIII. CAL. SEPTEMB.

Asumptio sanctæ Dei genitricis & perpetuæ uirginis Mariæ Eodem die sancti Tharsenii acolyti & martyris. Quem pagani eum intransissent Christi corporis sacramenta portantem, coeperunt discutere quid gereret. At ille indignum iulcanis porcis prodere margaritas, tamdiu sustinuit ac lapidibus mactatus est; quousque exhalaret spiritum. Et reuoluto eius corpore sacrilegi discussores nihil inuenire potuerunt sacramentorum Christi. Christiani autem collegierunt corpus martyris, & sepelierunt in cœmeterio Calisti In Nicomedia sanctorum Stratonis, Philippi & Eutychiani, cum eorum socijs.

D. XVII. CAL. SEPTEMB.

In Nicæa Bithyniæ natale sancti Vrsatii confessoris, sub Licinio persecutore, qui relicta militiæ solitariam uitam in quadam turri præfata urbis elegit: tantisq; uirtutibus claruit, ut & demones expulisset, & ingentem draconem orando interemisset legatari. Romæ sancte Sereuæ, uxoris quondam Diocletiani Augusti. In Alexandria sanctorum Orionis, Aemilij & Ignatii. In Persida sanctorum Tyri eum socis suis. Metis ciuitate sancti Arnulphi confessoris.

E. XVI. CAL. SEPTEMB.

Apud Africam sanctorum martyrum, Liberii abbatis, Bonifacii diaconi, Serui & Rustici subdiaconorum, Rogati & Septimi monachorum, & Maximi pueri: qui persecutione Vandalica, iussu crudelissimi regis Hunerici, de territorio Capensis ciuitatis, ex habitaculo monasterij abstracti, atque ad urbem Car-

thaginem sunt producti, ubi pro confessione fidei carcerali custodiz mancipati, & crudelibus ferri ponderibus arctati: nouissime tyrannus iussit nauem lignorum manipulis adimpleri, atque in ea omnes pariter alligatos in medio pelagi igne subposito adcremari, qui Deo nutu extinctus est. Tunc præcepit eos remorum uehibus in modum canum cerebris comminutus singulos extingui. Corpora eorum in mare iactata sunt, sed eadem hora litioribus rediit, à Christiano populo in monasterio Celestini sunt condita. Apud Cæsaream Cappadociæ natale sancti Mammetis martyris, qui prius est imperante Aureliano sub Alexandro præfide. Ipso die octaua sancti Laurentij martyris & confessoris.

F. XV. CAL. SEPTEMB.

Apud Prænestinam ciuitatem natale sancti Agapiti martyris, qui sub Antiocho rege, cum esset puer annorum quindecim, pro Christo passus est. Hic neruis cedebatur, & flagellis atrocissimis, & nudus suspensus est, capite deorsum uerso, & atro subter sumo facto, & tunc aquam bullentem suderunt super uentrem eius. Postea leonibus proiectus, sed nihil ab eis est læsus, ad ultimum decollatus est. Corpus eius nocte sublatum est à Christianis, & positum in sarcophago nouo, nunc diuino ibi inuento. Romæ beatorum Ioannis & Crispi presbyterorum, qui multa corpora sanctorum in persecutione officiosissime sepelierunt: & ipsi postmodum in pace quiesuerunt.

G. XIII. CAL. SEPTEMB.

Natale sancti Magni. In Gallia sancti Donati presbyteri, qui anachoreticam uitā multis annis duxit. Romæ beati Iulianenatoris & martyris. Hunc docuerunt beati martyres, Eusebius, Vincentius, Peregrinus, Pontianus, per quorum manus etiam facultates suas pauperibus distribuens, à beato Rufino presbytero baptismum percepit. Quod audiens Commodus imperator, iratus tradidit eum Vitellio iudici, ut facultates eius requireret, & ad sacrificandum impelleret. Quis conceit eum in carcerem, & post triduum catenis uinctum fecit sibi presentari: & auditum eum, tamdiu iussit sustinere cædi, donec emitteret spiritum. Cuius corpus collegierunt noctu supra dicti sancti martyres, & sepelierunt in cœmeterio Calepodij.

A. XII. CAL. SEPTEMB.

Samuelis prophete, cuius sacra ossa Augustus Arcadius de Iudæa transtulit in Thraciam portantibus episcopis, & omnium ecclesiæ populis tanta lætitia occurrentibus, quasi uiuentem susceperent Eodem die beati Porphyrij, qui sanctum martyrem Agapitum cruciatum in lide & doctrina Christi. In Alexandria natale Dioscori, & alibi Philiberti abbatis. In Lucania sanctorum Valentini, Leondi. In Sinida ciuitate sanctorum Valenti, Piricii, Arci, Maximi, Pamphili, & Coloui confessoris. & sancti Bernardi abbatis.

B. XII.

B. XII. CAL. SEPTEMB.

IN territorio Gamalitane ciuitatis, natale sancti Prusii martyris & episcopi, qui passus est persecutione Valeriani & Gallieni. Eodem die natale sanctorum Bonoli & Maximiani, quorum gesta habentur. In ciuitate Salona natale Anaitai martyris, qui cum uideret beatum Agapum inter tormenta fortiter Christum conuertentem, exclamauit, Magnus est Christianorum Deus, & non est alius prater quem Eratauit eorumcularius miles. Ad quem præsens, Sicut uideo, inquit, seductus es. Ex quo præsens imperatori Aureliano renunciavit, qui mox perire sibi iussit: & ita martyr factus, migravit ad Dominum. In Hispania Vincentii Juliani. In Sardinia sanctorum Luxurii & Tralani.

C. XI. CAL. SEPTEMB.

Natale sancti Timothei, qui ab Antiochia ueniens Romam, sub Melchiade papa susceptus est in hospitium à Syluestro papa, qui postea episcopus factus est. Qui cum annum totum & aliquot menses predicans, multos ad Christum conuertisset, tenus à Tarquinio urbis præsede, & longa carceris custodia maceratus, cum sacrificare idolis noluisset, tertio caesus, & grauissimis suppliciis attractus, ad ultimum decollatus, & iuxta beatum Paulum apostolum sepultus est. Augustuduno sancti Simphoriani, qui tempore Aureliani imperatoris sub Heracleo consulari, cum idolis sacrificare nollet, primo uerberibus afflicti, deinde carceri mancipatum, ad ultimum abscisso capite martyr effecit. In portu Romano, sanctorum peregrinorum martyrum, Martialis, Epicteti, Saturni. Aprilis & Felici, cum socijs eorum. Item Romæ beati Antonini martyris: qui cum esset carnifex, uidit stantem luuenem cum sponsia, & detergentem latera sanctorum martyrum Eusebii, Pontiani, Peregrini atque Vincentii, cum spongiis in equuleo cederetur, exclamare cepit, Vere Deus est Christus, qui embi predicant: & fugiens occulte à Rufino presbytero baptizatus est: & reuersus ad Virellum cum se Christianum libere fateretur, capitali sententia damnatus, iuxta Aureliam sepultus est. Eodem die octaua assumptionis sanctæ Mariæ.

D. X. CAL. SEPTEMB.

Natale sanctorum martyrum Donati, Restiti, Valeriani, Fructuosi, cum alijs duodecim in Antiochia coronatis. Eodem die beati Zachari episcopi, qui quartus ab Iacobo Hierosolymorum exiit ecclesiam. Lugduni sanctorum martyrum Mimeris, & Eleazari cum filijs octo. In portu urbis Romæ sanctorum Hippolyti, Quiriaci & Archillai Remis ciuitate, sanctorum Timothei & Apollinaris, qui ibidem martyrizati sunt. In Alexandria beati Theonæ uenerabilis Palmo trium fratrum in ciuitate Aegæ sub Lysia præsede, id est Claudij, Asteris, Neonis. Et uigilia sancti Bartholomæi apostoli.

E. IX. CAL. SEPTEMB.

Natale S. Bartholomæi apostoli, qui apud Indiam Christi euangelium predicans, uiuens

à barbaris decoratus est, stephano regis Aethiops decollatus martyrium cōpleuit. Huius apostoli sacratissimum corpus primum ad insulam Liparis, quæ Sicillia uicina est, deinde Beneuentum translatum, pia fidelium ueneratione celebratur. Apud Carthaginem sanctorum qui passi sunt tempore Valeriani & Gallieni. Ferunt enim inter alia supplicia, tunc à præsede clibanum calcis accensum, & ante ora illius prunas cum thure exhibitas, & præsede dixisse Christianis, Eligite e duobus unum: aut thura super his car bonibus offerte loui, aut in calcem demergemini. Tunc rececit uiri fide armati, se ictu rapidissimo Christum Dei filium Deum fatentes, iecerunt in ignem, & inter uapores calcis in puluerem sunt conuersi. Ex quo etiam candidatus ille exercitus beatorum, massa candida meruit nuncupari.

F. VIII. CAL. SEPTEMB.

Passio Genesii martyris sub Diocletiano imperatore, qui fuit primus sub gentilitate maximus, Thymelicæ artis magister: sed postea Christi confessor factus, modis multis à persecutoribus est cruciatus, hoc est, fustibus caesus, equuleo suspensus, flammis adustus, nouissime decollatus. Romæ natale sanctorum quatuor martyrum, Eusebii, Pontiani, Peregrini & Vincentii, imperante Commodio, Vitellio iudice: qui primum leuati in equuleo, ac neruis dissenti, fustibusque sunt caesi, & flammæ ad latera eorum appositæ, nec tamen uerberati, Eusebius præcis lingua loquebatur, nouissime plumbata usque ad emissionem spiritus mactati sunt. Quorum corpora collegit beatus Rufinus presbyter, & sepeluit. Iuxta sancti Genesii Areletæ, qui in ripa Rhodani fluminis decollatus, & proprio cruore baptizatus, martyrij gloriam accepit. Eodē die sancti Sandrati abbatis.

G. VII. CAL. SEPTEMB.

Romæ sancti Zepherini papæ, qui rexit ecclesiam annos octo, menses septem, dies decem. Hic constituit ut presentibus omnibus clericis & laicis fidelibus, siue diaconis, siue sacerdos ordinaretur, & assensibus sacerdotibus missæ celebrarentur. Item natale sanctorum Hirci & Habundij Romæ, quos Deciana persecutione iussit Valerianus in cloacæ, eo quod corpus beate Concordiæ in cloacam missum leuauerunt. Et ipsorum quos corpora leuauit iussit presbyter, & sepeluit in crypta iuxta beatum Laurentium. Apud Vicinellum, castrum Italici, sancti Secundi martyris ex legione Thebeorum. Et Pergomii sancti Alexandri martyris, qui & ipse erat ex legione prædictorum sanctorum, qui decollatione martyrium expleuit.

A. VI. CAL. SEPTEMB.

Apod Capuam natale sancti Rufi martyris, quem beatus Apollinaris Petri apostoli discipulus docuit & baptizauit, cum esset idem Rufus patriciæ dignitatis. Thomæ sanctorum martyrum Marcellini tribuni, & uxoris eius Mannæ, & filij ipsius Ioannis & Serapionis clerici, & Petri militis. In Gallijs ciuitate Arelatensi

larenſis ſancti Caſarj epiſcopi & confeſſoris, ut
ri miræ ſanctitatis. Auguſtino ſancti Siagri
epiſcopi & confeſſoris.

B. V. CAL. SEPTEMB.

Natale beati Hermetis martyris. Hunc bea-
tus Alexander papa urbis Romæ cum ef-
ſet præſecto, baptizauit cum uxore & filiis ac
ſore Theodora, & cum eo pariter mille ducẽ
eos quinquaginta ſeruos eius, uxores quoq; &
filios eorum, prius ingenuitate illis conceſſa, ac
non multo poſt ab Aureliano gladio pleſtuntur.
Cuius corpus collegit beata Theodora, atq; in
uia Salaria ſepeliuit. In Africa depoſitio ſancti
Auguſtini epiſcopi, qui primo de ciuitate ſua
propter barbaros in Sardinia translatus eſt, &
nuper à Luitprando rege Longobardorum Ti-
cinum relatus, & honorificè conditus eſt. Con-
ſtantinopolis ſancti Alexandri epiſcopi & con-
feſſoris, cuius uirtute orationis Arius diuino iu-
dicio condemnatus crepitit mediũ, & effuſa
ſunt uiscera eius. Apud Sanctonas ſancti Iulia-
ni epiſcopi & confeſſoris, & natale ſancti Iulia-
ni martyris. Ite natale ſancti Pelagij martyris.

C. III. CAL. SEPTEMB.

Paſſio & decollatio, uel potius inuentio ca-
pitis beati Ioannis baptiſtæ, quem Herodes,
ut euangeliztæ referunt, decollari præcepit. Ro-
mæ in Auentino oppido Vindmenſe, ad arcũ
Fausti beate Sabinæ martyris, quæ fuit uxor
præclariffimi quondam Valentini. Hanc beata
uirgo Serapia uera fide inſtruxit. Paſſa eſt autẽ
famula Chriſti Sabina ſub Adriano imperato-
re, ſub præſecto quoq; Helpidio, cum in confeſ-
ſione Chriſti perduraret, decollatione capitis
martyrii palmam adeptæ eſt. Cuius corpus ſep-
ultum eſt in ſepulchro quod ſibi ipſa paraue-
rat, ubi & magnam Serapiam ipſa ante condi-
derat. In Venulio ciuitate Apuliz natale Felix-
is epiſcopi. Ciuitate Tubzozenſe Ianuarij
preſbyteri, & Fortunatiani & Septimi leſtor-
um, qui ſub Diocletiano imperatore à Magi-
ſtrano procuratore gladio conſummati ſunt.

D. III. CAL. SEPTEMB.

Romæ uia Oſtienſis ſancti Felicis preſbyte-
ri, ſub Diocletiano & Maximiano impera-
toribus, præſecto & iudice Dracone. Hic cum
ad ſecretarij iudicis eſſet perductus, luxa tem-
plum Serapis, dum cogeretur ad ſacrificandũ,
exuſſauit in faciem ſtatuæ æreg, & ſtatim cecidi-
t. Item ductus ad Mercurij ſtatuum, quæ ſimi-
li modo cecidit. Item ad ſimulachrum Dianæ,
quod pari modo cecidit. Tunc præſes iuſſit eũ
decollari. Quidam ergo uir Chriſtianus obui-
us ei fuit, hominibus quidẽ abſcoſus, Deo uero
manifeſtus: hic cepit clamare, Ipſum quẽ hic
ſanctus pater conſuetur, Dominũ Ieſum Chri-
ſtum colo. Mox & ipſe ab officio præſecti com-
prehenſus, pariter dato ſibi prius oculo pacis
cum beato Felice decollatus eſt. Huius nomen
quia non inueniretur poſtmodum Chriſtiani,
Adauctum eum appellauerunt, eo quod ſancto
martyri Felici auctus ſit ad coronam. Chriſti-
ani uero noctu ueniẽtes, ibi in eodẽ loco ſep-

ſerunt eos. Quorum corpora uoluerunt paga-
ni exinde effodere, ſed quicunq; manus appo-
ſuerunt, à diabolo correpti ſunt. ubi poſtea pa-
cis tempore baſilica fabricata eſt. Et natale ſan-
ctæ Gaudenciæ uirginis, cum alijs tribus. Et de
poſitio Agilij abbatis.

E. FRID. CAL. SEPTEMB.

Treueris natale ſancti Paulini epiſcopi &
confeſſoris, qui tempore Artianæ inſecta-
tionis, à Conſtantino imperatore, ob catholicam
fidem exilio relegatus, & extra Chriſtianum
nomen uſque ad mortem mutando exilia ſati-
gatus eſt, ad ultimum apud Phrygiam deſun-
ctus, beatæ paſſionis coronam percepit à Domi-
no. Apud Athenas beati Ariſtidis confeſſoris.

SEPTEMBER HABET

DIES XXX. LVNAM
TRICESIMAM.

F. CALENDIS SE- PTEMBRIS.

Atale beate Annæ prophetiſſæ, ſi-
lice Phanael de tribu Aſer, de qua
euangeliztæ narrant, Ieſu Nauæ &
Gedeon prophetarum. Apud Ca-
puam natale ſancti Priſci marty-
ris, qui unus fuit de illis antiquis Chriſti diſci-
pulis. Apud Senonas beati Lupi epiſcopi, ſan-
ctitate inſignis, & beati Longini martyris. Sci-
nomannis ciuitate Galliz, natale Victoris epi-
ſcopi. Nam dum ſanctus Martinus Turonis e-
piſcopus pergeret ad ſepeliendum Leporinum
epiſcopum ſupradictæ urbis, & ueniſſet ad op-
pidum, reſpicienti uidit hominem operantem
in uinea (eratq; ſubdiaconus) reuelatum eſt ſan-
cto Dei, eo quod ipſe ſuccellurus eſſet in epi-
ſcopalem locum. Vocauitq; illum ſanctus Mar-
tinus ad ſe dicens illi. Benedic domine Victor.
Cui ille, Benedic mihi domine tu mi, & benedi-
ctus ſermo tuus. Sicq; iuſſu ſancti uiri ſecutus
eſt eum: quem conuocata plebe ordinauit epi-
ſcopum, eiꝝq; filium Victorinum nomine bapti-
zauit, & ſecum ad nutriendum ad Dei ſeruitiũ
tulit: quem etiam poſt obitum patris eidem ci-
uitati ordinauit epiſcopum. Ad aquas duras na-
tale ſanctæ Verenæ uirginis, & ſancti Egidij ab-
batis & confeſſoris.

G. III. NON. SEPTEMB.

Natale ſancti Iuſti Lugdunenſis epiſcopi, mi-
re ſanctitatis & prophetici ſpiritus uiri. hic
clam epiſcopatũ ſuum relinquẽs, aſcenſa nauis,
comit ante ſecum uno tantum puero, qui officio
leſtor erat, nomine Viator, peruenit ad Aegy-
ptum, ubi per aliquot annos ſanctis monachis
coelũ ſolũ expectantibus, cõſociatus, humilitate
& ſanctitate nõ mediocri uixit. Curſu itaq; tem-
poris cõſummato, coronã iuſtitiz perceptorus
migrã,

migravit ad Dominum, pridie idus Octobris. Corpus eius a religiosius ciuibus Lugdunū cum ofibus beati Viatoris ministri eius relatum, & condigno cultu in basilica sanctorum Machabæorum conditum est; quarta nonas Septemb. Item apud præfatam urbem beati Helpidij episcopi & confessoris Apud Apamiam sancti Antonini martyris.

A. III. NON. SEPTEMB.

Natale sanctæ Pæcen, de qua beatus Apostolus Romanis scribit. Romæ passio sanctæ Serapitæ virginis, sub Adriano imperatore, iudice Beryllo. Hæc Antiochena fuit genere, & cum in domo Sabing commaneret, exhibita est in conspectu præsidis: cui ille dixit, Sacrificæ dijs. Quæ respondit, Timeo & colo Deum omnipotentem: non sacrificio dæmonibus. Tunc præfatus iussit eam quinq; iuvenibus læctis tradita, ut ei no. turno iusto insularet. A quibus perducta in cubiculum ualde obscurum, cum uel lent eam tangere, subito terræ motus factus est magnus: cecideruntq; exanimis in terram mēbris omnibus resolutis. Post hæc præcepit eam suis tibus cædi, & ardentes lampades lateribus eius apponi: sed quia ea tenebant, ceciderunt retrorsum. Tunc percussit gladio iubetur. Passa est autem quarta calendas Augusti, sepulta à beata Sabina, pridie calend. Augusti. Compositum & ornatum est ibi venerabile sarcophagū ambarum, & locus orationis condigne dedicatus, tertio non. Septembris. In Capua sanctorum martyrum, Antonini pueri uiginti annorum, & Aristæi episcopi, quorum gesta habentur.

B. PRID. NON. SEPTEMB.

Moysi prophete. Et apud Ancyræ Galatiæ sanctorum martyrum, trium puerorū, Rufini Syluani & Vitalicæ. Cabilone natale sancti Marcelli, qui sub Antonino imperatore per Priscum prælidem passus, hunc immolantiæ suis incurrit. Cumq; ab eo ad conuiuiū profanum fuisset inuitatus, & huiusmodi execrans epulas omnes qui aderant, cur idolis deferrent, libera increpatione corripere, inaudito crudelitatis genere desodi eum cingulotenus erectum prius iussit. Sicq; sanctus Dei martyr triduo in laudibus Dei omnipotentis perseuerans, incontaminatum spiritum reddidit.

C. NON. SEPTEMB.

In suburbano Romæ beati Victorini martyris: qui dum eremiticam uitam duceret, diaboli suasionibus est lapsus: sed per Dei gratiam recuperatus, & postea sacerdotium Aminterni urbis adipiscitur. Inde postmodum sub imperatore Nerua, cum alijs Dei seruis. Eutice & Maronæ ab Aureliano iudice primò relegatur apud eum locum, ubi putentes a quæ & sulphure emanant: in ipsa capite deorum per tres horas suspendi iussus, & teneri ab impio iudice iussus est. Quod cum per triduum pro nomine Christi passus fuisset, gloriose coronatus uictor migravit ad Dominum. Cuius corpus Aminternensis populi rapientes, honorifica sepultura condiderunt. Romæ sancti Herculiani marty-

ris. Capuz sanctorum Quinti, Arcontij & Donati, Taurini, Nimpj & Saturnini, & depositio Ingenij episcopi.

D. VIII. IDVS SEPTEMB.

Zaccharie prophete. Et natale beati Onesiphori, apostolorū discipoli, de quo ait Apostolus: Det misericordiam Dominus Onesiphori domui. Apud Africā beatorum confessorū & episcoporū Donatiani, Præsidij, Mansueti, Germani, Fulculi, qui persecutione Vandalicæ, sub Huneric regis Arlani, pro assertione catholice ueritatis durissime subitus cædi, & exilio sunt damnati: inter quos etiam episcopus, nomine Letum, incendio crematus. Tunc euss episcopis, quali ad concilium congregatis Carthaginæ, una die uniuersæ Africæ ecclesiæ clausit, uniuersamq; substantiam episcoporum & ecclesiarum suis episcopis cōdonauit. Sancti Magni confessoris, discipuli sancti Galli. Romæ Euthერიj episcopi. Cappadocia ciuitate sancti Cutidi episcopi & Eugenij, & sociorum eius.

E. VII. IDVS SEPTEMB.

Apod Nicomediam natale beati Ioannis sub Diocletiano imperatore, cuius cum iam uisæra in supplicij defecissent, nunquam efficeretur potuerunt, ut eum ne æstuantem aliqui in pœnis uideret. Et natale sancti Eutricij episcopi & confessoris, & depositio Clodoaldi cōfessoris. Arelati sancti Augustalis episcopi & confessoris, & sanctæ Regine martyris.

F. VI. IDVS SEPTEMB.

Natuitas beatissimæ Dei genitricis Mariæ perpetuæ uirginis. Apud Nicomediam natale sancti Adriani martyris, cum alijs uiginti tribus, quos Maximianus post innumeras pœnas iussit, ut uetere serreo magno confringeretur tibijs ipsorum. Confractis itaq; crucibus, ac pedibus incisus: insuper & beato Adriano incisæ manu orantes & gratias agentes Deo spiritus emiserunt. Corpora eorum iussit tyrannus incendit: sed subito factæ sunt conuersiones & tonitrua, ac pluuiæ, & extinctus est ignis. Tunc Christiani rapientes martyrum reliquias, ascensu nauibus fugerunt Byzantium, & reuerenti honore sepelierunt. Non longo post tempore beati Adriani corpus est Romam translatus. In suburbanis Magontiacensis ecclesiæ natale sancti Disboti cōfessoris: & Frilingæ depositio sancti Curbintani episcopi.

G. V. IDVS SEPTEMB.

Sergij papæ qui sedit Romæ annos tredecim. Hic inuenit miræ magnitudinis portionem ligni salutaris Dominicæ crucis, in sacrario beati Petri. Hic statuit in tempore Dominici corporis confectionis, Agnus Dei à clero & populo decantari, & constituit, ut diebus annunciationis Domini, dormitionis, & natiuitatis sanctæ Dei genitricis Mariæ, & sancti Simeonis, quod hypani Græcè dicitur, letantæ exerant à sancto Adriano, & ad sanctam Mariā populus occurrat. Passio beatorum martyrum, Dorothæi & Gorgonij. Apud Nicomediam, sub Diocletiano imperatore, quos iussit appendi, & flagris

& flagris toto corpore laniari, & uisceribus si pelle nudatis aceto & sale perfundi. Post hec uibetur craticula prunis subterstrata in medio poni, ibique quod in eo reliquum fuerat, absumpti hominis supponi, & non subito, sed paulatim succendi: ad ultimum in quo appenso fuisse necari. Interfecto tempore beatus Gorgonius Romanam transfertur. In Sabina sanctorum Iacinti, Alexandri, Tyburcij. Eodem die sancte Kunegundis uirginis.

A. II. IDVS SEPT.

Apu^d Africam sanctorum episcoporum Nemesiani, Felicis. Item Felicis, Litteri, Policiani, Victoris, Iaderis & Datij, qui sub Diocetiano & Maximiano passi sunt. In Chalcedonia sanctorum Sosthenis & Victoris martyrum, sub Prisco consule. Romae depositio Hilari papae, per quem Vicarius ordinem paschale conscripsit. Et depositio Salu^mij episcopi, de cuius sanctitate Gregorius Turonis episcopus scripsit, narrans quod per reuelationem uidisset diuinæ uocis euaginatam gladium imminere super regulum, quod Hilpericus rex precepit conscribi. cui uisioni ueritas itatim subsecuta est. Nā post dies uiginti duos, filij regis mortui sunt.

B. III. IDVS SEPT.

Romae natale sanctorum, Prothi & Iacinti, qui erant eunuchi beate Eugenie uirginis. Cumq^{ue} ab Heleno episcopo baptizati essent, aliquanto tempore diuinis solum eruditionibus uacantes, in seruorum Dei monasterio mira humilitate uersati sunt, & hoc apud Aegyptum, inde cum beata uirgine Romanam reuersi, sub Gallieno imperatore, quod essent Christiani deprehensi, coguntur sacrificare, sed non cōsentientes, durissime uerberabantur. Cumq^{ue} Deo fidem seruantes gauderent, pariter decolantur. Et sanctorum Felicis & Regulæ.

C. PRID. IDVS SEPT.

Apu^d urbem Ticin^{ensem}, quæ & Papiæ dicitur, sanctorum confessorum Siri & Iuentij, qui à beato Hermagore Aquileiensis episcopo, discipulo sancti Marci euangeliste, ad præfatam urbem directi, primò illi Christi euangelium prædicantes, & magnis uirtutibus ac miraculis coruscantes, etiam uicinas urbes Veronensem, scilicet & Brixin^{ensem}, & Laudensem, diuinis operibus illustrarunt: sicq^{ue} in pontificali honore, fundata & confirmata fide credentium populorum glorioso fine quieuerunt in pace. In Antiochia natale Timothei. Catenas sancti Eupli. Lugduno depositio sacerdotis episcopi. Augustodus beati Eucenij episcopi.

D. IDVS SEPT.

In Alexandria beati Philippi episcopi & martyris, qui præfectus primus fuit: deinde baptisimⁱ gratia sanctificatus, episcopatus dignitatem, suffragium ferentibus populis Christianis assequitur, & sub Volusiano & Gallieno imperatoribus Perhemius præfectus Alexandrie cogitauit cum occidere. Sed cum hoc implere non posset, propter populum Christianum, immis quosdam, qui se fingerent Christianos.

Bedæ tom.

Quiq^{ue} ingredienti^{es} percusserunt eum in oratione constitutum. Sedit autem in episcopatu annum unum, menses tres. Et sancti Amadi presbyteri, & abbatis monasterij sancti Romarici. Turonis depositio beati Læconis episcopi.

E. XVIII. CALEND. OCT.

Romæ uia Appia natale S. Cornelij episcopi, sub persecutione Decij: cui primò os est plumbatis est egsum, & decollatus est cum alij uiginti uno promiscui sexus, cum quibus & Ce realis miles cum Salustia uxore sua, quam Cornelius ab infirmitate sanauit orando. Beatus itaq^{ue} Cornelius rogatus à beata Lucina, corpora apostolorum beati Petri & Pauli de Catacumbis leuauit noctu primū quidem corpus beati Pauli beata Lucina accepit, & posuit in prædio suo uia Ostiensis, ad latus ubi decollatus fuit. Beati Petri uerò corpus sanctus Cornelius accepit episcopus, & posuit iuxta locum ubi crucifixus est, inter corpora sanctorum, in templo Apollinis: in monte Aurelio Vaticanⁱ palatij Neroniani, tertio Kalend. Iulij. Item S. Cypriani episcopi, qui sub Valeriano principe post longum exilium detruncatus capite martyrium consummauit, sexto miliario à Carthagine iuxta mare. Eodem die exaltatio sancte crucis. Treueris depositio sancti Materni episcopi & confessoris.

F. XVII. CALEND. OCT.

Natale sancti Nicomedis martyris, quem Flaccus comes, eo quod corpus sancte uirginis Feliculæ, quæ ipse pro Christo punierat, sepelisset, iussit ducti ad sacrificandum. Quo reuente, plumbatis diutissime cæcus migratur ad Dominum. Cuius corpus in Tyberim facta uult, quod à clerico ipsius, nomine Iusto, est collectum, & sepultum iuxta muros uia Numentana. Cabilonensi castro Trenoriorum sancti Valeriani martyris, sub præfide Prisco, quem iussit suspendi ac graui ungarum laceratione cruciari, ac deinde gladio percuti. Et natale sancti Apri episcopi, & sancti Leobini confessoris. In Alexandria sanctorum Serapionis, Leontij. In Cyra Galatæ sancti Eleuci, Valerij & Cyronis, Stratonis, Marcrobij & Constantij. In Ancyra sancti Pauli episcopi. Lugduno depositio Albani episcopi, & octaua natalis S. Mariæ uirginis.

G. XVI. CALEND. OCT.

Natale sancte Eusebiæ uirginis, quæ martyrizata est sub Diocletiano imperatore, procòsule autem Prisco, in ciuitate Chalcedonia. Quæ tormenta & carceres, uerbera & argumenta rotarum, ignes & pondera lapidum angularium, bestias & plagas uirgarum, ferras acutas & sartagineas ignitas uicit. In ultimo sancta uirgo precibus obtinuit, ut una ex bestijs morsum sibi ingereret, & ita immaculatum spiritum Domino reddidit. Cuius corpus Philophronius pater eius, & Theodora mater eius curatum sepeluerunt, quasi mille passus à ciuitate Chalcedona. Romæ sanctorum Lucij & Gemiani, imperatore Diocletiano, iudicibus Apostasio & Megasio. Manserat autem beata Lucia

in uiduitate annos triginta sex, totius enim uite sue anni fuisse septuaginta quinq. Quæ accu-
sata à filio suo quod Christiana uideret, primò
in carcerem missa est, ubi consolationem diu-
nam promeruit: dein iussibus diutissime cæsa,
& subito terræ motus factus est magnus, & tem-
plum louis ita subrutum, ut nec lapis super la-
pidem remaneret. Tunc in ollam æream missa
est, pice & plumbo feruentem, ubi triduo illasa
permanit. Postea plumbo & ferro onerata, &
per plateas ciuitatis ducta. quidam uir Gemi-
nianus uidit sibi parere cælum, & itarim asso-
ciatus est sanctæ Lucie in carcere. & ibi monē-
te angelo, à presbytero, nomine Prothasio ba-
ptizatus. Deinde sancta Lucia cum beato Ge-
miniano Amegasio cõsulari archiat, nouissime
gladio animaduersi sunt. Quorum corpora ras-
puit quædam mulier Christiana, nomine Ma-
xima, & ut deuit, sepeluit.

A. XV. CALEND. OCT.

TVngrensi dicecesi Leodio uilla publica na-
tale sancti Lamberti episcopi. Qui dum re-
giam domum zelo religionis increpasset, cum
rediens orationi incumberet, ab iniquissimis
uiris depalatio regio missis ex improuiso con-
clusus intra domum ecclesiæ occiditur. Cuius
sepulchrum creberrimis miraculis illustratur.
In Britannia Socratis Stephani. Nouiduno
sancti Valeriani, Macrini & Gordiani. Romæ
beati Iustini presbyteri, quem beatus Sixtus
ordinauit. Hic beatos Laurentium, Hippoly-
tum, & Concordiam, Irenæum, Abundium, &
Cyrillam filiam Decij Cæsaris martyres, &
alios plurimos sepulchris condidit. Item Romæ
sanctorum martyrum Narcisi & Crescentiani.

B. XIII. CALEND. OCT.

NAtale sancti Methodij, Olympij, Lucij, &
postea Tyri episcopi, qui sub Diocletiano
in Chalcide Græciæ martyrio coronatus est.
Viennæ sancti Ferreoli, qui persecutionis tem-
pore, cum esset tribunitie potestatis, iussu præsi-
dis tentus primò crudelissimè est cõsus, deinde
graui catenarum onustus pondere, in teterri-
mum carcerem trusus est: unde solutus Dei nu-
tu, postea ab insequētibus captus, martyrij pal-
mam capitis obruturione percepit: cuius cor-
pus cum capite beati Iustiani ad urbem Vien-
nensem relatum, & condigno honore condi-
tū est. Mediolani depositio beati Eustorgij epi-
scopi, & Satyri, Trophimi, Lociani.

C. XII. CALEND. OCT.

IN Neapoli Campaniæ natale sanctorum Iu-
nuarii, Beneuentanæ ciuitatis episcopi, cum
Sofio diacono Mese nate ciuitatis, & diacono
suo Felso, & leثore suo Desiderio, qui post uin-
cula & carceres capite sunt celsi in ciuitate Pu-
teolana, sub Diocletiano principe, & iudice
Draconio. Qui cum ducerentur ad mortem,
uiderunt inter alios, Proculum Puteolanz ciui-
tatis diaconum, & duo laici Eutyches & Acha-
tius, interrogaucrunt quare iussi suberētur oc-
cidi. Quos iud ex ur uidit Christianos, iussit de
collari cum illis. Sic omnes septem pariter sunt

decollati, & tulerunt nocte eorum corpora po-
puli Christianorum. Neapolitani Ianuarium
posuerunt iuxta ciuitatem in basilica, Mese-
nates Sofium æque in basilica, Puteolani Proculū
Eutychem & Achatium, iuxta basilicam sancti
Stephani. Festum & Desiderium Beneuentani
collegere. In Palæstina sanctorum Pelei & Ni-
li episcoporum, qui persecutione Diocletiani
cum plurimis clericis igne consumpti sunt pro
Christo. Apud Achatium sanctorum Felici &
Constantiæ, qui sub Nerone passi sunt. Lingo-
nas Sigoni presbyteri, & Florentij episcopi &
martyris, & natale sancti Eustochij.

D. XII. CALEND. OCT.

IN Cyzico natale Faustæ uirginis, & Eulasti
sub Maximiano imperatore, quam idem Eui-
lasmus, cum esset primus palatii, iussit decaluari,
& radi ad turpitudinem, dein suspendi ac tor-
queri. Quo tēpore confusario de cælis multos
ministrorū percussit. Deinde iussit loculos as-
ferri, & eam immixtam ac fixam, quasi lignum
secari in mediam: sed non eam carnifices feris læ-
dere ualebāt. Inter quos stupens Eulasmus Chri-
sto credere cepit. Et hoc ubi imperatori nū-
ciatum est, milit præfectum, qui eum suspensum
fortiter torqueret. Qui etiam iussit Faustā nu-
dam, & sine maforte flagellatam, in carcerem
caput terebrari, ac oculos insigri, cui postmodū
non solum caput & facies, sed & pectus & to-
tum corpus usq. ad tibias clauis impletum est.
Post hæc sartagine in iussis ignis, sed hæc pas-
sente illa refriguit. Hæc interueniens uox de
cælo uocauit eos, & sic tradiderunt spiritum.
Erat autem Fausta annorum uidecim, & Eui-
lasmus octoginta. Eruigilla sancti Matthæi a
postoli.

E. XI. CALEND. OCT.

NAtale sancti Matthæi apostoli & euangelis-
te, qui primus in Iudæa euangelium Chri-
sti Hebræo sermone conscripsit. Post uerbū apud
Aethiopiam prædicauit, & multos ad fidem
conuertit: missus est spiculator ab Hirta re-
ge, qui eum gladio seriebat efficiens martyrem
Christi: cuius euangelium stylo scriptum, He-
bræo ipso reuelante, tempore imperatoris cu-
iusdam inuentum est.

F. X. CALEND. OCT.

IN Gallia ciuitate Cæduno, loco Agauno, na-
tale sanctorum martyrum Thebeorum, Ma-
ricij, Candidi, Exuperij, Victoris, Innocentij,
Vitalis cum socijs suis, nempe sex millibus, sex
centis, & sexaginta sex, qui sub Maximiano
passi, pro Christo gloriosissime coronati sunt.
Victor uerbū martyr, nec legione eiusdem fuit,
neq. miles, sed emerite iam militiæ ueteranus.
Hic cum iter agens inuēdisset in hos, qui pas-
sim epulabātur iacti martyrum spolijs, atq. ab his
ad conuiscendū inuitatus, prolata ab exultati-
bus per ordinē causam cognouisset, detestatis
cōuiuas refugiebat. Qui mox ab eis captus &
iugulatus est, ac ceteris martyribus honore cõ-
fusus est. At uerbū beatissimorū martyrum cor-
pora post multos passiois annos, S. Theodoro
episcopo

episcopo reuelantur, & in honore eorum basilica honeste componitur. Apud Ratisponā beati Emmerani episcopi & martyris, cui singulacriter omnia membra abscissa sunt.

G. IX. CALEND. OCT.

Natale S. Sofii diaconi Mefenatæ ciuitatis in Cāpaniā. Qui cum esset annorū xxx. cū beato Ianuario Beneuentano episcopo capitis decollationē suscepit, tempore Diocletiani imperatoris. Is cum quodam tempore euangeliū legeret in ecclesia Mefenatæ ciuitatis, præsente episcopo Ianuario (frequenter enim eum pro sanctitate & prudentia eius uisitare consueuerat) uidit subito idem episcopus de capite eius flammam exurgere, quam nemo alius uidit, & pronunciauit eum martyrem futurum: & non post multos dies idem diaconus cētus, & in carcerem missus est. Ad quem uisandum cum uenisset episcopus cum diacono Festo, & lectore suo Desiderio, & ipse cum eis simul cētus est, ac pariter omnes cū alijs tribus occisi sunt. Eorūdem die natale sanctæ Teclæ uirginis, de ciuitate Iconio, à beato Paulo apostolo instructa est: quæ sub Nerone imperatore pro Christi nomine igni est tradita, sed nō exulta: postea bestijs atq; serpentibus deputata, sed à nullo eorum est lesa: ad extremum uerò in Seleucia cum duplici corona uirginitatis & martyrii per supernum pacis migravit ad Dominum. Secunda assumpcio sanctæ Maræ uirginis.

A. VIII. CALEND. OCT.

Conceptio sancti Iohannis baptiste. Augustus diuino natale Andochij presbyteri, Tyriidia cons, & Felici: q; à sancto Polycarpo episcopo ab oriente directi ad docendam Galliam, sub Aureliano principe sunt gloriosissime coronati. Siquidē flagellis cæsi, in ultimo tota die inuersis manibus suspensi, in ignem missi: sed non combusti, tandem uicibus colla seriuunt, atq; ita martyrium suum compleuerūt. Eodem die depositio solennis episcopi. Hic cum quadam die obitum haberet hominem à natiuitate eum & surdum, eum complexus collo, osculatus est, & statim sanum reddidit. Hic etiā Carmentium episcopus, Ludouicum regem cum trecentis septuaginta nobilibus sacro fonte regenerauit: licij Dei sanctus tres olympiades gerens in episcopatu, migravit ad Dominum. Romæ Priscille & Liberti episcopi & confessoris. Aruernis depositio Rustici episcopi, & sancti Rurpini confessoris.

B. VII. CALEND. OCT.

Natale beati Cleopæ, qui unus fuit de septuaginta discipulis Christi, cui post resurrectionem Dominus, eunti cum alio cōdiscipulo in castellum Emmaus, quod Nicopolis nunc dicitur, apparuit. Quem tradunt in eadem urbe, in eademq; domo, in qua mensam quasi peregrino Domino parauerat, post confessionem illius, quæ ibi ipse cognouerat, à Iudæis occisum, & gloriosa memoria etiam sepultū. Lugduno sancti Lupi episcopi, ex anachoretis, & natale sancti Firmini martyris. In Asia Bardomiani,

Bedæ tom. 3.

Eucarpi, & aliorum uiginti sex.

C. VI. CALEND. OCT.

Natale sanctorum martyrum Cypriani episcopi & Iustine uirginis. Quorum Iustina sub Diocletiano multa propter Christum perpessa, ipsum quoq; Cyprianum cum esset magnus, & magicis artibus eam dementare conaretur, conuertit ad Christum. Cum quo iam episcopo & nobili doctore factio, martyrizata est sub Claudio principe, & Iudice Eutelmio, & cū eis Theognitus quidam: quorū corpora iacuerunt protecta foris sex diebus insepulta. Quidam autem nauæ Christiani nocte rapuerunt eas, & deportauerunt ad urbem Romanam, & matrona uenerabilis Rufina reuerter excipiens illa sepeliuit in prædio suo.

E. V. CALEND. OCT.

Apud Aegæam ciuitatē, natale sanctorū martyrum Colmæ & Damiani, persecutione Diocletiani, sub præfide Lylia, q; post multa tormēta, uincula & carceres toleratos, post mare & ignes, cruces, lapidationes & sagittas, capite plebuntur cum Anthonio, Leontio & Euprepio. Quorum corpora religiosi uiri sepelierunt in loco uenerabili, non longē à ciuitate Aegææ. Duorum autem fratrum Colmæ & Damiani memoria etiam templo præclaro opere, nomine eorum ædificato sollemniter agitur.

F. IIII. CALEND. OCT.

In Hispanijs Corduba ciuitate natale sanctorum Fauli, Ianuarij & Martialis, qui primū equulei pœna cruciati, deinde ralis supercilij, & auribus ac naribus præcisā, dentibus quoq; superioribus euulsi, deturpati, ad ultimū ignis passionem martyrium cōsummauerunt. In Germania sanctæ Liobæ uirginis, quæ de Britannia insula à sancto Bonifacio archiepiscopo Mogonatiensis ecclesiæ aduocata, ut famulas Dei in monasterijs Germaniæ diuinis scripturis instrueret, ubi nō solum multa miracula uiuens fecit, imò post obitum in Brachonia sylua in monasterio Fulda, iuxta a decretis sancti Bonifacii sepulta, non paucis miraculis claret. Eodem die passio sancti Vudai martyris. Romæ natale Sierrei. In Africa Martialis, Laurentij, & aliorum uiginti. Auxiliodoro depositio sancti Alodi episcopi, & in Gallia Solornis episcopi.

G. III. CALEND. OCT.

In monte Gargano uenerabilis memoria beati archangeli Michaelis: ubi ipsius consecrata nomine habetur ecclesia, uisū facta schemata, sed coelesti prædita uirtute. Vertice siquidē montis excelsi posita, de corpore eiusdem fasti speluncæ ad insar præcauia ascenditur. Romano itaq; pontifice, & Sipontino episcopo de consecratione loci ipsius querentibus, ac propterea triduanum ieiunium cum ciuibus celebrantibus, nocte ieiunij suprema sanctus Michael episcopo Sipontino per uisionem apparrens monuit, ut insisterent ecclesiam, quam ipse dedicauit, & missas ibi iuxta morem agerent. Innumera quoq; ibi præstant beneficia, per sanctorum archangelorum merita. In Thracia

u ciuitas

ciuitate Eracle, natale Eutici, Plati, Autifiodoro depositio Fratrum episcoporum.

G. PRID. CALEND. OCT.

IN Bethleē ludæe depositio sancti Hieronymi presbyteri, cuius uita & doctrina ubique electis Christi laudabilis extat, quomodo diuinos libros ex Hebræa lingua in Latinā transtulit, propheticos sensu allegorico exposuit, idem perfectam placitum Deo post conuersationem, nonagelimo octauo ætatis sue anno, apud Bethleē in pace quieuit, duodecimo Honorij imperatoris anno. In Gallijs castro Solorum sanctorum martyrum Victoris & Vrsi, ex gloriosa legione Thebeorum, qui iussu Maximiani tyranni, ab Hirta coo executore, primoduris supplicijs excruciat, sed celesti lumine sue per eos coruscante, reuentibus in terram ministris erepti sunt. Deinde in igne misi sunt, sed ueniente mox pluuia uelimenti extincta pyra in nullo penitus fuit, nouissime gladio consummati sunt.

OCTOB. HABET DIES

XXX. LVNAM VIGESI,
MAM OCTAVAM.

A. CALEND. OCT.

Pud Autifiodorum natale sancti Germani episcopi & confessoris, qui multis uirtutibus & doctrina, continentiaque clarus exiuit. Remis ciuitate sancti Remigij episcopi & confessoris, uiri preclarissimæ uirtutis & sanctitatis. Hic gentem Francorum idololatriæ deitiam conuertit ad Christum, rege ipsorum sacro fonte baptisatis, & sacramentis fidei prius initiato: septuaginta & eo amplius annos in episcopatu expleuit. Hic inter cetera facta, puellam à morte corporis suscitauit. Treueris sancti Nicetij episcopi & confessoris, qui de utero matris sanctus fuit. Nam ab ipso ortus sui tempore mirabiliter clericus designatus est. Cum partu itaque fuisset effusus, toto capite, ut est consuetudo nascentium, à capillis nudo egressus est, in circuitu modicorum ordine pilorum apparente. Adradis ciuitate beati Vedasti episcopi & confessoris, & Babonis episcopi. Item S. Fronti episcopi, cuius gesta miraculis plena conscripta habentur. Thomis ciuitate natale sanctorum Prisci, Cresceti & Euageli.

B. VI. NON. OCT.

Natale sancti Eusebij pape, qui sedem in episcopatu annos septem, sepultus est uia Appia, in conuictorio Calisti. Sub huius tempore inuenta est crux Domini nostri Iesu Christi, quinta nonas Marti. Hic hereticos inuenit in urbe, quos ad manum impolitionem reconciliauit. In territorio Attrebatensium, uilla Syricinio passio sancti Leodegarij Augulstoduncus episcopi, quæ uarijs iniurijs & diuersis supplicijs pro ueritate assiduum Hebroinus maior regis domus in-

terfecit. Cuius sacratissimum corpus in dicece si Piclaurorum translatum, in monasterio beati Maxentij honorifice est humatum. In Nicomedie sancti Eleutherij martyris, sub Diocletiano, qui per uaria tormentorum genera examinat, migravit ad Christum.

C. V. NON. OCT.

Natale sancti Dionysij Areopagite, qui ab apostolo Paulo instructus credidit Christo, & primus Athenis ab eodem apostolo episcopus est ordinatus, & sub Adriano principe, post clarissimam confessionem fidei, post grauissima tormentorum genera glorioso martyrio coronatur. Apud antiquos Saxones natale sanctorum duorum Eualdorum presbyterorum, qui cum beato Vuillibrordo episcopo uenientes in Germaniam, transire ad Saxones, & eum prædicare ibi Christum cepissent, comprehensi sunt à paganis, & occisi. Ad quorum corpora noctu multa diu lux apparens, & ubi essent, & culus essent meriti declarauit.

D. IIII. NON. OCT.

A pud Corinthum beatorum Crispi & Gaij, quos beatus apostolus se dicit baptizasse, cuius Gaij meminit idem apostolus ad Romanos, Salutatio uos, inquit, Gaius hospes meus, & uniuersæ ecclesiæ. Cuius beatus Ioannes episcopus scribens meminit ita, Senior Gaius carissimus, quem ego diligo in ueritate. Apud Aegyptum sanctorum martyrum Marci & Mariæ fratrum, & cum eis innumerabiles alij non in inferiori gloria tamen uiri, quibus foemina, sed & pueri ac senes, pro fide Domini nostri Iesu Christi, præsentem uitam parui pendentes futuræ gloriæ beatitudinem quesuere: quidam ex ipsius post uerba aliosque diuersi generis horribiles cruciatus, flammis traditi sunt, alij in mare præcipitati, nonnulli inedia consumpti, alij patibulis affixi, nonnulli etiam capite cæsi, ita ut sponte ceruices suas securibus darent. In quibus quidam more peruerso capite deorsum presso, & pedibus in lublime sublati, beatissimam coronam passionis meruerunt. In Africa Audaci, Romæ Marcelli pape, Autifiodoro depositio Marci presbyteri. Eodem die S. Francisci confessoris.

E. III. NON. OCT.

A pud Siciliam natale sanctorum Placidi, Eutychij & aliorum triginta. In Gallia ciuitate Valensia, natale sancti Apollinaris episcopi, cuius uita & uirtutibus insignis fuit, & mors nihilominus signis & prodigijs decoratur. Apud Eumeniam beati Prafez episcopi, apud Smyrniam martyrio consummati, qui unus ex antiquis qualis ex traditione prioris se accepisse afferunt, saluatorem præcepisse apostolis iui, ut intra duodecimum annum ab Hierosolymis non discederent. Autifiodoro depositio sanctorum Germanorum, & Firmæ draconis, & Fianunz uirginis Deo sacratæ.

F. PRID. NON. OCT.

A pud Capuam natale sancti Marcelli, Carli, Aemilij, Saturnini. In Gallijs ciuitate Agauino natale Fidei uirginis & martyris, cuius

Ius exemplo beatus Capralius ad agonem martyrii animatus est. Eodē die beati Sagaris martyris & episcopi Laodicensis, qui unus fuit de antiquis Pauli apostoli discipulis. Deposito Romani Autiodorensis episcopi. Eodem die octava sancti Michaelis archangeli.

G. NON. OCT.

Rome uia Appia natale sancti Marci episcopi & confessoris, qui sedit in episcopatu annos duos, menses nouem, dies uiginti, qui etiam sepultus est in cimiterio Balbinæ uia Ardeatina. Item sanctorum martyrum Sergij & Bachi, qui sub Maximiano pro Christi nomine passi sunt. Nam Sergius primicerius erat scholæ gentiliū, amicus imperatoris, beatus uero Bachus secundicerius erat eiusdem scholæ. Hi enim ab Antiocho duce pro Christi nomine, iussu Maximiani imperatoris passi sunt: ita ut Bachus dum extensus crucis flagellis caderetur, emitteret spiritum: Sergius uero post multa tormēta gladio cæsus est, & sic migravit ad Dominū. Item sanctorum martyrum Marcelli & Apulei, qui quidem primò adhaeruerunt Simoni mago: sed uidentes mirabilia, quæ Dominus operabatur per apostolum suum Petrum, relicto Simone doctrinæ apostolicæ se tradiderunt, & post martyrium apostolorum sub Aureliano consulari martyri coronam compleuerunt, sepulti non longe ab urbe Roma.

A. VIII. IDVS OCT.

Natale beati Simeonis, qui Dominum nostrum Iesum Christum præsentauit in templum. Et natale sanctæ Reparæ uirginis, quæ passa est in Cæsarea urbe Palæstinæ, sub Decio præside. Hæc cum nollet idolis sacrificare, primum adhibita est illi olla plumbo feruente impleta, postea abscisæ sunt illi mamillæ, & lam-pades ardentes adhibitæ, deinde in caminum ignis missa est. Quæ cum in nullo ibi fuisset læsa, decollata est, & cōtinuo de collo eius exiuit columba alba. Cuius corpus rapuerunt Christiani, & conditum aromatis sepelierunt. Apud Cretā urbē Corting beati Philippi episcopi, Thessalonice sanctorum Demetrii & Pelagii. Eodem die sancti Amoris confessoris.

B. VII. IDVS OCT.

Abrahæ patriarchæ. Apud Parisium natale sanctorum martyrum Dionysij episcopi, Eleutherij presbyteri, & Rustici diaconi. Qui beatus episcopus à pontifice Clemente Romano in Gallias directus, ut prædicationis operâ populus à fide Christi alienis exhiberet, tandem à Parisiorum ciuitate deuenit, & per annos aliquot sanctum opus fideliter & ardentè exercuit, à præfecto Fescennino Silinio comprehensus est, & cum eo sanctus presbyter Eleutherius, & Rusticus diaconus gladio animaduersi martyrium cōpleuerunt. Item sancti Domini, qui sub Maximiano imperatore propter fidem Christi decollatus est.

C. VI. IDVS OCT.

Ioth prophetæ. Apud Coloniam Agrippinam natale sanctorum martyrum, Gerconis

Bedæ tom. 4.

cum alijs trecentis decem & octo, quos ferebat Thebæos fuisse: & cum legione illa beati Mauricii, iussu Maximiani imperatoris in Gallias transiitum fecisse, atque circa Rheni flumina confestim, & funestum tyranni imperium respuendo pro uera pietate cōtra patientem gladij subdidisse. Apud Cretam beati Pincii episcopi. In Britannia beati Paulini episcopi Eboracæ, qui gentem Nordanhumbrosum, eam uidelicet nationem Anglorum, quæ ad aquilonem Humbri fluminis habitabat, cū rege suo Heduino prædicando uerbum fidei conuertit ad Dominum.

D. V. IDVS OCT.

Apud Tharsum metropolim Ciliciæ natale sanctorum martyrum Tharaci, Probi & Andronici, qui persecutione Diocletiani sub Maximiano præside longo tempore carcerali squore afflicti sunt, & ueritè diuersis supplicijs examinati. Nam neruis crudis grauiter cæsi, & testis asperimis desecrati, etiam papyro ardente circa uentrem & latera adusti, post mamillarum contractionem, post tormenta tibiarij, post aceti & linapis infusionē, post obolos ignitos, post cōfexionem digitorum, clauis acutissimis, post oculorum transpunctionem, ac lingue abscissionem, nouissime in amphitheatro ursis & leonibus proiecti sunt. Sed cū nulla exbeatis sanctorum corpora auderet attingere, Maximianus ira succensus iussit eos gladio iugulari, & corpora eorum inter corpora gladiatorum proiecti. Notauit uero uenientes fideles, & deprecantes Dominum, ut ostenderet eis sanctorum reliquias, uiderunt subito uelut stellam splendidam de cœlo missam super singula sanctorum corpora resedentem, sicque cum ingenti gaudio rapientes ea præcedente se eiusdem stellæ splendore gloriosos Christi athletas loco aptissimo cōdiderūt.

E. IIII. IDVS OCT.

Apud Rauennam uia Laurentina natale sancti Hedisti. Apud Africam sanctorum confessorum & martyrum quatuor milium nonagentorum septuaginta sex, qui persecutione Vandalica, cum essent ecclesiarum Dei episcopi, presbyteri, diaconi, associatis sibi turbis fidelium populorum, iussu Hunerici regis Arriani, pro defensione catholice ueritatis in horribile eremi exilium trusi, & inter Mauros ferocissimos sunt deputati. Inter quos erat Cypranus & Felix præcipui domini sacerdotes. B quibus plurimi cum crudeliter ducerentur, & hastilium cuspidibus ac currendum, ac lapidibus sibi alligatis dum tunderentur: siue ligatis pedibus uelut cadauera per dura & aspera loca traherentur, tam diu supplicio per linguam membra discerpti, per gladios acutos petrarunt. Huic caput loris terebatur, alij latera findebantur, inter manus trahēdum spiritum exhabant. Extat per totum aggerem publicum loquentibus tumulis sepultura sanctorum. In Syria Eustatii presbyteri, & Eucharisti, Burri, Domitii, Fortunati.

E. III. IDVS OCT.

Natale sancti Carpi, discipuli apostoli Pauli.

u 3 II.

II. Apud Troadam Antiochiæ Theophili, qui sextus ab apostolis ecclesiæ pontificum tenuit, uiri eruditissimi. In Hispaniæ natale Faustini, Marci & Adriæ. In Chalcedonia Marcelli. In Alexandria natale sancti Anastasii episcopi, & sancti Lupentij presbyteri, & S. Geraldii cõfess.

G. FRID. IDVS OCT.

N. A tale sancti Calisti papæ, qui sedit in episcopatu annos septem, menses duos, dies decem. Hic constituit ieiunium die sabbatæ in anno fieri, frumentum, uini & olei, secundum prophetiam. Qui persecutione Alexandri imperatoris diutius fuit in carcere cruciatus, & quotidie fustibus cæsus, per uisionem à presbytero suo Calepodio, qui antea martyrium consummauerat, conforia ius est: qui in carcere eodem polius quendam militem nomine Priuatum, ab ulceris dolore ac sordiditate simul & ab infidelitate curauit. Quod audiens Alexander, ipsum quidem militem fecit plumbis deficere, beatum uero Calistum per fenestram domus præcipitari, & ligato ad collum eius saxo in puteum demergi, & in eum per rudera cumulari. Post uero dies quatuordecim presbyter eius Asterius, cū clericis noctu ueniens leuauit corpus, & sepeliuit in cimiterio Calepodij. Cor duba ciuitate S. Lupi Aurelij Lugduno Gallicæ transiit sancti Iulii in eremo. Eodem die translatio S. Burchardi episcopi & cõfessoris.

A. IDVS OCT.

IN Gallia apud Coloniam Agrippinam sanctorum Maurorum de militibus, qui ex illa legione sacra Thebeorū cum essent trecenti quadraginta, apud eandem urbem martyrium consummantes, conditi sunt in basilica, quæ admirabili opere ex Mulsuo quodammodo deaurata respicendæ. Vnde & incolæ ad Sanctos aureos uocitare consueuerunt. Viennæ sanctorum episcoporum Agrati, Coztori. In Capua Libuli, & sanctæ Fortunatæ.

B. XVII. CALEND. NOVEMB.

D. Epolitio sancti Galli cõfessoris, cuius uita plena uirtutibus cõscripta habetur. Apud Lugdunū beati Antiochi episcopi. Apud Viennam sancti Theodati episcopi, item Hieronij, qui post beatum Ignatium Antiochenam rexit ecclesiam. Erat enim hic beati martyris Ignatii diaconus: qui episcopus factus, uiam magistri plus imitator sequitur, & pro commedato gregis amator Christi occubuit. In Gallijs ciuitate Arausica, sancti Florentij episcopi, qui multis claris uirtutibus in pace quieuit. In Nicomedia Alexandri. In Mauritania, Nini, Victorij, Nobilitani, Mariani, Lucij, Mitiani & Crescentiani, & sancti Eliphij martyris.

C. XVI. CALEND. NOVEMB.

IN Africa sanctorum martyrum ducentorum septuaginta pariter coronatorum: & sanctorum martyrum Martiani & Satyriani, cum duobus fratribus eorum, & egregie Christi ancille Maximæ uirginis, qui tempore Vandalicæ persecutionis sub Genserico rege Ariano, pro cõfessantia fidei catholicæ primum nodosis subitus

caesi, & usque ad ossa laniati. Cumque multo tempore talia paterentur, sequenti semper die incolæ inueniebantur. Nouissime legatis pedibus post terga currentium quædegarum, inter spinosa loca sylvarum pariter iussi sunt interire. Cumque ducta atque reducta à dumosis lignorum aculeis innocentium corpora carperentur, è uicino currentibus indomitæ equis, uale & sibi in uicem his uerbis dicebant, Frater ora pro me, impleuit Deus desiderium nostrum, taliter peruenit ad regnum celorum. Sicque orando & psallendo gaudentibus angelis, piæ animas emiserunt. Item beati Aristonij, qui unus fuit de septuaginta Christi discipulis.

D. XV. CALEND. NOVEMB.

N. A tale sancti Lucæ euangeliste, qui fuit natione Syrus, Antiochenis, arte medicus, apostolorum discipulus. Paulum secutus usque ad confessionem eius, seruienti Domino sine crimine, neque unquam uxorem habens, neque filios, septuaginta & trium annorum obiit in Bithynia plenus spiritu sancto. Sepultus est autem nunc Constantinopolim, ad quam urbem uicem suam Constantij anno ossa eius cum reliquijs Andreæ apostoli translata sunt. Romæ sanctæ Triphonæ, uxoris Decij Cæsaris, quæ uiro suo post interfectionem beatorum Sixti, Laurentij & Hippolyti diuinitus puncto se perijt baptizari cum filia Decij Cyrilla, à Iustino presbytero, & alia die defuncta est, & iuxta sanctum Hippolytum in crypta sepulta. Item sancti Asclepiadis Antiocheni episcopi.

E. XIII. CALEND. NOVEMB.

A. Apud Antiochenam Syriæ, natale sanctorum Beronici & Pelagie, quæ primum fuit fidei gentilitatis ritu meretricis officio sancta, & misedanis illecebris dedita, postea uero per gratiam Dei, & sancti Nonni episcopi dogmata ad fidem Christi conuersa, & ab eodem episcopo baptizata, totam substantiam suam & suppellectilem pauperibus erogauit: ipsaq; cilicio induta, & uili indumento uesita, in peregrinationem perrexit, & in Hierosolymis sub uili habitu monasticam uitam duxit. Construxerat enim sibi paruum cellulum in monte Oliueti, ubi Dominus coelum ascendit, & ibi uitam præsentem finiuit, atque ad uitam æternam feliciter migravit. Item beatorum martyrum Ptolemæi & Lucij, sub Antonino Pio, & filio eius passorū: & sancti Aquilini episcopi & cõfessoris.

F. XII. CALEND. NOVEMB.

IN Gallijs ciuitate Agauno S. Caprasij martyris: qui cum rabie persecutionis declinans lateret in spelunca, audiens beatam uirginem sibi dem pro Christo sortiter agonizare, animatus ad tolerantiam passionum, orauit ad Dominum, ut si pro certo cum dignum gloria martyrij iudicaret, ex lapide speluncæ illius aqua limpida emanaret. Quod cum Dominus continuis præstitisset, ille securus ad arcam certaminis properauit, & palmam martyrij fortiter dimicando promeruit. Item natale Simplicij.

G. XII

G. XII. CAL. NOVEMB.

Apuđ Nicomediam natale sanctorum martyrum Dasi, Zotici, Gaii, cum duodecim milibus. Eodem die sancti patris nostri Hieronimi, cuius vitam Hieronymus uirtutibus plenam conscripsit. Item natale sancti Asterij presbyteri, Calisti papæ. Qui cum corpus eius leuatum de puteo sepelisset, post dies sex audiens hoc Alexander imperator, præcepit eum per pontem præcipitari. Cuius corpus inuentum est, & à quibusdam Christianis in eadem ciuitate sepultum. Scriptum est in passione sancti Calisti, & transitus sancti Viatoris lectionis. In Colonia sanctorum uirginum undecim milium.

A. XI. CAL. NOVEMB.

Hierosolymis beati Marci, qui primus Hierosolymis ex gentibus post episcopos ex circumcissione sacerdotum ciuitatis illius accepit, clarissimi & doctissimi uiri, ac non multo post martyrio consummati. Item beate Salomæ, quæ in Euangelio legitur cum reliquis sanctis forminis circa Domini sepulchrum sollicita. Apud Hadrianopolim Thracie passio sanctorum Philippi episcopi, Seueri presbyteri, atque Hermetis diaconi, & Eusebij, qui persecutione se ueniente Christianorum, ecclesiam claudere & spoliare, iussu imperatoris Iuliani, per iniquos præfides contradicebāt, & ob hoc per Bassum præfidem, necnon & Iulianum multis tormentis afflictebantur, hoc est, carceribus, uinculis, flagellis, ad ultimum uerò flammarum incendio: sed Domini uirtute roborati, usque in finem in cōfessione nominis eius perseverauerunt.

B. X. CAL. NOVEMB.

Apuđ Antiochiam Syriæ natale sancti Theodori presbyteri, qui persecutione impij Iuliani sub præfecto & auunculo eius Iuliano, cū ab eo Antiochenorum ecclesia spoliata, & religiosi quique fuissent eius terrore dispersi, in ecclesia permansit intrepidus, atque ab eo teneri iussus: post equulei poenam, & multos ac durissimos cruciatus, etiam lampades circa eius latera appositæ sunt. Sed his diuina uirtute restitutus, cum milites qui eas tenebant, angelorum aspectu territi ruisent in faciem, & credentes in Christo impium ministerium recusarent, iussit eos Iulianus pelago immergi. Quibus beatus Theodorus ait, Præcedite fratres, ego uerò superans inimicum sequar Dominum. Sicque occasione gladii martyrium consummauit. In Hispaniæ natale sanctorum Seruandi & Germani, qui post uerbera squalorem carceris, & famis ac luis iniuriam, & longissimi itineris, quæ iubente Viatore præside terro onustæ pertulerunt laborem, nouissime martyrii sui cursum ferro cæcis ceruicibus impleuerunt. Colonia sancti Seuerini archiepiscopi & confessoris. Viennæ sancti Ioditij episcopi. Item sancti Venantij abbatis.

C. IX. CAL. NOVEMB.

In Venusia ciuitate Apulienæ natale sanctorum Felicis episcopi ciuitatis Tubrocentis, Audaci & Ianuarij presbyterorum, & Fortunati

ni, & Septimij lectionum, qui temporibus Diocletiani in sua ciuitate Tyçi, à Magnelliano procuratore multis die uinculis & carceribus macerati, & in Africa & in Sicilia, tandem in occasione gladii consummati sunt. Sunt autem honorifice sepultura traditi inter Carthaginē & Vticā. In Nicomedia natale Seueri & Dorothei.

D. VIII. CAL. NOVEMB.

Bonifacii papæ, qui sedit Romæ annos tres. Hic sepultus est uia Salaria, iuxta corpus sanctæ Felicitatis. Hic constituit seruum clericum non fieri, nec obnoxium curiæ, uel cuiuslibet rei. In Gallia ciuitate Suefisionis, natale sanctorum Crispini & Crispiniani: qui persecutione Diocletiani & Maximiani ad trocheas extensis, & sulcibus cæli, postquam digiti eorum subulis transfixi sunt, & de dorso eorum lora præfixa, ad ultimum gladio trucidati, coronam martyrii adepti sunt. Petragoricas ciuitate natale sancti Frontonis, qui Romæ à beato Petro episcopus ordinatus, cum Georgio presbytero ad prædicandum euangelium missus est. Cumque tertio die itineris idem Georgius fuisset mortuus, moriens Fronto reuerfus est ad apostolum, acceptoque eius baculo, & super corpus defuncti posito, socium de morte recepit: sicque ad prædictam ciuitatem ueniens, magnam gentis illius multitudinem conuertit ad Christum, & multis claris uirtutibus in pace quieuit. Romæ uia Salaria natale quadraginta sex militum, qui simul baptizati sunt à beato Dionysio papa, & mox iubente Claudio imperatore decollati sunt.

E. VII. CAL. NOVEMB.

Apuđ Africam natale sanctorum martyrum, Rogatiani presbyteri, & Felicitissimi, qui persecutione Decij & Valeriani illustri martyrio sunt coronati. Scribit beatus Cyprianus in epistola ad confessores, his uerbis: Ut sequamini, inquit, in omnibus Rogatianum presbyterum gloriosum senem, uiam uobis ad gloriam nostri temporis religiosa uirtute, & diuina dignatione facientem: qui cū Felicissimo fratre nostro quieto semper & sobrio excipiens ferocitatis populi impetum, primum hospitium uobis in carcere præparauit, & metator quodammodo uerster, nunc quoque uos antecedit. In Nicomedia natale Luciani & Filorii, Heraclidæ & Martialis. Eodem die sancti Amandi confessoris.

F. VI. CAL. NOVEMB.

In Hispaniis Abula ciuitate, natale sanctorum Vincenij, Sabini & Crispestes, qui primo adeo in equuleo sunt extiti, ut omnes compages membrorum eorum laxarentur: deinde capita eorum labidibus supposita, & usque ad excussione cerebrum ualidis sunt uestibus contusa, atque ita martyrii compleuerunt, aggre præside Datiano. Apud Thyle castrum natale sancti Florentij martyris. Romæ Euaristi papæ, qui sedit annos nouē, sub Traiano martyrio coronatur, sepultus est in ualicano. Hic constituit duos in urbe presbyteros, & septem ordinauit diaconos, qui custodirent episcopum prædicantem. Et uigila apostolorum Symonis & Iudæ.

G. V. CAL. NOVEMB.

NOVEMBER HABET

DIES XXX. LVNAM
TRICESIMAM.D. CALENDAE NO-
VEMBRIS.

Natale sanctorum apostolorum, Symonis Chanangi, qui & zelotes scribitur, & Thad dæi, qui etiam Iudas Iacobi legitur, & alibi ap- pellatur Lebbaeus, quod interpretatur corcu- culus. Equibus Taddæus apud Mesopotamiam, Simon uerb apud Aegyptum traditur predi- casse: inde simul Perlidam ingressi, cum fidel- innumeram gentis illius multitudinem subdu- disserint, & ecclesiam Dei late iam fundatam ut- derent, martyrium ibi cursu temporis explen- tes, beato certamine consummauerunt, hono- rifice sepulti à populis Christianis, quos Domi- no ipsi genuerant. Romæ sanctæ Cyrillæ, filix Decij Cæsaris, quæ à Claudio principe iugula- ta est gladio, & sepulta à Iustino presbytero, cum matre sua, iuxta sanctum Hippolytum. Itē sancti Fidelis martyris.

A. III. CAL. NOVEMB.

Natale sancti Narcissi Hierosolymorum epi- scopi, uiri sanctitate & pietate, ac fide lau- dabilis. Accidit aliquando in die solenni uigil- liarum Pasche, oleum deesse luminariis: tum præcepit repente naturam aque in oleum uer- ti. Qui centum & sedecim annorum migravit ad Dominum. Apud Sidonē urbem sancti Ze- nobij presbyteri, qui persecutione Diocletiani martyrio coronatur. Viennæ depositio beati Theodari abbatis. In Lucania sanctorum Iacobi Quintini, Felicianæ Lucinæ. Eodem die san- cti Felicia diaconi & martyris.

B. III. CAL. NOVEMB.

Romæ natale sancti Pontiani papæ & mar- tyris, qui ab Alexandro imperatore cum Hippolyto presbytero in exilium deportatus est in Sardiniam insulam, ubi est defunctus. Ci- uitate Tingitana passio sancti Marcelli cen- turionis, qui capitis abscissione martyrium con- summauit, sub Agricolano agente ulces præse- ctorum prætorio. Apud Africam martyris nu- mero ducentorum uiginti. In Antiochia beati Serapionis episcopi.

C. PRID. CAL. NOVEMB.

Romæ beati Nemefij diaconi, & Lucillæ su- lux eius: quos sanctus pontifex Stephanus baptizauit, quique ipsum Nemesium diaconem constituit. Qui decollatione quidē capitis mar- tyrium compleuit, simul cum filia, sub Valeria- no & Gallieno, octaua calendas Septembris: eiusque corpus à beato Stephano papa in eodē loco sepultum: sed à beato Sixto pontifice pos- tea leuatum, pridie calendas Nouembris, & in crypta uenerabiliter curatum. In Gallia op- pido Viromandensē natale sancti Quintini, qui sub Maximiano imperatore passus est, & post annos quinquaginta quique inuentum est, reue- lante corpus eius aëgelo, & sepultum or- ctua calendas Iulij. Et uigilia om- nium sanctorum. Eodem die san- cti Vuolfgaogi episcopi & confessoris.

Estultas omnium sanctorum. Per- tene namq papa Bonifacio, iussit Phocas imperator in ueteri sano, quod Pantheon uocabatur, & à Domitiano prius factum erat, ab- latis idolatriæ sordibus ecclesiam beatę semper uirginis Marię, & omnium fieri martyrum: ut ubi quondam omnium non deorum, sed dæmo- num cultus agebatur, ibi deinceps omnium fie- ret memoria sanctorum: quæ ab illo tempore in calendis Nouembris, in urbe Roma celebris & generalis agitur: sed & in Gallijs monente sanctæ recordationis Gregorio pontifice, piissi- mus Ludouicus imperator omnibus regni sui & imperij episcopis consentientibus, statuit, ut solenniter festiuitas omnium sanctorum in præ- fata die annuatim perpetuo ageretur. Quam sanctam constitutionem reuerenti animo iusse- rit omnis ecclesia. In castro Diuione natale san- cti Benigni presbyteri, qui est Antiocho comes presbytero, & Tyrso diacono missus est à san- cto Polycarpo ab Oriente in Galliis: cuius præ- dicatione comes Terentius comperta uinctum eum & cæsum ad se adduci præcepit: & rursum audita sermonum eius constantia, neruis duris- simis cædi fecit. Post hæc ad trochleas extensus & cæsus, & rursum carceri mancipatus, mane idola orando destruxit, & reductus est in carce- rem: cui subulas decem calentes in manibus in- fixerunt, & cum plumbo remisso pedes in lapide perforato fixerunt, & canes duodecim fero- ces iniecerunt cum eo per sex dies. Et angelus attulit panem coelestem ei, subulas abstulit, & eum de plumbo ac ferro eripuit. Post hoc col- lum eius uectē ferro tundi præcepit, & corpus eius lancea perforari. Quo facto columba ni- uea de carcere Christianis aspicientibus ad co- los ascendit, & odor suauissimus quasi de para- diso secutus est. Venit autem beata Leonilla, & conditum aromatis corpus non longe ab ipso carcere sepeliuit. Item sanctorum Cæsarii diaconi, & Iuliani presbyteri: qui uidelicet Cæ- sarius tempore Claudij ueniens ex Africa ad Terracinam Campanię ciuitatem, dum con- tra idolatras proclamaret, in publico tentus est à Firmino pontifice, & in custodiam reclu- sus: ubi diebus multis maceratus, deinde tradi- tus est Leontio consulari Campanię: quem il- le cum uerbis superaret nequiret, iussit uinctum ante carpentum suum ducere ligatis manibus nudum usque ad templum Apollinis. Quo cum peruisset, ad orationem eius corruit templum, & occidit pontificem Firminum. Post

Post hoc reclusus à Luxurio in carcere primò elusatus, fuit ibi annum unum & mensem; deinde educus in forum ab eo, dum oraret, coelesti est lumine circumdatus: ita ut ipse Leontius crederet, & Cæsarium qui erat nudus, sua chlamyde indueret, & baptizaretur, ac corpus & sanguinem Domini acciperet de maululiani presbyteri. Nec mora, dicta super eum oratione, tradidit spiritum, tertis calendas Nouembriis. Tunc Luxurius iussit Iulianum & Cæsarium mitti in saccum, & precipitari in mare. Qui eodem die reiecti sunt ad litus, & sepulti ab Eusebio homine Dei, iuxta urbem Terracina, & idem Eusebius postea martyrium passus est eum Felice presbytero. Et depositio sancti Severini monachi de Tyburtina ciuitate, & sanctæ Mariæ martyris.

E. IIII. NON. NOVEMB.

Natale sancti Victorini Pictauentis episcopi, qui persecutione Diocletiani martyrio coronatus est. Apud Laoditiam beati Theodoti episcopi, viri non solum uerbis, sed & rebus & uirtutibus ornati. Hic arte & medicus fuit quidam, sed ad animarum à Domino translatus est medicinam, uerè incomparabilis, qui super omnes penè homines fide, misericordia, studio, uigilantia, atque omnibus optimis institutionibus claruit. In scripturis quoque diuinis laborem quamplurimum gessit, qui uixit, sepultus in senectute bona. Item sancti Ambrosii abbatis monasterij Agaunensis. Viennæ sancti Georgij eiusdem urbis episcopi. In Africa sanctorum Paulij, Victoris, Hermetis, Iusti & Papiæ.

F. III. NON. NOVEMB.

Natale sancti Quati apostolorum discipuli. Apud Cæsaream Cappadociæ natale sanctorum martyrum Germani, Theophilii, Cæsarij & Vitalis, qui optime duxerunt martyrium sub Deciana persecutione. Viennæ sancti Domni episcopi gloriosi. Eodem die depositio sancti Pirminij episcopi & confessoris, & sancti Hugberti episcopi & confessoris.

G. FRID. NON. NOVEMB.

Apod Alexandriam beati Hierij presbyteri, uiri acris ingenij. In Gallia ciuitate Redonensis natale sancti Amantij episcopi & confessoris, cuius uita sanctitate & miraculis extitit gloriosa. Augustuduno beati Proculi episcopi. In Gallijs Bituricis depositio beati Illustoris pueri & confessoris. In Africa natale Primi, Cæsarij, Gregorij, Porphyrij, Amantis, Saturnini, Victorine.

A. NON. NOVEMB.

Zachariæ prophete, patris Ioannis baptiste. In Terracina Campaniæ ciuitate natale sanctorum Felicis presbyteri, & Eusebij monachi, temporibus Claudij imperatoris. Qui uidelicet Eusebius cum sepelisset sanctos martyres, Iulianum & Cæsarium, & ad sepulchra eorum orans multos conuerteret ad eundem, quos

Felix presbyter baptizauit, tenti sunt ambo à Leontio, filio Leontij consularis, ob eam maxime causam, quia Cæsarius patrem eius Christinum fecisset, & ad forum eius ducti non sunt su perati: inde carcere inclusi, nocte eadem cum sa crificare nollent, decollati sunt, atq; in fluiuium iactati. Quorum corpora uenerunt usq; ad mare, & relicta sunt ad litus, atq; à presbytero quodam, nomine Quarto, de Capua inuenta: qui ea mox impolita uehiculo duxit in casam suam, & euiose quærens etià capita inuenit ad iuncturas corporibus sepeliuit iuxta sanctum Cæsarium.

B. VIII. IDVS NOVEMB.

Trimissa Africæ natale sancti Felicis. In huius solennitate quendam psalmum beatus Augustinus uidetur exponere ad populum ita dicens, Felix martyr uere felix, & nomine & corona, cuius hodie dici est festiuitas. In oritur ciuitate Theopoli sanctorum decem martyrum, qui sub Saracenis passim leguntur in gestis sanctorum quadraginta. In ciuitate Lemouicensi, in ptoincia Aquitanie sancti Leonardi confessoris, discipuli sancti Remigij episcopi.

C. VII. IDVS NOVEMB.

Apod Alexandriam beati Achillei episcopi, eruditione, fide, conuersatione & moribus insignis. Item apud Perusinam Italiæ urbem sancti Herculiani episcopi, & sancti Amarantij, qui apud Albiensem urbem martyrizatus est. Depositio Vuillibordi episcopi, de gente Anglorum, uiri sanctissimi, & miraculorum gratia admodum insignis: qui à Sergio papa Romæ ordinatus est, & in Germaniam ad prædicandū destinatus, ibidemq; requieuit. Ite sancti Rusi Mentis urbis episcopi & confessoris, qui translatus est à prædicta urbe, consentiente Drogone præfule, in Vormatiensem pagum, in usulā que uocatur Oternheim, temporibus Lotharij imperatoris, & Lodouici regis: ubi etià sanctitas eius multis uirtutibus claruit. In Africa natale Rogati, Donati.

D. VI. IDVS NOVEMB.

Romæ natale sanctorum martyrum, Claudij, Nicostrati, Simphoriani, Castorij & Simplicij, qui tēpore Diocletiani Augusti, p Christi nomine passi sunt, eo quod nollent deos paganos colere. Nam cum essent insignes aruulices, & in lapidibus marmoreis imagines sculpe re super omnes artifices regiones nollent, & artis eorum peritiam multū imperatori placuisset, tamen accusantibus eos Philocephis, eo quod falsos deos adorare renuerat, iussit eos Diocletianus loculis plumbeis inclusos omnes precipitare in fluiuium. Passus est autē cum eis & Simplicius, quem à genitalitatis ritu conuerterunt ad fidem Christi. Post dies autem quadragintaduos, uenit quidam Nicodemus Christianus, & leuauit cum ipsis loculis corpora martyrum, & in domo sua honorifice posuit. Passi sunt autem sexta idus Nouembriis. Ipso die natale sanctorum quatuor coronatorū: id est, Seueri, Seueri ani, Carpophori & Victorini. Fū cū impelleretur

tur ad sacrificandum, reluctantes: nec omnino consensum impijs præbentes, perstiturunt in fide. Nunciatum est hoc imperatori Diocletiano: quos illic tubis, ut ante simulachrum Asclepij icibus plumbatarum cæsi deficerent: quorum corpora iussit in platea canibus iactari, quæ iacerunt ibi diebus quinque illæzæ. Tunc Christiani uenerunt, & collecta corpora sepeperunt. Via Laucana, miliario ab urbe tertio, in arenario, iuxta corpora sanctorum martyrum Claudij, Nicostrati, Simphoriani, Castorij & Simplicij. Post duos tamen annos passio- nis horum quinque martyrum, cum nomina eorū minime reperirentur, statuit beatus Melchisedæus episcopus, ut anniuersarius quatuor eoronatorum dies sub nominibus sanctorum quinque martyrum recolere- tur. Intercurren- tibus tamen annis, cuiusdam sancto uiro etiam nomina eorum reuelata sunt. Festiuitas uerb, ut fuerat statuta, celebris in aliorum martyrum festiuitate permansit, ac locus quatuor coronatorum nomine insignis. Eodem die commemoratio omnium sanctorum.

E. V. IDVS NOVEMB.

Natale beati Theodori martyris, tempore Maximiani & Maximini imperatorum. Qui cum esset miles sub Brycha præposito legionis, missus est in carcerem, signatorq; ostio tibi diuina uisitatione consolatur. Post aliquot dies adductus iterum ante præsidem, suspensus est in ligno, & ungulis ferreis latera eius rafa, quousque costæ eius nudarentur: deinde manibus post tergum ligatis, in focum missus est, & circumspiciens uidit in turba lachrymantem Cleonice, qui cum eorum adductus fuerat, & exclamans dixit, Cleonice expecto te, festina, & sequare me. Et cum iam flammarum glorio- bis undique ualidetur beatus martyr, orationem fudit, laudans patrem, & filium ac spiritum sanctum, sicq; sanctam animam Christo reddidit. Quædam autem mulier Eusebia nomine, collegit corpus eius, & sindone munda inuoluens transiit in possessionem suam, in locum appellatum Euchara. Apud Bituricas sancti Vricini, qui Romæ ordinatus à successores apostolorum, primus ipsi urbi destinatur episcopus.

F. IIII. IDVS NOVEMB.

In territorio Agateni natale sanctorum martyrum Tyberij, Modesti & Florentiz, qui tempore Diocletiani uariis tormentis cruciati martyrium compleuerunt. Eodem die sancti Martini pape, qui ob fidem catholicam ab imperatore Constantio hæretico, per Theodorū exarchum de ecclesiæ rapus, ac productus Constantinopolim, relegatur apud Cherfontem Lyciæ pro uinciæ ibidemq; uitam finiuit, multis in eodem loco uirtutum lignis usque hodie resurgens. Romæ depositio sancti Leonis episcopi. In Antiochia natale Demetrii episcopi, Amnestij, Eustochij, & sociorum eius. Aurelianus depositio beati Monitoris episcopi.

G. III. IDVS NOVEMB.

In Gallia Turonis ciuitate natale sancti Martini episcopi & confessoris, cuius uita & doctrina per miracula quæ Dominus per eum fecit, penè omnibus fidelibus claret: nec eueffest est à nobis hic aliquid exinde commemorari, quia ipsius uitam, uirtutes & signa Sulpicius manifeste luculento sermone descripsit: necnō & Gregorius eiusdem urbis episcopus in miraculorum libris plenissime descriuit. In Scythia metropoli Phrygiæ passio sancti Menæ martyris, qui persecutione Diocletiani & Maximiani cum esset miles nobili genere ex Aegyp- tiorum provincia ortus, abrenunciens terrenæ militiæ primum celestis regi secreta conuer- satione in eremo militauit: deinde in natalitia præfatorum imperatorum procedens ad publicum, ac se Christianum libera coram ipsis uoce declarans, traditus est Pyrrho duci torquendus: qui iussit eum carcere includi, quamdiu imperatorum natalitia celebrabantur. Peracta igitur festiuitate, iubente Duce, & neruis bubulis manibus ligatis, tamdiu à militibus uirgis cæsus, donec sanguine ipsius plateæ replerentur: deinde in equuleo exunguiatus, & lampadibus circa latera adustus, ciliciorq; plage eius fricæ, & carbones ignis super plagas impositi, per tribulos quoque & fudes ferreos ligatis manibus ac pedibus tractus, plumbis etiam collo & maxillis grauitate cæsus, in laude Dei omnipotentis immobilis permansit. Nouissime gladio animaduerti iussus est, & corpus igne combur- ri. Quod furtim à Christianis e medio ignis ereptū, & mundis linteaminis aromatisq; cōditum, debita ueneratione curatum est. Lugdunæ natale sancti Verani episcopi.

A. PRID. IDVS NOVEMB.

A pud Africam commemoratio sancti Arcadij, Pascasij, Probi & Eutychiani, qui ex Hispania oriundi, cum apud Cæserichum Vandalorum regem merito sapientia, & fidelis obsequij chari clarisq; haberetur, nec Marrianam peridiam, cui ipse deditus erat, ullatenus declinari pareretur, excitato in rabidissimam iram barbaro, primum proscripi. deinde in exilium acti, atrocissimis supplicij excruciat, ac postremum diuersis mortibus interempti, illius- tri martyrio mirabiliter occubuerunt. Puer Paulinus nomine, frater Eutychiani & Pascasij, sustibus diu cæsus, & ad inuicem seruitutem damnatus est. Colonæ sancti Coniberti episcopi & confessoris. Item sancti Melani Rodoni- cæ ciuitatis episcopi. Viennæ sancti Ilicij episcopi. In Africa sanctorum martyrum Aurilij, Publij, in Cæsarea Cappadociæ sanctorum Germani & Theophili, Cæsaris & Eusebij.

B. IDVS NOVEMB.

R auennæ natale sanctorum martyrum Valentini, Solutoris, Victoris. Turonis depositio sancti Bricii episcopi & confessoris. In provincia apud Aquis ciuitatem beati Metrij clarissimi martyris.

C. XVIII. CAL. DECEMB.

A Pud Thraciam ciuitatem Heracleam, natale sanctorum martyrum Clementini, Theodoti, Philomini. Apud Alexandriam beati Serapionis, quem persecutores sub Decio in domo sua crudelissimis affecerunt supplicijs, ita ut omnes iuncturas ei membrorum, prius soluentes de superioribus eius precipitarent, ac sic Christi martyri efficeretur. Item Heracli, Martialis, Donati, & aliorum multorum.

D. XVII. CAL. DECEMB.

N Atale sancti Felicis episcopi, qui à quinto decimo ætatis suæ anno miraculorum gloria insignis fuit, & sub Martino præfide cum alijs triginta martyrum completi. corpus eius Elpidius presbyter in Nolli ecclesia sepeliuit. In Africa natale sanctorum Secundi, Fidentii, ni, Varii martyrum.

E. XVI. CAL. DECEMB.

N Atale sancti Eucherij Lugdunensis episcopi, admiranda fidei, utæ & doctrine uiri. In Capua natale S. Angustini. In Africa Vitalis, Ianuarii, & depositio beati Othmari abbatis.

F. XV. CAL. DECEMB.

A Pud Alexandriam beati Dionysij episcopi, in multis sæpe confessionibus satis clari, & pro passionum tormentorumque diueritate magnifici, Valeriani & Gallieni imperatorum temporibus. In Hispanijs Corduba ciuitate passio sanctorum martyrum Acclisi & Victoriz. Aureliani ciuitate Gallie depositio sancti Aniani episcopi & confessoris. Viennæ sancti Mamati episcopi & confessoris. Sancti patris nostri Gregorij miraculorum libri sacrorum Turonice.

G. XIII. CAL. DECEMB.

A Ntochiz natale sancti Romani, qui temporibus Diocletiani cum Asclepiades præfectus ecclesiam irrumperet, ceteros Christianos hortatus est, ut ei contradicerent. Vnde eum primum equuleo extendi, deinde plumbatis grauioribus cordi, post hæc etiam nouacula acutissima maxillas eius radi fecit, tunc ad peritionem eius puerum paruulum induci præcepit. Quem Romanus Christi nomine inuocato, utrum unum, an plures deos melius esset colere, interrogauit, ut ex eius confessione præfectus confunderetur: cumque puer in unum Deum solum credere esse dixisset, indignatus Asclepiades, cauthum eum suspendi, ac uerberari, ac postremo etiam decollari iussit, cui nomen Baralas. Romanus uero rursus equuleo suspensus, unguisq; excaratus, ad rogam ardentem, in quem precipitaretur, perductus est. Sed orante eo, uenit repente imber inundans, & extinxit. Post hæc iussit ei linguam afficendi. Quo facto, cum Christi uoce clarissima laudaret, reclusus in carcere, ad extremum uero laqueo stragulatus est, sicque sanctus martyr migravit ad Christum. Item in eadem urbe natale sancti Helychij, qui sub præfato imperatore cum esset miles, & præceptum audiuit, ut quisquis non sacrificaret idolis, eum

eum dedit: deinde ligato in dextra eius saxo ingenti, inde in fluuium precipitari iussit. Oclia uero sancti Martini episcopi & confessoris.

A. XIII. CAL. DECEMB.

R Omæ uia Appia natale S. Maximi presbyteri & martyris, qui persecutione Maximiani passus, positus est ad sanctum Sixtum. Gelasij papæ, qui sedit in episcopatu annos quatuor. Hic reuocauit Mesenum episcopum, quem Felix antecessor illius damnauerat, & communio ni ecclesiæ suæ restituit. Hic libros aduersus Eurychen & Nestorium composuit. Viennæ sanctorum martyrum, Severini, Exuperij & Feliciani. Item sancti Pauli diaconi, cui tantam Deus contulit gratiam, cum nullus ad sanctos qui astigebantur, accedere præsumpisset, isti uero cum collega suo Eusebio nomine, inuitis omnibus hostibus, ad confessorios Christi non negabatur ingressus. Grandæus igitur beatus Faustulus obruncatione capitis consummatus est. Eodem die in Marburch beata Elizabeth Langrauz.

B. XII. CAL. DECEMB.

R Omæ S. Pontiani papæ, qui Maximino aduersus ecclesiæ sacerdotum perfectionem commouente cum Hippolyto presbytero, in Sardiniâ deportatur, ibique sustulit. maceratus, martyrium consummauit. Corpus eius à Fabiano papa relictum, atque in coemiterio Calisti sepulchrum est. Sedit in episcopatu annos nouæ, menses quinque, dies duos. Apud Siciliam ciuitatem Mesaniam, sanctorum Ampeli & Gagi. Apud Caudione Syluestri episcopi. In Heraclea Basilidis, Dionysij, Agapiti, & aliorum quadraginta.

C. XI. CAL. DECEMB.

N Atale beati Rufi, de quo beatus Paulus apostolus ad Romanos scribit, Salutem Ruffum electum, & matrem eius & meam. Item natale sancti Mauri martyris, qui ab infanzia Christianus fuit, orationibus & seclunjs uacans: qui sub Numeriano imperatore, & Celerino præfato diuersis poenis maceratus, hoc est primum sustulit, nodosis cæcis, deinde plumbatis iussu est maxillas eius contundi: postea in equuleo suspendi, atque unguis radi, & lampades ardentis lateribus eius applicari, ad extremum uero caput eius amputari. Culus corpus nocte nauis Africani cognoscentes, ex sua patria ortum rapuerunt, & uolentes eum hinc amminibus mundis, cum aromatis posuerunt in sarcophago, scripseruntque ad caput eius, Dei & Christi lesa famulus Maurus, hoc seculum pro Christi fide relinquens, uitam æternam acquisiuit. Celerinus namque præfectus, nauis iussit comprehendi: illi omnes suggerunt. Tunc iussit nauem, in qua martyris corpus erat, samentis impleri, et igne supposito, in medio mari comburi: sed gubernante Domino, martyrem suum, ubi uoluit, ad portum salutis perduxit.

D. X. CAL. DECEMB.

N Atale sanctæ Cecilie uirginis, Marti Aurelij, & Commodi imperatorum temporibus, quæ sponsum suum Valerianum, & cæsar

eius

eius Tyburcium ad credendum Christo perdo-
cuit, ac deinde ad martyrium incitauit. Hic Al-
machius urbis præfectus post martyrium eorū
teneri fecit, & ut thura demonibus poneret, im-
pellit. Apparitores uerb attendentes decorē &
prudentiam eius, rogabant eam ne tale decus
omitteret. At illa consilium pietatis eis sufficiē-
ter insinuans, eum ad credendum Christo per-
motos cerneret, dicit eis, Ite, dicite infelici Al-
machio, quod ego inducias peto: & intra domū
meam faciam uenire, qui uos omnes uite æter-
næ faciat participes. Veniens igitur papa Vr-
banus, baptizauit plusquā quadringentos pro-
miscui sexus homines. Iterum Almachius bea-
tam Ceciliam sibi præsentari iussit. Et cum in-
superabilem eam in confessione fidei perma-
nere uideret, iubet ut ad domum suam duceretur,
& ibi flammis balnearibus concremaretur.
Vbi inclusa die integro & nocte, quasi in loco
frigido integra perstitit sanitate, cum semper
incedia ignis congestis ministraretur. Quod
audiens Almachius, misit qui eam decollaret:
quam spiculator tertio ictu percussit, sed caput
eius amputare non potuit. superuixit autem tri-
duo. Tunc sanctus Urbanus corpus eius auser-
rens nocte, sepeluit eam inter collegas suos
episcopos. Item sanctæ Mederasimæ uirginis.

E. IX. CAL. DECEMB.

Natale sancti Clementis. Hic quartus post
Petrū Romæ episcopus ordinatus est. Hic
septem regiones diuisit notariis fidelibus, qui
gesta martyrum sollicitè perquirent. Hic ex
præcepto beati Petri, ecclesiæ suscepit pontifi-
catum. Linus & Cletus ideo ante eum scribun-
tur, quia ab ipso principe apostolorum ad mini-
steriū sacerdotale episcopi sunt ordinati. Qui
subente Traiano, missus est in exiliū trans Pon-
tum mare, in eremo: ubi multis ad fidem uoca-
tus per miracula & doctrinam eius, præcipua-
tus est in mare, ligata ad collum eius anchora:
sed recessit mare orantibus discipulis per tria
milia, & inuenerūt corpus in arca saxea, in mar-
moreo templo, & anchora iuxta, talisq; marty-
rio Petri discipulus coronatur. Itē natale san-
ctæ Felicitatis matris septem filiorum marty-
rum, quæ subente Antonino decollata est pro
Christo. In Italia, monasterio Bobio, depulso
sancti Columbani abbatis, qui multorum coe-
nobiorum fundator, & innumera bilium pas-
ter exiit monachorū, multisq; uirtutibus cla-
rus quieuit in senectute bona. Et sancti Drudo-
nis confessoris.

F. VIII. CAL. DECEMB.

Natale sancti Ignatii episcopi & martyris,
qui tertius post Petrum apostolum Antio-
chenam rexit ecclesiam, persecutione Traiani
damnatus, ad bestias Romanū uinctus mittitur:
ubi præfente Traiano circumfidente senatu pi-
liis plumbæ scapule eius primum confuse, de-
inde ungulis latera eius dilaniata, & lapidibus
asperis conficata: post expansæ manus eius, &
igni replete, papyro oleo infuso & incenso, late-
ra eius adusta, post super carbones pauimento

asperfos, ubi sanctæ plantæ illius steterunt. Post
lectum flammantem, post dorsum eius ungulis
discissum & dilaceratum, post acetum & salem,
quibus plagæ eius infusæ sunt, post uinculis ser-
reis beata illius alitrica, & pedes in ima carce-
ris in ligno conclusos: ubi tribus diebus ac no-
ctibus panem non comedens, & aquam non bi-
bens mansit. Sedente pro tribunali Traiano, in
amphitheatro, cōcurrente omni turba Romanorū,
ligatus duobus obijciunt leonibus. Cūq;
iam proiectus bestias rugientes audiret, ardor
re patiēdi, ait: Viri Rom. qui hoc certamē spe-
ctatis, non sine causa laborauit, quia nō propter
prauitatem hæc patior, sed propter pietatem.
Frumentum Christi sum, denubis bestiarū mo-
lar, ut panis Dei mundus inueniar. Hæc illo di-
cente, accurrerunt ad eum leones, & ex utraq;
parte super eum incidentes, perfoceuerunt eū
tantummodo, & non tegerunt carnes eius. Itē
Romæ natale sancti Chrysogoni martyris, qui
per biennium iussu Diocletiani cōiectus est in
uincula: ubi multa perpeßus sanctæ Anastasiæ
alimonijs fovebatur, ad ultimū decollatus est,
& in mare proiectus. Corpus eius Zosius se-
nex presbyter inuentum, adunato capite in cu-
biculo suo collocauit, & natale sancti Crescen-
tiani martyris, sub persecutione Maximiani.

G. VII. CAL. DECEMB.

Natale sancti Petri Alexandrini episcopi, in-
ter præcipuos egregiū. Hic duodecimo epī-
scopatus sui anno martyri coronam capitis ob-
truncatione promeruit, tempore Maximiani
imperatoris: cū quo simul & alij plures ex A-
gypto episcopi cruciatur, serē cum clericis &
laicis sexcenti sexaginta. Hic dum in carcere
seruaretur, & inueneris populus Alexandriae
urbis fores carceris obseruaret amore patris
sui, Arrius infelix, qui à beato Petro excommu-
nicatus, & degradatur propter dogma erroris
habebatur, cognita sententiā Maximiani aduer-
sus beatum Petrum festinè peruenit ad eccle-
siam, obsecrans ut pro eo clericus & populus a-
pod episcopum intercederet, putans quod post
discissum eius ipse leuaretur episcopus. Veni-
entes igitur qui rogari fuerant, coeperūt pro
Arrio beato episcopo supplicare: quibus san-
ctus episcopus eum magno suspirio respondit,
Quia iam Arrius Deo mortuus, à facie Dei pro-
iectus est: et, quia grauer in essentia Dei tatis
blasphemasset, dogmatizans patrem, & filium
ac spiritum sanctum non esse unius essentia: &
naturæ. Et apprehendens duos presbyteros,
Alexandrum & Achillam, de turba seorum,
ait illis secreta, Ego quidem estī peccator sum,
tamen leu me uocatione celesti ad hunc ago-
nem martyriū esse uocauim. Vos igitur confi-
teor mysterium Dei, quod mihi reuelatum est:
quia uos post martyrium meum sedem & epī-
scopatum meum cōsecuturi estis, & tu quidem
primus Achilla. post te uerō Alexander. In hæc
hora nocui, ut uobis totum de Arrio aperiam,
cum solenni consuetudine Deo sacrificium ora-
tionum consummasset, ecce subito apparuit
mibi

mibi in habitu pueri Christus Dominus meus: ad cuius presentiam splendore nimio illustratus, unum maiestatis eius non ualebam aspicere. Erat autem indutus colobio nimis candido, quod consilium à summo usque deorsum, ambabus manibus coniungebat circa pectus suum, quodammodo cooperiens nuditatē suā. Quem ut uidi, timore nimio correptus, tādē confortatus aio ad eum, Quid est Domine, quod uideo tunicam tuam fecisse à summo usque deorsum? Qui respondens dixit mibi, Quotidie inde trahās, & nescis quomodo scilla est. Arrius namque hoc fecit, qui separauit à me populum hereditatis meae, comparatum sanguini meo. Principio nunc, & moneo, ne eum recipias in comunione: nec rogantibus his, qui uenturi sunt ad te, quos ille direxerit, ueniam ei ne praestes. Haec quoque tibi manifestauit, duobus presbyteris tu notum facias: ut ipsi post te, ed anathematizando abjiciant, ne populus illius errore decipiat. Exhortationis igitur sermo nem eis faciens, & in catholica fidei unitate ut manerent, commendans eos Domino, in quem crediderant, dimisit in pace. Eodem die passio sanctae Katherinae uirginis & martyris Christi, & aliorum.

A. VI. CALEND. DECEMB.

Natale sancti Linii pape, qui post apostolum Petrum primus Romanam ecclesiam tenuit annos duodecim, menses tres, dies duodecim. Hic ex precepto beati Petri constituit, ut mulier in ecclesiam uelato capite introiret, & martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Apud Alexandriam natale sanctorum martyrum, Fausti presbyteri, & Dni, & Ammonij, qui cum beato Petro eiusdē episcopo iubente Maximiano trucidati sunt. Eodē die beati episcopi & martyris, sub Antonino imperatore, qui inter alia facta miracula mortuum suscitauit, Romę Syrię episcopi, & in Capua Nicanoris, Casiani & Felicissimi. Augustuduno depositio sancti Amatoris episcopi. In Nicomedia beati Marculi sacerdotis & martyris, qui temporibus Constantis regis tyranni persecutio- nes maximas per tulit, ad extremum ab alia rupe precipitatus est.

B. V. CALEND. DECEMB.

Natale sanctorum martyrum Vitalis & Agricolae, qui apud Bononiam urbem Italiae post alia tormenta ultimo crucifixi, martyrium compleuerunt: quorum corpora postmodum, cum essent posita inter sepulchra ludæorum, & populo Christiano prorsus incognita, beatus Ambrosius ipsa sanctis martyribus reuelantibus, apud Bononiensem ciuitatē reperit, quorū extructa ecclesia cum magna fidelium lætitia & demonum pœnis consentitum merita martyrum, sub altare depositi. In Gallia ciuitate Regensi, natale sancti Maximi episcopi, qui primæuæ ætate uirtutum omnium gratia præditus, primum Liriniensis cœnobij pater, dein de Regensi ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis Bedæ tom.

gij inelytus extitit. Denique inter alia gesta magnifica tres mortuos uiuens, unum tactu, quo ad sepulchrum uehebatur locuti, mortui suscitauit. In Nicomedia natale Marcelli, Petri, Numeri, Hierenzæ, & Melosi. Et depositio Obati episcopi.

C. IIII. CALEND. DECEMB.

Natale sancti Sophenes, discipuli apostolorū, & Trophimi, de quo scribit apostolus ad Timotheum: Trophimum autem relinqui in firmo Mileti. Hic ab apostolis Romę ordinatus episcopus, primus ad Arelaten urbem Gallie illuc ob Christi euangelium predicandum missus est: ex cuius fonte, ut beatus papa Zosimus scribit, tota Gallia fidei riuos accepit. qui apud eandem urbem in pace quieuit. Gregorij pape, qui rexit ecclesiam annos decē. Hic constituit in Canone à sacerdote dicendum, Quorum sollemnitas hodie in conspectu tuæ maiestatis celebratur, Domine Deus noster toto in orbe terrarum, inter quorum nos confortia, & cetera. Sepultus est in ecclesia beati Petri apostoli. Eodem die sancti Rufi martyris, quem Dominus Iesus Christus cum omni domo sua per Chryso gonum martyrem lucratus est, & cum omni domo sua Diocletianus punitum Christo martyrem fecit. Apud Africam natale sanctorum martyrum Papij & Manuetti episcoporum, qui tempore Vandalicę persecutionis sub Genserico rege Arriano, pro fidei catholica defensione, candentibus ferri laminis toto corpore adusti, gloriosum agonem consummauerunt. Quo in tempore etiam alij sancti episcopi, id est, Quod uult Deus, Carthagenensis Valerianus, Urbanus, Crescens, & qui uocatur Habet Deum, & Eustachius, Cresconius & Crescētianus, & Felix, & Hortulanus, & Florentianus, damnati exilio cursum uite suę consummauerunt. Viennę sancti Philippi eiusdē urbis episcopi. In Syria Trophimi, Theodoli, Explicati, Bruceri, Eusebij & Iulij.

D. III. CALEND. DECEMB.

Romę natale S. Saturnini martyris, & Silini diaconi, sub Maximiano, à quo primo inter alios seruos Dei dñaz, ad fodiendā arenā, ad faciendās thermas Diocletianis, deinde in carcere diu sunt macerati: ubi multos gentiles docentes baptizabāt, & denuo educti, uincti carenis ac nudis pedibus ante præfectum urbis Laodiciū iussi sunt in equuleo leuari, & atrahi neruis, & iustibus ac scorpionibus cædi. Quibus etiam postmodum flammās ad latera iussit apponi, & depositos de equuleo capite truncari. Quorum corpora colligens Trajan cum loanne presbytero sepeluit in prædio suo uia Salariæ. Apud Tholosam natale sancti Saturnini episcopi, qui temporibus Decij in capitolio eiusdē urbis tentus à Paganis, eo quod ad eius præsentiam omnes deij ipsorum obmutescēt, nullum facilius canentibus possent dare recipiūm, x tauto

tauro ad uicissimam preparato funibus religatus est. Quo uehementius stimulo, à summa Capitoline arce per omnes gradus præcipitatus est, capite colliso, excussosq; cerebro, & omni corpore dilaniato dignam Christo animam exhalauit. Cuius corpus in ecclesia digno honore ueneratur. Lit uigilia sancti Andree apostoli.

E. FRID. CALEND. DECEMB.

In ciuitate Patras prouinciæ Achæiæ, natale beati Andree apostoli, qui interpretatur uirilis, uel decorus frater Petri. Hic prædicauit in Sythia, qui ab Egea pro consule cõprehensus, cum perleuerant in fide Christi & euangelio duraret, carcere clausus primum, inde coram pro consule grauissimè cæsus: ad ultimum cruceligatis manibus & pedibus, funibusq; toto corpore tensus, ut lōgus cruciaretur, biduo inibi superuixit, non cessans ea quæ Dei sunt, populum docere. Cumq; hi qui Christo crediderant Domino satis agerent, ut deponeretur, Egeamq; ut hoc perficerent, nolentem impellerent, apostolus Domini circumstante populo, & Egea pro consule, ut solueretur agens, post uerba orationis fulgore celestis fere uina desuper circumfusus hora, cum ipso lumine abscedente emittens spiritum perexit ad Dominum. Cuius corpus Maximilla potentissima matronarum reuerenter depositum sepeliuit. Apud Sanctonas natale S. Trophiani episcopi, uirtutis uir: Romæ Cassuli, Euprepitis.

DECEMB. HABET DIES

XXXI. LUNAM VICISI/
MA NONAM.

F. CALENDÆ DE

CEMBRIS.

Atale sanctorum martyrum Chrysanthi & Darij, qui tempore Numeriani, iudice Celerino Romæ passi sunt. Chrysanthi pater Polemius uir illustis fuit: hic filium suum cuidam uirgini coniunxit, quam ex nobilissimis Romanis fuisse cõstat. Hanc Chrysanthus ad fidem Christi conuertens, baptizari fecit. Factumq; est ut per Chrysanthi multitudinem uirorum & per Dariam innumerabiles feminæ ad Christi gratiam confluerent. Præfectus namq; Celerinus, comprehensos tradidit Claudio tribuno, qui septuaginta milites ad torquendum dedit, qui neruis crudis eum astringunt, sed mox ligamenta omnia resoluta sunt. Deinde in cippum, ita ut in tertio pñcto eius iibiam coarctarent, eum mittunt, mox ligneus cippus in cinerem resoluuit. Tunc periundunt eum lōio humano putentissimo, ut maleficia, in-

quib; amittas: sed fortis in suauem odorem mutatus est. Deinde corio recentis uulfini nudum eum confringunt, & ad solem feruenient componunt: sed uirtute Dominicorum ut erat, molle permansit. Deinde collum, manus ac pedes, catenis ferreis confringentes, recludit in obscurissimo loco: & statim catenas soluit, & magna lux insulsiit. Daria uero in publico meretricum lupanari ponitur, sed leo de cauea ueniens ad tutelam Domini uirtute ei donatur. Qui ingressus cellam, in qua sancta Dei in oratione prostrata iacebat, iuxta prostratur, ut uenientes à se repelleret. Dum hæc omnia Celerinus imperatori indicasset, ille iussit eos ductu Salariæ in harenario, & uiuos deponi, & terra ac lapidibus obrui. Contigit ut ad diem natalis eorum in tanta populi multitudine concurreret: hoc nunciatum est imperatori, qui iussit, ut in introitu cryptæ paries leuaretur: ac sic factum est, ut omnes dum sacramenta Christi perciperent, martyrii gloriam celebrarent: inter quos erant Diodorus presbyter & Martinianus diaconus, & plurimi clericorum. Ipso die beati Egidij Nouiomensis episcopi, Romæ Candidæ, Vmboni.

G. IIII. NON. DECEMB.

Natale sanctæ Vinianæ martyris, beatorum martyrum Fausti & Dalfrosie filitæ, quæ uerbente Iuliano imperatore sacrilego tādū pūbātis cæsa est, donec spiritum redderet: cuius corpus iussione imperatoris biduo in foro iacuit: tandem raptum nocte à Ioanne presbytero, sepultum est in domo, ubi mater & foror eius Demetria iam sepultæ erant, iuxta palatium Licteuanum. Romæ natale sanctorum Primenii, Pontiani, Pimini, Dimetrii, Iubiani. In Mauritania, Seueri, Securi, Ianuarij, Victorini.

A. III. NON. DECEMB.

Tingit metropoli Mauritanie natale sancti Calsiani presbyteri, gloriosi martyris. Itē sanctorum martyrum Claudij tribuni, & uxoris eius Hilarie, ac filiorum Iasonis & Mauri, & sexaginta militum, qui omnes ad predicationem beati Chrysanthi crediderunt in Christo. Quod ut nunciatum est imperatori Numeriano, iussit Claudium tribunum ingenti saxo alligatum præcipitem in medio mari dari. Milites uerò septuaginta, cum quibus Iasonem & Maurum filios Claudij capiali sententia puniri. Erat autem in loco ubi decollati sunt collisculus antiquus, hunc emundantes nocte Christiani, simul in unum omnia corpora sepelierunt uia Salariæ. Corpora autem Iasonis & Mauri collegit sancta Hilaria, relicta martyri, ubi dum assiduis orationibus uacaret, migravit ad Dominum. In oriente Mecrobi, Claudij & Felicis. In Nicomedia Ambicij, Victoris &

ris & Iulij. In Africa Claudij, Crispini, Maginij, Iohannis, Stephani. In Pannonia S. Agricolæ.

B. PRID. NON. DECEMB.

Romæ natale sanctorum martyrum, Simplicij & Olympij, temporibus Valeriani & Gallieni imperatorum. Hic Simplicianus traditur Olympio Tribuno, ut ab eo facultates Nemesij Tribuni requireret, sub poenarum examinatione: qui interrogatus à præfecto respondit, Si facultates quaris Nemesij domini mei, iam eas tradidi Christianis pauperibus, quoniam ipsius erant: si autem sacrificium me offerre compellis, sacrificio Christo Iesu Deo meo sacrificium laudis. Iramus Olympius fecit eum extendi in catasta & sustibus mactari, deinde simulachrum Martis aureum unum cum tripoda deferri. Quod statim ad uerba Simplicij illustratum sicut lutum. Hoc uidens Olympius cum uxore sua Exuperia, & filio Theodolo, properauerunt se ad pedes Simplicij, agentes poenitentiam. Vocatusque beatus Stephanus papa, uenit nocte ad domum Olympij, baptizauit eos, & omnes qui crediderunt in domo Olympij. Quod cum predicti audirent imperatores, miserunt ut adducerentur. Simplicianus namque ductus ferreis uinculis onustus, nudusque capistratus, cum Olympio & uxore & filio. Gallienus dixit Olympio, Adhuc dissero poenarum tibi inferre supplicia, quia de tua conscientia dubius sum. Olympius respondit, Ego quidem non feci quasi Olympius, sed quasi impius & crudelis: pro quibus poeniteo commissis, & effundo lachrymas in conspectu cui credo uiuere & uero. Tunc data est sententia, ut igne consumerentur. Ducti sunt itaque nec statuum Solis, fixique in terram stipitibus, ligatis manibus de uincti sunt, ac in congerie famentorum spinarumque ignis est suppositus, statimque in ipso ignis. In initio gratias Christo decantantes emisere spiritum: quorum colligens sanctus Stephanus episcopus corpora sepeluit. Item Eracii, Christiani, Pudenti.

C. NON. DECEMB.

In Africa apud Coloniam Thebestinam natale sanctæ Crispinæ, quæ tempore Diocletiani & Maximiani cum sacrificare nollet, iussu Anolini proconsulis decollata est. Item natale sancti Dalmatii martyris, & sanctorum Crispini, Felicii, Iulij, Potamij, Grati & aliorum septem, & Zeloti, Fortunati & Gatti.

D. VIII. IDVS DECEMB.

Natale sancti Nicolai Myrensis ecclesie Metropolitani episcopi. Apud Africam sanctarum Dionysie, Datusæ, Leontie, Aemilianie medicæ, & religiosi uirij nomine Tertij, Bonifacij, Seruij, Victricis & Maiorici adolescentis, qui omnes persecutione Vandaliæ sub Hunerico Arriano rege, pro confessione catholice fidei, & ne ab Arrianis rebaptizarentur, grauissimis Bedæ tom.

& innumeris supplicijs excruciat, confessorum Christi numero sociari meruerunt: è quibus Maiorici cursum palmiferum in certamine consummavit.

E. VII. IDVS DECEMB.

Apod Alexandriam beati Agathonis martyris. Qui cum esset militaris, & assisteret ubi beati martyres ianabantur, inter quos erat Iulianus & Eunus in Domini Iesu Christi confessione perdurantes, & quosdam uolentes etiam fludere mortuis cadaueribus martyrum, prohiberet, clamor aduersus eum totius uulgi extollitur. Offeritur iudici fortissimus miles in Domini, & nunquam se inferior factus in confessione persistens, capite pro pietate damnatur. Apud Sanctonas beati Martini abbas, discipuli sancti Martini Turonicæ urbis episcopi, qui in monasterio quod edificauit, in pace quiescit. In Antiochia natale Polycarpi & Theodori. Eodem die octaua sancti Andree.

F. VI. IDVS DECEMB.

Conceptio sanctæ Mariæ perpetue uirginis. Romæ natale sancti Eutychiani papæ, qui rexit ecclesiam annum unum, & sub Aureliano imperatore martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calisti, qui & ipse per diuersa loca trecentos quadraginta duos martyres manu sua sepeluit. Hic constituit fruges super altare tantum sabbas & uuas benedicti. Apud Alexandriam beati Macharij sub Decio, qui gente Pibys, cum multis uerbis à iudice ad negandum suaderetur, & eo maiore constantia fidem suam profiteretur, uultus ad ultimum iubetur exuri. In ciuitate Verona natale sancti Zenonis martyris.

G. V. IDVS DECEMB.

Natale sanctæ Leocadiæ uirginis, quæ tempore Diocletiani & Maximiani à præfecto Hispaniarum Daciano, apud Toletum diuina carceris custodia macerata est. Vbi cum grauissimos beate Eulaliæ, & reliquorum martyrum, qui à Daciano interficebantur, audisset eructatus, genibus in oratione positus, impolluit Christo spiritum reddidit. Ipso die beati Cypriani abbas Petragorici magnifice sancti tatis uiri. In Africa natale Petri, Successi, Primitiui, Publicini & aliorum uirginum. Treuirs de positio sancti Eucharij episcopi & confessoris.

A. IIII. IDVS DECEMB.

Romæ sancti Melchitadi papæ, qui sedit in episcopatu annos tres, sepultus est in cimiterio Calisti. Hic constituit, ut die Dominico, aut feria quinta nullus ieiunaret, quia ipsos dies Pagani, quasi sacro ieiunio celebrant. Et hic constituit, ut ex consecrato episcopi, oblationes propter hæreticos per ecclesias dirigerentur. Apud Emeritam Hispanie ciuitatem natale sanctæ Eulaliæ. Quæ cum esset annorum tredecim,

tredecim, iussu Daciani prædis, plurima tormenta perpeffa, nouissime in equuleo fufpenfa & exungulata, faeuilis ardentibus ex utroque latere appofitis, haufio igne fpiritum reddidit, & cernentibus Chriftianis in fpecie columbæ niuæ eius anima cælum petijt. Cuius corpus per triduum iuffu prædis pendit in ligno. Sed cui non humana fuerant, diuina funt congefifa munerâ. Nam nix defuper puellæ corpus afperfit, ut quod ex utraq; parte appofitis ignis ardoris fui incendio confagruerat, niuali candore coopertum diuina gratia dealbaret. Sicq; à Chriftianis reuerenter ablata, & deuotione debita fub fagro altari depofita, miraculorum gratia illustratur. Apud præfatam urbem pafio fanchæ Iuliz, quæ fuit cõiuginalis beatæ Euliz, quæq; illi ad pafionem properanti indidua comes & fodalis adhæfit. Item apud Hifpalim ciuitatem, fanchorum martyrum Carpo phori presbyteri, & Abundij diaconi, qui per fecutione Diocletiani, fub iudice Martiano in confeffione Chrifti primò fuftribus crudelliffime cæfi funt, deinde in carcere negato cibo & potu retrufunde per angelum educti, & uerbi Dei prædicantes iterum teni funt, & ora ipforum lapidibus confufa, rurfumq; equuleo tori, & poft hæc diu in carcere macerati, nouiffime gladio funt percuffi. Viennæ fanchi Sindulfii epifcopi & confefforis.

B. III. IDVS DECEMB.

Danielis propheta. Romæ Damafi papæ, qui rexit ecclefiam annos decem & octo, menses tres, dies duos. Hic confultit, ut Pfalmi die noctuq; canerentur per omnes ecclefias. Hic multa corpora fanchorũ requifiuit, & inuenit, quorum memoriam etiam uerbis declarauit. Item Romæ natale fanchorum martyrum Pontiani, Prætextati atq; Tarfonis, qui potens & fopocles defacultatibus fuis eum effec Chriftianus, fanchis martyribus in carceribus & in metallis damnatis, uictum miniftrabat, per beati Silinium & Cyriacum, non poffi multo & ipfe tentus à Maximiano palmã martyrij cum duobus alijs percipere meruit. In ciuitate Ambafanis Galliz, fanchorum martyrum Victorici & Fufciani. In Hifpania fanchi Eurychij, cuius gefta habentur, & fanchi Gentiani martyris.

C. PRIÐ. IDVS DECEMB.

Sanchorũ martyrum Hermogenis, Donati, & aliorum uiginti duorum. Apud Alexandriam beatorum martyrum Epimachi & Alexandri, qui multo tempore & magnis cruciatibus uinculorum & carceris torti, ignibus ad poftremum confumi iubentur. Item fancharum quatuor mulierũ, Ammonariæ, Mercuriz, Dionyfi, & item aliæ Ammonariæ, quæ dum nimia confantia uterentur apud iudicem, & ille erubefceret uinci à fceeminis, in auditis tormentorum generibus toleratis, finem omnium ferz

ro cadente fufcipiunt, gloriofe apud Alexandriam fepultæ.

D. IDVS DECEMB.

Apud Syracufas Siciliz ciuitatem fanchæ Lucie uirginis & martyris, quæ paffa eft per fecutione Diocletiani & Maximiani fub Palchafio cõfulari. Hæc nobiliffima Syracufanorum, poftquam omnia fua quæ de parentibus efretmanferant, pauperibus, uiduis, orphanis, peregrinis, & Deo feruientibus diftraxit, à fponfo fuo, quod effec Chriftiana, Palchafio delata, im pellebatur ad facrificandum dæmonibus. Quæ cum nullo modo confentiret, traditur lenonibus, ut populum ad cafitatem eius inuitarent, & tamdiu deluderetur, donec mortua nunciaretur. Quam lenones nullatenus mouere poterant. Tunc præcepit Palchafius, ut ignem copiofum circa eam accenderet, & picem & telinam, & feruens oleum fuper eam iacerent: fed illa in nomine Domini fteit immobilis. Tandẽ gladio in gutture merto percuffa, quam diu uoluit turbam circumftantem allocuta eft, nec omnino mortua eft, donec uenientibus facerdotibus communionem Dominici corporis & fanguinis acciperet: fepulta in loco in quo percuffa eft, bafilicã fupra corpus eius poft modum adificata.

E. XIX. CALEND. IAN.

Apud Antiochiam fanchorum martyrij Drafi, Zolimi, Arfenij & Ildori atque Theodori. Apud Alexandriam beatorum martyrum Heronis, Diofcori, qui fub Deciana perfecutione uarijs tormentis dilanari, nouiffime ignibus funt traditi. Item beati Lupicini Viennenfis ecclefiz octauus epifcopi. Apud Cyprum natale fanchi bptidonis epifcopi admirandæ beatitudinis uiri: qui unus fuit de illis confefforibus, quos Maximianus dextris oculis effofcis, & finifiro poplite fufficfo, per metalla damnauerat, qui etiam prophetica uitam duxit. Lugduno Galliz S. Viatoris epifcopi. Remis Nicæfij epifcopi, & Eutropiz, Alpedij & Theodoli.

F. XVIIII. CALEND. IAN.

Apud Africam fanchi Valeriani epifcopi & confefforis, qui tempore Vandalicæ perfecutionis cum ex præcepto Genserichi regis Arriani ad tradendum diuina myfteria uel libros, arceantur cuncti Domini facerdotes: ita ut idem impij Arriani de ipfis pallijs altaris camifias fibi & femoralia facerent, utiufiter ne facramenta diuina traderet dimicant, extra ciuitatem fingulariter expelli iuffus eft, & ita præcepit, ut nullus eum neq; in domo, neq; in agro dimitteret habitare. Cumq; effec annorũ plufq; octoginta, in ftrata publica multo tempore iacuit nudus fub aere, ficq; in confeffione catho

lica

lice ueritatis cursum beate uite impleuit. Aor-
relianis beati Maximini presbyteri. In Africa
natale Faustini, Lucij, Candidi, Celsiani, Mar-
ci, Iulianij & Fortunati.

G. XVII. CALEND. IAN.

Martyrium trium uirorum sanctorum Ana-
niz, Azarij & Misaelis. In Thufcia sancte
Barbarę uirginis, quę tempore Maximiniani
imperatoris passa est pro Christo. Hęc primi
à patre suo Dioscoreo diu afflicti sub dira custo-
dia, deinde tradita prædici Marciano, & expo-
liata, neruis taureis ualde cæsa & discerpta est,
& cilio plagę eius defricata, inde reclusa in
carcerem, ubi luce diuina cõsolata est. Deinde
circa latera eius lampades applicatę, & mal-
leis caput eius caesum, & mamillę eius præscis-
sę deinde per plateas circumducta, & flagellis diu-
tissime afflicta est, ad extremũ uerò gladio mar-
tyrium cõsummauit. Rauennę Valentini, Na-
ualis, Agricolę, Concordi. Viennę beati Ado-
nis episcopi. Eodem die translatio sanctorum
martyrum Simplicij, Faustini & Beatricis.

A. XVI. CALEND. IAN.

Translatio sancti Ignatii martyris, qui ter-
tius post Petrum apostolum Antiochenę
rexite ecclesiam. Apud urbem Romę passus,
sed Antiochię postmodũ sepultus. Eodem die
beati Lazari, quem Dominus suscitauit à mor-
tuis, & beate Marthę sororis eius, quorum ue-
nerabilem memoriam extructa ecclesia non lę-
gę à Bethania, ubi eleuatio domus eorum fuit,
conseruat. In oriente apud Eleutheropolim ci-
uitatem passio sanctorum martyrum quinquaginta, qui sub Barracenis passi sunt.

B. XV. CALEND. IAN.

Beatorum martyrum Rufi & Zolimi, qui de
illis primis discipulis erant, per quos primi
eius ecclesia in Iudæis & Græcijs fundata est. Hi
requiescunt apud ciuitatem Macedoniam Phi-
lippis. Apud Africam natale sancti Moyinis
martyris. Turonis sancti Gratiani episcopi, qui
ad præfatam urbem ab urbe Roma transfuissus,
multis ciuis uirtutibus ibi quieuit in pace.
Laodicea ciuitate Theotini, Basiliani. In Asiri-
ca Quinti, Simplicij.

C. XIII. CALEND. IAN.

Apud Aegyptũ beati Nemefij martyris, qui
primò per calumniam quasi latro iudici de-
latus est. Aemiliano. Quo crimine absoluto, po-
stera quòd Christianus esset, delectur. In hoc ue-
rò nulla à iudice miseratio referuatur, sed gemi-
natis supplicijs excruciatum cum latronibus
iussit incendi, ignorans quod crudelitate sua
optimò martyri similitudinem saluatoris deu-
lit, qui pro salute humani generis unũ cum la-
tronibus pertulit crucem. Aurelianus sancti Vi-
tiabbais, qui spiritu prophetię illustris fuit. In
Nicomedia Cyriaci, & Paliti, Secundi, Anasta-
sij, ac Syddimi episcoporum, & Gregorij pape.

D. XII. CALEND. IAN.

Beatorum martyrum Ammonis, Zenonis,
Ptolemęi, Ingenij & Theophilij, qui tribus
nauibus apud Alexandriam asianses, cum quib-
us Bedę tom.

dam Christianus à iudice torqueretur, & tam-
penè ad negandum suaderetur, disrumpēban-
tur intra semepispos, & uultu oculis ac nutibus
uelut erigere conabatur illum, qui in supplicijs
positus trepidabat. Interdũ etiam manus pro-
tendere, ac totius reliqui corporis motibus &
habitu diuerse inclinari, tanquam subleuare la-
pantis animos gestiebat. Conuersi uerò ad eos
omnes, & quid de semetipsis profiterentur, ex-
eorum motibus agnoscentes, prius penè quàm
in eos uulgus clamoribus insuliret, ipsi in me-
dium prorumpunt, ac se Christianos esse testa-
tur. Per quorum uictoriam gloriosissime Chri-
stus de inimico triumphauit. Romę Zefenni
episcopi, sanctorumq; Liberati & Baiuli. Et ut
gilia sancti Thomę apostoli.

F. XII. CALEND. IAN.

Natale beati Thomę apostoli, qui Parthis
& Medis Euangelium prædicans, passus
est in India. Corpus eius in ciuitatē, quā Syri
Edessen uocāt, translatum. Ibiq; digno honore
conditum est. Catalaunis sancti Maximi epi-
scopi, primi illi ciuitati ab urbe Roma directi
qui inter alia innumera miracula mortuum su-
scitauit. In Thufcia natale sanctorum Iohan-
nis & Festi.

F. XI. CALEND. IAN.

Romę uia Lauicana inter duas lauros, nata-
le triginta martyrum, quos omnes una die
persecutione Diocletiani coronati sunt. Apud
Alexandriam beati Chiridonis martyris. Is
namq; cum rem cuiusdam potentis suis merces
de procuraret, iubetur ab eo idolis immolare.
Recusans cogebatur iniurijs: perlicens rursum
blandicijs mulcebatur. Cum uerò utrumq; con-
temneret, præcuta fude ualidissima transuer-
beratur per media uiscera, & neci traditur. Ipso
die aliorum quā plurimorum martyrum, qui
in desertis & montibus apud Aegyptum ober-
rantes, fame, siti, frigore, languore, latronibus,
bestijsq; consumpti sunt: qui omnes imitati ele-
ctos Dei prophetas, gloria martyrij coronati
sunt. Inter quos & uenerandus senex Chere-
mon. Hic episcopus urbis Aegypti, quę dicitur
Nicompolis, cum ad Arabicum mōtem unũ cum
grandæua coniuge discessisset, nulli ultra appa-
ruit. Romę depositio sancti Felicis episcopi. In
Antiochia natale sancti Basilij, & alibi passio
Theodosię uirginis, & Didymi monachi.

G. X. CALEND. IAN.

Romę natale sanctę Victorię uirginis, per-
secutione Decij imperatoris. Quę cum es-
set deponsa a uisro Pagano Eugenio, & nec nu-
bere uellet. nec sacrificare, propter draconem
pessimum de illis locis expulsum, & alia facta
miracula, & propter uirgines quas ad feruē-
dum Domino aggregauerat, percussa est glā-
dio in corde à carnifice Thaliarcho. Corpus e-
ius cum omni reuerētia cõstatum est. Apud Ni-
comediam sanctorum martyrum uirginę, quos
Diocletiana persecutio grauissimis tormentis
martyres Christo secti, licet Romę beati Ser-
uili,

uultus, cuius beatus meminit Gregorius in homeliis. In alio loco Euaristi, Victoris & aliorum occingentorum triginta duorum.

A. IX. CALEND. IAN.

Vigilia Domini nostri Iesu Christi. Apud Antiochiam Syriæ sanctarum virginum quadraginta, quæ persecutione Deciani per diversa tormenta martirium consummauerunt. Eodem die sancti Gregorii presbyteri & martyris apud Spoletum, tempore Diocletiani & Maximiani imperatorum, sub iudice Placco, qui dum perseueraret in fide maneret, fustibus nodosis dorsum eius uerberatum ruptum, rigiratus uenter eius dissipatur, indeliguatus manus & pedes in craticula superponitur, lignis suppositis. Continuo terræ motu factio, cecidit una regio in ciuitate Spoletana, & oppressit plusquam trecentos idolis seruientes. Post sero constrictus, sub custodia militum in carcerē traditur, ubi angelica uisitatione consolatur. educatus carcere cardus ferreis genua illius percussit sanctis & ardentibus lampadibus latera eius incensa, dicente beato martyre iudici impio. Si totum corpus meum perdas, præstō est Dominus meus Iesus Christus, qui me sanat & corroborat. Tunc Placcus iussit Tircano cui dam, ut beatum Gregorium iracundum in amphitheatrum decollaret. Quo facto, iussit Tircanus feras terribiles dimitti, ut corpus sancti martyris absorberent: sed nulla earum corpus sanctum attigit. Quædam autem mulier Abundantia nomine, petiit corpus sancti martyris: sed quia aliter obtinere non potuit, datis triginta quinque aureis Tircano, corpus recepit, & ut decuit, martyrem sepeliuit iuxta ponem lapideum. In Thropoli ciuitate, sancti Luciani, Merobii, Pauli, Zenoti, Theutini, Drusi.

consolata & confortata est: deinde à præfecto Illyrico in grauissima, atque diutina custodia macerata est, in qua duobus mensibus refecta est coelestibus escis per sanctam Theodoram, quæ martyrium prius passa est. Deinde naui imposita cum ducentis uiris, & quingentis famulis, ut demergeretur in mare: sed perla est ad insulas Palmaris, ubi per manus & pedes extensa, & ligata ad palos fixos, & circa mediū eius ignis accensus est, in quo martyrium consummauit, & omnes qui cum illa uenerant, uariis interiectionibus martyrium celebrarunt. Inter quos omnes unus erat innocensissimus natæ, nomine Eutychianus. qui sublati liberi, eum diues esset, omnibus lacultatibus, scilicet nihil cogitans, nihilque metuens nisi hoc, ne sacralitates ac diuinitas fidei perderet. Quotiens cunque fuisset auditus, quotienscunque interrogatus, nihil aliud dicebat, Christum mihi non tollit, etiam qui caput abstulerit. Tunc Apollonia Christiana matrona tollens corpus beate Anastasie, exosculabatur, & aromatibus & lintheaminibus mundis obuoluens, intra uicinarum domus suæ fabricata basilica, ut decuit martyrem, sepeliuit. Ipso die Romæ in coemeterio Aproniani passio sanctæ Eugenie virginis, quæ tempore Gallieni imperatoris post multa insignia uirtutum, & sacros virginum choros, quos Christo Domino aggregauerat, sub Nectario urbis præfecto alligato laxo, & præcipitata in Tyberim: sed mergi non potuit. Inde thernis ignitis inclusa, illata reperta est, nouissimè in die natalis Domini sicut ipse Saluator ei ante reuelauit, per speculatorem in custodia gladio iugulatur. Et sublatum est corpus eius à Christianis, & positum non longe ab urbe uia Latina, in prædio eius proprio, ubi multorum ipsa sepelierat membra.

C. VII. CALEND. IAN.

B. VIII. CAL. IAN.

IESVS CHRISTVS FILIVS DEI IN BETHLEEM IVDAEAE NASCITVR, ANNO CAESARIS AVGVSTI OCTAVIANI QVADRAGESIMO SECVNDO: OLYMPIADIS VERO CENTESIMAB NONAGESIMAE TERTIO ANNO: AB VRBE AVTEM CONDITA, SEPTEINGENTESIMO QVINQVAGESIMO SECVNDO, compressis sanctarum per orbem terræ gentium motibus, & firmissima patre ordinatione Dei à Cesare Augusto Octauiano composita, quando Cyrenius ex consilio senatus in Iudæam missus, census hominum possessionumque describat, sextam mundi ætatem suppositum consecrauit aduentu. Eodem die natae sanctæ Anastasie, quæ tempore Diocletiani primo durissimam & immitte custodiam à uiro suo Publio perpeffa, in qua tam à Chrylogono confessore Christi multum

In Noppido Hierosolymitano Caphargamala passio sancti Stephani protomartyris Christi, qui non multo post ascensionem Domini ab apostolis diaconus ordinatus est. Scribit beatus Lucas euangelista eius passionem in actibus apostolorum. Eodem die sancti Ignatii, Rusti & Zosimi papæ, qui sedit Romæ annum unum. Hic constituit ut diaconus Leuam regeret palias: & præcepit ut nullus clericus opoculum in publico propinaret, nisi tantum in cellis fidelium & clericorum. De quorum agone felix, sanctus Polycarpus in epistola ad Philippenses scribit dicens, Deprecor autem omnes uos obedientie dare operam, ac meditari patientiam, quam uidistis in Ignatio, & Rusto, & Zosimo beatis uiris: scientes quod hi non in uacuum, sed per fidem & iustitiam cucurrerunt, donec uenirent ad locum sibi à Domino præparatum, quoniam quidem passionis eius participes extiterunt: nec dilexerunt præsens seculum, sed Christum, qui pro ipsis & pro omnibus mortuus est, & resurrexit.

D. VI. CALEND. IAN.

Natale beati Iohannis euangelistæ, quem Dominus Iesus amauit plurimum: qui secundam post Neronem persecutionem mouente Domitiano, postea quam in oleo ignito desmerfus nihil pailus est, in Pathmum insulam relegatus uidit apocalypsim. Interfectio autem Domitiano, & actus eius ob nimiam crudelitatem rescisus à senatu, sub Pertinace principere dicit Ephesum: & quia coccussam se absente per hæreticos uidit ecclesie fidem, confestim hanc descriptam in Euangelio suo uerbi Dei æternitatem stabiluit. Rogatus liquidum ab Alise episcopis, aduersus Cerinthum, aliosq; hæreticos, & maxime contra Ebionitarum tunc dogma surgens: qui aasserunt Christum ante Mariam non fuisse, unde compulsi sunt scribendi Euangelij sanctum opus suscipere. Ipse autem usq; ad Traiani principis tempora perseueras, totas Alise fundauit, rexitq; ecclesias, & confectus senio sexagesimo octauo post passionē Domini anno, ætatis autem suæ nonagesimo nono mortuus, iuxta eandem urbem est sepultus. Romæ Dionysij papæ, qui sedit in episcopatu annos sex: sepultus uia Appia, in comitio Calisti. Hic ecclesiarum presbyteris dedit, & parochias diocesis dedit, atque constituit. Et ordinatio episcopatus sancti Iacobi fratris Domini, qui ab Apostolis primus ex Iudeis est ordinatus Ierosolymis.

E. V. CALEND. IAN.

Bethleem Iudææ natale sanctorum Innocentum, quos Herodes cum Christi natalitate Magorum indicio cognouisset, tricesimo quinto anno regni sui interfecit iussit, qui anno tricesimo sexto morbo intercutis aqur, & scatenus toto corpore uermibus, miserabiliter & dignè mortuus.

F. IIII. CALEND. IAN.

David regis. Itē apud Arelaten natale sancti Trophimi episcopi & confessoris, discipuli apostolorum Petri & Pauli. Eodem die sancti Crescentij apostoli Pauli discipuli, Vienneſis ecclesie primi doctores. In Africa natale Dominici, Victoris, Primiani, Lybosi episcopi. Romæ Calisti, Felicis & Bonifacii episcopi in comitio Calisti. Eodem die sancti Thomæ archiepiscopi & martyris Cantuariensis.

G. III. CALEND. JAN.

Apud Spoletum passio sancti Sabini episcopi, Exuperantij & Marcelli diaconorum, & Venustiani cum uxore, à filijs sub Maxima no Augusto. Qui beatus Sabinus cum esset in omnibus diuinis instructionibus clarus, tentus est à prædile Tulfæ Venustiano, cum duobus diaconibus Exuperantio & Marcello, & multis clericis. Qui Venustianus deum Iouem suum, quem habebat in cubiculo ex lapide mi-

rè formatum, uestimentis aureis ad adorandum obtulit. Quem beatus Sabinus in manibus acceptum, iacta oratione continuò elisit in pavimento, & confregit. Quod factum uidens Venustianus, cum furore iussit ut præciderentur ei manus, & in conspectu eius Marcellum & Exuperantium equuleo suspendi, ac fusibus cædi, & ungulibus radi latera eorum, ignem etiam supponi. Hoc facto in confessione Domini spiritum emiserunt. Sabinum uerò episcopum iussit retrudi in carcerem. Audientes autem quidam piscator & presbyter, collegerrunt corpora sanctorum, & sepelirunt iuxta uiam pridie Calendas Ianuarij. Serena uero Christina nauidia curam habens sancti Sabini episcopi, adduxit in carcerem nepotem suum Priscianum, qui erat cæcus. Tunc sanctus Sabinus trūcas manus super oculos eius posuit, & illuminauit. Videntes autem qui in custodia erant, miserunt se ad pedes eius, numero undecim. & baptizati sunt. Quod cum nunciatum esset Venustiano prædile, indoluerant oculi eius, & pro dolore neque cibum, neque potum, neque somnum capere poterat, militiq; uxorem suam, & duos filios, ut adducerent beatum Sabinum ad domum eius de carcere. Adfectus itaque prostrauit se ad pedes eius Venustianus cum fleu, uxoreq; ac filijs agentes penitentiam, & rogantes se baptizari. Mox baptizatus uis de pelui leuatus est, nullum dolorem sensit oculorum: nunciatum est autem hoc Maximiano, qui iratus precepit Sabinum damnari, & ipsum Venustianum capite truncari. Veniens autem Lucius Tribunus, sine adiunctione beatum Venustianum cum uxore & filijs necauit, in ciuitate Asisina: Sabinum uero episcopum adiuxit in ciuitatem Spoletum, & tandiu precepit cædi, donec deficeret. Cuius corpus collegit uenerabilis Serena, quæ manus eius in dolio ut treo cum aromatibus conduebat, & infra domum suam posuerat, sepeliuitq; eum à ciuitate Spoletana miliario plus minus uiso, sub die festimo idus Decembris. Festiuitas iamen eius & supra nominatorum martyrum, tertio calendas Ianuarij agitur.

A. PRID. CALEND. IAN.

Romæ natale Syluestri papæ, & confessoris, qui post beatum Petrum tricesimus quintus sedit annos uiginti quatuor, menses decem, dies undecim. Cuius industria Synodus præclarissima toto orbe terrarum trecentorum decem & octo patrum, apud Niceam urbem Bithyniæ celebratur, sub consulari Constatino Augusti, & Licinij, tertio decimo calendarum Iuliarum, Iulij iamen papæ tempore consummatur. Qui constituit, ut nullus clericus propter causam quamlibet in curiam introiret, nec ante iudicem causam dicere, nisi ut ecclesie & altaris sacrificium in sineone linea celebraret. Fecit autem ordinationes sex mense Decembris, presbyteros quadraginta duos, diaconos uigin-

ti quinq; episcopos per diuersa loca sexaginta/
quinq; Sepultus est in cœmeterio Priscellæ, uia
Salaria. Hic constituit chrisma ab episcopo con/
ficti, & ut baptizantur liniat presbyter. Et consti/
tuit ut nullus laicus crimen audeat inferre de
clerico, & Dalmaticas in ecclesia, ut eorū leua
tegeretur, scilicet diaconorum. Senonis sancte
Columbe uirginis sub Aureliano imperatore,
quæ superato igne gladio cæsa est. Item Seno/
nis beatorum Sabini & Potentiani, qui à bea/
tis Apostolis ad prædicandum directi, præfatā
urbem martyrii sui confessione illustrē lecerūt.

MARTYROLOGII FINIS.

De locis sanctis libellus, quē de opusculis ma/ iorū abbreviando Beda compo/ suit.

De situ Hierusalem. Caput I.

SITVS urbis Hierusalem pe/
ne in orbē circumactus, non
paruo murorum ambitu sur/
git, quo etiam montē Syon
quondam uicini intra se re/
cipit, qui à meridie positus
pro arci urbi supereminet,
& maior pars ciuitatis infra montem facit, in
planicie humilioris collis sita. Post passionem
Domini quippe à Tito imperatore destructa,
sed ab Helio Adriano Cæsare, à quo etiam He/
lia nunc uocatur, instaurata, multoq; amplior
effecta est. Vnde est, quod cum Dominus extra
portas urbis passus sepultusq; sit, modo loca
passionis & resurrectionis illius, intra eiusdem
media cernantur: cuius in magno murorū am/
bitu octogintaquatuor turre, portæ uerò sex
uidentur. Prima porta Dauid ad Occidentem
montis Syon: secunda porta uallis fullonis: ter/
tia porta sancti Stephani: quarta porta Benia/
min: quinta portula, id est, paruula porta: ab
hac per gradus ad uallē Iosaphat descendit:
sexta porta Thecutis. Celebriores tamen
ex his sunt tres exitus portarum. Vnus quidē
ab Occasu, alius à sepulture, tertius ab Oriē/
te. A meridie autem Aquilonali montis super/
ciliū Syon supereminet ciuitatis, & ea pars mu/
rorum interpositis turribus nullas habere
portas comprobatur, id est, à supra scripta Da/
uid porta, usq; ad eam montis Syon frontē, quæ
prærupta rupe Orientalem respicit plagam. Si/
tus quippe ipsius urbis est à supercilio Aquilo/
nali montis Syon incipiens, id est, mollicuius di/
positus, usq; ad humiliora Aquilonaliū Oriē

tialiumq; loca murorum, ut pluuia ibi decidens
nequaquam sitet, sed instat fluuiorū per Oriē/
tales deluens portas, cunctis secum platearum
fordibus rapta, uallē Iosaphat torrentem Cæ/
dron augens.

De sepulchro Domini, & de Constanianensi atq; Gol/
gothana ecclesia, & alijs sanctis locis in Hie/
rusalem. Cap. II.

INGRESSIO ergo à Septentrionali parte urbem,
primum de locis sanctis pro condicione plas/
tearum diuertendum est ad ecclesiam Constan/
inianam, quæ Martyriū appellatur. Hanc Con/
stantinus imperator, eo quod ibi crux Domini
ab Helena matre eius reperta sit, magnifico &
regio cultu construxit. Dehinc ab Occasu Gol/
gothana uidetur ecclesia, in qua etiā rupes ap/
paret illa, quæ quondam ipsam affixam Domi/
ni corpori crucem pertulit argenteam, modo
pergrandem sustinens crucē, pendente magna
desuper ærea rota cū lampadibus: infra ipsū
uerò locum Dominicæ crucis, excisa in petra
crypta est, in qua super altare pro defunctis ho/
norandis sacrificiū solet offerri, positus interim
in platea corporibus. Huius quoq; ad Occasum
ecclesiæ *anacœrion*, id est, resurrectionis Domi/
nicæ rotunda ecclesia, tribus aucta parietibus,
duodecim columnis sustentatur, inter parietes
singulos latum habens spacium uite, quæ tria al/
taria in tribus locis parietis medijs cōtinet, hoc
est, Australi, Aquilonali & Occidentali. Hæc
bis quaternas portas, id est, introitus per tres
regione parietes habet, & quibus quatuor ad
Vulturum, & quatuor ad Eurum spectant. Hu/
tus in medio monumentum Domini rotundū
in petra excisum est, cuius culmen intrinsecus
stans, homo manu contingere potest, ab Oriē/
te habens introitum, cui lapis ille maximus ap/
positus est, quod intrinsecus ferramentorū ue/
stigia usq; ad presens ostendunt. Nam extrinse/
cus usq; culminis summam totum marmo/
re rectum est, summum uerò culmen auro orna/
tum, auream magnam gestat crucem. In huius
ergo monumenti Aquilonali parte sepulchrum
Domini in eadem petra excisum, longitudinis
septem pedum, trium mensura palmorum mu/
nimentum altius eminet, introitum habens à la/
tere meridiano: ubi de noctu, duodecim lapi/
des ardentes, quatuor intra sepulchrum, octo su/
pra in margine dextro. Lapis qui ad ostiū mo/
numenti positus erat, nunc fissus est, cuius pars
minor quadraginta altare ante ostiū, nihilomi/
nis eiusdem monumenti stat, maior uerò in O/
rientali eiusdem loco quadrangulum, aliud al/
tare sub lineaminiibus extat. Color autē eius/
dem monumenti & sepulchri, albo & rubicun/
do permixtus uidetur: à dextra autē parte huic
ecclesiæ coheret beatorum Domini genitricis ec/
clesia quadrangula. In platea, quæ martyriū &
Golgotha cōtinuat, exedra est, in qua calix Do/
mini scrinio reconditur, per operculū foratē
tangit solet & osculari. Qui argenteus calix duas
hinc

hinc & inde habēs anſulas ſextarij Gallici menſuram capite: in quo eſt & illa ſpongia Domini: ei potus miniſtra. In loco autem illo, quo Abraham altare ad immolandum filium conſtruxit, menſa eſt lignea non parua, in quam pauperſi eleemoſynę ſolent à populo deferri. Singula quę dixi, ut manifeſtus agnoſceres, etiam præ oculis depingere curavi.

petra hæc &
aura decrat
exemplari
anſcripto,
ut gratia vo
ſtrum eſt hoc
re: ſtitium.

Licea miſileſis inſerta habetur in cruce lignea in porticu martyrii, cuius haſile in duas interciſum partes, à tota ueneratur ciuitate.

De monte Syon, & de eccleſia ſuper eam fundata, & Bethſaida & Siloa. Cap. 111.

Hæc quidem omnia quę commemorauimus ſancta loca, extra montem Syon poſita cernuntur, quo ſe ad Aquilonem deſiciens loci tumor porrexit: in inferiore uerò parte urbis, ubi templum in uicinia muri ab Oriente locatum, ipſius urbi tranſiit perulo ponte median te fuerat coniunctum, nunc iſ Saraceni quadra tam domum ſub rectis tabulis, & magnis trabibus ſuper quaſdam ruinarum reliquias uſi opes & conſtruentes, oratione frequentant, quę tria miſia hominum capere uidetur. Pauce illic ciſternę in uſum aquarum cernuntur. In uicinia ſempli Bethſaida piſcina gemino inſignis lacu apparet, quorum alter hybernis plerūq; impletur imbribus, alter rubris eſt diſcolor aquis. Ab ea fronte montis Syon, quę prærupta rupe Orientalem plagam ſpectat, inter muros atque in radicibus collis fons Siloę prorumpit, qui alter nante quidam aquarum acceſſu in meridiem fluit, id eſt, non iugibus aquis, ſed incertis horis diebusq; ebullit, & per terrarum concaua & tanta faxi duriffimi, cum magno ſonitu uenire cōſuevit. In ſuperiori montis Syon planicie, monachorum cellulę frequētes eccleſiam magnā circundāt, illic (ut perhibent) ab Apoſtoliſ fundatam, eo quòd ibi ſpiritus ſanctum acceperint, ibiq; ſancta Maria obierit. In qua etiam locus cœnæ Domini uenerabilis oſtenditur. Sed & columna marmorea in medio ſtat eccleſiæ, cui adhærens Dominus flagellatus eſt. Huius ergo eccleſiæ talis dicitur eſſe figura.

Nilon hic in
terſitum erat
illi figura æo
gram.

Hic monſtratur petra, ſuper quam lapidatus eſt ſanctus protomartyr Stephanus, extra ciuitatem: in medio autem Hieruſalem, ubi cruce Domini ſuperpoſita mortuus reuixit. Columna celfa ſtat, quę ætius ſoliſtitio umbram non facit, unde putant ibi median eſſe terram, & hiſtorice dictum: Deus autem ante ſecula operatus eſt ſiluem in medio terrę. Quod uſus opinionē Victorinus Pictaueniſis antiſtes eccleſiæ, de Golgotha ſcribens ita inchoat: Eſt locus, ex omni mediū quę credimus orbe, Golgotha Iudei patrio cognomine dicitur.

De Acheldemach, & loco ubi ſuſpenſus eſt Iu
da. Caput 1111.

Portam Dauld egredientibus, ſons occurrūt in aſtrum per uallem directus, ad cuius medietatem ab occaſu Iudas ſe ſuſpenſiſſe narratur. Nam & ſicus magna ibi, ac uetuliſſima ſtat, iuxta quod Iuuenius ait: Informem rapuit ſicus de uertice mortem.

Porro Acheldemach ad Auſtralem plagam montis Syon, peregrinos & ignobiles mortuos hodie quoque alios terra tegit, alios inhumatos putrefacit.

De ſudario capiti Domini, & alio maiore linteō à ſan
cta Maria conſectō. Cap. V.

Sudarium capitis Domini poſt reſurrexio nem eius, mox Chriſtianiſſimus quidam Iudeus ſuratus, uſq; ad obitum diuitijs ſibi aſſuetis habuit. Qui moriturus interrogat filios, qui Domini ſudarium, qui cæteras patris uelit accipere diuitias. Maior theſaurus rerum, minor elegit ſudarium. Et mox illi decreſcunt opes uſq; ad paupertatem: ſiſtri autem cum fide creſcunt & opes, quod uſq; ad quintam generationem fideles tenuere. Hinc ad impios perueniens, diuitijs tantum auxit, ut Iudeis, & hoc multo tempore, donec poſt longa lūgia, quibus Chriſtiani Iudei ſe Chriſti: inſideles uerò ſe patrum ſuorum aſſirmabant heredes, Maſſiſas Saracenorum rex, qui noſtra ætate fuit, iudeos poſtulat. Qui accenſa grandi pyra, Chriſtum iudicem precatur, qui hoc pro ſuorum ſalute ſuper caput habere dignatus eſt. Miſſum ergo in ignem ſudarium, ueloci rapto eſſugiet euolat, & in ſummo aëre diutiſſime quaſi ludē do uolueritans: ad ultimum cunctis utriusq; inuentibus, ſeſe leuiter in culculdam de Chriſtiana plebe linum depoſuit, quod mane mox totus populus ſumma ueneratione ſalutabat & oſculabatur. Habebat autem longitudinis pedes octo. Aliud quoq; aliquāto maius linteum in eccleſia illa ueneratur, quod ſertur à ſancta Maria contextum, duodecim Apoſolorum & ipſius Domini continens imagines, uno latere rubro, & altero uiridi.

De loco circa Hieruſalem, & eccleſia in ualle Iofan
phat, ubi ſepulta fuit ſancta Maria. Caput V L

Circa Hieruſolymā, aſpera & montuoſa cernuntur loca, hinc quoq; Septentrionē uerſus uſq; ad Artimathiam terra petroſa & aſpera per interualla monſtratur: ualles quoq; ſpinofę uſq; ad Thanticam regionem patentē: ad Caſaream uerò Palæſtinę ab Helia, quamuis altiquā reperiantur anguſta & breuia aſpera loca, præcipua tamen planicies camporum interpoſitis oliuetis. Diſtāt autem ſeptuaginta quinque miſſibus paſſuum, longitudo uerò terrę reſponſiōnis à Dan uſq; Berſabee, tenditur ſpacio centum

centum sexaginta milium, ab Ioppe usque Bethleem quadraginta sex milibus, luxta murum templi uel Hierusalem Gehennon occurrit, quæ est uallis Iosaphat, à Septentrionali plaga in Austrum porrecta, per quam torrens Cedron, si quando pluuiarum aquas recipit, decurrit. Hæc uallis & parua campi planities, irrigua & nemorosa, plenæq; delicias, locum in se quondam Baali sacrum habuit. In hac turris regis Iosaphat, sepulchrum eius continens: cuius ad dextram de rupe montis Oliueti, excisa & separata domus, duo cauata habet sepulchra, hoc est, Symeonis senis, & Ioseph sanctæ Mariæ sponsi: in eadem ualle sanctæ Mariæ rotunda est ecclesia, lapideo tabulato discreta, cuius in superioribus quatuor altaria, in inferioribus unum habetur in Orientali plaga, & ad eius dextram monumentum uacuum, in quo sancta Maria aliquando pausasse dicitur: sed à quo, uel quando sit ablata, nescitur. Hanc intrantes uident ad dextram insertam parieti petram, in qua Dominus nocte qua tradebatur, orauit, uestigia geruum quasi ceræ molli impressis.

De monte Oliueti, & ecclesia ibi fundata, ubi Dominus ad caelos ascendit. Cap. VII.

Mons Oliuæ mille ab Hierusalem discretus passibus, altitudine monti Syon par est: sed latitudine & longitudine præstat, exsuperat utribus, & oliuæ rara serax est arboris, frumentum quoque & bordi fertilis. Neque enim rucosæ, sed herbosæ & floridæ foli illius est qualitas. In cuius summo uertice, ubi Dominus ad caelos ascendit, ecclesia rotunda grandis, ternas per circuitum cameratas habet porticus defusæ per teclas. Interior namque domus propter Dominici corporis meatum camerari & regi non potuit, altare ad Orientem habens angusto culmine protectum: in cuius medio ultima Dominus uestigia celo desuper patente, ubi ascendit, uisuntur. Quæ cum quotidie à credentibus terra tollatur, nihilominus manent, eandemque adhuc speciem sui uelut impressis signata uestigia seruant. Hæc circa ærea rota facit usque ad uerticem uel ceruicem alta, ab occasu habens introitum, pendente desuper in trochleis magna lampade, totaque die ac nocte lucet. In Occidentali eiusdem ecclesiæ parte, senestæ octo, totidemque erectione lampades in funibus pendentes, usque Hierosolymam lucent, quarum lux corda intuentium cum quadam alacritate & compunctione pauescere dicitur. In die ascensionis Dominicæ, per annos singulos missa peracta, ualidi flaminis procella defursum uenire consuevit, & omnes qui in ecclesia fuerint, terræ prosternere. Tota ibi illa nocte lucernæ ardent, ut non illustrari tantum, sed & ardere mons & supposita loca uideantur. Et huius quoque basilicæ figuram præ oculis depingere placuit.

etiam hic præ
auræ decorat.

Monumentum Lazari ecclesiæ (ibidem extructa demonstrat, & monasterium grande in campo quodam Bethaniz, magna Oliuarum sylua circumdatum. Est autem Bethania quindecim stadiis ab Hierusalem. Tertia quoque eiusdem montis ad Australem Bethaniz partem ecclesiæ est, ubi Dominus ante passionem discipulis de die iudicii loquitur.

De situ Bethleem, & de ecclesiâ, ubi natus fuit Dominus, & de sepulchris David & Hieronymi, & trium pastorum. Cap. VIII.

Bethleem sex milibus in austrum ab Hierosolyma secreta, in dorso sita est angusto ex omni parte uallibus circumdato, ab Occidente in Orientem mille passibus longa, humili sine turribus muro per extrema plani uerticis intructa: in cuius Orientali angulo, quasi quoddam naturale seminatum est, cuius exterior nauis tatis Dominicæ fuisse dicitur locus, interior Domini præsepe nominatur. Hæc spelunca tota interior specioso marmore tecta, supra ipsum locum, ubi Dominus natus specialiter traditur, sanctæ Mariæ grandem gestat ecclesiâ. Petra iuxta murum cauata, primum Dominici corporis lauacrum de muro missum suscipiens, hæc nunc seruat: quæ si qua sorte occasione uel industria fuerit exhausta, nihilominus continui dâ respicit, sicut ante fuerat plena, redundat. Ad Aquilonem Bethleem in ualle contigua, sepulchrum David in medio ecclesiæ humili lapide regiur, lampade superposita: ad Austrum uero in ualle contigua in ecclesiâ, sepulchrum Hieronymi. Porro ad Orientem in turri Ader, id est, gregis mille passibus à ciuitate segregata est ecclesiâ, trium pastorum diuine natiuitatis consuetudinis monumenta continens. Hæc relatione Archulphi episcopi secutus dixerim. Cæterum Erras aperte scribit, in Hierusalem David esse sepulchrum, uia regia, quæ ab Helia Cedron ducit, ab Oriente Bethleem, ab Occidente sepulchrum Rachel, habens titulo nominis eius usque hodie signatum.

De situ Chelron, & monumentis patrum, & Adam. Cap. IX.

Chelron in campi latitudine sita est, & ab Helia uiginti duobus milibus separata, uno ad Orientem istadio speluncam duplicem in ualle habet, ubi sepulchra patriarcharum quadraginta muro circumdantur, capitibus uersis ad Aquilonem: & hæc singula singulis tecta lapideis instar basilicæ dolatis, trium patriarcharum candidis. Ad obscurioris & uisibilis operis, qui haud longo ab illis ad Borealem extremamque muri illius partem pausat. Trium quoque seminarum uisiores & minores memorie cernuntur. Marmore collis mille passibus à monumentis his ad Boream, herbosus ualde & floridus, campestris habet in uertice planities, in cuius Aquilona li parte,

li parte, quercus Abrahæ, duorum hominum altitudinis truncus, ecclesia circumdata est. Egredientibus uero Chebron ad Aquilonem in sinistra parte uia occurrit mons pinosus, parvus, tribus milibus passuum à Chebron, unde Hierosolimam pinea lignea feruntur in camelis, nā in omni Iudæa currus uel plaustra raro fiūt.

De Hiericho, et locis eiusdem sanctis.
Caput XL

Hiericho ab Helia Orientem uersus, nouendecim mille passibus abest, qua tertio ad solum destructa, sola domus Raab ob signum fidei remanet: eius enim adhuc parietes sine culmine durant. Locus urbis egertes & uineas recipit. Inter hanc & Iordanem quinque uel sex ab ea milibus separatum, grandia sunt palmetarum capulis interpolitis & inhabitatoribus Charanæ. Duodecim lapides, quos Iosue de Iordane tolli preceperat, in ecclesia Galgathis facta altitius fuxta parietes eiusdem iacent, uix singuli nunc duobus uiris eleuabiles, quorum unus nescio quo casu fractus, sed ferro mediantie reconiunctus est. Est iuxta Hiericho fons ubi ad potum, pinguis ad irrigandum, qui quondam sterilis ad generandum, parum salubris ad potandum per Helizeum prophetam, dum uas salis in eum mitteret, sanatus est. Denique campus circumiacet septuaginta stadiis in longitudinem, & uiginti in latitudinem patens, in quo mirabilis hortorum gratia, uaria palmarum genera, præstantissimi apium foetus. Illic opobalsamum gignitur, quod ideo cum adiectione significamus, quia agricolæ corticetenuis uirgulas acutis lapidibus incidunt, in quibus balsama generantur, ut per illas cauernas paulatim distillans humor se colligat lachrymis pulchrè rorantibus. Cauerna autem Græco nomine *trai* dicitur. Illic cypræ, illiæ myrobalanum nasci serunt. Aqua uicetera fontium, illiæ tamen præstantius: ætate frigida, hyeme tepens: acris mollior, ut summa hyeme sine eis urantur indumentis. Vrbs ipsa condita in campo, cui supereminet & nudus gignētum: agrum enim & ieiunum solum, & ideo desertum ab incolis. Hic à Scytopolis urbister rarij usque ad regionem Sodomitanam & Asphaltos locus diffusus habetur. Aduersus hūc mōs supra Iordanem, ab urbe Iudææ usque ad Zoaros Arabiæ Petræ conterminos extensus, ubi etiam mons est, terreus nuncupatus. Inter hos duos montes campus iacet quem ueteres magnam appellauere, Hebræice autem Aulon. Cuius longitudo ducentorum triginta stadiorum, latitudo centum uiginti: exordium à uico Gennabara, finis usque ad Asphaltum lacū. Iordanis eum medium interfecat, uiuantibus rarijs fluminis alluione. siquidem super ripas eiusdem, fructus arborum uberior est, altius longè exillior: arida sunt enim omnia præter oram fluminis.

De Iordane, et mari Galilee, sive Tiberiæ.
Caput XLI

Ilius Iordanis exordium uulgò putatur in provincia Phœnicæ, ad radices montis Libani, ubi Panium, id est, Cæsarea Philippius est. Unde & idem Panium, hoc est, spelæum, per quod se se attollit Iordanis à rege Agrippa decore admirabili extructum, uenustatque accepimus. Est autem in Tracōnide terra sors, rotæ qualitatem exprimens, unde & Phialæ nomen accepit, quindecim à Cæsarea milibus passuum distans, ita iugiter plenus aquarum, ut neque superfluant, neque unquam minuantur. In hunc Philippus tetrarches eiusdem regionis palestini, quas in Panio fluuius ebulluit. Unde liquet in Phiala principitū esse Iordanis, sed post subterraneos meatus in Panio compellit fluenti, qui mox lacum ingressus, paludes eius intersecat: inde quoque cursus suos dirigens, quindecim milia passuum line ulla interuisione progreditur, usque ad urbem, cui Iulias nomen est: postea lacum Genesar medio tranlit fluente. Unde plurima circumuagatur Asphaltium, hoc est, mortuum mare ingressus, laudabiles prodit aquas. Est enim coloris albi, sicut lac, & ob hoc in mari mortuo longo tramite discernitur. Est autem Genesar, id est, mare Galiliæ magnis syluis circumdatum, in longitudine habens centum quadraginta stadia aquæ dulcis, & ad potandum habilis. Siquidem nec palustris uliginis crassum aliquid aut turbidum recipit, quia arenoso undique litore circumuenitur: sed & amentis circumdati oppidis, ab oriente Iulias & Hippo, ab occidente Tiberiæ aquis calidis salubris: genera quoque piscium gustu, & in specie quàm in alio lacu præstantiora.

De mari mortuo, et natura eius fluit adiacentis terræ.
Caput XLII

Mare mortuum longitudine stadiorum quingentorum octoginta usque ad Zoaros Arabiæ, latitudine centum quinquaginta usque ad uicina Sodomorum protenditur. Nam & de puteis quoddam salis, post Sodomæ & Gomoræ, & ciuitatum finitimarum combustionem, inuadisse certissimum est. Apparet uerò procul de specula montis Oliueti cernēbus, quod fluctuum collisione commotum, salissimum est sal, & hoc sole siccatum accipitur, multis ubi que nationibus profuturū. Aliter uerò in quodam Siculo monte sal fieri dicitur, ubi lapides de terra euulsi, uerū salissimum sal, & cunctis uilibus aptissimum præbeant, quod esse sal terre dicitur. Mortuum autē mare appellatur, quod nihil recipiat generum uiuentium, neque pisces, neque assuetas aquis aues, tauri camelique fluunt. Denique si Iordanis imbribus pisces illic in fluenta rapuerit, statim moriuntur, & pinguis aquis supernant. Lucernam accensam se runt supernatare sine ulla conuersione, extincto demergit lumine: quin & uas diuersum arte quali-

qualibet difficile herere in profundo, omniaque uiuentia, diuersa licet & uehementer illisa, statim resiliunt. Denique Vespasianum præcepisse, nandi ignaros reuinctis manibus in profundū deiici, eosque omnes ilico supernatasse. Aqua iste riuus & amara, ceterisque aquis obscurior, & quasi adustæ præferens similitudinem. Vagari super aquas biuiminis glebas certum est atro liquoze, quas scaphis appropinquantes colligunt. Herere libi bitumen fertur, & nequaquam leuiter præcidit, sanguine tantum mulierum menstruo uel urina cedere utile est autem ad compagem nauium, uel corporibus hominum medendis. Seruat adhuc regio speciem pœnæ: nascuntur enim ibi poma pulcherrima, quæ & edendi cupiditate spectantibus generant, si carpas, satiscunt ac resoluuntur in cinerem, fumumque exaltant, quasi adhuc ardeant. Sane in diebus ætatis immodicus per spacia cæpi æstus uapor, unde & coalescente uitio nimis siccitatis atque corruptæ aer miserandis incolis excitat ægritudines.

De loco, in quo baptizatus est Dominus.
Caput XIII

In loco in quo Dominus baptizatus est, crux lignea stat usque ad collum alta, quæ aliquotiens aqua transcendente absconditur: à quo loco ripa ulterior, id est, Orientalis in iactu fundæ est, ceterior uero ripa in supercilio monticuli grande monasterium gestat beati Iohannis Baptiste ecclesia clarum, de quo per pontem arcubus sustentum solent descendere ad illam crucem, & orare. In extremo fluminis parie, quadrata ecclesiæ quatuor lapideis canceris superposita est, coacti creta desuper testæ, ubi Domini uestimenta cum baptizaretur, seruata esse dicuntur. Hic non homines intrare, sed undique cingere ac penetrare solent, ab eo loco, quo de faucibus maris Galilææ Iordanis exitus, ubi mare mortui intrat, octo dierum iter.

De locis, in quibus Iohannes baptizauit.
Caput XIV

Minimum genus locustarum fuisse, quo Iohannes baptista pascuus est, usque hodie apparet, quæ corpulculis in modum digiti manus exilibus & breuibus, in herbis facile raptæ coctæque in oleo, pauperem præbent uictum. In eodem deserto sunt arbores, folia lata & rotunda lacte coloris & melliti saporis habentes, quæ natura fragilia, manibus confricantur & eduntur. Hoc esse melsyluestre dicitur. Ibidem & fons sancti Iohannis Baptiste ostenditur lucida aqua, lapideoque protectus testæ calce peritio.

De fons Iacob iuxta Sichem. Caput XV

Prope ciuitatem Sichem, quæ nunc Neapoliis dicitur, ecclesia quadrifida est, hoc est, in crucis modum facta. In cuius medio fons Iacob quadraginta cubitos altus, à latere ipso usque ad

summum digitorum extentus, de quo Dominus aquas à Samaritana muliere petere dignatus est.

De Tiberiade & Capernaum, & Nazareth, & locis ibidem sanctis. Caput XVI

Locus ille in quo Dominus panes benedixit & pisces citra mare Galilææ, ad Aquilonem ciuitatis Tiberiadis, campus herbosus & planus, nunquam ex illo tempore aratur, nulla percipiens ædificia, fontem tantum, ex quo tunc illi biberunt, ostendens. Qui ergo ab Helia Capernaum pergunt, per Tiberiadem iter habent, deinde secus mare Galilææ, & locum benedictionis panum, à quo non longe Capernaum in sinibus Zabulon & Nephtalim, quæ murum non habet, angusto inter montem & stagnum situ, super maritimam oram Orientis uersus longo tramite protenditur, montem ab Aquilone, lacum ab Austro habens. Nazareth muros non habet, sed magna ædificia, duasque grandes ecclesias. Vna est in medio ciuitatis supra duos fundata cancos, ubi quondam fuerat domus, in qua Dominus nutritus est infans. Hæc autem ecclesia duobus (ut dictum est) turmulis, & interpositis arcubus suffulta, habet inferius inter eosdem tumulos fontem lucidissimum, unde ciues omnes aquas in uasculis per trochleas in ecclesiam extrahunt: altera uero est ecclesia, ubi domus erat, in qua angelus ad beatam Mariam uenit.

De monte Tabor, & tribus ecclesiis super eam.
Caput XVII

Mons Tabor in medio Galilææ campo, in tribus milibus manans ad Boream à Chenesareth distat, ex omni parte rotundus, herbosus ualde & floridus, altitudine triginta stadiorum. Vertex ipse campis & multum amoenus uiginti & trium stadio dilatatur, ubi grande monasterium, grandi quoque sylua circumdatur, tres ecclesias habet, iuxta quod Petrus ait, Faciamus hic tria tabernacula. locus muro cinctus, grandia gestans ædificia.

De fons Damasci. Caput XVIII

Damascus in campo sita, lato & amplo murorum ambitu, & crebris munita turribus, quam magna quatuor flumina intersuunt: ubi dum Christiani sancti Iohannis Baptiste ecclesiæ frequentant, Saracenorum rex cum sua gente aliam instituit atque sacrauit. Plurima extra muros in gyro Oliueta. A Tabor usque Damascum, septem dierum iter.

De fons Alexandria, & Nilo & ecclesia, in qua requiescit Marcus Euangelista. Caput XIX

Alexandria ab occasu in ortum solis longa, ab Austro ostium Nilus circumgitur, ab Aquilone lacu

lactu Mareotico: cuius portus tæteris difficilior, quasi ad formam humanæ corporis in capite ipso & statione capioris, in fluctibus uero angustior, qui a meatu maris ac nauium suscipit, quibus quædam spirandi subsidia portui subministrantur. Vbi quis angustias atque ora portus euaserit, tanquam reliqua corporis forma, ita diffusio maris longe lateque extenditur. In eiusdem dextera portus paruus habetur, in quo Pharus, id est, turris est maxima, nocturno tempore flammæ marum facibus ardens, ne decepti tenebris nauis in scopulos impingant, & uelut ibi limitem comprehendere nequeant, qui & ipse semper inquietus est, fluctibus hinc inde colliditibus: portus uero placidus semper, amplitudinē habens triginta stadiorum: a parte Aegypti urbē intrantibus ad dexteram occurrit ecclesia, in qua beatus euangelista Marcus requiescit. Cuius corpus in Orientali parte eiusdem ecclesiæ ante altare humatum est, memoria superposita, de quadrato marmore facta. Circa Nilum Aegyptij aggeres crebros propter irruptionē aquarum facere solent, qui si forte custodum in curia rupti fuerint non irrigant, sed opprimunt terras subiacentes: & qui plana Aegypti incolunt super riuos aquarum, ubi domos faciunt transuersis trabibus superponentes.

De Constantinopoli, & basilica in ea, quæ crucem Domini continet. Cap. XX.

Constantinopolis undique præter Aquilonē mari cincta, quod à mari magno, sexaginta milibus passuum usque ad murum ciuitatis, & à muro ciuitatis usque ad ostia Danubij quadraginta milibus passuum extenditur, ambitu murorum iuxta litum maris anguloso duodecim milia passuum circumplectitur. Hanc primò Constantinus in Cilicia luxta mare, quod Asiam Europæque disternat, ædificare disposuit, sed quædam nocte ferramenta omnia ablata, missis qui requirerent, in parte Europæ inuenta sunt: ibi enim fieri Dei uoluntas intellecta est. In hac urbe basilica miri operis, quæ sanctæ Sophiæ cognominatur, rotundo schemate, & à fundamētis constructa & concamerata tribus cincta parietibus, & magnis sustentata columnis arcibusque sublimata est: cuius interior domus in Aquilonali sui parte grande & ualde pulchrum armarium habet, in quo capsula lignea ligneoque operculo testæ crucis Dominicæ tres particulas continet, longum uidelicet lignum in duas partes incisum, transuersum eiusdem sanctæ crucis lignum. Hæc tribus tantum per annum diebus, hoc est, coena Domini, in pasceue, & in sabbato sancto, populis adoranda profertur: quarum prima capsula illa super altare aureum, duos cubitos altitudinis, & unum latitudinis habens, cum cruce sancta parafacta componitur: accedensque primus imperator, deinde cunctus per ordinem laicorum gradus sanctam crucem adorat & osculatur: sequenti die Imperatrix, & omnes matrones uel uirgines idem faciunt: tertia

Bedæ tom. j.

tia nihilominus die episcopi & cuncti clericorum gradus idem faciunt, & sic capsula reclusa ad supradictum armarium reportatur. Quædiu autem super altare manet aperta, totam ecclesiam mirus odor perfundit. De nodis enim ligni sancti liquor odorifer oleo similis profuit, cuius si etiam modica particula contingat, omnem ægritudinem sanat.

VERSUS EIVSDEM.

Descripti breuiter finesque situsque locorum, Pagina sacra magis, quæ memoranda refert. Bedæ iequēs ueterū monimēta, simulque nouiorū Charia magistrorum quæ sonet incipiens. Da Iesu patriam semper tendamus ad illam, Quam beat æternum uisio summa tui.

PERORATIO.

Hæc de locis sanctis prout potui fidem historicam secutus posui, & maxime Archiphi dictatus Galliarum episcopi, quos eruditissimus in scripturis presbyter Adomnanus lacinoso sermone describens, tribus libellis comprehendit. Siquidem memoratus Antistes, desiderio locorum sanctorum patriam deferens, terram re promissionis adiit, aliquot mensibus Hierosolymis demoratus, ueterano monacho nomine Petro duce pariter atque interprete usus, cuncta in circuitu quæ desiderauerat, uisula inuentione elustrauit: necnon Alexandriam, Damascum, Constantinopolim, Siciliamque percurrit. Sed cum patriam reuiscere uellet, nauis quæ uehebatur post multos anfractus uento contrario, in nostrā, id est, Britannorum insulam portata est: tandemque ipso post nonnulla pericula ad præstatum uirum uenerabilem Adomnanum ueniens, iter pariter suum, & ea quæ uiderat explicando, pulcherrimè illi historix docuit esse scriptorem. Ex qua nos aliqua decerpentes ueterumque libris comparantes, tibi legenda transmittimus, obsecrantes per omnia, ut presentis seculi laborem, non ocio lasciuie temporis, sed lectuosis orationisque studio, tibi temperare satagas.

FINIS LOCORVM SANCTORVM.

Bedæ interpretationes nominum Hebraicorum.

Ac, apprehēds, uel apprehēdo. Aad, testificas, uel testimonium. Aadhar, deprecatio, uel deprecationis.

Aalma, uirgo abscondens, uel ab

scandiu, uel abscondio uirginitatis. Aara, montana, uel mons fortitudinis. Aaron, mons sortis, uel mons fortitudinis, siue montanus, aut mons eorum.

y Aaro,

Aaronite, montes robusti, uel montium fortitudines: siue montani, aut montes eorum.
 Aara, sol, uel lumen: siue illuminans, aut illuminatio.
 Aathar, de patre tuo, uel tempore tuo, siue tu ante, aut temporalia tuus.
 Aaz, apprehendens uel fortitudo: seu fortis, aut apprehensio.
 Aazia, pateruus, uel patruelis: seu apprehendens Dominum, aut fortitudo Domini.
 Abba, pater, uel paternitas. Syrum est, non Hebræum.
 Abacuc, luctator fortis, uel rigidus: siue cōplexans eos, aut susceptio eorum, siue sustentatio eorum.
 Abbadia, seruus Domini, uel seruus Domino.
 Abbaga, pater solennis, uel patris solennitas: seu pater loquens, aut patris locutio.
 Abbasa, pater Dominus, uel pater abundans: siue pater meus iste, aut patris mei abundantia.
 Abbaim, pater eius, uel paternitas eorum.
 Abana, pater gratus, uel lapides colligens.
 Abani, patris requies, uel pater commotus: seu pater gratus mihi, uel pater gratificans me.
 Abamia, pater gratus Domino, uel pater gratificans Deum.
 Abaria, transiens Dominus, uel in transitu Domini: siue pater suscitans Dominum, aut pater uigilans à Domino.
 Abarim, pertransiens, aut pertransitio: seu motus in transitu, uel montes transseuntium.
 Abaron, pater suscitans dolorem, uel pater uigilans murmurationi: siue pater suscitans iniquitatem, aut pater uigilans inutilitatem.
 Abasbai, parcens, uel pepercit: seu parcens mihi, aut parsimonia mea.
 Abatha, pater tangens ridentem, uel patris tangens ridentis.
 Abda, seruus, uel seruitium: siue seruus eius, aut seruus ei.
 Abdai, seruus meus, uel seruus mihi: siue seruus eius, uel seruitus mea, uel seruitium eius mihi.
 Abdehel, seruus Dei, uel seruus Deo.
 Abdelech, seruus regis, uel seruus regno: siue seruus regis, aut seruus regnator.
 Abdenago, seruus tacens, uel seruus taceo, uel Domini auxilium, aut Dominus auxiliator.
 Abdi, seruus meus, uel seruus mihi.
 Abdias, seruus Domini, uel seruus Domino: siue Domini testis, aut Domino electus.
 Abdiel, seruus Dei, uel seruus Deo.
 Abda, seruus eius, uel seruus ei.
 Abdai, seruus meus, uel seruus mihi: siue seruus eius, uel mea, uel seruitium eius mihi.
 Abdoni, seruus eius, uel seruus eorum.
 Abdon, seruus merens, uel seruus inutilis.
 Abdon, seruus musitans, uel seruus iniquus.
 Abdon, ancilla dolens, uel seruus murmurans.
 Abed, seruus populi, uel seruus populo.
 Abedia, seruus Domino, uel seruus Domini.
 Abel, committens, uel commissio. (bilis.)
 Abel, luctus, uel pauor: seu uanitas, aut misera-

Abdela, commissio ei, uel commissio eius: siue luctus eum, aut miseria bilis ei.
 Abelga, uapor uallium, uel luctus deuorans.
 Abelmam, uanitas habitaculi, uel luctus inhabitantium.
 Abelmeola, uapor uallis falsæ, uel luctus parturientium: seu uanitas domicilij, uel miseria bilis inhabitatio.
 Abelmula, idem est.
 10 Abelsatim, uapor spinosus, uel luctus germinans: seu miserabilis positio, aut uanitas resurrectionis.
 Abemboen, lapis pollicis eorum, uel lapis in medio eorum. (eorum.)
 Abenezzer, lapis adiutorij, uel lapis auxiliator.
 Abenner, lapis lucidus, uel pater lucerne.
 Aber, cōmilit, uel certamē inq̃: seu participatio. (ratus.)
 Abel, uulnus, uel liuor: siue liuidus, aut uulner.
 20 Abessalon, pax patris, uel pater pacis: siue patris luctus, aut patris amaritudo.
 Abessan, pater abundans, uel patris egressio.
 Abethi, patris repulsiō, uel uia exploratio.
 Abgata, pater tangens ridentem, uel patris tangens ridentis. (nis.)
 Abethsethim, luctus lictorū, uel uanitas germinis.
 Abia, pater Dominus, uel patris Domini: siue Domini paternitas, aut ubi pater fuit.
 Abisael, pater Dominus Deus, uel paternitas Domini Dei. (tatio.)
 30 Abisail, pater meus exultans, uel patris mei exult.
 Abial, pater meus contemptus, uel patris mei despectio.
 Abiasbori, pater meus superintelligens, uel patris mei superintelligentia.
 Abia, patris mei populus, uel pater meus eorū.
 Abiasab, pater meus colligens, uel patris mei collectio. (cōgregatio.)
 Abiasaph, pater meus cōgregans, uel patris mei.
 40 Abiaibar, pater meus ros, uel pater meus superfluus: siue pater meus suscitans peccatum, aut pater meus peccato uigilans.
 Abida, pater meus sciens, uel patris mei sciētia.
 Abidæ, idem.
 Abidam, pater meus sciens eos, uel pater meus scientia eorum. (cium.)
 Abidā, pater meus iudex, uel patris mei iudex.
 Abiel, pater meus Deus, uel patris mei deitas.
 Abiē, patris mei mater, uel pater me⁹ maternus.
 50 Abiezer, pater meus fortis, uel patris mei auxiliū: siue pater meus separatus, aut patris mei sanctificatio.
 Abiezri, patris mei auxiliū, uel pater meus auxiliator meus.
 Abigabao, pater collis merentis, aut pater uallis merentis: siue pater meus uallis merentis, uel pater meus collis merentium. (uitatio.)
 Abigail, pater meus exultans, uel patris mei exultatio.
 Abigal, pater roris, uel erroris: siue patris mei aceruus, aut patris mei inuolutio.
 60 Abibel, pater meus Deus, uel patris mei deitas, uel imploratio. (tio.)
 Abilma, lugens, uel plorans: siue luctus, aut ploratio.
 Abil-

Abime, iugētes, uel piores: seu uani, aut mi
Abimes, idem. (serabiles.)

Abimael, pater meus à Deo, uel pater meus
exaudiens Deum. (gnum.)

Abimalech, pater meus rex, uel patris mei re
Abim, pater meus iuxta, uel pater meus iuxta: si
ue pater fuit, aut pater erit. (tio.)

Abinad, patris mei decus, uel patris mei cōmo
Abinadab, patris mei uotum, uel pater meus
spontaneus. (quies.)

Abinoen, patris mei fidelitas: uel patris mei re
Abira, pater meus magister, uel patris mei ma
gisterium.

Abiram, pater meus excelsus, uel pater meus
exaltatus: siue pater meus sublimis, aut pa
tris mei sublimitas.

Abirō, pater magister musici, uel pater meus
magister murmurans: siue pater meus magi
ster iniquus, aut pater meus magister inutilis

Abisa, pater salutis, uel patris salutare.

Abisa, pater meus sacrificans, uel patris mei sa
crificium, siue patris mei incensum, aut pa
tris mei holocaustum. (hi.)

Abisai, pater salutis meae, uel patris salutare mi
Abisai, pater meus incensum mihi, uel pater
meus sacrificium meum.

Abisai, pater meus superfluum, uel patris mei
rugitus. (caustum.)

Abisai, patris mei incensum, uel patris mei holo
caustum, pater meus canens, uel patris mei can
tens: siue pater meus loquens, aut patris
mei locutio. (clius.)

Abisur, pater meus mutus, uel pater meus dire
Abisur, pater meus rebus, uel pater meus an
gustatus: siue pater meus continens, aut pa
tris mei acerbitas.

Abithai, pater meus ros, uel pater meus irro
rans: siue patrem meum apprehendens, aut
patris mei apprehensio.

Abiu, pater meus est, uel pater meus ipse.

Abiud, patris robur, uel patris robor: siue pater
eorum, aut pater meus iste.

Abner, pater lucidus, uel patris lucerna, uel pa
ter luminis.

Abobi, pater incitator, uel patris amplexatio.

Abor, pater montium, uel patris foramen: seu
pater luminis, aut pater iracundus.

Abra, patris magisterium, uel patris exaltatio.

Abraam, pater uidens populum, uel pater ui
dens multitudinem: seu pater multitudinis,
aut pater multarum, subintelligitur gentiū,
non est enim in nomine.

Abrech, pater delicatus, uel pater tenerrimus.

Ipse est Ioseph, qui prelatas Aegyptiorum,
cum esset tener ac delicatus aetate iuuentu
tis, factus est pater senum merito sapientiae,
& prelatas sapientibus.

Abalon, pax patris, uel pater pacis, uel patris
lucida, aut patris amaricati.

Abalon, patrem meum pacificans, uel patris
mei amaricatio.

Abfania, pater egressus Domini, uel patris ab
undantia Domini.

Bedæ tom. 3.

Abur, patris lumen, uel pater igneus: seu pater
inecendens, aut patris apertio. (tus.)

Abur, liquor, uel plaga: seu iuuens, aut uulnera.

Achab, frater patris, uel fraternitas paternitatis

Acham, frater patris sui, uel fraternitas pater
nitatis suae.

Achaim, decenter, uel scorpiones.

Achaia, foror laborans, uel foror quæ, siue for
ror Domini, aut frater eius Dominus.

Achaicus, frater laborans, uel frater quis: siue
frater Domini, aut frater eorum Dominus.

Achaki, fratres laborantes, uel fratres quique
fratres Domini, aut frater eorum Dominus.

Achaim, praeputia umbracula: siue foror labo
ris, aut frater eorum.

Achal, omnia, uel in omnibus: seu frater conce
ptus, aut fratris commixtio.

Acham, labor, uel necessitas: seu coluber insi
dians, aut fraternitas eorum. (mus.)

Achamoni, frater sapiens, uel frater sapientia.

Achan, necessitas, uel tribulatio.

Acharan, retinens, uel apprehendens: siue reti
nens gratiam, aut apprehensio gratiae.

Achar, merces, uel turbator: siue tumultus, aut
peruersio.

Acharam, turbans populum, uel peruersio popu
li: siue peruersus eos, aut turbatio eorum.

Achara, merces gratiae, uel turbas gratificatas.

Accharca, infernus, uel pauperculus.

Acharis, sterilis, uel ingratus: seu sterilitas, aut
ingratitude.

Acharob, mures, uel demolitio.

Accaron, in pascuis, uel gregis pascua: seu steri
litas, aut eruditio tristitia.

Accaronita, in pascuis, uel in pascua gregum:
siue steriles, aut eruditio tristitiarum.

Achas, retens, aut apprehendens: siue retentio,
aut apprehensio.

Achan, conuertens, uel apprehendens: siue con
uersus uisioni, aut apprehendens fortitudi
nem, id est, resurrectionem Domini.

Achafias, apprehendens Dominum, uel appre
hensio Domini: seu conuersus fortiter Domi
no, aut apprehendens uisionem Domini.

Achafib, frater lupi, uel frater deuorans: seu te
nens lupum, aut apprehendens rapacitatem.

Acfa, claudicans, uel fractura. (tionis.)

Acfaph, clauda collectio, uel fractura cōgrega
tionis.

Aces, hamus, uel retentio: siue humilis, aut hu
militas. (militas.)

Acceret, dissipans, uel disperdens: siue demo
litionis, aut interficiens.

Accerethi, dissipans me, uel disperdens me, si
ue demolitio mea, aut interfectio mea.

Achela, suscipiens eum, uel susceptio eius.

Acheldemah, ager sanguinis, uel ager singula
reus Syrum est, non Hebraum.

Acherubin, cognosce, uel intellige: siue sciens
multitudinem, aut multitudo scientie.

Achi, frater meus, uel fraternitas mea.

Achia, umbraculum, uel praeputio: seu frater
Domini, aut fraternitas Domini.

Achiam, frater populi, uel fratris populus: siue
umbra.

umbraculum eis, aut præruptio eorum.
 Achias, merces, uel retributio seu frater Domini, aut fraternitas Domini.
 Achis, umbraculum, uel in collibus.
 Achila, suscipiens eum, uel susceptio eius.
 Achilai, suscipiens eum mihi, uel susceptio ei mea.
 Achim, fletus, uel plorans: siue frater eius, aut fraternitas eorum.
 Achimaas, frater mei onus, uel frater mei assumptio.
 Achimai, frater meus reductus, uel frater mei reductio. (modor)
 Achimau, frater meus quæ, uel frater meus quor.
 Achimelech, frater meus rex, uel frater mei regnum.
 Achimoth, frater meus mortuus, uel frater mei desertio.
 Achimaam, frater decor, uel frater decorus.
 Achinoem, frater decus, uel fraternitati deleuabilis.
 Achior, frater mei lumē, uel frater meus mortuus: seu frater mei foramen, aut frater mei tracundia.
 Achis, frater meus, uel quomodo est.
 Achis, frater uir, uel ueritatem uir frater meus, aut fraternitas uiri.
 Achisamech, fratrem meum corroborans, uel frater mei firmamentum.
 Achisamech, fratrem adiuvans, aut fraternitatis adiutor: seu fraternitatis sultura, aut fraternitatis et cilio. (nitas)
 Achitob, frater meus bonus, uel frater mei bonitas.
 Achitophel, frater meus cadēs, uel frater meus irruens: siue frater meus tractans, aut frater meus cogitans.
 Achisib, stultitia, uel mendacius: seu frater meus deuorans, aut frater mei hostia.
 Accho, hamus, uel usque adhuc, siue humilitas, aut retentio.
 Acchoe, hamus, uel usque huc: seu retinens eum, aut humilitas eius. (retenei)
 Acchotiz, hamus, uel usque huc: siue humiles, aut Acchos, hamus, uel usque huc: siue humilitas, aut retentio.
 Achobor, mures, uel deusatio.
 Achor, turbatio, uel tumultus: seu peruertens, aut peruersio.
 Achor, frater mei lumē, uel frater mei altitudo: seu frater mei foramen, aut frater mei tracundia.
 Achron, retentio, uel apprehensio: seu retinens, aut apprehendens. (tio)
 Achub, hamus grauitas, uel humilitatis cōdētia.
 Accupha, hamus subdit, uel humilis eructatio.
 Acchus, retinens consiliū, uel humilis cōsiliator.
 Achur, retinens lumen, uel humilitas ignea.
 Achzib, retentio, uel derelicta: seu mēdaciū, aut stultitia.
 Achziba, mentiens ei, uel stultitia eius: seu retinens eum, aut derelicta ei.
 Ada, testificans, uel testimonium. (trudis)
 Adad, testis, uel patruus: siue præcipuus, aut pater.
 Adada, testis eius, uel usque ad testimonium: siue præcipuus ei, aut patruus eius.

Adabarim, deuteronomium Græce, secunda legislatio Latine. (rator)
 Adadezer, decori auxiliū, uel præcipuus sepal.
 Adadezer, testimonium fortitudinis, uel patreus sanctificatio: siue fortitudo præcipuus, aut testificatio sanctificationis.
 Adagla, congregatio eorum, uel cōgregatio eorum.
 Adai, robustus, uel sufficiens: siue testis meus, aut fortitudo mea.
 Adala, seruus Domino, uel testimonium Dñi.
 Adala, seruus Domini, uel testificans Dominum.
 Adalia, seruus laborans, uel seruus laboriosus.
 Adam, homo, aut terrenus: siue indigena, uel terra rubra.
 Adama, humus, aut terra: siue terrenā, uel desiderabilis.
 Adame, cruores, uel sanguines plurali numero.
 Adami, magnificans, uel qui est magnificens: siue seruus populo meo, aut testificans populum meum.
 Adar, grex, uel populus.
 Adar, pallium, uel sublimis: siue testis uigilans, aut seruus suscitator.
 Adarfa, testificans solē, uel seruus illuminator.
 Adassa, noua, uel nouitas: seu testis factus, aut seruus plasmationis.
 Adassor, seruus fortis, uel testis angustias: seu seruus petre, aut testificans sagittā luminis.
 Adgam, pater sordis, uel testis sordidus.
 Admatha, seruus donator, uel testificans conuersionem.
 Adrach, stola, uel decorus: siue indumentum, aut induitio. (morum)
 Adraim, mūdans pessimos, uel mūdauit pessimos.
 Adramelech, stola regis, uel decor regni: seu rex indurus, aut regnator decorum.
 Adenabeth, seruus prophetizans, uel testificator prophetie.
 Ader, rex effusus, uel turris gregis: siue testis uigilans, aut seruus confurgens.
 Adesa, testis factus, uel seruus plasmator: siue seruus nouitatis, aut testificatio sanctificationis.
 Adema, seruus dñi, uel testificans dñm. (tionis)
 Adrahel, greges Dei, uel oues diuinx: seu decorans Deum, aut induitio Dei.
 Adremelech, stola regis, uel decor regni: siue rex indutus, aut regnator decorum.
 Adremmon, testis sublimis, uel seruus ecclesie.
 Adrezer, stola fortis, uel decor separans: seu decori auxiliū, aut induitio sanctificationis.
 Adi, seruus meus, uel testimonium meum. (nis)
 Adlada, seruus testis, uel fortitudo testificatio.
 Adihel, seruus Dei, uel testificans Deū de quibus.
 Adin, seruus causæ, uel testis iudicii.
 Adina, seruus causæ eius, uel testis iudicii eius.
 Adino, semellus, uel delicatus: seu fortis iudex, aut fortis causator.
 Adihaim, seruus duplex, uel testificatio.
 Adria, continens mala, uel locus malorum: siue decor factus, aut induitio plasmationis.
 Adrihel, populus Dei, uel oues diuinx: seu decorans Deū, aut induitio Dei. (do eius)
 Ado, seruus, seu testis, uel seruus dñi, aut fortitudo.
 Adoar,

Adoar, seruus uigilans, uel seruus suscitator.
Adoch, seruum tenens, uel testificatiois apprehensio.

Adollam, congregans eos, uel congregatio eorum: seu testimonium aquæ, aut testificatio in aqua.

Adollamin, idem quod Adollam.

Adollamites, congregans eos, uel congregatio eorum: seu testis aquæ, aut testificatio in aqua.

Adom, seruans eis, uel fortitudo eorum.

Adomin, rubra, uel ascensus ruforum. Iste est locus ille cruentus & sanguinarius, quod deuenit homo, qui ab Hierusalem descendit in Hiericho, & incidit in latrones.

Adon, seruus moriens, uel testis murmurans: siue fortis iniquus, aut fortitudo inutilis.

Adonal, Dominus, uel dominator.

Adonai, deus dominus, uel domini dominatio.

Adonias, dominator est Dominus, uel Dominus est dominatio.

Adonibezech, Dominus micis, uel Dominus fulgurans, uel Dominus dominator egestatis, aut Dominus dominator uani conceptus.

Adonicham, Dominus callidus, uel dominator calliditatis.

Adoniram, Dominus exaltatus, uel dominator sublimis.

Adonisedech, Dominus pacis, uel dominator iusticie.

Adopliche, libertas, uel gaudium. (tionis.)

Ador, seruus generis: uel testificatio generis.

Adul, testimonium prius, uel seruus eternitatis.

Adur, ruina exaltata, uel fluuius exaltatus, uel decor excelsus, uel generatio excelsa, uel decor excelsus, aut fluuius generationis.

Aduram, decor excelsus, uel generatio excelsa: seu decor excelsus, aut fluuius exaltatus.

Adumetina, uisio sublimis, uel uisio sublimiter.

Aegla, uittula, uel iuuenula: siue solennis, aut festiuitas eius.

Aegyptus, tenebræ, uel angustia: siue tribulatio coangustas, aut tribulationis coangustatio.

Aegypti, tenebræ, uel angustantes: seu tribulationes coangustatos, aut tribulatores coangustatorum.

Aeglon, iuuenula, uel uacca eorum: seu uacca moriens, aut iuuenula inutilis.

Aelam, uel subulum, uel ante fores: seu postis, aut superliminare.

Aelamite, uel subula, uel ante fores: seu postes, aut superliminaria.

Aelam, appositus, uel obiectus: seu despiciens, aut comparata.

Aelamite, appositus, uel obiectus: seu despiciens, aut comparati.

Aelmoth, tabernaculum, uel officina: seu tabernaculum mortis, aut officina mortuorum. (eius.)

Aema, sons, uel biuit: seu sons eius, aut oculus.

Aendor, sons generis, uel oculus generationis.

Aenas, pauper, uel miser: seu respondens, aut responsio.

Aengamin, sons horrorem, uel oculus elatoris.

Aenon, sons eorum, uel oculus eorum.

Bedæ tom. j.

Aerim, acervus lapidum, uel acervus lapides, Aesdrelō, auxilium moriens, uel misericordia dolentium.

Aesmon, terra deserta, uel terra inculta: seu terra moriens, aut terra inutilis.

Aetham, ualida, uel antiqua: siue ascendens, aut fortitudo.

Aethi, obstupefaciens, uel perterritus: seu terror patris mei, aut stupefaciens pater meus.

Aethiopia, tenebræ, uel caligo: seu tenebræ, aut caligans.

Aethiopes, tenebrosi, uel caliginosi, seu tenebræ, aut caligantes.

Aethonodofai, uia inferior, uel uisus in scribis.

Aphaim, humus eorum, uel uolatus eorum: seu liberans eos, aut securitas eorum.

Apha, idem.

Aphaim, humus, uel uolatus: seu liberans pauperes, aut securitas gratie.

Apham, humus mea, uel uolatus meus: seu liberans pauperes meos, aut securitas gratie mee.

Aphar, terra, uel pulvis: siue humus, aut fodiens.

Aphar, pulvis suscitans, uel humus uigilans: seu liberans uigiles, aut securitas suscitatorum.

Aphara, terra eius, uel pulvis eius: siue humus eius, aut fodiens eum.

Aphara, pulvis suscitans eum, uel humus uigilans eius: seu liberans uigilantes eius, aut securitas suscitatorum eius.

Aphara, taurus, uel uittulus: seu pulvis eius, aut fodiens eum.

Apharam, fodiens humum, uel pulvis inutilis.

Apharaim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, fodiens mare, uel maris effusio.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, fodiens mare, uel maris effusio.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Apharim, pulvis suscitans eos, uel humus uigilans eorum: seu liberans uigilantes eis, aut securitas suscitatorum eius.

Aphes, liberè egrediens, uel securitas egressiōis.
 Aphā, liberalis Dominus, uel liberalitas Dñi.
 Aphrica, fertilis, uel augmentata.
 Aphricani, fertiles, uel augmentati.
 Aphiba, colligens recē, uel congregā cōuer/
 sione: seu liber egressus, aut securā egressio.
 Aphih, securus, uel liber: seu securitas, aut li/
 beralitas.
 Aphon, uolās iniquē, uel uolatus mororis: seu
 liberè murmurans, aut securitas inutilis.
 Aphonitz, uolantes inique, uel uolando mor/
 rentes: seu securi inutiliter, aut liberè mur/
 murantes.
 Aphas, uolans consilio, uel uolatus consilij: seu
 liberè consulens, aut securus festinator.
 Aphuth, eius indumentum, uel eius declinatio.
 Aphutei, eius indumenta, uel eius declinatioēs.
 Aga, loquens, uel medians: seu meditatio, aut
 loquela.
 Agaba, festiuus pater, uel solennitas patris.
 Agabus, nunciū tribulans, uel tribulationis
 annuntiatio.
 Agag, *Adue*, uel tectum: seu festiue solennis,
 aut festiua solennitas.
 Agagitz, *Adue*, uel tecta: siue solennes festi/
 ue, aut festiui solenniter.
 Agai, questio, aut festiuitas: seu loquens mihi,
 aut meditatio mea.
 Agia, uisula, uel iuencula: seu solennis, aut se/
 stiuitas eius.
 Agar, aduena, uel conuertens: seu festum susci/
 tans, aut solennitas uigilanz.
 Agarani, aduens, uel conuersi: seu festa suscitā/
 tes, aut solennitates uigilarum.
 Agarai, aduena uultus, uel conuersio deuor/
 toris: siue festiuus magister meus, aut solen/
 nitas magistri mei.
 Age, questio, uel solennis: seu meditatio, aut
 loquela.
 Ageba, solennis pater, uel festiuitas patris.
 Agedga, festiua seruus pax donis, uel solen/
 ne testimonium accinctionis.
 Agelon, solennis candor, uel annuncia iniqui/
 tatem meam.
 Aggeus, festiuus, uel solennis: seu querens con/
 silium, aut letus festiuator.
 Agi, questio, uel solennis: seu sciens me, aut se/
 stiuitas mea.
 Agia, querens Dominū, uel solennis Dominū.
 Agirēmon, fons sublimis, uel fons ecclesiaz: seu
 fons cōgregis, aut fons malorū granatorū.
 Agrippa, cōgregis subitū, uel cōgregatio subita.
 Agrith, aduena, uel incolā: siue aduena meus,
 uel incolā meus.
 Agrithz, festiuus, uel solennes: siue loquentes,
 aut meditates.
 Ahab, frater patris, uel fraternitas paternitatis.
 Ahaion, campi, uel aulones: seu ualles gran/
 des, aut ualles campēstres.
 Ahalath, mons diuidens, uel mons leuis, id est, 99
 limpidus, siue lubricus.
 Ahamon, sapientia, uel sapientissimus.
 Ahara, fratris odor, uel frater odoris,

Aharei, post exercitiū, uel sequens exercitiū del.
 Ipse est Obab cognatus Moysi, & Iethro.
 Ahares, tecta, uel sol: seu siccitas, aut ariditas.
 Aham, patruus, uel patruelis: seu foris, aut ap/
 prehensens.
 Ahazias, paruus Dominus, uel patruelis dño:
 siue apprehendens Dñm, aut fortitudo Dñi.
 Aheberim, Hebræorum, uel transeuntium, seu
 transitus, aut transitores eorundem.
 10 Ahei, umbraculum, uel infocunditas.
 Aheri, declinans, uel declinatio.
 Ahesm, uoluntas, uel consilium, uel uolunta/
 ris, aut consilio eorum.
 Ahi, uiuet, uel uiuit: seu uita uallium, aut quæ/
 sitio uitæ.
 Ahia, querens eum, uel uallis eius: seu uita ual/
 lium eius, aut questio uitæ eius.
 Ahialim, cerui, uel ceruorum lapides: siue ual/
 lis fermenti, aut questio malitiæ.
 10 Ahialon, admirans, uel admiratio: seu uita mœ/
 rens, aut uallis iniquitatis.
 Ahias, uita plasmata, uel uita factura: seu frater
 sustollens, aut si ater plasmatio.
 Ahidad, uiuens gloria, uel uita gloriæ: seu fra/
 ter meus glorians, aut frater mei gloria.
 Ahie, sterilitas, uel obobratio: seu frater obum/
 brans, aut frater frater obumbraculum.
 Ahihel, uiuens Deo, uel uiuens Dominū: seu uita
 uallium Dei, aut questio uitæ diuinæ.
 10 Ahitere, uallis amica, uel uita amici: seu frater
 meus amicus, uel frater mei amicitia.
 Ahiezer, frater meus fortis, uel frater mei au/
 xiliator: seu uita uallii separatarum, aut quæ/
 sitio uitæ sanctificationis.
 Ahilam, dolens, uel parturiens: seu ante fores,
 uel ante uestibulum.
 Ahiloth, frater uincens, uel frater ligatus: seu
 uallis declinans, aut uita uocatio.
 40 Ahiluth, uallis incluta, uel questio nobis: seu fra/
 ter inclutus, aut fraternitas nobilitas.
 Ahiman, uita qualis, uel questio quæ: seu frater
 quis, aut fraternitas quomodo.
 Ahimelech uita regum, uel uallis regia: seu fra/
 ter meus rex, aut frater mei regnum.
 Ahim, fons, uel oculus.
 Ahinadab, frater sponte, uel frater spontaneus:
 seu uita uallium spontaneorum, aut questio
 uitæ spontaneæ.
 Ahin, frater mœrens, aut frater iniquus: seu ui/
 ta uallii dolētium, aut questio uitæ inutilis.
 10 Ahiram, uallis excellens, uel uita exaltata: seu fra/
 ter meus sublimis, aut frater mei exaltatio.
 Ahiran, sculptor, aut sculpsens.
 Ahiroth, sculptum, uel sculptrum.
 Ahisamech, fratris mei sculptura, uel fratris
 mei erectio: seu frater meus adiuuans, aut fra/
 trem meum roborans.
 Ahisar, frater meus princeps, uel fratris mei le/
 uamen: seu uita uallium principis, aut quæ/
 sitio uitæ angustiantis.
 Ahitub, frater meus bonus, uel fratris mei bo/
 nitas: seu uita uallium delectantium, aut quæ/
 sitio uitæ delectæ.

Ahot, spina uel compunctio.
 Ahoites, spinosi uel compungentes.
 Ahoiban, spina sapientia, uel compunctio intelligentis.
 Ahoiman, perturbans, uel perturbator: seu pugnans quis, aut spina quomodo.
 Ahim, inutile, uel iniquitas.
 Ai, uultur uel deuorator.
 Aia, uultur eius, uel deuorans eum.
 Aiath, uultur uel condemnatio, seu uultur declinans, aut deuoratio peccatorum.
 Aicham, frater meus surgens, uel fratris mei resurrectio, seu uultur callidus, aut deuorator calliditatis.
 Aithel, uultur Dei, uel deuorator Deus.
 Ailath, dolens uel parturiens, seu uultur uiscus, aut deuorator declinans.
 Ahiron, uallis admirans, siue ubi erant uiri, aut ubi uili sunt.
 Ailud, uultur utinam utilis, uel deuorator utinam declinatus.
 Ailuh, ubi erant uiri, uel ubi uiri sunt.
 Aim, inutilis aut idolatra.
 Aiman, idolum grati, uel inutilis donatio, seu uultur quis, aut deuorator quomodo.
 Alm, fons uel oculus.
 Ainan, uultur decorus, uel deuoratio pulchritudinis.
 Ainagallim, oculus uultus, uel fons inundans, siue oculus reuelatus, aut fons transmigrationis.
 Almon, uultur moriens, uel uultur iniquus, seu deuoratus murmure, aut deuorator inutilis.
 Atr, ciuitas, uel oppidum.
 Aisfames, ciuitas solis, uel oppidum illuminatum.
 Aismoth, desertio, uel adductio mortis.
 Aith, condemnatus uel condemnatio.
 Aiud, uultur inclutus, uel decorus gloriosus.
 Ala, commixtio, uel conscendens, siue infirmus aut infirmitas.
 Alab, lactea uel dulcedo.
 Alach, lubricum, uel pars mea.
 Alacarnasum, fermentum cõcidens duces, uel commixtio diuidens principes. (do.)
 Alal, laxitas, uel lassitas: siue leuitas, aut latitudo.
 Alala, laxitas eius, uel lassitas eius: seu leuitas eius, aut latitudo eius.
 Alam, infirmans eos, uel commixtio eorum.
 Alamat, despiciens utrem, uel contemnens indignationem.
 Alamo, despectio uel desuper multitudo in se, siue infirmas eos dolori, aut cõmiscens eos iniquitatibus.
 Alas, commixtio, uel fermentum.
 Alasam, triplicem uel conseruatam, seu cõmiscens populum, aut fermentatio populi.
 Althalbon, patris mei dolor, uel pater meus sub intelligentia.
 Alchimus, fermentum uani consilij, uel commiscens callidam festinationem.
 Ale, conscensio, uel commiscens, siue infirmus, aut infirmitas.
 Aleph, mille, uel doctrina tentationum.
 Aleplim, ignis uel igneus, seu doctrina mandati, aut militatentationum.

Allel, laus uel laudatio.
 Alleluia, laudate Dñm, uel laudatio Domini.
 Alexander, alleuans tenebras, uel auferens angustias tenebrarum.
 Alexandria, idem.
 Alexandrinus, tenebras alleuans, uel tenebrarum angustias auferentes.
 Alphal, bitumen, uel aqua bituminis.
 Alpheus, doctus uel documentum, siue fugitiuus, aut mississimus.
 Alian, contemnens donum, uel despectio gratiæ.
 Alian, electus uel electio.
 Alimis, uelutibus uel superliminariis.
 Alinath, uer uel indignatio. (rem.)
 Alinath, cõreptor doni, uel despiciens donato.
 Almon, contemptus, uel despiciens.
 Almondeblathaim, contemptus palatharum, uel despiciens opprobria.
 Almoth, uer uel indignatio.
 Alois, laus factura, uel laudatio plasmatoris.
 Allon, laus doloris, uel laus mororis, siue laudator iniquus, aut laudator inutilis.
 Alua, despiciens uel contemnens, siue contemptus, aut despectio.
 Alua, contemnens eos, uel despiciens eos, seu contemptus eis, aut despectio eorum.
 Alulan, contemptus uel despectus.
 Alus, fermentum, aut commixtio, seu contemnens consilium, aut despectus festinator.
 Am, gens uel populus.
 Ama, gens mea, uel populus meus.
 Amas, gens eius, uel populus eius: seu populi testis, aut populum testificans. (tio.)
 Amaad, populi testificans, uel populi testifica.
 Amad, populus adhuc, uel populus seruus, siue populus testis, aut popularis testimonium.
 Amadihi, populus seruus peccato, uel populus testificans tempore.
 Amador, populus testes generans, uel populus seruus generationi.
 Amal, gens cõmixta, uel populus conscendens, siue populus infirmus, aut populi despectio.
 Amalasar, dixit princeps, uel dictum principis, siue gens cõmixta carceri, uel populus despectio carceratus.
 Amalech, gens bruta, uel populus lambens.
 Amalechitæ, gentes brutæ, uel populi libentes.
 Aman, iniquus, uel coangustans: seu cõprimens mea, aut coangustatio mea.
 Amara, iniquus ei, uel coangustans eum, seu cõprimens eum, aut coangustatio eius.
 Amanitz, iniqui, uel coangustantes: seu cõprimentes eos, aut coangustatio eorum.
 Ama, populo donatus, uel populi gratificatio.
 Amasnitæ, populo donati, uel populi gratificationes.
 Amman, cubitus uel mensura, seu populus quis, aut gens quomodo.
 Ammanitz, cubitati uel mensurati, seu gentes quæ, aut populi quomodo.
 Amanfame, cubitus fulcens, uel mensura erectionis, siue populus dono adiutus, aut populi gratificatione confirmatus.

Amarapha, dicto cadens, uel dixit ut caderet, seu populus curatus Deo, aut populus medicamentum Dei.

Amaran, temulentus, uel rubricatus, sordidus, siue populus laudatus tritico, aut populus coaceruatus.

Amarias, dicens Domino, uel uerbum Domini, seu gens suscitans Dominum, aut populus uigilans Domino.

Amaritz, dicens Domino, uel uerba Domini, seu populi Domini suscitantes, aut populi Domino uigilantes.

Amas, furor uel indignatio, seu populi tollens, aut populus plasmationis.

Amasa, furor eius, uel indignatio ei, seu sustollens gentem, aut popularis plasmatio.

Amasai, furor eius meus, uel indignatio eius mihi, seu gentem sustollens mihi, aut populi plasmatio mea.

Amali, furor meus, uel indignatio mea, siue populi tollens mihi, aut plasmatio populi mea.

Amalia, indignans Dñs, uel furor Dñi, seu gentem sustollens Dño, aut populi plasmator Dñs.

Amath, uer, uel indignatio, siue populus donatus, aut populus consummatus.

Amatha, ueritas eius, uel indignatio bilis eius, siue populus declinans eum, aut populus precans ei.

Amatheus, populus peccans, uel indignator rigidus.

Amathi, ueritas mea, uel indignatio bilis meae, seu populus peccans mihi, aut populus declinans. Iste Amathi est Iona propheta, Sarepta nix uidetur filius, quæ resuscitauit Helias, mare postea dicitur ad eum: Nunc in isto cognoui, quia uis Dei es tu, & uerbum Dei uerum est in ore tuo.

Amathia, ueritas mea Domino, uel fides mea Domini, siue populus peccans Domino, aut populus declinans Dominum.

Amathim, ueritas, uel indignatio bilis eorum, siue populus peccans eis, aut populus declinans eos.

Amathitis, ueritas uiri, uel indignatio bilis asumptæ, seu populus peccans uiro, uel populus declinans assumptionem.

Amadan, concupiscibilis, uel concupiscens, siue populus iudicans eos, aut populus iudex eorum.

Amad, populi abiectio, uel populi abiectio.

Amasus, populus abiectus, uel populi abiectio.

Amen, uer, uel ueritas, seu fiat, aut fideliter.

Ameffa, populum tollens, uel populi ablatio.

Ameisia, populum leuans Domini, uel populi subleuatio.

Amelech, populus timens, uel populus prologatus, seu populi germen, aut populi reuolucio.

Amech, iustus uel indignatio, siue populi donum, aut populi perfectio.

Amethe, populus ascendens, uel populi fortitudo.

Ameti, iustus meus, uel indignatio mea, siue populus meus, aut populus obfuscatissimus.

Amphibolus, populus eorruens, uel populus ore eorruens.

Ameia, populus Dñi, uel populi dominatio.

Amiel, populus meus de uel populi mei Dei.

Amin, gens mea, uel populus meus.

Aminadab, populus meus sponte, uel populus meus spontaneus, siue populi mei uota, aut populus meus urbanus.

Aminod, populus meus inelytus, uel populus meus gloriosus.

Amissadai, populus meus sufficiens, uel populi mei sufficientia.

Amithal, calefactus ros, uel calefactio roris, siue populus meus irroratus, aut populi mei irroratio.

Amiuth, populus meus inelytus, uel populi mei gloratio.

Amizadab, populi mei fluens torris, uel populi meo torris fluitio.

Amnes, robustus, uel fortis, siue populus fugitiuus, aut populi tentatio.

Amob, parcens uel sustinens, siue populus dilectus, aut populi amplratio.

Amoch, populus tenens, uel populi apprehensio.

Amolus, farinæ, uel delorata farina.

Amon, onerans uel onustus, siue nutriendus, aut fidelis.

Amon, populus dolens, uel populus murmurans, siue populus iniquus, aut populus inuitis.

Amon, populus parcens, uel populus meroris, siue filius generis mei, aut filius populi mei.

Ammona, populus parcens ei, uel populus meroris eius, siue filius generis eius, aut filius populi eius.

Ammon, populus parcens mihi, uel populus meroris mei, siue filius generis mei, aut filius populi mei.

Ammoniz, populi parentes mihi, uel populi dolorum meorum, seu filii generis mei, aut filii populorum meorum.

Amora, loquens uel amaricans, siue populi scitus, aut populi illuminatio.

Amorraiz, amari uel loquentes, seu populi sciti, aut populi illuminati.

Amos, fortis uel potens, siue onerosus, aut uir robustus.

Amos, onerans, uel fortitudo, seu populi, aut populi diuulio.

Ameia, fortis ei, uel potens ei, siue onerans ei, aut fortitudo eius.

Amofa, uir robustus ei, uel onerans ei, seu populi, uel auellens ei, uel diuulio populi eius.

Amoth, calefactio uel calefactio.

Amothdor, calefactio generationis, uel calefactio generationem.

Amplatus, populi malleum, uel populus malleator, siue populus ore contendens.

Amraphel, dicto cadens, uel dixit ut caderet, siue populus euratus Deo, aut populi medicamentum Deus.

Amra, populus excelsus, uel populi celsitudo, siue populus exaltatus, aut populi exaltatio.

Amramiz, populi excelsi, uel populi exaltati.

Amri, amaricans, uel calefactus, siue populus magister, aut populi magistrum.

Ami,

Amis, populus indigēs, uel populi dormitatio,
Amibar, populus patēs, uel populus ambigēs,
siue populus explorator odoris, aut populus
explorator ascensionis.

Amuhel, populus calefactus Deo, uel populus
cum quo est Deus.

Amul, populus dolens, uel populus parturiēs.

Amula, populus dolens ei, uel populus partu-

rientium.

Amulig, populi dolētes, uel populi parturiētes.

Amuthal, calefactus ros, uel calefactio roris, si-

ue populus irroratus, aut populi irroratio.

Ana, donatus, uel gratificatus, seu donum aut

gratificatio.

Anna, gratia, uel respondens, siue donans aut

donatio.

Anab, uia uel humilitas, siue donum patris, aut

grata paternitas.

Anaba, uia eius, uel humilitas eius, siue donum

patris eius, aut grata paternitas eius.

Anacham, humilis, uel exurgēs, seu donum ca-

lidum, aut gratificata caliditas.

Anaceb, eognomentum, uel cognominatio.

Anaehim, nō est innocēs humiliar enuēs, siue

monile collo sublimi, aut humilitatis reuolutio.

Anae, nūquid cōmōt est, uel nūquid cōmotio.

Anaphalim, eadentes, uel uiolentes, siue gigātes,

aut gratiam declinantes.

Anahe, nunquid cōmōtus est ipse, uel nunquid

est cōmōtio siq, siue donatus uita, aut gra-

tificatus susceptio.

Anam, nubes uel obumbratio, siue donum po-

puli, aut gratificatio eorum.

Annamalch, donū regni, uel responsio regis,

siue donans regnator, aut gratificatio regia.

Anamin, respondentes aquae, uel gratificatio,

nes aquarum.

Anan, donū gratiae, uel donata gratificatio.

Ananeel, gratus Deo, uel responsio dei, siue cui

donauit Deus, aut qui est donatus Deo.

Ananeth, dono uiuens, uel gratia pauidus.

Anani, respondēs mihi, uel gratificatio mea.

Ananias, donum gratie Domini, uel donata gra-

tificatio Domino.

Ananim, respondentes aquae, uel donationes a-

quarum.

Anas, donās uel donatus, seu gratiam tollens,

aut respondens.

Anath, gratia uel respondēs, seu gratiae peccā,

aut responsio temporis.

Anatha, respondens ei, uel gratificans eum, seu

gratiae peccā eius, aut responsio repositus eius.

Anathim, humilitas uana, uel responsio uana:

seu monile colli, aut humiles confurgentes.

Anathot, responsio, uel obedientia, aut respon-

dens signo, aut gratificatio designantis.

Anathothia, responsio Domini, uel obediens

Domino, siue respondens signo Domini, aut

gratificans designantem Dominum.

Anathothite, respondētēs, uel obediētes, siue re-

spōdētēs signo, aut gratificātes designatōrē.

Andreas, respondens pabulo, uel decorus in statu

one, siue decus: aut secundum Graecam ety-

mologiam, ἐκ τοῦ ἀνδρός, id est, uelro uirilis.

Andronicus, respondens pabulo, aut decorus
ad standum, siue cogitans passionem, aut re-

sponsio passionis.

Anebaba, sollicitauit, uel humili auit, siue sol-

licitans ualles, aut humilians colles.

Anegeb, auster uel merides, siue austeralis, aut

meridianus.

Anel, nunquid cōmōtus est mihi, uel nūquid

cōmōtio mea.

Aneliab, donum Dei patris, uel gratificans Des-

patrem.

Aneni, circuli uel coronae, seu praecinens, aut

praecinator.

Anenid, donum meum, uel gratificatio mea.

Aner, lumen uel illuminatio, seu dono uigilis,

aut gratificatio consurgens.

Ange, donū praeceptū, uel gratificatio pectoris.

Anad, gratia uel responsio, siue respondens te-

stibus, aut gratificatio seruutis.

Ani, pauper uel egenus, siue donum meum, aut

gratificatio mea.

Ania, donum Dei uel gratificans Dominum.

Anian, donum populi, uel gratia eorum.

Aniel, donatus Deo, uel gratificans Deum, si-

ue gratificans eos, uel paupertas eorum.

Ano, donans eis, uel gratificans eos, siue dolor

eorum, aut labor eorum.

Anob, dono seruici, uel gratificatio seruutis.

Anon, donator motens, uel gratia iniquus, seu

gratiae inuisis, aut gratificatio murmuris.

Aniphas, dans transitum, uel dantis transitio.

Aniochus, pauper silens, uel pauperis silentiū.

Antiochia, paupertas silens, uel paupertatis si-

lentium.

Antiocheni, pauperum silentia, uel paupertate

silentia.

Antipater, dans laudem, uel dantis laudatio.

Antipatridem, donum laudatō, uel dantis lau-

datonem.

Aniula, dolens uel parturiens.

Aniū, donū unicū, uel gratificatio sempiterna.

Aocen, nidus uel cubiculum.

Aod, inelytus, uel gloriosus.

Aohi, spina, uel compunctio.

Aohite, spinosi uel compungentes.

Aohiaban, spina sapientiae, uel compunctio in-

telligentis.

Aohiman, perturbatus, uel perturbatio, seu pā-

gens quis, aut pungens quomodo.

Aoth, nobilitas uel gloriatio.

Appaim, humus eorum, uel uolatus eorum.

Apparam, liber onager, uel continens sententiā.

Appaiana, libertas populi Domini, uel conti-

nens populum Domino.

Appelles, congregans eos, uel congregatio

eorum.

Appia, libera uel libertas, siue continens, aut cō-

uenientia.

Appisorum, libera, uel fortis libertas.

Apollo, mirabilis, aut admirandus.

Apollophanes, mirandus facie, uel admirabi-

lis contemplator.

Apolo,

Apollonia, disciplina uel synagoga eorum.
 Apollonius, miraculum uel admirabilis.
 Apollus, congregans eos, uel congregatio eorū.
 Apollus, missus uel legatio.
 Aples, liber egreditis, uel continentia egressus.
 Apfiba, continens rectitudinem, uel libertas cō
 uersationis.
 Aquila, dolens uel parturiēs, seu dolor aut par
 turitio.
 Ar, suscitatio uel uigilia.
 Ara, electus uel electio, seu uigilans ei, aut susci
 tans eum.
 Arab, infidix, uel caliditas, seu uigilans patri,
 aut suscitans patrem.
 Araba, infidix eius, uel caliditas eius, siue susci
 tans patrem, aut uigilia patris eius.
 Araba, multa uel uespera, siue occidens, aut in
 habitabilis.
 Arabath, deserta tempore, uel planicies pecca
 torum, siue suscitans patrem peccati, aut uig
 ilans patri declinanti.
 Arabathix, deserti tempore, uel planicies pec
 catorum, siue suscitans patrem peccati, aut
 uigilantes patri declinanti.
 Arabes, humiles uel occidentales, siue calidi,
 aut infiditiores.
 Arabathane, humile robur, uel deserta fortitudo,
 siue suscitans patrem robustum, aut uigilans
 patri fortitudinis.
 Arabia, caliditas, uel infiditrix, siue humilis, aut
 occidentalis.
 Arboth, plana uel humilis, siue campestris aut
 equalia.
 Arach, longitudo uel longanimitas, siue susci
 tans fratrem, aut uigilia fratris.
 Aracheus, longitudo consulens, uel longanimitas,
 siue festinans, aut uigilans fratri consilij,
 aut suscitans fratrem festinantem.
 Arach, longitudo mea, uel longanimitas mea,
 seu fratri meo uigilans, aut suscitans fratrem meū.
 Arachites, lōgus uel longanimitas, seu uigilans
 fratri cōuerso, aut suscitans fratrem captiuum.
 Arad, descendit, uel descensio, siue suscitauit de
 scendentes, aut suscitauit descensionem.
 Arad, descendens uel descensio, siue suscitans
 seruū, aut uigilans testimonio.
 Arada, miraculū, uel admiratio, siue obstupuit,
 aut admiratus est.
 Arada, descendens ei, uel descensio eius, seu uig
 ilans seruituti, aut suscitans testimonium.
 Aradi, deponētes uel deposiuit, siue uigilans
 seruituti meæ, aut suscitans testimonij meū.
 Aradius, deponens consilium, uel descendens
 festinanter, seu uigilans seruituti festinanti,
 aut festinans testificationem consilij.
 Aradius, admirans uel obstupescens, seu uinde
 miator meus sufficiēs, aut uinde miatoris mei
 sufficiencia.
 Arado, miraculum, uel depositio; seu suscitans
 seruū, aut uigilia testificationis.
 Arapha, suscitans terrā, uel uigilanter fodiens.
 Araphix, suscitantes terræ, uel uigilanter for
 dientes.

Arath, negotiorum, uel negotatio, seu uigilans
 uitæ, aut suscitans pauorem.
 Ara, eligens Dominum, uel electio Domini.
 Ara, uigilans Domino, aut suscitatio domini.
 Aral, suscitans infirmum, uel uigilanter conser
 uans, siue suscitans contemnentem, aut uigilia
 despectionis.
 Aram, suscitans excelsum, uel uigilans exaltatiō;
 Aram, res cum arca, uel res cum capsā, siue ar
 cens, aut indignatio.
 Aram, excelsus, uel iracundus, seu decor aut ē
 lectio eorum.
 Arama, suscitans gentē ei, uel uigilia populi eius.
 Arama, excelsa uel irascens, seu decorans eum,
 aut electio eius.
 Aramathi, deiciens, aut electio eius, seu deco
 re pauidus, aut excelsa consummans.
 Aramelech, suscitans gentem regī, uel uigilia
 populi regni.
 Aramelech, excelsum regnum, uel erectus rex,
 seu decor regni, aut iracundia regis.
 Aran, res cum arca, uel res cum capsā, siue susci
 tans excelsum, aut uigilans exaltationi.
 Aran, aceruus tritici, uel laus frumenti, seu sus
 citans donum, aut uigilans gratiæ.
 Aranon, Iesus frumētū, uel aceruus trititix, seu
 suscitans donū iniquū, aut uigilans gratiæ inutili.
 Ararath, mons uuluis, uel mons uellicatus, seu
 suscitans consurrectionem descendenti, aut
 uigilans testimonio descendenti.
 Arari, mons uel sublimitas, seu uigilans uigili
 meo, aut suscitans suscitantem me.
 Ararix, montani uel sublimis, seu uigilantes uig
 ili meo, aut suscitantes suscitatoris mei.
 Aras, elatio uel superbia, siue suscitans sustollen
 tem, aut uigilans plasmationi.
 Arasth, artifex uel artificium.
 Arath, testimonium descendens, uel consurre
 ctio descensionis, siue suscitans peccatum, aut
 uigilans temporaliter.
 Arath, bruchus uel locusta, seu bruchus pecc
 cati, aut locusta temporalis.
 Arathix, locustæ uel bruchi, siue bruchi pecc
 cantes, aut locustæ temporales.
 Arathia, locusta uiri, uel bruchus assumptus,
 siue hamus pauidus, aut humilitas superioris.
 Arbee, quarta uel quatuor.
 Arbella, suscitans uersutatem auri, uel uigilia,
 siue assumptione.
 Arbi, locusta uel bruchus, siue hamus meus, aut
 humilitas eius.
 Arbo, hamus, uel usq; huc, siue humilis, aut hu
 militas mea.
 Arboth, humilis uel campestris, siue hamus te
 nens, aut hamī retentio.
 Arbona, locusta iniqua, uel bruchus inutilis, siue
 humilitas mortis eū, aut reiectio doloris eius.
 Archab, infidix uel infidians.
 Archad, infidiator seruus, uel infidix testimo
 nij.
 Archelaus, agnoscens leo, uel agnitio leonis.
 Archaharioch, mora coronæ, uel longitudo
 circuli.
 Archippus, infidix oris, uel longitudo operis,
 siue

siue infidie dilatat, aut infidiarum dilatatio.
 Ardor, fuscitas iudices, uel uigilia iudicis dori.
 Area, eligens eum, uel electio eius: seu fuscitas
 descendente, aut uigilia descensionis.

Areba, plana uel campestris, seu deserta, uel in-
 habitabilis.

Areba, humilis Domino, uel retio Domini.

Areba, infidians uel infidiatio.

Arepa, humilis pulcher, uel infidians pulchri-
 tudo.

Arech, longitudo, uel longanimitas.

Arechon, longanimitas merens, uel longitu-
 do iniqua, siue admiratio possessionis, aut de-
 scensio negotiationis.

Ared, descendens uel descensio: siue ascensus
 montium, aut ascensus saltuum.

Areph, fuscitator mensura, uel uigilia dissolu-
 tionis.

Arel, declinans me, uel declinatio mea: siue fu-
 scitans Deum meum, aut uigilia Dei mei.

Arelit, declinatio mihi, uel declinationes meae:
 siue fuscitans Deum meum, aut uigilantes
 Deo meo.

Aren, acerui lapidum, uel lapides acerui.

Aren, filius meus, uel filio meo: siue fuscitans
 tonem, aut uigilia oculi.

Ares, electus uel electio, siue fuscitans facturam,
 uel uigilia plasmationis.

Areib, stupor, uel descensio: siue fuscitans pau-
 rem ei, aut uigilia uite.

Areuna, arca, uel repositio.

Arphax, fuscitans transitum, uel uigilia trans-
 gressionis.

Arphaxi, fuscitantes transeuntium, uel uigilia
 transgressionum.

Arphat, sanus uel saluus, siue sanitas uel salu-
 arphax, saluus uel sanus depolatione.

Arga, mensura, uel mensurator.

Argob, maledices excessum, uel maledicta sub-
 limitas.

Aridai, fuscitans dilectum meum, uel uigilia
 amabilia mei.

Aridaiha, leo donat, uel leonis donum fuscitans.

Ariel, leo Deus, uel leo Dei.

Arieli, leo Deus meus, uel leo Dei mei.

Arph, uigilia germinis floridi, uel fuscitatio ut-
 sionis buccellae.

Arim, aceruus lapidum, uel lapides acerui.

Arimathus, altitudo eius, uel ipse exaltatus est.

Arimathia, fuscitans donum Domino, uel uigilia
 donationis Domini.

Arioth, ebrietas, uel ad sollicitudinem dirigens.

Ariopagita, primitiue solennis, uel primitiua
 solennitas.

Ariopagus, primitiua solennitas, uel primitiue so-
 lennitatis: sed hoc uiolenti est, cum Atheniensis
 curie nomen sit, quod à Marte nomen accepit.

Arisai, leo tentans, uel leonis tentatio.

Aristarchus, fuscitans coronam, uel mons sanctus
 superfluit.

Aristobolus, fuscitans dolorem, uel fuscitatio
 germinis.

Arina, sublimis, uel confurgens, siue sublimitas,

aut confurrectio.

Arinagaddon, mons est latrunculis, uel mons
 globosus: siue confurrectio recti, aut confur-
 rectio in propria ara.

Arimaithim, sublimitas duorum, uel altitudo
 eorum, siue sublimis duo, aut confurgentes bini.

Armenia, mons uulsi, uel mons uellicatus, seu
 montis uulsi, aut montis uellicatio.

Armenj, montes uulsi, uel montes uellicati, seu
 montium uulsi, aut montium uellicationes.

Armō, anathema meroris, uel imago tristitia.

Armon, domus uel cellarium, siue illuminans,
 aut anathema.

Armon, anathema meroris mei, uel imago tri-
 stitiae meae.

Armoni, domus mea, uel cellarium meum, siue
 illuminans me, aut anathema meum.

Arnaphet, uigilia conuertens, uel fuscitatio co-
 uersionis.

Arman, uigilia doni, uel fuscitatio gratiae, seu ar-
 ca meroris, aut maledictio eorum.

Armon, arca meroris, uel maledictio, siue lu-
 men eorum, aut maledictio eorum.

Arod, maledictio sufficiens, aut maledicta suf-
 ficienter.

Arodi, maledictus sufficienter, uel maledictio
 sufficiens mihi.

Arodite, maledictus sufficienter, uel maledictio,
 num sufficientia.

Aroedi, uindemiator sufficiens, uel uindemia
 sufficientia.

Aroer, suffusio uigilia, uel uacuetas uigilia.

Aroer, myrica, uel exurgens, siue subleuans, aut
 suffusio.

Aroellie, uacuetas uigilia, uel suffusio
 nes uigiliarum.

Aroerite, myrica, uel subleuantes, siue suffusio
 aut exurgentes.

Arom, nequam uel uersipellis.

Aromath, nequam tempus uel uersipellis peccator.

Aroris, mons uel sublimitas.

Arorites, sublimis uel montanus.

Aroseth, nequam semen, uel iniqua positio, seu u-
 gilans germen, aut fuscitatio resurrectuonis.

Arisa, sol eius, uel illuminatio.

Arsaces, solis duritia, uel illuminatio uomitus.

Arsalem, silens circumcilio, uel silentium circum-
 cisionis, seu fuscitans nomen Domini, aut u-
 gilans auditioni diuinae.

Arth, mora, uel immorans.

Arthaba, mora patris, uel morans patrem.

Artaxerxes, lumen silentio tentans, uel lumen
 silentio tentatus.

Arthemj, anathematizans, uel conturbans eos.

Arthemis, id est, Diana conturbans, uel anathe-
 matizans, siue fuscitans agrotationes, aut ex-
 grotationum fuscitatio.

Arucis, circumrodens me, uel circumrosio mea.

Arum, aceruus tritici, uel laus frumenti.

Arunas, illuminans, uel illuminatio.

Arur, fuscitans ignem, uel uigilia luminis.

Arus incisa, uel aurea, seu uigilans consilio, aut
 fuscitans testationem.

Afa, tollens, uel factura, siue sustollens, aut plasmatio.
 Afaba, eius captiuitas, uel eius conuersio, siue sustollens patrem, aut plasmatio patris.
 Afabias, colligens Dominum, uel congregatus Domino, siue sustollens patrem Dominum, aut plasmatio patris Domini.
 Afach, factura prærupta, uel plasmationis umbraculum, siue sustollens fratrem, aut tollens fraternitatem.
 Afadiaz, factura ferulens Domino, uel sustollens testimonium Domini.
 Afaiel, sustollens Deum, aut plasmatio Dei.
 Afaph, colligens uel cōgregans, siue collectio, aut congregatio.
 Afata, facit Dominus, uel faciens Domino, siue sustollens Dominum, aut plasmatio Dñi.
 Afata, s'idem.
 Afam, delictū, uel sumus, siue sustollens populum, aut plasmatio eorum.
 Afama, delictū eius, uel fumigans eum, siue sustollens populi eius, aut plasmatio eorum.
 Afan, tollens donum, uel plasmatio gratiæ.
 Afana, tollens donū ei, uel plasmatio gratiæ eius.
 Afar, carcer uel carceratus, seu facturam suscitans, aut sustollens uigilantes.
 Afaram, uincens uel exactus, siue sustollens uigiles iudices, aut plasmationem suscitans iudicio.
 Afarel, carcer Dei, uel carceratus Deo, seu factura suscitans Deū aut sustollens uigiles Dei.
 Afarela, factura suscitans maledictum, uel plasmatio tollens uigiliam maledictionis.
 Afaronthamar, beatitudo palme, uel beatitudo commutata, siue atrium amaritudinis, aut uestibulum commutationis.
 Afarkalim, diuites uulpes, uel atrium uulpium: seu factura suscitans salutem, aut plasmatio uigilans saluationi.
 Afariufum, diuites obtinens, uel beati reuertens: seu factura suscitans equum, aut plasmatio uigilans reuersioni.
 Afasonthamar, os amarum, uel silentium commutatum, seu factura faciens iniquitatem commutationis, aut plasmatio tollens dolorem amaritudinis.
 Afaz, diluculum, uel manē diluculo: seu facturam xilimans, aut plasmationis xilimatio.
 Afazodon, uictor uel exactus, seu factura suscitans feruos iniquos, aut plasmatio uigilans testimonio mercentium.
 Afazel, beatus Deus, uel beatitudo Dei, seu factura uigilans Deum, aut plasmatio suscitans Deum.
 Afaramel, sustollens excelsum Deum, uel plasmatio excelsi Dei.
 Asbaal, plasmans uirum, uel tollens uetustatem.
 Asbel, captiuus Dei, uel atrium uetustatis.
 Ashebel, captiuus Dei, uel factura uetustatis.
 Ascalon, appensa uel impensa, siue ignis infamis, aut ignis ignobilis.
 Ascalonice, appensi uel impensi, siue ignes infames, aut ignes ignobiles.

Ascenen, tollens possessorem cōtempnibiliter, uel sustollens contemptibilem possessorem.
 Ascenen, ignis asperio, uel ignis sic aspersus.
 Ascod, dissolutio uel effusio, siue incensens, aut incendium.
 Ase, tollens uel factura, siue sustollens, aut plasmatio.
 Aseban, sustollens semper excelsum, uel plasmatio semper excelsa.
 Asebias, sustollens Dominum, uel plasmatio Domini.
 Asebin, facturæ statio, uel plasmatio stationis.
 Asebonias, tollens pollicem Domini, uel factura in medio dominatoris.
 Asech, factura prærupta, uel plasmationis umbraculum, siue sustollens fratrem, aut tollens fraternitatem.
 Asedech, testa uel sol, siue ariditas aut siccitas ardoris.
 Asedin, siccitas ardoris, uel suburbana eorum.
 Asedemoth, arua uel suburbana.
 Asedoch phasga, abscessio, uel os delicti, siue tollens abscessum, aut plasmationis donatio.
 Asedoch, factura pabuli, uel plasmatio uiriditatis.
 Asedochphasga, donatio facturæ uiridis, uel faciens pabulum abscessionis.
 Aseph, atrium uel uestibulum, uel colligens aut congregatio.
 Asen, sustollens eos, uel plasmatio eorum.
 Asenona, festinatio, uel os eius: ab osse non ab ore.
 Aseu, sustollens fontem, uel plasmatio oculi.
 Aseu, ignis aspersus, uel ignis asperio, siue sustollens fontē eius, aut plasmatio oculi eius.
 Asenna, ruina eius, uel precipitatio.
 Asenna, ruina eius, uel precipitans eum.
 Asennaphar, ruens onager, uel precipitans feritas.
 Asenech, ruina uel precipitatio, seu factura dedicans, aut plasmationem ædificans.
 Asennes, eleuans me, uel subleuatio mea.
 Asenech, ruens uel precipitans, siue ignis aspersus, aut ignis asperio.
 Aser, atrium, uel diuitiæ, seu beatitudo, aut beatus.
 Aseritz, atria uel diuitiæ, seu beatitudines, aut beati erunt.
 Asera, atrium uultus, uel diuitiæ deuoratoris.
 Aserai, beatitudo mea, uel beatus erit mihi, siue atrium meum, aut diuitiæ meæ.
 Aserdam, exactus, uel uinculum cutis, seu beatorum iudicium, aut diuitiæ iudicandæ.
 Aserim, atrium uel uestibulum, seu diuitiæ aut beatitudo eorum.
 Asermachimati, beatitudo doni, uel quæ est beata donatio.
 Asermo, atrium mortis, uel diuitiæ mortales.
 Aseroth, atrium angustiarum, uel diuitiæ temporales.
 Aseroth, atria uel uestibula, siue uiliæ, aut beatitudines.
 Aserfual, beata salus, aut diuitiæ salutis.
 Aserfua, atrium gaudiū, uel beatitudo lætitiæ.
 Aseu, nominatus, uel faciens nomen, siue sustollens auditum, aut plasmatio famose auditionis.

Asema,

Asema, os ab offe, non ab ore, uel sustollens nomen eius, aut faciens famosam auditionem.

Asen, fractura dentis, uel plasmatio super uulnus, seu tollens nomen, aut sustollēs amphoram tensionis.

Aseremoth, suburbana, uel suburbibus: seu atrium indignationis rigidæ, aut beatitudo formidationis eorum.

Asergadai, atrium accincti uultus, uel diuitie tentationis deuorantis.

Aspha, tollens subitò, uel factura eructans.

Asphanar, equorum domitor, uel factura apprehendens.

Alphanes, equorum domitor, uel factura conuersationem apprehendens.

Asphar, tollens onagrum, uel plasmatio ferocitatis.

Asia, sustollēs Dominū, uel plasmatio Domini.

Alia, gradus, uel eleus, seu auferēs, aut elatio.

Aliani, factura Domini, uel sustollens Dominum.

Asiani, elati, uel auferentes: seu gradientes, aut eleuati.

Alia, sustollens Dominum, uel plasmatio Domini.

Alidia, miluus, uel herodius: seu factura dilectæ, aut plasmatio amabilis.

Alia, sustollens Deum, uel plasmatio Dei.

Aliel, gradus Dei, uel eleuatio Dei.

Alim, sustollens eos, uel plasmatio eorum.

Alima, sustollēs eos et uel plasmatio eorum eius.

Alinchrus, dirigens thuribulum, uel directio thuribuli.

Aliongaber, lingua utri, uel dolatio hominis, seu faciens mores et collis sublimis, aut sustollens dolores collum sublimium.

Alur, uinculum, uel uinculatus: seu factura uigilans, aut sustollens uigilantes.

Alsidei, milui, uel herodij: seu factura dilectæ, aut plasmationes amabiles.

Allyria, factura uigilans Domino, aut sustollēs uigilias Domini.

Allyria, diligens, uel dilectæ: siue dirigens, aut directio.

Allyria, factura uigilans Domino, uel sustollentes uigilias Domini.

Allyria, directio, uel dirigentes: seu dilecti, aut diligentes.

Alia, factura laborans, aut sustollens laborantes.

Almo, nouissimum eius, uel factura parturientis.

Almodeus, factura iudicium, uel plasmatio iudicantis.

Almona, festinans, uel celeriter numerans.

Alnaa, tollens serpentem, uel plasmatio colubri.

Alpop, collectio, uel uestibulum.

Afeu, festinans, uel festinatio.

Alon, silens, uel os ab ore, non ab offe.

Alometh, os uiuæ (ab offe non ab ore) uel silentium uite, aut festinatio uaporis.

Alon, factura pupille, uel plasmatio coccinea.

Afor, atrium, uel sagitta luminis: seu tollens foramen, aut plasmatio iracundie.

Aforado, uictor, uel exacutus: seu atrium ferui

Bedæ tom. 3.

iniqui, aut tollēs foramē: estimonij inutilia.

Aforam, atrium excelsum, uel sagitta luminis exaltati: seu extollens foramē excelsum, aut plasmatio iracundie exaltatæ.

Aforb, sustollens signum, aut plasmatio temporalis.

Aforchig, tollentes signa, uel factus temporales.

Afra, diminutio, uel diminutus: seu tollens magistrum, aut plasmatio magistrum.

Afral, diminutus Deo, uel sustollens magistrum Dei.

Afral, beatum faciens, uel beata commotio: seu diminutus ipse, aut diminutioni parens.

Afral, beatus Deo, uel beatitudo dei: siue tollens magistrum Deum, aut plasmatio magistrum Dei.

Afral, beati Deo, uel beatificantes Deum, aut plasmatio magistrum Dei.

Afral, ignis gementis, uel ignis parturitenti.

Afral, caula mea, uel præsepia mea.

Afral, ouile meum, uel cubiculum meum: siue atrium meum, aut factura explorationis meæ.

Afral, ouile, uel factura exploratorum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu caula, aut præsepia.

Afral, ouiles, caula, uel atrium: seu caula, aut præsepia.

Afral, ouile, uel factura.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Afral, atrium, uel cubiculum: seu præsepia, aut cubiculum.

Assurim,

Assurim, dirigentes, uel diligentes: seu beati,
aut gradientes.
Ata, tempus, uel peccatum: seu delinquens, aut
temporalis.
Athach, peccator humilis, uel peccati reuētio:
seu delinquens fratri, aut temporalis frater.
Athad, rhamus, uel testimonium.
Athala, peccans Domino, uel temporalis Do-
mini.
Athalia, tempus Domini, uel tempus eius: seu
peccans Domino, aut declinatio Domini.
Athania, concupiscentia, uel desiderium.
Athaniel, tempus meum Dei, uel peccatum
meum Deo.
Athanaï, tempus fluctuans, uel peccator com-
motus: seu corona donati mei, aut exploratio
gratificationis meæ.
Athar, peccator fuscitans, uel temporalis uigilia.
Athara, peccatum fuscitans ei, uel peccatoris
uigilia.
Atharim, explorator, uel exploratio.
Atharoth, corona, uel circuli.
Athath, peccatum temporis, uel tempus pec-
catoris.
Athenz, dispersa, uel dissipata.
Arhenienes, dissipati, uel dispergentes.
Athenobius, peccator latrans, uel temporalis
latratio.
Ather, ipse confurgens contrarius, uel peccator
effundens aduersa.
Athicon, tempus medium, uel peccatoris dimi-
diatio: siue tempus congregare iniquitates,
aut peccatum congregationis inutilis.
Athipha, tempus subitū, uel peccatum eructans.
Athil, peccati germen, uel tempus inueterans.
Athiba, tempus querens, uel delicti silentium.
Atholus, tempus consilij, uel peccati cōmixtio.
Athoniël, respondens Deo, uel tempus eius
Dei.
Athupha, tempus subitū, uel peccati infirmitas.
Athul, tempus consilij, uel peccator festinans.
Aua, iniquus, uel iniquitas.
Auan, fons, uel monis: siue mouens eos, aut
subuersio eorum.
Aul, serox, uel ferocitas: siue iniquus mihi, aut
iniquitas mea.
Aul, incipiens, uel stultitia.
Auim, acutus lapidum, uel iniquitas eorum.
Auifa, uoluntas mea, uel iniquitatis meæ sal-
uatio.
Auith, iniqua, uel iniquitas.
Auoth, sedes, uel commemoratio, seu uinculum.
Auoch, uita, uel gloria: seu uille, aut ciuitates.
Auothiair, uinculum uigilias, uel sedes uigilias:
seu commemorans illuminationis, aut incunabula
illuminationis.
Auothialr, gloria luminis, uel uita illuminans:
seu uille uigilantium, aut oppida illumina-
torum.
Auphraton, frugifera, uel puluerulenta: siue u-
bertas, aut de cinere ueniens.
Auphratonitz, frugiferi, uel puluerulenti: seu
uberis, aut de cinere ueniens.

Augusti, solenniter stantes, uel solennitas ad-
dita.
Aulon, uallis grandis, uel uallis campestris.
Aunam, meror eorum, uel labores eorum.
Aunam, non est, uel inutile.
Auram, iracundia, uel iracundus.
Auaran, irascens, uel iracundia.
Aulsiidis, consilium, uel consiliatrix.
Axa, furor, uel furibunda.
Axxan, claudicans, uel irascens.
Axxath, medicina, uel medicamentum.
Aza, uidens, uel combustus: seu fortis Domi-
ni, aut fortitudo eius.
Azabias, uidens patrem Dominum, uel forti-
tudo patris Domini.
Azahel, uidens Deum, uel fortitudo Dei.
Azam, uidens eos, uel fortitudo eorum.
Azanoë, fortitudo commotionis, uel uisio re-
quietenis.
Azara, dorsum, uel crepido.
Azaria, auxilium Domini, uel auxiliator est
Dominus.
Azarias, idem.
Azaram, adiuuans populum, uel auxilium po-
puli: siue dorsum eorum, aut crepido eorum.
Azas, continens, uel apprehendens: seu uidens
fortiter, aut uisio fortis.
Azazias, continens Dominum, uel apprehen-
sio Domini: seu uidens fortiter Dominum, aut
robusta uisio Domini.
Azbel, uidens uetera, uel robustus uetustate.
Azbelitz, uidentes uetera, uel robusti uetus-
tatibus.
Azboth, uidens uolentem, uel uidens in uo-
mitu: seu fortis uetustas, aut fortitudo lu-
gentium.
Azcad, uidens mare, uel fortitudo maris.
Azcad, uidens dolentem, uel uidens com-
ponentem: seu fortis dens molaris, aut forti-
tudo poenitentis.
Azx, pergens, uel ambigans: seu uallis deuor-
ans, aut uallis rapacitatis.
Azecha, fortitudo, aut decipula: siue robusta,
aut clausa pessulo.
Azer, auxilium, uel sanctificatio: seu fortis con-
furgens, aut uidens uigilias.
Azagad, fortis tentatio, uel uidens accinctum
larunculum.
Azi, fortis meus, uel uisio mea.
Aziam, uidens populum, uel fortitudo eorum.
Azias, uidens Dominum, uel fortitudo Domini.
Aziel, pergens, uel proficiscens: seu uidens
Deum, aut fortitudo Dei.
Azia, foris uisio, uel uidens uisionem.
Aziel, pergens, uel abiens: seu uidens Deus,
aut fortitudo Dei.
Azir, fortiter uigilans, seu uidens uigilias.
Aziza, fortis iste, uel uisio ista.
Azimath, uidens mortem, uel fortis mortuus.
Azimaueth, idem.
Azmoth, fortis morte, uel apprehēdēs mortē.
Azmoth, fortis inclusio, uel apprehendens de-
corem.

Azor, adiutor, uel auxiliator: seu uidens lumen, aut fortiter iracundus.

Azoxi, incendens Domino: uel incendit Dñi. Azonus, incendium, uel incendens: siue ignis patruelis, aut ignis patris mei.

Azoti, incendentes, uel incendia: siue ignes patruelis, aut ignes patris mei.

Azodite, incendium, aut ignis patruelis.

Azrael, adiuvans Deum, uel fortitudo Dei.

Azuba, relictus, uel deserta: siue relictio, aut desertio.

Azur, adiutor lucidus, uel auxilium ignis: siue uidens lumen, aut robustum incendium.

B

Baabana, uenit respondens, uel uenit responsio. Baal, uir, uel uetustas: siue hians, ut deuorator.

Baala, uenit hac, uel habens eam: seu uir eius, aut deuorans eum.

Baalaanan, uenit hoc donum, uel habens eum gratiam: seu uir gratus ei, aut deuorator gratificationis.

Baalsor, uetustas deuorans atrium, uel uir habens sagittam luminis: seu uetustas tollens foramen, aut uir plasmator iracundie.

Baalath, uir ascendens, uel habens ascensorem: seu uetustas temporis, aut deuoratio peccatoris.

Baalberith, uir habens pactum, uel uetustas deuorans foras.

Baalpharalim, uiros deuorantes diuides, uel habentium uetustatem diuisionis.

Baalpheor, uir habens hiatum, uel uetustas deuorans op. pellis superius.

Baalgad, uir fortunatus, uel habens tentationem: siue uir accinctus latrunculis, aut uir deuorator.

Baala, uir habens Dominum, uel uetustas deuorans dominationem.

Baalim, ascendentes, uel superiores.

Baalim, uir, uel habet: siue in superioribus, aut deuoratores.

Baalis, uetustas uiri, uel habet assumptionem: seu deuorans uirum, aut uetustas assumptionis.

Baalmon, descendens humilis, uel descensio humilitatis: seu uir humilis habens domicilium, aut uetustas deuorans habitaculum.

Baalmeon, descensio humilis, uel descensio humilitatis.

Baalmesar, habens eam, uel uir ex principe: seu uetustas eius, aut deuoratio principis.

Baaloth, ascendens, uel in ascensionibus: seu uir habens tempus, aut uetustas deuorans responsionem.

Baalsalsa, habens uitulam conternantem, uel habens uitulam conternatam: seu uetustas deuorans tertium, aut uir habens uitulam triennalem.

Baalhamar, uir habens palmam, uel uir habens amaritudinem: seu uetustas deuorans commutatos, aut uetustas deuorans commutationem.

mutacionem.

Baana, uenit donatus, uel uenit gratificatus.

Baanam, filius eius, uel uenit ei: seu uenit respondens, aut uenit responsio.

Baani, uenit donatus mihi, uel uenit gratificatio mea.

Baani, uenit mihi, uel filius meus: seu uenit respondens mihi, aut uenit responsio mea.

Baara, uenit respondens, uel uenit responsio.

Baari, uenit respondens mihi, uel uenit responsio mea.

Baari, fontes, uel putei: siue in uentre, aut in commutando.

Baarias, uenit respondens Dominus, uel uenit responsio Domini.

Baala, uenit tollens, uel ueniente facienda.

Babatha, translatus tempore, uel confusio peccator: seu translatio temporalis, aut confusio peccatoris.

Babel, confundens, uel confusio: seu translatio, aut translatio.

Babylon, idem.

Babylon, confusio, uel translatus: seu confundentes, aut transferentes.

Bachar, in sagmate, uel ingressus est.

Bachachar, uetustas in sagmate, uel lugens in gressu est agnus.

Bachenor, lucens lucerna, uel in gressu est agnus lucerna.

Bachi, uerus, uel luctus: siue lugens, aut in uoluntate.

Bachides, luctus fortis, uel uetustas in uoluntate.

Badachar, uenit compungi, uel uenit tumultus: siue uenit moerens, aut uenit turbatio.

Badab, maximus, uel excellentissimus: siue uenit testis, aut uenit sufficiens.

Badadi, maximus mihi, uel excellentissimus meus: seu robur meum, aut sufficientia mea.

Badasas, precipuus Domino, uel in iudicio Domini: seu uenit Dñs, aut uenit dominator.

Badal, precipuus, uel sublimis: seu uenit condescendens, aut uenit infirmitas.

Badan, solus in iudicio: seu uenit populus aduentus eorum.

Badan, precipuus, uel in iudicio: seu uenit donum, aut uenit gratificatio.

Badazer, maximum auxilium, uel excellentissimus sanctificator: seu uenit fortis, aut uenit separatio.

Badseba, filia septem, uel filia iuramenti: seu uenit eloquens, aut uenit conuersio.

Badsuba, filia deprecationis, uel filia satisfactionis: seu uenit conuersio, aut uenit incendium.

Ista enim Badsuba, uel badseba ipsa est Beth Sabee mater Salomonis.

Baen, locus uitae meae, uel locus suscipiens mihi.

Baen, iniquus oculus, uel iniquitas fontis: seu uenit fons, aut uenit oculus.

Bagad, uenit accinctus, uel uenit in fortuna: seu uenit latrunculus, aut uenit tentatio.

Bagal, onus, uel iugum: seu uenit aceruus, aut uenit inuoluitio.

Bagaba, excelsus tempore, uel sublimitas peccatoris.

Bagar

Bagathan, uenit tactus ridens, uel uenit risus tangentium.
 Bagazim, in excelsu contemptus, uel uenit foritudo
 Bagoaim, sublimitas deuorans eos, uel iugum uultus eorum.
 Bahen, locus, uel in eis: seu uenit locus, aut locus eorum.
 Bai, filius meus, uel ueniens mihi.
 Bala, absorpta, uel inueterata: seu absorbitus, uel inueterans.
 Baala, absorbens eum, uel inueteratio eius.
 Balaa, deuorans, uel precipitans: siue absorbens fratrem, aut inueterans eos.
 Balad, uanus populus, uel sine populo: siue in eis, aut precipitans fraternitatem.
 Balam, turbans gentem, uel deuorans populum: siue absorbens eos, aut absque substantia eorum.
 Balam, turbans donum, uel deuorator domus: siue absorbens gratos, aut inueteratio gratie.
 Balaan, habens gratiam, uel inueterans responsum: siue absorbens donum, aut precipitans gratie.
 Balach, lingens, uel ludens: siue inuoluens, aut elisio.
 Balada, absorbens testes, uel inueterans fraternitatem: siue ueniens eam sordicare, aut precipitatio testimonij.
 Balad, uetustas sola, uel deuorans testimonium: siue absorbens precipuos, aut precipitans patreles.
 Balad, uenit sibi met iudicans, uel uanitas pro semetipso: seu absorbens iudices, aut inueterator iudicij.
 Balagad, absorbens latrunculos, uel precipitans tentationem.
 Balagad, uir accinctus, uel habuit accinctum: seu uir forgnatus, aut uir pirata.
 Balam, turbatio, uel precipitium.
 Balamam, turbator populi, uel precipitator eorum.
 Balanam, turbans domum, uel precipitans gratiam.
 Balasor, accendens domum, uel habens sagittam luminis: siue absorbens sortes, aut inueterator angustie.
 Balad, absorbens peccatum, uel inueteratus tempore.
 Balad, lugens, uel inuoluens: seu lingens, aut elisio.
 Balad, uetustas sola, uel uetustatis solitudo.
 Baldan, uenit sibi met iudicans, uel uanitas pro semetipso: siue absorbens iudices, aut inueterator iudicij.
 Bale, precipitans, uel deuorator.
 Bales, deuoratores, ut precipitatores.
 Bales absorbens, ut precipitans.
 Balaida, uarietates cognouit, uel uariatorum cognitio: siue absorbens testimonium, aut inueterator seruitutis.
 Baloth, ascendens, uel in ascensionibus: siue absorbens, aut inueterat responione.

Balsulfa, habens uitulam conternantem, uel habens uitulam conternatam: seu uetustas deuorans tertium, aut uir habens uitulam triennalem.
 Balchafar, capillus capitis, uel absorbens, diuitias.
 Balsthus, habens lucum, uel habens premium.
 Bama, in quo, uel quis: siue in quibus, aut semper excessa.
 Bamonh, in morte, uel excessa: siue mors adueniens, aut mortis aduentus.
 Bamonhal, excessa in morte uiri habentis, uel mors adueniens uetustati deuoranti.
 Bana, uenit respondens, uel uenit responso.
 Baana, uenit respondens ei, uel uenit responso eius.
 Banai, uenit respondens mihi, uel uenit responso meo.
 Banai idem.
 Bananias, edificans Domino, uel eorum: siue Domini: seu respondens Domino, aut responso Domini.
 Banaza, filius uidens, uel fortitudinis filius.
 Banea, uenit respondens ei, uel uenit responso eius.
 Baneas, uenit responsum tollens, uel uenit responso plasmationis.
 Banebarach, filius fulminis, uel filius fulguris: seu filius fulgurantis, aut filius percutientis.
 Banebarach, uenit respondens fulmini, uel uenit respondens fulguranti, aut uenit respondens percutienti.
 Banafacham, filius stridoris, uel filius necessitudinis: seu uenit firmitas, aut uenit praeparatio.
 Ban, filius meus, uel ueniens mihi. (tin)
 Bani pollex meus, uel in medio mei.
 Bannimi, filius meus unicus, uel filius meus sempiternus.
 Baon, in iniquitate, uel in iniquitatibus.
 Baon, uenit dolor, uel uenit iniquitas: seu uenit mortuans, uel uenit inutilis.
 Baor, in pelle, uel in pelibus.
 Baor, uenit lumen, uel uenit foramen: seu uenit pellis, aut uenit iracundia.
 Bar, filius uel filiationis. Syrum est non Hebraeus.
 Bara, lectus, uel creatura: siue filius eius, aut malitia.
 Barrabas, filius patris, uel filius magistri: Syrum est pariter, & Hebraeus.
 Barach, fulmen, uel fulgur: siue fulgurans, aut percutiens.
 Barachel, fulgur Dei, uel fulmen Dei: siue fulgurans Deum, aut percussio Dei.
 Barachemum, tribuli, uel creatura iudiciorum.
 Barachias, benedictus Domino, uel benedictus Domini.
 Barachias, fulgur Domini, uel fulgurans Dominum: siue fulgurans Domino, aut percussio Domini.
 Barachiel, benedictus Deo, uel benedictus Dei.
 Barachiel, fulgur Dei mei, uel fulmen Dei mei: siue fulgurans deo meo, aut percussio dei mei.
 Barada,

Barada, filius decoris, uel filius decorus: seu filij seruus, aut filius testimonij.
 Barahel, benedictio Deum, uel benedictio Dei: siue luctus Deo, aut creatura Dei.
 Barasa, hauriente, uel in egestate: seu ueniens ad faciendum, aut filius sustollens palmarum tione.
 Barath, grando, uel tempestas: seu filius peccati, aut filius temporalis.
 Baraza, filius uidens, uel filius fortitudinis.
 Barech, grando, uel tempestas: seu filius uiuax, aut filius pauidus.
 Baremij, fugit eum quisquam, uel quopiam fugauit.
 Baria, filius in malis, uel filius Domini: siue in clamore eius, aut in commotione ipsius.
 Barien, filius in malo, uel filius malefici: quem & ipsum nonnulli Barielus corrupte nominant.
 Barthem, filius ipse, uel filius parcens: seu filius commotus, aut filius faciens.
 Bariona, filius columbe, aut filius simplicitatis. Syrum est, pariter & Hebræum.
 Bar quippe, sicut prædictum est, Syriace filius, & Iona columba dicitur.
 Baritha, phitonissa, uel subitanea: siue os abyssi, aut os profundum.
 Barnabas, filius concludens, uel filius propheta: seu filius ueniens, aut filius consolationis.
 Barne, filius motionis, uel filius mutationis.
 Barnee, electa commotio, uel filius electæ mutationis.
 Barfasas, filius reuertens, uel filius quietis, ex Syro & Hebræo sermone compositum: seu filius iuramenti, aut filius consolationis.
 Barfemia, filius cæcus, uel filius cecitatis, quæ corrupte quidam Barthimeen legunt.
 Barthimeus, filius pinguedinis, uel filius ruinantis.
 Bartholomeus, filius suspendentis me, uel filius suspendentis aquas. Syrum est, non Hebræum.
 Baruch, benedictus, uel benedictio.
 Barzaith, filius oliuæ eius, uel filius fornicationis eorum.
 Bafan, bruchus, uel pinguedo: seu licetitas, aut consilio.
 Bafar, infans, uel in angustia: seu infans, aut angustiat.
 Bafara, infans, uel in infanzia eius: siue angustians eum, aut in angustia eius.
 Bafchama, consilio caloris, uel angustia caliditatis eius.
 Bafchat, adeps, uel defsecatio.
 Bafcat, adipem, uel defsecationem.
 Bafebat, adeps, uel defsecatio: seu defsecans, aut defsecatio.
 Bafemath, deposita, uel delinquens: seu ueniens: aut delictio.
 Bafemoth, ueniens aut delinquens: siue in omnibus, aut in nominibus.
 Bafas, adeps Domini, uel defsecatio Domini, Bede tom. 3.

Basmath, deposita, uel delinquens, aut derelinquens, aut derelictio.
 Bathamin, domus respondentium, aut domus humilitatis eorum.
 Bathuel, uirgo Dei, uel castus Deo.
 Baurim, electi, uel electorum: siue iuuenes, aut robusti.
 Bauronites, fortis, uel electus: seu iuuenis, aut robustus.
 Bazatha, contemnens tempus, uel despectus peccator.
 Bazeotha, contemnens eum, uel despectio eius.
 Bazothia, contemnens Dominum, uel despectio Domini.
 Bear, iniquus testis, uel edificator præcipuus gratiæ.
 Bean, iniquus gratiæ, uel iniquitas donationis.
 Behan, os uultus, uel consilio deuoratoris.
 Bechichas, inclutus Deo, uel primogenitus Dei.
 Becher, inclutus, uel primogenitus.
 Becheritz, inclutus, uel primogeniti.
 Becherias, inclutus Domino, uel primogenitus Domini.
 Bechor, primogenitus, uel unigenitus.
 Bechori, primogenitus meus, uel primogenitus mihi.
 Bechoreti, primogenitus fortis, uel primogenitus timidus.
 Bechuch, inclutus grauis, uel primogeniti condemnationis.
 Bebi, filia, uel mensura.
 Beded, instauratio, uel instaurans: seu mensura diuitiarum, aut filia uoluptuosa.
 Bethsabe, filia septima, uel filia iuramenti: seu mensura saturitatis, aut filia saturitatis.
 Bedfan, filia dura, uel mensura iniquitatis: seu filia iniquitatis, aut ipsa iniquitas.
 Beddellium, lapis, uel carbunculus.
 Beel, uetustus Deus, uel uir deuorator: siue Dominus uetustatis, aut uir habens uetustatem.
 Beelphegor, uir habens hiatum, uel uetustus Deus hiatus: siue Dominus uetustatis hiatus, aut uetustas deuorans os pellicis superioris. Ipse est priapus, uel simulachrum ignominie.
 Beelfephon, uir habens arcana, uel Dominus aquilonis: seu uetustus Deus habens speculum, aut uetustas deuorans ascensionem speculi.
 Beelzebub, uir muscarum, uel princeps muscarum: siue uetustus Deus habens muscas, aut uetustas deuorans muscas.
 Beemoth, animal, uel animalis: seu bestialis, aut bestia.
 Beera, fons eius, uel puteus eius: siue in lumine, aut putei eius.
 Beerri, fons, uel puteus meus: siue in lumine, aut putei mei.
 Bega, sublimis, uel excelsa: siue sublimitas, aut celsitudo.

Begoal, iugum uulturis, uel sublimitas deuoratoris.

Begual, excelsus meus, uel sublimitas mea: seu fabrica uulturis, aut fabrica deuoratrix.

Begui, excelsus meus, uel sublimitas mea.

Beguinin, fabrica cæmentarij, uel fabrica cæmentariorum.

Bethelmon, uetusti Deus habitaculi, uel Dominus habens domicilium uetustatis.

Beel, uetustas, uel absq.

Bela, habitus, uel indumentum: seu uetustas eius, uel absq. eo.

Belath, habens, uel habitus: ab habendo, non ab habitu.

Belath, uetustas peccati, uel absq. tempore.

Belathala, habens, uel habitus genere femine: eo: ab habendo participium est, non uerbum imperatium.

Bethal, habitum apprehendens, uel indumentum irroratum.

Belbecia, uetustas primogeniti Domini, uel absq. nobilitate Dominus.

Belga, absq. motu, uel uetusta commotio.

Belge, idem.

Belguai, absq. uallē, uel absque prærupto: seu uetustas uoraginis, aut uetustas deuorationis.

Bela, uetustus Dominus, uel absq. Domino.

Bella puteus eius, uel in elatione eius: siue in malis aut commutatio ipsius.

Belial, absq. iugo, uel absq. Domino.

Beliar, cæcum lumen, uel cæca angustia: seu uetustas deficiens, uel absq. continentia.

Belmelech, Deus meus rex, uel uetustas mea regnans.

Belma, habens desiderium, uel absque domicilio.

Belmeula, habens domicilium, uel absque inhabitatione.

Belsan, uetustas dura, uel ipsius uetustatis iniquitas.

Bellar, absq. principe, uel absq. carbone: seu uetustum uel amentum, uel uetustatis angustia.

Balsathim, absq. germine, uel absq. positione: seu uetustas spinarum, aut uetustas resurrectionis eorum.

Ben, filius, uel filiationis.

Benadinadab, filius patris mei uoluitus, uel filius patris mei spontaneus.

Benadab, filius uoluitus, uel filius spontaneus.

Benahel, ædificatus Deo, uel ædificatio Dei: seu filius eius Deo, aut filius eius Dei.

Benail, filius doloris, uel filius parturitantis.

Bendagar, cæcum lumen, uel filius præuocationis.

Benebarach, filius fulminis, uel filius fulguris, uel filius fulgurans, aut filiorum percussio.

Benecham, filius callidus, uel filius surgens: siue filius necessarius, aut filius necessitatis.

Benennam, filius in eis, uel filius in medio eorum.

Benennon, filij ecce sunt, uel filij ecce hic sunt.

Benercem, filij tonantis, uel filij tonitruj, quod corrupte Boanerges usus obdiuit.

Benefed, filius mittens, uel filius confirmationis.

Bengaber, filius uiri fortis, uel filius iuuenis uirilis.

Benhur, filius lucis, uel filius igneus.

Beni, filius meus, uel filiationis mea.

10 Benni, filius requiescens, uel filius requiescitionis.

Beniamin, filius dierum, uel filius uirtutum: siue filius a maritudinis, uel filius amarorum.

Beniamin filius dextræ, uel filius uirtutis: siue filius aluminis, aut filius alinorum.

Beniar, cæcum lumen, uel cæca angustia: seu filius deficiens, aut filius præuocationis.

Bennoi, filius commotus, uel filius requiescitionis.

10 Bennon, filius moriens, uel filius doloris: seu filius murmurans, aut filius inutilis.

Bennoni, filius moriens, uel filius inutilis: milti filius filius doloris mei, aut filius iniquitatis meæ.

Benui, filius meus, uel filiationis mea.

Bennui, filius requiescens, uel filius requiescitionis.

Bennum, filius seruus, uel filius piscis: siue filius unicus, aut filius sempiternus.

10 Benir, filius incedens, uel filius lucidus: seu filius luminis, aut filius igneus.

Benzoeth, filius huius pauidi, uel filius huius uluacis.

Beon, pollex, uel in medio: siue iniquus murmurans, aut iniquitate dolens.

Beor, impellens, siue impulsio uel iniquus luminis, aut iniquitas iracundæ.

Ber, fons, uel puteus.

Bera, fons eius, uel puteus eius.

40 Berameth, fons exaltatus uitæ, uel puteus altitudinis.

Berchos, fons calix, uel puteus potus.

Berdam, puteus iudicans, uel fons iudicij.

Berea, puteus eius, uel filia eius: Hebræum est, pariter atq. Syrum.

Beri, puteus meus, uel puteus pluraliter.

Beria, fons Domini, uel puteus Domini.

Berith, fœdus, uel pactum.

Bernice, puteus innocens, uel filia eleganter commota.

Beronice, idem est. Vtrumq. hoc nomen ex Hebræo Syroq. compositum est.

Beroea, puteus eius, uel filia eius.

Beroentes, filij eius, uel putei eius.

Beroni, filia quæ, uel puteus quis. Et hæc tria nomina ex Hebræo pariter Syroq. composita sunt.

Beroth, fons, uel putei: seu fons respondens, aut puteus temperans.

40 Berotha, fons eius, uel putei eius: seu fons respondens ei, aut puteus temperans eum.

Berothal, fons mei, uel putei mei: seu fons uultus.

- uulturum, aut putei deuorantes.
 1. erothi, fontes uel putei mei, seu fons respon-
 deris mihi, aut puteus temperans me.
 2. erothitz, fontales seu puteales, seu fontes res-
 ppondentes mihi, aut putei temperantes me.
 3. erfa, puteus fixderis, uel fons iuramenti.
 4. erfabee, fons septimus, uel fons iuramenti, si-
 ue puteus satians, aut puteus saturitatis.
 5. erfchit, in capite, uel in capitulo, id est, Ger-
 nels, quæ in capite omnium liberorum po-
 sita est.
 6. erthan, fons altus, uel puteus altissimus.
 7. erzalai, ferrum meum, uel fortitudo mea.
 8. esai, pinguedo mea, uel ignominiosus mihi.
 9. esai, pinguis Domino, uel ignominiosus Do-
 mino.
 10. esamath, derelinquens, uel derelictio: seu pin-
 gue donum, aut confusio donatoris.
 11. esamath, adeps uel defecatio.
 12. esee, pinguis uel ignominiosus.
 13. esella, obumbrans eos, uel obumbraculum
 eorum.
 14. eseelel, umbra Dei, uel umbraculum diuinum.
 15. esodia, angustia mensuræ Domini, uel tribu-
 lans mensuram Dominicam.
 16. esloth, pinguis ligatus, uel ignominie decli-
 natio.
 17. esor, tribulatio, uel angustia: seu carnalis, aut
 pelliceus.
 18. eth domus uel habitaculum.
 19. etha, requies, uel requietio: siue domus eius,
 aut habitaculum ei.
 20. ethacaré, domus sterilis, uel domus eruditio-
 nis trilitiz.
 21. ethapaleth, domus salutis, uel domus uiuifi-
 cans, siue domus excludens, aut domus mi-
 rabilis.
 22. ethaphe, domus erroris, uel domus mali: non
 à malitia, sed ab arbore.
 23. ethaphe, domus oris, uel domus decipule, si-
 ue domus laquei, aut domus discipule.
 24. ethaphus, domus induens eos, uel domus de-
 clinans os eorum, seu requies labiorum eius,
 aut requietio inductionis eorum.
 25. ethagan, domus orti, uel domus elationis.
 26. ethaglia, domus uitule, uel domus festiuita-
 tis eius, uel domus deflectionis, aut domus
 plangentium.
 27. ethaglam, domus planctus, uel domus festiui-
 tatis eorum.
 28. ethiam, domus idoli, uel domus idololatricæ:
 siue domus deuorans eos, aut domus uultu-
 ris eorum.
 29. ethailmoth, domus deserta, uel domus addu-
 cens mortem.
 30. ethaloth, domus esepetris, uel domus in cam-
 pestribus, seu requiet uacans, aut requietio-
 num declinans.
 31. ethamoth, domus mortui, uel domus morta-
 lium, seu requies mortis, aut requiescens
 mortuus.
 32. ethanara, domus pardorum, uel domus ama-

- ritudinis, seu requies amariæans, aut requie-
 tio pardi.
 33. ethanam, domus domini, uel domus gratiæ, seu
 requies donatoris, aut requietio gratifica-
 tionis.
 34. ethanath, domus respondentis, uel humilita-
 tis: siue domus, ubi est respondens Dominus,
 aut domus, ubi est gratia Dei.
 35. ethania, domus obediens, uel domus assu-
 ctionis eius, siue domus domini Domini, aut do-
 mus gratificata Domino.
 36. ethanoth, domus gratiæ, uel domus respon-
 sionis, seu domus præcinctus, uel domus præ-
 einentium.
 37. ethara, domus aque, uel domus putei.
 38. ethara, domus electionis, uel domus electæ, si-
 ue domus suscitans eum, aut domus uigilia-
 rum eius.
 39. etharam, domus montium, uel domus sublimi-
 taris eorum, siue domus suscitans gentem, aut
 domus uigilans populo.
 40. etharaba, domus suscitans patres, uel domus
 uigilans patribus.
 41. etharaba, domus grandis, uel domus mul-
 ta, siue domus humilis, aut domus uesper-
 tina.
 42. etharapha, domus sanans, uel domus me-
 dicinæ, seu requies medici, aut requietio
 sanitatis.
 43. etharam, domus iræ, uel domus sublimium.
 44. etharam, domus decora, uel domus electa, si-
 ue domus suscitans gentem, aut domus uigi-
 lans populo.
 45. etharan, domus uigilans domo, uel domus su-
 scitans gratificationem.
 46. etharan, domus iræ, uel domus atrox, seu do-
 mus montium, aut domus ascensus humi-
 lium.
 47. ethasan, domus summi, uel domus delicti, siue
 domus tollens donum, aut domus plasma-
 ta gratiæ.
 48. ethasian, domus deponens, uel domus deposi-
 ta, siue domus deponens domum, aut domus
 deposita gratiæ.
 49. ethauen, domus idololatricæ, uel domus inu-
 tils.
 50. ethara, domus fontis eius, uel domus putei
 eius.
 51. etherat, domus putei, uel domus in lumē,
 ne meo.
 52. ethesse, domus confusa, uel domus pingue-
 dinis.
 53. etheacon, domus sculpta, uel domus scul-
 pturæ.
 54. ethear, domus agni, uel domus cognatio-
 nis.
 55. etheur, domus frigida, uel lapsa diutorij.
 56. ethdagari, domus tristici, uel domus seru-
 menil.
 57. ethdagon, domus piscis tristis, uel domus pi-
 scium tristitiz.
 58. ethe, domus eius, uel habitaculum.

Bethel, domus eius, uel habitaculum.
 Bethemelech, domus uallis, uel domus profunditatis, siue uterus uultus, aut uentris sustentaculum.
 Bethen, ueter uel uterus, seu domus fontis, aut domus oculi.
 Bethelimo, domus deserta, uel domus adducens mortem.
 Bethphage, domus oris, uel domus buccæ, siue domus oris uallium, aut domus maxillæ, uel labii. Syrum est, non Hebræum.
 Bethphalech, domus saluans, uel domus excludens, seu domus uiuificans, aut domus admirabilis.
 Bethphases, domus transcendens, uel domus transitionis.
 Bethpheor, domus hians, uel domus biatus, seu domus hians pellicis, aut domus oris pellicum.
 Bethphese, domus transiens, uel domus transcendens, siue domus oris, aut domus odoris florentis.
 Bethgadar, domus muri, uel domus maceriz.
 Bethgamul, domus retribuens, uel domus retributionis.
 Bethgeseomoth, domus desiderij dulcis, uel domus desiderate dulcedinis.
 Bethim, domibus, uel domus pluraliter.
 Bethia, domus Domini, uel domus illuminationis.
 Bethlabaoth, domus uenientium, uel domus ingredientium.
 Bethleem, domus panis, uel domus refectionis.
 Bethleemite, domus panum, uel domus refectionum.
 Bethleemaboth, domus uenientium, uel domus ædificantium.
 Bethmachah, domus mollis, uel domus confractionis, siue domus percutiens, aut domus ingestionis.
 Bethmaon, domus habitaculi, uel domus habitationis.
 Bethmarchaboth, domus curruum, uel domus quadrigarum.
 Bethmarchaloth, domus quadrigarum, uel domus quadrigantium.
 Bethmaiba, domus tributis, uel domus humilis fortis.
 Bethmoreih, domus arcani, uel domus consilij, siue domus arcanorum, aut domus consiliorum.
 Bethnemra, domus pardorum, aut domus amaricans.
 Bethorabo, domus humilis, uel domus uespertina, siue domus eremi, aut domus locorum, quæ sunt iuxta inhabitabilem.
 Bethoro, domus iræ, uel domus magistræ.
 Bethoron, domus iræ, uel domus arcæ, siue domus montium, aut domus ascensus humilium.
 Bethotat, domus coccinea, uel domus uermi-

culata.
 Bethroob, domus platearum, siue domus latitudinis.
 Bethabee, domus septem, uel domus iuramenti, seu domus abundantiz, aut domus saturiatis.
 Bethsachar, domus curuantium, uel domus singulorum.
 Bethsada, domus frugum, uel domus pecudum, seu domus pecuialis, aut domus uenatorum.
 Bethsamis, domus solis, uel illuminationis.
 Bethsamitz, domus solis pluraliter, uel domus illuminatz.
 Bethsan, domus dormientis, uel domus securitatis, siue domus abundantiz, siue domus egressionis.
 Bethsemes, domus solis, uel domus illuminationis.
 Bethsimon, domus obediens, uel domus obedientiz, seu domus audiens merorem, aut domus deponens tristitiam.
 Bethsimuth, domus loci, uel domus locorum, siue domus mortificans, aut domus mortificationis.
 Bethsur, domus acerba, uel domus angustiz, siue domus continens, aut domus fortitudinis.
 Bethsur, domus fortis, uel domus directæ, siue domus muralis, aut domus continenz.
 Bethsura, domus muri eius, uel domus dirigentium.
 Bethsura, domus acerba ei, uel domus angustiz eius, siue domus continens eum, aut domus fortitudinis eius.
 Bethsuram, domus dirigens eos, uel domus murationum.
 Bethsuram, domus robusti populi, uel domus angustians populum: siue domus continens eos, aut domus acerbatis eorum.
 Bethula, uirgo, uel casta, siue domus dolens ei, uel domus parturiens eum.
 Bethula, uirgo Domini, uel casta Domino, siue domus dolens Domino, aut domus parturiens Dominum.
 Bethurlarina, domus ignis sublimis, uel incendij confurgentis.
 Bethzacharam, domus memoriz, uel domus memoratorum.
 Bethzech, fulgur, uel egestas, seu micans, aut contemptus uanus.
 Bethzech, micans ei, uel egestas eius, siue fulgurans eum, aut contemnens uanitatem eius.
 Bethzi, librarij, uel literati.
 Bethzallum, filios commiscens, uel filiorum commixtio.
 Bethia, filia Domini, uel filia dominans. Ipsa est filia Pharaonis, quæ adoptauit Moysen.
 Bethynia, filia inutilis, uel filia speciosa.
 Bethie, sobrius uel moderatus.
 Bethietz, sobrius uel moderatus.

Boanerges, filij tonantes, uel filij tonitru.
 Boaneries, idem.
 Bocci, uetusta uel uetus.
 Bocci, lugens, uel luctus, seu uomens, uel in
 uomitu.
 Bochian, luctus Domini est, uel lugens Domi-
 num est, seu uomens Dominum est, aut in uo-
 mitu Domini est.
 Bochor, ingressus est angelus, uel primogeni-
 tus mihi.
 Bochorath, inclutus peccato, uel primogeni-
 tus tempore.
 Bochri, dilectus mihi, uel primogenitus meus.
 Bochor, primogenitus uel dilectus.
 Boem, pollex eorum, uel in medio eorum.
 Bon, pollex, uel in medio.
 Boni, pollex meus, uel in medio mei.
 Boni, digitus, uel in medio.
 Booz, in quo robor, uel in quo uirtus, siue in ip-
 so fortitudo, aut ipse in fortitudine.
 Borith, sedus, uel pactum.
 Boses, abscessus, uel abscessio, aut ipse florens, aut
 in ipso floruit.
 Bospor, angustia succrescens, uel tribulatio
 feritatis.
 Bosori, tribulatio uel angustia, siue carnis uel
 pellicis.
 Bosora, tribulans eum, uel in angustia eius: siue
 caro eius, aut annuncians ei.
 Bosor, caro, uel annunciatio, siue tribulans me, 30
 aut in angustia mea.
 Bosora, in angustia, uel in tribulatione.
 Buhastus, os exprimens, uel labium exprimen-
 tis.
 Bugatus, ex celsis, uel sublimitas: uel germen,
 uel germinans.
 Buna, uenit respondens, uel uenit responso.
 Bunas, uenit respondens, uel collis prap-
 uorum.
 Busa, confusio, uel ignominia.
 Buz, despiciens, uel contemnens.
 Buzi, contemptus uel despectus, seu despexit
 me, aut contemptibilis mihi.
 Buzite, despectus uel contemptibilis.

C

Caalaha, uoces, uel ueloces, subauditur uer-
 nerunt: seu ecclesia uenit, aut ecclesie ad-
 uentus.
 Caath, penitentia, uel patientia.
 Caath, dolens uel dolans, seu componens.
 Caathix, dolentes, uel patientes, aut dentes
 molares.
 Caathix, dolentes, uel dolantes, siue compo-
 nentes, aut dentes molares.
 Cabaalam, princeps uel precipitum, seu prae-
 pitauit, aut precipitabit.
 Cabaroth, memoria, uel sepulchrum.
 Cabaroth, memoria mea, uel sepulchrum me-
 um, aut sepultura mea, uel memoria, plura 60
 illi numero.
 Cabaroth athenai, memoriae desiderij, uel sez

pulchra concupiscentia.
 Cabasan, congregans eos, uel ecclesia eorum.
 Cabratha, quali graue, uel quali elicito.
 Cad, mare uel principium.
 Cademoth, mare mortuus, uel principium
 mortis.
 Cades, translata, uel fons iudicij.
 Cades, sancta, uel mutata, seu mare tollens, aut
 principium plasmationis.
 Cadesa, transferens eam, uel fons iudicij eius.
 Cadesa, scortum uel sanctitas eius, siue mutata
 ei, aut principium plasmationis eius.
 Cadesbarne, sanctitas motionis, uel sanctitatis
 electae mutationis.
 Cadelim, commutatus uel exterminati.
 Cadumin, mare rubrum, uel mare antiquo-
 rum, propter antiqua quae facta sunt in eo
 miracula.
 Cadranes, caligo uel tenebrae, quod nos per li-
 teram q & u quadrantes dicimus.
 Caph, incurans uel incuratio.
 Caphuola, uel palma, seu manus.
 Capharnaum, ager pinguedinis, uel uilla con-
 solationis.
 Capharsamala, manus suscitans uestimentum,
 uel operatio uigilans retributionis.
 Caphereth, manus robusta, uel operatio per-
 sectionis.
 Caphira, expiatio, uel manus dispersa.
 Caiphas, sagax uel inuestigator: siue uomens o-
 re, aut uomens oris.
 Cain, possessio uel lamentatio, siue acquisitus,
 uel acquisitio.
 Cainan, possidens populum, uel lamentatio
 populi, siue acquirens eos, uel acquisitio
 eorum.
 Cainan, possidens donum, uel lamentatio gra-
 tiae, siue acquirens gratiam, aut acquisitio do-
 nationis.
 Cal, eb, canis, uel quasi uiride, siue quasi cor, aut
 quasi omne cor.
 Caleph, idem.
 Calitha, quasi uiridis, aut quasi omne cor.
 Calisthenes, miseria humilitum, uel consumma-
 tio responsonis.
 Calubi, canis meus, uel quasi uiridis
 siue quasi cor meum, aut quasi omne cor
 meum.
 Claudius, spes tranquilla, uel spes tranquil-
 litatis.
 Claudia, idem.
 Clausthomon, locus fletus, uel locus fletuum.
 Camua, statio uel resurrectio.
 Camuel, stans Deo, uel resurrectio Dei.
 Camuelix, stans Deo, uel resurrectione
 Dei.
 Camon, statio in aqua, uel resurrectio inutilis.
 Cana, fundum uel calamus, seu preparans, uel
 preparatio.
 Notandum itaq; quod nostrum Latinum can-
 na de lingua Hebraea sumptum sit.
 Canaan, commutatus uel commutatio.
 Chatanzus, idem.

Candacia, commutans uel commutatio.
 Canden, clangor uel recursus, seu retinens, aut retentio.
 Cappadocia, manus tortoris, uel manus exploratoris: seu manus Domini redimēs, aut manus redempta Domino.
 Cappadoes, manus tortorum, uel manus exploratorum: siue manus redempti Domini, aut manu Domini redimentis.
 Capparis, manus redempta, uel manus redemptio, siue manus tortoris, aut manus exploratoris.
 Caseb, ecclesia uel congregatio.
 Caspel, congregans Deo, uel ecclesia Dei.
 Captor, Cappadox uel Cappadocia, siue manus tortoris, aut manus exploratoris.
 Capturim, Cappadoes manu torquēs, siue manus tortorum, aut manus exploratorum.
 Charchamis, urbs attriciens, uel ciuitas congregatorum.
 Carcbā, ciuitas gratiæ, uel oppidū donationis.
 Charchar, inuestigator uel inuestigātes, siue oppidum uigilans.
 Cagce, caluus uel caluities, siue occurrēs ignis, aut occursus igneus.
 Careim, decalans eos, aut decaluatio eorum.
 Cariah, urbs murata, uel ciuitas, seu oppidum uel uilla.
 Cariahalm, perfectiē uocata, uel perfecta uocatio, seu uilla eorum, aut oppidum eorum.
 Cariahma, uilla eorum, uel ciuitas populosa.
 Cariaharbe, uilla quatuor, uel ciuitas quatuor orid est, Adam, Abraham, Isaac & Iacob, qui ibi sepulti sunt.
 Cariahbaal, urbs uirorum, uel ciuitas habens, seu uilla deuorans, aut oppidum uetustum.
 Cariahdena, uilla silens, uel uilla silentij.
 Cariahari, uilla deficiens, uel oppidum defitionis.
 Cariaharim, uilla sylvarum, uel ciuitas saltus, seu uilla deficiens eis, aut uilla deiectionis eorum.
 Cariahim, ciuitas maris, uel oppidum mariū.
 Cariahisepher, uilla pulchritudinis, uel ciuitas literarum.
 Cariahkha, ciuitas penitentis, uel oppidū penitens, seu uilla dolētis, aut ciuitas desolatorū.
 Carle, caluus uel caluitis, siue occurrēs ignis, aut occursus igneus.
 Carioth, occurrēs ignētis, uel occursus igneus, siue caluus respondēs, aut caluitis tēporale.
 Carth, occurrēs ignis, uel occursus igneus.
 Carmelus, mollis uel tenellis, siue cognoscēs circuncisionem, aut scientia circuncisionis.
 Carmelitæ, molles uel tenelli, seu scientes circuncisionem, aut cogniti circuncidentibus.
 Carmi, uinea mea, uel cognitio mea, siue aqua cognoscens, aut cognitio aquæ.
 Carmitæ, uinea mea, uel cognitio mei, siue agnoscens aquas, aut cogniciones aquarum.
 Carnaim, cornus, uel descensionē, seu concidens fluitum, aut diuisio commotionis.
 Carmo, cornua uel defensio.

Carmon, cornu iniquum, uel defensio inutilis, seu concidens moerentes, aut diuisio murmurantium.
 Caromel, mollities uel teneritudo, seu cognoscens circuncisionem, aut scientia circuncisionis.
 Caromelitæ, molles uel teneri, seu scientes circuncisionem, aut cogniti circuncidentibus.
 Carpum, scientem clare, uel cognoscentem per spicue.
 Carthago, scrutatio uel consummatio, seu urbs mediana, aut ciuitas solennis.
 Carthaginenses, scrutantes, uel consummati, seu ciues solennes, aut urbanē meditantes.
 Carchan, perfecta uocatio, uel uocationem per fecit: siue urbs populi, uel ciuitas eorum.
 Carthus, perfectiē uocatus, uel perfecta uocatio: quod apud nos melius elicuit per q̄lteram, ut dicatur quartus.
 Casia, summus Dominus, uel principium Domini.
 Caseon, durē fortes, uel duri fortitudine, seu summitas inutilis, aut principium murmurationis.
 Caphia, summitas liberans Dominū, uel principium liberationis Domini.
 Casphore, summitas liberans montes, uel principium liberalis trucidat.
 Casia, summus Dominus, uel principium Domini.
 Calim, summitas, uel principium: siue summitas eorum, aut principium eorum.
 Calim, mēsis, uel mēsis, seu summē uigilans, aut principium uigilans.
 Calis, summitas uiri, uel principium assumpcionis.
 Catha, morsus peccati, uel congregans tempore.
 Cathet, mordens uitam, uel congregans patulide.
 Cuda, clangor robustus, uel patientis fortis.
 Cauere, clangor tubæ, aut clangens tenore.
 Caue, penitentia, uel patientia, seu buccina.
 Ex isto Hebræo, uidetur esse tractum nostrū Latīnum.
 Cedar, moeror uel tenebræ, seu moerens, aut tenebrosus.
 Cedemoth, antecedens, uel prius, siue orientalis, aut origo.
 Ceden, oriens uel orientalis.
 Cedes, antecedens uel orientalis.
 Cedma, antiquorum, uel antecedens, siue orientalis aut oriens.
 Cedmonet, antecedentes, uel antiquas tristitia, seu priores aut orientales.
 Cedmihel, oriens Deo, uel antecessio Dei.
 Cedron, mistis moeror, uel inutilis dolor.
 Celaths, congregatio, uel ecclesia uenit.
 Cephas, Petrus uel firmitas: Syrum est, non Hebræum.
 Cephira, expansio, uel manus dissipata.
 Cephara, expansio uigilem eius, uel manus dissipatam sulcians.

Cella,

Ceſſa, ad fundam faciēſ, uel ſuſcitans eam: ſive tollens libimet, aut ſuſtollens ſemet iſpſum.

Ceſaia, uox Domini, uel extollens libimet Dominum.

Ceſaſtitan, uallīs gigantium, uel humilitas fortium.

Celeab, uindicans patrē, uel uindicatio patris.

Celeſia, uallīs Domini, uel congregatus Dominus: ſeu uindicans Dominum, aut uindicatio Domini.

Celeon, uindicans dolorem, uel uindicatio iniquitatis.

Celeſtaria, uindicans aram, uel uindicatio ſublimitatis.

Celethel, occidentes uel exterminatores.

Celeuma, antecedens, uel orientale.

Celia, quali uiridis, uel eccleſia ueniens.

Celino, uallīs robuſta, uel congregatio fortitudinis.

Clemens, eccleſiaſtes uel concionator.

Cleophas, concione tranſcendens, uel congregatio tranſeuntis.

Cleopatra, congregans agnitos, uel concione diſſoluens.

Cemhel, iens Deo, uel anteceſſor Dei.

Cenna, zelotes uel zelotypus.

Cenereas, poſſidens ſectatores, uel poſſeſſio ſectatorum.

Cendebeus, zelotes, ſufficiens ad intellectū: uel zelotypus abundanter intelligens.

Cenereth, ſignum citharę, uel quali lucerna.

Generoth, quali lucernę, uel cithararum ſigna.

Cenen, zelotypus, uel zelotes: ſive poſſeſſor contemptus, aut poſſeſſio contemptibilis.

Cenes, zelotypi, uel zelotes: ſive poſſeſſores contempti, aut poſſeſſiones cōtempnibiles.

Cenigs meū, uel grarius meus: ſive nidus meus aut poſſeſſio mea.

Cepſam, eccleſia uel congregatio.

Cepſam, congregans eos, uel uenatores.

Cereas, occidens ſacturam, uel exterminator plaſmationis.

Cerethi, occidentes, uel exterminatores.

Cereceus, tenebroſus, uel tenebreſcens.

Creta, uocata, uel uocatio conſummata: inter Syrum & Hebræum mixtum eſt.

Creteſ, uocati, uel uocatione conſummati.

Cretenſes, idem.

Ceſar, poſſidens princeps, uel poſſeſſor principis.

Ceſarea, poſſeſſio principis, uel poſſeſſio principis.

Ceſeſethaor, poſſeſſa principis lucis, uel poſſeſſio iuminis aduenientis.

Ceſion, durus fortitudine, uel duritia fortitudinis.

Cetheus, fixus uel abſciſſus: ſive contractus, aut mentis excuſio.

Cethim, fixi, uel abſciſi, uel contracti, aut mēte excedentes.

Cethimoth, ſigna tempus, uel abſcindens reſponſionem, ſeu contracta tempore, aut inſa-

nia reſponſionis.

Cethron, tenebrę uel thymia.

Cethron, tenebrans eos, uel thymia eorum.

Cethura, ſuncta uel copulata, ſive thymia ofſerens, aut mente excedens luminī.

Cilicia, circus, uel luſus: ſive aſſumptio, uel uolutus eius.

Cina, lugens, uel luſus: uel poſſidens, aut poſſeſſio.

Cinam, lugens eos, uel poſſidens eos, ſive luſus eorum, aut poſſeſſio eorum.

Cineus, luſus uel poſſeſſio.

Cinel, iugens uel poſſidentes.

Cinoth, lamentatio, uel lamentationes, ſeu lugens tempore.

Cintus, luſus uel poſſeſſio, quod apud nos melius oſtetur per Q litteram, ut dicatur Quintus.

Ciprus, moeror uel triſtitia.

Ciprius, moerens uel triſtis.

Cipriarches, moerens princeps, uel triſtitia principis: inter Hebræum & Græcum mixtum eſt.

Circus, hereditas, uel hereditator.

Cirinus, heres, uel hereditas: quod apud nos melius oſtetur per Q litteram, ut dicatur Quirinus.

Cirine, hereditas uel hereditatio.

Cirenari, heredes uel hereditantes.

Cirenſes, hereditans uel hereditantes.

Criſpus, ſciens uel cognitio.

Cis, uir uouens, uel durus.

Ciſon, durus, iniquus, uel uir mouens dolorem.

Ciſon, latificans eos, uel duritia eorum, ſive ue impegnerunt in eos uomitū murmurationis.

Ciſi, amentes, uel ſtupentes: ſeu mirantes, aut admiratio.

Cithi, conſiſi, uel plagę conſummationis.

Coph, uocatio uel conſeſſio, ſive auſus, aut excuſio.

Cobath, mordentes, uel congregati, ſive mortus, aut congregatio.

Cohila, inueterans aut inueteratio.

Cohilaam, inueterans populum, aut inueteratio populi.

Coho, excuſio uel preſtolatio, ſive preſtolans aut excuſiens.

Colaia, uox facta, ſive uocis factio: aut uox Domini, aut uox Dominica.

Colaza, uox uidentis, uel uox fortitudinis.

Colonia, uox eorum, uel reuelatio eorum.

Coloniſes, uoces eorum, uel reuelationes eorum.

Coloſis, uocis factę obediens, uel uocis factę obedientia.

Coloſſenſes, uocis factę obediens, uel uoces factę obedientie.

Colozai, uox fornicaria, uel ſectio diſtinctionis.

Coloēs, omnia uel conſeſſio: ſive inueſtigantes aut conſummatio.

Condimeus, ſcypus uel phiala.

Corban,

Corban, donum uel oblatio.
 Corbana, donum eius, uel oblatio eius.
 Corbanam, donum gratiæ, uel oblatio gratifi-
 cationis.
 Cornelius, intelligēs circuncisionem, uel intel-
 ligentia circuncisionis.
 Cosam, diuinans, uel diuinitio, siue diuinans
 eis, aut diuinitio eorum.
 Cozbi, calix immensus, uel immola mihi.
 Cur, gelu uel frigus.
 Cus, durus uel uomens uir.
 Cutha, biuium uel duplicitas.
 Cuihet, duplices, uel in biuiio.
 Cubacanis, uel latrator.
 Cubai, canis meus, uel latrans mihi.

Hucusq; per simplicem c litteram, id est, sine
 aspiratione, lecta sunt principia nominum. Ex
 hinc quæ sequuntur, aspiratione addita, id est,
 per ch Græcum legenda sunt. Sciendum ta-
 men est, quod Hebræus sermo non habet ch li-
 teram: sed nomina quæ apud nos per hanc le-
 guntur, apud eos scribuntur per heth, quæ du-
 plici aspiratione profertur.

Chabol, quasi germen, uel quasi germinans.
 Chahon, quali intelligēs, uel quali intelligētia.
 Chabonim, liba uel crustula, seu quasi intelli-
 gens eos, aut quali intelligētia eorum.
 Chabonim, manus spinarum, uel acutus spina
 rum: siue præparans, aut præparationes.
 Chabor, coniungens, uel incantator: seu cōiun-
 ctio aut incantatio.
 Chahul, duplicium, uel indignatio.
 Chabri, quali grauitas, aut quali elatio.
 Chachon, sculpens, uel sculptura.
 Charsar, fortis uir, uel robusta uiri suscitatio.
 Chalaal, contexta regio commixtionis, uel cō-
 textio regionis fermentatæ.
 Chalachat, pascens uel nutrens, seu pabulum
 aut nutrimentum.
 Chalad, pascens martyrem, uel consummatio
 testimonij.
 Chal amach, omnem fortitudinem habens, uel
 omnis fortitudinis habitudo.
 Chalamar, omne amarum, uel omnis amaritudo.
 Chalamath, mensus est, uel consummatus: siue
 consummatus, aut consummatio.
 Chalim, omnes uel omnia: seu omnes nos, aut
 consummatio futura.
 Chalchal, pascens uel nutrens, seu pabulum aut
 nutrimentum.
 Chalda, quasi fera, uel quasi feritas: seu quasi
 demonium, aut quasi mamilla.
 Chaldai, quasi feræ, uel quasi feroces: siue quasi
 demones, aut quasi mamillæ.
 Chale, contexta regio, uel contextio regionis.
 Chaleph, canis, uel quasi uiride: siue quasi cor,
 aut quasi omne cor.
 Chalech, idem.
 Chaleseum, contegens regio eos, uel contexta
 regio eorum.

Calphi, contegens regionem erroris, uel conte-
 ctio regionis illaqueatæ.
 Cham, calidus uel callidus: siue calor uel cal-
 liditas.
 Cham, surgens, uel resurrectio: seu necessitas,
 aut necessarius.
 Chamaal, fidelis commixtio, uel similitudo de-
 spectionis.
 Chaman, fidelis, uel fidelitas: seu fidelis popu-
 lo, aut fidelitas populi.
 Chaman, similis uel fidelis dono, aut similitudo
 gratificationis.
 Chamaan, fidelis populo, aut similitudo eorū.
 Chamo, surgens dolor, uel calidus moror: seu
 calida iniquitas, aut necessitas murmura-
 tionis.
 Chamos, cōgregans, uel cōgregatus: siue quasi
 attritans, aut quasi attritatio.
 Chamuel, calens Deo, uel calidus Dei: seu Dei
 necessitas, aut Dei resurrectio.
 Chamuelitæ, calentes Deo, uel calidi Dei: siue
 Deo necessarij, aut Deo resurgentes.
 Chamul, calefactus ros, uel calefactio rois.
 Chamul, surgens dolor, uel necessarie parturiens:
 seu calens dolore, aut caliditas parturientis.
 Chana, zelus uel emulatio: seu possedit eos, aut
 possessio eorum.
 Chanaan, suspirans, uel motus eorum: siue hu-
 milis, aut negociator.
 Chanaan, zelus populi, uel æmulans populi:
 siue possidens populos, aut possessio popu-
 lorum.
 Chanaan, possidēs donū, uel æmulator gratiæ.
 Chanaan, erubescēs, uel reuerfus est: siue quasi
 monentes, aut quasi respondentes.
 Chanaan, pauperculus uel negociator: siue pos-
 sidens donum, aut æmulator gratiæ.
 Chanana, humilans eum, uel negocians ei: seu
 possidēs donū eius, uel emulatur gratiæ eius.
 Chananzus, possidens uel possessio.
 Chananzus, æmulator uel zelotes: siue præpa-
 ratus, aut negociator.
 Chananzel, possidentes, uel possessiones.
 Chananzel, zelotypi, uel æmulatores: seu præpa-
 rati, aut negociatores.
 Chanaan, humilitas, uel ipse pauperculus: siue
 mutabilis.
 Chanaan, pauperculus meus, uel negocians mi-
 hi: siue possidens donum meum, aut æmula-
 tor gratiæ meæ.
 Chananzel, humiles uel possidentes: seu zeloty-
 pi aut æmulatores.
 Capfael, congregans Deo, uel ecclesia Dei.
 Charach, ira furens, uel foramen irascibile.
 Charada, exercitus, uel castra filiorum Israhel.
 Charalla, ciuitas laudis, uel oppidum lauda-
 tionis.
 Chara, lyra uel foramen, siue suribundus, aut
 itascibilis.
 Charram, fodiens eos, uel effusio eorum.
 Charram, lyra uel ira, siue furor, aut foramina.
 Chareath, inuestigans peccatum, uel inuestiga-
 tio temporis.

Charith,

Chorozaïm idem.
 Chos, calix, potatio.
 Choli, calix meus, uel potatio mea.
 Chofam, calix donatus, uel poti gratificatio.
 Choum, congregans eos uel cōgregatio eorū.
 Chozbi, iniquitas, uel mendacium.
 Chozabeth, iniqua domus, uel mendaci habitaculum.
 Chub, grauitas, uel condemnatio.
 Chun, percussus, uel percussio.
 Chus, Aethiops, uel tenebrosus. *trans.*
 Chusai, niger, uel tenebrosus uultus, uel deus.
 Chufans, tenebrans eos, uel nigredo eorum.
 Chufan, tenebrans donum, uel nigredo gratificationis.
 Chufama fatha am, tenebrosa iniquitas, uel nigredo impietatis.
 Chusi, niger mihi, uel tenebrans me.
 Chusi, secretum, uel silentium: siue arcanum, aut profunditas.
 Chusaf, iudicia ista, uel tenebrosus iste.

D

Daba, cliuus, uel procliuium.
 Dabai, cliuus meus, uel procliuium meum.
 Dabath, cliuus, uel procliuium.
 Dabath, oraculum, uel loquela.
 Dabereth, oraculum fontis, uel locutio putei.
 Dabreia min, Paralipomenon Græcè, uerba dierum Latine.
 Dabir, loquens, uel loquela: siue loquens Deo, aut oraculum Dei.
 Dabira, loquens ei, uel eloquentia eius: siue loquitur ei Deus, aut ciuias literarum.
 Dabir, loquens, uel locutio: siue oraculum, uel eloquentia.
 Dachar, compungens, uel compunctio: siue cōpungentes, aut compunctiones.
 Dadan, iudicans, uel iudicium: siue solitarius, aut fratru eius eorum.
 Daea, fortis malitia, uel iudiciū maledictionis.
 Daei, fortis maligne, uel iudices maledicti.
 Dapheea, adhaerens, uel remissio: siue adhaerens, aut pulsatio.
 Daphnem, pulsans oculus, siue adhaerens fontis.
 Daphnim, signum operum, uel signi operatio.
 Dagan, triticum, uel frumentum: siue piscis donatus, aut piscis gratificatus.
 Dagon, piscis meroris, uel piscis tristitie: siue piscis iniquus, aut piscis inutilis.
 Daia, fortis domino, uel pauperulus domini.
 Dalaias, hauriens Dñō, uel pauperulus Dñi.
 Dalasan, hauriens Dominō est, uel pauperulus Domini est.
 Dalani, egens pauper, uel egens paupertas.
 Damula, iacula, uel pauperula.
 Dalmacia, grandis egestas, uel magnitudo egestatis.
 Dalmatica, grandis egestas, uel magnitudo paupertatis.
 Dalmanuta, iacula quomodo pauper, uel paupertas requiescens superius.

Dalmain, sanguis, uel sanguines: seu sanguis, aut sanguineus.
 Damaris, silens caput, uel silentium capitis.
 Damafus, sanguis sacci, uel sanguineus saccus.
 Damafus, sanguinem bibens, uel sanguinem propinans: siue sanguinis potus, aut sanguinis osculum.
 Damasceni, sanguinem sacci, uel sanguinem osculi.
 Damasceni, sanguinem bibentes, uel sanguinem propinantes: siue sanguinum potatores, aut sanguine potationes.
 Danna, causa, uel iudicium: seu silens, uel silentium.
 Dan, causa, uel iudicium.
 Danna, causa eius, uel iudicium eius.
 Danitz, iudices, uel causatores.
 Daniel, causa Dei, uel iudicium Dei: siue iudicans Deo, aut iudicauit me Deus.
 Daran, Australia, uel Africanus.
 Dardab, generatio cognita, uel generatio cognitionis.
 Darius, fertilis, aut augmentatus.
 Daron, Africa, uel plaga australis.
 Dašem, srenum, uel retinaculum.
 Dathan, donum eorum, uel donum sufficiens.
 Datheman, donum formidolosum, uel doni sufficientiam accipiens.
 Dauti, fortis manu, uel uultu desiderabilis.
 Debalam, delectans seculo, uel delectatio secularis.
 Debehafeth, apes defecans, uel eloquentia defecata.
 Deblata, palama, uel opprobrium: Græco autem sermone Deblata Iouis ciuitas interpretatur.
 Deblathaim, palathæ, uel opprobria: seu palathæ eorum, aut opprobria eorum.
 Debela, delectans seculo, uel delectatio secularis.
 Debelathaim, lateres, uel massæ, quas solent compingere de recentibus fictis, quas Hebraei Debelath nuncupant.
 Debera, locutio, uel uersum timens.
 Debir, loquens, uel loquela: siue uersum timens, aut uersum timor.
 Debon, sufficiens ad intellectum, uel abundanter intelligens.
 Debogad, sufficiens ad intellectum tentationis, uel abundanter intelligens accinsum la trunculum.
 Delbora, apis, uel loquax: siue eloquens, aut eloquentia.
 Deda, adhaerens, uel pulsans: seu remittens, aut remissio.
 Deda, plantata, uel plasmata: siue subtilitas, aut plasmatio.
 Dedan, hoc iudicium, uel tale iudicium.
 Dedana, generatio eius, uel generatio eorum.
 Dephea, pulsans, uel adhaerens: siue pulsatio, aut remissio.
 Delaia, hauriens Dominū, uel pauperulus Dñi.
 Delean, egens, uel egestas.
 Delethan, egens, uel egestas eorum, Deleth,

Deleth, tabulæ, aut tabularum: seu pauper, aut ianua.
 Delpho, pauper facie, uel egenus cōtemplator.
 Delo, ianua, uel paupertas.
 Delthi, pauper egenus, uel paupertatis egestas.
 Demas, silens, uel terrenus: siue silentium, aut sanguineus.
 Demetrius, nimium persequens, uel uehementer incedens: seu fortis ad persequendū, aut robustus uirga dericere.
 Dēna, causa, uel iudiciū: siue silens, aut silentiū.
 Demophon, silentium subitū mœroris, uel sanguineus crucians.
 Dæmon, sanguineus mœror, uel sufficiens iniquitas.
 Dæmonium, sanguineus mœror eis, uel sufficiens iniquitas eorum.
 Denaba, iudicium ferens, uel iudicium asserens.
 Dennaba, idem.
 Dennababa, causa patris, uel silentium fraternitatis.
 Derben, loquens, uel filius generationis.
 Derbens, loquax, uel generatus.
 Derthon, loquela percutiens, uel generatio percutiōnis.
 Desan, fortis elephantus, uel fortitudo elephantis.
 Deisan, fortis dignitas, uel pinguedo eleuatiōis.
 Deseth, murus, uel micatio: seu pariens, aut calcatio.
 Desen, fortis pupilla, uel calcauit cam Syro sermone: Hebraico autem pinguedo interpretatur, aut cinis. Id est, fauilla holocaustorum.
 Denhel, agnosca Deum, uel agnoscitur Deus.
 Denibolus, defluens, uel deorsum: Græcè autem dicitur criminator, aut clausus in ergastulo.
 Diaphanes, illuminans, uel dilucidum.
 Diana, ægritudines suscitans, uel ægrotationum suscitatio.
 Diapsalma, percantatio, uel spiritus sancti cessatio, siue amen, aut fiat: Græco autem sermo, ne interpretatur uocum diiunctio.
 Dibon, sufficiens ad intellectum, uel abundanter intelligens.
 Dibongad, sufficiens ad intellectum tentationis, uel abundanter intelligens accensum latrunculum.
 Damaon, sufficit eis dolor, uel sufficit eis mœror: siue sufficiens murmuratiōis eorum, aut sufficiētia iniquitatis eorum.
 Dimona, sublimitas, uel satis numerans.
 Dina, causa hęc, uel iudicium illud.
 Dinei, iudices hī, uel causidici isti.
 Dionylus, diiudicatus, uel uehementer fugiens.
 Dioscorus, pulchri ad regendum, uel pulchrè cōregentes sunt, aut gemini Castores.
 Dioscorus, pulchrè contēgens, uel pulchrè ad regendum.
 Diolpolis, abnuens, uel abrenunciatio.
 Diotrepes, speciosus insulsius, uel decor insaniens.
 Disan, fortis elephantus, uel fortitudo elephantis.

Bede tom. 3.

Dison, cinis, aut pinguedo: seu fortis pupilla, aut calcatio eius.
 Disine, ad occidentem, uel occidentalis.
 Disir, quercus, uel illex.
 Dochus, cōmorus, siue sollicitus, aut sollicitudo.
 Dodan, patruus Dominus est, uel patruelis Domini.
 Dodanim, patruus, uel patruelis.
 Dohec, motus, uel mortuus: siue sollicitus, aut sollicitudo.
 Domin, rubra, uel ascensus ruforum.
 Donna, silens, uel silentium.
 Don, iudicium, uel iudicator.
 Dor, natiuitas, uel generatio.
 Doram, generans populos, uel generatio populorum.
 Dorcas, caprea, uel damula.
 Dorda, natiuitas fortis, uel generatio desiderabilis.
 Dormin, generans excelsæ, uel generatio exaltata.
 Dormin, generationes excelsæ, uel generatio, num exaltatio.
 Dorix, genitus furor, uel generationes medicamentum.
 Doraeaphet, natiuitas aduentus humilis, uel generatio paruuli uenientis.
 Doiaheus, calcatio stupida, uel unctionem formidans.
 Dothaim, pabulum, uel uiride eorum: siue sufficiens delectio, aut sufficiētia defectionis.
 Dudi, solitarius, uel fraterculus.
 Dui, Deus, uel pulchritudo.
 Ducl, decorans Dominum, uel pulchritudo Dei.
 Duina, tacens, uel silentium: siue gaudium & letitia.
 Durach, loquax, uel locutio: seu loquens frater, uel locutio fratris.
 Druilla, generis pacifica, uel generationē pacificans.
 Duram, pulchritudo, uel loquela: seu loquens populo, aut pulchritudo eorum.

E

Ebal, uallis uetus, uel uetus uorago: seu uallis deficiens, aut acerrus lapidum.
 Ebronā, transiens, uel transilio: siue transcens, aut transgressio.
 Ebronā, incantator, uel incantatio: siue coniugium, aut uisio sempiterna.
 Ebronī, transiens mihi, uel transitio mea: siue transcendens, aut transgressio mea.
 Ebronī, transiens mihi, uel transitio mea: siue coniugium meum, aut uisio sempiterna.
 Ebronitæ, transientes me, uel mihi: seu transitus mei, aut transgressiones meæ.
 Ebronites, incantatores mei, uel incantationes meæ: seu coniugati mihi, aut uidentes super me.
 Edada, ornata, uel uoluptuosa.
 Edema, uoluptas eius, uel deliciose ornata.

A A Ede

Edemium, uoluptates delictosæ, uel ornata diu-
uitioſe.
Eden, uoluptas, uel ornatus: ſeu diuitiæ, aut
delicia.
Edenna, uoluptas pulchra, uel delictæ pulchræ:
ſiue ornatus pulchri, aut diuitiæ pulchri-
tudinis.
Edes, uoluptas uigiliæ, uel ornatus conſurgens:
ſeu diuitiæ effuſæ, aut delicie reſurgentes.
Edes, delicias tollens, uel uoluptuoſa plasmatio.
Ediſa, delicata mulier, uel uoluptuoſa aſſum-
ptio.
Edna, uoluptuoſa pulchra, uel ornamentum
pulchritudinis.
Ednas, ornatum tollens, uel diuitioſa plas-
matio: ſiue delicata ſerpens, aut uoluptuoſus
coluber.
Edom, ruſus, uel ſuluus: ſiue terrenus, aut ſan-
guineus.
Edoma, ruſa, uel terrena: ſiue rubens, aut ſan-
guinea.
Edra, inundatio paſtus mei, uel inundatio pa-
ſcit me.
Edraim, inundatio malorum, uel natiuitas peſ-
ſimorum: ſiue deſenſio paſtorum, aut inun-
datio pabulorum meorum.
Eſſaim, creſcens, uel aucluſus: ſiue augmentum,
aut fertilitas.
Eſſra emitte, augentes, uel aucluſus: ſiue fertiles, aut
creſcentes.
Eſſra, uidens, uel frugiſera: ſeu fertiliſ, aut pul-
nerulenta.
Eſſrata, idem.
Eſſrat, fertiles, aut frugiſeræ: ſiue uidentes, aut
puluerulenti.
Eſſrem, aucluſus, uel creſcens: ſeu fertiliſ, aut ſer-
cundus.
Eſſron, puluiſ mororioſus, uel puluiſ inutiliſ: ſiue
puluiſ eorum, aut uitioliſ iniquitatum.
Eſſera, adaperire, uel apertuſ liſ.
Eſſa, meſſura, uel effundens: ſiue reſolutus, aut
reſolutio.
Eſſai, meſſura mea, uel deſectio mea: ſiue effun-
dens me, aut diſſolutuſ mihi.
Eſſarath, diſſolutio umbraculi, uel effuſio uſuiſ
nra conſummata.
Eſſenerus, effundens decorem, uel diſſoluens
imagines.
Eſſer, meſſura conſurgens, uel effuſus uigiliæ:
ſiue diſſolutuſ pelliceuſ, aut reſolutio.
Eſſerite, effuſi uigiliæ, uel meſſura conſurgens:
ſiue diſſoluti pellicei, aut reſoluentes cõ-
ſurrectionem.
Eſſermeſtha, meſſura effundens uariuſ, uel cõ-
ſurrectioniſ diſſoluens uarietatem.
Ephesum, cõſilium meum, uel anima mea: ſeu ſi-
nis eorum, aut uoluntas mea in ea.
Epheliſ, uoluntas mea, uel anima mea in eis: ſeu
ſines eorum, aut conſiliatores mei.
Eſſree, ſecunditas aut augmentatio.
Eſſi, meſſura trium modiorum, uel tres modi
meſſurati.
Ephod, ſuperindumentuſ, uel ſuperhumerales.

Epheliſba, meſſura reſtitutioniſ, uel uoluntaa
mea in ea.
Egbathan, ſolenne mandatum humile, uel re-
ta domus reſponſionis.
Egbathanis, ſolenne mandatuſ humiliſ uitiſ, uel
lata domus reſponſionis aſſumptæ.
Egeuſ, lætuſ, uel ſolenniſ.
Aegyptuſ, tenebre, uel anguſtiæ: ſiue tribulatio
coanguſtans, aut coanguſtatio tribulationiſ.
Aegyptiacuſ, tenebroſuſ, uel coanguſtatuſ: ſiue
tribulatione coanguſtatuſ, aut coanguſtatio
ne tribulatuſ.
Egla, uſtula, uel iuuenca: ſiue ſolenniſ, aut feſti-
uitas eiſ. Ipſa eſt Michol uxor David, quæ
genuit ei Iethram, in cuiuſ partu occubuit.
Eglaim, uſtula, uel iuuenculus: ſiue ſolennis eiſ,
aut feſtiuitates eorum.
Eglon, uſtuluſ mororioſuſ, uel iuuenuluſ ini-
quitatiſ: ſiue ſolenne murmur, aut feſtiuitaa
inutiliſ.
Ela, maledictio, uel ipſiſ: ſiue terebinthuſ, aut ar-
buſtula.
Elath, ad ſolum, uel ad ſolitariuſ: ſiue ad unũ,
aut maledictio peccati.
Elada, Dei ſeruus, uel Dei teſtimonium: ſeu ma-
ledictio ſortiſ, aut terebinthuſ deſiderabiliſ.
Elada, ad ſcientiam, uel ſenſum: ſeu lauſ ſerui-
tutiſ, aut Dei ſcientia. Syro autem ſermone
interpretatur, ſuper hanc.
Elade, aſcenſio, uel ad aſcenſum: ſiue Domini
ſeruituſ, aut maledictio teſtimoni.
Elam, orbis, uel ſeculuſ, aut poſitiſ, aut ſuper
liminare.
Elam, ueſtibuſ, ſiue comparatio: ſeu deſpi-
ciens, aut oppoſitiſ.
Elamit, orbis, uel ſecula: ſeu poſteſ aut ſuper
liminari.
Elamitæ, ueſtibuſ, uel comparatiſ: ſeu deſpici-
ent, aut oppoſitiſ.
Elas, maledictuſ ipſe, uel faciens operationes.
Elas, operatio ad faciendũ: ſeu laudem fa-
ciens, aut laudabiliſ plasmatio.
Elafa, operatio ad faciendũ: ſiue Deum ſus-
tollens, aut Dei plasmatio.
Elafaſ, hanc ſeparans, uel hæc ſeparatio: ſiue
Deum declinans, aut Dei declinatio.
Elafaſ, laudans carcerem, uel lauſ ſuſtollentiſ
uigiliæ, aut laudatiſ plasmatione ſuſcitatiſ.
Elath, unũ, uel unitas: ſiue ſolitariſ, aut ſolitudo.
Elath, auloneſ, uel terebinthuſ: ſiue Deo pec-
cans, aut maledictuſ ipſe peccator.
Elane, applicans, uel perſecutio: ſiue applica-
bitur, aut perſequetur.
Elbon, Deo ſortiſ, uel robuſtuſ fortitudine.
Elcham, pars eorum, uel teſtimonium eorum:
ſiue Deo ſurgens, aut Dei neceſſariuſ.
Elcham, pars eorum, uel teſtimonium eorum:
ſeu Dei portio aut Dei poſſeſſio.
Elchar, portio, uel portiuncula: ſeu portio tem-
poriſ, aut portiuncula peccatoriſ.
Elcheſe, aduocatio, uel aduocata.
Elcheſeuſ, aduocatuſ, uel aduocatuſ.
Elcheſi, aduocatuſ meus, uel aduocatio mea.
Eldeſ,

Elides, ad scientiam, uel de scientia.
 Eleale, confensio, uel ad consensionem.
 Eleaman, Dei mei decus, uel Dei mei pulchritudo.
 Eleazar, Deus meus adiutor, uel Dei mei adiutorium.
 Eleazarus, Deus meus adiutor cōsiliū, uel Deus meus adiuvans festinanter.
 Eleb, Deus pater, uel Dei paternitas.
 Eleth, portio, uel portio scula.
 Elechitz, particula, uel portiones.
 Elechiz, ascendentes, uel ascensiones: siue ascendens, uel ascensio.
 Ellet, laudans, uel laudatio.
 Elem, postis, uel secula: siue uestibulum, aut superliminare eorum.
 Elama, postis eorum, uel seculum eius: uel Dei accipiens, siue Deum colens.
 Elemon, scientia Dei, uel ascensio.
 Ellenon, Græci, uel Græcorum.
 Eleon, diuinitas, uel allaborantes. ipse est mōa Oliueti, de quo Dominus coram discipulis ascendit in cœlum.
 Elefa, ad insulam, uel ad faciendum: siue Deum sustollens, aut Dei plasmatio.
 Eleutherus, seculum honoris, uel exercituum cohabitatio.
 Eliab, deus meus pater, uel dei mei paternitas.
 Eliab, uana abscondio, uel nequaquam absconditus: siue Deus meus pater eius, aut dei mei paternitas ei.
 Eliachim, Deus meus resuscitabit, uel Deus meus frater eorum.
 Eliada, Deus meus cognouit, uel Deus meus audiet: seu Dei mei serui, aut Dei mei testimonium.
 Eliade, idem.
 Eliadan, Deus meus cognouit eos, uel Deus meus audiet eos: siue Deus meus seruiet eis, aut Deus meus testificator eorum.
 Elian, Deus meus populus, uel Dei mei populus: siue Deus meus mirabilis eis, aut Deus meus miraculum eorum.
 Eliasub, Deus meus sacrum incendens, aut Deus meus plasmationem conuertens.
 Eliatha, Deus meus tu, uel Deus meus ueni: siue Deo meo peccans, aut Deo meo tempus.
 Eliathan, Deo meo cadens, uel Dei mei calidus, uel Deo meo surgens, aut dei mei necessarius.
 Elico, uestibula, uel maledictio postis, aut superliminaria.
 Eliada, Deus meus nouit, aut scientia Dei mei.
 Eliada, dei mei pater, uel deus meus patris.
 Eliadahe, Deus meus scit ipsum esse, uel Deus meus scit ipsum uiuere: siue deus meus nouit susceptos, aut deus meus nouit suscipiēdos.
 Elidelach, aceruus emissus germinis, uel emissio germinis aceruati: siue Deus meus scit portionem, aut Deus meus nouit particulam.
 Elezer, Deus meus fortis, uel Deus meus adiutor: siue Deo meo separatus, aut Dei mei sanctificatio. (raculum.
 Eliphal, Deus meus mirabilis, uel Dei mei mirabilis.

Eliphaleth, Deus meus diuidens, uel Dei mei diuisio: siue Deus meus mirabiliter saluans uiuentes, aut Deus meus mirabiliter liberans pauidos.
 Elis, Dei mei populus, uel dei mei cōgregatio.
 Eljama, Deus meus donans, uel Deus meus dominans, siue Deo meo donata.
 Elimas, transgressi faciens, uel ad transgressio, nem ingrediens.
 Elimelech, ad regem uel ad principem: siue Dei mei regnum, aut Deus meus regnator.
 Elion, excelsus, uel sublimitas: siue Dei dolor, aut Deo inutilis.
 Elionai, sublimis uult, uel excelsus deuorator.
 Elioreb, Dei mei hyems, aut Dei mei tēpestas.
 Elisa, ad insulam, aut Dei mei saluatio.
 Elisabeb, Dei mei septima, uel Deus meus cognouit: siue Dei mei iuramentum, aut Dei mei saturitas.
 Elisaph, Dei mei specula, uel Deus meus speculator: siue Deus meus abscondens, aut Dei mei abscondio.
 Elisaph, Dei mei sabium, uel Dei mei uincula, uel Dei mei speculum, aut Dei mei angustia.
 Elisaphau, Dei mei lepus, uel dei mei ericula: siue dei mei speculator, aut dei mei uincula.
 Elisähe, Dei mei salus, uel Deus meus defendit me.
 Elisama, Deus meus audiuit, uel Deus meus exaudiuit.
 Elisar, Dei mei princeps, uel Dei mei uelamē siue pater meus fortis, aut pater meus coangustans.
 Elise, Dei mei salus, uel Dei mei protectio.
 Elisseth, Dei mei salus, uel Deus meus hic est: siue Deus meus saluans uitam, aut Deum saluans pauidos.
 Elisua, Dei mei salus, uel Dei mei protectio.
 Elisue, idem.
 Elisuer, Dei mei murus, uel Deo meo continens: siue pater meus fortis, aut pater meus coangustans me.
 Eliud, Deus meus dominus, uel deus meus iste.
 Elmada, Dei mei mensura, uel Dei mei emensuratio.
 Elmelech, Dei mei regnū, uel Deus regnator.
 Elmodab, Dei regnatio, uel Dei nauitatis.
 Elmodab, Dei mensura, uel ad matrem eius precipuam.
 Elmon, contemnens, uel contemptus.
 Elmō, locus, uel ille: siue hic, aut contemnens me.
 Elmondablata, contemnens palathas, aut contemptus opprobriorum.
 Elnathan, addens, uel adfectio: siue ad dantem, aut Dei donatio.
 Elnatham, Dei donatio, uel Deo donatus.
 Elo, Deus, uel deitas: siue exercitus eius, aut exercitus eorum.
 Elocuporia, turme militum, uel opes eorum.
 Elois, Deus meus, uel deitas mea.
 Eloim, Deus eis, uel deitas eorum.
 Elom, exercituum fortitudinis, uel exercituum fortitudine.

Elion, quercus, uel roboreus: seu regio campe-
stris, aut exercitus fortitudinis.
Elorh, arietatio, uel arietis signum: siue Deore
spondens, aut deitas temporalis.
Elathaba, uana absconditio, uel nequaquam abs-
conditus.
Elthaci, uanus uomitus, uel nequaquam uo-
mens.
Elrhee, proferens, uel prolatio eorum.
Elrheen, prouult, uel prolatio.
Elrheen, profertur, uel prolatio oculi.
Eltholeth, nariuitas, uel ad natiuitatem.
Eluan, exaltatus, uel exaltatio.
Elud, gloriabundus, uel accipiens gloriam.
Elul, Deum dolens, uel Deum parituriens.
Emach, uallis, uel profunditas.
Emachim, ualles, uel profunditates eorum.
Emachuel, uallis diuina, uel profunditas cordi.
Eman, callidus, uel accipiens: siue calor eorum,
aut formido eorum.
Emath, formidans eos, uel acceptio eorum: siue
indignans rigidus, aut indignator rigidus.
Ematheus, formido eorum, uel accipiens eos:
siue indignans rigidus, aut indignatio rigida.
Emaus, mater festinans, uel desiderium cõliti.
Emme, mater, uel desiderium.
Emmam, mater eorum, uel desiderans eos.
Emanuel, nobiscum Deus, uel nobiscum di-
uinitas.
Emathalis, uallis concidens, uel uallis con-
cissionis.
Emmer, uerbum, uel sermo: siue sermocinans,
aut sermocinatio.
Emin, gentes, uel populi: siue horridi, aut ter-
ribiles.
Emona, calor eius, uel accipiens eum.
Emor, alinus, uel alineus: siue loquax, aut a-
maricana.
Emorim, alini, uel alinei: seu loquentes, aut a-
maricati.
Emorith, mater lux mea, uel desiderans desi-
derium.
Ena, sons, uel oculus.
Ena, ecce hic sunt, uel ecce oculus: siue sons ei,
aut oculus eius.
Enach, fortis, uel potens: siue gigas, aut ter-
ribilis.
Enachim, fortes, uel potentes: seu gigantes,
aut terribiles.
Enada, sons acutus, uel oculi exacutus: siue sons
sufficiens, aut oculus testimoni.
Enadda, idem.
Enadab, sons spontaneus, uel oculus uolun-
tarius.
Enadan, oculus iudicans, uel oculus iudici.
Enagallim, sons tristitia, uel oculus uitulorum.
Enai, sons meus, uel oculus meus.
Enaim, ecce hanc sunt, uel ecce sunt oculi: siue
fontes eorum, aut oculi eorum.
Enan, nubes, uel ecce hinc sunt: siue fontes eor-
um, aut oculi eorum.
Enrath, ecce concepit, uel ecce conceptio.
Enarhan, ad dante, uel Deo dante: siue sons

datus eis, aut oculus donationis eorum.
Enathon, dans gratiam, uel dantis gratia: si-
ue sons datus iniquus, aut oculus datus re-
sponsioni.
Encenia, renouata dedicatio, uel renouamina
dedicationis.
Endad, sons solitarius, uel oculus subtilis.
Endor, sons generationis, uel oculus naturalis.
Eneam, ecce ista, uel ecce hanc sunt.
Encas, pauper, uel miser: siue respondens, aut
responsio.
Engaddi, sons heredi, uel oculus tentationis.
Engallim, sons inundans, uel oculus transmi-
grans: siue sons reuelationis, aut oculus tras
migrationis.
Enganni, sons horri, uel oculus elationis.
Enganim, sons horrorem, uel oculus elatio-
nis eorum.
Eniel, gratia mea Deo, uel gratia mea Del.
Enoch, dedicauit, uel dedicatio: siue ædificans,
aut cum Deo ambulans.
Enochitz, dedicatus, uel dedicauerunt: siue ædi-
ficantes, aut cum Deo ambulantes.
Enom, ecce sunt, uel ecce hanc sunt: seu sons ro-
bustus, aut oculus fortitudinis.
Enon, cursus mororis, uel oculus mororis: seu
sons tristitia, aut sons murmurationis.
Ennon, cursus mororis, uel oculus iniquus: seu
sons tristitia, aut sons murmurationis.
Enos, homo desperatus, seu inuocans, aut uo-
lentus.
Enremon, sons congregatus, aut oculus sublimis.
Enfames, sons solis, uel oculus mada humilia.
Epafras, crescens, uel augmentum: siue frugif-
er, aut equidem uidens.
Epafridion, sterile, uel frugiferum, aut for-
cunditas.
Epafridus, frugifer, uel fecundus: seu ferti-
lis, aut fecunditas.
Epicina, supra luctum, uel supra lugentia.
Epicurei, supra cutem, uel supra curantes.
Eponechium, supra, uel super indumentum.
Eran, uacuefecit, uel uacuefactio.
Eraftus, frater meus uidens, uel fratris mei ul-
sio: satis absurdum uocabulum figuratum.
Ereth, uigil uirs, uel effusus pauore.
Ergab, lapis, uel lapideus.
Erioth, ebrietas solitudo.
Erma, anathema mororis, uel anathema tri-
stitia.
Erman, auferens, uel ablatis, uel anathema no-
strum, aut anathematizatio gratie.
Ermen, anathema tristitia, uel anathematizatio
mororem.
Eroon, dolor, uel dolorum: siue in facie eorum,
aut in facie dolorum.
Esam, confirmans, uel innitens: siue sustollens
gratiam, aut plasmatio donationis.
Esahan, ignis in eo, uel ignis in eis.
Esaham, confirmo, uel innitor: seu innitens, aut
confirmatus.
Esahim, uoluntas mororis, uel uoluntas for-
titudinis.

Efa, incensum, uel insulz libatio.

Efa, idem.

Efaion, uoluntas mœroris, uel consilium tristitiz.

Efaion, idem.

Efaion, innitens mihi, uel confirmatio mea.

Efaongaber, uoluntas, uel iuuenilis, seu fortis operatio, aut consilium confortare tristitiz.

Efaus, faciens uel factura.

Efaus, uanus, uel frustra, siue rubens, aut acerus lapidum.

Esbai, ignis maritus, uel ignea maritatio.

Esbai, ignis in eo, uel ignis in eis.

Eeben, uentus, uel flatus, siue ignis uanus, aut ignis uetus.

Eebon, flatus mœroris, uel cingulum tristitiz.

Efcha, contemnens uel habitans despectione.

Eichani, contemneres, uel habitantes despectionem.

Efcaoth, uæ gloriæ, uel cecidit gloria, seu uæ gloriofo, aut gloriofo habet occasum.

Efchol, botrus, uel ignis omnis, seu totus ignis, aut totus igneus.

Efda, misericors, uel misericordia.

Eldod, effusio, uel incendium.

Eldon, incendia, uel incendentes, siue ignis partruelis, aut ignis patris mei.

Eldras, adiutor uel auxilium, siue misericordia Domini, aut misericordia matutina.

Eldrelon, misericordia Dei, uel misericordia mea Deus meus.

Eldrin, adiuuans mœrentes, uel misericors iniquitatibus.

Efebo, cingulū tristitiz, uel cogitatio mœroris.

Efer, uicinus, uel uicinitas.

Efeli, uicinus meus, uel uicinitas mea.

Eseliam, propè Dominus est, uel Domino propinquans est.

Eemel, gemma uel electrum.

Efer, plama uel electio.

Esfara, fracturam aperiens, uel plasmatio reptonis.

Esi, uicinus meus, uel uicinitas mea, seu factura laborans, aut plasmatio laboriosa.

Efmona, festinans, uel festinatio.

Efna, ignis, uel fœcundans, seu ediferens, aut edifferio.

Efrasi, indigena, uel orientalis.

Esrhel, auxilium Dei, uel auxiliatus à Deo.

Eiron, sagittam uidens, uel sagitta uisionis, siue irascens fortis iaculo gregum.

Eiron, atrium eius, uel atrium eorum, siue atrium tristitiz, aut atrium iudicantis iudicia.

Efronitz, sagittam uidens, uel sagittæ uisionis, siue irascens, aut fortis iaculis gregum.

Efronitz, atria eius, uel atria eorum, seu atria tristitiz, aut atria iudicantis iudicia.

Eftha, ignis uel cogitatio.

Efthama, ignis manens, uel cogitatio doloris.

Efthamo, idem.

Efthamos, ignis manens, uel cogitatio dolorum.

Efthahol, ignis gementium, uel ignis parturientium.

Efthaholitz, ignis gementes, uel ignis parturientes.

Efthahome, cogitans dolorem, uel cogitatio doloris.

Efthabul, ignis dolentium, uel ignis parturientium.

Efthomma, cogitans, uel cogitatio, siue coniectans, aut conignatio.

Efthemo, ignis manens, uel cogitatio doloris.

Efthemon, idem.

Efthemoz, foemina, uel uenter muliebri.

Efthon, ignis mœroris, uel cogitatio iniquitatis.

Ethai, robustus meus, uel protectio mea.

Ethala, fortis Dominus, uel protectio Domini.

Ethalon, incunabula mœroris, uel repositio tristitiz.

Etham, fortis, uel robustus, siue fortis eorum, aut protectio eorum.

Etham, ascendens, uel ascendens, seu fortis donos, aut robustus gratis.

Ethani, robusti, uel robustorum, seu fortes donos, aut fortes gratis.

Ethehel, robustus Deo, uel protectio Dei.

Ethema, mœrens, uel lugens, siue mœror, aut luctus.

Ethi, formido, uel incunabulum.

Etheus, stupens, uel formidans, siue stupidus, aut formido.

Ethi, metum, uel timuerunt, seu stupor, aut obstupuerunt.

Ethi, metum, uel timuerunt, seu stupidi, aut obstupuerunt.

Ethim, perfectio, uel fortitudo, seu fortis eis, aut perfectio eorum.

Ethiopia, caligo uel tenebræ.

Ethiopes, tenebrosi, uel caliginosi.

Eihnici, pagani, uel gentiles.

Eihuel, robustus Deo, uel fortitudo Dei.

Eua, uæ, uel uita, seu calamitas, aut mater uenitum.

Eubolus, cohabitator, uel cohabitatio.

Euchodia, apprehendens Dominum, uel apprehensio Domini.

Eudoma, apprehendens Dominum, uel apprehensio Domini.

Euech, est, uel desiderat, seu desiderans, aut desiderauit.

Euerge, torcular pessimum, uel uera oppressio.

Eueus, ferus, uel pessimus, siue ferus, aut lapides colligens.

Eufrata, frugifera uel puluerulenta, seu equidens, aut de cinere ueniens.

Eutrates, cresces, uel frugifer, siue humus, aut puluerulentus.

Eufrates, idem.

Eui, uæ mihi, aut calamitas mea.

Euthi, feraces, uel feroces, siue desiderati, aut desiderium meum.

Euil, stultus, uel insipienter.

Euisa, dolens, uel parturiens, siue stolidus, aut in principio.

Euisath, idem.

Eulmerodach, fultus amarus, uel insipienter a-
maricans.

Eum, iniquus, uel iniquitates, seu uae eis, aut ca-
lamitas eorum.

Eumens, orans uiscera uirg, uel commiscens ex-
ipia assumptum.

Eunice, honorans, uel honoramentum.

Eupater, honoratos separans, uel commiscens
separatores.

Eupolemus, honorans ore, confusus.

Eulis, commiscens ora malleatorum.

Eurichon, ducens inferius, uel commiscens de-
orsum.

Eutyches, amens uel insulfus: Græcè autem di-
citur fortunatus.

Eutychnus, idem.

Ecbathanis, solenne mandatum humile, uel le-
ta domus responsionis.

Edias, mente excedens, uel mentis excessio.

Edaba, hyssopus uel humilitas.

Edabi, hyssopus meus, uel humilitas mea.

Edabo, uidens uel usio.

Edazon, uidens sursum, uel uidens in superior-
ribus.

Ezedad, uidens seruitutē, uel fortis testificator.

Ezece, auxilium uel confortatio.

Ezechias, auxilium Domini, uel cōfortauit me
Dominus.

Ezal, uidens Deum, uel fortitudo Dei.

Ezer, auxilium, uel fortitudo, siue separatus, aut
sanctificatus.

Ezra, uidens Dominum, uel fortitudo Domini.

Eziel, uidens Deum, uel fortitudo Dei.

Ezion, uidens dolorem, uel uidens iniquitatē.

Ezir, sanctificans uigilem, uel fortitudo uigilie.

Ezrael, semen Dei, uel atrium, siue auxiliū Dei,
aut auxiliatus à Deo.

Ezrai, seminans mihi, uel atrium meum.

Ezraites, atrium meum, uel seminator meus.

Ezras, auxilium uel seminator.

Ezri, semen meum, uel auxiliator meus.

Ezricham, semen meum, uel auxiliator meus
necessarius.

Ezriel, semen meum Deo, uel auxiliator meus
Deus.

Ezro, semen eius, uel atrium eius, siue auxiliū
eum, aut auxiliatus ab eo.

F

F Ace, aperiens, uel oris assumptio.

Facia, aperiens Domino, uel assumens
Deum.

Facia, aperiente Domino, uel os assumens ei.

Fachud, uisitans, uel uisitatio.

Fada, redemptus, uel redemptio.

Fadai, redemptus meus, uel redemptio mea.

Fadaia, redemptus Domino, uel redemptio do-
mini.

Fadassur, uallatus, uel redemptio fortis seu re-
dimens angustias, aut redemptio acerbi-
tatis.

Fadassuritz, uallati, uel redempti fortiter, seu

redimentes angustias, aut redemptiones a-
cerbitatum.

Fadath, redimens tempus, uel redemptio pec-
catoris.

Fadiaz, redemptus Domino, uel redemptio Do-
mini.

Fado, redimens eum, uel redemptio eius.

Faddon, redimens moerentes, uel redemptio
iniquitatum.

Fagiel, occurrit Deus, uel occurrit mihi Deus.

Fagur, hiatus, uel os pellicum, siue occurrens
luminis, aut occurrens incendio.

Fahad, euidens testis, uel operarius uitæ,

Fahel, idem.

Falathi, saluator meus, uel saluatio mea.

Falata, cadens Domino, uel occasus Domini.

Falsar, cadens princeps, uel occasus Domini.

Faldas, cadens germen, uel ruina paupertatis.

Falean, cadens populus, uel occasus eorum.

Falech, diuidens, uel diuisus, seu diuisit me, aut
diuisio mea.

Falle, cadens Domino, uel occasus Dei.

Falefar, cadente principe, uel occasus carbonis,
aut cadens pauore.

Faleth, saluans, uel saluatio, siue occasus uitæ,
aut cadens pauore.

Falethi, saluans me, uel saluatio mea, seu occa-
sus uitæ meæ, aut cadens pauore mei.

Falnasar, cadens princeps, uel occasus inutilis.

Falon, cadens moerore, uel occasus iniqui-
tatis.

Falonites, cadens murmurans, uel casus inu-
tilis.

Falthei, euadens, uel liberans, siue Saluatori
meo, aut saluationi meæ.

Falthias, euadens à Domino, uel liberatus Do-
mini, seu saluat me Dominus, aut salus mea
Domino.

Falthiel, euadens à Domino, uel liberatus Dei,
seu saluat me Deus, aut salus mea Deo.

Fallu, mirabilis, aut admiratio.

Falluite, mirabiles, aut admirantes.

Famuel, contemplanus Deum, aut facies Dei.

Fara, ferox, uel ferus, siue onager, aut fero-
citas.

Farri, gluto, uel insatiabilis, siue onager meus,
aut ferocitas mea.

Faroo, nudauit uirum, aut dissipauit eum, seu
denegans uirum, aut discooperiens eum.

Faraonechao, denudans percussioem, uel dissipans
preparatus, seu denegans percussioem, aut
discooperiens preparationem.

Faras, auclus, uel succrescens, seu diuidens, aut
diuisio.

Farasim, succrescens eis, uel augmentum eorū,
seu diuidens eos, aut diuisio eorum.

Farathi, hiatus, uel hiatus, seu hiantie, aut hia-
tio mea.

Faraton, hiatus iniquus, uel auolatus tristitiæ.

Farenath, discessio mea, uel uirulus saginatus.

Fares, diuidens, uel diuisus, seu dissipans, aut
uiolentus.

Fareit, diuisus, uel diuidentes, seu uiolenti, aut
dissipantes.

Farfar,

Farfar, talpa, uel fodiens, seu dissipans, aut dissipatio.
 Farfig, diuisi, uel diuidētes, seu uiolenti, aut dissipantes.
 Farnath, discēda ad me, uel utulus saginatus.
 Faros, uiolentia uel dissipatio.
 Farandatha, onager abundans donis, uel seritas egressa sufficiens.
 Farlath, onager ceterius, uel ferocitas prauaricationis.
 Farlathel, onagri ceterius, uel seripuaricatores.
 Farlin, sermocinans, uel sermocinatio.
 Faruda, ferocitas iudicis, uel consilio iudicatis.
 Farue, ferocitas uel concilio.
 Faruirin, feroces, uel concilio.
 Fafae, transcendens, uel transgressio, siue transgrediens, aut transgressio.
 Fale, transgressio, uel transitus. Pro isto Fale, non Itri Pascha legunt.
 Falia, transiens eum, uel transgressio eius.
 Fafce, transgrediens eum, uel transgressio eius.
 Fafeth, transgressor, uel transgressus, siue transgrediens augures, aut transgressio augurum.
 Fafetida, transgressio utilis, uel transgrediens edificatos.
 Faferon, transgrediens montes moreris, uel transgressio iracundie inique.
 Fafpha, aperiens subito, uel dolatio assumptionis.
 Fafga, dolatus uel excisus, siue abscisio.
 Fafior, transiens montes uel transitio iracundie.
 Fafsta, transiens ueniens, uel transgressio ueniens.
 Fafsur, pastor undique, uel aperiens acerbisatem.
 Fath, clima uel plaga, uel utrum dicimus, Septentrionalis plaga, uel meridiana regio.
 Fathala, clima Domini, uel plaga Domini, siue aperiens Dominus, aut apertio Domini.
 Fathmoab, aperiens ex patre genitos, aut apertio de patre genitorum.
 Fathiel, euadens à Deo uel latitudo Dei seu aperiens Deus, aut apertio Dei.
 Fathuel, idem.
 Fatures, decepti calcatus, aut calcati deceptio, siue buccellam confirmans.
 Fau, mihi uel subito, seu eructus, aut eructatio.
 Fed, disciplina, uel os, ab ore, siue error, aut decipula.
 Febee, ostendens, uel decipula filia.
 Fedahel, redemptus Deo, uel redemptio Dei.
 Fegor, hiat, uel oris pelli, siue os pellicis, aut oris hiatus.
 Felda, excludens frenum, uel exclusio retinaculi.
 Fetech, saluatus Domino, uel uiuificatio Domini.
 Feteias, ruina uel deieccio.
 Feteib, excludens, uel mirabilis, seu uiuificans, aut saluatio.
 Fetehe, excludens eum, uel mirabilis ei.
 Fethi, saluans me uel mirabilis mihi, seu excludentes, aut uiuificantes.
 Fethia, saluatus Dño, uel saluatio Dñi seu excludens Dominum, aut mirabilis Dominus.

Fethlitz, excludentes, uel saluati, seu mirabile, aut uiuificati.
 Feth, excludens, uel saluatus, seu mirabilis, aut uiuificatus.
 Felichem, ruina factura, uel timore eius: non est Latinum, sed Hebraum.
 Felmonialino, ille uel ille locus, siue nescio quid, aut nescio qualis.
 Fellon, cadens morore, uel casus iniquitatis.
 Fellonies, cadens murmurans, uel casus inuitia.
 Fellonem, faciem Dei, uel faciem meam.
 Felthi, euadens, uel liber aus, seu saluatori meo, aut saluationi meae.
 Felthias, euadens à Domino, uel liberatus Domini, seu saluat me Dominus, aut salus mea Domino.
 Felgon, diuidens, uel diuisio, seu dissecans, aut disiectio.
 Fenach, motus uel minuens.
 Fendagar, conuersa generatio, uel conuersio generationis.
 Fenenna, conuersa uel conuersio.
 Fencicis, nutus, uel annuerunt.
 Fenidum, disciplina accendendum, uel disciplina ascensionis eorum.
 Feor, os iracundum, uel disciplina luminis, seu erroris foramen, aut disciplina montium.
 Ferefeus, separatio uel discriminatio, siue separatus, aut disseminatus.
 Ferefei, separati, uel disseminati: siue separati, aut disseminatores.
 Feros, dissipans, uel uiolentus, siue dissipatio, aut uiolentia.
 Ferfur, uiolentia angustia, uel dissipatio acerbis, uel bitatis.
 Fese, transiens, uel transcendens, siue os aut odoriflorens.
 Fesse, idem.
 Fesga, dolatio, uel praecisio, siue oris multi, aut oris multi.
 Fefor, os nigrum, uel error factura, siue laqueus fortis, aut disciplina angustia.
 Festus, ore multorum, uel os multitudinis.
 Et hoc Latinum nomen uiolenter Hebraice figuratum est.
 Fefur, os acerbum, uel laqueus, siue errans corbusus, aut disciplina diuersionis.
 Feth, aperiens, uel apertio.
 Fetha, aperit, uel aperit, siue aperiens eum, aut apertio eius.
 Fethelle, diuidens, uel discooperiens, siue os inclians, aut Libycus uultus.
 Fetheia, aperiens Dominum, uel apertio Domini.
 Fethmoab, aperiens ex patre genitos, uel apertio de patre genitorum.
 Fethora, os turturis, uel ore explorans, seu buccella luminis, aut oris exploratio.
 Fethros, dissoluens mensuram, uel dissolutio mensurae.
 Fethrolim, dissoluens mensuram eius, uel dissolutio mensurae eorum.
 Fethrolim, idem.

Fethuel, aperiens Deo, uel latitudo Dei.
 Fethulim, aperiens eis, uel latitudo eorum.
 Feziel, os meum Dei, uel os meum Deus, siue os
 germinans Deo, aut os discipline Dei.
 Feziditæ, ora mea Dei, uel ora mea Deus, siue
 ora germinantia Deo, aut ora disciplinaria.
 Fiabiroth, cor nobilitum, uel cor nobilitatis.
 Fichol, os omne, uel os omnium.
 Fiennon, ori hico, uel ori hico, siue cōiunctio,
 aur os alligatum.
 Figelus, contrarius uel occurrens.
 Figulus, os principis, uel os principum.
 Filadelphia, saluans hgerentem Domino, uel sal
 uans adhesionem Domini.
 Filarches, declinans principem, uel declinatio
 principis.
 Filemonem, miræ donatus, uel mira donatio, si
 ue os panis eorum, aut panis oris eorum.
 Filetus, declinans, uel declinatio, siue os meum,
 aut caro mea.
 Filippus, os lampadis, uel os manuum.
 Filippis, os manuum, uel os lampadarum.
 Filippenses, ora manuum, uel ora lampadarum.
 Filitæ, cecidit, uel cadens portione, seu ruina
 duplex, aut ruina poculi.
 Filitrim, ceciderūt, uel cadentes portione, seu
 ruina duplex, aut ruina poculi.
 Filogolus, ore præcipuus, uel os meum ei mor
 tuum.
 Filethor, cadens uirga, uel casus lectuli.
 Fineas, ori parces, siue os requirit, aut ori
 pepercit.
 Fines, os mutum, uel os silens, siue os augurans,
 aut oris augurium.
 Finō, os meum inutile, uel os meum ineptum:
 ab ore, non ab ossē.
 Fididia, os sonans, uel oris sonitus, seu cognoscēs
 Dominum, aut eognitio Domini.
 Fison, caterua, uel os pupillæ, siue os mutatum,
 aut oris mutatio.
 Fithoo, subito, uel subitanus, siue os abyssus,
 aut ore profundus.
 Fithonia, subita, uel subitanea, siue os abyssus, aut
 oris profunditas.
 Fithonissa, idem.
 Frygia, scindens pecora, uel scisio pecorum.
 Frygenfes, scindentes pecora, uel scisiones pe
 corum.
 Focereth, euidenter occidēs, uel operarius ex
 terminator.
 Focerethi, euidenter occidēs me, uel operarius
 exterminator mei.
 Fodafur, uallatio, uel fortis redemptio.
 Fodden, ore ædificans, uel discipline filius.
 Fogorhians, uel hiatus, siue os pellicum, aut os
 pellicum.
 Foha, hic, aduerbium loci uel rubrum, siue son
 tus, aut apparebo.
 Fobij, euident, uel operarius.
 Foratha, serus tempore, uel serocitas pecca
 toria.
 Fothomim, diuisio perfecte gloriæ populi, uel
 diuisio populi gloriosi.

Fortunatus, diuidens perfecte, uel diuisio per
 sectionis.
 Fofech, dolatio uita, uel abscisio pauoris.
 Fofga, dolatio uel abscisio, siue os mutum, uel
 os multum.
 Forhiel, hic declinans Deum.
 Fohel, hic declinatio Dei. Hic aduerbium, non
 pronomen.
 Fua, labia eius, uel induit eū, seu induitio eius,
 aut declinatio oris eorum.
 Fuhabitæ, labia eorum, uel induit eos, siue in
 dumenta eorum, aut declinantes ora eorum.
 Ful, addens, uel adiectio, siue cadens, aut ruina.
 Funi, os meum, uel os mihi: ab ore, non ab ossē.
 Funiel, os meum Deo, uel os meum Dei.
 Fur, fors uel urna.
 Fura, frugifer, uel laguncula: siue fors eius, aut
 urna eius.
 Furim, fortium, uel urnarum, seu fors eorum, aut
 urna eorum.
 Futh, labia, uel induit, siue indumentum, aut
 declinatio oris.
 Futhifar, oris inclinatio, uel os inclinans ad
 deificandum.

G

G Aa, uallis æstus, uel uallis æstians,
 Gaad, abiciens seruitutem, uel reuelata te
 stificatio.
 Gaal, abicilio uel reuelatio.
 Gaal, abiciens eum, uel reuelatio eius.
 Gaam, abiciens populum, uel reuelatio popu
 li, seu uallis æstus eorum, aut uallis æstians eis.
 Gaas, commotus uel commotio.
 Gaasar, commota tempestas, uel commotio.
 Gaba, uallis uel procluium.
 Gaba, uallis eius uel procluium eius.
 Gabaad, uallis patris, uel collis patris, seu
 uallis testificans, aut procluium seruientis.
 Gabaath, uallis peccati, uel procluium temporale.
 Gabai, uallis mea, uel procluium meum.
 Gabao, uallis alta, uel procluium sublime.
 Gabao, uallis mortis, uel procluium in
 quitatis.
 Gabaonithæ, ualles mortis, uel procluius in
 quitatis.
 Gabath, sepes, uel colonie, siue in septibus, aut
 in colonis.
 Gabatha, collis altus, uel procluium sublime.
 Gabathia, collis altus, uel procluium sublimis.
 Gabathon, collis mortis, uel sublimitas eorum.
 Gabee, collis sublimis, uel collis sublimium.
 Gabellus, uallis Deo sessionis, uel collis diuini
 consilij.
 Gaber, uir, uel iuuenis, uel fortis.
 Gabis, altitudo confusionis, uel alta confusio.
 Gabli, terra allophylorum, uel terra incircum
 eiforum.
 Gabriel, uirtus mea Deus, uel fortitudo dei, seu
 confortatio me deus, aut confortatio mea deus.
 Gabuam, sublimitas, uel altitudo.
 Gad, succinctus latro, uel succinctus latro uerus.
 Gadi,

Gadi, tentatio, uel in euentus, seu feliciter, aut in fortuna.
 Gadiſ, ſuccincti latrones, uel a cincti latrunculi.
 Gaditſ, tentati, uel fortunati, seu felices, aut in euentibus.
 Gadda, tentatio uel accinctio.
 Gaddan, ſtatus populi, uel accinctio populi.
 Gaddel, hœdus Dei, uel tentatus Deus.
 Gader, murus uel ſepes.
 Gadera, murus et uel ſepes eius.
 Gaderitſ, muri, uel maceriz.
 Gaderoth, ſepes reſpondens, uel maceria temporalis.
 Gada, concilio uel accinctio, ſive nuncius, aut expeditus.
 Gaddi, hœdus meus, uel accinctio mea, ſive accinctus meus, aut tentatio mea.
 Gadditſ, hœdi mei, uel accinctiones meæ, ſive accincti mei, aut tentationes meæ.
 Gadihel, tentauit me Deus, uel accinctio mea Deo.
 Gadihelitſ, tentati Deo, uel accincti Dei.
 Gaddiſ, accinctus uir, uel tentatione affumens.
 Gador, accinctio luminis, uel tentatio iracunditæ.
 Gæ, uorago conſurgens, uel deuoratio reſurrectionis.
 Gai, uallis, uel præruptum, ſeu deuorans, aut uorago.
 Gail, exultans, uel exultatio.
 Gair, uallis uel collis, ſeu deuoratio.
 Gailath, exultans tempore, uel exultatio reſponſionis.
 Gailoth, uallis uel colles, ſeu uoragines, aut deuorationes.
 Gaius, mobilis, uel commotus, ſeu uallēſ, aut deſenſibilis.
 Gal, aceruus, uel inuolutio.
 Galaad, tumulus teſtis, uel aceruus teſtimonio teſtim.
 Galaaditſ, tumuli teſtium, uel acerui teſtimoniorum, ſive teſtes tranſmigrantes, aut teſti tranſmigrationes.
 Galadad, uetus homo, uel uetula ſola.
 Galadithim, uetula aquæ, uel poſſeſſiones aquarum.
 Galal, uolutabrum, uel uolutatio.
 Galali, uolutabra, uel uolutationes, ſeu uolutabrum meum, uel uolutatio mea.
 Galalai, uolutabrum uulturis, uel uolutatio deuoratoris.
 Galatama, aqua poſſeſſa, uel aquæ poſſeſſio.
 Galathia, magnaſica uel tranſlata, ſive tranſmigratione, aut tranſſeatio.
 Galate, magnifici uel tranſlati, ſeu tranſmeantes, aut tranſmigrati.
 Galatenſes, idem.
 Galgal, rotæ, uel reuolutio.
 Galgala, collis præputiorum, uel collis circumſilionis.
 Galgala, rota eius, uel reuolutio eius, ſive uolutabrum, aut inuolutatio.

Galgaliſ, rota uiri, uel reuolutio aſſumptionis.
 Galgaliſ, uolutabris, uel reuolutioſibus, ſeu rotis, aut inuolutationibus.
 Galilæa, rota, uel uolubilis, ſive tranſmeas, aut tranſmigratione facta.
 Galilæi, uolubiles, uel rotati, ſive tranſmeantes, aut in tranſmigratione facti.
 Galim, acerui lapidum, uel loca paluſtria.
 Gailoth, reuolutiones, aut tranſmigrationes: ſeu reuolutio temporis, aut tranſmigratione reſpondentiſ.
 Gailiſ, tranſferens, uel tranſlata, ſeu tranſferens tranſferentes, aut tranſlato tranſſerantium.
 Galim, inundatio, uel reuolutio, ſive tranſferentes eos, aut tranſmigratione eorum.
 Gailion, tranſferens iniquitatem, uel tranſlatio inutilis.
 Gamaliſ, redditio Domini, uel retribuet mihi Deus.
 Gamaliel, redditio dei, uel retribuet mihi deus.
 Gamariſ, retributio Domini, uel retribuet mihi Dominus.
 Gamal, retribuens uel retributio.
 Gamuel, retribuens Deo, uel retributio Dei.
 Gan, ortus uel elatio.
 Ganges, ortus complutus, uel elatio irrigata.
 Gani, ortus meus, uel elatio mea.
 Ganin, orti uel elationes.
 Gaom, uallis æſtus, uel uallis commota, ſeu uallis æſtuans, aut uallis commouo.
 Gara, rumigans, uel peregrinus.
 Garab, ſcabies uel ſcabioſus, ſive incolatus multus, aut incolatus multorum.
 Gareb, idem.
 Gareth, alienus deſcendens, uel aliena deſceſſio.
 Garzim, diuiſio uel abiſſus.
 Garis, accola, uel a duena eius, ſeu diuidens eos, aut præſilio eorum.
 Garim, alienus, directus, uel incolatus humilitatis.
 Gaſpha, uallis eructans, uel commotio ſubita.
 Gaſan, tangens riſu, uel tangentiſ riſus, ſive ridentiſ, aut riſus tangentiſ.
 Gather, torcular uidens, uel accola exploratiōis.
 Gatheron, torcular uidens dolorem, uel accola explorans iniquos.
 Gatheron, torcular uidens tempore, uel accola explorans reſponſionem.
 Gatherothitſ, torcular uidentes tempore, uel accola explorantes reſponſionem.
 Gaulo, uolutabrum, uel uolutatio, ſive inuoluta eum, aut inuolutatio eius.
 Gaza, robuſta Domini, uel fortitudo eius. Sciendum tamen quod hoc nomen apud Hebræos litteram in principio non habet, ſed incipit a uocali ain, & dicitur Aza, nõ Gaza, ſubtrahit littera.
 Gazabar, robuſtus filius, uel fortitudo filij. Mixtum eſt ex Hebræo & Syro.
 Gazan, nux, uel amygdalum, ſeu robuſtus domo, aut fortitudo gratiæ.
 Gazara, diuidens eum, aut præſilio eius.

Gazarius, diuidens utrum, uel præcisio assum-
 ptionis.
 Gazæ, arca Dei, uel fortitudo eius.
 Gazel, robusti Domino, uel fortes eius.
 Gazenſes idem.
 Gazem, roborans eos, uel fortitudo eorum.
 Gazer, robuste confurgens, uel fortiter uigila.
 Gazera, robuste confurgens ei, uel fortis uigila
 eius.
 Gazer, præcisus, uel diuisus, siue præcisio, aut or-
 dinatio.
 Gazera, diuidens eum, aut præcisio eius, siue or-
 dinans eum, aut ordinatio eius.
 Gazer, tonfor, uel tonsio. Ipse est Nabal Carme-
 li, cuius uxorem accepit Dauid.
 Geba, uallis, uel procluium.
 Gebal, præruptum, uel deficiens, siue uallis uer-
 tus, aut uorago extremans.
 Gebar, iodiens filios, uel effusio filiorum.
 Gibeeth, uallis fortitudinis, uel collis testimonio-
 riorum.
 Gibeethon, uallis mœstitiæ, uel collis mœren-
 tium.
 Gebin, fossa uel effusio.
 Gebin, fosse uel effusiones.
 Geboth, iudicia uel arena, siue pulvis, aut inutilis.
 Gedel, accinctus Deo, uel maceria Dei.
 Geddel, tentatus Deo, uel accinctio Dei.
 Gedelias, magnificus Domini, uel magnifica-
 tus Domino.
 Gedeon, circumiens in utero, uel experienti
 iniquitatis, siue tætiatio humilitatis meæ, aut
 tentatio iniquitatis eorum.
 Gedra, sepes uel maceria.
 Geddi, tentatus uel accinctio.
 Gedmihel, accinctio Dei, uel fortunatus Deo.
 Geddo accinctio uel tentatio.
 Gedor accedens, uel applicans, siue sepium aut
 maceriarum.
 Gedori, accessus meus, uel applicatio mea: siue
 sepes meæ, aut maceriarum mearum.
 Gedud, la trunculus, uel expeditus: siue accin-
 ctio, aut latronum cuneus.
 Gedur, sepes ignea, uel maceria incendens.
 Gehenna, uallis Ennon, uel uallis gratuita, seu
 de ualle sunt, aut uallis tristitiæ.
 Gelbe, polutatio, uel decursus, siue acerus plu-
 ens, aut aceruus pluuiarum.
 Gelon, migrans, uel migratio.
 Gelonites, transmigrationis, uel transmigrationis.
 Gemallus, uallis salia, uel uallis salis, seu mare,
 aut amaritudo.
 Gemalli, idem.
 Gemalix, ualles salis, uel ualles salis, seu ma-
 ria, aut amaritudines.
 Gemella, uallis salia, uel uallis salis.
 Gemuel, mare Dei, uel amarus Domini.
 Gennafar, ortus principium, uel natiuitatis ini-
 tium.
 Genebath, ortus filius, uel principium filiorum.
 Genesaf, ortus, uel principium, siue initia natiui-
 tas, aut initium natiuitatis.
 Genesareth, idem.

Genneus, ortus germinis, uel principium mor-
 tionis.
 Genthon, ortus responſionis, uel principium hu-
 militatis.
 Geon, pectus, uel præruptum.
 Geor, incolæ, uel peregrinus: siue ruminans, aut
 incolatus.
 Gerra, incolatus, uel peregrinatio.
 Gerara, incolatus uisio, uel ruminatio euidit.
 Geraris, aduenæ propinquantes.
 Gerarsen, suburbanus, uel coloni ibidem, seu in-
 colæ mei, aut peregrinationis meæ.
 Gerreni, incolæ, uel peregrini.
 Gergeſeus, propinquans aduenæ, uel colonum
 efficiens, siue colonum applicans, aut coloni
 applicatio.
 Geran, ruminans Domino est, uel peregrinus
 Domini est.
 Geriel, ruminans Deo, uel peregrinus Dei.
 Gerimoth, timens mortem, uel metuens altiu-
 dinem mortis.
 Germanus, ruminans quid consilij, uel peregrin-
 us complens numerum.
 Geron, accola inutilis, uel ruminans iniquitatē.
 Gerſan, aduenæ, uel alienus, siue profugus, aut
 eorum electio.
 Gerſanithæ, aduenæ uel alieni, siue profugi, aut
 eorum electi.
 Gerſi, aduenæ Domini, uel alienus Domino.
 Gerſon, aduenæ ibi, uel electio eorum.
 Gerſoni, aduenæ meus ibi, uel electio eorum.
 Gerſonithæ, aduenæ ibi, uel electio eorum.
 Geruſa, peregrinatio, uel incolatus, seu rumi-
 nans, aut ruminatio.
 Graſa, incolatus, uel ruminatio.
 Graſi, incolæ, uel ruminantes.
 Gregorius Graſe, Latine uigilantius.
 Gesbaam, defluens, uel sedens in populo: siue
 populus despicies, aut populus sedens in
 tenebris.
 Geſſen, terra compluta, uel ſimber uicinus, siue
 appropinquans plantationi, aut appropin-
 quans plantationi eorum.
 Geſſemani, uallis pinguis, uel uallis pingue-
 dinum.
 Geſſori, applicans lumen mihi, uel applicans di-
 ligentem me.
 Geſſur, applicans lumen, uel applicans diri-
 gentem.
 Geſſuri, applicans lumē mihi, uel applicans di-
 rigentem me.
 Geſſuri, iuxta lumen, uel uicina luminis.
 Geſſurim, iuxta lumen meum, uel applicantes
 ē lumen meo.
 Geth, torcular, uel opprimens.
 Gethus, torcular uel opprimens, siue oppreſ-
 ſus, aut oppreſſio.
 Gethaan, defluens gens, uel despicies populus.
 Gethaſar, humi, uel ſolum, siue torcular eius,
 aut effusio eius.
 Gethaſ, opprimens ſignum, uel torcularis con-
 ſummatio.
 Gethaim, torcular populi, uel opprimens popu-
 lum,

Is, siue applicuerit eos, aut applicatio eorū.
Geihedeli, torcular egenum, uel oppressio
paupertatis.

Geiherpher, torcular separans, uel oppressio
diffeminatiois.

Geihel, opprimentes, uel torcularia.

Geihma, torcular frangens, uel oppressio con-
gregatiois.

Geiher, murale, uel sepes: siue murus, aut cir-
cundatio.

Geihera, murus eius, uel circumdans eum.

Geiheremon, torcular excelsum, uel oppressio
sublimitatis.

Geihremō, opprimēs, uel torcular mali punici.

Geihsemani, uallis pinguis, uel uallis pinguedi-
num: siue opprimens nomen humile, aut tor-
cular famolis a uitionis.

Geihson, opprimēs pupillam, uel torcular coce-
einum.

Gezaber, est iter, uel est fluxus sanguinis.

Gezabel, fluxus uanus, uel fluens sanguinis: siue
cohabitatrix.

Gezem, uicinus palpationi, uel appropinquas
plantationi.

Gezphe, robustus laqueus, uel fortitudo di-
scipline.

Gezon, fluxus doloris, uel cohabitatio in-
quitatis. (lis.)

Gezonites, fluēs merore, uel cohabitator inuti-
lidoth, sepes, uel maccetia.

Giderothain, sepes duorum, uel maccetia bing.

Giezi, uallis uisio, uel pruruprum uidens.

Gigael, redemptio, uel redemptus.

Gilon, migra, uel migrans.

Gilonites, transmigrans, uel transmigrationis.

Gimel, plenitudo, uel retributio.

Gimeh, ortus uirg, uel principium pauoris.

Gio, luctatio uel luctare.

Gion, luctatio, uel arena.

Gir, diuisio, uel praelio.

Gisai, sacrificans, uel sacrificium.

Gidum, inflatio, uel ascensio.

Goatha, gēs peccatrix, uel populus peccatorū.

Gob, locus, uel locustia.

Godotias, magnificans Dominum, uel magni-
ficus Domini.

Godoliati, magnificencia peccati mei, uel ma-
gnificus in tempore meo.

Gog, *id est*, uel tecum.

Gohel, propinquus Deo, uel redemptio Dei.

Gohm, gens, uel populi.

Golan, transmigrationis eos, uel uoluptatio eorū.

Golgotha, locus calui, uel locus caluarie. Sy-
rum est, non Hebraum.

Golias, transmigrationis, uel transmigrationis: seu re-
uelans eos, aut robustus eorum.

Goliath, idem est.

Golim, a cerui, uel loca palustria.

Gom, fouea, uel decipiens: siue laqueus, aut de-
cipula.

Gomer, assumptio, uel profectio: siue consum-
matus, aut consummatio.

Gomor perfectio, siue consolatio: uel perfectio,
Bedæ tom. j.

aut uenundatio. Mensura est antiquorum,
quæ mensura est decima pars ephi.

Gomorrah, cæcitas, uel seditio: seu timens popu-
lum, aut timor popularis. Et sciendum quod
hoc nomen in Hebræo non habet g litteram:
sed scribitur per uocalem ain, & dicitur, Aor,
mora.

Gonath, ortus peccati, uel arrogantia tem-
poralis.

¹⁰ Gonesbath, furtum filiz, uel furans filiam.

Gomi, orti mei, uel arrogantia meæ.

Gorgias, diuidens luctum, uel praelio luctan-
tium.

Gorinam, praeli indens dona, uel diuidens ca-
stra eorum.

Gosam, applicans eos, uel appropinquans pla-
tationi eorum.

Gosen, applicans, uel applicatio: siue appropin-
quas palpationi, aut appropinquas platiōi.

¹⁰ Goinam, applicata, uel iuxta ea: siue applicans,
aut applicatio.

Goson, appropinquans palpationi, uel appropin-
quans plantationi.

Gothomel, torcular respondens Deo, uel op-
pressio applicans signo.

Gothor, murus, uel circumdatio.

Gozar, amygdalum, uel nux eorum: siue tōlio,
aut fortitudo eorum.

Guhel, propinquus Deo, uel redemptio Dei.

¹⁰ Guhelite, redemptio Dei, uel propinquus Deo,

Gulias, propinquus Domino, uel redemptio
Domini.

Gun, ortus meus, uel arrogantia mea.

Gunitz, orti mei, uel arrogantia meæ.

Gubaal, diuidens uiros, uel praelio uictusitas.

H

HAben, in filio, uel in principio.

⁴⁰ Haber, particeps, uel participatio: siue cō-
milit, aut certamen initij.

Haberitz, participes, uel participationes: seu
commiserunt, aut certamen inierunt.

Habi, pater meus, uel frater meus iste.

Habiel, pater meus Deus, uel frater meus De-
minus.

Hachan, necessitas, uel necessarium.

Hacharon, turba, uel turbatio.

Hachin, retinens eos, uel retentio eorum.

¹⁰ Hachor, excelsum, uel sublimitas.

Hadada, testis, uel usq; ad testimonium.

Haditum, inundans pessimos, uel inundatio
pessimorum.

Hadrehel, greges Dei, uel aggregati Deo.

Hadrin, tellis mensura, uel inundans mensu-
ratio.

Hafar, terra, uel pulvis: siue humens, aut fo-
diens.

Hafara, taurus, uel uittulus: siue pulvis eius, aut
fodiens eum.

⁶⁰ Hafarim, mare effodiens, uel maris effusio.

Haga, loquens, uel meditans: siue locutio, aut
meditatio.

B

Hagegath,

Hagegath, annunciat, uel annunciatio: siue accinctus, aut latrunculus.
 Hagiël, aduena meus, uel incolà Dei.
 Hailon, uita uallium quercum, uel questio uitæ roboreæ.
 Hahul, ille dolens, uel uitam parturiens.
 Hai, uita uallium, uel questio uitæ.
 Haisam, uita uallium eius, uel questio uitæ eius.
 Haisam, uita uallium eorū, uel questio uitæ eorū.
 Hailon, ubi erant uris, uel ubi uris sunt.
 Haisan, uita uallium mirandarum, uel questio uitæ mirabilis.
 Hain, fons, uel oculus.
 Hais, uita uallium eius, uel questio uitæ eius.
 Halla, fermentum eius, uel conseruans eum.
 Halac, portio, uel pars mea: siue lubricum, aut impeditio.
 Halaza, triplex, uel conseruata: siue conseruans, aut conseruatio.
 Hald, deprecans Dominum, aut deprecatio Domini.
 Halus, fermentum, uel conseruatio.
 Hamas, indignans, uel furens: siue furor, aut indignatio.
 Hamiel, populus meus Deo, uel populus meus Dei.
 Hamora, populus scitus, uel populus illuminatus.
 Hamul, calefactus ros, uel calefactio roris: siue populus dolens, aut populus parturiens.
 Hamulit, calefacti rores, uel calefactiones irrationum: seu populi dolentes, aut populi parturientes.
 Hanan, respondens populo, uel responsio populi.
 Han, reddens donum, uel responsio gratiæ.
 Hanath, reddens, uel respondens: seu reddidit, aut respondit.
 Hambegaba, sollicitans, uel humilians: siue sollicitauit, aut humiliauit.
 Hanich, pauper Dei, uel respondens Deo.
 Hanon, respondens morori, uel reddens iniquitatem: seu reddens dolorem, aut responsio inutilis.
 Haoi, spina, uel compunctiones.
 Haoites, spina, uel compunctio.
 Haphron, puluis meroris, uel terra inutilis.
 Harada, miraculum, uel admiratio.
 Harem, filius meus, uel filiatio mea.
 Hares, testatio mea, uel testamentum.
 Harim, exaltatio, uel exaltatus.
 Hasmoth, atrium mortis, uel atrium angustiarum.
 Hasmoth, atria, uel uestibula: seu uillæ, aut beatitudines.
 Hason, festinatio, uel festinantes.
 Harach, ramus, uel dissipatio: siue testimonium, aut dissipator.
 Haharoth, circuli uel coronæ.
 Hathoniel, respondens Deo, uel respondit ei Deus.
 Hauna, ipsa iniquitas, uel susceptio iniquorum.
 Hauan, fons, uel mortio: siue subuertens eos, aut subuersio eorum.
 Hauil, stultitia, uel insipientia: siue stultus, aut insipiens.

Hauoth, sedens, uel commemoratio: siue uinculus, aut incunabula.
 Haxan, claudus, uel trahens: siue claudicans, aut claudicatio.
 Haxat, medicus, uel medicamentum.
 Haxia, uidens, uel prouiso.
 Hazas, continentia, uel apprehensio: siue continens, aut apprehensens.
 Hazbi, mendacium, uel iniquitas.
 Hazeb, pergens, uel abiens: siue perfectio, aut proficiens.
 Hazuba, deserta, uel relicta: siue desertio, aut relicto.
 He, esse, uel uiuere.
 He, ipsa, uel ista: siue suscipiens, aut susceptio.
 Heber, uictor, uel transiens: siue transitus, aut transitio.
 Hebraus, uincens, uel transitor: siue transiens, aut transitorius.
 Hebion, pauperculus, uel pauper sensu.
 Hebionit, pauperculus, uel pauper sensu.
 Hebr, uictor meus, uel transitio mea.
 Hebrehon, incantans, uel incantatio: siue coniugium, aut uisio sempiterna.
 Hebronit, coniugii, uel incantatores: siue incantationes, aut uisiones sempiternæ.
 Hezethan, ipse mente excedens, uel iste suscipiens humilitatem.
 Hedai, ornatus mihi, uel uoluptuosus meus.
 Heddo, pauidus seruus, uel restitutio uitæ.
 Hefer, souse, uel precipitum.
 Hele, qui est, uel qui existit.
 Hela, uallis quercus, uel maledictio.
 Helai, uallis quercus mea, uel maledictio mihi.
 Helam, abiectio, uel superliminare.
 Helam, opposit, uel composit.
 Helon, Deo gratus, uel Deo donatus: seu uallis quercus, aut roboratus gratia.
 Helbid, Dei filius, uel Dei excessus.
 Helchal, portio, uel particula.
 Helchana, Dei zelus, uel Dei possessio.
 Helcheia, pars Domini, uel uendicatio Dñi.
 Helchese, aduocatus, uel aduocatio.
 Helcheseus, aduocatus, uel aduocatus.
 Helchi, partitus mihi, uel uendicatio mea.
 Helchian, pars Domini est, uel uendicatio Domini est.
 Helchias, pars Domini, uel uendicatus domino.
 Helda, atrium eius, uel exacuens eum.
 Helda, atrium meum, uel exacuens.
 Helda, atrium meum, uel acutio mea.
 Heleanan, Dei mei donum, uel Dei mei gratia.
 Heled, acceptio gloriæ, uel accipiens gloriam.
 Helem, postes, uel secula: seu uestibulum, aut superliminare.
 Helesa, conseruatio, uel conseruatus.
 Helles, exiens, uel exitio.
 Hellefmoth, Græce Exodus: Latine autem exitus mortis.
 Helleth, accipiens uitam, uel susceptio pauoris.
 Helphaal, Deo excessus, uel Dei mutatio pauoris.
 Heli, Deus meus, uel deitas mea.

Heli,

Helia, Deus Dominus, uel Dei dominatio.
 Helab, Deus meus pater, uel Dei mei pater-
 nitas.
 Helias, Deus Dominus, uel Dei dominatio: si-
 ue ascendens Dominus, aut robustus, aut
 dominator.
 Heliasaph, Dei mei collectio, uel Dei mei con-
 gregatio.
 Heliasaphan, Dei mei facies, uel Dei mei con-
 uersio.
 Heliatha, Deo meo peccans, uel Dei mei tem-
 poralis.
 Heliathi, Deum meum uidens, uel Dei mei uisio:
 siue Dei mei auxiliū, uel Dei mei fortitudo.
 Helizei, Deo meo partitus, uel Dei mei par-
 titus.
 Helihel, Deus meus Deus, uel Dei mei deitas.
 Heliphal, Deus meus cadēs, uel Dei mei casus.
 Heliphalea, Deus meus diuidens, uel Dei mei
 diuisio.
 Heliphalu, Deus meus mirabilis, uel Dei mei
 miraculum.
 Heliphalech, Dei mei ruina, uel Dei mei des-
 tectio.
 Heliphas, Deus meus mirabilis, uel Dei mei mi-
 raculum.
 Helia, Deus meus Dei, uel Dei mei Deus.
 Helim, deficiens, uel fortis eorum: siue arietes,
 aut robusti.
 Helimaidis, Dei mei contradictio, uel Dei mei¹⁰
 mensura sufficiens.
 Heliodorus, Deo meo generans, uel Dei mei
 generatio.
 Heliconai, Dei mei fons meus, uel Dei mei oca-
 lus meus.
 Helipolis, sol celsum, uel solis ciuitas.
 Helioreb, Dei mei coruus, uel dei mei solitudo:
 siue Dei mei ardor, aut Dei mei tentatio.
 Helisa, ad insulam, uel Deus saluator.
 Helisabe, Dei mei salus, uel Dei mei defensor⁴⁰
 uel Dei mei iuramentū, aut Dei mei abūditas.
 Heliseus, Deus meus saluator, uel Dei mei sa-
 lutare.
 Helisi, Dei mei salus, uel Dei mei protectio.
 Helitu, Deus Dominus, uel Deus dominator: si
 ue Deus meus iste, aut Deus meus ipse.
 Helizeer, dei mei auxiliū, uel dei mei fortitudo.
 Helmodam, Deo natus, uel Dei natiuitas.
 Helnatham, Deo datus, uel Dei donatio.
 Helnaem, Deo fidelis, uel Dei requieto.
 Heloe, Deus, uel deitas.
 Helom, commotus fortiter, uel exercitatus for-
 titudine.
 Helon, exercitus fortitudo, uel exercitatus for-
 titudine.
 Helonite, exercitium fortitudinis, uel exercita-
 ti fortitudinibus.
 Helaphan, Deo uictus, uel Dei uinculum: siue
 Deum specularis, uel speculator Dei.
 Heltheche, proferens, uel prolatio.
 Helthechem, idem.
 Heltholath, atrium coccineum, uel acumen ru-
 boris.

Bedē tom. 3.

Heman, perturbans, uel perturbatio: siue susci-
 piens, aut formido eorum.
 Hemech, uallis, uel abyssus: siue profundus, aut
 profunditas.
 Hen, ecce fontem, uel ecce oculum.
 Henach, gigas, uel fortis: siue humilis confur-
 gens, aut humilis confurrectio.
 Henachim, gigantes, uel robusti: siue potentes,
 aut humiles confurgentes.
⁹⁰ Hens m, curfus mororis, uel fons tristitiæ.
 Hennō, uallis tristitiæ, uel uallis intersectionis.
 Her, uigilans pelliceus, siue confurgens, aut
 effusio.
 Heran, uacuefactus, uel uacuefaciens: siue ua-
 cufacit, aut uacuefactio.
 Heronitz, uacuefacti, uel uacuefaciētes: siue ua-
 cufecerunt, aut uacuefactiones.
 Herastus, uigilans, uel effusus: siue frater meus
 uidens, aut fratris mei uisio.
¹⁰⁰ Herchusa, confurgens mendacium, uel uigilia
 fictionis.
 Herchusei, confurgentes mendacio, uel uigi-
 lantes fictionibus.
 Hered, uigil uicæ, uel confurgens pauore.
 Hereditæ, uigilans uicæ, uel confurgentes pa-
 uoribus.
 Herem, uigilans eis, uel resurrectio eorum.
 Heri, uigilans mihi, uel resurrectio mea.
 Herias, uigilans Domino, uel resurrectio Do-
 mini.
 Heritæ, effusi, uel uigiles: siue pellicei, aut con-
 surgentes.
 Heritophet, uacuefaciens os protectum, uel ua-
 cufactio oris protogenis.
 Hermagedon, confurgens tentatio, uel uigilia
 inhabitationis.
 Hermā, anathema mororis eorum, uel anathe-
 matizatio tristitiæ eorum.
 Hermes, anathema mororis, uel anathema
 tristitiæ.
 Hermogenes, mons scrutatus, uel uomens eos
 in ualle.
 Hermon, anathema mororis, uel anathema
 tristitiæ.
 Herodes, pellicibus glorians, uel pellicei glo-
 riosus.
 Herodiani, pellicibus gloriantes, uel pellicei glo-
 riosi.
 Herodias, pellicibus gloriosa, uel pellicea gloria.
¹⁰⁵ Herodion, formido, uel paor.
 Hedsrelon, misericordia Dei, uel auxiliū meū
 Deus meus.
 Helli, uicinus meus, uel uicinitas mea.
 Herson, atrium, uel amplitudo.
 Hester, abscondita, uel abscondens: seu eleuata
 in populis, aut preparata in tempore.
 Heth, uita, uel paor.
 Hetham, fons, uel ascensus: siue pauidus do-
 no, aut uiuens gratia.
¹¹⁰ Hethan, consummatio, uel consummatus: siue
 suis eorum, aut suscipiens nauigationem.
 Hetheus, uiuax, uel pauidus: seu formidans,
 aut stupidus.

B a Hethnas,

Hethoas, pavor colubri, uel uita serpentis.
 Hethi, uita mea, uel pavor meus.
 Hia, sublimis, uel exaltatus.
 Hiarites, sublimis, uel exaltati.
 Hichutinel, ipse est duplex Deo, uel ipse sperans in Deum.
 Hielon, ipse est parcens, uel ipse est faciens: siue ipse est commonens fortiter, aut ipse est excitatus fortitudine.
 Hiemia, parcens maledictio, uel commouens accipientem.
 Hiercon, ipsa possessio, uel uigilantia negotiationis.
 Hiesana, ipse faciens dona, uel ipse parcens gratificatio.
 Hieu, ipse, uel est.
 Hieu, parcens, uel faciens: siue commotus, aut commotio.
 Hleus, commotus, aut commotio: seu ipse est parces, aut ipse est faciens.
 Hiezer, ipse est fortis, uel ipse est auxiliator: siue ipse separatus, aut ipse est sanctificatus.
 Hiezerite, ipsi sunt fortes, uel ipsi sunt auxiliares: siue ipsi sunt separati, aut ipsi sunt sanctificati.
 Higal, aceruatio exaltata, uel exaltationis inuolutio.
 Hiel, faciens Deo, uel commotio Dei.
 Hila, exaltatus, uel exaltatio.
 Hila, exaltatus mihi, uel exaltatio mea.
 Himengus, ipse numerans festiuaotes, uel suscipiens ad impletionem consilij.
 Hin, mensura, uel mensuratio loquentis mater: siue sicut, aut erit.
 Hir, uigilans, aut uigilatus ei.
 Hira, fratris uisio, uel uigilans.
 Hiram, uigilans populo, uel uigilans populi: seu uisus excelsus, aut uiuens est excelsus.
 Hiras, fratrem meum uidit, uel fratris mei uisio: seu uigilantem sustollens, aut uigilans plasmationem.
 Hurcanus, coofurgens possessio, uel uigilia multiplicationis.
 Hisbaal, ipse uir uetustus, uel ipse uir deuorator.
 Hismieli, ipse nominatus Dei, uel ipse postulat a Deo.
 Hismoth, ipse mortem adducens, uel ipse est mortis adductio.
 Hispania, accinctio, uel expeditio.
 Hispaniens, accinctus, uel expedit.
 Hutha, commouens bina, uel parcens duobus.
 Hutha, ipse fluens torris, uel ipsa torris fluitio.
 Hicziel, ipse fortis Deus, uel ipse fortitudo Dei.
 Hismieli, uir auditus a Deo, uel assumens auditionem Dei.
 Hoba, incantator, uel incantatio: siue dilectus, aut amplexatio.
 Holda, destruens, uel discernens mihi: siue diuerticulum meum, seu discretio, aut diuerticulum.
 Holda, destruens me, uel discernens mihi: siue diuerticulum meum.
 Holofernes, infirmitas discessionis, uel infirmitas uisum signatum.

Homer, populum amaricans, uel populi amaricationem.
 Homor, crispans, uel manipulus.
 Hoon, labor, uel dolor: siue laborans, aut dolens.
 Horeb, mea, uel massa: siue tractatio, aut tractatus.
 Horeb, ardor, uel siccitas: siue coruus, aut solitudo.
 Horrei, liberi, uel iracundi: siue de foraminibus, aut farinae.
 Horrim, dolor, uel ira: seu uel excelsus, aut uel iracundia.
 Horri, farina, uel farinatus: seu post me, aut foramen meum.
 Horriri, fortes, uel excelsi: siue gigantes, aut robusti.
 Horodi, maledictio sufficiens: uel maledictio sufficienter.
 Horthosiada, recte indigeos testimonio, uel lumen positum testificationi.
 Hosi, spes, uel saluatio.
 Huchach, sculpetus, uel sculpetus: siue sculptor, aut sculptura.
 Huphin, penetralis, uel thalamus.
 Huma, festinans sibi, uel manipulus.
 Huri, longitudo mea, uel illuminator meus.
 Hus, festinans, uel conciliator.
 Husam, festiuans populo, uel conciliator populi.
 Husathi, festiuante me, uel festinatio mea.
 Husi festinans mihi, uel conciliator meus.

I

JA, Dominus, uel dominator.
 Iahel, incipiens laudare Deum, uel expectatio laudis Dei.
 Iafon, lex, uel quercus.
 Iaamena, extremus in coitu calor, uel extrema coeuntis delectatio.
 Iaan, respondens, uel responsum: siue responsio.
 Iaare, saltus, uel sylua.
 Iaas, sicut, uel dimidium: siue dimidians, aut dimidiator.
 Iaafel, dimidiavit Deus, uel dimidiatio Dei.
 Iaath, expectans tempus, uel expectatio peccatoris.
 Iaaazabel, auxilium, uel auxiliabatur.
 Iaaaziam, auxilium Domini, uel auxiliabatur Dominus.
 Iaba, luctatio, uel intelligentia.
 Iabes, dolor, uel dolens: seu siccitas, aut exsiccata.
 Iabin, sapiens, uel sapientia: siue intelligens, aut intelligentia.
 Iabioa, sapiens Domino, uel intelligentia Domini.
 Iabin, ciuitas doctrinae, uel ciuitas literarum.
 Iabob, pulvis, uel lucta: siue luctus, aut luctatio.
 Iaboc, idem.
 Iachabed, gloria Domini, uel ubi est gloria: seu est grauis, aut est grauitudo.
 Iachala, fortis eius, uel coofortans eum.
 Iachalia, fortis Domini, uel fortitudo Domini.
 Iacham,

Iacham, tribulatio, uel tribulatus.
 Iachan, tribulator, uel tribulatio.
 Iachanem, preparans firmitatem, uel preparatio firmitatis.
 Iachim, preparans, uel preparator: siue praparratus, aut preparatio.
 Iachim, firmus, uel firmitas.
 Iachin, idem.
 Iachinix, firmi, uel firmitates.
 Iacob, supplantator, uel supplantatio.
 Iacoba, supplantans eum, uel supplantatio eius.
 Iacobus, supplantans festinantem, uel supplantatio conditi.
 Iachon, preparans, uel preparatio.
 Iachoma, populi ultio, uel populum ulciscens: siue preparans Domino, aut preparatio Domini.
 Iadae, sciens, uel scientia: siue cognoscens, aut cognitio.
 Iadai, sciens me, uel cognitio mea.
 Iadas, sciens Dominum, uel cognitio Domini.
 Iadafan, sciens egressum, uel cognoscens abundantiam.
 Iadaias, cognitus Domino, uel scilicet Domini.
 Iadiel, sciens Dominum, uel cognitus Domini.
 Iado, sciens testimonium, uel expectatio seruus.
 Iadom, sciens dolorem, uel cognitio iniquitatis.
 Iaphe, expectans laqueum, uel expectatio discipulus.
 Iaphe, eligens, uel electio: siue ostendens, aut illuminatio.
 Isphe, latitudo, uel dilatatio.
 Iaphia, ostendens, uel ostensio: siue aperiens, aut apertio.
 Iaphie, ostendens, uel aperiens: siue expectans eos, aut superficies.
 Iagaal, propinquitas uel propinquus.
 Iagur, aduenia, uel colonus.
 Iael, expectans Deum, uel expectatio Dei: aut incipiens, seu carnale coniugium.
 Iabel, ascendens, uel ascensio: siue ascendit Deus, aut ascensio Dei.
 Iahelitz, expectans Deum, uel expectationes Dei: siue incipientes, aut carnalia coniugia.
 Iahelitz, ascendentes, uel ascensiones: siue ascendentes Deo, aut ascensiones Dei.
 Iahel, uiuens Deo, uel expectatio Dei: siue postulans Deum, aut requiescens in Deo.
 Iair, uigilans, uel illuminans: siue illuminauit, aut illuminatio.
 Iairus, illuminans, uel illuminatio: siue uigiles, aut uigilantes.
 Ialan, expectans humilia, uel expectator percussoria.
 Ialielel, expectans Deum, uel expectatio Dei.
 Ialeeh, expectans pauorem, uel expectatio uite.
 Ialon, expectans dolorem, uel expectatio iniquitatis.
 Iam, mare, uel dies.
 Iambri, mare lacens, uel dies amaricans.
 Iamim, dies plurali numero: siue amara, seu amaritudines, aut amaricationes.
 Iamin, uirtus, uel dextera: siue asini, aut asinel.

Bedæ tom. 3.

Iamitz, dextera, uel uirtutes: seu asini, aut asinel.
 Iamna, mare, uel dextera: siue marinus, aut ubi est signum.
 Iamne, idem.
 Iamnes marinus, uel ubi est signum.
 Iamnia, dextera Domini, uel ubi est signum.
 Iamitz, uirtutes Domini, uel in quibus est signum.
 Iamnor, amaricans lumen, uel dextera iracundie.
 Iamra, mare eorum pellicum, uel mare eorum in capite.
 Iamres, mare pellicum, uel mare in capite.
 Iamsuph, mare rubrum, uel dies in capite.
 Iamucl, dies eius Deus, uel dies eius Dei.
 Iamuclitz, dies eorum Deus, uel dies eorum Dei.
 Iana, gubernator meus, uel gubernatio mea.
 Iamin, preparator meus, uel preparatio mea.
 Ianao, gubernator, uel gubernatio.
 Iano, expectans commotionem, uel expectatio reuocacionis.
 Iano, gubernatio, uel gubernaculum.
 Ianon, dormitans in errore, uel gubernatio dormitoria.
 Ianus, requies, uel requietio.
 Ianum, dormitans, uel dormitatio.
 Iad, conuictus, uel glorificans: siue eius est frater, aut cuius est fraternitas.
 Iaoe, factura fratris, uel frater Domini: siue ubi est frater, aut ubi est fraternitas.
 Iara, deficiens, uel defectio.
 Iarai, timens dominum, uel timor domini: siue deficiens domino, aut deficiens dominus.
 Iaramoth, timens mortem, uel defectio mortis.
 Iare, luna, uel defectio.
 Iarre, idem.
 Iared, roborans, uel roboratus: siue descendens, aut continentia.
 Iare, den, defensio eorum, uel uisio iudicia.
 Iare, sylua, uel salus.
 Iarphael, dimisit deus, uel dimissio dei.
 Iarphel, idem.
 Iarb, ultio, uel diiudicans: siue ulciscens, aut diiudicatio.
 Iaran, saluum, uel syluarum: siue mons saluum, aut mons syluarum.
 Ias, dominus, uel dominator.
 Iasa, factura mandati, uel factus in mandato, aut factum mandatum, aut inhabitatio eius.
 Iassa, dimidium, uel dimidiatio: siue factum mada, datum, aut factum in mandato.
 Iasaph, habitator, uel habitatio: siue sedens, aut confidentia.
 Iasabel, dimidium dei, uel dimidiatio dei.
 Iasen, domitor, uel domatio.
 Iasi, equalitas, uel desiderium.
 Iasiel, equalis deo, uel desiderium dei.
 Iaso, factura mandati, uel factus in mandato.
 Iason, desiderans, uel qui mandatum fecerit.
 Iasi, conuertens, uel conuersio.
 Iasub, reuertens, uel reuersio: siue reuocans, aut reuocatio.
 Iasubitz, reuertentes, uel reuersi: siue reuocantes, aut reuocati.
 Iathaba, peccantes in ea, uel peccatum in ea.

B 3 Iathan.

Iathan, Domini perfectus, uel Domino esum-
matus: siue Domini perfectio, aut Domini
consummatio.

Iathan, Dominus humilis, uel Dei responsio:
seu expectans humilitatem, aut expectatio
responsionis.

Iathanael, expectans humilem Deum, uel res-
pondens humilitati Dei.

Iauadiarh, columba deficiens tempore, uel co-
lumbaris deficiens peccato.

Iauathi, columba, uel est. Syrus est, non Hebræus.

Iaur, expectans incendium, uel expectatio luminis.

Iaus, expectans concilium, uel expectatio ses-
sionantis.

Iazer, adiutus, uel adiutorium: siue auxilians,
aut auxiliator.

Iazias, audiens Dominum, uel auscultatio Do-
mini.

Iaziel, audiens Deum, uel auscultatio Dei.

Ibaar, mons fortis, uel uir suscitator.

Ichaiman, uae requiescenti, uel translata est re-
quies.

Ichaboth, cecidit gloria, uel translata est glo-
ria.

Ichainaan, durum habitaculum, uel consolatio
inhabitantis.

Ichonium, dura, uel uocata: siue ubi est thala-
mus, aut preparatio consolationis.

Ichutiel, spes Dei, uel sperans in Deum.

Idaia, dilectus Domini, uel amabilis.

Idaia, dilectus Domini, uel amabilis Domino.

Idida, dilectus Domini propter Dominum, uel
amabilis Domino propter Dominum. Ipse
est Salomō, qui dilectus Domini propter do-
minum, uel amabilis Domino propter Do-
minum dicitur, propter suam misericordiam,
scilicet, gratuitam quia eum diligere digna-
tus est, cum utique dilectione & misericordia
indignus existeret, quem constabat manere
esse, & quem reprehendit scriptura diuina
pro peccato idolatriæ, & immoderato
amore mulierum.

Ididia, dilectio Domini, uel amabilitas eius.

Idithum, saliens, uel transiliens eos.

Idox, dilectus uoluntarie, uel amabilis uoluntaria.

Idumxa, rufa, uel rubea: seu terrena, aut sanguinea.

Idumxi, rufi, uel rubei, siue terreni, aut sanguinei.

Ieabarim, lapides transeuntes, uel acervi lapidum transeuntium.

Iebaar, mons fortis, uel electio suscitata.

Iebanias, sapiens Domino, uel intelligenda
Domini.

Ieebe, praeceptum, uel exiccatio.

Iebar, imitans fontem, uel expectatio putei.

Iebethon, uallis moestitiae, uel collis moerentis.

Iebgar, eligens, uel electio.

Ieblaan, absorptus, uel absorptio: seu absorbens
populum, aut populus desipiens.

Iebnael, edificans Deo, uel edificatio Dei.

Ieboch, arena, uel luctatio.

Iebus, praeceptum calcatae: siue conculcans, aut
conculcatio.

Iebusai, praeceptum meum, uel conculcatio mea.

Iebusai, praeceptum, uel conculcata.

Iecha, torcular, uel oppressio: siue opprimens,
aut oppressa.

Iechau, torcular eius, uel opprimens eum.

Iechbaa, luctans ei, uel arena eius.

Iecda, magnificus, uel magnificentia.

Iecdaiam, magnificus Domino est, uel magni-
ficentia Domini est.

Iechdon, incubans populus, uel incubatio po-
puli.

Iechelia, torcular laboris, uel oppressio labori-
osa.

Iechenias, praeprans Domino, uel preparatio
Domini.

Iechiman, possedit populum, uel possessio po-
puli.

Iechiman, uindicans populum, uel uindicatio
populi.

Iechuman, acquirens populum, uel acquisitio
populi.

Iechinaam, possidens populum, uel uindicatio
populi.

Iechinam, possidens populum, uel preparatio
populi.

Iechoniam, idem.

Iechonias, sic factus, uel praeprator: seu prae-
rans Dominus, aut praepratio Domini.

Iechan, extensio, uel inclinatio: seu merces, aut
mercimonium.

Iechel, coetus Dei, uel auxilians Deum.

Iechze, torcular lupi, uel opprimens lupum.

Iedala, manus maledicta, uel manus maledi-
ctionis.

Iedebos, manus maledicta tribulans, uel manus
maledictionis angustians.

Iedeia, sciens Dominum, uel cognitio Domini.

Iedi, sciens me, uel cognitio mea.

Iediel, sciens Deum, uel magnificus Deo.

Iediap, manum tollens, uel manum ad os: seu
manus subleuans, aut manuum subleuatio.

Ieddo, sciens eum, uel cognitio eius.

Iedchan, paruulus, uel minoratio.

Iedri, accidens, uel applicans: siue accessus, aut
applicatio.

Ieddu, accinctus, uel tentatio.

Ieddua, tentans eum, aut accinctio eius.

Iedula, manus maledicta, uel manus maledi-
ctionis.

Iephadaia, innuens Domino, uel apertio Do-
mini.

Iephehel, apertio Dei, uel aperiet Deus.

Iephad, exclusio peccati, uel apertio deiectionis.

Iepheti, excludens peccatum meum, uel aper-
tio deiectionis meae.

Iephon, Dominus mirabilis, uel Dominus uiu-
ficatorum.

Iephone, nutus, uel innuens.

Iephone, annuens, uel innuitio.

Iegal, propinquus, uel redimēs: seu propinqua-
tas, aut redemptio.

Iegali, propinquus mihi, uel redemptio mea.

Iegli, despiciens, uel despectus, siue coniectus.

Iechel,

Iehel, uiuens Deo, uel postulatio Dei: siue muta
tus Deo, aut expectatio Dei.
Ieheli, uiuens Deo meo, uel postulatio Dei
mei: siue mutatus Deo meo, aut expectatio
Dei mei.
Iehi, uita, uel exordium: siue requies, aut postu
latio mea.
Iehiel, uita Dei, uel exordium Dei: siue requies
scens Deo, aut postulatio Dei.
Ielada, cognoscens Dominum, uel cognitio do
mini.
Ielep, manū tollens, uel manum ad ora: siue ma
nus subleuans, aut manuum subleuatio.
Iemda, plenitudo, uel circumcilio.
Iemei, Deus meus, uel robur meum.
Iemias, numerus Domini, uel numerabilis Do
minio.
Iemim, robur meum, uel dextera mea.
Iemla, parcens maledictio, uel commouens ac
cipientem.
Iemlech, numerus uitę, uel amaritudo pauoris.
Iemua, mare, uel amara: siue numerus, aut nu
merabilis.
Iemuat, maria, uel amari: siue numerabiles, aut
marini.
Iemuhel, dies eius Dei, uel dies eius Deus.
Iepsem, apertum nomen, uel aperta auditio.
Iepta, aperiens, uel apertio.
Iepthahel, aperiens Deo, uel apertio Dei.
Iepte, apertus, uel apertus: siue aperuit, aut a
pertio.
Ieptho, apertens dolorem.
Iera, timens, uel timor: siue misericordia, aut mise
ricordia.
Ieraa, timens eum, uel misericordia eius.
Ieracho, aurugo, uel demolitio.
Ieramelo, timens Deū, uel misericordia Dei.
Ieramehel, idem.
Ieramiel, idem.
Ierameli, timens Deum meum, uel misericor
dia Dei mei.
Ierameli, idem.
Ieraon, timores, uel timebit: seu timens iniqui
tatem, aut misericors mortuibus.
Ierapolis, iudicium superius, uel sine timore mi
sericors ciuitas.
Ierehaan, aurugo populi, uel demolitio populi.
Ierebehel, iudicium dei, uel iudicium superiora.
Ieremiam, excelsus Domino est, uel sublimitas
Domini est.
Ieremias, excelsus Domino, uel sublimitas Do
mini.
Ieremiel, excelsus domino deo, uel sublimitas
domini dei.
Ierian, timens inutile, uel timor domini est.
Ierias, timens dominum, uel timor domini.
Ierib, odor, uel luna.
Ieribai, odor uultus, uel defectio deuoratoris.
Iericho, luna, uel odor eius.
Ierichonini, odorantes eū, uel deficientes ei.
Ieriel, timens deum, uel timor dei.
Ierimoth, timens mortem, uel metuens altitu
dinem mortis.

Ierimoth, idem.
Ierioth, iurgium signi, uel iudicij designatio.
Iernal, dominus excelsus, uel domini cellitudo.
Ieroan, timens populum, uel iudicium populi.
Ierobaal, iurgium habens, uel iudicium habens
tis, aut iudicium superioris.
Ierobaal, timor uiri, uel timor uetustatis: siue ti
mens habentem, aut timens deuorationem.
Ieroboam, causa populi, uel diuilio populi: siue
discernens populum, aut superius diiudicā.
Ieroboloth, iudicans ignominiam, uel diiudi
cans confusionem.
Ieron, timor, uel peregrinatio: siue timidus, aut
peregrinus.
Ieronymus, uisio pulchritudinis, uel diiudicans
locutiones.
Ierolyma, pacifica, uel uisio pacis.
Ierolymita, pacifici, uel pacem uidentes.
Ierlia, aduena Domini, uel alienus Domino.
Ierucl, collis Domini, uel uallis benedictionis.
Ierula, ruminans, uel ruminatio: siue incolatus,
aut peregrinatio.
Ierulak, pacifica, uel pacis uisio, siue timor per
fectus aut timebit perfectie.
Iesa, uetustas, uel planities: siue saluatio, aut de
siderium meum.
Iesla, incensum, uel sacrificium: seu insula sacri
ficium, aut insula holocaustum.
Ieslar, incensum suscitans, uel holocausti ut
gilia.
Ieslaritz, incensa suscitantes, uel holocausto
rum uigilia.
Ieslat, incensum meū, uel sacrificium meū: siue
insula sacrificium, aut insula holocaustum.
Iesamari, uetustas amara, uel desiderij amari
tudo.
Iesana, uetustas, uel ueterans.
Iesana, uetustas eius, uel inueterans eum.
Iesur, signum, uel tribulatio: siue insula sa
crificium, aut insula oblatio.
Iessar, meridies, uel unctio mea: siue meridia
nus, aut metaphoricus oleum.
Iesba, collaudans, uel collaudatio.
Iesbaan, collaudans populum, uel collaudatio
populi.
Iesbachasa, collaudans summum, uel collauda
tio principij.
Iesbi, est in me, uel coxquatus mihi.
Iesbinedob, est in me spontaneus, uel coxquatus
tus mihi spontaneus.
Iesboch, est cinis, uel est tactus.
Iescha, tabernaculum, uel unctio eius.
Iesse, incendens, uel incendium: siue insula liba
men, aut insula holocaustum.
Iesem, salus desiderij, uel saluatio et requiescen
tis.
Ieser, finxit, uel plasmavit: siue fictio, aut plas
matio.
Ieserith, fictores, uel plasmatores.
Ieseli, aequalis saluator, uel desiderium salua
tionis.
Iesem, desiderium, uel desiderauit.
Iesua, equalis meus, uel aequalitas mea.

Iefpha, unctio uel tabernaculum.
 Iefphan, idem.
 Iefie, æqualitas, uel tabernaculum.
 Iefsi, incensum mihi sacrificium meum.
 Iefias, æqualis Domino, uel salutaris Domini.
 Iefiel, incensum Deo, uel sacrificium Dei.
 Iefielitæ, incensi Deo, uel sacrificia Dei.
 Iefimuth, desiderium dulce, uel desiderata dulcedo.
 Iefmathias, uetustas percutiens Dominum, uel signum percussoris Domini.
 Iefmaras, salus desiderantis Dominum, uel saluator equitationis Domini.
 Iefrael, sacrificans Deo, uel liberatio Dei.
 Iefua, planities, uel est desiderium meum salus.
 Iefue, saluatio uel desiderium.
 Iefui, æqualis mihi, uel æqualitas mea.
 Ieffui, desiderauit, uel desiderium.
 Ieffuitæ, desiderantes, uel desideria.
 Ieffur, dolor, uel est in dolore: siue salus luminis, aut æqualitas ignea.
 Iefuri, salus doloris mei, uel saluatio in dolore meo: siue salus illuminans me, aut æqualitas mea.
 Iefus, saluator, uel salutaris: siue salus, aut salutare.
 Ietha, extensio, uel inclinatio: siue superfluens, aut superfluitio.
 Iethaan, superfluus populus, aut superfluitas populi: siue inclinans populum, aut extensio eorum.
 Iethaba, bonitas, uel declinatio.
 Iethabatha, bonitas, uel bonitates: seu declinauit ut ueniat, aut declinatio peruentionis.
 Ietham, merces, uel mercimonium: seu inclinans eos, aut extensio eorum.
 Iethaba, bonitas, uel declinatio uenientis.
 Iethebata, bonitas, uel bonitates: siue declinauit ut ueniat, aut declinatio peruentionis.
 Iethebeth, bona domus, uel declinario uenientis.
 Iethela, inclinatio palmarum, uel extensio iniquitatis.
 Iether, modicus residuus, uel modica residuitas.
 Ietheth, donans, uel donatio.
 Iethnaan, possidens populum, uel fluens populo.
 Iethara, superfluens, uel honorabilis.
 Iethraan, honor populi, uel superflua populo.
 Iethrahel, honor Dei, uel superfluens Deo.
 Iethrai, honor meus, uel superfluens mihi.
 Iethram, honorans eos, uel superfluus eorum.
 Iethran, honor Dei, uel superfluitas gratie.
 Iethri, superfluum, uel honorabiles.
 Iethriues, superfluus, uel honorabilis.
 Iethro, superfluens, uel honorabilis.
 Iethur, usus, uel ordo: siue ordinatus, aut ordinatio.
 Iethus, extensio, uel sublimitas.
 Ieu, parcens, uel commotio: seu maleficus, aut maleficium.
 Ieus, idem.
 Ieufa, ipsa parcens ei, uel ipsa commotio eius.
 Ieuhel, ipse parcens Deum, uel ipsa commotio eius.
 Iezan, durus, uel duricia.

Iezabel, est iter, uel est fluxus sanguinis.
 Iezabel, fluxus uanus, uel fluens sanguine: siue cohabitatrix, aut sterquilinum.
 Iezanias, uires eius, uel aures eius: siue audiens Dominum, aut auscultatio Domini.
 Iezar, fortitudo, uel adiutorium.
 Iezaritæ, sortes, uel auxiliarij.
 Iezechel, fortis Dei, uel apprehendens Deum.
 Iezechias, fortis Domini, uel apprehendens dominum: siue confortauit eum Dominus, aut Dominus confortatio eius.
 Iezechiel, fortis Dei, uel apprehendens Deum: siue Deus confortauit eum, aut Deus confortatio eius.
 Iezer, fortitudo, uel adiutorium.
 Iezeritæ, sortes, uel auxiliarij.
 Ieziel, audiens Deum, uel auscultatio Dei.
 Iezilia, fortis labor, uel adiutorium laborantis.
 Iezonias, uires eius, uel aures eius: siue audiens Dominum, aut auscultatio Domini.
 Iezra, semen, uel seminator.
 Iezrael, semen Dei, uel seminauit Deus.
 Iezraelitæ, seminantes Deo, uel seminatores Dei.
 Iezaria, semen Domini, uel seminans domino.
 Igaal, uir abiciens, uel uir reuelationis.
 Igar, aceruus, uel inuolutio. Syrum est, non Hebraeus.
 Igarfedutha, aceruus testimonij, uel inuolutio testimoniorum, hoc Syrum est.
 Igbathanis, solenne mandatum humile, uel lecta domus responsonis.
 Illyricus, aduena, uel elementum: siue subuersus, aut secunda subuersio.
 Indinutus, dilucidus, uel concessiones illuminationum.
 India, nutus dilucidus, uel concessio illuminans.
 Infamie, nutus, uel inuit: siue inuens, aut concessio.
 Ioab, retinens, uel retentio.
 Ioab, retinens eum, uel retentio eius.
 Ioan, retinens fortitudinem, uel ubi est retinere: siue Dominum uidens, aut Domini fortitudo.
 Ioab, inimicus, uel inimicitia: siue est pater, aut paternitas.
 Ioacham, fortis, uel robustus, seu Domino fortis, aut Domini fortitudo.
 Ioachim, ubi est preparatio, uel cuius est preparatio: siue Domino preparatus, aut Domini resurrectio.
 Ioacham, retinens fortitudinem, uel ubi est retinere: siue Dominum uidens, aut Domini fortitudo.
 Ioabe, ipse cognoscens, uel Domini cognitio: siue cognoscens scientiam, aut cognoscens principium.
 Ioan, Domini decus, uel domini pulchritudo.
 Ioarib, dominus suscitans montes, uel dominus uigilans fortitudine.
 Ioarim, domino exaltatus, uel dñi exaltatio.
 Ioas, sperans, uel temporalis: siue dominum sustollens, aut domini plasmatio.

Ioatham, perfectus, uel perfectio: siue consummatus, aut consummatio.
 Ioathan, idem.
 Ioathas, perfectè sustollens, uel consummata plasmatio.
 Ioam, Dominum uidens, uel Domini sortitus: siue ubi est retinere est, aut ubi est tēprehenso eius.
 Iob, dolor, uel ociositas.
 Iob, magus, uel magnus: siue dolens, aut uolens.
 Ioba, distillans, uel magopatre: seu magnus pater, aut doloris uel ululationis distillatio.
 Iobal, delatus, uel delatio: siue dimittens, aut dimissio.
 Iobama, magus donatus Domini, uel dolor gratie Dei.
 Iobel, magnus Dei, uel dolens Deo.
 Iochabed, Domini germen, uel Domini preparatio: siue Domini libamen, aut Domini intelligentia.
 Iochel, germen diuinum, uel preparatio Dei.
 Iocelz, comprimens eos, uel oppressio eorum.
 Iod, scientia, uel principii: seu dominatio Dei.
 Iode, ipse cognoscens, uel Domini cognitio: siue cognoscens scientiam, aut cognoscens principium.
 Iod, Domini seruienti, uel Dominum testificans.
 Ioezer, Domini fortis, uel Domino separatus.
 Iophe, Domini os, uel Domini disciplina: siue Dominus elegit, aut Dominus illuminauit.
 Iogli, contemptus, uel despiciens.
 Ioha, ipse respondens, uel Domini responsio: siue dominans ei, aut dominatio eius.
 Iohana, Domini donum, uel Domini gratia.
 Iohanna, Domini misericordia, siue Domini misericordia: seu Domino gratus, aut Dominus gratia eius.
 Iohannam, Dominus gratus eis, uel Dominus misericordia eorum.
 Iohanna, erat donans, uel Domini donum.
 Iohannam, cuius est donum, uel Domini gratia.
 Iohannen, Domino donatus, uel Domino gratificatus.
 Iohannes, Domini gratia, uel in quo est gratia: siue cui donatum est, aut cui donatio a Domino facta est.
 Iohel, dimittens, uel mutatus, seu defluens, aut decipiens.
 Iohel, fuit Dei, uel incipientis Deo: siue est deus, aut est Dominus Deus.
 Ioachim, qui est confurgens, uel Domini resurrectio: siue Dominus suscitans, aut Domino sustentante.
 Ioada, Dominum cognoscens, aut Domini cognitio.
 Ioadae, Domini cognitio, uel ipso Domino cognoscente.
 Ioaden, Dominus cognoscens fontem, uel Dominus cognoscens oculum.
 Ioarib, Domini ultio, uel Domini iudicium.
 Ioarim, Dominum exaltans, uel Domini exaltatio, siue Dominus saluum.

tatio, siue Dominus saluum.
 Iomna, masutina, uel dextera eius.
 Iona, columba, uel donas: siue ubi est donatus, aut ubi est donatio.
 Ionadab, Domino obediens, uel Domini spontaneus.
 Ionadab, columba præcipua, uel donatio patris.
 Iona, donans uel donatus: siue cui est donatio, aut qui donatus est Deo.
 Ionathan, columba ueniens, uel columbe donum: siue columba dans, aut Domini donatio.
 Ioni, columba mea, uel donans mihi: siue donum meum, aut donatio mea.
 Ioppe, pulchra, uel pulchritudo.
 Ioppitz, pulchri uel decori.
 Ior, riuus, uel fluuius.
 Iora, riuus eius, uel fluuius eius: seu manus sublimium, aut Domini celsitudo.
 Iorabeth, domus excelsa, uel domus sublimis.
 Iorai, riuus spinarum, uel fluuius compunctionis.
 Ioram, qui est excelsus, uel ubi est excelsus: siue Dominus excelsus, aut Domini sublimitas.
 Ioram, riuus domi, uel fluuius gratie.
 Iordanis, riuus iudicii, uel fluuius iudicantis: siue descensio eorum, aut apprehensio eorum.
 Iore, riuus excelsus, uel fluuij exaltatio.
 Iorim, riuus eorum, uel fluuius eorum: siue excelsus riuus, aut fluuius exaltatus.
 Iora, factura mandati, uel Domini saluatio.
 Iosabefeth, ubi est futuritas germinis, uel ubi est futuritas resurrectionis.
 Iosabeth, Domini futuritas, uel Domini iuramentum.
 Iosabia, ubi est incensum Domini, uel in quo est iuramentum.
 Iosaph, Domini speculum, uel Domino uinculatus: siue Domini labium, aut Domino angustatus.
 Iosaphat, ipse iudicans, uel ipse iudicat: siue Domini iudicium, aut Dominus iudicabit.
 Ioseph, Domini iustus, uel domini iustificatus.
 Iosedech, idem.
 Ioseph, augmentum, uel appositio.
 Iosephus, augens consilio, uel apponens festinationem.
 Iosphias, ipse liber Domino, uel ipsa libertas Domini.
 Iosias, ubi est incensum Domini, uel in quo est sacrificium.
 Iosiphonias, Domino absconditus, uel Domini speculator.
 Iosioas, ubi est salus Domini, uel in quo est saluator Dominus.
 Iosue, salus, uel saluatio: siue saluator, aut saluatorus.
 Ioth, scientia, uel principium: siue dominator, aut dominatio.
 Iotha, est perfectus, uel est perfectio: siue est Domini perfectus, aut est Domini perfectio.
 Iothan, Domini perfectio, uel Domini consummatio.

summatio, siue perfectio eorum, aut consummatio eorum.
 Iotham, scientia Domini, uel principii gratulouis, inimicus hic, uel Dominus ille.
 Iozabad, Domino dotatus, uel Domini doctoratio.
 Iozbad, Domini fluens torris, uel Domini torris fluitio.
 Iozabad, Domini dotatus, uel qui est dotatus à Domino.
 Iozabeth, Domini dos, uel quæ est dotata à Domino.
 Iozachar, Domini ultio, uel Domini iudicium.
 Iosaded, Domini fortis seruus, uel Domini fortem testificans.
 Iozarib, Domini ultio, uel Domini diiudicatio.
 Iozian, Domini ductio est, uel Domini olis uia est.
 Irad, ciuitas descendens, uel ciuitatis descensio, seu uigilans seruus, aut suscitans testimonium.
 Iras, frater meus uidens, uel fratris mei uisio, seu uigilantem sustollens, aut uigilans plamationi.
 Is, uir, uel assumptus.
 Issa, mulier, uel assumptio.
 Isaac, uisus, uel gaudium.
 Isar, uir uigilans, uel uir suscitator.
 Isaritz, uiri uigilans, uel uiri suscitatores.
 Isachar, qui est memor, uel Domini memoras, seu uir mercedis, aut est merces mea.
 Isacharitz, qui sunt memores, uel Domini mercores, seu uiri mercedum, aut sunt merces mea.
 Isai, salus mea, uel Domini salutare: seu uir deuorator, aut uir assumens.
 Isaias, Domini salus, uel Domini salutare.
 Isar, uir paruulus, uel uir imminutus: seu uir uigilans, aut uir suscitator.
 Isari, uir paruulus mihi, uel uir minorationis meæ: seu uir suscitans me, aut uir uigiliarum mearum.
 Isbaal, uir uictus, uel uir deuorator.
 Isboan, uir deuorans populum, uel assumptus in fortitudine populi.
 Isbofeth, uir consulationis, uel assumpta consilio.
 Iscarioth, uir memorie, uel est merces eius: seu memoria mortis eius, aut memoriale Domini.
 Isimuth, desertus, uel assumens dissipationem.
 Ismael, uir auditis Dei, uel assumens exauditionem Dei.
 Ismaelice, uiri auditu Dei, uel assumens exauditiones Dei.
 Israel, mens uidens Deum, uel est uidere Deum.
 Israhel, uir uidens Deum, uel princeps cum Deo: siue Dei uisio est, aut sortis directus Dei.
 Israela, mens uidens Deum suum, uel princeps cum Deo suo: siue est uidere Deum eius, aut directio Domini sui.
 Israelix, uiri uidentes Deum, uel assumpti principes cum Deo.
 Isuar, uir paruulus, uel uir imminutus: siue uir sa-

lutis, aut assumptio salutaris.
 Isui, uir loquens, uel assumptio salutis meæ.
 Istob, uir bonus, uel assumptio bonitatis.
 Italia, mens excedens, uel mentis excessus.
 Italica, mente excedens, uel mentis excessio.
 Italicus, mentis excessus, uel mente excedentes.
 Ithamar, insulæ palma, uel insule amaritudo, siue ubi est amarus, aut ubi est commotio.
 Iturea, montana uel sublimis. Syrum est, non Hebraum.
 Iturei, montani uel sublimis.
 Ithus, mons excelsus, uel mons sublimitatis.
 Iubileus, annus remissus, uel annus remissionis.
 Iuchal, potentia uel fortitudo.
 Iuchadam, potestas opprimens eos, uel fortis oppressio eorum.
 Iudaea, consistens Dominum, uel glorificatio Domini.
 Iudaismus, laus uel confessio.
 Iudaitæ, consistentes uel glorificantes.
 Iudas, consistens uel glorificans.
 Iudæa, confessio, uel glorificatio.
 Iudari, laudantes uel consistentes.
 Iudari, laudans uel consistentes.
 Iudich, consistens uel glorificans.
 Iulius, incipiens, uel principium.
 Iulsa, idem.
 Iunius, incipiens, uel principium.
 Iunia, idem.
 Iupiter, inimicus separans, uel Dominus separator.
 Iustus, elatus, uel elatio; siue parcens, aut ipse elatus.
 Iuth, principium, uel dominatio.

L

L Aabadon, apolyon Græcè, exterminans uel exterminator Latine.
 Laabin, deusti, uel instantimantes: seu deustio, aut inflammatio.
 Laada, flamma iudicii, uel deustio iudicantis.
 Laadon, perdens uel interficiens.
 Laamas, iniquitas, uel ad iniquitatem.
 Labadon, perdens uel interficiens: siue solitarius, aut solitudo eorum.
 Laban, album, uel albedo: siue candidus, uel candidatio.
 Labana, dealbans eum, uel candidatio eius.
 Labaoth, uenientes, uel egredientes.
 Labeth, acceptans, uel acceptabilis.
 Laben, candor, uel candidum, siue cor eorum, aut cor filio meo.
 Labum, deusti, uel instantimantes: siue deustio, aut inflammatio.
 Labor, ingressus, uel ingressio: seu uenientes, aut ingredientes.
 Laboth, idem.
 Lacedæmonia, confurgens silentio, uel confusio sanguinea.
 Lacedæmones, confurgentes silentio, uel confurgentes sanguini.

Lachis,

Lachis, interest, uel subimet uir.
 Lacho, confurgens, uel confurrectio.
 Lachum, confurrectio, uel ad confurgendum.
 Laed, ipse subimet uir, uel ipsemet uir suus.
 Laphidoth, lampas, siue quasi os cultri: ab ore, non ab osse.
 Lahel, in Deo, uel in Deum.
 Lais, leo, uel filius leonis, siue ipse subimet uir, aut subimet uir suus.
 Laifa, le, ena, uel in salutem, seu filia leonis, aut filia leonæ.
 Lamathara, signum uel conditio, siue ad signū, aut conditum.
 Lamaazabathani, ut quid dereliquisti me, uel ut quid derelictio mea.
 Lamazaphathani, idem.
 Lamech, quando est nomen literæ, sultura, uel adiutorium, siue erectio, aut firmamentum.
 Lamech, quando est nomē hominis, percutiēs, uel percussio, siue humilis, aut humiliatus.
 Lamuel, cum quo est Deus, uel in quo est benedictio.
 Laodicia, fuit in uomitu, uel natiuitas expectata, siue tribus amata à domino, aut tribus amabilia Domini.
 Laodiceses, sunt in uomitibus, uel natiuitates expectatæ, siue tribus amatz à Domino, aut tribus amabiles Domini.
 Laonimi, tribus, uel matres, seu philarchi multarum trium, aut principes multorum populorum.
 Lapidoth, fulgor, uel fulgur, siue fulgurans, aut fulguratio.
 Larma, sublimitas, uel confurrectio.
 Lasa, salus, uel saluatio, siue in salutem, aut in saluationem.
 Lasabi, sperauit in me, uel in domino spes eius.
 Lashenis, salus donata uel saluator à Domino.
 Lathulim, fabri, uel malleatores.
 Lazarus, adiutus Domini, uel auxiliatus à Domino.
 Leda, albedo, uel candidatio.
 Leben, candidum, uel candidatio.
 Lebeus, corculum, uel quasi cor.
 Lebna, later uel cæmentum.
 Lebni, lateres uel cæmenta.
 Lebnitici, latericij uel cæmentarij.
 Lebona, albedo, uel candidatio.
 Lecha, gena eius, uel maxilla eius.
 Lechi, gena mea, uel maxilla mea.
 Lechis, gena uiri, uel maxilla assumpta.
 Lechum, confurgens, uel confurrectio.
 Ledam, flamma iudicans, uel exurgens.
 Ledihel, flamma iudicans Deo, uel exurgens iudicium Dei.
 Leedam, flamma iudicans, uel exurgens iudicium.
 Leenas, iniquitas, uel ad iniquitatem.
 Leeth, flamma uitæ, uel exustio pauoris.
 Legbata, ignis, uel incendium.
 Lem, panis, uel refectio.
 Lem, additio, uel frequens bona operatio.
 Lefem, ad nomen iudicij, uel ad auditionem.

Leesa, salus, uel saluatio, siue in salutem, aut in saluationem.
 Lefendam, ad nomen iudicij, uel ad auditionē iudicantis.
 Leuzaboth, uenientes, uel ardificantes.
 Leui, additus, uel appositus, siue assumptus, aut applicatus.
 Leuitz, additi, uel apposit, siue assumpti, aut applicati.
 Leuites, adiectio uel appositio, siue applicatio, aut prosecutio.
 Leuiathan, prosequens eos, uel additamentum eorum.
 Lia, laborans, uel laboriosa.
 Libanus, albus uel candidus, siue candor, aut candidatio.
 Libertini, factura paleæ, uel facientes paleas.
 Libya, ueniens, uel introiens.
 Licaonia, suscitans, uel suscitatio: siue ad suscitandum, uel ad suscitauonem.
 Licaoni, suscitantes, uel ad suscitandum.
 Lichi, confurgens, uel lachrymas fundens.
 Licia, lachrymas fundens ei, uel confurrectio eius.
 Licius, confurgens, uel ipse suscitās, siue lachrymas fundens, aut lachrymarum effusio.
 Licij, confurgentes, uel ipsi suscitantes, siue lachrymas fundentes, aut lachrymarum effusiones.
 Liconia, suscitans, uel suscitatio.
 Liconienses, suscitantes, uel suscitati.
 Lidi, genus, uel adificati.
 Lidia, nati ei, uel adificatio eius.
 Lidi, nati, uel adificantes.
 Lidā, utilis, uel adificata.
 Linus, tibiens, uel candidatus.
 Lisama, nata tentatio, uel natiuitas tērationis.
 Lisias, generans, uel generatus.
 Lisimachus, generans percussionem, uel generationis percussio.
 Litra, genus decorum, uel generans decorem.
 Litris, utilitas angustia, uel utilis tribulatio.
 Licistratos, sublimitas, uel proclium, seu generans latitudinem, aut utilitas seruitutis.
 Lobna, alba, uel candida, siue albor, aut candidatio.
 Lobni, albus uel candidatus, siue cor mihi, aut cor filij mei.
 Lobni, albus, uel candidus, seu albor, aut candidatio.
 Lobnitici, albi uel candidi, siue albedines, aut candidatores.
 Loboni, albus, uel candidatus, siue cor mihi, aut cor filio meo.
 Lod, uinculum, uel declinatio.
 Lodabar, ipsi uerbum, uel ipsi sermocinatio.
 Lodadidi, ipsi seruus, uel ipsi relictio.
 Lodadin, ipsi causa, uel ipsi iudicium.
 Loide, consecutio utilitatis, uel quæ consecuta est utilitatem.
 Lomna, lateres candidati, uel lateris candidatio.
 Loomnum, philarchi multarum trium, uel principes multorum populorum.

Loth,uacans,uel declinans,seu uinclus,aut ipse conclusus.
 Lothan, ipse concludens eos, uel ipsi uinclum eorum.
 Lothen,uinclum,uel conclusio, seu declinans donum,aut uacans gratia.
 Lothe,uinclum eius,uel ipsa conclusio.
 Lucas,ipse eleuans,uel ipse consurgens.
 Lucius,idem.
 Lud,uinclus,uel declinans, siue utinam natus, 10
 aut utinam utilis.
 Ludin, uinclati, uel declinantes: siue fortiter profunt, aut utinam proficientes.
 Luith, genæ uel maxillæ.
 Luza, nux uel amygdalum.

M

MAabeel, congregauit Deus, uel congregatio Dei.
 Maacha, mollicies uel confractio.
 Maachati, fracta est mihi, uel confracti sunt mihi: seu uenter carnis, aut uentris percussio.
 Maadi, mensura serui mei, uel quam sufficiens testimonium meum.
 Maah, cōgregatus mihi, uel cōgregatio mea.
 Maala, chorus uel infirmitas.
 Maalaph, de mille, uel de doctrina.
 Maalath, chorus peccatorum, uel infirmitas temporalis.
 Maalhel, laudans Deum, uel laudatio Dei.
 Maalmcon, de habitatione, uel habuerunt habitationem.
 Maalon, de fenestra, uel à principio, seu cōsum matus, aut securitas.
 Maama, congregatus populus ei, uel congregatio populi eius.
 Maamitz, congregati populi ei, uel congregationes populorum eius.
 Maamad, desiderium, uel desiderabilis.
 Maanath, requiescens, uel requietio.
 Maaria, a mara, uel domus mea: siue ex uisione, aut ex iustione.
 Maarob, fouez uel spelunca.
 Maalia, onus Domino, uel assumptio domini.
 Maath, desiderium uel desiderabilis.
 Mabbar, munus suscipiās, uel munimē uigilias.
 Madihel, munitus Deo, uel munitio Dei.
 Madihelitz, muniti Deo, uel munitioes dei.
 Mafan, munitus, uel protegens, siue munimē, 20
 aut protectio.
 Mabbar, muniens uel munitio.
 Macha, ingenium uel percussio.
 Machabæus, protegens, uel protectio, siue percutiens, aut ingeniosus.
 Machabæi, protegentes, uel protectiones, siue percutientes, aut ingeniosi.
 Machati, subactus mihi, uel mollicies mea.
 Maceda, exultio, uel orientalis, siue prius, aut in antecessum.
 Macedan, exurens, uel exultio, siue oriens, aut antecedens.
 Macedonia, combusta, uel combustio, siue an-

tecedens, aut orientalis.
 Macedones, comburentes, uel cōbusti, siue antecedentes, aut orientales.
 Maceloth, coetus, uel ecclesia: siue congregati, aut congregationes.
 Macelloth, idem.
 Macema, exurgens Dominus, uel orientalis Domini.
 Maes, finis uel definitio.
 Maceth, oriens uita, uel antecedens.
 Machi, quid est, uel quia est, siue rex meus, aut regnum meum.
 Machiel, rex meus Deus, uel regnum meum Dei.
 Machimath, quid est donum, uel quid est donatio.
 Machir, uenundabit, uel restituet, siue uidens, aut de infirmitate.
 Machiritæ, uenundabunt, uel restituent, seu uidentes, aut de infirmitatibus. 30
 Machinas, humilitas uel atrectatio.
 Machinatha, humilis, uel atrectata: siue tangens, aut uilitas tributorum.
 Machosis, concupiscencia, uel concupiscibilis.
 Mada, mensura, uel quā sufficiens er.
 Madabas, mensuram uenientem sustollens, uel sufficientiæ uenientis plasmatio.
 Madabena, à saltu eius, uel à nemore eius, siue salus eorum, aut nemus eorum.
 40 Madal, mēsurā mea, uel quā sufficēter mihi.
 Madaliel, turris mea Deus, uel defensio mea Deus meus.
 Madan, contradictio, uel habitaculum: seu mēsurā doni, aut sufficientia gratiæ.
 Madbar es, eremus, uel solitudo.
 Madia, mensura Domini, uel sufficientia Dñi.
 Madian, de causa, uel de iudicio, siue in causam, aut in iudicium.
 Madian, respondens, uel dijudicans: siue iniquitatis, aut contradictio.
 50 Madiani, respondentes, uel dijudicantes, seu iniqui, aut contradicentes.
 Madianitz, idem.
 Madid, turris testium, uel mensura seruitutis.
 Madim, iudicium, uel diudicatio.
 Madmeta, mensura uticem, uel quā sufficenter ex ipsi.
 Madon, contradictio, uel habitaculum: siue inhabitatio, aut inhabitantes.
 60 Mapha, speculator, uel speculatio: siue despectio, aut de speculatione.
 Magal, colonia, uel transmigrationo.
 Magala, transmigrans eum, uel colonia eius.
 Magalim, coloniz, uel transmigrationes.
 Magbena, defendens filium sub, uel defensio finis eius.
 Magdal, magnitudo, uel turris, seu pramuniēs, aut pramunitio.
 Magdæl, turris dei, uel magnificauit me deus.
 65 Magdalō, magnitudo, uel turris: seu defendēs eos, aut pramunitio eorum.
 Magdalene, magnifica, uel pramunira, siue turris, aut defensibilis.

Magdæl,

Magdael, turris Dei, uel magnificans Deum: siue multum accepit à Deo, aut magnificauit me Deus.

Magdalgad, turris piratae, uel defendens accinsum latrunculum.

Magdol, turris, uel magnitudo.

Magdola, turris eius, uel magnificans eum.

Magdola, quis grandis, uel quae turris: siue quae est magnitudo, aut quae est magnificencia.

Magedda, annuncians, uel annunciatio.

Magedan, fructus domi, uel annunciatio gratiae, siue poma eius.

Mageddo, tentatio, uel de tentatione: siue porum eius, aut fructuum eorum eius.

Mageddon, tentans, uel tentatio: siue eoenaculum, aut inhabitatio.

Mageth, cornu pauoris, uel tentatio uitae.

Magmas, tangens, uel de tactu: siue uile tributum, aut uiliter tributum.

Magog, *מגוג*, uel tectum, uel de tecto, aut de domate.

Mago, guttur, uel de fauce.

Magron, guttur mortis, uel de fauce iniquitatis.

Machari, domus uisionis, uel amaritudo mea.

Maheleth, ex Dei parte, uel ex uita excelsa.

Mabuhiael, ex uita Deus, uel quis est Dominus Deus.

Maida, contraditio, uel mensura sufficiens.

Maiman, desideratus eis, uel desiderium cordis.

Malach, angelus, uel nuncius.

Malachi, angelus meus, uel annunciatio mea.

Malachias, angelus Domini, uel annuncians Dominum eorum.

Malachim, liber regum.

Malachim, nuncians eis, uel angelus eorum.

Malachoth, liber regnorum.

Malachoth, angelus tempore, uel annuncians responsum eorum.

Malalai, laudatur meus, uel laudatio Dei.

Malaleth, laudans Deum, uel laudatio Dei.

Malaleth, angeli, uel annunciatore.

Malasar, laudator principis, uel despector angustiarum.

Malathra, uisio, uel de uisione: siue despiciens, aut despectio.

Malcha, regnum, uel principatus.

Malchi, rex meus, uel principans mihi.

Malchia, regnator Dominus, uel principatus Domini.

Malchō, rex mellestis, uel princeps iniquitatis.

Malchus, rex consilii, uel princeps seclinator.

Malet, nuncians, uel regnator.

Maleloth, angelus uincius, uel annuncians de elinationem.

Maloth, princeps, uel annunciator.

Maloth, angeli, uel annunciatore.

Malloth, plenitudines, uel adimpleti.

Mambre, diuidens, uel diuisio: siue claritudo, aut perspicuitas.

Mambres, mare in capite, uel mare pelliceum.

Mamōazer, de longe, uel delongatus: seu alienatus, aut alienatio.

Bed: tom.

Mammon, lucrum pecuniae, uel cupiditas diuitiarum.

Mammona, diuitiae, uel cupiditates. Vtrunque hoc nomen Syrum est pariter, & Hebræum utrinque mixtum.

Mamucha, elongans calorem, uel alienatio praesolationis.

Mamucham, idem.

Man, quid, uel quomodo.

Manna, quid est hoc, uel quomodo est illud.

Mana, donans, uel requiescens.

Manza, munus, uel de consolatio: seu sacrificium, aut holocaustum.

Manaaath, munera, uel consolationes: seu numerans uitam, aut pauoris completio.

Manad, sepulchrum, uel monumentum.

Manaem, consolans, uel consolatio.

Manaeam, castrum, uel tabernaculum: siue requies, aut consolatio.

Manai, requies, uel sepulchrum.

Manaim, castra, uel tabernacula: seu requiescentes, aut consolationes.

Manasses, necessitas, uel obstupeficens: siue obliuiofus, aut qui oblitus est.

Mane, numerus, uel numeratum: siue complexus, aut completio.

Maneech, numerus uitae, uel numerans uitam: seu complexus pauore, aut pauoris completio.

Manhu, quid nā hoc est, uel quomodo est illud.

Manzameroth, tridentes, uel iusculula: seu complexus pauorem.

Manlius, quid laboras, uel quomodo laboriofus es.

Manne, requiescens, uel requiescit.

Maath, curatus, uel curatio.

Maol, chorus, uel plenitudo.

Maon, habitaculum, uel habitatio.

Maozim, inhabitatorem uidens, uel habitaculum fortitudinis eorum.

Mapsa, munimen, uel protectio.

Mapsam, muniens eos, uel protectio eorum.

Mara, amaricans, uel amaritudo.

Maradath, amara continentia, uel amara constantia: seu amare continens, aut amarus arroganter.

Mara, amaricans mei, aut amaritudo mea.

Maraioth, amara scientia, aut amaricans dominatio.

Marala, amara concessio, uel amaricanter concedens.

Maranatha, in Domini nostri aduentu, uel quādo Dominus noster adueniet. Syrum est, non Hebræum.

Marath, amarū repus, uel amaritudo peccati.

Marealoth, quadrigae, uel quadrigantes.

Marcus, attritus, uel desiccat.

Marcus, amarus, uel declinatus: siue certus, aut sublimis mandatio.

Mardath, amara contritio, uel impudenter contritus.

Mardocheai, amarè conterens uulturem, uel amara contritio deuoratoris.

Mardocheus, amarè conterens impudentem, uel

C

uel amara contritio impudentis.
 Mares, mare tollens, uel amara plasmatio.
 Marefa, à capite, uel à principio.
 Mareth, amara uita, uel amaritudo pauoris.
 Maria, illuminata, uel illuminatrix.
 Maria, smyrna maris, uel stella maris: siue illuminans, aut mare amarum. Syro autem sermone domina interpretatur.
 Mariboth, lites, uel lurgia: siue dissensiones, aut contradictiones.
 Marimuth, lingans, uel contradicens: siue amara mors, uel amaritudo mortis.
 Marisa, à capite, uel à principio: seu amare tollens, aut amara plasmatio.
 Marina, amarum onus, uel amara retentio.
 Marodarth, amara procacitas, aut amara contritio.
 Maroth, amara scientia, uel amara dominatio.
 Maron, sublimis, uel de excelsis: seu amare tristis, aut amara tristitia.
 Marfana, amare abundans, aut amara egressio.
 Martha, prouocans, uel irritans. Syro autem sermone dominans, aut dominatrix.
 Masa, onus, uel assumptio.
 Masaa, onerans eam, uel assumptio eius.
 Massa, pondus, uel eleuatio.
 Massada, retinens, uel requirens: siue assumens seruitutem, aut onerans testimonium.
 Masaphor, rostra incendientia, uel de tribulatione rostrorum.
 Masai, onus meum, uel assumptio mea.
 Masai, onus Domino, uel assumptio Domini.
 Masai, parabola, uel prouerbum.
 Masan, iocunditates, uel iocunditatibus: siue onus doni, aut assumptio gratie.
 Masech, pincerna, uel propinatio.
 Masepha, speculator, uel de speculatione.
 Masephat, speculatio uel contemplatio.
 Maseia, onus Domino, uel assumptio Domini.
 Masena, prospera, uel secunda: seu secundans, aut secundatio.
 Masera, eruditio, uel disciplina.
 Masera, eruditio, uel disciplinatio.
 Maserecha, libans, uel attrahens: siue libatio, aut uectigal uanum.
 Maserephot, speculans superindumentum, uel contemplator superhumeralia.
 Masera, specula, uel refugia, siue munitiones, uel protectiones.
 Maspha, speculatio, uel contemplatio: siue de speculatione, aut de contemplatione.
 Masphat, contemplans tempus, uel speculator peccati.
 Masphe, speculatio, uel contemplatio.
 Masia, onus Domino, uel assumptio Domini.
 Maslot, prouerbia, uel parabole.
 Masma, exaudiens, uel exauditio.
 Masmana, auditor Dñi, uel exaudienti gratiam.
 Masob, onus ferui, uel assumptio feruitutis.
 Masobia, speculans Dominum, uel assumptio Domini.
 Masrecha, uectigal uanum, uel attracta libatio.

Masephret, speculans superindumentum, uel contemplator superhumeralia.
 Masefa, onus impium, uel assumptio iniquitatis.
 Matha, donans, uel donatio: siue tributum, aut humile forum.
 Mathil, consummans eos, uel perfectio eorum.
 Mathama, manus, uel donatio.
 Mathan, donans, uel donatus: seu donator dori, aut donatio gratie.
 Mathana, donans ei, uel donatio eius.
 Mathanai, donum eius mihi, uel donatio eius mea.
 Mathanta, donans Domino, uel donatio Domini.
 Mathaniam, donatus Dominus eis, uel donatio Domini eorum.
 Mathanix, donatores, uel donati: seu donatores, donorum, aut donatores gratiarum.
 Matharis, compluta, uel complutio: seu complutus, aut complutio mea.
 Mathat, donis peccati, uel donatio temporis.
 Mathatha, donans peccatum ei, uel donatio temporis eius.
 Mathathias, donatus à Domino, uel donum Domini aliquando.
 Matheha, dulcis saturitas, uel dulcedo saturitatis.
 Mathecha, donans ei, uel donatio eius.
 Mathexus, donator consilij, uel donum festinationis.
 Mathiam, donator gratie Domini, uel donatio donationem Domini.
 Mathias, donatus Domino, uel donatio Domini pro Iuda, scilicet, in cuius loco positus est.
 Mathum, donum Domini ei, uel donatio Domini est.
 Mathlam, consummans eos.
 Mathrabith, persecutio, uel uirga descendens.
 Mathreth, economus, uel dispensator.
 Mathras, dono indiges, uel donator dormitis.
 Mathusalam, mortem milis, uel mortis amissionis: siue mortuus interrogator, aut mortuus est, & interrogauit.
 Mathusalem, idem.
 Mauthel, oriens Deus, uel uiuens Deus: seu ex uita Dei, aut quis est sicut Dominus Deus.
 Mauman, quis est de longe, uel ex uita alienatus.
 Maza, ex hoc, uel existis.
 Mazarathodion, id est signa horoscopi per duodecim horas.
 Mazarothzodiaci, quæ Mathematici duodecim signa appellant.
 Mazia, ex hoc Dominus, uel ex isto donatio.
 Maziae, ex hoc Dominus est, uel ex isto donatio est.
 Maloth, ex hoc tempus, uel ex istis responsio.
 Mazuroth, uincula, uel disciplinæ: seu succussiones, aut exclusiones.
 Mechedem, ab exordio, uel contra orientem.
 Mechta, percussus Domino, uel percussio Dñi.
 Mechmas, humilitas, uel attritio.
 Mechime,

Mechme, balis quiescens, uel uenundatus com
motioni.
Mehomoth, futuræ, uel suppositiones.
Mechorath, uenundatus mihi, uel uenunda
tio mea.
Mechurath, uenundatus, uel uenundatio.
Mechurathita, uenundati, uel uenundatores.
Medab, fames antiqua, uel fames antiquarum.
Medaba, fames antiqua ei, uel fames antiqua
rum eius.
Medabena, onus, uel pondera: siue de onere,
aut de ponderibus.
Medad, mensus est, uel acquieuit: siue metiens,
aut mensuratio.
Medala, aquæ sublimis, uel mensura in aqua.
Medam, metiens, uel respondens: siue menda
cium, aut responsio.
Medana, aquæ eminentes, uel aquarum emi
nentia.
Mede, mensura, uel aquæ eminentes.
Medemena, mensura ulserum eius, uel aquæ
eminentes ex ipsi.
Medena, aquæ sublimis, uel aquarum sublimitas.
Medi, adequati, uel mensuratores.
Medta, mensura, uel adequatio.
Medi, mensuris causam, uel adequatio iudicii.
Medon, mensuris dolorem, uel adequas mur
murationem.
Medro, mensura, uel mensuratio.
Meeber, de qua, uel ulterior.
Meetchehal, benigna Dei, uel benignitas Dñi.
Meetzahel, benigna Dei, uel bonitas Dei.
Mephaat, impetus aquæ, uel impetus aquarū.
Mephat, speculum, uel speculatio.
Mephet, speculatio uitæ uel speculatio pavoris.
Megia, despicies, uel despectio.
Megbis, despicies confusioem, uel despectio
ignominia.
Meida, contradictio, uel mensura sufficiens.
Meizabel, benigna Dei, uel benignitas Dñi.
Mela, uallis salis, uel uallis salia.
Melcha, regina, uel regnatix.
Melcham, regens eos, uel rex eorum.
Melchi, rex meus, uel regnans mihi.
Melchias, rex Dominus, uel regnum Domini.
Melchiel, rex meus Deus, uel regnū meū Dei.
Melchielite, reges mei deo, uel regna mea dei.
Melchisedech, rex iustus, uel rex pacificus: siue
rex pacis, aut rex iustitie.
Melchisaa, rex saluator, uel regnum salutis.
Melchisue, rex loquax, uel regnum cālenar: si
ue rex meus tyrānus, aut rex meus perditio.
Melchon, rex eorum, uel principans eis.
Melchō, rex meroris, uel princeps iniquitatis.
Melchonoth, sulcra, uel regna: siue reges indu
ti, aut regum cubicula.
Melia, uallis salis, uel uallis salia.
Melech, chorus, uel à principio.
Melech, regnum, uel regnator.
Melechi, chorus meus, uel à principio meo.
Melechias, chorus Domini, uel à principio Do
mini.
Meichme, infirmitas, uel de infirmitatibus: seu
Bed x tom. j.

mandati humile, aut mandati humilitatis.
Mello, plenus, uel plenitudo: siue adimpletus,
aut adimpletio.
Melloth, pleni, aut impleti, siue plenitudines.
Mellothi, pleni mei, aut adimpleriones meæ.
Melloth-pleni, uel adimpleti: siue plenitudines,
aut adimpleriones.
Mellothi, pleni mei, uel adimpleriones meæ.
Melsa, rixa, uel in azymis.
Melloth, uallis falsa ignis mordentis, uel uallis
falsis dolorem prelostantium.
Mellucharem, uallis falsa mordentium lapides,
uel uallis ignea lapidum acruatorum.
Meluth, plenitudines, uel adimpleriones.
Mem, à quo, uel ex ipsi.
Membrana, aperta, uel manifesta: seu apertio,
uel manifestatio.
Memphis, os uel ab ore: siue os eius, aut os
ex ipsi.
Memphiboseth, os confusum, uel os confusioem:
siue os ignominia, aut de ore ignominia.
Memphon, os meroris, uel de ore iniquitatis.
Mephius, quo quis, uel ex ipsi ille.
Memim, aquæ mea, uel uiscera mea ex ipsi.
Merath, ex quo decus, uel uiscera comotionis.
Men, uiscera, uel ex ipsi.
Menar, uiscera mea, uel ex ipsi intus mei.
Meneias, uiscera maledicta, uel ex ipsi ma
ledictus.
Mer, apertus, uel manifestus, siue illuminans,
aut illuminatio.
Merab, multitudo, uel de multitudines: siue ma
nifestans patrem, aut illuminatio patris.
Merari, amaricans, uel amaritudos: siue apertis
uigilias, aut illuminans suscitationem.
Merarite, amaricantes, uel amaricatis: siue ape
rientes uigilias, aut illuminantes suscitationem.
Mercurius, aperiens ciuitatibus, uel illuminans
occursum ligni.
Mere, apertus, uel manifestus: siue illuminans
eum, aut illuminatio eius.
Mered, rebellis, uel apertio: siue illuminans,
aut manifestatio.
Merepheth, fouens, uel cubans: siue cubabat,
aut consoebat.
Meremuth, aperiens mortem, uel illuminans
mortuos.
Meribaal, litigans cum marito, uel litigans cū
altrissimo: siue litigans in maritum, aut litig
ans contra altrissimum.
Merimuth, aperiens mortem, uel illuminans
mortuos.
Merob, multitudo, uel multitudine.
Merodach, amara procacitas, uel amaritudi
nem immittens: seu amare contritus, aut a
mara contritio.
Meron, aquæ, uel profunditates.
Meron, illuminans merentes, uel manifestans
iniquos.
Meroni, illuminans merentes tempore, uel
manifestans iniquitatem peccati.
Meronathites, illuminans merentes tempore,
uel manifestans iniquitatem.

Meroz,aperiens uisionem,uel immundatio for-
 titudinis.
 Meroz,confulens,uel cōsiliū: siue arcanum,
 aut aque sacramentorum.
 Mes, hospes, uel hostis: siue mensurator, aut
 mensuratio.
 Mesa, euado, uel aqua rara.
 Mesa, hospes eius, uel hostis eius: siue mensurans eum, aut mensuratio eius.
 Messa, hospes saluans, uel mensura salutis.
 Mesara, aqua rara, uel propinatio: siue dans potum, aut propinator.
 Mesach, propinās, uel potum dans: siue hospes fratris, aut hospes fraternitatis.
 Messalem, hospes missus, uel reddens redditio nem: siue mensurans pacē, aut hospes iustitiae.
 Messaloth, euadens uinculum, uel aquae rarae declinatio.
 Messameth, potum dans choro, uel propinans à principio.
 Melech, amens, uel trahens: siue compressus, aut compressio.
 Melech, deficiens, uel prolongās: seu defectio, aut prolongatio.
 Mesepha, speculator, uel contemplator: seu speculationio, aut contemplatio.
 Mesellima, capiens eos Domino, uel palpatio eorum Deus.
 Meieroth, uincula, uel disciplinae: seu successiones, aut exclusiones.
 Meiezabel, benignus Deo, uel mēsurator Domini.
 Mesphar, speculatorem fuscitantes, uel contemplationis uigilia.
 Meiphareth, hospes hians, uel hospitis hiatu.
 Meiphe, hospitis laqueus, uel hospitis disciplinae.
 Mesias, christus, uel unctio: siue Christus, aut unctus.
 Messolā, hospes seculi, uel mensura æternitatis.
 Messolam, capiens eos, uel palpatio eorum.
 Mesopotamia, eleuata uoce quadam, uel eleuatio cultusdam uocationis.
 Mesraim, hospitans eos, uel mensura eorum.
 Scīdum uerō, quod Mesraim Aegyptus appellatur.
 Meisti, uariis, uel uarietas.
 Messulam, mēsurā doloris, uel hostis anterior.
 Metheh, dulcis, uel dulcedo.
 Methisa, uirga, uel scēdulus.
 Methabaal, benignus uir habens, uel quā bonā deuoratio uetustatis.
 Methael, quā bonus Deus, uel quā bona diuinitas.
 Mathabehel, idem.
 Methri, dulcedo uidens, uel dulcis uisio.
 Mesum, saluans eos, uel attrēctio eorum.
 Meza, ex hoc, uel ex isto.
 Mezaab, eleuata, uel supra eam: siue aqua fluens, aut aqua fluxio.
 Miāmin, quis matris foetus, uel cui donatus.
 Mihaar, electus, uel electio: siue de electis, aut de electione.

Micha, quis hic (aduerbiū loci) uel quis est iste.
 Michael, quis ut Deus, uel quis est sicut iste dominator.
 Michala, quis ut Deus, uel quis ut deitas.
 Mjcharob, quis hic dilatans, uel quae est hāc latitudo.
 Michas, quis est hic (aduerbiū loci) uel quis est iste.
 Michas, quis est iste, uel quis est in loco.
 Michol, aqua omnis, uel aqua ex omnibus.
 Mido, metiens, uel mensuratio.
 Miphaat, aquae impetus, uel aquarū impulsio.
 Miphabaal, os deuorans, uel os uetustatis.
 Miphoboseth, os confusum, uel os uerecundis: siue os confusions, aut ignominiae.
 Michael, domus Dei, uel domus exercitus.
 Milethene, generans castra, uel generatio dormitantium.
 Miletum, generans, uel generatio: seu generare, aut onus eius est.
 Milicho, regnator, uel regnum.
 Minamin, quis matris foetus, uel cui donatus est.
 Myrrha, amara, uel amaricans: seu amaritudo, aut amaricatio.
 Miribaal, litigans cum marito, uel litigans cum altissimo: siue litigans in maritum, aut litigans contra altissimum.
 Misaal, ractus Dei, uel quis interrogauit Deum.
 Misaam, trahens populum, uel interrogatio eorum.
 Misaab, quis ut rixus, uel quis ut frater: siue quis ut risus, aut quis de gaudio.
 Misabel, populus Dei, uel quis est ut saluans Deus.
 Misia, quae indigentia, uel quae est dormitatio.
 Misor, humilitas, uel tribulatio: seu de humilitate, aut de tribulatione.
 Misor, plana, uel directio: siue humilis, aut campestris.
 Micylene, transmigrans, uel declinans: seu de declinatio, aut transmigratio.
 Mithridates, declinans donum sufficiens, uel transmigratio doni sufficientis.
 Misaah, quis ut aurum obryzum, uel quis est sicut aurum, purissimum.
 Moab, de patre, uel ex patre.
 Moabitæ, de patre geniti, uel ex patre generati.
 Moaida, mensura Domini, uel sufficiens Domino.
 Moam, fortis, uel robustus: siue robur, aut fortitudo.
 Moaziam, de adiutorio Domini, uel Dominus auxiliator est.
 Mobothia, ædificium, uel ædicator.
 Mobomiar, ædificans mihi, uel ædificatio mea.
 Mobumia, ædificium, uel ædicator.
 Mohumiar, ædificans, uel ædificatio mea.
 Mochebor, uulnerans patrem luminis, uel patrem iracundiae.

Mochonai,

Mochonai, supposito, uel sustentaculum.
 Mochori, uenundator meus, uel uenundatio mea.
 Mochoth, plagæ, uel uulnera.
 Mochoth, plaga eius, uel uulneranseum.
 Modab, nascitas, uel generatio.
 Modaba, nascens patri, uel generatio eius.
 Modim, iudicium, uel iudicatio.
 Modin, iudicans eos, uel iudicium eorum.
 Modolla, generationem testificans, uel natiuitatis testificatio.
 Moelath, dolens, uel parturiens: siue ab adolescente, aut parturiente.
 Moelati, dolor meus, uel parturiens mihi.
 Mofel, palpatio, uel attritatio.
 Mofeta, palpas cum, uel attritatio eius.
 Moyses, aquatilis, uel assumptus de aqua.
 Moyses, ugens, uel leniens siue attriciens, aut palpas.
 Molada, princeps piscium, uel dolor parturientis.
 Molath, regnans, uel principans: seu dolens, aut parturiens.
 Molath, rex meus, uel princeps meus: siue dolor meus, aut parturitio mea.
 Molathix, regnantes, uel principantes: siue dolentes, aut parturientes.
 Molchon, regens eos, uel princeps eorum.
 Molid, infirmitas, uel à principio.
 Moloch, rex, uel princeps: siue rex noster, uel princeps noster.
 Mool, infirmitas, uel ad infirmitatem: siue chorus, aut à principio.
 Moola, chorus eius, uel ab initio eius: siue infirmans cum, aut infirmitas eius.
 Mooli, infirmitas mea, uel de infirmitate mea: siue chorus meus, aut à principio meo.
 Mooli, chorus laboris, uel à principio laboriosus: siue infirmus laborans, aut de infirmitate laboriosa.
 Moolitz, chori mei, uel à principio meo: siue infirmitas mea, aut de infirmitatibus meis.
 Moos, infirmitas, uel habitaculum.
 Moosa, infirmans eum, uel habitaculum eius.
 Moosia, infirmus Dominus, uel habitaculum Domini.
 Moroth, hæres, uel hereditas.
 Morathi, hæres meus, uel hereditas mea.
 Morathiz, hæres meus iste, uel hereditas mea ista.
 Morathim, hæres eorum iste, uel hereditas eorum ista.
 Morathiz, hæres mei iste, uel iste sunt hereditates meæ.
 Moria, uisio, uel uisionis: siue illuminans, aut dilucidans. iste est locus, in quo Abraham dicitur esse, Vade in terram uisionis.
 Morich, hæres meus, uel hereditas mea.
 Morome, sublimitas, uel celsitudo.
 Mofa, salus, uel eruditio.
 Mofe, saluator, uel saluificator: siue saluator, aut saluificator.
 Mofellamoth, capiens eos mortis, uel palpatio

mortis eorum.
 Mosera, eruditio, uel disciplina.
 Moseroth, uincula, uel disciplina.
 Mopheta im, fortes, uel uiciniæ: seu sortium, aut uicinarum.
 Mof, palpator, uel attricator.
 Mofeth, captura, uel capiens: siue capientes, aut captura.
 Mofollon, capientes eos, uel palpatio eorum.
 Mofollamia, capiens eos Domino, uel palpatio eorum Dominus.
 Mofollamoth, capiens eos mortis, uel palpatio mortis eorum.
 Mofollam, capiens eos, uel palpatio eorum.
 Mosura, uinculum, uel disciplina.
 Mofel, eruditus Deo uel disciplina Dei.
 Mumin, consolans eos, uel uiscera eorum.
 Muia, palpas, uel attriciens: siue palpatio, aut attritatio.
 Musach, palpas fratrem, uel attritatio fratris.
 Museroth, uincula, uel disciplina.
 Mulitz, palpantes, uel contriciantes.

N

Na, pulchra, uel pulchritudo.
 Naab, absconditus, uel requiescens.
 Naabi, absconditus mihi, uel requietio mea.
 Naad, pulchra secutus, uel pulchrum testimonium.
 Naatal, laudans, uel laudant: siue torrens, aut laudatio.
 Naalia, torrens Dei, uel laudans Deum.
 Naaliet, torrens Dei, uel laudatio Domini.
 Naalon, Deus cadoris, uel pulchritudo lateris.
 Naama, decora, uel pulcherrima: siue commouens eos, aut commotio eorum.
 Naaman, decorus, uel pulcherrimus: siue commouens eos, aut commotio eorum.
 Naamathiz, mouens mortem, uel decor peccati.
 Naamathiz, mouentes mortem, uel decori peccato.
 Naamin, pulcherrimus, uel commotio eorum.
 Naar, puer, uel infansulus.
 Naara, puer ei, uel infansulus eius.
 Naarath, pueritia temporis, uel infansia peccatoris.
 Naari, puer mihi, uel infansulus meus.
 Naarias, puer Domino, uel infansulus domini.
 Naas, serpens, uel coluber: siue augurans, aut augurium.
 Naaro, requies fontis, uel requietio fontis.
 Naalon, coluber murmurans, uel serpens inuisibilis: siue augurans dolorem, aut augurium iniquitatis.
 Naath, decor temporis, uel pulchritudo peccati: siue abscondens peccatum, aut requiescens tempore.
 Naazab, exitus propheta, aut prophetia uisibilis: siue pulchrum auxilium, aut celsitudo inuisibilis.
 Nabai, conspicuus, uel requiescens.
 Nabaiorh, sedens, uel excludens: siue requiescens tempore, aut conspicuus responsione.

Nabal, stultus, uel insipiens.
 Nabao, propheta, uel ueniens.
 Nabaoth, sedens, uel excludens: siue conspicius, aut requiescens.
 Nabath, scandalum, uel scandalizans: siue insipiens, aut insipientia.
 Nabathel, insipiens, aut scandalizans.
 Nabau, ueniens, uel includens: seu ueniens, aut includens.
 Nabda, uisus Dei, uel seruus Deo.
 Nabeoth, prophetans, uel prophetatio.
 Nablath, organum, uel laudatorium.
 Nablion, psalterium Græcè, laudatorii Latine.
 Nablum, organum, uel laudatorium.
 Nabo, sessio, uel prophetia: siue conclusio, aut superueniens.
 Nabohe, propheta, uel prophetia.
 Naboith, sessio, uel prophetia: siue concludens, aut superueniens.
 Nabu, ueniens, uel includens.
 Nabuchodonosor, sedens in angustia agnita, uel sessio in agnitione angustiarum: siue prophetans ultimum odii signum, aut prophetia lagum culæ angustæ.
 Nabufabari, calcas tēpus, uel calcatio tēporis.
 Nabuzarachim, calcator fratrum, uel calcatio fraternitatis.
 Nabuthel, prophetæ, uel prophetantes.
 Nabufardam, propheta uel paleas, uel prophetia alieni iudicii.
 Nachem, preparans eos, uel preparatio eorum.
 Nachon, preparans dolorem, uel preparatio iniquitatis.
 Nachor, requiescente loco, uel obscuratio nouissima: siue requies luminis, aut preparatio iracundiæ.
 Nad, ascendens, uel ascensio.
 Nadad, uotius, uel spontaneus.
 Nadabias, uouens Domino, uel spontaneus Domini.
 Naeman, fidelis, uel fidelitas: siue mouens eos, aut motus eorum.
 Naeth, requiescens, uel requies.
 Naphador, dispersa generatio, uel dispersio generationis.
 Napphec, marinus, uel maritima.
 Naphedor, conuersa generatio, uel conuersio generationis.
 Naphec, marinus, uel maritimus.
 Naphet, maritimi, uel animarum refrigerationes.
 Naphes animæ, uel refrigerium.
 Naphis, idem.
 Nage, meridies, uel meridians.
 Nage, idem.
 Nahaim, puer meus, uel infantia mea.
 Naelel, hymnus, uel laus: siue laudans Deum, aut Dei laudatio.
 Naid, salum, uel mare: siue fluctuans, aut instabilitas & sedis incertæ.
 Naim, fluctus, uel motus: siue fluctus: aut commotio.
 Naioth, conspicuus, uel excludens.
 Nalol, torrens, uel laudatio.

Nama, Deus, uel commotio.
 Namoe, dormiuit Deus, uel dormitio Dei: siue hi qui sunt Dei, aut quos dormire facit Deus.
 Namra, pardus, uel amaritudo: siue amaritudines, aut amaricationes.
 Namrim, pardi, uel apollata: siue profugii, aut transgressiones eorum.
 Namli, palpans, uel tangens: siue attriciens, aut attritio.
 Namuhel, loquens cum Deo, uel cum quo loquitur Deus.
 Namuel, loquens cum Deo, uel cum quibus loquitur Deus.
 Nane, piscis, uel foetus: siue germen pulchritudinis, aut pascua eorum.
 Narcissus, colligens, uel collectio: siue lucerna scindens, aut accensus latitæ.
 Nasab, exiccans, uel exiccatio, aut germinatio eorum.
 Nasaram, germen molle, uel germen tenerum, siue germinans eis.
 Nasia, coluber Domini, uel serpens dominator.
 Nasli, titulus, uel statio.
 Nasim, dux, uel princeps, siue principans eis.
 Nason, consolans, uel quiescens: siue augurans, aut augurium.
 Nasor, pulchritudo luminis, uel consolans angustiatum.
 Nathan, donatus eis, uel donatio eorum.
 Nathamelech, donatus regno, uel donatio regnatoris.
 Natha, donans donum, uel donatus gratia.
 Nathanael, donus Dei, uel donauit eum Deus.
 Nathinnei, donantes, uel donati: siue hypodiatæ, cones Græcè, aut subministrati Latine.
 Natho, donatæ morti, uel donatio iniquitatis.
 Naua, semen, uel germen: siue latratus, aut pulchritudo.
 Naue, idem.
 Naum, germinans, uel consolator.
 Naum, germinans eis, uel consolatio eorum.
 Nazarethus, uel uirgultum: siue sanctitas, aut consecratio.
 Nazareth, unctio, uel mundicia: seu custodiens, aut separatio.
 Nazareus, uirgultum, uel floridus: siue custodiens, aut separatus.
 Nazareus, mundus, uel sanctus: siue unctus, aut consecratus. Vtrumque hoc nomen apud Hebræos, non scribitur per litteram, sed per Hebræum Zade, quod nec S, nec Z, litteram sonat.
 Nazare, uirgulta, uel floride: siue custodientes, aut separati.
 Nazareli, mundi, uel uncti: siue sancti, aut cōser.
 Nazareli, idem.
 Neapolis, mirè commota, uel mira commotio.
 Nebaaz, latratus apprehensus, uel latrans apprehensio.
 Nebalal, latrans laxus, uel latrans laxatus: seu latrans leuitas, aut latrans latitudo.
 Nebalah, latrans temporis, uel insipientia peccatoris.

Nebe, latrans, uel latratus: siue pſalterium, aue
menſura.

Nebal, latrans Deo, uel latratus Dei: siue men-
ſura, aut Dei pſalterium.

Nebo, latrans, uel latratus.

Nebul, latrator meus, uel pſalterium meum.

Nechoo, paratus ſite, uel paratio iſta.

Neeb, ſtatio, uel attritatio.

Necho, percussens, uel percussio.

Nechoda, includens iudicio.

Nechophati, excludens, uel excludo: siue inclu-
ſum aperiens, aut percussione euadens.

Nechota, aroma, uel thymiana: siue ſtorax es-
ſus, aut aromatizatio eius.

Neele, scala, uel torrens.

Neelamitz, cuiusdam heredes, uel cuiusdam hæ-
reditates.

Neelle, cuiusdam heredes, uel cuiusdam hære-
ditas.

Neellamitz, scala, uel torrentes.

Neeleſcol, torrens botri, uel botrus torrentis.

Neema, conſolans, uel conſolatio.

Nemias, conſolatus à Domino, uel conſolatio
Domini.

Neeſta, æs, uel metallum.

Nepahel, ſpirans deo, uel applicans ori del.

Nephe, ſpirans, uel ſufflans: ſua e ſpiritus, aut
ſufflatio.

Nephee, applicans ori, uel lyncurſus, quod eſt no-
men lapidis.

Nephee, pruna, uel carbo: siue ſeducens, aut ſe-
ductio.

Nepheg, idem.

Nependo, marina, uel maritima.

Nephi, purificans, uel purificatio.

Nephia, purificans aggravatum, uel purifica-
tio aggravati.

Nephoa, deceptio, uel diſſolutio.

Nephuſim, apertū nomē, uel diſſoluta auditio.

Neger, ſtans, uel floridus.

Neboda, includens iudicio, uel percussio iudicij.

Nehiel, ſtans Deus, uel ſtatio Dei.

Nebiſoth, ſtans, uel ſtatio, siue ſtans temporis.

Neman, pulchritudo, uel conſolatio.

Nembra, profugium, uel apoſtaſium: siue apo-
ſtata, aut apoſtaſia.

Nemra, profugium, uel transgreſſio: siue par-
dus, aut amaricatio.

Nemrim, pardi, uel apoſtate: siue amaricantes
eos, aut proſugia eorum: ſeu pardorum, aut
apoſtatarum.

Nemri, pardi, uel apoſtate.

Nemroth, tyrannus, uel proſugus: siue transgreſ-
ſor, aut apoſtata.

Nemſi, palpans, uel tangens: siue attritatus, aut
attritatio.

Nemſib, ſtans, uel attritans: siue ſtatio, aut at-
tritatio.

Neprad, deceptio, uel diſſolutio.

Neptali, latitudo mea, uel conuerſio eius.

Neptali, differens, uel ſeiuſclus: ſeu conuoluſ
me, aut conuolutio mea.

Neptali, habitatio, uel comparatio: siue con-

uerſens eos, aut latitudo eorum.

Neptali, implicatio, uel conuerſatio: siue diſla-
tauit me, aut diſlatio mea.

Nepralimitz, conuerſentes eos, uel latitudines
eorum.

Neptali, habitacula, uel comparationes: ſeu
diſlati mei, aut implicationes eorum.

Neptar, purificans, uel purificatio.

Nepte, decipiens, uel diſſolvens: siue deceptio,
aut diſſolutio.

Neptex, deceptio, uel diſſolutio: siue deceptio, aut
diſſolutio.

Neptolm, ſculptentes, uel apertientes, siue deci-
pientes eos, aut diſſolutiones eorum.

Nepthupha, deceptio uitæ remiſſe, uel diſſolu-
tione claudicans.

Nepthum, ſculptentes, uel apertientes: siue deci-
pientes eos, aut diſſolutiones eorum.

Neptulim, opertū nomē, uel diſſoluta auditio,

Ner, lucidus, uel lucerna.

Neregel, lucis aceruus, uel lucernæ aceruatio.

Nereus, lucis conſilium, uel lucerna ſeſtinans.

Nereth, cithara, uel quali lucerna: ſeu lux uitæ,
aut lucerna pauoris.

Nergal, lucis aceruus, uel lucerna aceruat.

Nergel, lucerna aceruata, uel lucernæ aceruatio:

Nergel, lucerna inuoluta, uel lucernæ inuolutio.

Neri, lucens mihi, uel lucerna mea.

Neria, lucens Domino, uel lucerna Domini.

Nefia, coluber domini, uel ſerpens dominicus.

Nefibi, titulus meus, uel ſtatio mea.

Nefon, augurans, uel augurium: ſua e augur for-
tis, aut auguris fortitudo.

Nefruth, tentatio tenera, uel fugitiuus tener.

Nefteus, ararius, uel metallarius.

Nethmam, decus, uel motio: siue commouens
eos, aut commotio eorum.

Nethua, imago, uel imaginatio.

Netophati, includens me, uel incluſio mea.

Netophatiz, includentes, uel incluſores mei,

Nicanor, ſtans lucerna, uel ſtatura lucida.

Nicodemus, includens iudicio, uel effluſio ter-
renitatis.

Nicolaus, effluens, uel effluſio: siue ſtultus ecclē-
ſie languētis, aut ſtultitia languoris ecclēſie.

Nicolaitz, effluentes, uel effluſiones: siue ſtul-
ti ecclēſie languētis, aut ſtultitia languoris
ecclēſie.

Nicopolis, germen protectionis mea, uel pro-
tectio germenis mei.

Niger, aſcendens, uel aſcenſio.

Nympha, os applicatum, uel oris applicatio.

Niniue, ſciz, uel ſpecioſa: ſeu germen pulchri-
tudinis, aut naturalis pulchra.

Niniuita, ſciz, uel ſpecioſi: ſeu germina pul-
chritudinis, aut naturalis pulchra.

Niſam, augurans gratia, uel augurii donationis.

Noa, mouens, uel commotio.

Noadaida, mouens ſeruitutem Domino, uel cō-
motus teſtimonio Dei.

Noadia, mouens diſſiculum, uel commotio il-
luminati.

Nobaa, mouens eos, uel commotio eorum.

Noratha, mouens imperium, uel commotio cō
summatōis uisionum.
Nob latrans, uel latrans.
Nodab, uer, uel inflatio.
Noe, requiescens, uel requiescit: siue commotus
aut commotio.
Noema, decor, uel fides: uel uoluptas, aut dele
ctatio.
Noeman, pulchritudo, uel pulchritudo: seu consola
tus, aut consolatio.
Noemanitz, pulchri uel consolati: seu consola
tores, aut consolationes.
Noemi, pulchra, uel consolata.
Noesta, metallum, uel as eius.
Noestan, as eorum, uel metallum eorum.
Noepher, motus apertus, uel commotio latitu
dinis.
Noga, meridies, uel meridianus.
Noge, idem.
Noom, decus, uel consolatio.
Noorai, decorans magistrum meum, uel conso
latio magistri mei.
Noorari, decorans currentem magistrum, aut
consolatio consummati magistri.
Norā, requiescēs exēssē, uel cōmotio exaltati.
Nuath, pulcher, uel pulchritudo.
Num, pascens eos, uel pascua eorum.
Num, foetus, uel piscis: siue unicus, aut sempiternitas.
Numenius, decorus, uel fidelis.

O

O Adunitas uel laudatio.
Oal, tabernaculum, uel inhabitatio.
Oalt, tabernaculum meū, uel inhabitatio mea.
Oam, uel populo, uel infansiens.
Obab, sperans, uel amplexus: siue dilectus, aut dilectio.
Obada, seruus Domini, uel seruans Domino.
Obag, magus, uel pythonissa: siue incantator, aut incantatio.
Obdarē, seruus australis, uel seruus Africanus.
Obdias, seruans Domino, uel seruus Dñi.
Obed, seruus, uel seruitor.
Obededō, seruans riuo, uel seruans sulco: seu seruans terrā, aut seruans sanguineus.
Obedia, seruus Domini, uel seruans Domino.
Obediē, seruus Dei, uel seruans Deo.
Obia, seruus Domini, uel seruans Domino.
Oboth, pythones, uel magi: siue lagene grides, aut lagenarum granditas.
Ochet, diligens, uel persequens: siue dilectio, aut persecutio.
Ocol, renens habitationem, uel apprehendens tabernaculum.
Ochoza, tenens magistrum, uel retentio magistri.
Ochofath, retentio, uel apprehensio.
Ochozias, retinens Dominum, uel apprehensio Domini.
Ochran, tenens, uel apprehendens: siue retentio, aut apprehensio.
Odaita, mensurans, uel mensuratio.
Odoma, seruus Domini, uel testificans Domini.
Odia, idem.
Odola, idem.
Odoliam, testimonium eorum, uel testimonij approbatio.
Odollamites, contestans aliquem, uel testimonium in aqua.
Oddor, contestans generationem, uel testificatio generationis.
Odoma, seruus Domini, uel testificans Dñm.
Oddi, mensis meus, uel mensura mea.
Oddura, mensura magistri, uel testificans magistrum.
Oepha, mensura, uel effundens: siue aestus, aut aestuatio.
Oephi, mensura trium modiorum, uel tres modij mensurati.
Oeph, diligens, uel persequens: siue dilectio, aut persecutio.
Og, congregans, uel aceruus: seu absconditus, aut coaceruatio.
Oga, nobilis, uel gloriosus: siue abscondens eū, aut coaceruans ei.
Ohia, ipse cognouit, uel cognouit Dominus.
Ohiaa, ipse cognouit seruutem, uel cognouit Dominus testimonium.
Oholi, tabernaculum, uel inhabitatio.
Oia, infirmans eum, uel infirmitas eius.
Oiam, infirmans eos, uel infirmitas eorum.
Oiam, seculum, uel eternitas: siue annus iubilus, aut annus remissionis.
Oida, destruens, uel destruens: siue destructio, aut diuerticulum.
Oidai, destruens me, uel discernens mihi: siue diuerticulum meum, aut discretio mea.
Oidā, discernens donū, uel diuerticulum gratie.
Oli, infirmitas, uel protectio.
Oltib, infirmans patrē, uel protectio patris.
Olympa, dolens, uel parturiens.
Olympiadi, dolor tristitium, uel parturiens seruutem.
Olofernes, infirmitas discissionis, uel infirmitas utulum saginatum.
Omar, populum amaricans, aut populum amaricans.
Omer, crispans, uel manipulus.
Omericrispans, me, uel manipulus meus.
Omroi, crispans magistrum meum, uel manipulus magistri mei.
On, dolor, uel meror.
On, iniquitas, uel inutilitas mea.
On, multisitatio, uel murmuratio.
Ona, merens eum, uel dolor eius.
Ona, inutilis ei, uel iniquitas eius.
Ona, murmurans ei, uel murmuratio eius.
Onam, meror populi, uel meror eorum.
Onam, inutilis populo, uel iniquitas eorum.
Onam, murmur populi, uel multisitatio eorum.
Onam, meror doni, uel dolor gratie.
Onam, iniquitas doni, uel inutilitas gratie.
Onam, murmurans dono, uel multisitatio gratie.
Ones.

Oncimus, decorus, uel respondens: siue decus, aut responso.
 Oneliphorus, respondens literis, uel decore ad herena.
 Oni, moriens mihi, uel dolor meus.
 Oni, inutilis mihi, uel iniquitas mea.
 Oni, murmur meum, uel muscitatio mea.
 Onni, dolore eomorus, uel merore requiescit.
 Onni, inutilis requies, uel iniqua commotio.
 Onni, murmure motus, uel muscitatio quiescit.
 Onias, moriens Domino, uel dolor Domini.
 Onias, iniquus Domino, uel inutilis Dominus.
 Onias, murmurans Domino, uel muscitatio domini.
 Onno, moriens eum, uel dolor eius.
 Ono, inutilis eius, uel iniquitas eius.
 Ono, murmurans ei, uel muscitatio eius.
 Onon, murmur musitans, uel muscitatio murmurans: siue dolor inutilis, aut moriens iniquitate.
 Oola, tabernaculum, uel inhabitatio.
 Oolla, idem.
 Oolli, tabernaculum meum, uel inhabitatio mea.
 Oliab, tabernaculum meum pater, uel inhabitatio mea patris.
 Oliliba, tabernaculum meum in ea, uel ipsa est tabernaculum meum.
 Oolibama, tabernaculi altitudo, uel habitaculum meum in aliquo.
 Oon, labor, uel dolor: siue dolens, aut laboriosus.
 Oozam, uidens eos, uel fortitudo eorum.
 Oozias, uidens Dominum, uel fortitudo Domini.
 Opha, effusio, uel effusio.
 Opha, nebula, uel obscuratio: siue obscurans, aut nebulosus.
 Opha, thalamus eorum, uel maritima eorum.
 Ophar, uolans, uel uolatus: siue uolantes, aut uolationes.
 Ophat, aurum obryzum, uel aurum purissimum.
 Opham, idem.
 Ophel, nebula, uel obscuratio: siue obscuratus, aut nebulosus.
 Opher, ignominia, uel ignominiosus.
 Ophi, infirmus, uel ignominiosus.
 Ophum, tabernacula, uel habitaciones.
 Ophim, tabernacula mea, uel habitaciones meae.
 Ophir, infirmus, uel infirmas: siue iratus, aut ebriofum.
 Ophin, discalciatus, uel infans conuersio.
 Ophra, uolans, uel thalamus.
 Or, foramen, uel iracundia.
 Oram, mons, uel lumen siue pellis, aut iracundus.
 Oram, concipiens, uel comprehensens: siue conceptio, aut comprehensio.
 Oram, irati, uel ne excelsus: seu ne iracundus, aut ne iracundo.
 Oram, mons populi, uel lumen eorum.
 Oram, pellis populi, uel lumen eorum.
 Oram, iracundus populus, uel iracundia eorum.
 Orchach, aestimans, uel aestimatio.
 Orchathi, aestimans mihi, uel aestimatio mea.

Orchiataroch, longa corona, uel longitudo coronae.
 Oreh, ardor, uel siccitas, siue coruus, aut solitudo.
 Oreb, mensa, uel massa: siue tentans, aut tentatio.
 Orem, dolor, uel iracundia.
 Oreth, longanimitas, uel diuturnus, seu longanimitas, aut diuturnitas.
 Orpha, ceruix eius, uel superbiens ei.
 Ori, lux mea, uel mons meus.
 Ori, pellis mea, uel foramen meum.
 Ori, irascens mihi, uel iracundia mea.
 Ori, gigas, uel excelsus.
 Ori, coquens, uel excludens.
 Ori, apprehendens me, uel apprehensio mea.
 Orim, gigantes, uel excelsi.
 Orim, apprehendentes me, uel apprehensiones meae.
 Orim, loquentes, uel excludentes.
 Orma, anathema, uel anathematizatio.
 Ornam, lumen nobis, uel illuminatio nostra.
 Orna, lumen gratiae, uel illuminatio donationis.
 Oron, mons inutilis, uel loramen tristitiae.
 Oron, pellis iniqua, uel ira murmurantium.
 Oron, lumen meroris, uel dolor muscitantis.
 Oronitz, montes inutilis, uel loramina tristitiarum.
 Oronitz, pelles iniquae, uel dolores muscitantis.
 Oronitz, lumen meroris, uel iracundia murmurantium.
 Oronim, lumen meroris eorum, uel iracundia iniquitatis eorum.
 Oronom, mons inutilis eis, uel loramen tristitiae eorum.
 Oronaim, lumen meroris eorum, uel iracundia iniquitatis eorum.
 Ortholiada, recte indigens testimonio, uel lumen positum iustificandi.
 Osa, spes, uel saluatio.
 Osa, spes mea, uel saluatio mea.
 Osias, sperans in Domino, uel saluatio Dñi.
 Osanna, salua, uel uiuifica: siue saluifica nos, aut saluificatio nostra.
 Ose, spes, uel saluator.
 Osee, sperans in eo, uel saluatio eius.
 Osa, sperans in Domino, uel saluatio eius.
 Otam, tempus eis, uel designatio eorum.
 Otai, signum meum, uel temporalitas mea.
 Otio, dolor eius, uel contritans eum.
 Otir, peccato uigilans, uel signum temporale.
 Otin, stans peccato, uel statio temporalis.
 Otolia, signum laboris, uel designatio temporalis.
 Otionie, signum Dei, uel respondens Deo.
 Ototam, signans eos, uel signatio eorum.
 Ox, uolenter, uel uoluntarie.
 Oza, uidens uel robustus, seu uisio aut fortitudo.
 Ozai, fortis meus, uel robur meum, siue uidens me, aut fortitudo mea.
 Ozam, uidens eos, uel fortitudo eorum.
 Ozam, uidens donum, uel fortitudo gratiae.
 Ozamoth, quali signum, uel fortis designatio.

Orazim, fortis ductor uidens oliuam.
 Ozen, uidens fortem, uel fortis oculus.
 Ozenfara, uidens fortem principis, uel fortis
 oculus angustiat.
 Ozgi, uidens lucifam, uel robustus lucifator.
 Ozi, uidens, uel robustus, seu uisio, aut fortitudo.
 Ozias, uidens Dominum, uel fortitudo Do-
 mini.
 Ozlam, uisio Domini est, uel fortitudo Domi-
 ni est.
 Oziph, germ inans, uel germinatio.
 Oziel, uidens Deum, uel fortitudo Dei.
 Ozietz, uidens Deum, uel fortitudines dei.
 Ozim, aures mea, uel auditus meus.
 Ozimix, aures mex, uel auditores mei.

P

Paphum, redimēs cadentem, uel redemptio
 cadentis.
 Palestina, ore confusa, uel ore contundens: siue
 os malleatoris, aut oris confusio.
 Palestini, ore confusi, uel ore contundentes: siue
 ora malleatorum, aut oris confusiones.
 Palmiram, ore contundens, uel os malleatoris.
 Pamphilia, conuersio à ruina, uel diuisio cadentis
 tum.
 Pamphilenses, conuersi à ruina, uel diuisione
 cadentes.
 Panaretos, liber ecclesie, uel liber ecclesiasticus.
 Paraphrales, garrulus, uel coniectator.
 Paraceue, cena pura, uel preparatio.
 Parion, discooperius, uel discooperiens.
 Parmena, diuidens plenitudinem, uel diuisio
 plenitudinis.
 Parthia, perfectē diuidens, uel perfecta diuisio.
 Parthi, perfectē diuidentes, uel perfectio diui-
 dentium.
 Partha, transgressus, uel transgressio.
 Parhma, separatio, uel separatrix.
 Pathmos, separatio hostis, uel separatio pal-
 pantium.
 Patroba, uidens eum, uel dissolutio eius.
 Patrobus, separans, uel dissoluens.
 Patura, separatrix, uel separatio.
 Paulus, os tubæ, uel os eorum, seu electum mi-
 rabile, aut electionis miraculum.
 Pedno, tentatio mouens, uel dissectio commo-
 tionis.
 Pellusium, os malleans, uel os malleatoris.
 Pentateuchum, quinque libri Moysi, uel quinque
 libri Mosaiici.
 Pergamum, dissecans ualles, uel diuidens cor-
 nua eorum.
 Perpen, deuorans, uel uorago.
 Peribolis, faccus abforptus, uel repositio inue-
 terata.
 Perida, cētatus dilectus, uel tentatio amabilis.
 Pericopen, incisus, uel incisio.
 Perone, facculus, uel repositio.
 Perida, tentans, uel latera sua dissuens.
 Perse, tentati, uel latera sua dissuentes.
 Peripolis, tentatio ciuitatum, uel dissuens sa-

tera ciuitatibus.
 Petrus, agnoscens, uel discalcians: siue cogni-
 tus, aut dissoluens.
 Pigmel, cogniti Domino, uel Dominum co-
 gnoscens.
 Pila, os malleans, uel oris confusio.
 Pilatus, ore contundens, uel os malleatoris.
 Pyrrhus, dissoluens, uel dissolutus.
 Plida, cognita Domino, uel cognitio Domini.
 Pliticum, fidele, uel fidelitas.
 Prisca, cognita, uel cognoscens.
 Priscilla, cognoscens Dominum, uel cognitio
 Domini.
 Priscus, agnitus, uel agnoscens.
 Poblius, tabernaculum, uel inhabitatio.
 Pollati, ore contundens, uel os malleatoris.
 Pontus, inclinans, uel inclinatio.
 Pontici, inclinantes, uel inclinationes.
 Pontius, declinans consilium, uel declinans se-
 stinationem.
 Portius, dura diuisio, uel diuidens duriciam
 eorum.
 Poisidonius, cognoscens uenationem, uel co-
 gnitio commotionis.
 Probus, fructus confusus, uel fructuum igno-
 minia.
 Procorus, fructus congregans, uel fructuum co-
 gregatio.
 Prokomus, ad mensuram deducens, uel ad me-
 suram reducus.
 Ptolomai, ad mensuram deducens, uel ad men-
 suram deductio.
 Ptolomaida, ad mensurā deducens, uel ad men-
 suram reducta.
 Ptolomais, idem.
 Ptolomaidenses, ad mensuram deducti, uel ad
 mensuram reducentes.
 Publius, tabernaculum, uel inhabitatio.
 Pudens, induius consilio, uel indumentum con-
 silij.
 Puteolis, declinans, uel declinatio.
 Putiphares, os inclinans, uel oris inclinatio: siue
 os inclinans ad dissecandum, aut dissecā
 ad os inclinandum. Hæc omnia nomina Græ-
 ca uel Latina, secundum linguam Hebraicā
 uolenter interpretata sunt.
 Sciendum nanque est, quod apud Hebræos Q
 litera non habetur, nec ullum nomen est apud
 eos, quod hoc elementum sonat, abusu
 ut igitur accipienda sunt.

R

Raab, fames, uel impetus.
 Raub, lara, uel dilatare: siue latitudo, aut di-
 latatio. Si enim Raab per a in mediam li-
 teram scribatur, samem significat, siue imper-
 tum: si uero per heh, latitudinem, uel di-
 lationem. Hoc autem euenit secundum
 accentuum & literarum diuersitatem, ut in
 tam uariis & contrariis significationes no-
 mina commutentur, & in tam diuersa uer-
 tantur.

Raaba,

Raada, fames eius, uel impetus eius: siue dilata-
rans eum, aut dilatio eius.
Raabia, impetus Domini, uel famelicus Domi-
ni: siue iudicans Dominum, aut iudicatus
Domino.
Raabath, bucca, uel maxilla: siue bucca, aut
maxilla.
Raam, multum, uel uisio: siue ronitruum, aut
multitudo.
Raama, uidens, uel tonitruum eius: siue multu-
m, aut multitudo eius.
Raamas, multu Dominum, uel uisio Domini, seu
uidens Dominum, aut ronitruum Domini.
Raamfa, malitia tinea, uel malitia de tinea: si-
ue in tonitruo latus, aut in tonitruo latitans.
Raason, cursus, uel placens: siue contemplatio,
aut consummatio.
Raatha, magister peccati, uel magistratio tempo-
ralis.
Raba, multa, uel magna: siue iudicans, aut iudicium.
Rabaam, multitudo populi, uel magnitudo eo-
rum: siue iudicans populos, aut iudicium po-
pulorum.
Rabai, multum mihi, uel magnitudo mea: siue
iudicans me, aut iudicium meum.
Rabad, multum temporis, uel grande pecca-
tum: siue iudicans tempus, aut iudicium pec-
catorum.
Rabbi, doctor, uel magister: seu docens me, aut
magister meus.
Rabith, doctrina multitudinis, uel magisterium
iudicantis.
Rabai, multa haec, uel multitudo ista.
Rabath, multum haec, uel multa: siue multitu-
do, aut multitudines.
Rabmag, princeps cibi, uel dominator edendi.
Raboni, doctor, uel magister: seu docens me, aut
magister meus.
Raboth, grande signum, uel multu respondens: siue
iudicans respondentes, aut iudicium re-
spondentium.
Rabfices, multus osculo, uel princeps deor-
sculans.
Rabfatis, princeps eunuchus, uel magister eu-
nuchorum.
Rabfates, multu alienus, uel gradus de ascenso.
Racha, uanus, uel uanitas: siue absque cerebro,
aut signum sublimationis.
Rachab, conuicta, uel quadriga: seu uisio, aut
ascensio.
Rachal, tristis, uel deorsum ferens, siue res, aut
negociatio.
Rachel, uisio uel uisio: seu uidens Deum, aut uis-
dens principium.
Rachus, substantia, uel pecunia.
Radai, uidens me, aut fortitudo mea.
Rapha, sanitas, uel medicina Dei.
Raphael, sanans Deo, uel medicina Dei.
Raphaia, sanans Dominum, uel medicina Do-
mini.
Raphaim, gigantes, uel medici: siue facturae no-
stra, aut laxatio eorum.

Raphao, sanans eum, uel medicina eius.
Raphaxa, sanans uisio, uel medicina fortitudi-
nis.
Raphes, defluens, uel medicus: siue uolucris, aut
cursus oris.
Raphidim, tentatio, uel laxae manus, seu uisio
oris, aut uidit os sufficiens eis.
Raphidim, sanitas fortium, uel sanitas iudicii:
seu uisionis fortis, aut dissolutio fortis. Iuxta
proprietaem uero linguae Syrae, interpreta-
tur remissa manus, uel remissio manuum.
Raphion, medicina doloris, uel tentatio inli-
quitatis.
Raphu, tentatio, uel dissolutio: siue sanitas, aut
medicina.
Ragal, res, uel negociatio: seu tristis, aut deor-
sum ferens.
Ragus, pascens, uel egrotans.
Rages, pabulum, uel egrotatio.
Ragon, byemes, uel pabulum, siue mustum dele-
cians, aut multum delictum.
Raguel, pastor Dei, uel egrotans Deo: siue pas-
cens Deum, aut pabulum eius Deus.
Rahuel, idem.
Rahaia, pastor Domini, uel egrotans Domino:
siue pascens Dominum, aut pabulum eius
Dominus.
Rahelaia, idem.
Ram, excelsus, uel exaltatus: siue tonitruum,
aut exaltatio.
Rama, excelsa uel exaltata: siue tonitruum, aut
exaltatio.
Ramale, sublimitas, aut exaltatio: siue tonitruum,
aut exaltatio.
Ramalia, excelsus Dominum, uel tonitruum Do-
mini: siue excelsus laborans, aut exaltatio la-
borantis.
Ramasse, pabulum uel tinea: siue malitia tinea,
aut malitia de tinea.
Ramath, excelsus signum, siue exaltata pecca-
to: seu mortem uidit, aut mortis uisio.
Ramatha, idem.
Ramatha, excelsus signum populi, uel exalta-
tio peccati eorum: seu mortem uidit eis, aut
uisio mortis eorum.
Ramathaim, excelsa duo, uel excelsa bina: seu
duo sublimis, aut duo exaltati. Haec duo ex-
celsa, uel duo sublimis, sunt duo tribus, regia
scilicet, ac sacerdotalis. Vnde Helcana fuisse
legitur de Ramathaim, quia pater eius de tri-
bu Leui fuit, & mater eius de tribu Iuda: quod
notatur in eo, quod Efrateus dicitur, ab Efr-
rata uxore, scilicet Caleb, quam constat ex-
tisse de tribu illa.
Ramathiechi, excelsus signum gentis, uel ele-
uatio maxillae.
Ramathiez, excelsa signa, uel morte uidentes.
Ramalech, excelsa purio, uel exaltata par-
ticula.
Ramelle, amaricans, uel commotio turbulentas
siue corrosio tinea, aut tonitruum gaudij.
Ramech, mortis uisio, uel excelsus signum: si-
ue cellitudo pauoris, aut exaltatio uitae.

Ramothe,

Ramoth, excelsus signus, uel exaltata respōsio.
Raron, cursus magistri, uel consummatio magisterij.

Raronites, currēs magister, uel consummatus magisterio.

Raronix, currentes magistri, uel consummati magisterij.

Rasfa, impius dominus, uel uarietas domini.

Rasfahim, uarietas bina, uel iniquitas duorum.

Rasim, uarians, uel iniquitas eorum.

Rasim, impius, uel iniquus: seu uarietas, aut pictura.

Rachanim, sonitus, uel iuniperus, siue uisio consummata, aut uisionis consummatio. Ferunt hoc lignum iuniperi multo tempore ignem cōseruare, ita ut li pruna ex eius cinere operata fuerit, usq; ad annum ignita perduret.

Razia, saceratus domino, uel mysticus dominus.

Rasom, mysticus, uel saceratus.

Rasom, idem.

Reals, magister dominus, uel dilatatio domini.

Reba, mulia, uel magna: siue iudicans, aut iudicium.

Rebai, multum mihi, uel magnitudo mea: siue iudex meus, aut iudicium meum.

Rebe, quartus, uel quatuor: siue ordinatus, aut ordinatio.

Rebee, idem.

Rebecca, patientia, uel multū accepit: siue multa patientia, aut qui multum accepit.

Reblata, multa hæc, uel multum ille, siue multum commisit hic, aut multum commissum huius.

Rebmag, quartus, uel ingeniosus, uel ordinata percussio.

Recha, mollis, uel delicatus: siue mollicies, aut tēritudo.

Rechab, concedens, uel excelsus: seu mollis pater, aut tēritudo patris.

Rechabit, concedentes, uel excelsi: siue tēriti patribus, aut delicta patrum.

Rechat, mollicies, uel sublimitas.

Recen, pictura, uel uarietas: seu uacuefacti, aut uacuefactio.

Rechma, tentatio, uel militia quæpiam.

Reela, eamus, uel frenum: siue retinaculum, aut cohibitiō.

Rephan, factura, uel requies, seu nostra requies, aut nostra factura.

Regalim, pedes, uel ambulatio: siue iter, aut itinera.

Regmen, cibus, uel refectio: siue pascens eos, aut pascua eorum.

Regma, tentatio, uel malitia quæpiam.

Regom, iter uel ambulatio.

Rech, pastor meus, uel pabulum meum.

Remma, excelsa, uel uidens aliquid.

Rempha, excelsa crucians, uel exaltatio nihil.

Remmi, excelsa eomortio, uel uidens aliquid eo requiet.

Remia, excelsus dominus, uel exaltatio dñi.

Remō, excelsū murmur, uel exaltatio inutilis.

Remono, excelsē morrens, uel exaltatio iniquitatis.

Remmon, ecclesia, uel congregatio.

Remmon, sublimis, uel exaltata, seu malum punicum, aut malum granatum.

Remmophares, diuidens ecclesiam, uel dissipans congregationem.

Remmophares, sublimitas uolens, uel exaltatio dissipata: seu diuisio mali punici, aut diuisio mali granati.

Remoth, uidens mortem, uel uisio mortis.

Rena, magister absconditus, uel magisterii pulchritudinis.

Res, caput, uel patientia.

Resa, caput eius, uel patiens eum.

Reffa, eamus, uel frenum: siue stadium, aut retinaculum.

Refatha, impius eius, uel iniquitas.

Refathaim, impietas, uel iniquitas eorum.

Refeph, iniquitas mensuræ, uel caput.

Refem, caput fontis, uel patientia oculi.

Refeth, impietas, uel iniquitas: seu caput uitæ, aut patientia pauoris.

Refpha, currens, uel ferax: seu cursus, aut uelocitas.

Relia, caput Domini, uel patiens Dominus.

Rethma, sonitus, uel iuniperus: seu uidens consummate, aut uisio consummata.

Reu, pascens, uel pascus est: seu paut me, aut pascio mea.

Reum, pascens eum, uel pabulum eorum.

Rezer, magistri uiscera fortis, uel magistro uiscera sanctificata.

Ribai, multo, uel magna: siue iudeans, aut iudicium.

Ribai, multum mihi, uel magnitudo mea: seu iudex meus, aut iudicium meum.

Ripha, uidens bona, uel uidens buccellam.

Riphat, uidens bona temporis, uel uidens buccellam uitæ.

Riphet, uidens bona pauoris, uel uidens buccellam uitæ.

Rithus, querens, uel bonus: seu lumen, aut inquisitio bonitatis.

Ro, magister, uel magisterium.

Roaga, magister medians, uel magistri locus, tio, aut fortis susceptio.

Robaim, impetus, uel latitudo.

Roboam, dilatans populum, uel dissipans populos: seu impetus populi, aut inclinatio populorum.

Robooth, plateæ, uel latitudines: seu plateæ inclinatæ, aut platearum inclinationes.

Rode, uidens, uel fortis: seu uisionis fortitudo, aut uisio fortitudinis.

Rodie, uidens uitam, uel uidens essentiam, seu uidens iudicium.

Rodim, patruus iudeans, uel uisio iudicii parituelis.

Rodum, uisio, uel descensio: seu dissentiens, aut dissidium.

Rodij, uidentes, uel descendentes: seu dissentientes, aut dissidia.

Rodochus, fortiter durus, uel uidēs nigredinē.
 Roegal, deorum ferens, uel magister tristitia.
 Rogel, deorum ferens, uel negotiatio tristitia.
 Rogelim, deorum ferens eos, uel negotiatio tristitia eorum.
 Rogomelech, magister souez patris, uel magister discipulas portans.
 Roma, magisterium frangens, uel magisterij confractio.
 Roma, tonans, uel sublimis: siue tonitruum, aut sublimitas.
 Romani, tonantes, uel sublimis: siue tonantes sublimiter, aut tonitrua excelsa.
 Romela, magister frangēs laborantes, aut sublimis tonitruum laborantium.
 Roob, platea, uel latitudines.
 Roobia, platea Domini, uel latitudines domitiantium.
 Roboth, platea inclinatz, uel platearum inclinationes.
 Roos, turris, uel propugnacula.
 Roos, caput, uel initium.
 Rosmophim, caput fortium, uel initium uictarum.
 Roth, uisio, uel festinatio: seu deficiens, aut defectio.
 Ruben, uidens filium, uel filius uisionis: seu uidens in medio, aut uidens per medium.
 Rubeni, uidens filium meum, uel filij mei uisio: seu uidete inter me, aut uidete per medium mei.
 Rubenitz, uidētes filios, uel uisiones filiorum: seu uidentēs per medium.
 Rufus, sanans, uel reficiens: siue nos sanans, aut refectio nostra.
 Ruma, excelsa, uel uidens aliquid.
 Ruhi, uidens, uel festinans: seu deficiens, aut defectio.

S

Saph, speculum, uel angustitatus.
 Saal, reddens, uel aggrauans.
 Saal, uola, uel pugil: seu uulpes, aut ortus aquarum.
 Saalabim, aggrauans intellectum, uel aggrauatio in intelligentia.
 Saalim, uolue, uel pugiles: seu uulpes, aut ortus aquarum.
 Saalum, reddens, uel redditor: siue redditio, aut reddidit eis.
 Saar, æstimans, uel æstimatio.
 Saaritæ, æstimantes, uel æstimatores.
 Saarim, æstimantes eos, uel æstimatores eorū.
 Saalim, incubuit egrediens, uel incubatio egressio.
 Saba, capta, uel captiua: siue captiuitas, aut conuersio.
 Saba, clamans, uel conuertens: siue clamor, aut eloquentia.
 Sabacha, rete, uel retinaculum: siue loquens ei, aut eloquentia eius.
 Sabaias, captus Domino, uel conuersio Dei.

Bedæ tom. 3.

Sabaim, clamantes, uel eloquentes: siue captiui, aut conuertentes.
 Sabama, iqua, uel sinistra.
 Sabama, excelsa, uel conuersio quædam: siue tollens altitudinem, aut tollens excelsum.
 Saban, tollens altitudinē, uel tollens excelsum.
 Sabana, iqua in eis, uel conuersio quæpiā: seu tollens altitudinem, aut tollens excelsum.
 Sabaoth, uirtutes, uel exercitus: siue uirtutum, aut exercituum.
 Sabarim, montes circumiens, uel montium circumitio.
 Sabath, sceptrum, uel uirga: siue baculus, aut principatus.
 Sabatha, gyrans, uel circumiens: siue circumitus, aut circumcidens.
 Sabathaca, sedes tua, uel circumiens te: siue circumitus tuus, aut circumcisio tua.
 Sabathai, circumitus meus, uel circumcisio mea.
 Sabbatum, requies, uel requietio.
 Sabatimus, requietio, uel requies.
 Sage, agnæ, uel oues: siue septe, aut iuramentū.
 Sabe, septe, uel abundans, siue saturitas.
 Sabee, septe, uel abundans: siue saturitas, aut abundantia.
 Sabei, captiui, uel clamantes: siue conuersi, aut eloquentes.
 Saber, captius uigilans, uel conuersus resurgens.
 Saber, uirgultum, uel iurans: siue uis, aut satietas.
 Sabeth, ovis, uel satietas: siue uirgultum, aut adiutorio.
 Sabeth, captius pauidus, uel conuersio uixit.
 Saba, dama, uel caprea: siue iurans Domino, aut satietas Domini.
 Sablath, requies, uel intermissio.
 Sablathaim, requies in eis, uel intermissio eorū.
 Saboim, dama, uel caprea: siue stans, aut statio.
 Saboim, tollens altitudinem, uel tollens excelsum.
 Sachar, cilicium, uel pœnitentia.
 Sachar, singultus, uel curuantes.
 Sada, arcanū, uel latet: siue latet, nō à latitudine.
 Sadada, lateri adhaerens, uel arcanum eius.
 Sadaia, latet iniquum, uel arcanum iniquitatis.
 Sadai, omnipotens, uel omnipotentia.
 Sade, regio, uel iustitia: siue consolatio, aut ueneratio. Notandum est in hac littera S, quod sicut quædam uocales, cum apud nos sint eadem, apud Hebræos diuersi characteribus annorantur, diuersosq. sonos habent, ite quoq. diuersas significationes continent: ita etiam ipsa eadem s, cum una apud nos littera, uel illos diuersi fortitur nomina, diuersasq. figuras possidet, ac diuersos sonos: & idcirco nemo mirum existimet, si ipsa eadem in uarijs interpretationibus cōmutetur. Tres sunt enim apud Hebræos litteræ: una quæ uocatur Samech, & simpliciter legitur, quasi per nostrā litteram proferatur: altera Schin, uel sin dicitur, in qua stridor quidam non no-

D sibi

stri sermonis interstrepit: tertia Zade nomi-
natur, quā nostræ aures penitus reformidat.
Sademoth, regiones, uel Isrua: siue iustitiae, aut
consolationes.
Saderoth, porticus publica, uel conuentio popu-
lorum.
Sadeor, uberrimum lumen, uel lux uberrima mor-
tali.
Saduth, arcana iustitiae, uel consolatio tristiti-
cationis.
Sadoch, iustitiae, uel iustificatio.
Saducari, iusti, uel iustificati: siue iustitiae, aut sa-
lificationes.
Saefidema, pestilens aer, uel pestilentia aeris.
Saph, uinculum, uel labium: siue speculum, aut
angustia.
Sapha, uinciens eum, uel labium eius: siue spe-
culans eum, aut angustia eius.
Saphai, uinciens, uel speculans me: siue labium
meum, aut angustia mea.
Sapham, uinciens populum, uel labium populi:
siue angustians eos, aut speculum eorum.
Saphan, absconditus, uel profectus.
Saphan, lepus, uel hereticus: siue angustians, aut
cherogryllus.
Saphan, speculans donum, uel labium gratiae:
seu uinculum superius, aut barba superioris
iudicii.
Saphane, uinculum gratiae, uel speculator do-
nationis.
Saphane, labium eius, uel labium superius: seu
barba eius, aut barba superioris iudicii.
Saphane: phane, saluator mundi, uel abscon-
ditorum reparator: ipse est Ioseph, qui & Aeg-
yptum saluauit, & abscondita reuelauit
Pharaoni.
Saphana, abscondit Dominus, uel profectio
Domini: seu speculans donantem Dominum,
aut labium gratiae Domini.
Saphat, iudicans, uel iudicauit: siue iudicium,
aut diiudicatio.
Saphara, iudicans populum, uel populum iudica-
uit: siue iudicans eum, aut diiudicatio eius.
Saphatis, iudicat Dominus, uel iudicatio Do-
mini.
Saphathmoth, iudicans mortem, uel iudicatio
mortuorum.
Sapher, decus, uel pulchritudo: seu speculans
uigiles, aut labium resurgendum.
Sapphirus, narrans, uel litteratus: siue librarius,
aut egregius pectus.
Sapphira, ueritatē uel libraria: siue narrans, aut
egregie speciosa. Iuxta uerō proprietatem
Syri sermonis interpretatur formosa, siue
formositas.
Saphon, labium murmurans, uel speculum in-
iustitiae: seu uinculum meroris, aut angustia
iniquitatis.
Sapheta, iudicat Dominus, uel iudicium Domini.
Saga, locutio, uel minoratio.
Sahia, tentans, uel tentatio.
Sairath, dama, uel caprea.
Sala, Isrua, uel missa: siue tollens, aut missio.
Salabin, pacis gratulitas, uel uestimentum gra-

ue: siue aggrauans intellectum, aut aggraua-
tio intelligentiae.
Salabon, tollens merorem, aut aggrauatio in-
iquitatis.
Salabonit, tollentes merorem, uel aggraua-
tio iniquitatis.
Salacha, Isrua uenit, uel tollens uenit: siue tollit
sibi met. aut tentatio itinerantium.
Salai, tollens me, uel missio mea.
Salabum, salus cordis, uel sanitas cordis eorum.
Salama, uestimentum, uel pacificans: siue uestis
pacis, aut tribulatio eius.
Salamiel, pax mea Deus, uel retribuet mihi
Deus: siue Deus uestimentum meum, aut re-
tributio mea, uel retributio Dei.
Salamin, perfectus, uel consummatus: seu perfectio,
aut consummatio.
Salamina, fluctus, uel commotio: seu umbra co-
mitionis, aut saluatio iudicii.
Salari, frutex, uel petio, uel
Salahiel, petens Deum, uel frutex Dei.
Sale, egrediens, uel egressio.
Salebin, pacis gratulitas, uel uestimentum gra-
ue: siue aggrauans intellectum, aut aggraua-
tio intelligentiae.
Salech, egrediens, uel egressio.
Salech, egrediens, uel emissio.
Saleph, missus, uel redditus: siue consummatus
perfectus, aut consummate perfectus.
Salem, pax, uel iustitia: seu missus, aut missio.
Salem, redditus, uel redditus: siue consummata
perfectus, aut consummatio perfectionis.
Salemoth, egrediens mortuus, uel egressio mor-
tuis: siue tollens mortem, aut egressio mortis.
Saphaat, umbra pariter, uel umbra fortitudi-
nis: seu umbra formidans, aut umbra in id-
ipsum.
Sali, missa, uel Isrua: seu tollens, aut missio.
Salim, Isrua, uel uulpes: siue tollens eos, aut mis-
sio eorum.
Salisa, uittula teresa, uel uittula triennalis: seu ui-
tula consternans, aut uittula consternata.
Salisa, idem.
Salma, perfecta, uel pacificans: seu sentiens,
aut sensibilis.
Salma, sentiens, uel sensibilis: seu pacificus, aut
consummatio.
Salmana, perfectus, uel consummatus: siue pa-
cificans eum, aut sensibilis eius.
Salmanasar, perfectus uinculo, uel consumma-
tio ad uinciendum: siue sentiens carcerem,
aut pacificans angustias.
Salmane, pacificans eum, aut consummatio ei-
us: siue umbra prohibendi, aut umbra com-
mitionis.
Salmanoe, sensus uitae, uel pacificans susce-
ptos: siue umbra offendiculi, aut imago for-
titudinis.
Salmas, sentiens Dominum, uel pacificus Do-
mini.
Salmon, sensibilis, uel pacificus: siue umbra uit-
utis, aut imago fortitudinis.
Salmona, imaguncula eius, uel imago fortitudi-
nis

nis eius: siue umbra portionis, aut umbra multiplicationis.
 Salmonem, nomen habitaculi uel umbratio muris: seu umbra uirtutis eorum, aut imago fortitudinis eorum.
 Salo, tollens, uel commissio eorum.
 Saloim, tollens eos, uel emissio eorum.
 Salom, retribuens, uel pacificus: siue retributio, aut pacificatio.
 Salome, pacificans eum, uel retributio eius.
 Salomi, retribuens mihi, uel pacificatio mea.
 Solo min, pax mea eis, uel retributio mea eorum.
 Salomith, tentatio respiciens transmigrationem, uel transmigratione respiciens tentationem.
 Salomon, pacificus, uel retributor: seu pacificans moerentes, aut retribuens iniquis.
 Saltus, frutex, uel petitio.
 Salat, tentatio respiciens, uel respectus tentationis: iuxta etymologiam uero Græci sermonis, interpretatur uergetatus, aut fortunatus.
 Salumit, tentatio respiciens transmigrationem, uel transmigratione respiciens tentationem.
 Salusa, uita conseruata, uel tentatio respiciens eum.
 Sama, ibidem, uel perditio: siue exauditio, aut exaudibilis.
 Sama, ibidem, perditio eius, uel ibidem exauditio eius.
 Samacha, celi tui, uel coelos tuos.
 Samachias, celi tui Domine, uel coelos tuos Domine.
 Samath, nomen inclytum, uel auditio testimonij.
 Samagar, nomen aduenæ, uel exauditio aduenarum.
 Samai, exaudiens me, uel ibidem exauditio mea.
 Samai, celestis, uel humilis: seu uox mihi, aut ibidem perditio mei.
 Samai, humilis Domino, uel audiens Dominum: siue ibidem auditor Dominus, aut ibidem exauditio Domini.
 Samaoth, audiens signum, aut ibidem perditio responsonis.
 Samarari, lana mea, uel custodia mihi.
 Samarath, nomen amarum, uel exauditio amaritudinis.
 Samararus, lana, uel coniunctio: siue custos, aut custodia.
 Samari, lana mea, aut coniunctio mihi: siue custos meus, aut custodia mea.
 Samaria, lana Domini, uel coniunctio Domini: siue custos Domini, aut custodiens Domini.
 Samaritanus, lana, uel coniunctio: seu custos, aut custodiens.
 Samaritani, lanæ, uel coniuncti: seu custodes, aut custoditi.
 Samaritz, idem.
 Samaron, ibidem moeror, uel ibidem perditio iniquitatis.
 Sambucara, foli, uel lumen: siue illuminans, aut illuminatio.
 Samech, sultura, uel erectio: siue adiutorium, Bedæ tom. 3.

aut firmamentum.
 Samel, custodiens, uel custoditus: siue custos, aut custodia.
 Sames, foli, uel fons solis, aut mandatum humilitatis, aut mandatum humilitatis.
 Samgar, nominatus incolæ, uel nominatio aduenarum.
 Samias, sustollens nomen Domini, uel audiens Dominum plasmator em.
 Samir, uepres, uel incultum: siue nomen uigilæ, aut exaudientes uigilantes.
 Samith, nomen temporale, uel auditio peccati.
 Samodi, nomina, uel nominationes.
 Samoe, nomen uitæ, uel exaudientes susceptionem.
 Samothracia, audiens responsonem, uel audiens reuelationem: seu auditio responsonis, aut auditio reuelationis.
 Samothrace, audientes responsonem, uel audientes reuelationem: seu auditores responsonum, uel auditores reuelationum.
 Samfari, nominatus princeps, uel exauditor angustie.
 Samri, nomen lacerans, uel exauditio amaritudinis.
 Samame, nomen auditum, uel famosa auditio.
 Samfon, foli foris, uel solis fortitudo: seu sol eorum, aut illuminans eos.
 Samu, audiens, uel exaudibilis: seu ibidem perditio, aut ibidem exauditio.
 Samua, audiens eum, uel exaudibilis ei: siue ibidem perditio eius, aut ibidem exauditio eius.
 Samu, nominatus Deo, uel postulatus à Deo: siue audiens Deum, aut exauditio Dei.
 Samum, audiens eos, uel nominatio eorum.
 Samus, nominatus, uel exaudibilis.
 Samusath, nominatus eis, uel exauditio eorum.
 Samusathim, nominatus mihi, uel exauditio mea.
 San, dormiens, uel securus: seu abundans, aut egrediens.
 Sanabafat, abundans uir tempore, uel egressus de uoratio peccatoris.
 Sanabia, dormiens Domino, uel egressio Domini, uel abundans Domino, aut securitas Domini.
 Sanan, dormiens populus, uel securitas populi: seu abundans eos, aut egressio eorum.
 Sana, dormiens Domino, uel egrediens gratias: seu abundanter donatus, aut securitas gratificata.
 Sanamin, dormiens Domino, uel egrediens gratia eorum, aut abundanter donans eos, aut securitas gratificationis eorum.
 Sandicus, abundans compunctio, uel egressio compunctionis.
 Sanir, Deus luminis, uel Deus lucernæ: seu lucens nouitatem, aut nouitatem attollens.
 Sapam, speculator, uel labium eius: siue iudicium superius, aut barba superioris iudicij.
 Sara, princeps, uel carbo: seu uelamen, aut angustia.
 Sarra, idem.
 Saraa, princeps eius, uel carbo eius: seu eius uelamen, D 1 lamem,

lumen, aut angustia malorum eius.
 Saraballa, principatum habentia, uel carbonis deuorationes.
 Sarabias, princeps patrum Domini, uel principans Domini patrum.
 Sara, descendens, uel descensio: siue descendit, aut ut descenderet.
 Saraphat, incendens, uel incendium.
 Sarah, princeps fratrum, uel uelamen fratrum: siue carbo suscipiens, aut angustia uigil.
 Sarai, princeps mea, uel carbo meus, seu uelamen meum, aut angustia mea.
 Saraia, princeps uir, uel principis Domini: seu uinculus Domino, aut angustia Domini.
 Sarais, princeps Domini, uel principans Domini: aut uelamen dominans, seu angustia Domini.
 Saraitz, princeps, seu angustiat: siue carbonis, aut uelamina.
 Sarar, porta, uel candor: seu cantilena, aut cantor introiens.
 Sararim, portæ eorum, uel cantantes eis: seu cantilena eorum, aut cantatores introeuntes ad eos.
 Sarasa, princeps tribulator, uel princeps tribulatus, uel princeps tribulationis, aut principatus tribulatio.
 Sarasar, princeps fuit, uel elatio angustiarum: seu princeps tribulationis, aut principans tribulationibus.
 Sarath, uincens, uel lepra: seu tribulatio, aut morbus insanabilis.
 Sarach, uincens ueniens, uel lepra eius: seu tribulans eum, aut morbus insanabilis ei.
 Saratham, lepra donata, uel uictoria gratiarum: seu tribulans eos, aut morbus eorum adueniens.
 Sarathasar, uincens diuitem, uel lepra diuitiarum: seu morbum insanabilem tollens, aut tribulatio facturam suscitans.
 Sarathim, lepra mea, uel tribulans me: siue uelator meus, aut morbus insanabilis mihi.
 Sarba, lepra, uel morbus insanabilis.
 Sardis, princeps pulchritudinis, uel principatus pulchritudo.
 Sareas, princeps tollens, uel carbo sustollens: seu uelamen salutis, aut angustia plasmationis.
 Sarebias, princeps Domini, uel angustians Domini.
 Sared, descendens, uel descensio: siue descendit, aut ut descenderet.
 Saredetz, descendentes, uel descensiones: siue descenderunt, aut ut descenderent.
 Sareda, descensio eius, aut descendens ei.
 Saredatha, descendens tempore, uel descensio peccatoris.
 Sarema, princeps sibilans, uel princeps litigiosis.
 Sareon, princeps moriens, uel carbo inutilis: seu uelamen tristitiae, aut angustia iniquitatis.
 Sarepha, incensa, uel incendium: seu tribulatio panis, aut panis angustia: nomen ex Hebræo

Syroq. compositum.
 Sareia, princeps, uel angustiat.
 Sares, princeps uigilans, uel princeps suscitans elationem angustiarum.
 Sareth, uincens, uel lepra: seu tribulatio, aut reliquæ principatus.
 Sarphan, princeps incendens, uel carbo incendij.
 Sargan, princeps hortij, uel princeps uirgultij.
 Sargon, idem.
 Sarigaur, ramus, uel propagine: seu princeps ramorum, aut princeps propaginum.
 Sarias, princeps Domini, uel principans Domini.
 Sarim, hordeum, uel cibarium: seu principans eis, aut angustia eorum.
 Sarion, princeps moriens, uel carbo inutilis: seu uelamen tristitiae, aut angustia iniquitatis.
 Sarid, reliquæ, uel princeps reliquiarum.
 Sarone, princeps mororis eorum, uel cantans ei canticum tristitiae.
 Saron, princeps mororis, uel cantans tristitiam.
 Sarona, princeps tristitiae, uel cantans tristitiam: seu princeps mororis eius, aut cantilena tristitiae eius.
 Saronitz, principes morientes, uel cantantes tristitiam.
 Saror, indutus, uel indumentum: siue coangustians, aut coangustatio.
 Sarorum, princeps montium, uel principans lumini: seu angustians pelles, aut uelamen racundiae.
 Sarfathim, princeps cadaueris, uel princeps ruinæ: seu princeps ruentium, aut princeps cadentium.
 Sarthan, princeps demolitorum eius, uel princeps coangustatorum eius.
 Saruch, iorum, uel corrigia: seu dependens, aut perfectio.
 Saruia, uincta, uel uinculum: seu angustians, aut angustia.
 Sasa, senarius, uel longæuitas.
 Sasaasar, senarius inians, uel longæuitas angustia.
 Sasaac, senarius robustus, uel longæuitas fortitudinis.
 Sasi, senarius meus, uel longæuitas mea.
 Sason, ciuitas, uel oppidum.
 Sason hamar, urbs palmarum, uel ciuitas amaritudinis: seu urbs commutantium, aut oppidum commutatorum.
 Sathain, libri, uel librarij: siue historici eorum, aut historici eorum.
 Sathan, contrarius, uel aduersarius: seu transgressor, aut præuicator.
 Sathanas, transgressor, uel præuicator: seu contrarius facturæ, aut aduersarius plasmationis.
 Sau, digna, uel eleuata: seu dignitas, aut eleuatio.
 Sauce, cantationes, uel cantilena.
 Saue, digna, uel eleuata: seu dignitas eius, aut eleuatio eius.

Saupha,

Saupha, specularior, uel speculario: seu super e-
fundens, aut super effusio.
Saul, petio, uel expeditus: seu abutens, aut ab-
usum eorum.
Saulita, petentes, uel expediti: seu abutentes,
aut abusi eorum.
Saulus, tentatio respicientis, uel tentationis se-
curitas: seu abutens consilio, aut expeditio
festinationis.
Saura, dignitas magistri, uel eleuatio magi-
stri eius.
Schacha, propago, uel tabernaculum.
Scharioth, merces, uel mercedem accepit;
Spania, accinctio, uel expeditio.
Spani, accinctio, uel expeditio.
Spartia, accinctio bona, uel expeditio illumi-
nationis.
Spartiatz, accincti bene, uel expediti illumina-
tionis.
Stachim, faciens cantilenas, uel factor canti-
lenarum eorum.
Starbuzanal, iudex contemptor gratia merx,
uel specularior despiciens gratiam meam.
Seba, statio, uel eloquentia.
Sebaite, uallans, uel gyrans.
Sebastianus, uallans, uel circumiens.
Sebe, statio, uel eloquentia.
Sebedia, stat testans Dominum, uel statio seru-
tini.
Sebei, stans iniquus Dominus, uel statio ini-
qui Domini.
Sebem, stat iniquus Dominus, uel statio ini-
qui Domini.
Sebeon, stans moriens, uel statio dolens: seu stat
iniquitas, aut eloquentia inuicis.
Sebethai, stans superior, uel eloquentia pauca.
Sebea, stans Dominus, uel stans Domino: seu
sectans Dominum, aut sectator Domini.
Sebithel, stans Deus, uel stans Deo: seu sectans
Deum, aut sectator Dei.
Sebna, stans pulchre, uel statio pulchritudinis.
Sebin, statio maris, uel sectatio eius mare.
Seboin, dama, uel caprea: seu caprea eorum,
aut damula eorum.
Sebolet, spica, uel germinatio.
Sebon, dama, uel caprea: seu statio maris, aut se-
ctatio eius mare.
Sebuhel, reuertens ad Deum, uel reuertitur ad
eum Deus.
Sechar, byssus, uel cilicium.
Sechath, ramus, uel propago.
Sechech, specularior, uel speculario.
Sechem, laborans, uel humerosus.
Sechemiz, laboriosi, uel humerosi.
Sechemas, uariis Dominus, uel uarietas Do-
mini.
Sechim, uariis, uel uarietas.
Sechias, uariis Dominus, uel uarietas domini.
Sechiel, uariis Deo, uel uarietas Dei.
Sechimas, uariis Dominus, uel uarietas Dñi.
Sechothanoth, tabernacula filiarum, uel obum-
brans filias.
Bedz tom, j.

Sechri, ebrietas, uel tabernaculum.
Sechrona, ebrietas moriens, uel tabernaculum
doloris eius.
Secha, spina, uel cardis: seu tribulatio, aut pñctio.
Sechim, fatuus, uel fatuitas: seu infusus, aut in-
fatuuus.
Secundus, eleuans, uel eleuatus: seu elatio, aut
eleuatio.
Seda, cibaria, uel ex latere.
Sedada, cibaria testio, uel ex latere seruientis.
Sedecha, iustitia, uel iustificatio.
Sedechi, iustificans eum, uel iustificatio eius.
Sedechias, iustitia Domini, uel iustificatio Dñi.
Sedeur, cibaria ignis, uel ex latere luminis.
Sedi, cibarium meum, uel ex latere meo.
Sedij, cibarium meum mihi, uel ex latere meo
meus.
Sedim, saluare, uel amaritudines: seu nemus ar-
morum, uel amenitas memoris.
Sedeus, cibarium scilicet, uel ex latere con-
siliatoria.
Sedimihel, ex latere Dei, uel cibarium quod
est à Deo.
Seddo, cibarii testium, uel ex latere seruientis.
Sedrac, decor, uel decorus.
Sedrach, decus meum, uel decorus mihi.
Seducha, testimonium, uel testificatio.
Sephana, humilis, uel campestris: seu atterens
eos, aut acritio eorum.
Sephamoth, atterens mortem, uel humilians
mortuos: seu labium mortis, aut iudicium
mortuorum.
Sephon, speculario, uel aquilonaris.
Sephar, liber, uel litera: seu librarius, aut liter-
ratus.
Sepharthalim, liber psalmorum, uel uolumen
hymnorum.
Sepharuaim, libri ipsi, uel litera: seu libra-
ri eorum, aut ipsi literati eorum.
Sephat, iudicans, uel iudicatio.
Sephata, iudicans eum, uel iudicatio eius.
Sephatias, iudicans Dominus, uel iudicatio
Domini.
Sephal, humilis, uel campestris: seu uallis, aut
planities.
Sepher, libri, uel litera: seu decus, aut pul-
chritudo.
Sephel, iudicium, uel disjudicatio.
Sepheus, specularior, uel egrediens.
Sephi, spiculator, uel unipes.
Sephina, aquilo, uel aquilonaris: seu tentans
eos, aut tentatio eorum.
Sephion, egrediens, uel abditus: seu egredere
os meroris, aut egrediens os tristitiae.
Sepho, spiculator, uel bipes.
Sephton, specula, uel aquilo: seu speculum, aut
arcum.
Sephonitx, specula, uel arcum: seu aquilona-
res, aut speculatores.
Sephor, auis, uel spiculator: seu adhuc, aut
placens.
Sephora, auis eius, uel speculans eum: seu plac-
ens adhuc, aut adhuc placuit.
D j Sephir,

Sephraf, placens signum, uel adbrærens subterius.
 Sephtan, speculator humilis, uel arcanum respondentis.
 Sephu, speculum, uel speculator: seu bipes, aut unipes.
 Sepbutan, atterens naues, uel ateritio nauium: seu adumbrans iustitiam, aut umbraculum iustitie.
 Segar, calidus, uel minoratus.
 Segim, spinæ, uel tribuli: seu pungens eos, aut punitiones eorum.
 Segon, locutio murmuris, uel loquela inutilis.
 Segor, iunior, uel paruula: seu calens, aut meridiana.
 Segur, spina paruula, uel loquela inutilis.
 Segur, iunior, uel paruulus: seu calens, aut meridianus.
 Sephin, exitus, uel exeuntes.
 Seir, hircus, uel birlurus: seu hispidus, aut pilosus.
 Seira, hispida, uel birluta: siue horribilis, aut pilosa.
 Seirath, idem.
 Sella, petitio, uel umbraculum: seu dimittens eum, aut dimissio eius.
 Sella, semper, uel in finem: siue sempiternus, aut in sempiternum.
 Sella hi, tollens sibi met, uel tectatio ambulantis.
 Sella, petitio, uel umbra eius.
 Sella i, petitio mea, uel umbraculum meum.
 Sella i, petens Dominum, uel umbraculum Domini.
 Sella i, petentes, uel semper misseu dimittentes eos, aut obumbracula eorum.
 Sella, missus, uel latus: à la erre, non à latitudine.
 Sella, petitio, uel sempiternitas: seu obumbrans eos, aut dimissio eorum.
 Selcha, ramus, uel propagor: seu pacifspirans, aut pacificus erubescens.
 Selebin, petens filios, uel umbraculum filiorum.
 Selech, petens, uel dimittens: seu umbraculum, aut sempiternitas.
 Selecha, tentatio itineris, uel tentatio ambulantis: seu obumbrans eos, aut sempiternitas eius.
 Sellem, pacificus, uel pacatus: seu pacificans, aut pacificatio.
 Sellem i, pacifici, uel pacati: seu pacificantes, aut pacificationes.
 Seleman, redditus Domino est.
 Selemias, redditus Domino, uel redditio Domini.
 Selmi, tentatio respiciens transmigrationem, uel transmigratione respiciens tentationem.
 Selles, petitio, uel pacificans.
 Selhai, fructus uuluaris, uel petitio deuorantis.
 Seleucus, exiens aduocatus, uel exiens aduocatio: seu tollens semetipsos, aut itineris experimentum.
 Seleuela, exiens aduocatio, uel exus aduocationis: seu tollens semetipsam, aut itineris experimentum.

Selim, uulpes, uel tollens: seu auulsiio, aut dimissio.
 Selma, sensus, uel perfectio.
 Selmai, sensus meus, uel perfectio mea.
 Selmon, pax, uel sensus: seu sortis imago, aut uirtutis umbraculum.
 Selo, uel ei, uel dimissio eius, seu petens eum.
 Selon, euulsiio, uel dimissio: siue translatus, aut restituens.
 Sellum, pacificus, uel pacatus: seu pacificans, aut pacificatio.
 Sem, audiens, uel nominatus: siue famosus, aut famosa auditio.
 Semma, idem.
 Semma, nomen auditum, uel famosa auditio.
 Semma, idem.
 Semma, nomen auditum ei, uel famosa exauditiio eius.
 Semmaia, nomen auditum Domino, uel famosa exauditiio Domini.
 Semanoth, nomen humile, uel nomen humilitatis: seu nomen auditum, aut nominata auditio.
 Semarith, nomen quæsitum, uel auditio bonitatis.
 Semath, nomen temporale, uel exauditiio peccatoris.
 Semathæi, nominati peccato, uel exauditiio temporaliter.
 Semadehe, nomen scitum, uel nomen auditum: seu nominis auditio, aut nominis scientia.
 Seme, audiens, uel auditio: seu nomen, aut nominatio.
 Semeber, nomen fontis, uel exauditiio putei.
 Semedab, nomen perditionis, uel ibi perditionis: seu nomen auditiois, aut ibidem exauditiio.
 Semegar, ibi aduenas, uel ibi colonus: seu auditio aduenæ, aut nomen aduenarum.
 Semel, audi mihi, uel audi me: seu nomen meum, aut auditio mea.
 Semela, audiens Dominum, uel nominatus Domino.
 Semeitici, nominati mihi, uel exauditores mei.
 Semel, sol, uel idolum. Et notandum quod hoc nomen in Hebræis noluminibus quasi sermo Latinus sic à similitudine: unde & simulachra dicuntur ipsa idola, quasi simulata.
 Semelias, idolum Domini, uel sol dominicus.
 Semei, nomen amarum, uel exauditiio amaricationis.
 Semeias, coniunctus Domino, uel custodia Domini.
 Semcron, uepres doloris, uel terra inculta mortuum: seu nomen magistrum dolentis, aut audiens magistrum inuitem.
 Semel, sol, uel ious solis: seu mandatum bumi, le, aut mandatum humilitatis.
 Semi, nomen auditum mihi, uel famosa exauditiio mea.
 Semida, nomen meum scitum, uel nomen meum auditum: seu nominis mei auditio, aut nomen meum scientia.
 Semidabe, nomen meum scitum, uel nomen meum auditum: seu nomen meum auditio, aut nomen meum scientia.

Semidate, nomina mea scita, nel nomina mea audita: seu nominum meorum auditiones, aut nominum meorum scientiæ.
 Semir, uesper, uel incultum: seu terra spinosa, aut terra ineulta.
 Semiramoth, nomen meum uidens mortē, uel auditio mea uisio mortis.
 Semoth, nomen mortuum, aut auditio mortis.
 Semua, nominatus, uel exaudibilis.
 Sennefer, blasphemus, uel blasphemia.
 Sennoth, nomina, uel auditiones: seu nomen signi, aut exaudita responsio.
 Semram, audiens nomen excelsum, uel famosa auditio exaltationis.
 Senramitz, audientes nomina excelsa, uel famosæ auditiones exaltationum.
 Semri, nomen lacerans, uel auditus amarus.
 Semron, nomen eius, uel exauditio eius: seu custos uidit, aut uisionis custodia.
 Semromarion, nomen amaræ tristitiæ, uel audiens amarum merorem: seu custos amari meroris, aut custodiens merorē amaritudinis.
 Semsi, audiens nomen salutis, uel famosa uisio saluatoris.
 Semshi, sol meus, uel illuminatio mea.
 Sen, dentes, uel abundantia: seu super uulnus, aut amphora tentationis.
 Senna, uoluntas, uel mandatum: seu uoluntas mandati, aut mandatum uoluntatis eius.
 Sena, tollens eum, uel angustia eius: siue Deus eius, aut abundantia eius.
 Senaa, tollens eum, uel angustia eius: aut super uulnus eius, seu amphora tentationis eius.
 Sennaab, uoluntas patris, uel mandati patrum: seu uoluntas mandati paterni, aut mandatum uoluntatis paternæ.
 Sēnaar, fertilis, uel fecior eorum: siue excusio dentium, aut dentium uacufactio.
 Sennacherib, tollens desertia, uel alleuans desertionem.
 Senam, Deus populi, uel angustians populum: seu tollens eos, aut abundantia eorum.
 Sennasar, uoluntas diuiciarum, uel mandatum beatitudinis.
 Sene, Deus eius, uel angustians eum: seu tollens eum, aut abundantia eius.
 Senech, cymbalum, uel tinnitus.
 Senefarma, tollens rubrum, uel tentationes tollens.
 Semin, uoluntas mandati eorum, uel mandatum uoluntatis eorum.
 Senron, nomen uidens, uel custos nominis.
 Sēshi, sol meus, uel illuminatio mea.
 Sennua, dentes mouens, uel amphora tentationis commotæ.
 Seon, calor, uel calidus: siue germen quod non est, aut germen inutile.
 Seon, tentatio lacerans, uel allocutio inutilis: seu germen tentatum, aut germinatio tentationis.
 Seor, calens, uel paruulus: seu minor, aut meridianus.
 Scorim, minorans eos, uel calliditas eorum.

Septi, spiculatus, uel unipes mollis.
 Sephima, spiculum fractum.
 Seraphim, ardor, uel incendiū: seu ardentes, uel incendentes.
 Serafa, princeps Domini, uel angustians Dominum.
 Serabias, idem.
 Serefer, princeps principum, uel angustians principes.
 Sereih, princeps, uel lepra: seu tribulatio, aut reliquæ principatus.
 Sergius, princeps uallis, uel princeps hortuli: seu princeps horti humiliati, aut angustians hortum humiliatum.
 Serin, principans eis, aut angustia eorum.
 Seron, princeps meroris, uel canians tristitiā.
 Ser, carbo murmurantium, aut angustia inutilium.
 Serua, uinculum, uel angustia.
 Seruch, lorum, uel corrigia: siue dependens, aut perfectio.
 Serua, uinculus, uel uincio: seu angustians, aut angustiat.
 Sefat, tentatio, uel farina: siue longæuus, aut egrediens.
 Sefach, manus, nel byssus: seu manus sacci, aut sacculus byssinus.
 Sefat, egrediens mihi, uel longæuitas mea: seu farina: siue meus, aut tentatio mea.
 Sefamor, tentatio uirgēs, uel egressio attritiōis.
 Sefan, tentatio domi, uel egressio gratiæ.
 Sehan, tribulatio ueniens, uel tribulator attritionis.
 Sebasar, tribulator, uel tribulatus: seu tribulus, aut egrediens.
 Selima, egressio mortificationis, uel egressum est os tristitiæ.
 Seion, egressio tristis oris, uel egressum est os tristitiæ.
 Seth, ponens, uel positus: seu posuit, aut resurrectio.
 Seth, semen, uel germen: seu generatio, aut poculum.
 Sethar, poculum suscitans, uel germen uigiliæ.
 Sethim, spinæ, uel germina, seu positiones.
 Sethri, exactor meus, uel abundantia mea: seu diuertens mihi, aut diuerticulum meum.
 Sethrai, seminis magistri meus, uel resurrectio, magistri mei.
 Seibin, spinæ, uel germina, seu positiones.
 Scema, loquens, uel tentorium: seu uulpecula clamans, aut tabernaculum.
 Scex, loquens, uel tentoria: seu uulpecula clamantes, aut tabernacula.
 Scenopegia, tentorium occurrit, uel tabernaculorum solennitas.
 Scena, uulpecula hæc, uel tabernaculum ipsum.
 Stephanus, corona, uel norma nostra: seu iudicamus nos, aut speculator noster.
 Stephanus, regula, uel coronatus: seu speculator, aut iaculator.
 Stephanus, corona, nel norma nostra: seu iudicamus nos, aut speculator noster.

Stephana, regula, uel corona: seu speculans, aut
 iaculatio.
 Sia, dormitatio, uel indigentia: seu dormitan-
 tes, aut indigentes.
 Siaa, dormitans ei, uel indigentia eius.
 Siaba, indigens patre, uel dormitatio patris.
 Siat, dormitans mihi, uel indigentia mea.
 Siam, sitis, uel sitiens: seu dormitans, aut indige-
 tia eorum.
 Siba, recte, uel cōuersio: seu uenit egressus, aut
 uenit egressio.
 Siban, reclusio doni, uel conuersio gratie.
 Sihoi, rectus, uel conuersio: seu egrediens eis,
 aut conuersio eorum.
 Sicha, infamia, uel ebrietas.
 Sicharij, ebrij, uel infanti.
 Sicharj, pœnitens, uel pœnitentia.
 Siche, ramus, uel conclusio: seu byssus, aut cli-
 licium.
 Siclech, defecatio uocis adductæ, uel addu-
 ctio uocis defecate: seu effundens sextarium,
 aut effusio sextarij.
 Siche, humerus, uel bumeri: seu labor, aut la-
 borantes.
 Sicer, ebrius, uel ebrietas.
 Sicerca, ebrius ei, uel ebrietas eius.
 Sicileg, effundens sextariū, uel effusio sextarij:
 siue defecatio uocis adductæ, aut adductio
 uocis defecate.
 Sicilia, ponderosa, uel laboriosa.
 Sicilientes, ponderosi, uel laboriosi.
 Siehima, humerosi, uel laboriosa. Ipsa est quæ
 & Siche, sed in Latinum & Græcum sonū
 uertitur, ut Siehima pronuncietur.
 Siehim, humerosi, uel laboriosi.
 Sicione, pondus doloris, uel laboriosa iniquitas.
 Siculus, pondus cōsiliij, uel labor iestinationis.
 Sichen, coniunctus, uel uenatio fontis: uel tact
 turnitas.
 Sidon, salus, uel tacens, seu saluans.
 Sidonij, salui, uel tacentes: seu saluantes, uel ta-
 cturnitas.
 Sidon, uenatio, uel commotio: seu uenatio tristit-
 iæ, aut commotio iniquitatis.
 Sidama, commouens eum, uel uenatio eius: seu
 commouens tristitiam ei, aut uenatio iniqui-
 tatis eius.
 Sidoma, uenatio, uel cōmotio: seu uenatio mor-
 roris, aut uenatio inutilis.
 Sidonij, uenantes, uel commouentes: seu uena-
 tores morroris, aut uenantes inutile.
 Sidrac, decor, uel decorus: seu decus meum, aut
 decorus mihi.
 Syene, sitis, uel sitiens: seu dormitatio, aut indig-
 gentia.
 Syenenses, dormientes, uel salientes: seu indige-
 tes, aut indigentia.
 Sibab, superatollens, uel superatollere.
 Sila, missus, uel missio.
 Silam, missio eius, uel missio eorum.
 Silas, missa plasmatio, uel missionem sustollens.
 Sillem, recens, uel nouus: seu recener, aut nur-
 perime.

Sillit, missus mihi, uel missio mea.
 Silo, auulsiō, uel ubi est ipsa.
 Silo, auulsiō, uel translata: seu dimissio, aut res-
 titutio.
 Silonitæ, auulsi, uel ubi sunt ipsi.
 Silonitæ, transferentes, uel auellentes: seu di-
 mittentes, aut restituti.
 Silo, missus, uel missio: seu missus ei, aut mis-
 sio eius.
 Siloe, idem.
 Siloan, missus eis, uel missio eorum.
 Siloni, transiens, uel auellens: seu dimissio, aut
 restitutio.
 Silonitæ, transferentes, uel auellentes: seu di-
 missi, aut restituti.
 Sylluanus, missus frater, uel emissio ad fraterni-
 tatem.
 Sima, exauditio, uel exaudibilis.
 Simachus, exauditus, uel exaudibilis.
 Simath, mortificans, uel mortificatio: seu mor-
 tificatus, aut quicumque morietur.
 Simeon, auditus, uel exaudibilis: seu audiens
 mororem, aut nomen habitaculi.
 Simeonitæ, audit, uel exaudibilis: seu audien-
 tes tristitiam, aut nomina habitaculorum.
 Simon, obediens, uel obediencia: seu ponens tri-
 stitiam, aut auditor mororis.
 Sympsalma, uocum copulatio, uel uocum con-
 uenientia.
 Simuth, locus, uel loca.
 Sin, tentatio egrediens, uel egressio cētationis.
 Sin, dentes, uel dentosi: seu supra paruulos, aut
 amphora tentationis.
 Sin, rubus, uel odium, seu mandatum, aut eg-
 grediens.
 Sina, dentes eius, uel dentium eius: seu super uul-
 nus eius, aut amphora tentationis eius.
 Sina, mensura, uel mandatum: seu rubus eius,
 aut audiens eum.
 Sina, tentatio egrediens mihi, uel egressio ten-
 tationis meæ.
 Sina, mensura mea, uel mandatum meum: seu
 rubi, aut odia plurali numero.
 Sina, dentes mei, uel dentium meorum: seu super
 uulnus meū, aut amphora tentationis meæ.
 Sincus, egrediens, uel odiosus: seu leuans me,
 aut alleuatio mea.
 Syntagma, doctrina, uel institutio.
 Sinchion, uictori Deo palma, uel uictans Dei
 triumphus.
 Sinchichē, loquens, uel loquela, seu charitas.
 Sion, specula, uel semen eius.
 Sion, mandatum, uel numerus: seu speculum, aut
 speculatio.
 Sior paruulus, uel turbulentus: seu turbidus,
 aut firmamentum nouum.
 Sior labanath, paruulus eandematus, uel firma-
 mentum nouæ albedinis.
 Sir, aula, uel lebes, quam uulgō ollam uocant,
 id est, caldarium.
 Sira, aula eius, uel lebes eius.
 Sirath, murus, uel maceria.
 Syracula, murus gladij, uel maceria latitæ.

širbaširim, cantica canticorum.
šyria, ara, uel humecta: seu sublimis, aut subli-
 mitas.
šyri, ara, uel humecta: seu sublimis aut excelsi.
šyromēlā, alta cōuersa mulier, uel sublimi-
 tas conuersionis alium pte.
šytes, tribulationes, uel angustie: seu potiones
 aut tractationes. Sytes enim à tractu Salu-
 stius dicit appellari.
šis, tentatio, uel farina: siue egrediens ei, aut lon-
 guitas eius.
šisai, tentans me, uel farina mea: seu egrediens
 mihi, uel longuitas mea.
šisan, tentans eos, uel farina eorum: seu egredi-
 ens eis, aut longuitas eorum.
šisara, equi uisio, uel exclusio gaudij: seu tollēs
 cedentem, aut excludens gaudentem.
šisrael, amens Deum, uel benedictus Dei.
šisran, dignitas, uel elatio.
šisella, ponderosa, uel laboriosa.
šicilenses, ponderosi, uel laboriosi.
šeythā, uulpes illuminata, uel tentorium illumi-
 natum.
šeythā, uulpecula illuminata, uel tabernacula
 illuminata.
šcytopolis, uulpes illuminata ciuitibus, uel uul-
 peculis illuminata ciuitas.
šcytopoliz, uulpecula illuminata ciuitibus, uel
 uulpibus illuminati ciues.
šmyrna, consummatio amaritudinis, uel amari-
 catio consummata.
šmyrnei, consummati in amaritudine, uel ama-
 ricati in consummatione.
šmyrne, cantans canticū, uel cantatio eorum.
šmyrnenes, cantantes cantica, uel cantatio-
 nes eorum.
šoa, saluans eum, uel locutio eius.
šoar, pusillus, uel pusillanimitas: seu pusillitas,
 aut pusillanimitas.
šoba, ferra fecans in ea, uel mandatum in ea.
šobab, conuertens, aut conuersio.
šobaba, conuertens eum, aut conuersio eius.
šobach, simplex, uel columbaris: seu conuertēs
 te, aut conuersio tua.
šobai, ferra mea fecans, uel mandatum meum
 in ea.
šobal, spica, uel uetula ad portandum: seu uana
 uetulus, aut uanitas uetustatis.
šobi, ferra fecans me, uel mandatum in me.
šobnas, sedens, uel sedes: seu diuertens, aut di-
 uerticulum.
šobpchi, irretiens conuersio.
šobochai, conuersio mea, uel incendium meū:
 uel irretiens uulturem, aut conuertens de-
 uorantem.
šocha, ramus, uel propago.
šochat, rami, uel propagines.
šocha, ramus, uel humilitas, seu umbraculum.
šocoidem.
šochot, tentoria, uel tabernacula: seu rami, aut
 humilitates.
šocochbenoch, tentoria filij respondentis, uel
 tabernacula filij temporalis.

šodac, excludēs, uel latet (š) latere, non à latetū
 dine) seu arcum, aut exclusio.
šodada, latus eius, uel excludens eum, seu arca-
 num eius, aut exclusio eius.
šodi, latus meum, uel arcum meum, seu ex-
 clusio mea.
šoddi, idem.
šodoma, passio silens, uel declinatio eorum.
šodoma, lulua, uel sterilitas: seu cecitas, aut pe-
 cus silens.
šodomiz, passionis silentij, uel declinationes
 eorum.
šodomiz, lulua, uel steriles: seu caci, aut peco-
 ra silentia.
šoen, gyrus, uel expectatio eorum.
šoen, gyrus, uel expectatio.
šoen, gyrus eius, uel expectatio eorum, siue
 expectans eos.
šoen, expectans, uel expectatio: seu gyrans, aut
 circumdatio.
šophai, irretitus, uel euisceratus: seu irretitio,
 aut euisceratio.
šophai, speculum meum, aut speculator meus.
šophan, attrens, uel attritus: seu umbraculum,
 aut umbratio.
šophar, speculans eum, uel specule dissipatio:
 siue dissipans speculatorem, aut speculator,
 rem uidebo.
šophech, iudicans, uel dijudicatio.
šopher, liber, uel narratio.
šophera, narrans eum, uel liber eius.
šopherech, liber uitæ, uel narratio pauoris.
šophim, speculans eos, uel speculator eorum.
šophonias, speculum Domini, uel cognitor ar-
 canorum Dei.
šophonias, abscondens Dominum, uel abscon-
 ditus Dominus: seu speculans Dominum, aut
 speculator Domini.
šolentes, auellens, uel dimittens: seu auulsio,
 aut dimissio.
šolomuth, tetratio respiciens transmigrationē.
šomer, custos, uel custodia: seu custodiens, aut
 custoditus.
šomorias, custos Domini, uel custodiens Do-
 minum.
šompihophanec, saluator mundi, uel abscondi-
 torum redemptor.
šon, pecus eorum, uel dentes eorum.
šon, pupilla eorum, uel secundus eis: seu coc-
 cus eorum, aut coccinum eorum.
šonar, coccinea, uel subliens eis: seu pecora
 eorum, aut pecora rubra.
šoni, pecus, uel dentes.
šoni, pupilla mea, uel dentes mihi: seu coccus
 meus, aut coccinum meum.
šonum, pupilla eorū, uel secundus eis: seu coc-
 cus eorum, aut coccinum eorum.
šoon, ciuitas, uel oppidum.
šoonthanas, ciuitas Aegypti, uel oppidum man-
 dantis humilia.
šoor, petra pusilla, uel fortis pusillanimitas: seu
 manē plasmatus, aut angustatus fortiter.
šooria, petra pusilla, uel Domini plasmatio.

šophim,

sopbtim, liber ludicum, uel liber iudicantium.
 sor, plasmatus, uel singultatus.
 soor, petra, uel fortis: seu Tyrius, aut meridia-
 nus.
 sorarath, hostes tui uel hostium tuorum: seu in-
 micorum tuorum, aut bellantium contra te.
 soresh, bona uel optima: seu electio, aut eligenda
 dona optima.
 soresh, bona uitae, uel optima uinea: seu electio
 uitae, aut uinea electionis.
 sori, petra mea, uel robur meum: seu plasmatus
 mihi, aut angustia mea.
 sorim, horreum, uel cibarii: seu roborans eos,
 aut plasmatio eorum.
 sopipater, saluans dispersos, uel narrans disper-
 sionem.
 soithene, saluans eos, uel saluus in tempore:
 siue gaudiij dator, aut da mihi gaudium.
 sostratus, saluans dispersos, uel saluans in tem-
 pore.
 sotha, arcanum, uel exclusio.
 sothar, arcanum meum, uel exclusio mea.
 sothel, radicans signum, uel radix subterfor.
 sothites, arcanum, uel excludens.
 sothici, facientes canulenas, uel in porticibus
 disputantes.
 sua, salus, uel saluator.
 sua, salus eius, uel saluans eum.
 sua, saluans eum, uel saluator eius.
 sua, reddens, uel saluus: seu salus, aut redditio.
 suar, saluator suscitans, uel saluationis uigilia.
 suba, incendens, uel incendium, seu conuerter,
 aut conuersio.
 subach, fructum, uel condensum.
 subachai, fructum meum, uel condensio mea.
 subahel, conuersus Deo, uel incendium Dei.
 subochai, inrens, uel irretitus: seu incendium
 meum, aut conuersio mea.
 subba, excelsum, uel sublimitas.
 subna, sedens, uel reuertens: seu sedes, aut re-
 uersio.
 subnam, sedens eis, uel reuersio eorum.
 subnel, conuersus Deo, uel incendium Dei.
 suchna, obumbrans eum, uel tabernaculum eius.
 subdi, arcanum meum, uel de latere meo.
 sue, loquens, uel locutio: seu cantans, aut can-
 tilena.
 suph, rubrum, uel scirpus: seu speculum, aut es-
 fusio.
 supha, scirpus eius, uel rubrum ei: seu effundens
 eum, aut speculatio eius.
 supham, atterens, uel attritio, seu umbraculum,
 aut umbratio.
 suphamix, atterentes, uel obumbrantes: seu ac-
 tritiones, aut obumbracula.
 suphan, atterens, uel effusio gratiae: seu umbra-
 culum, aut obumbratio.
 suphaphin, atterens naues, uel adumbraculum
 rostrorum.
 superhet, unitas uitae, uel irritum pauoris.
 suphin, unitas, uel unctio: seu effundens eos, aut
 speculum eorum.
 suphir, unitas, uel irritum.

subam, saluus eos, uel saluatio eorum.
 sahamix, saluantes eos, uel saluationes eorum.
 sui, loquens, uel locutio.
 suites, idem.
 sun, petra, uel lapis durus, aut durities.
 suni, lapideus populus, uel duricia populi.
 sunsmita, lapidei populi, uel duricia popu-
 lorum.
 sunamith, mortificata, uel mortificatio: seu
 mortificans, aut quicumque morietur.
 sunamitis, misera, uel capriua: seu mortificans,
 aut mortificata.
 suni, coccinum, uel coccineum: seu dentes, aut
 eleuatio dentium.
 suni, lapideus oculus, uel duritia frontis.
 suni, petra mea, uel lapis meus: seu durus mihi,
 aut duritia mea.
 sunita, petra mea, uel lapides mei: seu durus mi-
 hi, aut duritiae mea.
 sur, murus, uel robustus: seu continens, aut di-
 rectus.
 sur, angustia, uel acerbitas: seu directio, aut con-
 tinentia.
 suri, angustia mea, uel acerbans me: seu murus
 meus directus, aut continentia mea robusta.
 suriel, acerbans Deum, uel angustia Dei.
 suriel, murus Dei, uel robustus Dei: seu conti-
 nens Deum, aut directio Dei.
 surihel, fortis meus Deus, uel angustians me
 Deus: seu Deus continens me, aut Deus direc-
 tio mea.
 surisafde, fortis Dominus, uel continens mea
 ubera: seu murus acerbis, aut directio angu-
 stiarum.
 surisafdal, fortis Dominus meus, uel continen-
 tia uerberum meorum: siue murus acerbitas
 mea, aut directio angustiarum mearum.
 sus, gaudium, uel letitia.
 susa, letia, uel gaudens: siue gaudiū, aut letitia,
 aut leticia cilicij.
 susah, letus, uel gaudens cilicio: seu gaudium,
 aut leticia cilicij.
 susachim, letus, uel gaudens cilicio eorum: seu
 gaudium, aut letitia cilicij eorum.
 susan, gaudium domi, uel letitia gratiae.
 susinna, gaudium gratiae, uel letitia respon-
 sionis.
 susanna, lilium, uel gratia: seu obiectus lilij, aut
 obtinuit gratiam.
 susannathana, lilij possidentes, uel gratiae ama-
 liores: seu gaudium domi humilis, aut letitia
 gratiae emulationis.
 susi, gaudium meum, uel letitia mea: siue obiectum
 equum, aut obtinuit equitationem.
 susi, gaudium uiri, uel letitia assumptionis: seu re-
 uertens mihi, aut reuersio mea.
 susia, gaudiū consilij, uel letitiae exultantis: seu
 obtinuit equum, aut obtinuit equitationem.
 suihala, radix, uel radicitus.
 suihalam, radicans eis, uel radicitas eorum.
 suihalah, radicans, uel radicitas.
 suihale, populi mixti, uel spina madida, seu spi-
 na uiridis, aut spinarum madidatio.
 sur, faciens ignem, uel augens incendium.

T
Tasph, pauor, uel super: seu pavidus, aut superior.
Tabath, bona uel bonitas.
Tabeth, occidens, uel interficiens: seu occisio, aut interfecio.
Tabebel, bonus Deus, uel bonitas Dei.
Tabenethothar, occidentis, uel interficientes: seu occisores, aut interfeciores.
Tabita, dama, uel caprea.
Tachos, silens, uel silentium.
Thadeus, apprehendens principem, uel apprehensio principis.
Taphat, aduersus paruuli, uel paruulus ueniet.
Taphia, claudicans, uel claudicatio: seu uita remittens, aut remissio uitae.
Taphne, malū (ab arbore. nō à malitia) uel tympanum apertū, seu tympani apertio, aut tympanum adaperiens.
Tala, ros, uel irroratio.
Talam, irrorans eos, uel irroratio eorum.
Tala, ager, uel apensio eorum.
Talam, appendens eos, uel ager eorum.
Tamath, pars perfecta, uel perfectio partis: seu datum consummatū, aut cōsummatio data.
Tanameth, consolator, uel cōsolatus: aut cōsolans, aut cōsolatio.
Taploph, specula, uel speculum: seu specularior, aut speculatio.
Tarelā, uidens terebinthā, uel uisio arbutulæ.
Targal, explorator, uel exploratio: seu sciēs iugum, aut scientiæ iugū.
Tarthan, superfluous, uel elongans: siue turturē dedit, aut turturis datio.
Tau, signū, uel subter: seu signat*, aut subterior.
Tarchonitis, cogitans tristitiam, uel cogitatio tristitiæ.
Tertius, adiungēs, uel adiunctio: seu applicā, aut applicatio.
Tertulius, ager eorum, uel placens stercore.
Tiberius, uidens, uel bonus: seu uidens eum, aut bonitas eius.
Tiberiadis, uisio, uel bonitas: seu uidens testimonium, aut bonitas testificationum.
Tipbonius, gehennalis dolor, uel latitudo iniquitatis.
Tigris, uelox, uel uelocitas.
Timon, ruminans, uel pinguedo: seu pinguis, aut ruminatio.
Timotheus, beneficus, uel beneficium: seu beneficus, aut beneficentia.
Tyrannus, cōtinens eos, uel confortatio eorū.
Tyrant, cōtinētes eos, uel cōfortationes eorū.
Tyrus, angustia, uel tribulatio: seu plasmatio, aut fortitudo.
Tyri, plasmā, uel tribulatio: seu fortes, aut angustia.
Tythicus, tacens, uel taciturnus: seu silentium, aut taciturnitas eius.
Titus, querēs, uel bonus: siue luti, aut lutatus.
Triphenā, innuens, uel reuertēs: seu nutus, aut reuersio.
Triphosā, clara, uel perspicua: seu clarē uidēs,

aut perspicue attendens.
Tob, bonus, uel bonitas.
Tobias, bonus Dñs, uel bonitas domini: seu ductus ad lucem, aut conuersus ad uniuersa.
Tobis, bonus uir, uel bona assumptio.
Tophel, ruina, uel cadens: seu tractans, aut truens.
Topalion, bonum testamentum, uel bonitas testamenti.
Troade, feruens, uel feruitum: seu requies, aut latitudo.
Trophimus, dissoluēs, uel dissolutus: seu dissoluens thalamos, aut dissolutio thalamosum.
Tubal, ductus ad lucem, uel conuersus ad uniuersa.
Tubal, deferens, uel desertus: seu deferens, aut delatus.
Tubalchaim, ductus ad lucem lamentationis, uel conuersus ad uniuersa acquisitionis.
Tubalchaim, deferens possessionē, uel deferens lamentationem: seu delatus possessioni, aut desertus acquisitioni. Fluctus per simpliciter literā, id est, sine aspiratione lecta sunt principia nominum: exinde quæ sequuntur, aspiratione addita, legenda sunt.
Thamaab, dator indignationis, aut bilis: uel dedit indignationem, aut bilem: seu data est bilis ei, aut data est ei indignatio.
Thaan, duces dono, uel pavidus gratia.
Thaas, super, uel pavidus: seu diues, aut superior.
Thaafar, diues, uel diuitiæ: seu pauorem suscitans, aut superius uigilans.
Thabee, bonus occisor, uel bene occidens: seu bene occisus, aut bona occisio.
Thabelas, bonus Deus Dominus, uel bonitas Dei Domini.
Taberne, bona uisio, uel bonæ uisionis.
Thabiana, bona donatio, uel bonitas gratificationis.
Thabianel, bene donantes, uel bene gratificantes.
Tbabor, ueniat lux, uel ueniat lumen: seu aduentus luminis, aut lucis accessio.
Thabrēmon, bene sublimis, uel bona congregatio: seu bonus ad uidendum, aut bonitas uisionis eorum.
Thachalim, stateræ appensio, uel silentiū eorū.
Thadal, princeps appendens, uel principis apensor: seu princeps appensus, aut principis appensio.
Thaphiphus, claudicans labillis, uel tympanum aperiens.
Taphnas, signum operis, uel signi operio: seu stupens os serpentis, aut innumus os serpentium: ab ore intelligendum est, non ab oſe.
Thaphnes, idem.
Thapnathfare, numerans operimentum nouum, uel numerus operimenti noui.
Thapbua, tympanum aperiens, aut tympani apertio.
Thai, pauor meus, uel superior mihi.
Thaim, duo, uel binus: siue duo, aut bina.

Thala;

Thala, appensio, uel appendens: seu irrorans, aut irroratio.
 Thalamis, ex ipso, uel pro semetipso: seu ipsemet respondit sibi aut sibi met responsio eius.
 Thalasa, appendens facturæ, uel appensio plasmationis: seu irrorans facturam, aut irroras plasmationem.
 Thalasar, appendit principem, uel appensio principis: seu irrorans principem, aut principis irroratio.
 Thale, appensio, uel appendens: siue irrorans, aut irroratio.
 Thalm, plasmæ, uel hymni: seu laudes, aut laudationes.
 Thabitacumi, puella, tibi dico surge. Syrd est, non Hebreum.
 Thalme, sulcus, uel sulci: seu dependens, aut suspensio.
 Thalmæ, sulcus meus, uel sulci mei: siue appendens me, aut suspensio mea.
 Thamar, palma, uel amara: seu commutans, aut commutata.
 Thamum, consummantes, uel contemnentes: siue contemptus, aut consummatio.
 Thanna, numerus, uel fidelitas: seu fidelis eis, aut consummatio eorum.
 Thannas, numerus, uel deficiens: seu uectans facturam, aut consummatio plasmationis.
 Thannatha, uectans exploratores odoris, uel uectans exploratores ascensionis.
 Thannathæ, uectans exploratores odoris, uel uectans exploratores ascensionis.
 Thannathæra, numerans operimentum noui, uel numerus operimenti noui.
 Thannes, numerus seu deficiens, aut fidelis ei, aut consummatio eorum.
 Thanni, numerans mihi, aut consummatio mea.
 Thana, humilis, uel respondens: seu responsio, aut humilitas.
 Thanaa, humilis eis, uel responsio eius.
 Thanath, respondit tibi, uel humilitas ad te: seu humilis tibi, aut responsio tua.
 Thanaïs, humilians uirum, uel respondens assumptioni.
 Thanath, humilis, uel respondens: seu humilitas, aut responsio, aut consolatio petitionis.
 Thanath selo, humilitas dimissionis, uel consolatio petitionis.
 Thanis, mandans humilia, uel mandans humilitatem: seu mandatum humile, aut mandatum humilitatis.
 Thanthannei, responsio fidelis mihi, uel humilis explorator ascensionis meæ.
 Tapa, speculum, uel indignatio.
 Tapsar, speculum uigilæ, uel indignationem suscitans.
 Tapse, indignans, uel indignatio, seu sedes ostendens, aut sessio offendiculi.
 Thra, pascens, uel pascio: seu explorator odoris, aut exploratio ascensionis.
 Tharacha, superfluous eius, uel elongans ab eo: aut superfluous eius, uel elongatio eius.
 Tharalam, idola, uel imagines: seu figuræ, aut

imaginationes.
 Tharana, nequam in dono, uel abigens gratia.
 Tharthar, superfluous, uel elongans: seu superfluitas, aut elongatio.
 Tardema, grauis, aut profundus sopor: uel grauitas, aut profunditas soporis.
 Thare, abactor, uel depulsor: seu nequam, aut nequitia.
 Thare, nequam, aut nequitia: seu abigentes, aut depellentes.
 Thare, pascens me, aut pascio mea: seu explorator odoris mei, aut exploratio ascensionis meæ.
 Tharefra, liber duodecim prophetarum.
 Thares, explorator gaudi, uel explorator latitæ: seu gaudium abigens, aut latitiam.
 Tharis, explorans gaudium, uel explorans latitiam: seu dissipans speculum, aut dissipatio speculæ.
 Tharsenke, explorantes gaudium, uel explorantes latitiam: seu dissipantes speculum, aut dissipatores speculæ.
 Tharsum, exploratio gaudi, uel dissipatio speculæ.
 Thau, positus mihi, uel positio mea.
 Thau, consummans, uel consummatus: seu consummator, aut consummatio.
 Thracia, requies, uel latitudo.
 Thraces, lati, uel requiescentes.
 Thramate, seruans dono, uel dissolutio donationis.
 Thrafee, dissoluens thalamos, uel dissolutio thalamorum.
 Thebaida, conuersa, uel conuersio.
 Thebaoth, conuerrens tempus, uel conuersio peccatoris.
 Thebat, bonum, uel bonitas: siue conuerrens delinquentem, aut conuersio peccatoris.
 Thebel, insulsus, uel insipiens.
 Thebes facta mea, uel mea fuerunt.
 Thebeh, bonus pauor, uel bonitas ultæ.
 Thebin, palea mea, uel ora feri.
 Thebin, bonus mihi, uel palea mea.
 Thebolet, spica paleæ, uel insulitas germinationis.
 Thebon, paleæ, uel insulitas.
 Thebel, statæ appensio, uel appensum est in statæ.
 Thecue, tuba canens, uel buccinator.
 Thecua, tuba, uel buccina: seu sonitus, aut percussio.
 Thecuam, tubæ, uel buccinæ: seu sonantes, aut percussientes.
 Thequem, idem.
 Thecuitæ, idem.
 Thecuath, buccina delinquens, uel percussio peccatoris.
 Thecuam, patiens, uel patientia: seu percussus eos, aut buccina eorum.
 Thedor, paxillus, uel infixio.
 Theem, meridians, uel statura mensuræ.
 Theglath, transigrans, uel transigrator: alicuius significatione intelligendum est: id est, alios

alios faciens transigrare.

Theglaphallasar, transigrans cadentē principem, uel transigratio cadētis principis.

Theglaphallasar, idem.

Thehen, statera mensura, uel statera mēsurata.

Thehenitz, statera mēsurata, uel statera mēsuratiois.

Thelabin, dispersi, uel disperdentes: seu dispersio, aut dispersiones.

Theleme, ager aquarum, uel riui fluuiorum.

Thelathar, appendens principem, uel appensio principis.

Thelem, ros eorum, uel ager aquarum.

Thelmelathelara, ager aquarum dispergentiū solem, uel riui fluuiorum dispergentes illuminatos.

Thelmo, ros doni, uel irroratio requiescētis.

Thelmon, ros doni, uel irroratio requiescētis.

Thema, auster, uel Africus: seu australis, aut meridiana.

Theman, auster, uel Africus.

Themana, auster eius, uel Africus eius.

Themani, auster meus, uel Africus mihi.

Themanites, australis, uel Africus: ab Africo, non ab Africa.

Themna, uetians, uel defectio.

Themor, smyrna, uel consummatio amaritudinis.

Themora, smyrna eius, uel consummatio amaritudinis eius.

Themorites, smyrnensis, uel consummatus in amaritudine.

Thena, castra, uel donata: seu donationes, aut dona eorum.

Thenath, castra fratris, uel dona fratrum.

Themath, ficus, uel amygdalum.

Themoeth, consolatus, uel consolatio.

Theodas, laudans, uel laudatio: seu signum capiens, aut captura signaculi.

Theodatus, laudans, uel laudatio.

Theophilus, conuertens, uel conuersus: seu fursum ferens, aut fursum portatus.

Therath, procul, uel elongatus.

Theraphin, idola, uel incendia: siue figurae, aut imaginationes.

Tercath, subuertens, uel subuersio.

Therphala, subuersione cadens, uel explorata diuisio.

Therphale, exploratores diuisi, uel subuersione cadentes.

Themath, explorata redemptio, uel exploratio redemptionis.

Therfa, pulchra, uel placens: seu complacitio, aut complacens sibi.

Thesā, posuit donum, uel depositio gratiae.

Thesis, posita, uel depositio.

Thesbi, captiuus, uel conuertens: seu captiuus, aut conuersio.

Thesbites, conuertens, uel captiuator: seu festinus ad intelligendum, aut intelligentia festinata.

Thesbon, festinata intelligentia, uel festinatio ad intelligendum.

Bedæ rom. 3.

Thesbues, captiuus, uel captiuator: seu captiuus, aut captiuus.

Thesalonica, festinans umbram statuere, uel festinans umbram firmare.

Thesalonices, festinantes umbram statuere, uel festinantes umbram firmare.

Thetb, subter, uel infra: seu bonus, aut exclusio.

Thetim, boni, uel exclusi: seu inferiores, aut subteriores.

Thoudas, laudans, uel laudatio: seu signum capiens, aut captura signaculi.

Thetze, ager horribilis, uel tuba terribilis.

Thiathira, illuminata, uel illuminatrix: seu illuminans, aut illuminatio.

Thiathirni, illuminantes, uel illuminati.

Thiabath, sorum, uel macellum.

Thicon, medium, uel dimidiano.

Thiconium, idem.

Thicna, spes, uel desperatio.

Thioa, humilia, uel respondens.

Thicon dispergens macrorem, uel dispersio inquitatis.

Thimzus, pinguis, uel ruminans.

Thiras, timor, uel redditus: seu timens, aut superfluus.

Thiria, timens Dominum, uel redit Dominus.

Thriphon, dissoluens dolorem, uel seruans inquitatis.

Thrimoth, dissolutus mortē, uel requietio mortis.

Thob, ablatio, uel uniuersitas.

Thobel, uanitas, uel ablatio: seu ductus ad lucum, aut conuersus ad uniuersa.

Thocbaath, stridens, uel stridor.

Thocem, stridor fortis, uel stridens oculis.

Thooth, gehenna, uel stulticia: seu latitudo, aut poena ampla stultorum.

Thophec, oris operculum, uel oris protectio: seu os protegens, aut os protectum.

Thophel, os Dei protegens, uel Dei protectio: seu oris Dei operculum, aut oris Dei protectio.

Thopheib, gehenna pauoris, uel ampla poena uitae stultorum.

Thogorma, uellens, uel interpres: seu quispiā incolatus, aut incolatus auulsi.

Thola, coccinum, uel uermiculus.

Tholad, coccineus seruus, uel rubens color testium.

Tholaitz, coccineus, uel rubicundus.

Thole, coccineum, uel rubens color.

Tholmai, ad mensuram deducens, uel ad mensuram reductio: seu sulcus meus, aut suspensio mea.

Tholomai, idem.

Tholomaida, ad mensuram deducens, uel ad mensuram reducta.

Tholomais, idem.

Tholomaidenses, ad mensuram deducti, uel ad mensuram deducentes.

Tholomeus, ad mensuram deducens, uel ad mensuram reductus.

Tholus, rotundus, uel rotunditas.

Thomas, abyssus, uel geminus: unde & Græce Didymus appellatur.

E Thopo,

Thopo, manentia, uel latitudo.
 Thorath, lex, uel pentatheucus.
 Thofe, captiuitas, uel festinatio.
 Thofites, capriuius, uel festinator.
 Thor, error, uel amentia.
 Thoti, error meus, uel amentia mea.
 Thau, amens, uel errans: seu error eorum, aut amentia eorum.
 Thorchade, requiescens, uel requietio.
 Thorgadice, seu succincti, uel requiescentes⁹⁰ latrunculi.
 Thubal, ductus ad luctum, uel conuersus ad uniuersa.
 Thubal, deserens, uel desertus: seu deserens, aut delatus.
 Thubalchaim, ductus ad luctum lamentationis, uel conuersus ad uniuersa acquisitionis.
 Tubalchaim, deserens passionem, uel deserens lamentationem: seu delatus possessioni, aut desertus acquisitioni.
 Thubin, deserens, uel desertio: seu bene mensiens, aut bona mensura.

V

Vgil, festinans germen, uel consilium uertutatis.
 Vchocha, ignis mordens, uel dolor praestolationis.
 Vchocha, infirmus, uel debilis: seu infirmans⁹⁰ eos, aut infirmitas eorum.
 Vphanix, infirmus, uel debilis: seu infirmans eos, aut infirmitates eorum.
 Vphir, infirmus, uel infirmitas: seu irritum, aut herbosum.
 Vi, dolens, aut parrensens: seu dolor, aut parititio.
 Vlai, cennum, uel palus (a palude nō à palo) seu dolor semoris, aut dolor umbraculi.
 Vlain, prius, uel ante: seu prior, aut anterior.
 Vr, lumen, uel ignis: seu incendiū, aut fenestra.
 Vrai, lumen meum, uel ignis meus, uel incendium meum.
 Vram, Deus excelsus, uel lumen excelsum: seu ignis eorum, aut fenestra eorum.
 Vram, lucens populo, uel igneus populus: seu incensens populum, aut incendium populorum.
 Vraha, ignis peccati, uel incensens peccatū: seu lumen temporale, aut aperiens peccatori.
 Vrbani, luce gaudens, uel lucis gaudium: seu gaudens igne, aut gaudens incendio.
 Vrei, iogitudo mea, uel illuminator meus: seu ignis meus, aut incendium meum.
 Vri, lux mea, uel ignis meus: seu incensens me, aut aperiens me.
 Vrias, lux mea Dei, uel lumen meum Domini: seu Dominus ignis meus, aut Dominus incendium meum.
 Vriel, lucens Deo, uel ignis Dei: seu aperiens⁹⁰ Deo, aut incendium Dei.
 Vs, consilium, uel consiliator: aut festinans, seu festinatio.

Vsam, consulens populo, uel cōsiliū populū: seu festinans eos, aut festinatio eorum.
 Vsthi, festinans me, uel consiliante mihi: seu consilium meum, aut festinatio mea.
 Vsthi, festinans, uel consiliator.
 Vū, consulens mihi, uel consilium meum: seu festinans me, aut festinatio mea.
 Vsim, festinans eos, uel consilium eorum.
 Vum, consilium, uel festinatio: seu festinus consilio, aut festinator consilij.
 Vthai, dolor signi, uel consilium errans.
 Vzai, consilium, uel consiliator.
 Vzai, consilium eius, uel consiliator eorum.
 Vaph, finis, uel definitio.
 Vaphi, finis meus, uel definitio mea.
 Vaphis, finis consilij, uel definitio aestimationem.
 Vaphi, finis consilij mei, uel definiens festinationem meam.
⁹⁰ Vagao, ipsa uallis aestuans, uel ipsa uallis aestuatio.
 Vatecra, liber Leuitarum, uel liber Leuiticus.
 Vaiedabder, liber numerans, uel liber numeri.
 Vaizatha, ipse ducens huc, uel ipse fornicator.
 Valem, finis dentium, uel definitus angustia.
 Vasthi, finis signatus, uel definitio cōlūmata.
 Vahu, huc, uel ipsa: seu ipse, aut ille.
 Veluth, finis utilis, uel definitio declinationis.
 Vur, uires, uel uirum: seu prouocatio iras, aut iracundia prouocationis.

Z

Zaab, aurum obryzum, uel aurū purissimū.
 Zaba, mouens, uel motus: seu fluctuans, aut fluctuatio.
 Zabad, fluens torris, uel torris fluitio, quem uulgō tittonem uocant.
 Zabadan, fluens torris inutilis, uel fluens torris idololatriæ.
 Zabadei, fluxus torris, uel torrium fluitio.
 Zabadi, fluens torris Domini, uel torris fluens Domino.
 Zabai, motus meus, uel fluctuatio mea.
 Zabbao, mouens dolorem, uel fluctuatio iniquitatis.
 Zabat, mouens delictum, uel torris fluens peccato.
 Zabam, mouens eos, uel fluctuatio eorum.
 Zabel, ista consilio, uel iste ignominiosus.
 Zaber, mouens purem, uel fluctuatio fontis.
 Zabdi, fluxus uehemens, uel fluxus abundans, uel fluens abundanter.
 Zabdias, fluxus uehemens Dei, uel fluens abundanter Deo.
 Zabdai, idem.
 Zabina, iste uenit respondens, uel ista uenit responso.
 Zabuth, fluens torrens, uel torris fluitio.
 Zabulon, fluxus noctis, uel iulurandum eius.
 Zabulon, habitaculi substantia, uel habitaculi eorum: seu habitaculum fortitudinis, aut habitaculum pulchritudinis.

Zabu

Zabulonitz, fluxus noctium, uel iuraturanda eorum.
 Zabulonitz, habitaculorum substantia, uel habitacula eorum: seu habitacula fortitudinū, aut habitacula pulchritudinum.
 Zachai, iustus meus, uel iustificatio mea.
 Zacharias, memorans Dominum, uel auxiliū Domini.
 Zacher, memoria, uel adiutoriū: seu iustus, uel uigilans, aut iustificatus confurgens.
 Zachæus, iustitia, uel iustificatio: seu iustus cōsiliō, aut iustificatus festinans.
 Zachur, memoria, uel adiutorium: seu iustus igneus, aut iustificatus illuminans.
 Zadab, iste pater, uel ista paternitas.
 Zadabia, iste pater Dominus, uel ista paternitas Domino.
 Zaph, illuminare, uel illuminatio.
 Zaphi, lumen meum, uel illuminatio mea.
 Zaphin, illuminans eos, uel illuminatio eorū.
 Zai, ductus, uel buci seu oliua, aut fornicatio.
 Zaim, ista, uel hæc.
 Zaitb, ductus huc, uel fornicarius tibi: seu oliua eius, aut fornicatio eorum.
 Zalmon, sub umbra, uel obumbrās: seu subumbratus, aut obumbratio.
 Zamma, iste fluens, uel fluxus eius.
 Zambri, iste lacessens, uel iste amari cans.
 Zandi, fluxus uehemens, uel fluxus abundans.
 Zamira, iste a pertus, uel iste illuminans.
 Zembra, pfallens ei, uel canticum eius.
 Zamran, pfallens eis, uel canticum eorum.
 Zamre, pfallens mihi, uel canticum meum.
 Zamrim, pfallens eis, uel canticum eorum.
 Zamro, pfallens magistro, uel canticum magistri.
 Zanoa, ista requies, uel ista commotio: seu iste repulsi, aut iste requieuit.
 Zano, idem.
 Zara, oriens, uel orientalis.
 Zarad, descendens, uel alienus: seu descensio, uel alienatio.
 Zaradaim, descensio inutilis, uel alienus idolorum.
 Zarai, oriens mihi, uel orientalis meus.
 Zarais, oriens Domino, uel orientalis Domini.
 Zarab, ortus peccati, uel orientalis delinquens.
 Zarda, alienatus ualde, uel alienatus ab eo.
 Zare, ortus est, uel orientalis est iste.
 Zared, descendens, uel abalienatus.
 Zaraida, descendentes, uel orientales sunt isti.
 Zares, ortus facture, uel orientalis plasmatio.
 Zareth, oriens pavor, uel orientalis uita.
 Zarias, oriens Domino, uel orientalis Domini.
 Zarah, iste humilis, uel responso ista.
 Zaua, iniquus, uel iniquitas.
 Zauath, donatus, uel donatio.
 Zauadia, dos Domini, uel dos Domino.
 Zazi, horridus, uel terrendus.
 Zazim, horror, uel terror: seu horrendi, aut terribiles.
 Zazomin, quæ est hæc aqua, uel preparati in aqua.
 Bedæ tom. 3.

ci seu aciū preparites, aut acie preparatio.
 Zeb, lupus, uel rapax: seu deuorans, aut deuorator.
 Zebad, fluens torris, uel torris fluitio.
 Zebadia, fluens torris Domini, uel torris fluens Domino.
 Zebee, uicinia, uel rapina: seu hostis, aut deuoratio.
 Zebedæus, donatus, uel donatus: seu fluens iste, aut fluitio ista.
 Zebor, lupus uigilans, uel deuoratio resurrexerunt.
 Zebi, lupus meus, uel deuoratio mea.
 Zebida, dotis meæ fortitudo, uel donatio mea desiderabilis.
 Zebub, musca, uel muscæ pluraliter.
 Zebul, habitatio, uel tabernaculum.
 Zebulonites, tabernaculum mororis, uel inhabitatio iniquitatis.
 Zeci, memor mei, uel memoratio mea.
 Zechri, idem.
 Zechrin, memorans eos, uel memoratio eorū.
 Zechur, memoria luminis, uel memoratio lignæ.
 Zephernia, hoc os uidisti, uel huius oris uisio.
 Zephrona, os hoc uidit, uel oris huius uisio.
 Zei, iste meus, uel iste mihi.
 Zelpa, os hians, uel os fluens: seu os ambulans, uel oris fluitio.
 Zemma, iste fluens, uel iste fluxus eius.
 Zemer, iste amari cans, uel iste exacerbans.
 Zembram, cantans ei, uel canticum eorum: seu tempus eorum ostendens, aut temporis eorum ostensio.
 Zemri, pfallens mihi, uel canticum meum: seu iste lacessens, aut iste amari cans.
 Zena, commouens, uel commotio: seu ipse requiescens, aut ipsa requietio.
 Zenam, commouens eos, uel commotio eorum: seu ipse requiescens eis, aut ipsa requietio eorum.
 Zetihel, iste magister Deus, uel ista est magistratio Dei.
 Zerimoth, iste timens mortem, uel iste metuens altitudinem mortis.
 Zesum, iste lapis, uel ista durities.
 Zethaa, iste pauidus, uel iste superior.
 Zethan, iste amarus, uel ista commutatio.
 Zetbea, iste a mens, uel iste erroneus.
 Zethua, iste errans ei, uel ista amentia eius.
 Zehu, iniquus, uel iniquitas.
 Zeuan, iniquus eis, uel iniquitas eorum.
 Zeuoeth, gentilis, uel spatio.
 Ziph, florens, uel germinans.
 Ziphei, florentes, uel germinantes.
 Zipha, germen, uel illuminare.
 Ziphai, germen meum, uel illuminatio mea.
 Zio, ductio, uel oliua.
 Ziza, horrendus, uel terribilis.
 Zo, iste, uel ista.
 Zoara, minor, uel paruula: seu uicula conserans, aut uicula consernata.
 Zobadomas, fluens, uel torris iniquus Domini.
 E a minus,

minis, aut fluens torris morrenti Domino.
 Zocho, prophetia, uel prophetacio.
 Zoe, attrahens, uel attrahio.
 Zoheth, trahens, uel protrahens: seu trahum,
 aut protrahio.
 Zoheth, iste patidus, uel iste uluax.
 Zolomin, paratres acie, uel preparati in acie.
 Zomin, acie paratres, uel in acie parati.
 Zoob, aurum, uel diuitie.
 Zoon, iste iniquus, uel iste inutilis.
 Zoor, plasma, uel plasmator: seu iste apprehen-
 dens, aut iste trahendus.
 Zoori, plasma meum, uel plasmator meus: seu
 iste apprehendens me, aut iste trahendus mihi.
 Zorobabel, aliena translatio, uel ortus in Ba-
 bylone: seu iste princeps translationis, aut
 iste magister conuersionis.
 Zozomin, quæ hæc est aqua, uel quæ sunt hæc
 cogitationes: seu preparantes aciem, aut in
 acie parati.
 Zusitidis, consilium, uel consiliatrix.
 Zuzim, consiliantes eos, uel consiliatores eorū.

INTERPRETATIONVM HEBRAI-
 CORVM NOMINVM,
 FINIS.

Excerptiones patrū, col- lectanea, Flores ex di- uersis, quæstiones & parabolæ.

DIC MIHI QUÆSO, QUÆ EST ILLA MULIER,
 QUÆ IN NUMERIS FILIIA UBERA PORRI-
 GIT, QUÆ QUANTUM SUCTA FUERIT, TAN-
 TUM INUNDAT? MULIER ISTA EST SAR-
 PIENTIA. DIC MIHI UBI SIT ANIMA HO-
 MINIS, QUANDO DUTIMUOT HOMINES? IN TRIBUS LO-
 CIS: AUT IN CORDE, AUT IN SANGUINE, AUT IN CEREBRO.
 DIC MIHI QUIS PRIMUS INIIXIT LITERAM? MER-
 EURIUS GIGAS. QUID PRIMUM AD DEO PROCESSIT?
 VERBUM HOC, FIAT LUX. QUI SUNT NATI, & NON
 SUNT MORTUI? ENOCH & ILIAS. DIC MIHI QUIS PRI-
 MUS OBTULIT HOLOCAUSTUM DEORUM AB EGNUM?
 DIC MIHI QUÆ PRIMUM FUIT ALMAR MARIA, LOROR
 AARON: UEL QUÆ PRIMA UIDUA? DINA, FILIA IACOB.
 DIC MIHI QUIS PRIMUS EXCIGITAUIT ARATRUM
 CHAM, FILIUS NOË: UEL QUIS PLANTAUIT UINEAM
 IDEM NOË, & IPSE PRIMUS EBRIUS FUIT. DIC MIHI
 QUIS PRIMUS SACERDOS IN UTETRI TESTAMENTO FUIT?
 MELCHISEDECH IN NOUO: PETRUS, & IACOBUS FRA-
 TER DOMINI. QUIS PRIMUS FUIT DIACONUS? STE-
 PHANUS. DIC MIHI, QUI SUNT FILII, QUI UINDICA-
 UERUNT PATREM SUUM IN UTERO MATRIS SUÆ? FILII UI-
 PERÆ. DIC MIHI QUÆ EST TERRA, QUAM NŌ UIDIT SOL,
 NEC UENTUS, NISI UNA HORA DICIT: NEC ANTEA, NEC
 POSTEA? TERRA PER QUAM EXIIT POPULUS ISRAEL IN
 MARI RUBRO. DIC MIHI QUIS PRIMUS PROPHETA?

ULTR' ADAM QUANDO DIXIT, HOC NUNC ES EX OSSIBUS
 MEIS, & CARO DE CARNE MEA.

OMNIS HOMO, QUI IN DOLORE POSITUS EST, MER-
 MOR SIT ILLIUS SENTENTIÆ, NE QUID NIMIS. VIDIT FI-
 LIUM CUM MATRE MANDUCANTEM, CULUS PELLIS PÆ-
 DEBAT IN PARIETE. SEDEO SUPER EQUUM NON NATUM,
 CULUS MATREM IN MANU TENEŌ. QUÆRO BAR-
 BARUM, QUEM INUENIRE NŌ POSSUM. IN AQUILO
 MALI PARTE CLUITATIS, UBI AQUA ATINGIT PARIETEM,
 TOLLE SAXUM QUADRATUM, IBI INUENIES BARBARI.

DIC MIHI QUÆ EST ILLA RES, QUÆ CUM AUGETUR,
 MINOR ERIT: & CUM MINUITUR, AUGMENTUM ACCI-
 PIT. NEMO IN ECCLESIA AMPLIUS NOCET, QUAM QUI
 NOMEN & OPINIONEM SANCTITATIS HABET. CUL-
 PLUS CREDITUR, PLUS AB EO EXIGITUR. PŌTES
 PŌTER TORMENTA PATIUNTUR, SICUT PER PROPHETIAM
 DICITUR: DUCUNT IN BONIS DIES SUOS, & IN PUNCTO
 AD INFERNUM DESCENDUNT. QUATUOR CLAUES SUNT: SA-
 PIENTIA UEL IODULTRIA LEGENDI, ALSIDUITAS INTERRO-
 GANDI, HONOR DOCTORIS, CŌTEMPTU FACULTATUM.
 DIC QUOT ANNOS UIXIT PRIMUS PARENS ADAM?
 NINGENTOS TRIGINTA. QUI SUNT PARES AMICI &
 INIMICI, SINE QUIBUS UIUERE NEMO POTEST? IGNIS,
 AQUA & FERRUM.

MELIUS EST IRE AD DOMUM LUXUS, QUAM AD DO-
 MUM CONULIUI: IN ILLA ENIM CUNCTORUM FINIS AD-
 MONETUR HOMINUM, & UIU EOS COGITAT QUID FU-
 TURUS SIT. MELIUS EST A SAPIENTE CORRIPI, QUAM A STUL-
 TORI ADULATIONE DECIPI. QUODCUNQUE POTEST MA-
 NUS TUA FACERE, INSTANTER OPERARE, QUIA NEC OPUS
 NEC RATIO, NEC SCIENTIA, NEC SAPIENTIA ERIT APUD
 INFERNOS, QUO TU PROPERAS. MELIOR EST PATIENS UI-
 RO SORTI: & QUI DOMINATUR ANIMO SUO EXPUGNA-
 TORE URBIS. ET QUI IUSTIFICAT IMPULUM, & QUI CŌ-
 DEMNAT IUSTUM, ABOMINABILIS UIQUE APUD DO-
 MINUM. SICUT URBIS PATENS, & ABSQUE MURORUM
 AMBITU, ITA UIR QUI NON POTEST IN LOQUENDO CO-
 HIBERE SPIRITUM SUUM. DICIT PIGER, LEANA IN UIA,
 LEO IN ITINERIBUS. SICUT OSTIUM UERTITUR IN CORDI-
 NE SUO, ITA PIGER IN SECLULO SUO. ABSCONDIT PIGEE
 MANUS SUB ALCELLA SUA, & LABORAT SI AD SUUM
 CAS CŌUERTERIT. TRIA SUNT INFATURABILA, & QUÆ-
 TUM QUOD NUNQUAM DICIT, SUFFICIT: INFERNUS &
 OS UULUZE, & TERRA. AQUA NON SATURATUR AQUA: I-
 GNIS UERO NŌ QUAM DICIT, SUFFICIT. ALTOS QUIPPE
 GURGITES FLUMINŌ PARUX, SED INNUMERÆ REPLENT
 GUTTÆ PLUIUARUM IMPERII SICUT LOQUI NESCIENT,
 ITA TACERE NON POSSUNT. MOS ENIM QUI UFU LONGO
 CONFIRMATUS FUERIT, NON PARUO LABORE UI-
 TATUR. VALDE ENIM DURUM EST IN UETRI TESTAMEN-
 TO NOUA MEDITARI. SI NON UENDIS QUOD AMAS, NŌ
 EMES QUOD DESIDERAS. SÆPE ENIM IN UIU SACULLO
 FULGET AURUM. SIT OMNIS HOMO UELOX AD AUDI-
 DUM, TARDUS AD LOQUENDUM ARENA MARIS: PLU-
 RIUS UTARUM GUTTÆ, DIES SEculi, ALTITUDO COELI, MULTI-
 TUDO STELLARUM, PROFUNDITAS TERRÆ, & IMUM ABY-
 SSI, & CAPILLI CAPITIS, SIUE PLEBS HOMINUM UEL
 IUMENTUM: LUX NON NILI AD DEO TANTUM NUMERUS
 DA SUNT. PER TRIA ORDINATUR ANIMA: PER COGITATIONEM
 BONAM, PER SERMONEM RECTUM, PER OPUS IUSTITIE.
 PAULUS PLANTAUIT, APOLLO RIGUIT, DOMINUS INCREMENTUM
 DEDIT. HABETE CHRISUM IN CORDEBUS, & SIGNUM EUS IN FRONTIBUS, MUL-

ros inimicos habemus, qui cursum nostrum impedire festinant. Armate uos semper signaculo crucis Christi, quia hoc est quod timeant ac surgunt demones, signo terribili Saluatoris Domini nostri Iesu Christi. Magi sunt, qui munera Domino dederunt: primus fuisse dicitur Melchior, senex & canus, barba proluxa & capillis: tunica hyacinthina, sagoque mileno, & calceamentis hyacinthino & albo mixto opere, pro mirarulo uarię compositionis indutus: aurum obtulit regi Domino. Secundus nomine Caspar, iuuenis imberbis, rubicundus, milenica tunica, sago rubeo, calceamentis hyacinthinis uestitus: thure quasi Deo oblatione digna, Deū honorabat. Tertius fuscus, integre barbatus, Balthasar nomine: habens tunicam rubeam, albo uario, calceamentis milenica amictus: per myrram huius hominis moriturum prolesit est. Omnia autem uestimenta eorum Syriaca sunt, mundorum namque ista munda contingere, & sanctorum sancta cognoscere. In maleuolam animam non inuratur sapientia, neque in corpus subditum peccatis.

Quid est malum? Corruptio boni. Quid est mors? Absentia uitę. Est enim uita, carnis animam uita anime dominus. Despicit Deus, si quis exultet in malis alterius. nam posuit Deus ordinem, ut terra seruiret corpori, corpus apine, anima menti, mens Deo. Veteris Testamenti sunt libri quinquaginta quinque, Noui autem uiginti septem. Est autem quidam in Indię partibus, prope solis ortum, uiginti alas habens, cuius uoce audita, omnes somno & sopore sopiuntur: cuius uox per mille passus audiuitur. huius uis magne uocabulum est Goballus. Est enim Japis in mari oceano tam miri decoris, qui aliquoties apparet, aliquoties uero arenis præcipitur. Hęc autem uis cum auiculam genuit nimis pulchram ac sonoram, uidens lapidem in mari sereno die radiantem, illius desiderio rapitur, & uolat ut capiat eum, quę dū adhuc alas extendit, Japis arenis tegitur. Est autem cœus in mari magnus uisus, qui cum uiderit Goballum ad lapidem uolantem, statim occurrat ad nidum huius, & auiculas auferens deuorat: & ueniens Goballus in alitu nimis recurrit ad nidum, quoddam solatium sui laboris putat reperit: & inueniens nidum uacuum, serpentes clamantia ut non solum ingentes lachrymas fundat, sed & omnes qui eam audiunt, se à lachrymis cohibere nō possint. Tunc seipsum in profundum mergit, & moritur. Et tu homo Goballus habes naturam decoram nimis, quę generat sapientiam uenustam. Lapis autem in mari, amor diuitiarum est, qui seducit hominē: & relicta sapientia, uolat ad diuitias congregandas: cœus autem in mari stultitia est, qui auiscit sapientiam simul cum diuitijs. Stultitia nascitur, & homo perdit sapientiam, perdit diuitias, & infelici rapitur morte. Vnde Gellidius ait, Melior est sapientia auro, & considium preciosius argento, & preclarior omni lapide precioso: at disciplina præuiuentior omni uelutitū gen-

mato. Sapientia, quę de fontis auri liquidissima uena prorumpit, gemmis omnibus, uariisque margaritarum generibus, & cunctis preciosior inuenitur gazis, quę suos peccatores ad aulę celestis paradisi deducit. Melius est una hora uiuere cum sapientibus, quàm unum bibere cum insipientibus.

Tres principales mansiones constituit Deus: cœlum & terram, & infernum: & in illis tribus tres principales res. In cœlo constituit pacē & æternitatem: in terra autem constituit fidem & poenitentiam, & remissionem peccatorum: in inferno constituit timorem, & æternam poenā, & nullam remissionem. De terra autem, quę in medio posita est, replebitur cœlum & infernus. Tria remedia sunt: baptisimus, poenitentia, martyrium. Melior est in malefactoris humilis consilio, quàm in bonis superbis gloriatio. Fides intellectū aperit, infidelitas claudit. Sicut stellarum cœli non exstinguitur nox, sic fidei adherentes firmamento sanctorum scripturę non obscuratur mendana iniquitas.

Dic mihi nomina duorum latronum, qui cū Iesu simul crucifixi sunt: Matha & loca. Matha credidit, loca negauit uitam, mortē elegit. Dic mihi nomen illius diuitis, qui loquitur ut Abraham ex profunditate inferni. Dico tibi, Tantalus est. Dic mihi nomen illius militis, qui perxit latus Domini nostri Iesu Christi. Dico tibi, Legorrius dictus est. Dic mihi quot patres sunt in hoc seculo. Dico tibi, tres: pater celestis, pater terrenus, pater in doctrina. Dic mihi quot sensus hominis sunt. Dico tibi, decem: uisus, auditus, gustus, tactus, odor, sapor, amor, tremor, mutatio & locutio. Dic mihi quot uita sanctis leguntur. Tres: uita præsens, uita in bonis operibus, & uita æterna futura. Dic mihi quot mortes peccatoribus reputantur. Mors in peccato, & separatio animę & corporis, & mors poenę. Dic mihi quot genera sunt baptisimi. Tria: primum, baptisimus est, quo cordes peccatorum per regenerationis lauacrum abluuntur: secundum, quo quisque sanguine suo per martyrium baptizatur: tertium, baptisimus lachrymarum. Dic mihi, quę est illa res quę cœlum totamque terram repleuit, sylvas & luculos confringit, omnia quę fundamenta conuertit: sed nec oculis uideri, aut manibus tangi potest. Dic mihi tres uictorias ignis. Prima uictoria, in qua apparuit spiritus sanctus: secunda, quę eleuauit Heliam: tertia, quę comburit peccatores, & terram in die iudicij. Dic mihi tres uictorias uenti. Prima uictoria instat, & nō uidetur: secunda sanctificauit mundum post diluuium: tertia non comburetur in die iudicij. Dic mihi, utrum altius cœlum quàm terra. Altior terra, qui in cœlo est. Elias & Enoch. Multi apud homines sunt reprobi, apud Deum autem electi. Melior est qui minuitur sensu, & in timore Dei est, quę qui abundat sensu, & transgreditur legem. Peccator dominatur in hoc seculo, iustus autem in regno Dei. Sunt nonnulli, qui aliorum causas cernere solent, & suas negligunt.

gunt, semetipsos non aspiciunt in pessima con-
uersione. Dic mihi quæ prima interrogatio
fuit: in corpore ne, an in spiritu, uel in quoloco?
In callida suggestione serpentis ad mulierem,
quando dixit in paradiso, Quare præcepit uor-
bis Deus, ut non comedere de ligno hoc? Sapi-
entia sine eloquentia prodire potest, stultitia
sine eloquentia destruit multos. Dic mihi, un-
de fugit dies ante noctem, & nox ubi currit, & in
quo loco iter requiescit. In sole requiescit
dies, & in nube nox. Dic mihi, ubi sedet De-
us, quando creauit cælum & terram? Super pæ-
nas uentorum. Dum cadit equus, sub quo sunt
quatuor pedes: quanto magis homo, qui una
lingua loquitur, potest cadere, neque suam reite-
rare sententiã, dum cecidit. Valde ignominio-
sum est, si tunc querat discere, cum quaestionem
debet enodare. Modica fuit Roma, quan-
do me exiisti sed minor eris, quando me deici-
eris. Quamdiu fiat colyseus, stat & Roma: quan-
do cadet colyseus, cadet & Roma. Quando ca-
det Roma, cadet & mundus. Quid scis, quid sit
pessima Britannia? Strepitus, stimulum que-
ro, ut pungam bouem Gallicum. Cogitatio
mea sicut stylo alligo, ne obliuione fugiat: ser-
uator quasi non repuiat essem, quia memorie
lingua labitur. Tres infelices in lege legun-
tur. Qui scit, & non docet: qui docet, & non fa-
cit: qui nescit, & non interrogat. Tribus mo-
dis hinc: ex eo quod frangit inimicos, & quod ar-
mat exercitum, & quod exigit tributum. Pau-
perem superbum, & diuitem fallacem, & sen-
tatum odit anima mea. Carpere & detrahere
etiam imperiti possunt.

*De summo plenus, sed non ego plenus in iano
Versor uirum manu, discipulo ex munere iungor;
Altera pars reuocat, quicquid pars altera fecit.
Sunt mihi sunt lacrymæ, sed non est causa doloris.
Est iter ad cælum, sed me graui impedit aër.
Et qui me genuit, sine me non nascitur ipse.
Versicolor fugiens cælum, terramque, relinquo:
Non tellure lectus mihi, non in parie poliorum est:
Etiam nullus modus tam crudele ueretur:
Sed medullis manibus faciem frangere gaudet.*

Sexaginta reginæ, ac octuaginta concubine
& adolescentularum, quarum non erat nume-
rus. Surge Aquilo, & ueni Auscer, perfla horru-
meum, & fluent aromata illius. Sufurro & bi-
linguis, maledicti sunt à Deo: multum enim tur-
babunt pacem habentes. Verus qui uiuit in uer-
tice regnans, potens in populo, pius est in solo,
mitis in mundo, magnus ubique. Amico fidelis
nulla est cõparatio. Amicus diu queritur, uix
fidelis inuenitur, difficile seruitur.

Quot sunt flumina paradisi? Quatuor: Phi-
son, Geon, Tigris, Euphrates: lac, mel, uinum
& oleum. Aquæ mundi quot sunt? Dux: sal &
aqua. Vbi est memoria in sensu, ubi est sen-
sus, in cerebro. Cui non datur sensus, non datur
& cerebrum. Dic tres dies inuestigabiles. Lex
in utero Moysi, & Ioannes in utero Elizabeth,
& Christus in utero Mariæ. Quis lapis pul-
chrior & durior sole? Lapis quem reprobaue-

runt ædificantes, id est, Christus.

Quatuor uitæ sunt lectionis: Canon diui-
nus, in quo narratur & prædicatur uita futura;
historia, in qua narratur gesta rerum: nume-
rus, in quo intelliguntur signa futura, & solenni-
tates diuine: grammatica, in qua intelligitur
scientia uerborum. Ecce quantum iustitia regia
in seculo ualeat, inuentibus perspicue patet.
Pax populi est tutamentum patrie: immunitas
plebis, munimentum regis: cura languorũ gau-
dium hominum: temperes aëris, serenitas ma-
ris: terræ fecunditas, solatium pauperum: hare-
ditas filiorum, libimetipsum spes futuræ beatitudi-
nis. Quid enim stolidius heri potest, si mēs ad
perfectionem festinare contendat, quando toti
us corporis habitus senectute confectus ad in-
teritum propatit. Dum oculi caligant, auris
grauiter operat, capilli fluunt, facies in pallore
mutatur, dentes lapsi numero minuantur, cutis
arcescit, flatus insularum odorat, pectus suffoca-
tur, tussis cachinnas, genus trepidant, talos &
pedes tumor inflat, & homo interior qui nō se-
nescit, his omnibus aggrauatur: & hæc omnia
tamquam ruituram domum corporis cito pronun-
tiant. Quid enim superest, nisi dum huius uite
defectus appropiat, nihil aliud cogitare, quàm
quomodo futura uitæ aditus prosperè compre-
bendatur. Frequens lectio, & quotidiana medi-
tatio plus laborare solet, quàm labor corporis.
Duo prophetae, quorum alter prophetauit post
mortem: alter uerò ante natiuitatem, sunt Sa-
muel & Ioannes.

Quid est quod mater me genuit, & mox ea-
dem gignetur à mer? Dic mihi quis homo, qui
non natus est, & mortuus est, atque in utero ma-
tris suæ post mortem baptizatus? Est Adam.
Quis uir mortuus bis, & semel natus? Est Laza-
rus, quem suscitauit Iesus. Quis bis natus, & bis
mortuus? Quis homo qui mortuus est, nec se-
pultus nec putredinem habuit carnis? Quot
filios habuit Adam? Triginta filios, & triginta
filias. Aliter. Filiorum Adam computatio, ut
alii dicunt, sexaginta duo: & filiarum computa-
tio, quinquaginta tres sunt. Quot annos uixit
Abraham? Centum octoginta quinq. Quis pri-
mus mortuum suscitauit? Helias: ubi eum susci-
tauit in Galgala. Quot genera uolucrum pen-
nata sunt? Triginta septem. Quot sunt genera
serpentium? Triginta sex. Quis primus prin-
ceps factus fuit? Ninus, filius Bel. Quæ prima
ciuitas? Ninive. Quis eam ædificauit? Ninus.
Quis primus imperator factus est? Saul. Quot
sunt provinciæ? Centum & triginta. Quot lin-
guæ? Septuaginta duæ.

Videt quæso ordinem humanæ uitæ miser,
ræ, de terra enim creatus, terram calcas, in
terram ibis, à terra resurges, in igne probaberis,
iudicium expectabis æternum: post hæc aut
supplicium aut regnum possidebis. Vnuquis-
que utrum possideat, incertum est. Duo sunt
elemosynarum genera: unum, ut esurientibus
porrigatur buccella: aliud, ut ignorantibus
nulleetur doctrina. Disparces sunt in regno coe-
lorum

lorum, propter singulorum merita, mansiones. diuersitas enim operum diuersitatem facit prae-
miorum. Vir sapiens non putat se mori, sed mi-
grare: nec amicos relinquere, sed mutare. De-
bet ante esse discipulus, quisquis doctor esse de-
siderat. Philosophia est amor quidam, ac intensio
sapientiae, quae sors & nutrix est omnis artis
ac disciplinae. Bene per Salomonem dicitur,
Nedes bonorem tuum alienis, & annos tuos
crudeli: ne forte implerent extranei uiribus
tuis, & labores tui sint in domo aliena: & ger-
mas in nouissimis, quando consumpseris car-
nes & corpus tuum. Lucerna Domini spiri-
culum hominis est, quae inuestigat omnia secre-
ta uentris. Qui offert sacrificium ex substantia
pauperis, quali qui uictimat filium suum in con-
spectu patris sui. humanum enim iudiciū mul-
tis corrumpitur: a amore, odio, timore i auaritia
sepe iudicium integritas uiolatur, & contraria
sistit regulam misericordia declinat.

Dic quid est aurum? Mancipium mortis. Quid
est argentum? Inuidiae locus. Quid est ferrum?
Omnis artis instrumentum. Qui sunt qui sani
aegrotant? Qui aliena negotia curant. Dic qua
ratione homo lassus non hinc Lucrum faciendo.
Dic quid est longissimum? Spes, uel cogitatio.
Quid est regi & misero cōmunis? Nasci & mori.
Quid est optimum & pessimum? Verbum.
Quid est quod alij placet, alij displicet? Vita.
Non omnes episcopi, episcopi sunt. Attende
Petrum, sed & Iudam considera: Stephanum &
Nicolaū respice. *ἀνδρες, ἀνδρες, ἀνδρες, ἀνδρες,*
orientis, occidens, aquilo, meridies.

*Artificis labor est, salacis fingere formae.
Candens unguis in potui concipitur.*

Multa mortuus est mundus, sed illi mortui
non sunt mundo. Bona dīcunt seculi, sed mini-
me consequuntur. In utraque uacui, qui futura
perdunt, & praesentia non acquirunt. Scito
quod in nouissimis diebus instabunt tempora
periculosa. Sunt homines se amantes, non Dei
gloriam, sed suam querentes. Homo hominē
seruat iram, & a Deo querit medelam: & in ho-
minem similem sibi non habet misericordiam.
Si non habet misericordiam, quis exorabit pro
delictis illius?

Dic mihi, quot modis dicitur omne quod di-
citur? Quatuor: aut bonum bene, aut malū ma-
le: aut bonum malē, aut malum bene. Sex die-
bus rerum creaturam formauit Deus. Prima
die condidit lucem: secunda, firmamentum coe-
li: tertia, speciem maris & terrae: quarta, sidera
coeli: quinta, pisces & uolucres: sexta, bestias,
acumenta: nouissima, ad similitudinem suam
primum hominem Adam. Cur homo nouissi-
me factus est? Quia maioris honoris est. Ordī-
natis omnibus atq; bene cōpositis, oportebat
more sponis, formari hominē. Sex sunt quae
odit Dominus, & septimum detestatur anima
eius: odit superbia, linguam mendacem, ma-
nus effundentes innoxium sanguinem, cor ma-
chinans cogitationes pessimas, pedes ueloces
ad currendum in malum, proferentem menda-

ciam testem fallacem, & eum qui seminat inter
fratres discordias. Apostoli Christi, praedica-
tores fidei, & doctores gentium, cerus locus in
mundo ad praedicandum sortem, proprias acce-
perunt Petrus namq; Romam accepit, Andreas
Achaia, Iacobus Hispaniam, Thomas India,
Ioannes Galliam, Bartholomaeus Lycaniam, Si-
mon Zelotes Aegyptū, Mattheus Iudaeam, I-
acobus frater Domini, Ierosolymā. Paulo cum
ceteris apostolis nulla fors propria traditur:
quia in omnibus gentibus magister & praedi-
cator eligitur.

Odo sunt principalia uitia, quae humanum
genus inestant: primum gula, secundum forni-
catio, tertium auaritia, quartum ira, quintus tri-
stitia, sextum aecidia, id est, otium uel lassitudo
cordis, septimum, uana gloria, octauum super-
bia. Non amittas antiquum amicum: nouus
enim non erit ei similis. Monstro similis est au-
aritia senilis. Quae sunt tria mala, quae do-
cent sapientiam in corde hominis: Est mens, o-
culus & litera. Duodecim abusiui in hoc se-
culo sunt: hoc est, sapiens sine operibus, senex
sine religione, adulescens sine obediētia, diues
sine elemosyna, scemina sine pudicitia, domus
sine uirtute, Christianus contentiosus, pauper
superbus, rex iniquus, episcopus negligens,
plebs sine disciplina, populus sine lege. Per hanc
suffragatur iustitia Dei. Septem sunt quae
inueniuntur in hoc mundo: uita sine morte, iu-
uentus sine senectute, lux sine tenebris, gaudiū
sine tristitia, pax sine discordia, uoluntas sine in-
tuitu, regnum sine commutatione. Septem ue-
ro hanc inueniuntur in regno celorum. Noli
esse desidiosus & piger, sed labora manifestu-
is, ut hab eas unde tribuas indigenti & pauperi
bus: tantum enim expetit a te, quantum tibi
fuerit credium.

Queritur, qua hora Dominus surrexerit, est
quadraginta horis in morte fuisse: Iuxta Au-
gustinum describitur: Id est de die, quae crucifi-
xus est Dominus, quatuor remanent horae: duo
decim horae noctis sabbati, duodecim ipsius sab-
bati, duodecim noctis Dominicae: in sepulchro
uero triginta horis fuit. Quatuor sunt prin-
cipales uirtutes: prudentia, iustitia, fortitudo, &
patientia. Ante omnem creaturam mundi crea-
ti sunt angelus, & ante omnem creationem an-
gelorum diabolus formatus est: sicut scriptum
est, Ipse principium uisum Dei. Bene ambu-
letis, & sic Deus in itinere uestro, & angelus e-
ius committet uos. Dic mihi gradus uel dis-
tinctione rerum quorū sex: nō uiuentia uiuen-
tia, irrationabilia rationabilia, mortalia immor-
talia. Nouissimus super omnia Deus. Sed haec
omnia ut gradibus erescunt, ita sibi qualitate
naturae praecedunt, nam arbor praefertur lapidi,
& pecus arbori: & homo pecori, & angelus ho-
mini, & Deus praepositur angeli. Semper ui-
rutes sequitur inuidia. Ferunt fulgura summos
montes. Nec mirandum est hoc de hominibus,
cum ipse Dominus zelo & inuidia phariseorum
litatus.

fit crucifixus. Sola miseria caret inuidia, quia nemo inuidet misero. Inuidia siquidem maculam de se se non abluuit, qui alteri conferre deneget, quod cum dederit, non amittit. Obsequium amicorum, ueritas odium parit.

Cui rei sacerdotes mali similes dicendi sunt, nisi aquæ baptismatis, quæ baptizatorum peccata diluit, alios ad regna cælorum mittit, & ipsa in cloacam descendit. Qui obdurat aures suas ad clamorem pauperum, ipse clamabit, & non exaudietur. Amicitia quæ desinere potest, nunquam uera fuit. In hoc quippe mundo humana anima quasi nauis est, contra scilicet flumina confidentia. uno loco nequaquam stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summum admittatur. Maior est culpa manifeste quæ oculis peccare, dupliciter enim reus est, qui agit & docet. de talibus Ezechiel ait, Et peccata sua sicut Sodoma prædicauerit. Quid pelus est dormio, ubi femina imperium habet in uirum. Vidi filium inter quatuor fontes nutritum: si uiuus fuit, disrupit montes: si mortuus fuit, alligauit uiuos. Vidi bipedem super tripodem sedentem, cecidit bipes, corruit tripes. Vidi filium natum, sed ex tribus personis suscitatus, & eum nutritum, donec uiuus uocaretur. Vidi mortuum super uiuum sedentem, & ex risu mortui moriebatur uiuus. Vidi uirginem flentem & murmurantem, uix eius sunt semitæ uitæ. Vidi mulierem cum sex oculis, cum sexaginta digitis, cæci tribus linguis, cum uno ore loquentæ.

Sunt mihi sex oculi, totidem simul caribus habet.

Sed digitus decies fons in corpore gestio.

Ex quibus in quantum, denique de carne transiit.

Quinquies autem tantum uideri reseruit quatuor.

Quod tacite uelis esse, nemini dixeris: à quo enim alio silentium exigit, quod tibi ipse non imperasti. Qui uult corpus suum dedicare continentia, habitare cum sceminis non presumat. Mulierum frequens usus mollificat mentem, & hebetat sensum, & sapientem esse non patitur. Mulierem sapientem quis inueniet? mors enim mulierum est, ut neminem de longinquo diligant: sed propè debet esse, qui uult sceminis se reconciliare. sapiens uult cunctam mulierem respici, stultus uero concupiscit eam. miserabiliterque decipitur ab ea. Cauete filioli mei fornicarum species, per quas mors ingreditur, & non parua perniciēs. Dilectio enim fortis est ut mors: ea enim comparatur igni. Charitas omnia suffert. Perfecta charitas foras mittit timorem. De timore Domini nascitur dilectio, sicut Apostolus ait: Si lingua hominum loquar, & angelorum, & si nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam: & si distribuero in cæcos pauperum omnes facultates meas, & si iradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatè autem non habeam, nihil mihi prodest. Quam uis corpore quis & spiritu uirgo sit, si manibus, aut oculis, aut auribus, aut lingua peccet, quomodo sanctus dicendus est corporer? Neque enim tibi sufficit à malis ociosum esse, si ociosus fue-

ris à bonis. Noli attendere in faciem mulieris, ne te scandalizet uultus eius. Nunquid alligauit quis ignem in sinu suo, & uestimenta eius non ardeat: aut ambulare super prunas potest, & non comburentur plantæ eius? bene enim Salomon de familiaritate mulierum dixit. Conu'temenda est auaritia, quæ nobis ideo iniqua licetra procurat, ut nos suos faciat: nostri enim esse mus, si illa nostra non esset. Contemenda potest, inquam, auaritia, quæ uelut ignis, quanto plus accipit, tanto amplius quarit. Auarus enim uiserno similis est, quia infernum nunquam dicit, Sufficit: ita avarus nunquam satiabitur auro. Sacerdos ergo, si prædicationis uel nefecius, quæ clamoris uocem daturus est præco mutus? Nō plus sapere, quàm oportet sapere ad sobrietatē. Secularia igitur iudicia si habueritis, cōtempnibiles qui sunt in ecclesia, illos cōstituite ad iudicandum: ut ipsi uidelicet dispensationibus terrenis intersint, quos dona spiritalia non exporant. Si quis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, uos qui spirituales estis, inuitate uulsi: modi in spiritu mansuerudinis, considerans te ipsum, ne & tu ceneris.

Amicum secretò admo'ne, & palmam lauda. Cito per aduersa fraudulentus patet amicus, nam in prosperitate incerta est amicitia: sæpe per simulationem amicitia colligitur, ut qui non potuit aperte decipere, decipiat fraudulenter. Amicitia certa nulla uel excluditur, nullotēpore aboletur: ubicungue se ueriter tempus, illa firmata est. Rari sunt qui usque in finem existant chari. Nam multos à charitate aut aduersitas temporis, aut contentio quælibet actionis auertit: sæpe etiam per honorem quorundam patiantur & mores: & quos ante glumatos charitate habuerunt, postquam ad culmen honoris ueniunt, amicos habere despicunt. Memento quod dictum est, Melius est amicos probatos bene seruare, quàm frequenter ignotos querere, & notos amittere. Stultus si tacuerit, sapiens putabitur. Laudet te os alieni, & non tuū. Omnis piger propheta est. Ne dicas amico tuo, Vade, & reuertere, cras dabo tibi: eū facta possis dare. Occasiones quarit, qui uult recedere ab amico suo. Os iusti, uena uitæ. Stultitia colligata est in corde pueri, & uirga disciplinae fugabit eam. Inficiuntur enim membrana colore purpureo, aurum luceat: litteris, gemmis uestiuntur codices, & eorum Christus ante fores morietur. Qui amat uina, non execratur crateras: qui nucleos, non putamina: qui segetes, nō boues: qui lac, non uaccas: qui Deum, non proximum: & qui amat scientiam, non abhorret à grammatica, sine qua nemo eruditus aut sapiens esse poterit. Quia causa scribitur. In die illa magna tribulationis nemo liberabitur, nisi Noe, Daniel & iob. In his tribus sanctis tria genera hominum significari uidentur, quæ liberanda in die tribulationis à periculis promittuntur. In Noe, gubernatores ecclesie præfigurantur: in Daniele, sancti continentiam sectantes: in iob, coniugati & iustitiam diligentes.

Adam

Adam uixit annos quindécim in paradiso. Eua quatuordecim: alij dicunt septem, sine uxore quadraginta dies. Die sexto mādūcauit Adam de ligno scientiæ boni & mali, decimoquinto anno tratis fuit. Tria uasa sunt linguarū: Ebraeum, Graecum, Latinum. Tres enim hæ linguæ in titulo crucis Christi consecratae sunt. Prima Ebraea propter legem, secunda Graeca propter sapientiam Graecorum, tertia Latina propter regnum Romanorum: & ideo hæ tres linguæ primum in omnibus linguis obtinent: nam erat scriptum Ebraice, Græce, Latine, Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Prima die septem opera fecit: est, materiam informem, angelos, lucem, eosque superiores, terram, aquam atque aerem: secundae die firmamentum solum, tertia die quatuor: maria, femina, stationes atque plantas. Quarta die tria: solem, lunam & stellæ. Quinta die tria: pisces, quatuor, reptilia & uolatilia. Sexta die quatuor: bestias, pecudes, reptilia terræ, & hominē. Et facta sunt omnia uiginti duæ generationes in diebus sex: & uiginti duæ generationes sunt ab Adam usque ad Iacob, ex cuius semine nascuntur omnes gentes Israel. & uiginti duo libri ueteris Testamenti usque ad Esaiam: & uiginti duo literarum sunt elementa, quibus constat diuina legis doctrina.

Virtutes magnæ de uiribus aspero paruit:

Vando domus clausa, iterum reuelato patentes:
Iterno domus domino, sed rursus firmat ab ipso.

Est domus in terris clara que uoce refulsit:

Ipsa domus resonat tacito, si d non sonat hostes:

Ambo tamē currant, hostes simul ex domo uia.

Vnde sui quondam, quod me cūdo credo futuram,

Nunc rigidi oculi duri connexa catenis:

Nec calcari pati possum, nec nuda teneri.

Cernere me nulli possum, nec proinde palmis,

Argutus crispatus uicini cūdo pando per orbem,

Viribus horribitis uales confringere queream.

Nam superos ego pulso poles, ex terra peragro.

Credere mihi, res nulla manet sine memorante,

Et frontem faciemq; meam lux nulla uidebit.

Quæ nescit ditione mea connexa rotari

Alia poli, soliq; iubar, lunæq; meatus.

En ego non ueror rigidi discrimina ferri,

Plumæque nea terre crenor: sed sanguine capri

Virtus edamq; mollisq; data rigoris.

Sic eror exasperat, quem ferrea massa pascit.

Primus baptizauit Moyses in nube & in mari, & in typo, & in figura. Habuit enim mare for mam baptisimi, nubes uero spiritus sancti, manna panis uitæ. Christus natus in spiritu sancto baptizauit. Vidi unum hospitem stantem super pedē, corpus eius de terra, sanguis eius de ceruilla. Memento semper quod paradisi colorum mulier de possessione sua iecit. Tres sunt filie mentis: fides, spes, caritas. Ab Adam usque ad Christum tria ista latuerunt demones: quod Christus ex uirgine natus, passus in cruce, sepultus in terra, uel qui descendit ad inferos. Tribus locis in Euangelio legitur Dominum iratum non euisse corporaliter. Prima uice totū gregē misit in mare, secunda uice siculneam mar-

Bedæ tom. 3.

ledxit, tertia uice quod eiecit uidentes & emētes ē templo. Quis primus dixit Alleluia, aut in quo loco, uel pro qua re dictum est inter Thabor & Hermon dictum est. David propheta dixit Alleluia, hoc est, laus Dei. Augustinus dixit, Alle, seculum illi, me facias, Domine. Hieronymus dixit Alle, laud, dat etia, Dominum. Gregorius Alle, pater ille, filius ille, spiritus sanctus. Ambrosius dixit, Alle, lux ille, uita ille, salus summi Dei. Sobrietas seruauit memoriam, acuit sensum, sincerat mentem, dirigit uultum, integrit pudorem, mitigat uitia, figurat aciem: elinit aures, exonerat cerebrum, exprimit linguam, explicat sermonem, nutrit medullam, confirmat sanguinem, procurat uenas. cōstringit neruos, contemnit libidinem, recreat somnum, propagat senectutem, perhibet mysteriū, & hominem constabilit.

Ebrietas est imbecillitas prima, obuoluit memoriam, euacuat sensum, negligit mentem, confundit intellectum, & concitat libidinem, inuoluit linguam, impedit sermonem, corrumpit sanguinem, obtundit usum, perturbat uenas, obcurat auditū, infirmat neruos, subuertit sensum, resolut uiscera, onerat cerebrum, debilitat memoriam, auferit fortitudinē, flagitat somnum, impedit mēstrua, obcurat animum, maculat corpus, & hominem suo uitio coinquinat, & sine honore facit.

Omne uitæ huius tribulationes aquls cōparatur prætereuntibus: propterea quia si quid tribulationis in hac uitā accefferit, non stat, sed ce-

leriter transit:
Lani uera in Dominum deponitur ore precantis,
Si que uoce flant, intima cordis habent.
De occultis cordis alieni timere, iudicare peccatum est:

Ex operum specie clarebant intima mentis,
Quæ ut hominis mentem spiritus intrat dicit.
Semper enim sancti superbi quod scribere possunt,
At perfectorum gloria principium est.

Omnes qui in Christo pie uolunt uiuere, ne esse est ut ab impijs atque dissimilibus patiatur opprobria, illisq; displiceant. Omnia uitia in malefactis tantummodo ualent, sola superbia etiam in recte factis euadenda est: nam bonus temporalibus bonis nec extollitur, neque malis frangitur:

Terra autem ex facili breuiter florentis amaro,
Sed caret opacis, si fructus, miser est.
Magnus peccatum est amor inmoderatus ad habendi.
Et plus quam uitæ sufficit, cupiens.

Nulla enim laus est contemnere, quod ad ipsi scidigne non ualeas. & nos Ecclesiastes iubet dare partem sepiumam, partem octauam: id est, credere utroque testamento. Neminem beatum dicas ante mortem. hoc ideo debet: quia quando uiuimus, in certamine sumus: & quando in certamine sumus, nulla est uictoria.

Omne enim quicquid, Deo nil ferile meritis,
Cui ferilis truncus lignis æquabitur usula,
Iustus ut palma florebit.

Troncus semper habent, et tanquam Libani Cedrus

F Malitia.

Multiplicandi sunt, et ueritatem scilicet tangunt.

Nam sunt qui suos errores emendare non possunt, & alios reprehendere conantur. Sicut enim tunc non potest, qui non loquitur: sic peccare non potest, qui iurare non appetit. Non est contra Dei preceptum iurare, sed dum usum iurandi facimus, periturum crimen incurrimus. Istis somnibus quasi quibuidam gradibus coalescit omne peccatum. Cogitatio namque praua delectatione parit, delectatio consensum, consensio actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem. Dum unusquisque diuina illuminatione preuenitur, statim molestus turpium cogitationum pulsatur. Qui aut nullius aut rari consensui sunt delicti, aut nunquam aut raro terroribus fatigantur nocturnis. Alta etenim quæque debent multis audientibus contegi, & uix pauca aperiri. Cum graui enim dolore amittuntur, quæ cum magno amore habentur: minus autem carento dolemus, quæ minus possidendo diligimus. Dum quisque donum aliquid accipit, non appetat amplius quoniam quod meruit: ne dum alterius membri officium arripere cõterat, id quod meruit, perdat. Carnis curam ne leceritis in desiderijs: quæ ergo in desiderijs fieri prohibentur, procul dubio in necessitate conceduntur. Cum uero linguae derogantium corrigi nequeunt, quantum iter sunt per omnia tolerandi. Sic pe uero cum de uita proximorum conquerimur, mutare locum conamur, secretum uite remouimus, eligere, uidelicet ignorantes, quia si delit spiritus, non adiutur locus. Tolerandi sunt ergo ubique proximi, quia Abel fieri non ualet: quæ Cain malitia non exerceat. Vides scripturam facram sepius de cetero loqui, quæ de presentis solent intelligi. Testis merito ideo dicitur, quia idola nels testibus utrinque perfectis scriptum est atque signatum. Si talia sunt peccata, quæ quali mortuum ab altari remouent, prius agenda poenitentia est, ac sic deinde hoc salutiferam medicamentum suscipiendum. Qui enim peccare delinquit, communicare non deuiat. Coniugatis autem abstinendum est à cotu plurimis diebus, orationi uacare, ac sic deinde ad corpus Christi accedere. Maiorina enim luce radiat Dominus & saluator ab inferis resurrexerit, quando cepit fidelibus oriri lux, quæ a moriente Christo occiderat peccatoribus: liquidem & eo tempore cõditus spes futuræ resurrectionis creditur. Valde necessarium est iustum in hac uita & uitij tenuari, & uerberari flagello, ut dū uitij pulsatur, de uirtutibus non superbiat. Tentari autem oportet iustis, sed tentatione plage, non ientatione luxuriæ. Alij datur per spiritum sermo sapientie in eodem spiritu: sunt enim quidam qui per donum gratiæ & ipsa intelligunt, quæ exponit ad oculos non audierunt: hi uidelicet sermonem sapientiæ perceperunt. Erunt quidam qui per semetipsos intelligere audita nequeunt, sed ea quæ in expositionibus legerunt, retinent: ad scientias quæ didicerunt, perueniunt. Unde itaque isti nisi sermone scientiæ pleni sunt? Sicut præcelsus Deus hominem peccatorem, ita & præ-

scelsus qualiter illum per suam gratiam repararet, qui suo arbitrio deperire potuisset. Mihi uere Christus est, & mori lucrum. Omnipotentem in quantum se amore cõsulerat, qui sibi uitam tantummodo Christum, & mori lucrum esse deputabat. Diuine autem uirtutis mysteria quæ comprehendere non possunt, non intelledu discutienda sunt, sed fide ueneranda. Dic ergo si nosti gyros cœli, terre cardines, aquarum abyssos, ubi inhiunt, ubi suspensi sunt Scimus autem, quod ex nihilo factum sit, pendere in nihilo. Sed si est aliquid, quod dicitur nihilum, iam nihil non est: si hoc nihil est nihilum, nusquam mundi moles depēderet, nec est ubi sit, quod creatum est ut sit: quomodo ergo nusquā est, quod nouimus quæ est? Perpende ergo ui uales, quod modum rubrum mare uirga diuisum est, quomodo expetrate duritia percussione uirge unda emanauit, quomodo Aaronis uirga sicca floruit, quomodo ex eius genere uenies uirgo concepit, quomodo & in partu uirgo permixta, quomodo quadriduanus mortuus iussione suscitatus, ligatis manibus & pedibus de sepulchro exiit: quem post mortem solus Dominus per discipulos iussit: quomodo idem redemptor in uera carne atque ossibus resurgens clausis ossibus ad discipulos intrauit: unde & in tabernaculo per legem duo altaria fieri iubentur, unum uidelicet exterius, aliud uero interius: unum in atrio, aliud ante arcam: unum quod aere cooperatum est, aliud quod auro uelatum. Atqui in altari auro cremantur carnes, & in altari auro incenditur etiā aromata. Quare hoc fratres charissimi mi, quod foris cõcrematur, & carnes sunt & aromata. Hæc quotidie uidemus: quæ duo sunt cõpositionis genera, cum aliq̃ adhuc per timorem plangunt, aliq̃ uero iam se per amorem lamentis afficiunt. Spirituales quippe illi patres omnes in Deo trinitatem esse crediderunt, licet de eadem trinitate patres nunquam aperte loquuti sunt. Esaias namque audiuit angelica illa agmina in cœlo clamantia, Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Zebaoth: enim personarum trinitas monstraretur, tertio sanctus dicitur: sed ut una esse substantia trinitatis appareret, non Dominus Zebaoth, sed Dominus Zebaoth esse perhibetur. Quod Dauid quoque similiter sentiens ait, Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus: quoniam tertio dixisset Dominum, ut unum hunc esse ostenderet, subdidit, Et meruant eum omnes fines terre: Paulus quoque loquitur, dicens, Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ex ipso, uidelicet ex patre: per ipsum, per filium in ipso autem in spiritu sancto. Cum ergo ipsum tertio dixisset, distinxit, Ipsi gloria in secula seculorum. Qui enim non dixit ipsi, sed ipsi, dicens deo, ipsum distinxit, & personas: & subiungendo ipsi gloria, non dixit ipsi substantiam. Scio humilari, scio & abundare (ubi & in omnibus infinitus sum) & satiari & esurire & abundare, & penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Numquid nam fratres ars est aliqua, humilari & abundare,

undare, satiari & efurire, abundare & penuriam pati. Magnose habere ista cibus predicatoris inuenit. At omnino, & mira discipline scientia, quæ toto nobis cordis est annuſu discenda. Quem enim penuria ſua non frangit, à gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium deſiderio nō accendit, ſcit humiliari: hoc enim loco Apoſtolus humiliter dicit, penuriam pati. Nam ſtatim e contrario ſubiunxit, Scio abundare. Qui enim acceptis rebus non extollitur, iſe eas ad uſum uſque gloriæ nō intorquet, qui ſolus non poſſidet quod accipit, ſed hoc cum in digentibus miſericorditee diuidit: qui accipit alimentis non ad ingurgitationem uentris uſitur, ſed ad reparationem uirtutis: nec plus carni tribuit, quàm neceſſitas patitur, ſcit abundare. Scit ſatiari, qui alimentorum inopiam ſine murmuratione tolerat: & qui non neceſſitate uictus agit aliquid, unde anima peccati laqueum incurrit, ſcit efurire. Quem ergo nec in abundantia ſuperbia eleuat, nec in neceſſitate cupiditas irritat, nouit abundare, nouit penuriam pati. Qui cum ſtatim ſubderet, Omnia poſſum: ne elationis uerba eſſe crederemus, adiunxit. In eo qui me confortat. Denarius autem numerus per ſemetipſum multiplicatus in centenarium ſurgit: unde recte quippe per centenarium magna perfectio designatur, ſicut de electis dicitur, Omnis qui relinquit domum uel fratres, uel ſorores, aut patrem & matrem, aut filios & agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam æternam poſſidebit. Neque etenim ſanctus quiſque ideo terrena deſerit, ut hæc poſſidere in hoc mundo multiplicitus poſſit: quæ quilibet terreno ſtudio terram relinquit, terram non relinquit, ſed appetit: nec qui unam uxorem deſerit, centum accipitur eſſe. Sed per centenarium numerum perfectio designatur, poſtquam etiam uita æterna promittitur: quod aliquis Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, & hic perfectionem mentis recipit, ut iam ea non appetat, quæ contemnit, & in ſequenti ſeculo ad æternæ uitæ gloriam peruenit. Ceteris itaque recipit quod dedit, qui perfectionis ſpiritum accipiens, terrenis non indigens, etiam hæc non habet. Ille enim pauper eſt, qui eget eo quod non habet. Nam qui non habens, habet: eo non appetit, diues eſt. Paupertas quippe inopia mentis eſt, non in quantitate poſſeſſionis: nam cui cum paupertate bene conuenit, non eſt pauper. Langor animæ id eſt, peccatorum infirmitas. Pernicioſus eſt: quæ etiam Apoſtolus ait, Quis infirmatur, & ego non uor. nam infirmitatem carnis utilem eſſe, idem Apoſtolus approbat, dicens, Quando infirmor, tunc potens ſum. Contentioſorum ſtudium nō pro ueritate, ſed pro appetitu laudis certat. Omnes pene uirtutes corporis mutantur in ſenſibus, & crescente ſola ſapientia, decreſcunt cætera.

Matthæus mel, Marcus lac, Lucas uinum, Ioannes oleum, eccleſia para-diſum. Matthæus arat, Marcus ſeminat, Lucas irrigat. Ioannes in crementum dat. Matthæus homo, Marcus leo,

Bedæ tom. 3.

Lucas uſculus, Ioannes aquila. Multæ manſiones ſunt in domo patris mei pro diuerſitate laborum. Matthæus in Iudæa, Marcus Roma, Lucas in India, Ioannes in Aſia. Sicut impoſſibile uenatori iugulare aliquod animal trans montem, ita impoſſibile eſt diabolo iugulare animas ſanctorum per orationes multas. Non te redimere poteſt aliquis obſtulum tuum, ſi tu ipſe te redimere nō uis. Nec aliud dicam impetruſ, nō laborioſum eſt opus ſcribendi, res digiti ſcribunt, totum corpus laborat.

DE DVODECIM LAPIDIBVS.

Chryſoſtomus, quem lapidem lux & dies ex-lar, ita ut nocte igneus ſit, in die autem pallidus. Sapphirus ſimilis gemmis, ſed non eſt ſex angulus: in mari rubro inuenitur, radijs percuſus ſolis ardentem fulgorem ex ſe emittit. Sardius lapis purpureus colore, quem timent ſerpentes præ fulgore, ut ſerunt. Aſbeſtus eſt ipſo ſole ſanguineo colore tingitur, quem accedunt dicunt extingui non poſſe. Hyacinthus, quem ſerunt quod ſentiat auras & ſerenitas temperatum. Carbunculus colore ruſeo, quem oculi aſtantia longè ſplendorem ſpirat, & propè non uidetur. Cerdamios, qui habet fulgorem ſub diuo. nam in domo ceruleo colore eſt. Chryſopraſus ex auro & purpura. Ceu mixtum lucum trahens, quem amant a quibz Beryllus, nube aurea tegitur: & ſex angulos habet, tenentem manus adurere dicitur. Smaragdus, quem colore purpureo, hyacintho ſimilem poſteaſte eſſe dicunt, & ex eo iunares motus excitari putant. Sardus nix uiliſis lapis, nigri coloris eſt, aquis proſundis alitur. Achates lapis micans guttis aureis, reſiſtens ſcorpionibus: quibz intra os receptus ſuiſm ſedit.

DE LUMINARIIS ECCLESIAE.

Viſ nunc acriter mi frater Deſideri, ut tibi qualiſe luminariis firmamenti, quæ toto mundo reſurgunt, ſimilis de ſcriptoribus, qui nobis multa de obſcuritatibus, quæ propter carnalem mentem intelligentiā impediunt, ad ſplendorem conſiderationis ſpiritualis em proferre potuerunt, maniſeſtiſſime dicam: At uero ſus ſancti Helicæ filix in me ſententia iniquo iudicio preſbyterorum dicentis, ne impleatur. Auguſti mihi ſunt undique: & mihi ſimiliter ſunt anguſti. Si enim uolueris aliquem ex his reprehendere, aduerſarios atque inimicitias mihi ubique concitabo: autem nolueris quod poſtulaſti, nūquam inuenies: ſed unius tamen uoluntatem cōdemnare, quàm multorum concilium traſſire uel deſpicere melius eſt uidetur. Quia unus quilibet in ſcripturis ſanctis diligenter laudari meruit: ſed omnes leniter leuiterque cum omni amore tangam, ut utrumque pacifice impleam.

Auguſtinus epicoſcopus uolans, per miſericordiam

F a culm

culmina quasi aquila, ea quæ in montium radicibus sunt, non considerans, multa celorum spacia terrarumq; litus, & aquarum circulum claro sermone pronūciat. Qui enim in lignum fructuosum confendere uult, paulatim ad superiorem, & ibi maiora poma carpere festinat, ramos is proximos paruulis relinquit: nos autem paruuli sumus infirmi: ac minores, si inferiora congregare uauerimus, nobiscū bene agitur.

Hilarius episcopus Romanorum, lucifer ecclesiarū, quæ lucerna & preciosus lapis, ad quæ mortalia ascendunt, pulchro sermone aureoq; ore uniuersa loquitur. Si enim aliqua secus uia cecidisse potuissent, tamen ab eo in scriptura mens magna exorta est.

Origenes Adamantius altiora ac maiora cogitans, propriūq; ingenium non sufficiens, aliud per aliud subnectit: & cum hæc nimio metis ardore cogitasset, oneribus maioribus carerebat: se: & cum sic incedere non potuisset, ruina magna illuc deuoluitur est, & ruina eius paruit doctrinæ: & quæ per aliquas seductiones in eptas multas de uia recta in aliam uiam perduxit, & uenenum eius quasi tinnulis uocibus Syrenarum, quæ canticis pluribus nocere potuit: melior omnibus in bonis, peior in malis. Alia enim huius dogmata pulchra & utilia, alia uero secus uiam seminata sunt: multi tamen alij eius pessimi discipuli multa uenenoſa sub nomine huius edidisse uidentur.

Eusebius Cæsariensis, clauis scripturarum, euangelij noui testamenti multis maior in conscriptione esse à Cæcili commendatur. Triasunt præclara quæ hoc in operibus eius uerè testatur: Cānes quatuor Euāgeliorum, & decē historię Ecclesiasticę, quæ nouum Testamentum narrant atq; custodiūt: & chronicon, id est temporum breuiarium, & per omnia eius uestigia quod iterare potuisset, nunquā reperimus.

Heliogodorus pater domum amplissimam per modicum foramen respiciens, ientis quæ ostia conclusa: iamq; non habens, uix pauca in lucem prodere ualuit: quæ potuit narrare, fide liter narrauit.

Ambrosius frater profundorum, pinnae raris & aeris uolucer, quamdiu in profundum ingreditur, fructum de alto capere uidetur, & omnes eius sententię fidei & ecclesię & omniū uirtutum firmę sunt columnę.

Dardanus quoq; multas quæstiones arripit, ens, per mentis altitudinem, nucemq; cetera nucleū non confringens, multa impossibilia in scripturis eum fiducia loquitur.

Paulino uisum est magister fieri, & non erat ante discipulus, & fructum sine radice orti existimari facereq; tenuit. Ideo eius conscriptores scriptore & charta non indigent.

Petagus apud fideles sermo est, de quo etiā & mihi grauis causa deputationes uerborū penin toto orbe annūciata est, quæ omnes ecclesię quasi lupum de sylua declinarent, aurei coloris super nigri ueneni cōponēs, fontē dulcē primi mellis amaritudinē malitię cōmiserunt.

Iouinianus læta facie, & corde aspero, potu dulcissimo seſſe commixto, multos potauit, cōtrarias sententijs per odij occasionem Christiānis proferens composuit: & Hieronymus quoq; maxime in omnibus laborioſius assidue quæstionibus infinitis afflicte & uexat.

Iulius Africanus, culus uestigiū omnes Australēs orientales diligenter unanimitery in Danielis hebdomadibus inuestigant, uniuersa temporum spacia cum omni peritia rigidog; sermone construxit, & nulla omnia quæ seri præ sunt per eum, in toto orbe unquam data est contradicō.

Famonius à multis culpabilis dura sententijs, fortiterq; uniuersa difficilia in genere conatus est: & quasi tunc undas maris nauigare non potest, uel tunc impetum torrentis natare non potest: ita cuncta quæ scripsit cōtra scripturas sanctas consistare non poterant. Ita quali umbra se eius hominem sunt.

DE SEPTEM DONIS SPIRITUS SANCTI.

SEPTem dona spiritus sancti, quæ enumerat Esaias. Spiritus sapientię, quæ fuit cum Adam, qui primus prophetauit, & nomē omnis creature nominauit, quæ est sub celo: Spiritus intellectus, quæ fuit cū Noë, q̄ intellexit bonū facere, usquequo meruit audire uerbum Dñi, Fac arcam de lignis. Spiritus consilij, qui fuit cum Abraham, qui nihil fecit præter consilium, quod dedit Dominus, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & ueni in terram quā tibi demonstrauero. Spiritus fortitudinis, qui fuit cum Isaac, qui sustinuit inlusiū gentium, cum quibus habitauit: qui scit quod dictū est Abraham, Tibi dabo terrā hanc. Spiritus sciētię, qui fuit cū Iacob, cui apparuit Deus in uisione, in lico quā dicitur Bethel, quādo fuit apud Laban: & apparuit ei, quando reuersus à Laban, & congressus est cum illo Deus, & dein de Israel uocatus est. Spiritus pietatis, qui fuit cum Moysē, qui dixit, Si non dimittis populo huic peccatum hoc, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Spiritus timoris, qui fuit cum Dauid qui dixit, Non contingat mihi, ut mittā manū meā in Christū domini, cōpersecutus est Saul,

DE SEPTEM ORDINIBUS.

CLeros fors, id est, pars dicitur. Inde dicitur clericus, quia pars Domini est, uel Dominus pars eius. Caput nostrum mentē significat, Capilli cogitationes. Superior pars capitis raris, mentem Domini contemplātem significat. Superiorem partem radimus, cum temporalē cogitationem ab animo reſecamus: inferiorem in corona æquamus, cum temporalia necessariis cogitantes, cōcorditer eā corona disponimus. Capilli oculis uel auribus non superreſciant: id est, cogitationes temporales auditum uel uisum

sum mētis nō impediunt. Non multū est curan-
dum, a flores cōsuetudinem nos exquirere, sed
possūmus cōsuetudines ex corona ministrare.
Hositarj in ueteri Testamento sanas templi
custodiebant, suscipientes sanos, eijcentes in-
firmos. Modō in ecclesiam recipiunt fideles, eij-
ciant infideles. Le flores in ueteri Testamento
aperit & distincte docebat populū uerba legis:
modo spiritaliter lectiones sunt, q. de moribus
tractat. Exorcista, id est, adiutor in ueteri Te-
stamento, habebat potestātē imponēdi manus,
expellere demonē ab homine, modō uicia per
orationem debet effugare ab anima. Acolu-
thi & cerosarij, in ueteri Testamento lumen
preparabant: modō in ecclesia lumen ueritatis
debent preparare mentibus fidelium. Sub-
diaconis, sicut in ueteri Testamēto, ita nunc ob-
lationes a presbyteris suscipiunt in domo Do-
mini, & ipsa uasa corporis & sanguinis Domi-
ni diaconis offerunt. Diaconus super altare po-
nit, & inde recipit. Leuitiz in ueteri Testamē-
to excubabant custodientes uniuersa, quæ per-
tinebant ad cultum tabernaculi, seruientes in
ministerium: in nouo Testamento prouidebant
uniuersa, quæ necessaria erant multitudini, cor-
num & animam unam habenti. Ligitur modo
custodientes ministerium sibi commissum, quæ
cumq. necessaria sunt ad celeste conuiuium, di-
sponunt super mensam Domini, & signant man-
us. Per manus & discretiones digitorū, diffe-
rentia opera spiritus sancti significantur. Ipli ex-
ordium sumpserunt ab ipso Aaron: qui tunc sa-
cerdotes, nunc presbyteri et nominantur: qui tunc
principes sacerdotum, nunc episcopi nuncupā-
tur. Presbyteri consortes sunt cum episcopis
in pluribus, in paucis uerbis distincti. Hanc
habet episcopus, ut subditos regat, infirmos sus-
tineat: annulum, ut sacramenta Dei non omni-
bus aperiat. Primum uestimētum habet ephod
lineum, quod interpretatur super humerale, si-
gnificans uocis custodiam, & mandiciā bo-
norum operum, sub quibus oportet unumquē
que ordinari ad ministerium Dei, ut ex his cor-
dis eius, & fidei sinceritas comprobetur. Secun-
dum est tunica lineā, quæ Græcè poderis, La-
tinè talaris dicitur, eo quod usq. ad talos descen-
dat. Hanc Iosephus byssinam uocat. Constat ue-
rō ex bysso & lino, & significat continentiam.
Vnde & alibi dicit, Estote fideles usq. ad mor-
tem. Tertium est cingulum, ne tunica ipsa de-
fluat, & gressum impediāt. Hoc nimirum custo-
diam significat, quæ necessaria est sacerdoti: ne
castitas per tunicam significata, fiat remissa, &
uenio elauonis, & frigore iniquitatis patela-
ta, cursum bonorum impediāt, & ad ultimum
sordibus concupiscentie polluta uilescat. Quar-
tum est mappula, id est, amapha, quæ ut nomen
ipsius indicat, manibus tergendā præbebat.
Oportebat sacerdotem mappulas tenere ma-
nibus, ut cum emendatione mentis opus spon-
taneum concordet, & dignè exerceatur officij,
quod pie est diuino munere collatum. Vel su-
darium dicitur, unde tergitur sudor, & omne su-

Bedæ tom. 3.

persuum corporis, in sinistra portetur parte. Si-
gnificat autem studium mūdāne cogitationis,
quo in hac uita delectationes, rēdia, & alia su-
perflua mentis extinguimus. Quintum est ora-
rium, quod quidam stolam uocant, quod est cō-
cellum. Bene etiam orationibus conuenit ora-
rium, conueniens uestimētum officio. Aperit
etenim collum simul & pectus tegit sacerdotis,
ut spiritu ipsius fratur, quicquid ore proferat,
tractatū summę rationis attēdat, ut passiens spi-
ritu passat & mente: quia cor sapientis erudiet
os eius, ne improuise loquatur. Sextum est Dal-
matica, à provincia Græcig dicta, id est, Dalmā-
tia, ipsa habet duas lineas retrō, & duas ante: quæ
uerus & nouum Testamentum rusticat dilectio-
ne Dei & proximi: hoc est, immaculatum esse
ad Dominū, fratre uel uilitate, pertinet ad proxi-
mū. Triginta fimbrias habet retrō, quadraginta
ante. Singulæ lineæ altrinfecus quindecim,
quod linea charitatis, in ueteri Testamento &
nouo in prosperis & aduersis quindecim ex se-
ramos producit: quia charitas ex Deo est, pa-
ciens est, benigna est, non æmulatur, non agit
perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non
querit quæ sua non sunt, non irritatur, non co-
gitat malum, non gaudet super iniquitate eius, cō-
greditur autē ueritati: omnia credit, omnia sus-
fert, omnia sperat, omnia sustinet. Sinistra pars
habet fimbrias quia actualis uita sollicita est, &
turbatur erga plurima. Dexterā non habet: cō-
templatiua uita quiescit est. Largitas manicarū,
largum dispensatorem Euangelij significat. Ca-
sula circumdatus aliquando Euangelium legē
diaconus, ut expeditus ad Euangelium possit
accedere, uel mensam Domini preparare. Ca-
sula aperta est in dextera parte, unde emittitur
brachium: quia auctor Euangelij, quem debet
diaconus imitari, in dextro latere lancea per-
foratus est. Septimum est, quod casulam uocant,
hanc Græci planetam dicūt: quia suprema om-
nium uestimentorum, & suo munimine alia te-
git. Hanc ergo uestem possūmus intelligere ca-
ritatem, de qua enumeratis uirtutum uestimē-
tis Apostolus ait, Super autem omnia hæc cha-
ritatem habentes, quod est uinculum perfectio-
nis. Similiter casula opera iustitiæ significat, ut
illud, Sacerdotes tui induantur iustitia. Suppar
est post tergum, inter humeros & ante pectus.
Post humerum pondus boni operis significat,
ubi duplex uestimētum: quia si bona opera
debent foris ostendi, ut intus coram Deo inter-
gra sint in pectore. Duplex, quia in eis utrumq.
debet esse doctrina ad homines, & ueritas inter-
ius. Oportet duo duplicia coniuncta sint, quia
tunc bene ministratur, cum bonum opus, & ue-
ra doctrina conueniunt. Induunt quoq. sacerdo-
tes pedes sandalijs, Euangelie auctoritate cō-
cellum: quo calcamēto nec pes tectus est, nec
nudus ad terram: dans intelligi, ut nec Euange-
lium occultetur, nec terrenis commodis inni-
scatur: & partim Euangelij debet operari, partim
manifestari, ut fideles inueniant doctrinam, &
conscriptores nō inueniant materiam blasphemandi.

F 3 D 3

DE QVINDECIM
SIGNIS.

QVINDECIM signa, quindecim dierum ante diem iudicii, inuenit Hieronymus in annalibus Hebræorum. Prima die eriget se mare in altum quadraginta cubitis, super altitudines montium, & erit quasi murus, & omnes similiter. Secunda die descendit usque ad limam, ita ut summities eorum uix conspici possint. Tertia die erunt in æqualitate, sicut ab exordiis. Quarta die pisces & omnes beluæ marinæ, & congregabuntur super aquas, & dabunt uoces & gemitus, quod significatio nemo scit nisi Deus. Quinta die ardebunt ipsæ aquæ ab ortu suo usque ad occasum. Sexta die omnes herbe, & arbores sanguinem rorem dabunt. Septima die omnia ædificia destruentur. Octaua die debellabunt petreæ adinuicem, & unaqueque in tres partes se diuidet, & unaquæque pars collidet aduersus alteram. Nona die erit terræmotus, qualis non fuit ab initio mundi. Decima die omnes colles & ualles in planities conuertentur, & erit equalitas terre. VINDECIMA die homines exhibebunt cauernas suis, & current quasi amentes, nec poterit alter respondere alteri. DUODECIMA die cadet stellæ, & signa de celo. DECIMATERCIA die congregabuntur ossa defunctorum, & exurgēt usque ad sepulchrum. DECIMAQUARTA die omnes homines morientur, ut simul resurgant cum mortuis. DECIMAQUINTA die ardebit terra usque ad inferni nouissima, & post erit dies iudicii.

DE CRUCE DOMINI.

CRUX Domini de quatuor lignis facta est, quæ uocantur cypressus, cedrus, pinus, & buxus. Sed buxus non fuit in cruce, nisi tabula de illo ligno supra frontem Christi fuit, in qua conscripserunt Iudei titulum. Hic est rex Iudeorum. Cypressus fuit in terra usque ad tabulam, cedrus in transversum, pinus sursum. Septem sunt gradus in quibus Christus affuit. Ostinarius fuit, quando destruxit ostia inferni, & ligauit diabolum: leuor fuit, quando aperuit librum Isaiæ prophete, in quo inuenit, Spiritus Domini super me, euangelizare pauperibus misit me: exorcista fuit, quando eiecit septem demonia de Maria Magdalene: columbus fuit, & c. subdiaconus fuit, quando lauit pedes discipulorum suorum: diaconus fuit, quando fecit de aqua uinum: presbyter fuit, quando regit panem discipulis suis, dicens, Accipite & comedite, hoc est corpus meum.

DE SEPTEM PECCATIS.

Hæc sunt peccata Adæ, quæ & originalia sunt. Primum peccatum fuit superbia, quia

dilexit eam in sua potestate plusquam Dei: secundum sacrilegium, quia Deo non credidit: tertium homicidium, quia semetipsum peccando occidit: quartum fornicationem spiritaliter habuit, quia integrum mentis corrupit: quintum lurtum, quia cibum prohibitum attulgit: sextum auaritia, quia plusquam debuit appetuit: septimum gula, quia uetustum frustum comedit. Hæc sunt quoque uindictæ septem. Prima maledictio eius terre: secunda, erectio de paradiso: tertia, aduentus in terram uilem: quarta, mors filij: quinta, labor: sexta, mors corporis: septima, deicensio eius ad infernum: & quia septies peccauit, septem uindictas accepit. Hæc sunt septem peccata Cain. De septem peccatis Cain alij uaria suspicantur: & primum aliter fuisse peccatum, quod non recte diuiserit: secundum, quod inuidierit fratri suo: tertium, quod dixerit, Egre diamur foras: quartum, quod interfecerit eum: quintum, quod procaciter negauerit. Nescio sextum, quod se ipsum damnauerit. Maior est iniquitas mea, quam ut ueniam merear: septimum, quod nec damnatus egerit poenitentiam. Sex sunt ætates mundi: prima ab Adam usque ad Noë: secunda, à Noë usque ad Abraham: tertia, ab Abraham usque ad Moysen: quarta, à Moysen usque ad Dauid: quinta, à Dauid usque ad Ioannem baptistam. & aduentum Domini: sexta, à resurrectione Domini usque ad finem seculi: & sic tradunt seniores, quod sex milia annis mundus à Deo omnipotenti censurus fuisse. Sex ætates hominis sunt. Prima infantia, septem annos tenet: secunda pueritia, alios septem annos tenet: tertia adolefcentia, quæ quatuordecim annos tenet: quarta iuuentus, quæ uiginti unum annum tenet: quinta senectus, quæ uiginti octo annos tenet: sexta dicitur senium, ultra maiestas. uel decrepitas, quæ nullum certum tenet numerum annorum.

DE QUATUOR ORDINIBUS.

Ceciderunt columnæ sustinentes aulam, & ideo obruitur aula. Dominus noster Iesus Christus fecit unam aulam, id est, mundum: & hanc aulam fecit de quatuor rebus, id est, de quatuor elementis, quæ sunt, ignis, aer, terra, & aqua: & in hac aula fecit quatuor angulos, id est, quatuor partes mundi orientem, meridiem, occidentem, & septentrionem. Ad istam aulam sustinentem constituit Dominus quatuor columnas, quæ sustinuerunt aulam istam, id est, quatuor ordines hominum: scilicet oratores, desenesores, mercatores, laboratores. Oratores autem constituit Dominus in mundo ad hoc, ut pro alijs ordinibus orarent, & lucerent eis per noctem, qui sunt in tenebris ignorantie. hoc est in peccato, & illos ad lumen reduceret, bonum eis exemplum monstrando, & bonam predicationem. Ipsi uero nec bene uiuunt, nec docent, sed suo malo exemplo populum Dei occidunt.

de his dicitur, Stellas non luxerūt, & ideo de ecclo ceciderunt, & sic cecidit ista columna. Defensores, id est milites constituit ad hoc, ut alios tres ordines defenderet: ipsi uero cū debuissent defendere, facti sunt raptores de rapina: & inde se uestiunt, & inde putat facere elemosynas, quæ nihil profunt eis. & de his dicitur, Defecerūt in uanitate dies eorum, & anni eorū cum festinatione, & ideo ira Dei ascendit super eos, & sic cecidit ista columna. Mercatores constituit, ut alios tres ordines ab inopia defenderent, ut de orientali abundantia replerent occidentalem inopiam: & è contrario, de meridionali abundantia replerent septentrionalem inopiam: ipsi uero populum derident, quia fraudibus & peritijs omne quod habent, lucrantur. de his dicitur, Qui confidunt in uirtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur, omnes in inferno ponentur, & ibi mors depascet eos: & sic cecidit ista columna. Laboratores constituit, ut de labore eorum alij tres ordines pascerentur, isti uero faciunt bene hoc, ad quod constituti sunt, sicut dicitur in Psalmo, Labores manuum tuarum, &c. quem qui manducant, beati sunt. Sed ipsi cū sic possent uiuere iuste, de proprio labore & sudore, & inde populum Dei pascere, & sic sustinere aulam, ne omnino caderet, & sic peruenirent ad regnum Dei: ipsi uero deruando cadunt, quia in primis auferunt Dominum suum Iesum Christo & patri, & suæ matri ecclesie, sua iura, decimas & primitias: & est mirum quomodo audent quærere panem ab eo, cui suū auferunt, cum dicitur, Panem nostrū quotidianum da nobis hodie. Iterū in uicinis suis de honoribus, de cāpis, de uicinis: & si possunt, subtrahunt illi unam metam, aut mutant terminum: & sic cadit ista columna, & sic perijt penitus mūdus, nisi ille succurrat, qui ipsum creauit. Fratres, quia nos non possumus agere hoc, & nos regem precemur, Dominum nostrum Iesum Christum, ut ipse qui fecit & mundum, regat nos & mundum: sic ut possimus peruenire ad regna cælorum. Ipso adiuuante, qui uiuit & regnat cum patre & spiritu sancto, per omnia secula seculorum, Amen.

DE EYCHARISTIA
SVMENDA.

IN mtraculis Bonifacij papæ legimus, quod Dominica die cantabat missam, post missam benedixit panem, & dum communicabat populum, uenit unus huius Iudej, & introiuit in ecclesiam, & accepit panem de manu sancti Bonifacij, & manducauit: & statim cepit ardere, & clamare, Sancte Bonifaci, festina me baptizare. nā panis, quem indigne accepi, me cōdunt: & uenit clamor usque ad Iudeos. Venit pater eius per iudicium Iudeorum, & compleuit de lignis & spinis unam domum, & accendit ignem, & filium suum intus iactauit: & cepit ire sanus per medias flammās, & mater aspiciens, per flam-

mas non potuit filium suum uidere: & cum magno clamore compisset uocare sanctam Mariā, ut filium suum sanaret, & ea saluaret eam Iudei in medium ignem. Cum hoc audisset beatus Bonifacius, uenit indutus quasi ad missam, & cū multis Christianis in igne introiuit, & inde pueri cum matre sanos extraxit. Deprecemur Deum, ut licet donet nobis suum corpus accipere, ut uitam æternam mereamur habere, per Christum Dominum nostrum, Amen.

HYMNUS DE DIE
IUDICIJ.

A Prophetis inquisiuit de die illa iudicij, aut si longe aut prope esset: hæc signa dedere mihi: in tremendo die.
Beatos martyres Deus fecit, quorum passionē suam dedit, ut pro illo paterentur, & pro nobis interuenerent: in tremendo die.
Cum erit dissolutio & magna tribulatio, cessabunt patrocinia, & erit consummatio: in tremendo die.
Deus ab auitro apparebit, terribilis aduepiet orbem ponere in desertum, & uindictam retribuere: in tremendo die.
Exstinguetur sol & luna, stellæ cadent in terrā, cælum mouebit de loco, & plicabitur ut liber: in tremendo die.
Fundamenta orbis terræ corruent cum ira grādi, montes liquefcent, terra inarescet simul, & mare siccabitur: in tremendo die.
Gloriosus apparebit Christus, in throno sedebit iudicare suam plebem, cui legem ipse dedit: in tremendo die.
Hoc quod dixit, adimplebit, angelus tuba cantabit, in iū oculi cum audierint uocem: in tremendo die.
Ibi stabit seruus malus, expectans cum uenerit Dominus eius: hora quā nō sperat, inquitur acta eius: in tremendo die.
Kalumniæ superborum, & rapina impiorum, ibi tū ambo occurrent cum lachrymis miserorum: in tremendo die.
Libri dantur in medio, & erit memoratio: ab angelis recitatur peccata nostra initio congregata: in tremendo die.
Miser ergo quid facio, aut quid respondēbor: hoc quod mihi occultū est, meis auribus audiā: in tremendo die.
Non accipitur persona, cessabunt sacrificia: non se redimet diuites, qui congregauerūt peccata: in tremendo die.
O quales reges potentes, quibus obediuerunt gentes, ibi stabunt ante thronum, cum magno sietu gementes: in tremendo die.
Principes sublimiores ibi anhelabunt pro ardore, non est qui faciat uentum illis, neque tergat sudorem: in tremendo die.
Quā amarus dies ille, de quo loquitur propheta, uelox nimis & timenda, peccatoribus tremenda: in tremendo die.

Rapidus patet infernus tenebrosus & horrendus, aperiet fauces suas nimum infatigant dāsin tremendo die.

Semper sit sollicitudo monente Deo nostro, nō grauentur corda nostra in crapula & uino: in tremendo die.

Tanta parentur tormenta, quanta non cupit mens nostra: sed ipse locus se demonstrat, ubi heri stetit frustra in tremendo die.

Vnicuique iudicandus orbem, Christum qui non consentitur, ipsi peribunt in fine: in tremendo die.

¶ *Xp̄s* ut compleantur uerba, eius fiant præcepta, breuiantur dies illi, erunt ut una hora: in tremendo die.

Vai erit dies illi, quādo uenit Dominus in terrā, Deus tu libera nos ab illa æterna poenā: in tremendo die.

Zabulo immittite Eua peccatū serpēte, Deus tu nos libera ab illa æterna: in tremendo die.

A Vdax est uir iuuenis, dum seruet caro moribus, audaciter agis: perpera tua membra cōquinās: attende homo quia pulvis es, & in puluerem reuerteris.

Breue est tempus iuuenis, considera quod morieris: uenitque dies ultimus, & perdes florem optimum: attende homo.

Carni tuæ consentiens, animam tuam decipis, dum fleueris ad libidinē mali, deceptus remanes: attende homo.

Dentes tui fremant, & labia exasperent, & lingua mala generat, tua uita trepidat: attende homo.

Eleuans tuos oculos, ut uanitatem uideas, fleat tuus mens misera, membra ad malū erigunt: attende homo.

Fecisti malum consilium, & offendisti nimum, quia multum secutus es tumorem ad libidinem: attende homo.

Gloriam queris in populo, laudem humanam diligis, placere Deo non cupis, qui te de cœlo respicit: attende homo.

Honorem transitorium præsumpsisti accipere, sed maior poena sequitur, cui maiora creditur: attende homo.

In terra semper aspicias, semper de terra cogitas, sed hic relinques omnia, unde superbus ambulat: attende homo.

Karo te traxit in foues, uide ne male pereas, festina te corrigere, antequam finis ueniat: attende homo.

Luge modò, dum tempus est, ne gemas in iudicio, ubi non ualet gemitus, nec ulla intercessio: attende homo.

Modò labora fortiter, dum es in isto corpore, emenda tuum uelut, ne gemas in perpetuum: attende homo.

Non te frangat cupiditas, nec te fleat fragilitas, & noli cum diabolo participare amplius: attende homo.

¶ O si ex corde intelligas, quæ præcepta legis

sunt, ut file qui adulterat, lapidibus subfaceat: attende homo.

¶ Per Saluator em iterum uenit magna redemptio, ut euncti quæ committuntur, poenitendo remittantur: attende homo.

¶ Quare non uis iuuenis recurrere ad Dominū: roga eius clementiam, ut donet indulgentiam: attende homo.

¶ Rumpe eordis duritiam, mentis tui malitiam, reuere ad Dominum, antequam finis ueniat: attende homo.

¶ Suscipe Christum poenitentiam, & donat indulgentiam, ab illa uera anima, quæ earnem suam macerat: attende homo.

¶ Terribilis Christus uenit ad iudicandum seculum, at ipse reddet singulis secundum suam operam: attende homo.

¶ Veniet dies iudicii, erit sortis districtio, ubi nō adiuvat pater filium, nec filius defendit patrem: attende homo.

¶ *Xp̄s* uenit cum angelis, & ipse reddet unicuique, singulis secundum sua opera: attende homo.

¶ *Vas* adquire gratiam, delet peccati maculas: humilitas & caritas ducit ad cœlos in patriam: attende homo.

¶ Zelum habet bonum ac optimum qui Deum amat ac proximum, latibatur in seculum, & gaudet in perpetuum: attende homo, quia de terra factus es, & in terrā reuerteris.

ORATIN CYLAE.

R Ectorem mundi Christū regem ex uirgine natum, Dominum precibus peculiariter et apostolos rogemus. Petrus mihi apostolus aperiat ianuam uitæ, & Paulus prædicator gentiū introducat in cœlū. Andreas uirtutem tribuat ante tribunal Christi. Iacobus atro prostrato agmine, angelorum me sinibus tradat. Iohannes cum gratia me potet ab omnipotentis pectore. Philippus me lampadibus ornātū, lætum ad regem perducatur. Thomas mihi organū laudibus in æuum cantet triumphalia merita. Bartholomæus me mellis suis mandet alloquiū, ubi angelorū amator agmina delectat secum. Iacobus mihi Alpibus auream reddat coronam, uariisq; floribus gemmarū in fulgido splendescat lumine. Simō mihi monilia tribuat zelotes sancta, unde angelica celluendo admirabilis uidebitur omnibus. Iudas me cōfessus uocib, ad ineffabilem patientiam uehat, ubi trinitas diuina ternis adoratur uocibus patrem & filium, & spiritum uno ore omnes collaudant Dominum.

ALIA ORATIO.

O Iesu Nazarene, fili Marię, reus tibi sum regi, cuius regnū est sine fine. Deus Domine meus, tibi sum reus mortis, esto mihi nūc patiens, qui es fortis & potens. Adiuro Dominum uerum, unum semper & trinum, ut adire tantum possim sanctum Martinum. Rogo nūc regem regum, qui est lumen diuinum, ut ualeā sanctū uilitate Martinum, Christe Deus deorū, cuius

culus est numen mirum, fac me lugere sanum,
luxia sanctum Martinum. Viam dirige plane o
Iesu Nazarene, ut valeam pure, ibi peccata fle-
re. Mihi adiutorium erit per naufragium, Chri-
sti militis mihi suffragium Martini. Volo te utili-
tare, fac me ad te venire, qui es uirtutis tan-
do mi sancte Martine. O sancte Martine, nunc in-
tercede quæro pro me dolente, male labe culpa-
rum presso. O mi sancte Martine, pro me nunc
intercede, ne me cõtingat comæ flammæ per-
ennis poenæ. O mi sancte Martine, turbæ celo-
rum chare, ne sim particeps poenæ, mihi auxi-
liare. O sancte Martine, mihi auxiliare, ut fru-
ar in fine uitæ perenni pane. Gloria tibi pater,
qui es frater & mater.

ITEM ALIA.

Dominator Dominus deus omnipotens, qui
es trinitas una, pater in filio, & filius in pa-
tre, cû spiritu sancto, qui es semper in omnibus,
& eras ante omnia, & eris per omnia Deus be-
nedictus in secula. Commendo animam meam
in manus potetie tue, ut custodias eam diebus
ac noctibus, horis atq; momentis, miserere mei
Deus angelorum. Dirige me rex archangelor-
um, custodi me per orationes patriarcharum,
per merita prophetarum, per suffragia aposto-
lorum, per uictorias martyrum, per idem cons-
fessorum, qui placuerunt tibi ab initio mundi.
Oret pro me sanctus Abel, qui primus corona-
tus est martyrio. Oret pro me sanctus Enoch,
qui ambulauit cû Deo, & translatus est à mun-
do. Oret pro me sanctus Noë, quem Dominus
seruauit in diluuij propter iustitiam. Roget si-
delis Abraham, qui primus credidit Deo, cui re-
putata est fides ad iustitiam. Intercedat pro me
sanctus Isaac, qui fuit obediens patri usq; ad mor-
tem, in exemplum Domini nostri Iesu Christi,
qui oblatus est Deo patri pro salute mundi. Po-
stulet pro me felix Iacob, qui uidit angelos Dei
uenientes in auxilium sibi. Oret pro me sanctus
Moyſes, cum quo locutus est dominus facie ad
faciem. Subiutor mihi sanctus Dauid, quæ ele-
gisti secundum cor tuum Domine. Deprecetur
pro me sanctus Elias propheta, quem elegisti
in curru igneo usq; ad cælum. Oret pro me san-
ctus Heliseus, qui suscitauit mortuum post mor-
tem. Oret pro me sanctus Esaias cuius labia mihi
data sunt igni coelesti. Adis mihi beatus Hiere-
mias, quæ sanctificasti in utero matris. Oret pro
me sanctus Ezechiel, qui uidit uisiones mirabi-
les Dei. Deprecetur pro me electus Daniel, de-
siderabilis Dei, qui soluit somnium regis, & in-
terpretatus est, & bis liberatus est de culeo-
num: & tres pueri liberati ab igne: duodecim
prophetae, Oseas, Amos, Micheas, Ioel, Abdi-
as, Abacuc, Ionas, Nahû Sophonias, Aggeus,
Zacharias, Malachias, Esdras. Hos omnes in-
uoco in auxilium meum. Adiſſat mihi omnes
apostoli Dñi nostri Iesu Christi, Petrus & Pau-
lus, Ioannes & Andreas: tres Iacobi, Philippus,
Bartholomæus, Thomas & Mathæus Barna-
bas & Marthias, & omnes martyres tui. Depel-
le à me Domine concupiscentiã gulæ, & da mi

hi uirtutem abstinentiæ: fuga à me spiritum for-
nicationis, & da mihi amorem charitatis: extin-
gue cupiditatem, & da mihi uoluntariam pau-
peratatem. Cohibe iracundiam meam, & accen-
de in me nimiam suauitatem, & charitatẽ Dei
& proximi. Abscinde à me Domine tristitiam
seculi, & auge mihi gaudium spirituale. Depel-
le à me iactantiam mentis, & tribue mihi com-
punctionem cordis. Minue superbiam meam,
& perſice in me humilitatem ueram. Indignus
ego sum, & infelix homo, quis me liberabit de
corpore mortis huius peccati, nisi gratia Domi-
ni nostri Iesu Christi: quia peccator ego sum, &
innumetabilia sunt delicta mea, & non sum di-
gnus uocari seruus tuus. Suscita in me fletum,
mollicia cor meum durum & lapideum, & ac-
cende in me ignem timoris tui: quia ego sum ci-
nis mortuus. libera animam meã ab omnibus
inidjs inimici, & conserua me in tua uolunta-
te: doc me facere uoluntatem tuam, quia Deus
meus es tu, tibi honor & gloria: per omnia, & c.

ITEM ALIA.

Deus meus, & pater meus, rex meus, prote-
ctor meus, munda me à peccatis meis, & ab
iniquitate mea laua me Domine, & salua me:
quoniã peccata multa feci coram te, & nõ sum
dignus uocari seruus tuus, propter iniquitates
meas, quæ sunt innumera: dimitte Domine de-
bita mea, quia deprecor cum omni diligentia,
& intimo cordis amore supplico tibi Domine,
immitte ueram dilectionẽ in cor meum, & aui-
rem coelestem in sensum meum, & obumbrant
me misericordie tue Domine Deus. reuoca mihi
hi ad memoriam agone, ut merear uidere in
regno coelesti tibi pater regnat cum filio & spi-
ritu sancto in secula seculorum, Amen.

ITEM ALIA.

In nomine patris, & filij, & spiritus sancti, Ga-
briel esto mihi lorica, Michael esto mihi bal-
theus, Raphael esto mihi scutum, Uriel esto mihi
protector. Rumieli esto mihi defensor, Paniel
esto mihi sanitas, & omnes sancti ac martyres:
deprecor ut iuuent me apud iustum iudicem,
ut dimittant mihi in die iudicii peccata mea, in
nomine Domini nostri Iesu Christi. Oro uos &
deprecor, ut me in orationibus ueſtris dignemini
habere, ut nunquã inimicus uel aduersarius
nocere possit. Peccauit Domine coram te, & co-
ram angelis tuis, fac cû seruo tuo misericordia
tua, tibi Dñe iustitia, tibi Dñe misericordia. Sa-
na me Dñe, & sanabor, qm̃ salus mea tu es, &
ueniat oratio mea ad templi sancti tui: tibi ho-
nor & gloria: per omnia secula seculorum, Amẽ.

ITEM ALIA.

Aperi mihi pulsanti sanauit, princeps te-
nebrarum nõ occurrat mihi, nec ueniat mihi
pes superbie, & manus extranea à me nõ cõtĩn-
gat me: sed suscipe me secundò uerbu tuu, & per-
duc me ad cõmuniũ epularu tuaru, ubi epulatur
tecũ oēs amici tui. Tu es Christus filius dei ui-
ui, qui cum patre tuo uiuis & regnas, in secula
seculorum, Amen.

TERTII TOMI FINIS.

